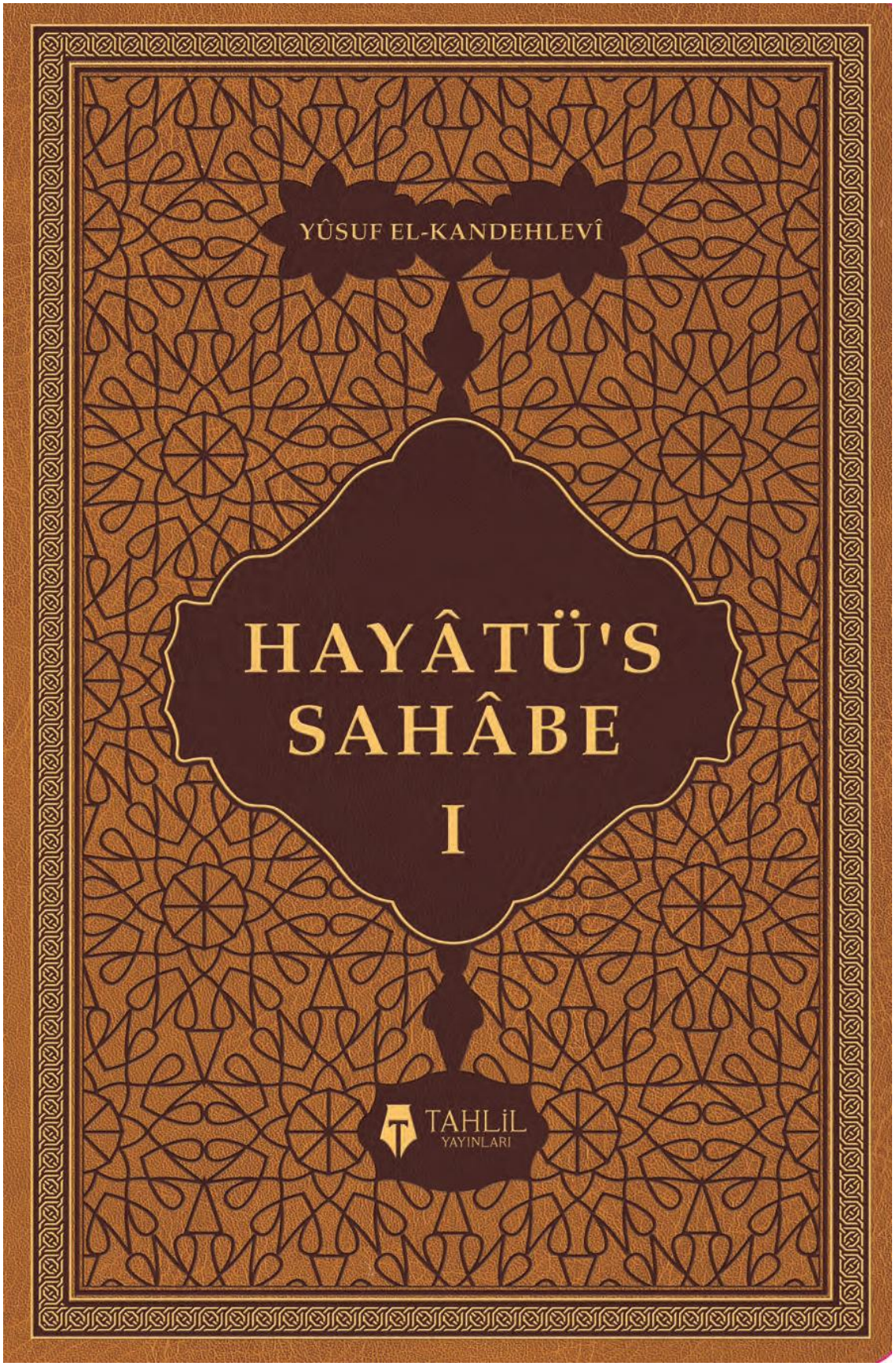
HAYÂTÜ'S SAHÂBE

I

YÛSUF EL-KANDEHLEVÎ
HAYÂTÜ'S SAHÂBE
I
TAHLİL
YAYINLARI

İstanbul-1443/2022

Tahlil Yayınları: 117

Kaynak Eserler Kitaplığı: 12

Yayın Yönetmeni
Sadullah Yıldız

Yayına Hazırlık
Vildan Kırbaç

Son Okuma
Hatice Bilgin

Kapak Tasarım
Acar Matbaası

İç Tasarım
Şaban Muslu

1. Baskı: Ocak 2022

Baskı - Cilt
Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi Birlik Caddesi No: 26, Acar Binası
34524, Haramidere - Beylikdüzü, İstanbul
0 (212) 422 18 34 - Faks: 0 (212) 422 18 04
Sertifika No: 44977

ISBN
978-605-7850-38-6 (1.C)
978-605-7850-37-9 (Tk)

İletişim Adresi
Kartaltepe Mah. 60. Sok. No: 50 Bayrampaşa/İSTANBUL
Tel/Faks: (0212) 417 77 75

tahlilyayinlari.com
editor@tahlilyayinlari.com

Her hakkı mahfuzdur.

حياة الصحابة

HAYÂTÜ'S SAHÂBE MUHTASARI
-I-

MUHAMMED YÛSUF
KANDEHLEVÎ

Tercüme, Tahriç ve Notlar
Hanifi AKIN

Hanifi AKIN

1971 yılında Gaziantep'te doğdu. Gaziantep Kıbrıs İlkokulu'nda başladığı ilköğrenimini Gaziantep Mütercim Asım İlkokulu'nda tamamladı. 1991'de Gaziantep İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. 1991'de Erzurum Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni kazandı. 1996'da Konya Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl öğretmenliğe başladı. Polen dergisinde danışmalık yaptı ve yazıları yayınlandı. Hâlen Değişim Rüzgârı adlı dergide yazıları yayımlanmakta ve öğretmenlik görevine devam etmektedir.

Yayınlanmış Bazı Eserleri:

M. Ali es-Sâbûnî, *Ayetler Işığında Peygamberler Tarihi*, Ahsen Yayınları, İstanbul 2003

İmam Gazzâlî, *İtikatta Ölçülü Olmak*, Ahsen Yayınları, İstanbul 2005

İbrahim el-Hâzimî, *Yedi Hadis İmamının İttifak Ettiği Hadisler*, Karınca Yayınları, İstanbul 2007

Seyyid Sâbık, *İnancı Sağlamlaştıran Unsurlar (İslam Akaidi)*, Karınca Yayınları, İstanbul 2004, Polen Yayınları, İstanbul 2006

İbn Kayyim el-Cevziyye, *el-Esmâu'l-Hüsna*, Karınca Yayınları, İstanbul 2006 (ortak çeviri)

Kettânî, *Mütevatir Hadisler (Nazmü'l-Mütenâsire mine'l-Hadîsi'l-Mütevâtire)*, Karınca Yayınları, İstanbul 2003, Polen Yayınları, İstanbul 2007

İbn Kayyim el-Cevziyye, *Uydurma Hadisleri Tanıma Yolları (el-Menârü'l-Münîf)*, Karınca Yayınları, İstanbul 2004; Polen Yayınları, İstanbul 2006

Beyhakî, *İmanın Şubeleri (Şuabu'l-İmân Muhtasarı)*, Polen Yayınları, İstanbul 2005, 2007

İbnü'l-Mübârek el-Mevsılî, *Sekiz Hadis İmamının Kitabından Rivayet Edilen Emir ve Yasak Hadisler (el-Evâmir ve'n-Nevâhi)*, Polen Yayınları, İstanbul 2006

MÜTERCİMİN ÖNSÖZÜ

İslam toplumu, malum olduğu üzere yüce Allah'ın son nebisi ve son resûlü peygamberimizin önderliğinde varlık sahnesine çıkmıştır.

Bu toplumun ilk nesli olan sahabe-i kiram, bizzat Hz. Peygamber'in yaşayan önderliği ve örnekliğinde yetişmiştir. Hz. Peygamber'in onların üzerinde örnekliği, çok belirgin ve değiştirici etkiler oluşturmuştur. Bunun sonucu olarak sahabe nesli Kur'an'da, sünnette ve tarih sahnesinde, müminlerin gönlünde müstesna ve mümtaz yerini almış bulunmaktadır.

Denilebilir ki İslam tarihi, birçok yönüyle bu neslin yaşadığı dönemin adeta bir açılımı durumundadır. Bundan dolayıdır ki sahabeyi iyi tanımak İslam tarihini iyi tanımak demektir… Bundan dolayıdır ki sahabeyi doğru tanımak İslam ümmetini doğru tanımak demektir... Bundan dolayıdır ki sahabeyi iyi tanımak ve anlamak İslam'ı büyük ölçüde iyi anlamak demektir…

İslam'ın temel özelliklerini iyi muhafaza edip sonraki nesle aktaran sahabe nesli, Hz. Peygamber'in zamanından sonra Çin'den Atlas Okyanusu'na kadar geniş bir coğrafyaya yayılmış ve üstlendikleri görevleri hakkıyla yerine getirmişlerdir. Bütün bunlar gösterir ki sahabe neslinin ve döneminin önemi çok büyüktür…

İşte sahabe-i kiram, doğrudan vahyin ve Hz. Peygamber'in yetiştirdiği İslâm ümmetinin ilk nesli… İlk Müslümanlar… İslâm ümmetinin ilk halkası... İslam'ın ilk öğrencileri ve öğreticileridir… İslam'ın yayılmasında baş aktörler… Biz Müslümanlar için ilk örnek nesil... Hz. Peygamber'e candan bağlanıp İslam'ın emirlerini ve yasaklarını tam bir teslimiyetle yerine getirenler… Peygamber Efendimiz'in örnekliğinde İslam'ı hayatlarına ilk uygulayanlar… Resûlullah'tan öğrendikleri İslam'ı en güzel bir şekilde yaşayarak bizlere örnek olanlar... Müşriklerin tehdit ve işkencelerine rağmen Allah'a ve resûlüne bağlılıktan taviz vermeyenler…

Sahâbiler mallarını ve canlarını tereddüt etmeden İslâm için ortaya koymaları, Hz. Peygamber'e bağlanmaları, Kur'an ve sünneti yaşama ve yaşatmada gösterdikleri fedakârlıklar sebebiyle Allah Teâlâ tarafından insanlığa örnek olarak gösterilmişlerdir. Çünkü bu altın nesil; vahyin canlı şahidi, ilk uygulayıcısı ve sonraki kuşaklarla köprü durumundadır.

Bu sebeple gerek Kur'an'ın örnek gösterdiği ve Allah'ın razı olduğu nesil olmaları, gerekse İslam'ı aktarmada ümmete köprü olmaları, Hz. Peygamber'in vefatından sonra da İslam'ın korunması ve doğru anlatılması için gayret göstermeleri ve bu uğurda hiçbir fedakârlıktan kaçınmamaları onlara çok büyük bir değer ve önem katmaktadır.

Bu bağlamda sahâbiler gittikleri yerde insanlara İslam'ı anlatmış, Kur'an'ı öğretmiş, yaşantılarıyla örnek olmuşlardır. İslam'a davet ve cihad için gelip Türkiye topraklarında vefat eden ve mezarları ülkemizde bulunan birçok sahâbi vardır. Sahâbilerin tefsir, fıkıh ve hadis alanlarındaki araştırmalara katkı sağlayan çalışmaları İslam'ın doğru anlaşılması açısından önemli olmuştur.

Sözlükte "bir kişiyle birlikte bulunmak, onunla dost ve arkadaş olmak" anlamındaki sohbet kökünden türeyen *sahabe* kelimesi, 'sâhib' kelimesinin çoğuludur. Sahabe ile birlikte ashâb (tekili: sahâbi) da sıkça kullanılmaktadır. Sâhib ve ashâb kelimeleri, sözlük mânalarıyla Kur'an-ı Kerîm'in birçok âyetinde geçmekte, Hz. Peygamber'in hicretinden söz edilirken onun 'arkadaşı' Hz. Ebû Bekir'e (*li sâhibihî*), *"Üzülme, Allah bizimle beraberdir"* dediği belirtilmektedir.[1]

Hz. Mûsâ ile birlikte Mısır'dan yola çıkan İsrâiloğulları'ndan da 'ashâbü Mûsâ' diye söz edilmektedir.[2]

Sahâbi, sahabe ve ashâb kelimeleri İslâm diniyle birlikte, Resûl-i Ekrem'i görüp ona inanan kimseler için kullanılmaya başlanmıştır. Resûl-i Ekrem de onlardan bahsederken *"Ashâbımdan hiçbirini çekiştirmeyin"* buyurmuş[3] ve "*sahabenin hayırlıları*"[4] gibi ifadeler kullanmıştır.

Sahabe ve tâbiîn döneminde ise "sâhibü'n-nebî, ashâbü'n-nebî, ashâbu Resûlillâh, ashâbu Muhammed" gibi tamlamalara sık sık rastlanması bu kelimenin çok erken bir dönemde terim anlamı kazandığını göstermektedir.

Sahabe nesli, Resûl-i Ekrem'e gösterdiği bağlılık ve teslimiyet, ona verdiği destek, hem hayatında hem vefatından sonra İslâm'ın yayılması ve doğru anlaşılması için yaptığı olağanüstü çalışmalar sebebiyle dinde önemli bir yere sahiptir.

Aslında sahabe neslinin büyük bir kısmı, daha önce yaşadığı şirk yaşantısından nâzil olan âyetlerin direktifi ve Hz. Peygamber'in eğitimi sayesinde kurtularak yepyeni bir hayata kavuşmuş, bizzat Peygamberimiz'den öğrendikleri İslâm'ı güzel bir şekilde yaşamak suretiyle kendilerinden sonra gelen ümmete birer örnek olmuştur. Bundan dolayı Resûl-i Ekrem, ümmetin onları örnek almasını tavsiye etmiş ve sahabe çizgisini getirdiği dinin ve kurduğu sistemin devamı olarak göstermiştir.[5]

Ashâbın İslâm'ı yayma ve Resûlullah'ı koruma uğrunda yaptığı fedakârlıklar, kendilerinden sonra gelen nesilleri imrendirecek ve hayrette bırakacak niteliktedir. İslâm dini onların bu davranışları sayesinde kök salıp yayılmış ve sonraki nesillere ulaşmıştır.

Sahâbilerin Hz. Peygamber'i kendilerinden sonra gelen nesillere tanıtmada üstlendikleri önemli görev gereği; Resûl-i Ekrem ve onun şahsiyeti hakkında bilinenler, sahabenin naklettiği tespitlerden ibarettir. Eğer sahâbiler olmasaydı bugün Kur'an-ı Kerim dışında Hz. Peygamber ve İslâm'la ilgili güvenilir bilgi bulunmayacaktı. Kur'an-ı Kerîm'in sûre ve âyetlerinin iniş sebepleri, hadislerin vürûd/söyleniş sebebi, Kur'an hükümlerinin pratik hayata tatbiki ve açıklanması ile Resûl-i Ekrem'in peygamberliği süresince yaptığı icraat ashâbın nakilleri sayesinde bilinmektedir.

Kur'an-ı Kerîm'in *"insanlık için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmet"*[6] diye tanıttığı sahâbiler, ümmet içinde en değerli ve faziletli nesil kabul edilmektedir. Bu değer ve fazileti, taşıdıkları güçlü iman ve örnek davranışları sayesinde elde etmişlerdir.

Onlar İslam'a girdikleri ilk andan itibaren güçlü bir imanla kabul ettikleri bu dinin gereklerini tam bir teslimiyetle yerine getirmişlerdir. İslam'a girmeye ve onu yaşamaya zorlanmadıkları hâlde büyük bir kısmı ömrünü Resûlullah'ın yanında geçirmiş, onunla savaşlara katılmış ve İslâm'ın yayılması için gayret göstermiştir.

Bu süreçte İslâm karşıtları tarafından tehdit ve işkenceler hatta ölümle karşılaşan, yurtlarını, mallarını, eşlerini ve çocuklarını terk edip başka yerlere hicret etmek zorunda kalanlar olmuş ancak inançlarından, Allah'a ve resûlüne bağlılıklarından taviz vermemişlerdir.

Cenâb-ı Hak, ashâbı Kur'an'da övmüş ve onların mutedil bir ümmet olduklarını,[7] Allah'a ve resûlüne iman edip tam teslimiyet gösterdiklerini ve büyük ecir kazandıklarını,[8] Allah'ın onlardan, onların da Allah'tan razı olduğunu ve ebedî kalacakları cennetin onlar için hazırlandığını bildirmiş;[9] Allah'a ve resûlüne yardım eden sadık müminler olduklarını,[10] ihtiyaç içinde bulunmalarına rağmen başkalarını kendilerine tercih edip kurtuluşu hak ettiklerini,[11] gerçek müminler olarak bağışlanacaklarını ve ahirette cömertçe rızıklandırılacaklarını[12] haber vermiştir.

Hz. Peygamber de fedakârlıklarını birlikte yaşayarak gördüğü ashâbdan bahsederken onları *"insanlık tarihinin en hayırlı nesli"*,[13] *"ümmetin en hayırlıları"*,[14] *"cehennem ateşinin yakmayacağı kimseler"*,[15] *"cennetlikler"*[16] diye tanıtmış, ayrıca ümmetin onlara ikramda bulunmasını,[17] iyilik etmesini[18] ve çekiştirilmemelerini[19] istemiştir.[20]

Ashâb, mallarını ve canlarını ortaya koyarak Hz. Peygamber'e bağlanmaları, Kur'an-ı Kerim'i öğrenmek ve öğretmek için çalışmaları, İslamiyet'i yaşamak ve yaşatmak için büyük fedakârlıklar göstermeleri sebebiyle Kur'an'da *"insanlık için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmet"*[21] diye övülmüştür.

Hicretin 6. yılında (m. 628) Hudeybiye'de canlarını ortaya koyarak Resûlullah'a biat eden 1500 kişiyle, Mekke'yi fetheden 10.000 civarındaki asker ve Hz. Peygamber'in vefatı sırasında 100.000'in üzerinde olduğu rivayet edilen[22] sahabe neslinin her ferdi kendi üzerine düşen görevi yerine getirmeye çalışmıştır.

Peygamber Efendimiz'in sohbetleriyle yetişen ashâb-ı kirâm sözleriyle, davranışlarıyla ve idealleriyle Peygamber Efendimiz'e benzemeye çalışmışlardır. Peygamber Efendimiz onlara sağlam inanma ruhunu aşılamış, hepsini güçlü birer iman eri hâline dönüştürmüş, davalarına sadakatte bilinçli bir ruh asaleti oluşturmuştur. İnandıkları dine hizmeti şiar edinmişler, inançlarındaki sağlamlık kadar bu inancın yayılmasında gösterdikleri çaba da dikkate şayan olmuştur.

Hicaz bölgesinde vefat eden sahabe sayısı son derece sınırlıyken cihad seferlerine katılmak, dinin tebliğini sağlamak, İslam'ın öğretilmesine öncülük etmek gayesiyle pek çok sahabe Hindistan, Çin, Orta Asya, Anadolu, Afrika coğrafyalarına kadar uzanıp buralarda vefat etmiştir. Dünyanın değişik coğrafyalarında rastladığımız sahabe kabirleri onların İslam'ı yaymak uğruna rahat döşeklerini terk ettiklerini; kendi rahatlarını değil, insanlığın kurtuluşunu hedeflediklerini göstermektedir.

Onları bu denli güçlü davet ruhuna büründüren temel unsur, Allah'ın rızasını ön planda tutmalarıydı. Allah'ın rızasını kazanmak uğruna her zahmete göğüs germeyi bilmiş ve dininin yayılmasını sağlamak uğruna her türlü gayreti seferber etmişlerdi.

Bu bağlamda Müslümanlar'ın en hayırlı nesli kabul edilen sahabeler hakkında bilgi sahibi olma, sonraki nesillerin önem verdiği hususların başında gelir. Çünkü bu nesil, Kur'an'ın ve sünnetin sağlam yolla nakledilişinde Müslümanlar'ın ilk ve önemli şahitleri olup İslâm'ın temeli olan bu iki kaynağı bizzat Hz. Peygamber'den alarak sonraki nesillere aktarma görevini güzel bir şekilde yerine getirmişlerdir.

Onların yaşadığı asr-ı saadet, yaşantılarıyla örneklik teşkil eden kahramanların tarihidir. Bu kahramanlar, Allah'a ve resûlüne davet edildiklerinde *"Ey Rabbimiz! Biz 'Rabbinize iman edin' diye imana çağıran bir davetçiyi işittik ve hemen iman ettik"*[23] sözlerinden başka şey söylememişler ve her konuda Hz. Peygamber'e destek olmuşlardır. Bu uğurda canları, malları ve aşiretleri onlar için pek fazla bir değer taşımıyordu. Allah'a davet yolunda her türlü meşakkati göğüslemeye hazırlardı. Bu uğurda yaşadıklarını, Allah'a imanlarının bir sonucu olarak telakki ediyorlardı. İmanları kalplerine nüfuz etmiş, nefislerine ve akıllarına hâkim olmuştu. Gayba iman edip Allah'ı ve resûlünü sevmelerinden dolayı kendilerinden harikalar sadır olmuştu.

Onlar müminlere karşı kendi aralarında merhametli, kâfirlere karşı şiddetli idiler. Ahireti dünyaya, gaybı görünür âleme, hidayeti de mal yığmaya tercih etmişlerdi. Allah'a davet hususunda çok titizlik gösterdikleri için insanları kula kulluktan Allah'a ibadete sevk edip bâtıl dinlerin zulmünden İslâm'ın adaletine, dünyanın darlığından ahiretin genişliğine çıkarmaya çalışmışlardı.

Muhammed Yusuf Kandehlevî'nin Hayatı, Davet Çalışmaları ve Hayâtü's-Sahâbe Adlı Eseri

Cemaat-i Tebliğ'in/Tebliğ cemaatinin liderlerinden ve Hindistanlı bir âlim olan Muhammed Yusuf Kandehlevî, 20 Mart 1917'de Delhi'de doğdu. Hindistan'ın Uttar Pradeş eyaletine bağlı Muzaffernagar şehrinin Kandehle kasabasından, birçok âlim ve sufînin yetiştiği bir aileye mensuptur.

‘Hazratci’ lakabıyla tanınan Kandehlevî, ilk eğitimini Tebliğ cemaatinin kurucusu olan babası Muhammed İlyas Kandehlevî’den aldı. Delhi’deki Kâşifü’l-Ulûm medresesinde ilk öğrenimini tamamladıktan sonra yüksek tahsil için 1932’de Sehârenpûr’daki Mezâhirü’l-Ulûm medresesine kaydoldu. 1933 yılına kadar burada kaldı. Aynı yıl Delhi’ye giderek tahsilini orada sürdürüp babasından tefsir ve hadis dersleri aldı. 1935’te tekrar Mezâhirü’l-Ulûm’a dönerek Mevlânâ Abdüllatîf’ten, Mevlânâ Manzûr Ahmed’den, amcasının oğlu Muhammed Zekeriyyâ Kandehlevî’den ve Abdurrahmân Kâmilpûrî’den çeşitli hadis kitaplarını okudu.

Hayatının ilk dönemlerinde aldığı medrese eğitimi sayesinde iyi bir hadis ve fıkıh âlimi olarak yetişen Kandehlevî, *Emâni’l-Ahbâr* adlı eserini 1937’de yazmaya başladı.

1938’den itibaren tebliğ faaliyetlerine katıldı. Onu halife tayin eden babasının 13 Temmuz 1944’te vefatı üzerine Tebliğ cemaatinin başına geçerek kendini tamamen tebliğ ve irşad faaliyetlerine verdi.

Muhammed Yusuf Kandehlevî’nin babası İlyas Kandehlevî, 1925’te ikinci defa çıktığı hac yolculuğu sırasında Mekke ve Medine’de yaklaşık beş ay kalıp İngilizler’in işgali altındaki Hindistan’a geri döndükten sonra kapsamlı ve teşkilatlı bir tebliğ faaliyetine başlamış, tevhid akidesinin, ibadet ve ahlâk anlayışının öğretilmesi hedeflenen bu çalışmaları sırasında halka yaptığı bir konuşmada onlara cemaat hâlinde örgütlenmeleri çağrısında bulunmuştu. Böylece Cemâat-i Tebliğ, Teblîgî Cemâat, Tahrîk-i Îmân gibi isimlerle anılan bir hareketin kuruluşu gerçekleşmiş oldu.

M. İlyas Kandehlevî’nin temel misyonu ve hedefi sosyal, kültürel ve dinî açılardan problemli gördüğü İslam ümmetinin yeniden gelişmesine sağlıklı temeller üzerinde katkıda bulunmaktı.

Müslümanlar’ın içinde bulunduğu durumun ana sebebini İslamî şuur ve yaşayıştan uzaklaşma olarak gören Kandehlevî, İslamî ilkeleri samimiyetle uygulamadıkça bu durumdan kurtulmanın mümkün olmayacağını savunmakta, başarı ve kurtuluşu ferdî ve içtimaî olmak üzere iki kategoride değerlendirmektedir.

Ferdî başarı, Müslüman'ın bütün ilâhî emirlere bağlı kalmasıyla mümkündür. Toplumsal başarıya gelince; bunun için takip edilmesi gereken esaslar da şu şekilde sıralanabilir: Tebliğ ruhunu canlı tutmak, Hz. Peygamber'in getirmiş olduğu vahye dayalı bilgiyi öğrenmek ve öğretmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak, muhtaçlara yardım etmek, dine bağlılıkta ahlâklı ve samimi olmak.

Müslümanlar'ın başarısını yaratıcıyla kuracakları derin irtibatta gören M. İlyas Kandehlevî, bu irtibatı merkeze alarak Müslümanlar'ın mükemmel bir ibadet şuuruna ermelerini arzulamaktaydı.

Kandehlevî bu noktada altı esasa dayanan bir program ve yöntem teklif etmektedir. Ön şartı "anlamsız şeyleri terk etmek" olan bu esaslar şunlardır: 1- Kelime-i şahadeti gerçek anlamıyla kavramak ve gereğini yerine getirmek. 2- Namaza gereken titizliği göstermek. 3- Her günün belli vakitlerinde ilimle meşgul olmak. 4- Her Müslüman'a sevgi ve saygı göstermek. 5- İhlâslı olmak. 6- Dünyanın bütün bölgelerine tebliğ amaçlı seyahatler yapmak.

Kandehlevî bu altı esası, Allah'a gönülden bağlılığı ve O'na kulluğu ahlâkî kemâle ulaşmanın şartı olarak görmektedir.

*

Daha önce de belirttiğimiz üzere M. İlyas Kandehlevî'nin 13 Temmuz 1944'te vefat etmesi üzerine Tebliğ cemaatinin başına, *Hayâtüs's-Sahâbe* eserimizin müellifi ve aynı zamanda oğlu olan Muhammed Yûsuf Kandehlevî geçti.

Muhammed Yûsuf Kandehlevî, Hindistan'ın bölünmesi sırasında (1947) hareketin merkezini Pakistan'a taşıma fikrine karşı çıkarak cemaatin Hint yarımadasında yerleşmesine zemin hazırladı. Birkaç yıl içerisinde başta Uttar Pradeş eyaleti olmak üzere Hindistan'ın birçok bölgesinde, Pakistan ve Bangladeş'te ilgi uyandıran hareketin başka ülkelere de yayılması için önce hacca gidenler üzerinde duruldu. Ardından başta Suudi Arabistan olmak üzere diğer Arap ülkelerine tebliğ amaçlı ziyaretler düzenlendi. 1950'den itibaren sistemli bir şekilde İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'ya tebliğciler gönderildi. 1960 yılına doğru Afrika ve Asya'nın diğer ülkelerine yayılan hareket, Kandehlevî zamanında dünya çapında bir hareket hâline geldi.

Yirmi yılı aşkın bir süre cemaatin başında bulunan M. Yûsuf Kandehlevî, hareketin yaygınlaşması için dünyanın birçok ülkesini dolaştı. Müslümanlar'ın kendilerini ıslah etmeleri ve İslam'a dönerek dini samimiyetle yaşamalarını hedefleyen toplantılar düzenledi.

Hayatının son yıllarına doğru tekrar ilmî çalışmalarına döndü ve 1962'de Mezâhirü'l-Ulûm'un başkanlığına getirilerek Delhi'deki Kâşifü'l-Ulûm medresesinde bazı hadis kaynaklarını okuttu.

Son haccından dönüşünde yaptığı uzun tebliğ yolculuğunda rahatsızlandı; 2 Nisan 1965'te Lahor'da vefat etti ve cemaatin Delhi'de, Bastinizâmeddin semtindeki genel merkezine defnedildi.

Eserleri

1. *Emâni'l-Ahbâr fî Şerhi Me'âni'l-Âsâr*. Müellif, Hindistan ve Pakistan'da ders kitabı olarak okutulan Tahâvî'nin *Şerhu Me'âni'l-Âsâr*'ı üzerine Arapça olarak kaleme aldığı bu şerhine uzun bir mukaddimeyle başlamış, Tahâvî'nin hayatı, eserleri ve *Şerhu Me'âni'l-Âsâr*'ın özellikleri gibi konularda bilgi vermiş, kısaca kendi hayatından ve şerhte takip ettiği metottan söz etmiştir.

2. *Hayâtü's-Sahâbe*. Arapça olarak kaleme alınan ve 1379'da (1959) tamamlandığı anlaşılan eserde (bk. *Hayâtü's-Sahâbe*, 3/706) hadis, siyer, tarih ve tabakat kitapları gibi kaynaklardan derlenen rivayetlerle Hz. Peygamber ve sahabe-i kiramın örnek hayatından kesitler sunulmuş, onların dinî gayretleri ve mücadeleleri anlatılmıştır. Eserde yer yer muhaddislerin görüşlerinden faydalanılarak rivayetlerin sıhhat durumuna da işaret edilmiştir. Cemâat-i Teblîğ için bir el kitabı niteliğinde olan eseri ilk olarak Dâiretü'l-Maârifi'l-Osmâniyye, Ebu'l-Hasan en-Nedvî'nin takdimiyle Haydarâbâd-Dekken'de (I-III, 1960-1965) ve Muhammed Seyyid de Kahire'de (I-IV, 1999) yayınlamıştır.[24]

Müellifimiz M. Yûsuf Kandehlevî'nin *Hayâtü's-Sahâbe* adlı eseri, Peygamberimiz ve ashâbının hayatı ve tarih içerisinde yaşadığı olaylar, iman kuvveti ve din sevgisi için çok güçlü bir kaynaktır.

Bu kitap, sahabenin yaşamlarını, yaşayışlarını, hayat tarzlarını hep birlikte içinde toplayan ender bir çalışmadır. Çünkü hadis, müsned, tarih ve tabakat gibi birçok tür altındaki kitaplardan iktibas edilmiştir. Bu nedenle o asrı tasvir eden, sahabenin hayatını, özelliklerini, ahlâklarını ve hatıralarını canlı tutan bir eserdir.

Esere gösterilen dikkat, ona mükemmel bir etki kudreti kazandırır. Bu nedenle kitabı okuyan insan adeta iman, Allah yolunda davet, kahramanlık, fazilet, ihlâs ve zühd okyanusunda yaşamış olmaktadır.

Bu kitap, kendilerine İslam daveti geldiğinde dilleriyle ve kalpleriyle tasdik edenlerin, Allah'a ve resûlüne çağrıldıklarında Allah'a davet yolunda canlarından, mallarından ve aşiretlerinden vazgeçip her türlü acıya ve zorluğa katlananların gerçek hayat yaşantılarıdır.

Eser toplamda on dokuz bölümden oluşuyor. Her bölümde kısa bir giriş, konuyla ilgili âyetler, farklı rivayetlerden süzülerek verilmiş hadisler, rivayetler ve nakiller mevcuttur.

Genel hatlarıyla Allah'a imana ve resûlünü tasdike davet, biat, Allah yolunda baskılara katlanma, hicret, yardım, cihad, sahâbilerin söz birliğine önem vermesi, infak, nefsanî arzulardan sıyrılma, güzel ahlâk, gayba iman, namazda bir araya gelme, ilme rağbet, zikir, dua ve ashâbın hutbeleri gibi başlıklardan oluşmaktadır.

Sahabe neslinin zühd ve takvası, cihadı, ahlâkı, zikirleri, duaları gibi birçok konuda fazlasıyla bilgi içeren eser, üstat M. Yûsuf Kandehlevî'nin de 48 yıllık ömrünün mahsûlü sayılır. Bu sebeple adeta davet ve irşad faaliyetlerinin bir yansıması olan kitabın günümüz Müslümanları için okunması gereken temel kaynaklardan biri olma hüviyeti taşıdığı kanaatindeyiz.

Nureddin Yıldız hocamın ifadesiyle; ashâb-ı kiramın farklı açılardan, farklı başlıklardan ele alınmış hayatını, hayata bakış açılarını, pratik hayatını yansıtan muhteşem, değerli, çok değerli bir kitaptır…

1917'de doğup 1965 yılında vefat eden Kandehlevî'nin 48 yıllık ömrünün 42. yılında, bilgisayarın ve internetin olmadığı bir ortamda tamamlanan, sadece Allah'a imanın, resûlüne sevginin ve sahabe-i kirama olan bağlılığın bir sonucu olarak İngiliz işgali altındaki Hindistan topraklarında böyle muhteşem ve kıymetli bir kitap ortaya çıkmıştır.

Kitabın ilk bölümünün (Allah'a ve Peygamber Efendimize Davet) en uzun bölümlerden biri olması belki de buna işaret etmektedir.

Üstat Hasan en-Nedvî'nin de dediği gibi "Tebliğ cemaatinin liderlerinden Üstat Muhammed Yûsuf Kandehlevî'nin *Hayâtü's-Sahâbe* isimli bu eseri; sahâbilerin hayatı, iman ve İslam'a davet konusundaki fedakârlıkları, ahlâk ve yaşayışları konusunda nerdeyse bir ansiklopedi niteliğinde olup, kendi sahasında yazılmış eserlerin en genişi, en kapsamlısı ve konu bakımından en zenginleri arasında yer almaktadır."

"Kıssaların ve rivayetlerin derlenmesi sırasında yapılan dikkatli ve derin araştırma, rivayetlere ve kıssalara çokça yer verilmesi, -mücmel ve kısa yazılmış olan, sadece manaları açıklayan eserlerde bulunmayan- bir etki kazandırmıştır. Bu özelliklerinden dolayıdır ki okuyan kimse iman, davet, kahramanlık, fazilet, ihlâs ve zühd ortamında yaşar."

“Bu kitap, yazarının kalbinden geçenlerin bir kopyası, kalbinin bir parçasıdır. Bir kitabın tesiri; yazarının inancı, itikadı, etkilenmesi, duygulanması ve yazdığı şeyleri madde ve manasında yaşaması nispetindedir” demek doğru ise şunu kesinlikle söyleyebilirim ki bu kitap, etkili ve başarılı olmuştur. Çünkü yazarı onu inanarak, duygulanarak, zevk ve şevkle yazmıştır. Sahâbilerin sevgisi onun etine ve kanına karışmış, duygu ve düşüncelerini tamamen kaplamıştır. Uzun zaman sahabelerin haberleri ve sözleri arasında hayatını geçirmiştir.”

“Bildiğime ve inandığıma göre bu kitap, imanı kuvvetlendirmek, daveti güçlendirmek, kendini davete tam olarak verebilmek ve bu uğurda feda olabilmek hususunda ilâhî bir ihsan ve zamanın hayırlarından birisidir.”

XX. asrın büyük hadis âlimlerinden merhum Abdülfettâh Ebû Gudde de bu şaheser hakkında şunları yazıyor: “Kıymetli okuyucu! Önündeki *Hayâtü's-Sahâbe* kitabı, hicrî XIV. (miladî XX.) asırda yazılan kitapların en hayırlısıdır… Konuları ve bölümleri açısından en üstünüdür. Yüce Allah, Arap-acem, âlim-talebe, davetçi olmak üzere doğu ve batı arasında milyonlarca insanı bu kitaptan faydalandırmıştır.

Yüce Allah bununla kararmış kalpleri aydınlatmış, cehalet içinde yolunu şaşırmış nice insanları doğru yola iletmiştir. Hayır, vaaz, irşad ve tebliğ meclislerini onunla ihya etmiş, onu okuyan ve dinleyenlere, çağların hayırlısı ve bereketlisi olan Resûlullah (s.a.)'in çağı, sahâbilerin çağı ve onlara en güzel şekilde tâbi olan tâbiînin çağındaki yaşanan hayatı aktarmıştır.

Böylece bu eser, kişi için yol gösterici, muhaddis, hoca, arkadaş, eğitici, tabip, tedavi edici olmuştur. Yüce Allah onu önde gelen kişilere ve halka kabul ettirmiş ve benimsetmiştir. Suya susamış toprağın yağmuru karşılaması gibi insanlar onu bağrına basmışlardır.”

Kitabın ilmî değerinin büyüklüğü yanında Müslümanlar arasındaki yaygınlığı da ciddi bir mahiyettedir…

Kitabın bölümleri ilerledikçe Peygamberimizin örnek yaşayışına, sonra sahabe-i kiramın yaşantısına, öğretilerine ve ahlâkî örnekliğine şahit olacağız… Okudukça bir yandan derin bir hasret, diğer yandan da onlara özlem göreceğiz. Bu bakımdan Müslümanlar için bir yaşayış rehberi olduğunu kavrayacağız.

"İslam'ın altın çağı" olarak bilinen asr-ı saadetteki yaşamı okudukça onların kendilerini Allah'a ve İslam davasına adayışlarında bir ferahlık, bir büyüklük, bir gayret ve bir aşk olduğuna tanıklık edeceğiz.

Yaşanan her olayı, başka rivayetlerdeki eklemelerle ve farklılıklarıyla okumaya devam ettikçe sahabenin ne denli bir imana sahip olduğunu görmek de Müslüman'ı düşünmeye ve o dönemi kavramaya sevk edecektir. Bu durumda bugünün Müslümanı ne yapsın? Eser bu bakımdan biraz da önümüze bir hedef koyuyor... Aynı zamanda Allah'a olan imanımızı ve İslamî yaşantımızı kuvvetlendirmek, kendimizi hesaba çekmek için bir fırsat oluşturuyor.

Bu eser Kur'an-ı Kerim âyetleri, hadis, siyer, tarih ve tabakat kitaplarından bir araya getirildiği için Peygamberimiz'in ve sahabe-i kiramın yaşayış özelliklerinin doğrudan anlatılması derin bir etki uyandırmaktadır. Bizim için ilk elden okunduğunda dinimizi yaşama şeklini bir örnek olarak görebileceğimiz bir tablo sunmaktadır. Çünkü geçmişini bilmeyen, geleceğini bilmekte zorlanır.

Geçmişte ve günümüzde sahabe-i kiramın hayatı üzerine çeşitli eserler yazılmış olmakla birlikte, Kandehlevî'nin *Hayâtüs's-Sahâbe* adlı eseri, yıllarca İngiliz işgali altında yaşayan Müslümanlar'ın tebliğ ve irşad faaliyetlerinde bulunmalarının bir mahsûlü olarak hem Peygamberimiz ve sahabe hayatını öğrenmek hem de İslam'ın en iyi, en doğru ve en güzel yaşandığı asr-ı saadetteki gibi yaşamak isteyenler için yazılmış, okurken adeta anlatılanları yüreğinizde hissedebileceğiniz, içinizde ayrı lezzet bulacağınız bir eserdir.

Kıyamete kadar izinden gideceğimiz Peygamber Efendimiz'in ve ashâbının tüm yaşantısını akıcı bir üslupla bu eserde bulacak ve okuyacaksınız.

Her Müslüman'ın evinde bulunması gereken ve Müslümanlar için bir yaşayış rehberi olan *Hayâtüs's-Sahâbe*, işte böyle bir eserdir.

Kitabın tercümesinde üstat **Muhammed İlyâs Bârabenkevî'**nin şerh ettiği, tahkik ettiği ve dipnot açıklamalarında bulunduğu, 2015 yılında Beyrut'ta basımı yapılan *Hayâtüs's-Sahâbe* baskısı esas alınmıştır.

Müellifimiz bu muhteşem kitaba temel teşkil eden kaynakları değerlendirmede hem bu kaynakların genişliğini ortaya koyuyor hem de İslâm'ın ilk dönem tarihini yeniden ele almada kuvvetli bağlar kuruyor. Kaynakların değerlendirilmesinde Kur'an-ı Kerim, hadis, delâil, şemâil, tabakàt, siyer kitapları ve genel tarihi ana kaynak olarak ele alıyor. Ayrıca bu araştırmada istifade edilebilecek yardımcı kaynaklara da yer veriyor.

Okuyuculara yeni ufuklar açacağına inandığımız Üstad M. Yûsuf Kandehlevî'nin *Hayâtü's-Sahâbe* adlı kitabından derlenmiş olan bu eserin Türkçe'ye kazandırılması; insanlığa hidayet rehberi olarak gönderilen Peygamber Efendimiz'in ve sahabe-i kiramın farklı açılardan ele alınmış hayatlarını, hayata bakış açılarının pratiklerini izlemek durumunda olan biz Müslümanlar'ın, İngilizler'in işgali altındaki Hindistan topraklarında İslam daveti ve irşad faaliyetlerinde yaşayarak yazılan bir kaynaktan öğrenmeleri kaçınılmaz bir zarurettir.

Eserin tercümesi esnasında rivayetlerin orijinal metinlerine bağlı kaldık. Zaman zaman kastedilen mananın okuyucu tarafından iyice anlaşılması için 'anlaşılabilir' bir dille serbest davrandığımız yerler de oldu.

Bu değerli eserin tercümesi sırasında dipnotlarda yapılan açıklamalar ile önsözün hazırlanışı sırasında yer alan eserlerin neler olduğu ile ilgili liste kitabın sonundaki Kaynakça bölümünde verilmiştir.

Gerektiğinde okuyucuya kolaylık olması için hadisin nerelerde geçtiğiyle ilgili tahriç çalışmasının detaylı kaynak gösterimini yaptık.

Günümüzde hadis kaynaklarının tespitinde Concordance usulü esas alındığı için biz de bu çalışmamızda aynı usûlü esas aldık. Concordance içerisinde yer almayan hadislerin hangi kaynakta geçtiği çoğunlukla tespit edilerek bazen bu kaynakların cilt ile sayfa numarası gösterilmiş, bazen de cilt ve sayfa numarası yerine parantez içerisinde hadis numarası verilmiştir.

Azamî dikkat ve gayrete rağmen farkına varılmamış tercüme hataları olabilir. Yapıcı eleştiri ve uyarılara her zaman ihtiyaç duyduğumuzun okuyucularımız tarafından bilinmesini isteriz. Tarafımıza yapılacak tenkit, uyarı ve katkı sahiplerine şimdiden şükranlarımı sunmak isterim.

*

Bu eser, yazıldığı günden günümüze kadar İslam dünyasının her yerinde, tebliğ ve irşad faaliyetlerinde bulunanların, âlimlerin, ilim öğrencilerinin, vaizlerin, hatiplerin ve özellikle de Peygamber Efendimiz ile sahabe-i kiramın farklı açılardan, farklı başlıklardan hayata bakışlarını ve yaşantılarını okumak isteyen hemen her Müslüman'ın adeta bir el kitabı olmuştur.

Aslı Arapça olan bu muhteşem eserin müellifine Cenâb-ı Hak'tan rahmet diliyor, bu değerli eserin güzel bir üslûpla dilimize tercüme edilip kazandırılmasına vesile olan Nureddin Yıldız hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

Çaba bizden, başarı elbette Allah'tandır. O, ne güzel mevlâ, ne güzel yardımcıdır.

Ufukları büyütmek, engelleri aşmak ve yeryüzüne bir ses olmak adına…

Hanifi AKIN
Şehitkâmil, Gaziantep
2 Nisan 2021

[1]. Tevbe suresi, 9/40
[2]. Şuarâ suresi, 26/61
[3]. Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 221, 222
[4]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, I, 294
[5]. Tirmizî, Îmân 18
[6]. Âl-i İmrân suresi, 3/110
[7]. Bakara suresi, 2/143
[8]. Âl-i İmrân suresi, 3/172, 173
[9]. Tevbe suresi, 9/100
[10]. Haşr suresi, 59/8
[11]. Haşr suresi, 59/9
[12]. Enfâl suresi, 8/74
[13]. Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî 1; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 211, 212
[14]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, V, 350
[15]. Tirmizî, Menâkıb 57
[16]. Müttakî el-Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, XI, 539
[17]. Tayâlisî, *el-Müsned*, s. 7
[18]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, I, 26
[19]. Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî 4; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 221, 222
[20]. Mehmet Efendioğlu, "Sahâbe", DİA, 35/491-492
[21]. Âl-i İmrân suresi, 3/110
[22]. Suyûtî, *Tedrîbü'r-Râvî*, II, 220
[23]. Âl-i İmrân suresi, 3/193
[24]. Ö. Mahir Alper, "Kandehlevî, Muhammed İlyâs", DİA, 24/295-296; Mehmet Özşenel, "Kandehlevî, Muhammed Yûsuf", DİA, 24/296-297
[21]
[12]
[3]
[7]
[2]

[22]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, V, 350

. Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî 1; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 211, 212

. Enfâl suresi, 8/74

. Haşr suresi, 59/9

. Haşr suresi, 59/8

. Tevbe suresi, 9/100

. Âl-i İmrân suresi, 3/172, 173

. Bakara suresi, 2/143

. Âl-i İmrân suresi, 3/110

. Tirmizî, Îmân 18

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, I, 294

. Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 221, 222

. Şuarâ suresi, 26/61

. Tevbe suresi, 9/40

. Ö. Mahir Alper, "Kandehlevî, Muhammed İlyâs", DİA, 24/295-296; Mehmet Özşenel, "Kandehlevî, Muhammed Yûsuf", DİA, 24/296-297

. Âl-i İmrân suresi, 3/193

. Suyûtî, *Tedrîbü'r-Râvî*, II, 220

. Âl-i İmrân suresi, 3/110

. Mehmet Efendioğlu, "Sahâbe", DİA, 35/491-492

. Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî 4; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 221, 222

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, I, 26

[6]

. Tayâlisî, *el-Müsned*, s. 7

. Müttakî el-Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, XI, 539

. Tirmizî, Menâkıb 57

[16]

[15]

[13]

[18]

[1]

[24]
[4]
[10]
[19]
[9]
[20]
[8]
[17]
[23]
[5]
[11]
[14]

Giriş

Peygamber aleyhisselamın ve sahabelerin güzel ahlakı ve yaşantıları nasıldı?
Birbirlerine sosyal ve beşerî yönden tutum ve davranışları nasıldı?

1. ALLAH'A VE RESÛLÜNE İTAAT İLE İLGİLİ AYETLER

بِسْمِ اللّٰهِ اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيم ﴿١﴾ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَۙ ﴿٢﴾ اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِۙ ﴿٣﴾ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِّ ﴿٤﴾ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُّ ﴿٥﴾ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَۙ ﴿٦﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْۙ ﴿٧﴾غَيْرِالْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَاالضَّالِّينَ

1. Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla...

2. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.

3. Rahmân ve Rahîm.

4. Ceza gününün tek sahibi.

5. (Rabbimiz!) Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz.

6. Bizi dosdoğru yola ilet.

7. Nimetine erdirdiklerinin yoluna; gazaba uğramışların yolu ile doğrudan sapmışların yoluna da değil![25]

Yüce Rabbimiz konuyla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, peygambere itaat edin, sizden olan ulü'l-emre de. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz -Allah'a ve ahirete gerçekten inanıyorsanız- onu, Allah'a ve peygambere götürün. Bu, elde edilecek sonuç bakımından hem hayırlıdır hem de en güzelidir."[26]

Yine yüce Rabbimiz bu konuyla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

"Aralarındaki anlaşmazlıktan çözüme bağlasın diye Allah'a ve resûlüne çağırıldıklarında mü'minlerin sözü 'Dinledik ve itaat ettik' demekten ibarettir. İşte kurtuluşa erenler de bunlardır!

Allah'a ve resûlüne itaat eden, Allah'a itaatsizlikten korkan ve O'na saygısızlıktan korunanlar var ya, işte asıl kazananlar bunlardır!"[27]

“Kim Allah’a ve peygambere itaat ederse işte onlar, Allah’ın kendilerine lütuflarda bulunduğu peygamberler, sıddıklar, şehidler ve salih kişilerle beraberdirler; bunlar ne güzel arkadaşlardır! Bu lütuf Allah’tandır, bilen olarak Allah yeter.”[28]

“Kim Allah’a ve peygamberine itaat ederse Allah onu zemininde ırmaklar akan cennetlere koyacaktır, orada devamlı kalıcıdırlar; işte büyük kazanç budur. Kim de Allah’a ve peygamberine itaatsizlik eder ve sınırlarını aşarsa Allah onu devamlı kalacağı bir ateşe sokar; onun için alçaltıcı bir azap vardır.”[29]

“Müminlerin erkekleri de kadınları da birbirlerinin velileridir; iyiliği teşvik eder, kötülükten alıkoyarlar, namazı kılarlar, zekâtı verirler, Allah ve resûlüne itaat ederler. İşte onları Allah merhametiyle kuşatacaktır. Kuşkusuz Allah mutlak güç ve hikmet sahibidir.”[30]

“İçinizden Allah’ın lütfuna ve ahiret gününe umut bağlayanlar, Allah’ı çokça ananlar için hiç şüphe yok ki Resûlullah’ta güzel bir örneklik vardır.”[31]

2. PEYGAMBER EFENDİMİZ’E İTAAT, ONA VE RAŞİD HALİFELERİNE BAĞLILIK İLE İLGİLİ HADİSLER

Konuyla ilgili olarak Ebû Hureyre radıyallahu anhın anlattığına göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

“Kim bana itaat ederse Allah’a itaat etmiş olur. Kim de bana karşı gelirse Allah’a karşı gelmiş olur. Kim (Müslüman) yöneticiye itaat ederse bana itaat etmiş olur. Kim de (Müslüman) yöneticiye karşı gelirse bana karşı gelmiş olur.”[32]

Yine konuyla ilgili olarak Câbir bin Abdullah radıyallahu anh şöyle anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (bir gün) uykudayken kendisine birtakım melekler geldi. Bu meleklerin bir kısmı, **‘O uyuyor’** dedi. Bir kısmı da **‘Gözü uyuyor fakat kalbi uyanıktır’** dedi. Bunun üzerine bu melekler (kendi aralarında), **‘Bu dostunuzun örnek bir sıfatı vardır. Haydi, onun bu örnek sıfatını (başka) bir misalle açıklayın’** dediler.

Bunun üzerine onların bir kısmı, **‘O uyuyor’** dedi. Bir kısmı da **‘Gözü uyuyor fakat kalbi uyanıktır’** dedi. Sonra da **‘Onun misali, ev yapan şu kimseye benzer: Bu kimse bir ev yaptı ve bu evde ziyafet vererek ziyafete çağıran davetçi gönderdi. Şu hâlde kim davete icabet ederse eve girer ve ziyafet yemeğinden yer. Kim davetçiye icabet etmezse eve girmemiş ve ziyafet yemeğinden yiyememiş olur’** dediler.

Yine onlar (kendi aralarında), **‘Haydi bu misali kavrayabilmesi için onu açıklayıp yorumlayın’** dediler. Bunun üzerine bir kısmı, **‘O uyuyor’** dedi. Bir kısmı da **‘Gözü uyuyor fakat kalbi uyanıktır’** dedi. Sonunda onlar, **‘Ev, cennettir. Ziyafete çağıran davetçi, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemdir. O hâlde kim Muhammed sallallahu aleyhi ve selleme itaat ederse Allah’a itaat etmiştir. Kim de Muhammed sallallahu aleyhi ve selleme karşı gelirse Allah’a karşı gelmiş olur. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem, insanların (itaatkâr ve isyankâr olanlarını) ayırt etmiştir’** dediler.”[33]

Konuyla ilgili olarak İrbâd ibni Sâriye radıyallahu anh şöyle dedi:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir gün bize namaz kıldırdı. Sonra (yüzünü cemaate) çevirerek son derece etkili bir vaazda bulundu. Öyle ki (bu vaazın etkisinden dolayı) gözler yaşardı, kalpler ürperdi. (Sahabelerden) biri,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Bu öğütler sanki bir veda konuşmasıdır; bize ne tavsiye edersiniz?’ dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Size, Allah’a karşı takvalı olmanızı ve başınızda Habeşli bir köle olsa bile (onun emirlerini) dinleyip itaat etmenizi tavsiye ederim. Zira sizden hayatta kalanlar benden sonra birçok ihtilaf görecek. Öyleyse size; sünnetimi ve hidayet üzere olan Hulefâ-i Râşidîn’in sünnetini hatırlatırım. Bunlara uyun ve sımsıkı sarılın. Sonradan çıkarılan şeylere karşı da son derece dikkatli ve uyanık olun. Zira her yeni çıkarılan şey, bir bid’attır. Her bid’at ise sapıklıktır!’ buyurdu.”[34]

Yine konuyla ilgili olarak Avf bin Mâlik radıyallahu anhın anlattığına göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

“Kim Allah ve resûlünün razı olmadığı, (dinî hususlarda bir delili olmayan) sonradan çıkan bir sapıklığı ortaya çıkarırsa o bid’atle amel eden kimselerin günahları da o kimseye yazılır ve bu, onların günahlarından hiçbir şey eksiltmez.”[35]

Yine konuyla ilgili olarak Amr bin Avf radıyallâhu anhın anlattığına göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

“Bu din (İslam) tıpkı yılanın deliğine çekildiği gibi Hicaz bölgesine çekilecek, yaban keçisinin dağın tepesine sığınması gibi bu din de Hicaz’a sığınacaktır. Bu din, garip olarak başladı, tekrar garip vaziyetine geri dönecektir. Gariplere müjdeler olsun. O garipler, benden sonra insanların sünnetimden bozdukları şeyleri düzeltecek kimselerdir.”[36]

Yine konuyla ilgili olarak Enes bin Mâlik radıyallahu anh şöyle anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana (bir gün),

‘Evladım! Hiç kimseye karşı kalbinde bir hile ve kin beslemek olmaksızın sabahlamaya ve akşamlamaya gücün yeterse bunu mutlaka yap’ buyurdu. Sonra devam etti:

‘Evladım! İşte benim sünnetim budur. Kim benim sünnetimi yaşatırsa beni sevmiş olur. Kim de beni severse cennette benimle birlikte olur.”[37]

3. PEYGAMBER EFENDİMİZ VE ASHABI HAKKINDAKİ KUR’AN AYETLERİ

Yüce Allah konuyla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

"Ey Peygamber! Biz seni tanık, müjdeci, uyarıcı, izniyle Allah'a çağırıcı ve etrafını aydınlatan bir ışık olarak gönderdik."[38]

Diğer bazı ayetlerde şöyle buyrulur:

"Bütün dinlerin üzerindeki yerini alsın diye resûlünü doğru yol rehberi ve hak din ile gönderen Allah'tır."[39]

"İşte böylece siz insanlara şahit olasınız ve peygamber de size şahit olsun diye sizi vasat (örnek) bir ümmet yaptık."[40]

"Doğrusu içlerinden, kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, onları arındıran, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle Allah, mü'minlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Hâlbuki daha önce onlar, apaçık bir sapkınlık içinde bulunuyorlardı."[41]

"O, Allah'ın elçisi Muhammed'dir. Onunla beraber olanlar da kâfirlere karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler. Onları, Allah'ın lütuf ve rızasına talip olarak hep rükûda ve secdede görürsün. Secdenin tesiriyle yüzlerine simaları oturmuştur; Tevrat'ta onlar için yapılan benzetme budur. İncil'deki misalleri ise bir ekindir: Filiz verir, onu güçlendirir, kalınlaşır ve kendi sapları üzerinde durur, kendini çiftçilere beğendirir. Onlar yüzünden kâfirler öfkeden çatlasınlar diye (böyle yapmıştır). Onlar arasından iman edip düzgün yaşayanlara Allah bir bağışlama ve büyük bir ödül vaat etmektedir."[42]

"Ki onlar ellerindeki Tevrat'ta ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmî peygambere uyarlar. Peygamber onlara iyiliği emreder ve onları kötülükten men eder; yine onlara temiz şeyleri helal, pis şeyleri haram kılar. Ağırlıklarını kaldırır, üzerlerindeki zincirleri çözer. O peygambere inanan, onu koruyup destekleyen, ona yardım eden ve onunla birlikte gönderilen nura uyanlar, işte bunlardır kurtuluşa erenler."[43]

"Şu bir gerçek ki Allah, Peygamber aleyhisselama ve o sıkıntılı zamanda, içlerinden bir grubun moralleri bozulmaya yüz tuttuktan sonra bile ona bağlılıklarını koruyan muhacir ve ensara lütfuyla muamele etti ve sonra da hepsinin tevbelerini kabul etti. Allah onlara karşı çok şefkatli ve çok merhametlidir."[44]

4. KUR'AN'DAN ÖNCEKİ KİTAPLARDA PEYGAMBER EFENDİMİZ İLE ASHABINDAN BAHSEDİLMESİ

Tâbiîn âlimlerinin büyüklerinden Atâ bin Yesâr rahimehullah dedi ki: "Ben (bir gün) Abdullah bin Amr bin Âs radıyallahu anh ile karşılaştım. Ona, 'Bana Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin Tevrat'ta geçen sıfatlarından haber ver' dedim. Şöyle dedi:

Tamam, haber vereyim. Allah'a yemin ederim ki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Tevrat'ta Kur'an'daki sıfatlarıyla vasıflandırılmıştır:

'Ey Peygamber! Biz seni kesinlikle şahid, müjdeci, uyarıcı ve ümmîler için sığınak olarak gönderdik. Sen benim kulum ve resûlümsün. Sana 'mütevekkil' ismini verdim. Sen katı ve kaba bir kimse değilsin. Çarşılarda gezip tozan bir kimse de değilsin. Kötülüğe kötülükle karşılık vermez fakat affeder, bağışlarsın...'

Yüce Allah, yoldan çıkmış olan bir topluluk 'lâ ilâhe illallâh' deyip düzelinceye kadar O'nun ruhunu almayacaktır. Onunla kör gözler, sağır kulaklar, perdeli kalpler açılır."[45]

5. PEYGAMBER EFENDİMİZ'İN VASIFLARI İLE İLGİLİ HADİSLER

Konuyla ilgili olarak Hz. Ali radıyallahu anhın oğlu Hz. Hasan radıyallahu anh şöyle anlatıyor:

"Ben, dayım Hind bin Ebî Hâle'ye Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin vasıflarını sordum. -Bu kişi, insanları çok güzel tasvir ederdi.- Ben, Resûlullah'ın vasıflarından birisini bana söylesin de ona sarılayım istedim. Dayım şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, iri yapılıydı ve kalplere heybet verirdi. Yüzü, dolunay gibi parlardı. Orta boyluydu, ne uzun ve ne de kısaydı. Başı büyüktü. Saçları dalgalıydı. Saçları ikiye ayrılırsa öyle bırakır, aksi takdirde saçlarını kendi hâline bırakırdı. Toplu bir şekilde saçlarını bırakırsa saçları kulak memesini geçerdi.

Açık renkliydi. Alnı genişti. Kaşları hilal gibiydi, uzundu ve son derece güzeldi. Birbirine çok yakın idiler. Kaşları arasında bir damar vardı ki kızdığında o damar kabarır, görünürdü.

Burnunun üst tarafı, biraz yüksekti ve inceydi. Yüzünde bir nur vardı. İyice dikkat etmeyen kimse o nurdan ötürü burnunu kalkık sanırdı. Sakalı gür idi. Gözünün siyahlığı pek fazlaydı. Yanakları düzdü. Ağzı genişti. Dişleri ince ve parlaktı. Ön dişleri seyrekçe ve inci gibiydi. Göğsünden göbeğine kadar ince bir hat gibi kıllar vardı. Boynu fildişinden yapılmış gibiydi, adeta gümüş gibi parlardı.

Normal bir bedene sahipti. Bedeni dolgundu fakat yumruk gibi sımsıkıydı, gevşeklik yoktu. Mübarek karnı ile göğsü aynı hizada (düz) idi. Omuzlarının arası genişti. Kemiklerinin başları kuvvetli idi. Kılsız olan organlarında bir nur parlaklığı vardı. Göğsünün üst tarafındaki çukur ile göbeği arası bir hat gibi meydana gelen kıllarla bitişikti. Bu kıllardan başka karnında ve memelerinde kıl yoktu. Zira iki kolu, omuzları ve göğsünün üst tarafı kıllı idi.

Bileklerinin iki tarafındaki kemikleri uzundu. El ayası genişti. Kemikleri birbirine uygundu. İki el ve ayak parmakları, oldukça kalındı. Bütün organları, uzunca ve kalınca idi. Tabanları, yerden gayet yüksekti. Ayaklarında, yarık ve çatlaklar yoktu. Su, ayakları üzerinde durmazdı. Yürürken ayaklarını yerden tam manasıyla kaldırır, öyle yürürdü. Adımlarını atarken öne eğilmiş gibi olurdu. Yürüdüğü zaman yürüyüşü süratliydi. Sanki meyilli bir yerden akıp geliyordu.

Bir tarafa baktığında bütün vücuduyla dönüp bakardı. Gözleri daima eğikti. Göklere bakmaktan daha çok yere bakardı. Bakışı düşünceliydi. Arkadaşlarının daima arkasında yürürdü. Kime rastlarsa önce selam veren O olurdu.”

Hz. Hasan radıyallahu anh devamla dedi ki: “Ben dayıma, ‘Bana Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin konuşmasını anlat’ dedim. Dayım da Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin konuşma şeklini şöyle anlattı:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem daima hüzünlü ve düşünceliydi. O’nun için rahatlık söz konusu bile değildi. Lüzumsuz konuşmazdı, çok sükût ederdi. Konuşmayı açarken veya kapatırken ağzının avurtlarıyla yapardı. Özlü cümlelerle konuşurdu. Konuşması tane tane idi. Konuşmasında gereksiz bir söz olmazdı ve (konuşurken konuşmanın hakkını verirdi, fazlası ve) eksiği olmazdı.

Yumuşak huylu idi. Ne katıydı ne de kıymetini düşürecek şekilde pejmürde.

Nimeti, az bir şey olsa dahi büyük görürdü. İyilikleri yermez ve övmezdi. Hakka hücum edildiği zaman hakka yardım gerçekleşinceye kadar hiçbir şey O’nun öfkesi önünde duramazdı. (Bir rivayette ‘dünya ve dünya için olanlar O’nu öfkelendirmezdi’ denilmektedir). Ne zaman hakka hücum edilse O, hiç kimseyi tanımazdı. O’nun bu hususstaki öfkesinin karşısında hiçbir şey durmazdı. Nefsi için hiç kimseye öfkelenmez, intikam almaya kalkışmazdı.

İşaret ettiği zaman bütün avucuyla işaret ederdi. Hayret ettiği zaman avucunu çevirirdi. Konuştuğu zaman avuçlarını birleştirirdi. (Yani sağ elinin avucunu sol elinin baş parmağının içine vururdu.) Öfkelendiği zaman yüzünü tamamen çevirirdi. Sevindiği zaman gözünü kapatırdı. Gülmesinin çoğu tebessümdü. Tebessüm ederken dolu tanelerine benzeyen dişleri ortaya çıkardı.”

Hz. Hasan radıyallahu anh devamla dedi ki: “Ben, dayım Hind bin Ebî Hâle’den dinlediğim bu vasıfları kardeşim Hüseyin’den bir zaman için gizledim. Sonra ona bunları anlattım. Baktım ki o, benden önce bunları dayımdan almış; dayıma benim sorduklarımı daha önce sormuş. Baktım ki o, babasından (Ali bin Ebî Tâlib) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin giriş, çıkış ve oturuş şeklini sormuş ve cevaplarını da almıştı. Yani Peygamber’le ilgili her şeyi sormuş, cevabını almıştı.”

(Burada bahsi geçen Hind bin Ebî Hâle, Hz. Hadîce validemizin daha önceki kocasından olan oğludur.)

Hz. Hüseyin radıyallahu anh der ki: “Babam Ali radıyallahu anha, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin eve girişini sordum. O da şöyle anlattı:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kendi evine girmek hususunda pek tabii ki serbestti. Evine vardığında vaktini üçe ayırırdı. Bir kısmını Allah için, bir kısmını aile fertleri için ve bir kısmını da kendisi için ayırırdı.

Sonra kendisi için ayırdığını da kendisi ile halk arasında paylaşır, o vaktini halka ayrım yapmaksızın verir, vaktinden herhangi bir şeyi kendi için saklamazdı.

Ümmeti için ayırdığı zaman için âdeti şöyleydi: İzin konusunda fazilet sahibi kimseleri, diğer kimselere tercih ederdi. Bu taksimatı, o kimselerin dindeki faziletleri nispetinde yapardı. Dolayısıyla bir ihtiyacı olan da vardı, iki ihtiyacı olan da vardı, birçok ihtiyacı olan da vardı. Onlarla meşgul olur, hem o kimselere hem de genele yarar sağlayacak şeyler söylerdi. Onların hâlini sorar, uygun olanı kendilerine bildirir ve:

‘Burada hazır bulunan, hazır bulunmayana (bu söylediklerimi) tebliğ etsin. Bana ihtiyacını ulaştırmaktan aciz olanların ihtiyaçlarını sizler ulaştırın. Çünkü Allah, ihtiyacını bir yöneticiye iletmekten aciz olan kimsenin ihtiyacını o yöneticiye ulaştıran kimsenin kıyamet gününde iki ayağını da köprü üzerinde sabit kılar!’ buyururdu.

Resûlullah’ın yanında ancak (dinlerini ve dünyalarını ilgilendiren) bu tür şeylerden bahsedilirdi. Hiç kimseden, bundan başkasını kabul etmezdi.

Onlar Resûlullah’ın huzuruna ancak hayrı umarak, bir şey talep ederek girerler ve bir şey yemeden ayrılmazlardı. Oradan ayrılırlarken de ancak insanları hayra teşvik edici kimseler olarak ayrılırlardı.”

Hz. Hüseyin radıyallahu anh devamla dedi ki: Babam Ali radıyallahu anha, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin evden çıkış şeklini sordum. O da şöyle anlattı:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ancak kendisini ilgilendirecek konularda konuşurdu. İnsanları birleştirici olur, kaçırıcı olmazdı. Her toplumun ileri gelenlerine ikramda bulunur, onlara yardımcı olurdu. İnsanları sakındırırken tebessümü yüzünden hiç eksiltmezdi. Arkadaşlarının durumlarını araştırır, halk arasında bulunanları halktan sorardı. Güzeli güzelleştirir, kuvvetlendirirdi. Çirkini çirkinleştirir, zayıf düşürürdü.

İnsanların gaflete girmeleri veya sapmaları endişesinden hiçbir zaman gafil kalmazdı. Onun nezdinde her hâl için bir tedbir vardı. Her zaman (insanları) düzelticiydi. Hak hususunda taviz vermez ve hiçbir zaman hakkı da aşmazdı. Etrafındakiler, insanların en hayırlıları idiler. Kimin insanlara hizmeti, faydası ve yardımı çoksa o kişi O’nun nazarında insanların en değerlisiydi.”

Hz. Hüseyin radıyallahu anh devamla dedi ki: Babam Ali radıyallahu anha, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin oturuş şeklini sordum. O da şöyle anlattı:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ancak Allah’ı anmak üzere otururdu. Belli yerleri kendisine tahsis etmediği gibi böyle yapmaktan insanları da sakındırırdı. Bir meclise vardığında, nerede meclis bitmişse (yani boş yer var ise) o noktada oturur ve sahabelere de böyle davranmalarını emrederdi.

Kendisiyle oturan herkese payını verirdi. O’nunla oturan hiç kimse, Resûlullah’ın katında kendisinden daha üstünü olduğu kanaatine varmazdı. Kim Resûlullah ile otururbut veya bir ihtiyacını Peygamber aleyhisselamdan almak için kendisine giderse Peygamber aleyhisselam ona karşı sabreder ve o, Peygamber’i bırakıp giderdi. Kim Peygamber aleyhisselamdan bir ihtiyacını isterse ya o ihtiyacı yerine getirir veya tatlı söz söyleyerek onu geri gönderirdi.

O’nun güler yüzü, güzel ahlakı, o insanları zengin kılmıştı. O, insanlar için bir baba gibiydi ve insanlar O’nun katında hak hususunda eşittiler.

O’nun meclisi ilim, hayâ, sabır ve emniyet meclisiydi. O mecliste sesler yükselmez, o mecliste hiçbir hürmet ayıpsanmaz, yıkılmazdı. Mecliste yapılan hatalar dışarı çıkmaz ve yayılmazdı. Herkes eşit bir şekilde orada oturur, herkes takva ile birbirinden üstün olurdu: Tevazu ehli idiler. O mecliste yaşlı bir insana hürmet edilir, küçüğe merhamet gösterilir, ihtiyaç sahibi öne alınır, garibin hakkı gözetilirdi.”

Hz. Hüseyin radıyallahu anh devamla dedi ki: Yine babam Ali radıyallahu anha, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin yanında oturanlar hakkında nasıl bir tutum izlediğini sordum. O da şöyle anlattı:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem daima güler yüzlüydü. Yumuşak huylu ve alçak gönüllüydü. Kaba biri değildi, bağırıp çağırmazdı. Hiç kimseyi ayıplamaz, hiç kimseyle alay etmezdi. Hoşuna gitmeyen şeyleri görmezden gelirdi. O’ndan bir şey ümit eden, O’ndan ümidini kesmezdi.

Kendisiyle ilgili olarak nefsini üç şeyden (keder, çok konuşmak ve gereksiz sözler) uzak tutmuştu. Başkalarıyla ilgili olarak da nefsini üç şeyden uzak tutardı. Kimsenin aleyhinde konuşmaz, kimseyi ayıplamaz, hiç kimsenin kötü tarafını araştırmaz ancak sevap umduğu konularda konuşurdu.

O konuştuğunda O’nunla oturanlar başlarını eğip dinlerlerdi. Sanki onların başlarına kuş konmuştu (kıpırdama dahi yoktu). O konuştuğu zaman yanındakiler susarlardı, O sustuğu zaman konuşurlardı. O’nun yanında münakaşa etmezlerdi. Onlar neye gülerlerse Peygamber aleyhisselam da ona gülerdi. Onlar neye hayret ederlerse O da o şeye hayret ederdi. Yabancı bir kimseye konuşması katı da olsa, yersiz şeyler de söylese sabır gösterirdi, öyle ki ashabı, konuşması hususunda kendisine ricada bulunurlardı. O,

‘Bir ihtiyaç sahibini gördüğünüz zaman ona yardımcı olunuz’ buyururdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem iyilik yapan kimseden övgü beklerdi. Kimsenin konuşmasını -haksız bir şey söylemedikçe- kesmezdi. Konuşan haksızlık yaparsa ya onu konuşmaktan nehyeder ya da oradan kalkıp giderdi.”

Hz. Hüseyin radıyallahu anh devamla dedi ki: Yine babam Ali radıyallahu anha, “Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin sükûtu nasıldı?” diye sordum. O da şöyle anlattı:

“O dört konu üzerinde sükût ederdi: Yumuşak huyluluk, sakınma, takdir ve tefekkür.

Takdirine gelince; insanları dinlerken ve onların işine bakarken susardı.

Tefekkürüne gelince; ebedî ve fani olanlar hususunda düşünürken susardı.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme yumuşak huyluluk ve sabır bir arada verilmişti. Hiçbir şey O’nu öfkelendirmez ve hiçbir şey O’nun sabrını tüketmezdi.

Dört noktada O’na sakınma verilmişti: En güzelini seçer ve insanlar için dünya ve ahireti bir araya getiren konularda gayret sarf ederdi.”[46]

6. ASHAB-I KİRAMIN VASIFLARI HAKKINDA NAKLEDİLEN RİVAYETLER

Konuyla ilgili olarak Ebû Saîd el-Makburî rahimehullah anlatıyor:

“Ebû Ubeyde bin Cerrâh radıyallahu anh veba hastalığına tutulduğu zaman (ki bu olay Remle ile Beytü’l-Makdis arasında bulunan Nevas köyünde, hicretin 18. (m. 638) senesinde olmuştur. Burada İslam ordusunun karargâhı bulunuyordu ve başkomutanı Ebû Ubeyde idi) Muâz bin Cebel radıyallahu anha halka namaz kıldırmasını emreder ve Muâz bin Cebel halka imam olurdu.

Sonra Ebû Ubeyde bin Cerrâh vefat edince Muâz bin Cebel radıyallahu anh halka,

‘Ey insanlar! Günahlardan kesin bir tevbe ile Allah’a dönün. Çünkü kul günahından tevbe ederek Allah’a yöneldiğinde onu affetmek Allah’ın adaletine düşer’ diye hitap etti. Sonra da:

‘Ey insanlar! Siz öyle bir kişinin ölümüyle musibete düştünüz ki Allah’a yemin ederim ki Allah’ın kullarından hiçbirisini yaş bakımından ondan daha genç, daha temiz kalpli, daha doğru, insanları felakete sürmek bakımından ondan daha uzak, akıbeti düşünmek bakımından ondan daha şiddetli, halka nasihat etmek bakımından ondan daha nasihatçi görmedim. Ona rahmet okuyun ve sonra namazını kılmak için sahraya çıkın. Allah’a yemin ederim ki artık hiçbir zaman onun gibisi size komutan olmayacaktır!’ dedi.

Halk sahrada toplandı. Ebû Ubeyde bin Cerrâh radıyallahu anhın cenazesi getirildi. Muâz bin Cebel imam olup cenaze namazını kıldırdı. O kabre getirildiğinde Muâz bin Cebel, Amr bin Âs ve Dahhâk bin Kays kabrine indiler. Onu lahde koyup çıktıktan sonra toprakla örttüler. Muâz bin Cebel,

‘Ey Ebû Ubeyde! Yeminim olsun, seni öveceğim ve batıl, asılsız şeyler de söylemeyeceğim. Batılın Allah’ın gazabını getirip bana yüklemesinden korkuyorum. Bildiğim kadarıyla sen, Allah’ı çokça zikredenlerdendin. Yeryüzünde sakin yürüyenlerdendin. Cahillerin hitabına maruz kaldığında, onlara selamla karşılık veren kimselerdendin. İnfak ettiğinde israfa kaçmayan, cimrilik yapmayan; bu iki haslet arasında olanlardandın. Sen, Allah’a yeminim olsun ki Allah’tan korkan ve tevazu gösterenlerdendin. Mütevazı olan, yetime ve miskine merhamet eden, kibirli ve hain kimselere buğzeden kimselerdendin’ dedi.”[47]

Yine konuyla ilgili olarak Rib’î bin Hırâş rahmetullahi aleyh şöyle anlatıyor:

“Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh, Muâviye’nin huzuruna girmek için izin istedi. O anda Kureyş’in bütün kabilelerinden Muâviye’nin yanında oturanlar vardı. Saîd bin Âs, onun sağ tarafında oturuyordu. Muâviye, Abdullah ibni Abbâs’ın geldiğini görünce Saîd bin Âs’a hitaben,

‘Ey Saîd! Allah’a yemin ederim ki bugün Abdullah ibni Abbâs’a öyle sorular soracağım ki cevap vermek onu yoracaktır’ dedi. Saîd bin Âs,

‘Abdullah ibni Abbâs gibi bir insan senin sorularının cevabından yorulmaz’ diye cevap verdi.

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh oturunca

Muâviye ona, ‘Ebû Bekir hakkında ne dersin?’ diye sordu. Abdullah ibni Abbâs şu cevabı verdi:

‘Allah, Ebû Bekir’den razı olsun. Allah’a yemin ederim ki Ebû Bekir, Kur’an’ı çok okur, dünyaya meyletmekten uzak kalır, kötü konuşmazdı. Kötülüğü yasaklar ve dinini iyi bilirdi. Allah’tan korkar, geceleyin ibadet eder, gündüzleri oruç tutardı. Dünya işinde sağlamdı. İnsanlara adaleti uygulamada kararlıydı. İyiliği emrederdi ve kendisi de iyilik yapardı. Bütün hâllerinde Allah’a şükrederdi. Sabah-akşam Allah’ı zikrederdi. Nasihatlerle nefsini tezkiye ederdi. Takva, iffet, zühd, temizlik hususlarında arkadaşlarından üstündü. Dolayısıyla onun aleyhinde konuşan ve onu ayıplayan kimseye Allah kıyamet gününe kadar lanet yağdıracaktır.’

Muâviye, ‘O hâlde Ömer bin Hattâb hakkında ne diyorsun?’ deyince Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh,

‘Allah, Ömer bin Hattâb’dan razı olsun. Allah’a yemin ederim ki o, İslam’ın dostuydu, yetimlerin sığınağıydı. İmanın merkezi idi. Zayıfların ve Müslümanlar’ın kalesiydi. Halk için bir sığınaktı. Darlık zamanlarında insanların yardımcısıydı. Allah için çalıştı, sabır gösterdi, yaptıklarının karşılığını Allah’tan istedi. Allah da İslam’ı üstün getirdi, memleketleri fethettirdi. Allah yeryüzünün çeşitli yerlerinde zikredildi. Sahralarda, tepelerde, etraflarda, bölgelerde hep Allah zikredildi.

Ömer radıyallahu anh, çirkin sözleri söylemede vakurdu. Korkunç devirlerde de genişlikte de Allah’ı çokça zikrederdi. Her zaman Allah’ı zikrederdi. Kim ona buğzederse Allah, kıyamet gününe kadar ona lanet edecektir’ dedi.

Muâviye, ‘O hâlde Osmân bin Affân hakkında ne düşünüyorsun?’ diye sordu. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh,

‘Allah, Osmân bin Affân radıyallahu anhdan razı olsun. Allah’a yemin ederim ki o, insanların en cömerti, halkın en merhametlisi, en sabırlısıydı. Yolculukları sırasında ibadet eder ve Allah’ı zikir anında çokça gözyaşı dökerdi. Gece-gündüz daima düşünür, iyilik ve faziletlere koşardı. Her kurtarıcı noktaya tehlikeden kaçan kimsenin kaçışı gibi kaçardı. Asker ve kuyu sahibi idi. (Abdullah ibni Abbâs bu sözüyle Osmân’ın Tebük gazvesinde sıkıntılı orduyu büyük bir mal ile teçhiz ettiğine ve bir Yahudi’den Rume kuyusunu satın alıp Medineli Müslümanlar’a vakfettiğine işaret etmektedir.) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin iki kızına koca olmak suretiyle O’nun damadıydı. Kim ona söverse Allah kıyamete kadar ona pişmanlık verecektir’ dedi.

Muâviye, ‘O hâlde Ali bin Ebî Tâlib hakkında ne düşünüyorsun?’ dedi. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh şu cevabı verdi:

‘Allah, Ali radıyallahu anhdan razı olsun. Allah’a yemin ederim ki o, hidayetin nişanı, takvanın verasıydı. Aklın yuvası, güzellik ve zarafetin dağı, gece karanlığında yürüyüşün nuruydu. İnsanları en büyük kanıta çağırır ve daha önceki sahifelerin içindekileri bilirdi. Kur’an’ın tefsirine vâkıftı. Daima hidayet sebeplerine sarılır, haksızlık ve zulmü terk ederdi. Tehlike yollarından hakka meyletmiş, gönül vermişti. İman eden ve Allah’tan korkanların en hayırlısıydı. Gömlek giyenin ve aba kuşananın efendisiydi. Hac ve umre yapanın en faziletlisiydi. Adaletli davrananların en hoşgörülü olanıydı. Peygamberler, özellikle de Resûl-i Ekrem müstesna, dünya ehlinin en iyi konuşanı idi. İki kıbleye de yönelip namaz kılmıştı. Tevhid ehlinden ona denk olan acaba var mıdır?! Kadınların en hayırlısının kocası idi. Resûlullah’ın iki torununun babasıydı. Gözüm onun gibisini görmedi ve kıyamete kadar da görmeyecektir. Kim ona lanet okursa Allah’ın ve bütün kulların laneti kıyamete kadar onun üzerine olsun!’

Muâviye, ‘O hâlde Talha ile Zübeyr hakkında ne diyorsun?’ diye sordu. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh,

‘Allah, onların ikisine de rahmet eylesin! Yemin ederim ki onlar doğru kişilerdi. Müslümandılar, temizdiler. Şehiddiler, âlimdiler. Her ne kadar bir kez -Cemel savaşına katılmalarını kastediyor olabilir- ayakları sürçtüyse de İslam’a daha önceki yardımlarından, peygamberine karşı sohbetlerinden ve güzel fiillerinden ötürü Allah onların bu sürçmelerini affedecektir!’ dedi. Muâviye bu defa,

‘O hâlde (baban) Abbâs hakkında ne diyorsun?’ diye sordu. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh,

‘Allah, babam Abbâs’tan razı olsun. Allah’a yemin ederim ki o, Resûlullah’ın babasının öz kardeşi idi. Resûlullah’ın göz aydınlığıydı. Kavimlerin sığınak yeri ve efendisiydi. O, amcaların efendisiydi. Emirleri bilmek ve sonuçları çözmek bakımından ileri görüş sahibiydi. İlim onu süslemişti. Onun fazileti zikredildiğinde soylar ve soplar yıkılırdı... Onun aşiretinin şanı zikredildiğinde sebepler uzaklaşırdı. Nasıl böyle olmasın ki? Onu yeryüzünde yürüyenlerin en hayırlısı ve Kureyş’ten yürüyenlerin iftiharı Abdülmuttalib yetiştirmişti’ diye cevap verdi. [48]

[25]. Fâtiha, 1/1-7
[26]. Nisâ, 4/59
[27]. Nûr, 24/51-52
[28]. Nisâ, 4/69-70
[29]. Nisâ, 4/13-14
[30]. Tevbe, 9/71
[31]. Ahzâb, 33/21
[32]. Buhârî, Cihâd 109, Ahkâm 1; Müslim, İmâre 32 (1835); Nesâî, Bîat 27; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (8728); İbni Mâce, Mukaddime 1 (3), Cihâd 39 (2859); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/244, 342, 523; Ebû Avâne, *el-Müsned*, 4/457; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/155
[33]. Buhârî, İ'tisâm 2; Tirmizî, Emsâl 1 (2860)
[34]. Ebû Dâvûd, Sünnet 5 (4607); Tirmizî, İlm 16 (2676); İbni Mâce, Mukaddime (42, 43); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/126, 127. Bu hadisin senedi sahihtir.
[35]. Tirmizî, İlm 16 (2677). Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Bu hadisin şahidleri vardır.
[36]. Tirmizî, Îmân 13 (2630). Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Bu hadisin şahidleri vardır.
[37]. Tirmizî, İlim 16 (2678). Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir.
[38]. Ahzâb, 33/45-46
[39]. Saf, 61/9
[40]. Bakara, 2/143
[41]. Âl-i İmrân, 3/164
[42]. Fetih, 48/29
[43]. A'râf, 7/29
[44]. Tevbe, 9/117
[45]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/1147, 174. Ayrıca bkz. Buhârî, Tefsîru Sûre-i Feth 3

[46]. Tirmizî, *eş-Şemâilü'ş-Şerîf*, 1/34 (8); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/742 (6700); Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 13/270-275 (3705); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/155 (414); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 7/66 (13285), *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/285-287; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/273-275 (14026); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/32; Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 5/2751 (6553); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 3/611; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 6/33; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 3/338-342.

Bu hadisin tahrici için bkz. İbnü'l-Esîr, *Câmiu'l-Usûl*, 12/94'de Abdülkàdir el-Arnaûd bu hadisin birçok sahabeden parça parça geldiğini belirterek sahih olduğunu söylemiştir. Ayrıca bkz. Suyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr*, (4689, 4695, 4696, 4697)

[47]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/295 (5148). Zehebî bu hadisle ilgili bir yorum yapmamıştır.

[48]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/238-240 (10589); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/158-160 (14942)

[45]
[41]
[36]
[31]
[27]
[44]
[40]
[42]
[25]
[28]

. Buhârî, İ'tisâm 2; Tirmizî, Emsâl 1 (2860)

. Tirmizî, İlm 16 (2677). Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Bu hadisin şahidleri vardır.

. Ebû Dâvûd, Sünnet 5 (4607); Tirmizî, İlm 16 (2676); İbni Mâce, Mukaddime (42, 43); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/126, 127. Bu hadisin senedi sahihtir.

. Tirmizî, İlim 16 (2678). Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir.

. Tirmizî, Îmân 13 (2630). Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Bu hadisin şahidleri vardır.

. Saf, 61/9

. Ahzâb, 33/45-46

. Âl-i İmrân, 3/164

. Bakara, 2/143

. Fetih, 48/29

. Tevbe, 9/117

. A'râf, 7/29

. Tirmizî, *eş-Şemâilü'ş-Şerîf*, 1/34 (8); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/742 (6700); Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 13/270-275 (3705); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/155 (414); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 7/66 (13285), *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/285-287; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/273-275 (14026); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/32; Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 5/2751 (6553); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 3/611; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 6/33; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 3/338-342.

Bu hadisin tahrici için bkz. İbnü'l-Esîr, *Câmiu'l-Usûl*, 12/94'de Abdülkàdir el-Arnaûd bu hadisin birçok sahabeden parça parça geldiğini belirterek sahih olduğunu söylemiştir. Ayrıca bkz. Suyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr*, (4689, 4695, 4696, 4697)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/1147, 174. Ayrıca bkz. Buhârî, Tefsîru Sûre-i Feth 3

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/238-240 (10589); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/158-160 (14942)

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/295 (5148). Zehebî bu hadisle ilgili bir yorum yapmamıştır.

. Nisâ, 4/59

. Fâtiha, 1/1-7

. Nisâ, 4/69-70

. Nûr, 24/51-52

. Tevbe, 9/71

. Nisâ, 4/13-14

. Buhârî, Cihâd 109, Ahkâm 1; Müslim, İmâre 32 (1835); Nesâî, Bîat 27; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (8728); İbni Mâce, Mukaddime 1 (3), Cihâd 39 (2859); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/244, 342, 523; Ebû Avâne, *el-Müsned*, 4/457; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/155

. Ahzâb, 33/21

[39]

[48]

[29]

[38]

[33]

[43]

[47]

[30]

[34]

[37]

[46]

[32]

[26]

[35]

BİRİNCİ BÖLÜM

YÜCE ALLAH'A VE PEYGAMBER EFENDİMİZ'E DAVET BÖLÜMÜ

Yüce Allah'a ve resûlüne davet, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve sahabe-i kiram için nasıl her şeyden daha sevimliydi?
Sahabe-i kiram; insanların hidayete ermeleri, Allah'ın dinine girmeleri ve Allah'ın rahmetine dalmaları hususunda nasıl bu kadar hırslıydılar?
Onlar, halkı hakka ulaştırma uğrunda nasıl bu kadar çok koşuşturmuşlardı?

A. İSLAM'A DAVET AŞKI VE DAVET İÇİN BÜYÜK ÇABA GÖSTERMEK

1. Peygamber Aleyhisselam Efendimiz'in Bütün İnsanların İman Etmesine İlişkin Çabası

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh, *"Onlardan bir kısmı bedbaht ve bir kısmı mutlu idi"* (Hûd suresi, 11/105) ayeti ile buna benzer diğer ayetler hakkında şöyle demektedir:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, bütün insanların iman etmesi ve hidayet üzere kendisine biat etmesi hususunda son derece arzu duymaktaydı. Bu sebeple yüce Allah, ona kendisinden, O'nun ezelî ilminde mutluluğunu dilediklerinin ancak iman edeceğini ve kötülüklerini dilediklerinin ise sapıtacağını haber vererek şöyle buyurdu:

Ey resûlüm! İnsanlar iman etmeyecekler diye kederden neredeyse nefsine kıyacaksın. Biz dilesek onların üzerine gökten bir ayet indiriveririz de ona boyunları eğili kalır." (Şuarâ suresi, 26/3-4)[49]

2. Peygamber Aleyhisselamın Kavmini İslam'a Davet Etmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"(Peygamber aleyhisselamın amcası) Ebû Tâlib hastalandığında Kureyş'ten içlerinde Ebû Cehil'in de bulunduğu bir grup, Ebû Tâlib'in yanına girip (Peygamber Efendimiz'i kastederek),

'Senin kardeşinin oğlu bizim ilâhlarımıza sövüyor, şöyle diyor, böyle yapıyor... Eğer onu çağırır da bu işi yapmayı ona yasaklarsan çok iyi olur' dediler.

Bunun üzerine Ebû Tâlib, Peygamber aleyhisselamı çağırdı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ebû Tâlib'in yanına geldi. Bu sırada Kureyşliler ile Ebû Tâlib arasında bir kişinin oturabileceği kadar mesafe vardı... Ebû Cehil, Peygamber aleyhisselamın Ebû Tâlib'in yanına oturması hâlinde Ebû Tâlib'in ona daha şefkatli davranacağı korkusuyla kalkıp o yeri kapattı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de amcası Ebû Tâlib'e yakın oturabileceği bir yer bulamadı, kapı yanında (bir yere) oturdu. Ebû Tâlib, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme:

‘Ey yeğenim! Nedir bu durum? Kavmin senden şikâyet ediyor. İddialarına göre sen onların ilâhlarına küfrediyor ve ilâhları hakkında ileri-geri konuşuyormuşsun?’ dedi.

Bu sırada mecliste bulunan kimseler, birçok şey söylediler. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem konuşmaya başladı ve *‘Ey amca! Ben onları sadece bir tek kelime üzerinde anlaşmaya davet ediyorum. Eğer onlar bu kelimeyi söylerse Araplar onlara baş eğerler ve Acemler de cizye verirler’* buyurdu. Kureyşliler, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bu sözleri üzerine sevinerek:

‘Bir kelime mi istiyorsun? Babanın başı üzerine yemin olsun ki sana on kelime bile söyleriz. Söyle, nedir o kelime?’ dediler. Ebû Tâlib de:

‘Ey yeğenim! O istediğin kelime nedir?’ dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de *‘O kelime, lâilâhe illallâhtır’* buyurdu.

Bunun üzerine Kureyşliler ürkerek ayağa kalktılar ve elbiselerini silkerek,

“(Muhammed,) ilâhları tek tanrıya mı indiriyor! Bu gerçekten şaşılacak bir şey!” (Sâd suresi, 38/5)’ dediler.

Onların bu sözleri üzerine şu ayetler nazil oldu:

‘Onların ileri gelenleri, yerlerinden fırladılar: ‘Haydi yürüyün! Tanrılarınıza bağlılıkta direnin! İşte (sizden) istenen budur. Biz bilinen son dinde böyle bir şeyi işitmedik. Bu uydurmadan başka bir şey değil. İlâhî uyarı içimizden ona mı indirildi şimdi’ dediler. İşin doğrusu onlar benim uyarım karşısında kuşku içindedirler. Hayır, onlar azabımı henüz tatmadılar!’ (Sâd suresi, 38/6-8)”[50]

3. Peygamber Aleyhisselamın Vefatı Anında Amcası Ebû Tâlib’i Kelime-i Tevhid’e Davet Etmesi

Saîd bin Müseyyeb rahimehullah yoluyla babası Müseyyeb bin Hazn radıyallahu anh anlatıyor:

“Ebû Tâlib ölüm döşeğindeyken Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onun yanına girdi. Amcasının yanında Ebû Cehil ile Abdullah bin Ebî Ümeyye de vardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey amcam! ‘Lâ ilâhe illallâh’ de ki bu kelimeyle Allah katında seni müdafaa edeyim’ buyurdu.

Bunun üzerine Ebû Cehil ile Abdullah bin Ebî Ümeyye (Peygamber aleyhisselamın bu sözüne karşılık),

'Ey Ebû Tâlib! Sen Abdülmuttalib'in dininden ayrılmak mı istiyorsun?' dediler.

Sonra Ebû Tâlib'le konuşmaya devam ettiler. Ebû Tâlib'in onlara söylediği son sözü,

'Ben Abdülmuttalib'in dini üzerineyim' oldu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'Doğrusu senin için yasaklanmadıkça af talebinde bulunacağım'* dedi. Bunun üzerine şu iki ayet nazil oldu:

'Müşriklerin cehennemlik oldukları müminler nezdinde açıklık kazandıktan sonra, akraba bile olsalar Peygamber de mü'minler de onların bağışlanmalarını dileyemezler.' (Tevbe suresi, 9/113)

'Sen de istediğini hidayete erdiremezsin. Ama Allah dilediğini hidayete erdirir ve hidayete erecek olanları en iyi o bilir.' (Kasas suresi, 28/56)"[51]

4. Peygamber Aleyhisselamın Kelime-i Tevhid Davetine En Yakın Akrabasından Başlaması

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

"(Amcası) Ebû Tâlib ölüm döşeğindeyken Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun yanına vardı. Ona,

'Ey amca! 'lâ ilâhe illallâh' de ki kıyamet gününde bununla senin için şahitlik edeyim' buyurdu. Ebû Tâlib,

'Eğer Kureyşliler'in, 'Ebû Tâlib ölümden korktuğu için bu sözü söyledi' diyeceklerinden endişe etmeseydim bu sözü söylerdim. Fakat sırf seni sevindirmek için bu sözü söylemek istemiyorum' dedi.

Bunun üzerine yüce Allah şu ayeti indirdi:

'Sen de istediğini hidayete erdiremezsin. Ama Allah dilediğini hidayete erdirir ve hidayete erecek olanları en iyi O bilir.' (Kasas suresi, 28/56)"[52]

5. Peygamber Aleyhisselamın İslam'a Davetten Vazgeçmeyişi

Akîl bin Ebî Tâlib radıyallahu anh anlatıyor:

"Kureyş ileri gelenleri, Ebû Tâlib'e geldiler (ve Peygamber aleyhisselamı şikâyet ettiler). Ebû Tâlib, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme hitaben,

‘Yeğenim! Allah’a yemin ederim ki benim bildiğime göre sen bana itaat edersin. Kavmin yanıma geldi ve iddialarına göre sen, Kâbe’de ve meclislerinde onlara varıp hoşlarına gitmeyen sözler söylüyormuşsun. Eğer onlara bu sözleri söylememeyi uygun görürsen (ne âlâ)…’ dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, gözlerini göklere doğru kaldırıp:

‘Allah’a yemin ederim ki benim bu davamdan vazgeçmem, sizden birinizin güneşten bir parça ateş alarak meşale yakmasından daha zordur’ buyurdu.”[53]

6. Peygamber Aleyhisselamın Daveti Karşısında, Sosyal Gücüne Güvenen Mekke’nin İleri Gelenlerinin Kalitesizliklerinin Ortaya Çıkışı

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

“Kureyşliler bir gün kendi aralarında bir araya gelip:

‘Sihri, kâhinliği ve şiiri en fazla, iyi bileninizi seçin. Toplumumuzu parçalayan, işlerimizi darmadağın eden, dinimize dil uzatan (Peygamber aleyhisselamı kastederek) şu kişiye varsın, onunla konuşsun ve cevabını dikkatle dinlesin’ dediler. Sonra da:

‘Utbe bin Rebîa’dan başka bu işi becerecek kimseyi bilmiyoruz’ dediler. Utbe bin Rebîa’ya hitaben,

‘Ey Ebu’l-Velîd! Sen git’ dediler.

Bunun üzerine Utbe bin Rebîa, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme varıp:

‘Ey Muhammed! Sen mi daha hayırlısın yoksa (baban) Abdullah mı?’ diye sordu.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem sustu. Utbe bin Rebîa yine,

‘Ey Muhammed! Sen mi daha hayırlısın, yoksa (deden) Abdülmuttalib mi?’ dedi.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem yine sustu. Utbe bin Rebîa tekrar,

‘Eğer sen, (baban) Abdullah ve (deden) Abdülmuttalib’in senden daha hayırlı olduklarını söylüyorsan onlar senin bugün ayıpladığın ve dil uzattığın tanrılara taptılar. Eğer sen onlardan hayırlı olduğunu iddia ediyorsan konuş, senin sözünü dinleyelim. Allah’a yemin ederim ki kavmin için senden daha bereketsiz bir yavru doğduğunu sanmıyoruz. Sen bizim toplumumuzu parçaladın, işlerimizi darmadağın ettin, dinimize dil uzattın. Araplar arasında bizi rezil ettin. Hatta onlar arasında ‘Kureyş’in içinde bir sihirbaz, bir kâhin var’ diye sözler yayıldı.

Allah’a yemin ederim ki biz, ancak bir gebe kadının sayhasını bekliyoruz. O zaman bir kısmımız diğerine kılıçlarla hücum edecek ve yok olacağız.

(Peygamber aleyhisselama hitaben) Ey sen! Senin mala ihtiyacın varsa sana aramızda mal toplayalım, sen de Kureyş’in en zengin kişisi olasın... Eğer kadınlara ihtiyacın varsa Kureyş’in hangi hanımını istersen iste, aralarından onunu seninle evlendirelim’ dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sözün bitti mi?’ diye sordu. Utbe bin Rebîa, ‘evet’ dedi.

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, ona Fussilet suresinin birinci ayetinden on üçüncü ayetine kadar olan şu bölümü okudu:

‘Rahmân ve Rahim olan Allah’ın adıyla!

Hâ-mîm. Bu, Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın katından indirilmiştir.

Bilen bir topluluk için ayetleri apaçık anlaşılır hâle getirilmiş, Arapça okunan bir kitaptır.

Müjdeleyici ve uyarıcı olarak indirilmiştir ama çokları yüz çevirdi, artık onu işitmezler.

Dediler ki: ‘Bizi çağırdığın şeylere karşı kalplerimiz kapalıdır, kulaklarımızda da bir ağırlık var; seninle bizim aramızda bir perde bulunmaktadır. Sen yapacağını yap, biz de yapıyoruz!’

De ki: ‘Ben de sadece sizin gibi bir beşerim; bana tanrınızın tek tanrı olduğu vahyedilmiştir, doğru ona yönelin, ondan bağışlanma dileyin. Allah’a ortak koşanların vay hâline!

Ki onlar mallarından muhtaçları yararlandırmazlar, onlar ahireti de inkâr ederler.

İman edip erdemli işler yapanlara gelince; onlar için eksilmeyen bir mükâfat vardır.'

De ki: 'Arzı iki evrede yaratanı inkâr edip ona başkalarını ortak mı koşuyorsunuz? O yaratıcı, âlemlerin rabbi olan Allah'tır.'

Arz üzerinde sarsılmaz dağlar oturttu, orayı bereketli hâle getirdi; gerekli besinlerini orada -bunlara ihtiyacı olan varlıklar için eşit derecede olmak üzere- uygun ölçülerle yarattı. (Bütün bunlar) dört evrede oldu.

Dahası O, duman hâlinde olan semaya iradesini yöneltti; ardından ona ve arza, 'İsteyerek veya istemeyerek (varlık sahnesine) gelin!' buyurdu. 'Boyun eğerek geldik' dediler.

Böylece onları iki evrede yedi gök olarak yarattı, her göğe işlevini ilham etti. Biz yakın semayı kandillerle donattık ve onu koruduk. İşte bu, her şeye gücü yeten, her şeyi bilen Allah'ın takdiridir.

Eğer onlar yine de yüz çevirirlerse de ki: 'Sizi, Âd ve Semûd'un başına düşen yıldırım gibi bir yıldırıma karşı uyarıyorum.'

Bunun üzerine Utbe bin Rebîa, 'Yeter, fazla okuma! Bundan başka yanında bir şey yok mu? Başka bir şey söylemiyor musun?' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'hayır'* buyurdu.

Bunun üzerine Utbe bin Rebîa, Kureyşliler'in yanına geri döndü. Kureyşliler ona,

'Bize, ondan ne haber getirdin?' diye sordular. Utbe bin Rebîa,

'Söylenmedik hiçbir şey bırakmadım. Sizin konuşmak istediğiniz her şeyi konuştum' dedi. Kureyşliler ona,

'Muhammed sana cevap verdi mi?' diye sordular. Utbe bin Rebîa,

'Evet, verdi' dedi. Sonra da:

'Hayır! Şu Kâbe'yi mabet olarak diken Allah'a yemin ederim ki ben, Muhammed'in sözlerinden hiçbir şey anlamadım. Ancak O, sizi Âd ve Semûd kavimlerinin başına inen yıldırım gibi bir yıldırımla uyarmaktadır' dedi. Kureyşliler,

'Azap göresice! O, seninle Arapça konuştu. Sen ise ne konuştuğunu bilmiyorsun. Bu olur mu?' dediler. Utbe bin Rebîa, 'Hayır, Allah'a yemin ederim ki onun söylediğinden 'yıldırım' ifadesinden başka hiçbir şey anlamadım' diye karşılık verdi.

(Bir rivayette ise konuyla ilgili şu ziyade ifade de var: '...Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'Eğer onlar yüz çevirirlerse de ki: Âd ve Semud'a isabet eden yıldırım gibi bir yıldırımdan sizi uyarırım'* ayetini okuduğu zaman Utbe bin Rebîa, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin ağzını eliyle kapattı ve sıla-i rahimle ona yemin verdirdi ki böyle bir şey söylemesin.')

Bunun üzerine Utbe bin Rebîa, Kureyşliler'in yanına gitmeyip evine çekildi. Bu durum karşısında Ebû Cehil,

'Ey Kureyş topluluğu! Allah'a yemin ederim ki bizim görüşümüze göre Utbe bin Rebîa, Muhammed'e meyletti (Müslüman oldu). Muhammed'in yemeği, onun hoşuna gitti. Bu da Utbe'ye isabet eden bir fakirlikten ileri geliyor. Gelin, Utbe'ye gidelim' dedi.

Bunun üzerine Utbe'nin yanına vardılar. Ebû Cehil, Utbe'ye hitaben:

'Ey Utbe! Allah'a yemin olsun ki sana biz, Muhammed'e meylettiğinden ve onun durumu hoşuna gittiğinden dolayı geldik. Eğer senin bir malî sıkıntın varsa mallarımızdan seni Muhammed'in yemeğinden zengin kılacak miktarı derleyebiliriz' dedi.

(Bu sözler karşısında) Utbe bin Rebîa öfkelenerek ebediyen Muhammed'le konuşmayacağına dair Allah'a yemin etti ve:

'Siz Kureyşliler biliyorsunuz ki mal yönünden bütün Kureyşlilerden zenginim. Ben böyle bir şey için değil de şunun için onun yanından dönerken size gelmedim' dedi ve Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ile aralarında meydana gelen olayı nakletti. Sonra da: 'Muhammed bana öyle bir cevap verdi ki vallahi Muhammed'in sözleri ne sihir ne şiir ne de kâhinliktir' dedi.

Ardından Fussilet suresinin ayetlerini okudu.

Ben onun ağzını elimle kapattım. Sıla-i rahimle yemin verdirdim ki bizim başımıza böyle bir şey getirmesin. Biliyorsunuz ki Muhammed bir şey söylediği zaman yalan söylemez. Azabın size de isabet etmesinden korktum' dedi."[54]

7. Peygamber Aleyhisselamın Allah'a Davet Yolunda Gerekirse Her Türlü Mücadeleye Girişmekten Kaçınmaması

Misver bin Mahreme radıyallahu anh ile Mervân anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Hudeybiye zamanında (Medine'den yola) çıktı (...)

(Sonra hadisin devamını zikretti. Bu hadisin içerisinde konuyla ilgili olarak aşağıdaki ifade yer almaktadır.)

(Mekkeli müşriklerin adına konuşmaya gelen) Büdeyl bin Verkà el-Huzâî çıkageldi. Beraberinde Huzâa kabilesinden birkaç kişi daha vardı. Tihâme halkı arasında Huzâa kabilesi, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin dost ve sırdaşıydı. Büdeyl bin Verkà, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme:

'Ben arkamda Kâ'b bin Lüeyy, Amr bin Lüeyy kabilelerini bırakıp geldim. Bunlar Hudeybiye sularının akıcı kısmında konaklamışlardı. Onlarla beraber kabilenin küçük-büyük bütün fertleri vardı. Onlar seninle savaşacaklar ve Kâbe'ye gitmene engel olacaklar' dedi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Biz buraya hiç kimseyle savaş için gelmiş değiliz. Biz umre ziyaretini yapmak için (Medine'den çıkıp) geldik. Savaş (Bedir gibi Kureyş'le yapılan diğer savaşlar kastedilmektedir) onları zayıf düşürmüş, yormuştur. (Onlar savaşa talip olmasınlar.) Eğer isterlerse onlarla bir müddet sulh için aramızda belli bir müddet tayin ederiz. O zaman benimle halkım arasından çekilirler. Eğer ben galip gelirsem -o zaman girerlerse- halkın girdiği dine girerler. Aksi takdirde o zamana kadar dinlenmiş olurlar. Eğer onlar benimle savaşmak istiyorlarsa canımı elinde tutan Allah'a emin ederim ki boynum tek kalıncaya (yani ölünceye) kadar bu iş (yani peygamberlik) hususunda onlarla savaşırım. Allah'a yemin ederim ki Allah'ın emri muhakkak yerini bulacaktır. (İslam hâkim olacaktır)' buyurdu."[55]

8. Hasta Bile Olunsa İslam'a Davet Etmekten Geri Durmamak

Sehl bin Sa'd radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem Hayber savaşı sırasında,

'Doğrusu ben, şu sancağı yarın öyle bir kişiye vereceğim ki Allah onun eliyle Hayber'i fethedecektir. O kişi Allah'ı ve resûlünü sever, Allah ve resûlü de onu sever' diye buyurdu.

Halk, o gece sabaha kadar sancağın kime verileceğini ve o kişinin kim olacağını kendi aralarında konuşup durdular. Sabahleyin halk, Resûlullah'ın yanına geldi. Herkes sancağın kendisine verileceğini ümit ediyordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ebû Tâlib'in oğlu Ali nerededir?' diye sordu. Sahabeler,

'Ey Allah'ın Resûlü! Onun gözleri ağrıyor. Onun için buraya gelemedi' dediler.

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem birini göndererek Ali radıyallahu anhı çağırdı. Ali geldi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ali radıyallahu anhın gözlerine tükürüğünü sürüp ona dua etti. Hiç hasta olmamış gibi iyileşti. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, sancağı ona verdi. Ali radıyallahu anh,

'Ey Allah'ın Resûlü! Onlar da bizim gibi Müslüman oluncaya kadar onlarla mücadele edip savaşacağız' dedi. Allah'ın Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem de:

'Git! Onların sahasına girinceye kadar devam et. Sonra onları İslam'a davet et. Onlara İslam'da Allah'ın haklarından neler var olduğunu haber ver. Allah'a yemin ederim, eğer senin vasıtanla Allah bir kişiyi hidayete erdirirse bu senin için (çok değerli olan) kızıl develerden daha hayırlıdır' buyurdu."[56]

9. İslam'a Davette Sabırlı Davranmak

Mikdâd bin Amr radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben (bir gün) Hakem bin Keysân'ı esir aldım. Komutanımız onu öldürmek istedi. Ben de 'Onu öldürme! Resûlullah'a götürelim' dedim.

Böylelikle onu Resûlullah'a götürdük. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu durmadan İslam'a davet etti. Fakat bu durum biraz uzun sürdü. Bir türlü Müslüman olmuyordu. Ömer radıyallahu anh,

'Ey Allah'ın Resûlü! Neye binaen bu adamla konuşuyorsun? Yemin olsun ki bu adam asla Müslüman olmaz. Bana izin ver ki onun boynunu vurayım da cehennemi boylasın' dedi.

Resûl-i Ekrem aleyhisselam, Ömer radıyallahu anhın bu teklifini kabul etmedi ve ona cevap vermedi. Sabır gösterdi. Hakem bin Keysân da sonunda Müslüman oldu. Ömer radıyallahu anh dedi ki: 'Bir de ne göreyim, (asla Müslüman olmaz dediğim) o adam Müslüman oldu. Bu durum, geçmişte ve gelecekte beni mahcup etti. Kendi kendime,

'Resûlullah'ın benden daha iyi bildiği bir hususta nasıl Resûlullah'a muhalefet edebildim. Oysa maksadım Allah'a ve resûlüne hizmet etmekti' dedim.

Hz. Ömer devamla şöyle demiştir: Hakem bin Keysân Müslüman oldu. Doğrusu onun İslam'ı yaşayışı güzel oldu. Allah yolunda cihad etti. Öyle ki Maûna kuyusunda şehid edildi.[57] Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ondan razı olduğu hâl üzereyken şehid düştü. O da cennete gitti."[58]

10. Davetçinin Ne Kadar Günah İşlerse İşlesin Müslüman Olmak İsteyen Kimseye İyi Davranması

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor: "Müşriklerden bir topluluk çok adam öldürmüş, çokça zina etmişti. Resûl-i Ekrem'e gelip:

'Senin söylediğin ve bizi davet ettiğin şey güzel bir şeydir. Eğer bize işlediklerimizin kefareti olduğunu söylersen (çok daha güzel olacak)!' dediler.

Bunun üzerine *'De ki (Allah şöyle buyuruyor): Ey kendi aleyhlerine olarak haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Allah (dilerse) bütün günahları bağışlar; doğrusu O çok bağışlayıcı, çok merhametlidir'* (Zümer suresi, 39/53. ayeti) nazil oldu."[59]

11. Davetçinin, Davet Görevinin Sorumluluğunun Farkında Hareket Etmesi

Ebû Sa'lebe el-Huşenî radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber Efendimiz (bir gün) bir gazadan dönüp geldi. Mescide girip iki rekât namaz kıldı. Seferden her geldiğinde mescide girerek iki rekât namaz kılmak onun hoşuna giderdi. Sonra (kızı) Fâtıma radıyallahu anhânın hâlini sorar, sonra hanımlarının yanına giderdi.

Yine bir ara seferden geldi. Hanımlarının evlerine gitmeden önce (kızı) Fâtıma'nın yanına vardı. Fâtıma radıyallahu anhâ O'nu kapıda karşıladı. O'nun yüzünü (bir rivayete göre ağzını), gözlerini öpüyor ve ağlıyordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'Niçin ağlıyorsun?'* diye sordu. Fâtıma radıyallahu anhâ,

'Ey Allah'ın Resûlü! Seni rengin solmuş ve elbiselerin çürümüş olarak görüyorum. Bundan dolayı ağlıyorum' dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ona şöyle buyurdu:

Ey Fâtıma! Ağlama. Yüce Allah senin babanı öyle bir işle vazifelendirmiştir ki yeryüzünde çamurdan yapılmış hiçbir ev, kıldan yapılmış hiçbir çadır ve hiçbir otağ kalmayacaktır ki Allah o işle oraya ya izzeti veya zilleti sokacaktır. Öyle ki gecenin vardığı gibi o noktaya varacaktır."[60]

12. İslam Daveti Sonucunda Müslüman Olan Kişinin İzzet Kazanması

Temîm ed-Dârî radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben (bir gün) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işittim:

Bu hak din, gece ve gündüzün ulaştığı her yere ulaşacaktır. Allah bu dini yeryüzündeki her eve sokacak, kimileri bu dine iman edip şerefli insanlardan olacak ama kimileri de bu dine iman etmeyerek seviyesi düşük kimselerden olacaktır. Bu öyle bir şereftir ki Allah, İslam'ı ve Müslümanlar'ı onunla şerefli kılar. Öyle bir seviyesizlik ki onunla da küfrü aşağı seviyeye düşürür."

Temîm ed-Dârî devamında der ki: "Ben bu hadisin etkilerini kendi ailem arasında gördüm. Onlardan Müslüman olanlar hayır, şeref ve izzet kazandı. Onlardan kâfir kalanlar ise zillete, alçaklığa ve cizye (vergi) ödemeye mahkûm oldu."[61]

13. Dinden Dönenlerin Tekrar İslam'a Dönmeleri Hususunda Gayret Göstermek

Abdurrahmân el-Kârî rahimehullah anlatıyor:

“(Halife) Hz. Ömer’in yanına, Ebû Mûsâ el-Eş’arî tarafından (elçi olarak) bir kişi geldi. Ömer radıyallahu anh o kişiye halkın (cephede olanların) haberini sordu. O da cevap verdi. Sonra ‘Acaba uzak memleketten yeni bir haber var mı?’ diye sordu. O kişi,

‘Evet, var. O da şudur: Bir kişi İslam’dan sonra küfrü seçti’ dedi. Ömer radıyallahu anh, ‘Siz, onun hakkında ne yaptınız?’ diye sordu. O kişi, ‘Onu yakaladık ve boynunu vurduk’ dedi. Hz. Ömer şöyle söyledi:

Eğer onu üç gün hapsetseydiniz ve ona her gün bir ekmek yedirseydiniz ve tevbe etmesini teklif etseydiniz umulurdu ki tevbe eder, Allah’ın emrine dönüş yapardı. Ey Allah’ım! Ben orada hazır değildim. Böyle bir kişinin öldürülmesini emretmedim. Bu olay bana ulaştığı zaman (buna) rıza göstermedim.”[62]

14. Davetçinin, Müslüman Olmayan Birinin İslam’la Şereflenmediği için Cehennem Ateşine Girdiğine Üzülmesi

Ebû İmrân el-Cevnî rahimehullah anlatıyor:

“Ömer radıyallahu anh, (bir gün Hristiyan) bir rahibin yanından geçti. (Bu olay herhâlde Şam bölgesine sefer düzenlediği zaman gerçekleşmişti.) Derken Hz. Ömer durdu. Bu sırada o rahip çağırıldı. Ona, ‘Bu müminlerin emîridir!’ denildi.

O rahip başını kaldırdı, Ömer’e baktı. Ömer radıyallahu anh rahibin sıkıntılı hâlini, perişan vaziyetini ve dünyayı terk etmişliğini görünce ağladı. Ona, ‘O bir Hristiyan’dır. (Onun için niçin ağlıyorsun?)’ denilince de ‘Bunu biliyorum fakat ona acıdım. Allah’ın *‘Durmadan çalışır (fakat boşuna) yorulur. Cehenneme girer’* (Gaşiye suresi 3-4) ayetlerini hatırladım. Onun çalışıp didinmesine, eziyetler çekmesine rağmen cehennem ateşine girecek oluşuna acıdım’ dedi.”[63]

B. ŞAHISLARIN İSLAM’A DAVET EDİLMESİ

1. Peygamber Aleyhisselamın Hz. Ebû Bekir’i İslam’a Davet Etmesi

Ebu’d-Derdâ radıyallahu anh anlatıyor:

“Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer radıyallahu anhümâ arasında yaşanan tartışma ile ilgili hadiste geçtiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Allah beni size (Kureyş’e) peygamber olarak gönderdi ve başlangıçta bana, ‘Sen yalancısın’ dediniz. Ebû Bekir ise (hiç tereddüt etmeden beni) tasdik etti. Canıyla malıyla bana yardımda bulundu. Acaba benim arkadaşımı (Ebû Bekir) benim için rahat bırakacak mısınız?’ buyurdu.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, bu sözü iki defa söyledi. Bu sözden sonra artık hiç kimse Ebû Bekir’i rahatsız etmedi.”[64]

Resûlullah aleyhisselamın bu sözü de Ebû Bekir radıyallahu anhın ilk Müslüman olduğu hususunda nass gibidir.

2. Peygamber Aleyhisselamın Hz. Ömer’i İslam’a Davet Etmesi

Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün),

‘Allah’ım! İslam’ı (Müslümanlar’ı) Ömer’le veya Ebû Cehil’le aziz kıl’ diye dua etti. Bunun üzerine yüce Allah, resûlünün Ömer hakkındaki duasını kabul etti. Onunla İslam’ı kuvvetlendirdi ve putları onunla yıktı.”[65]

* Sevbân radıyallahu anh anlatıyor:

Saîd bin Zeyd ile hanımı olan, Hattâb’ın kızı Fâtıma hakkında gelen rivayete göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, Hz. Ömer’i iki pazusundan tutarak sarstı ve ona, *‘Senin isteğin nedir? Niçin buraya geldin?’* diye sordu. Ömer radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

‘İnsanları davet ettiğin şeyi bana arz et’ dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Allah’tan başka hiçbir ilâh olmadığına, O’nun tek ve ortaksız olduğuna, Muhammed’in de Allah’ın kulu ve resûlü olduğuna şahitlik et’ buyurdu.

Böylece Hz. Ömer, aynı yerde Müslüman oldu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ona, *‘O hâlde çık’* buyurdu.”[66]

3. Peygamber Aleyhisselam Efendimizin Hz. Ali’yi İslam’a Davet Etmesi

Habbe el-Urenî rahimehullah anlatıyor:

“Ben (bir gün) Hz. Ali’yi gördüm. Minberde gülüyordu. Bu gülüşünden daha fazla güldüğünü hiç görmemiştim. Öyle güldü ki azı dişleri bile göründü. Sonra da:

‘(Babam) Ebû Tâlib’in sözünü hatırladım da ondan dolayı güldüm. Bir gün ben, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bulunuyordum. Batn-ı Nahle denilen yerde namaz kılıyorduk. Derken (babam) Ebû Tâlib bizim yanımıza geldi. Peygamber aleyhisselama,

‘Ey yeğenim! İkiniz burada ne yapıyorsunuz?’ diye sordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onu İslam’a davet etti. Ebû Tâlib, ‘Sizin yaptığınızda bir zarar yok. Fakat benim makadım benden daha yüksekte olmayacaktır’ dedi.

Ali radıyallahu anh, babasının bu sözünü hatırladığı için gülmüştü. Sonra üç defa, ‘Allah’ım! Ben şu ümmette, Peygamber aleyhisselamın müstesna, benden önce sana ibadet eden hiçbir kulun olduğunu bilmiyorum. Ben insanların namaz kılmasından önce namaz kıldım’ dedi.”[67]

4. Peygamber Aleyhisselam Efendimiz’in Amr bin Abese’yi İslam’a Davet Etmesi

Şeddâd bin Abdullah rahimehullah anlatıyor:

“Ebû Ümâme radıyallahu anh (bir gün) Amr bin Abese radıyallahu anha, ‘Sen kendinin İslam’ın dörtte biri olduğunu söylüyorsun. Bunu hangi sebeple iddia ediyorsun?’ diye sordu. O da şöyle anlattı:

Ben cahiliye döneminde insanların apaçık bir sapıklık içinde olduklarını görüyordum ve putların da hiçbir şeye yaramayan nesneler olduğunu biliyordum. Sonra Mekke’de bulunan bir zatın insanlara bazı haberler verdiğini, bazı şeyler anlattığını işittim. Bunun üzerine hemen deveme binerek Mekke’ye geldim.

O zamanlar Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tebliğini çok gizli yapıyordu. Çünkü kavmi bu sebepten kendisine çok eziyet ediyordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem o zamanlar davetini çok gizli yaptığı için Amr bin Abese, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi bulamadı. Ancak ısrarlı arayışı onu Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme götürdü. Peygamber aleyhisselamın huzuruna varınca aralarında şu konuşma geçti:

Amr bin Abese: 'Sen kimsin?'

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ben Allah'ın peygamberiyim'* diye cevap verdi. Amr bin Abese yine,

'Allah'ın peygamberi ne demektir?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Allah'ın elçisi demektir'* diye cevap verdi. Amr bin Abese yine,

'Seni Allah mı (peygamber olarak) gönderdi?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'evet'* diye cevap verdi. Amr bin Abese yine,

'Allah seni ne ile gönderdi?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, '*Ortağı olmayan bir Allah'a ibadet etmek, putları kırmak ve akrabalık bağlarını kuvvetlendirmek vazifesiyle gönderdi'* diye cevap verdi. Amr bin Abese yine, 'Bu hususta sana kim tâbi oldu, kim yardımcı oldu?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Hür ve köle (Hz. Ebû Bekir ile Bilâl-i Habeşî)' buyurdu. Çünkü o esnada Resûl-i Ekrem'in yanında Ebû Bekir ile onun azatlı kölesi Bilâl-i Habeşî bulunuyordu.

Bunun üzerine ben, 'O hâlde ben de sana tâbi oluyorum' dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana,

'Elbette ancak şu zamanda müşriklerin eziyet ve baskılarına sen tahammül edemezsin. Şimdi kavmine git ve benim peygamber olarak ortaya çıktığımı haber verirlerse o zaman yanıma gel' buyurdu.

Bunun üzerine ben de köyüme döndüm ve haber beklemeye başladım. Nihayet günün birinde Yesrib (Medine)den bir fil kervanı köyümüze geldi. Onlardan birine, 'Şu size gelen Mekkeli adam hakkında ne diyorsun?' diye sordum. Adam, 'Kavmi onu öldürmek istemişti fakat başaramadılar. Biz buna engel olduk. Aceleyle onun yardımına yetiştik' dedi.

Amr bin Abese anlatmaya devam ediyor:

Bunun üzerine hemen deveme bindim ve Medine'nin yolunu tuttum. Medine'ye varınca Peygamber aleyhisselamın yanına gittim ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Beni hatırladınız mı?' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Evet, sen Mekke'de benim yanıma gelen zat değil misin?'* buyurdu. Ben de:

'Evet, ey Allah'ın Resûlü!' dedim. Sonra da 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah'ın sana öğrettiğini ve benim de bilmediğimi bana öğret' dedim."[68]

5. Peygamber Aleyhisselam Efendimiz'in Ebû Cehil'i İslam'a Davet Etmesi

Muğîre bin Şu'be radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber aleyhisselamı tanıdığım ilk günde ben ve Ebû Cehil, Mekke'nin sokaklarından birinde yürüyüp gidiyorduk. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bize rastladı ve Ebû Cehil'e,

'Ey Ebû Cehil! Allah'a ve Allah'ın Resûlü'ne gel! Seni Allah'a davet ediyorum' dedi. Ebû Cehil,

'Ey Muhammed! Sen bizim ilâhlarımıza yüz çevirmekten vazgeçmeyecek misin? Bizden senin daveti tebliğ ettiğine şahitlik etmemizi mi istiyorsun? Biz senin tebliğ ettiğine şahitlik ederiz. Allah'a yemin ederim ki söylediklerinin hak olduğunu bilseydim sana tâbi olurdum' dedi.

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, bizim yanımızdan geçip gitti. Ebû Cehil bana yönelerek şöyle söyledi:

'Allah'a yemin ederim ki ben onun söylediklerinin hak olduğunu biliyorum. Fakat ona tâbi olmaktan beni engelleyen bir şey vardır: Kusayyoğulları[69] 'Hicâb (Kâbe'nin anahtarları) bizdedir' dediler. Biz de onlara 'tamam' dedik. Sonra 'Sikâye (hac mevsiminde hacılara su vermek) bizim hakkımızdır' dediler. Biz de onlara 'tamam' dedik. Sonra onlar '(İstişare için Kureyş'in toplandığı yer olan) Dârü'n-Nedve bizimdir' dediler. Biz de onlara 'tamam' dedik. Sonra onlar yine 'Liva (savaş sancağını taşıma işi) bizimdir' dediler. Biz de buna 'tamam' dedik.

Sonra gelen hacılara yemek yedirdiler. Biz de yedirdik. Neredeyse bu vazife konusunda (onlarla) eşit derecedeydik. Sonra 'Bizden bir peygamber geldi' dediler. İşte vallahi ben bunu kabul etmem."[70]

6. Peygamber Aleyhisselam Efendimiz'in Hâlid bin Saîd bin Âs'ı İslam'a Davet Etmesi

Muhammed bin Abdullah bin Amr bin Osmân rahmetullahi aleyh anlatıyor:

"Hâlid bin Saîd bin Âs'ın Müslüman olması erken dönemlerde gerçekleşti. Kardeşleri arasında İslam'a giren ilk kişi kendisi idi. İslam'a girmesinin başlangıcı şöyle olmuştu:

Hâlid bin Saîd bin Âs rüyasında cehennemin kenarında durdurulduğunu gördü. Sanki babası da onu oradan itiyordu (uzaklaştırıyordu). Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin de kendisini belinden tuttuğunu ve böylelikle ateşe düşmediğini görüyordu. Korkuyla uykusundan uyandı ve 'Şüphesiz bu rüyanın hak olduğuna Allah adına yemin ederim' dedi.

Ebû Kuhâfe'nin oğlu Ebû Bekir ile karşılaşınca bu rüyayı ona anlattı. Ebû Bekir radıyallahu anh kendisine,

'Senin hakkında hayır murat edilmiş. İşte Resûlullah! O'na uy. Şüphesiz sen O'na uyacaksın, O'nunla birlikte İslam'a gireceksin, İslam da seni onun içine (ateşe) girmekten engelleyecektir. Baban ise onun içine düşecek' dedi.

Ecyad'da iken Hâlid bin Saîd bin Âs, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile karşılaştı ve:

'Ey Muhammed, neye davet ediyorsun?' dedi. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

'Bir ve tek olarak ve hiçbir ortağı bulunmaksızın Allah'a, Muhammed'in O'nun kulu ve resûlü olduğuna, şimdiye kadar izlemekte olduğun ve fayda da zarar da vermeyen, kendisine ibadet edenleri etmeyenlerden ayırt edemeyen taşa ibadet etmekten vazgeçmeye çağırıyorum' buyurdu. Bunun üzerine Hâlid bin Saîd bin Âs,

'Şüphesiz ki ben Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığına ve senin Allah'ın resûlü olduğuna şahitlik ederim' dedi.[71]

Babası Hâlid bin Saîd bin Âs'ı, çocukları arasından Müslüman olmamış kimseleri ve azatlısı Râfi'yi aramak üzere gönderdi ve onu buldu(lar). Onu babası Ebû Uhayha'nın yanına getirdiler. Babası Hâlid'i azarladı, ağır sözler söyledi ve elindeki sopa başının üzerinde kırılıncaya kadar onu dövdükten sonra, 'Kavminin O'na muhalefetini, O'nun getirdiği ilâhlarını ayıplamayı ve atalarından geçen kimseleri ayıplamasını gördüğün hâlde Muhammed'e uydun, öyle mi?' dedi. Halid de 'Allah'a yemin olsun ki Muhammed, doğru söylüyor ve ben O'na uydum' karşılığını verdi.

Bundan dolayı babası Ebû Uhayha kızdı, ona ağır sözler söyledi, hakaret etti. Ardından, 'Ey adi herif! İstediğin yere git. Allah'a yemin ederim ki sana yiyecek vermeyeceğim' dedi. Halid de 'Sen bana vermeyecek olursan şüphesiz ki Azîz ve Celîl olan Allah yaşayacağım kadarını bana rızık olarak verecektir' dedi.

Onu dışarı attı ve çocuklarına, 'Sizden kim onunla konuşursa mutlaka buna yaptığımı ona da yaparım' dedi.

Hâlid de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gitti. Ona ikram ediyor ve onunla birlikte bulunuyordu."[72]

7. Peygamber Aleyhisselam Efendimiz'in Dımâm bin Sa'lebe'yi İslam'a Davet Etmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Dımâm bin Sa'lebe, Mekke'ye gelmişti. Kendisi Yemen'deki Ezd-i Şenûe kabilesinden olup cinnet geçirenlere okurdu. Mekkeli bazı sefih (alçak) kimselerin, 'Muhammed delidir!' dediklerini işitti. Bunun üzerine (kendi kendine),

'Şu zatı bir görsem... Belki Allah, O'na benim elimle şifa nasip eder...' dedi.

Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile karşılaştı ve 'Ey Muhammed! Ben delilere okurum. Allah da dilerse benim elimle dilediğine şifa ihsan eder. Okumamı ister misin?' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

‘Şüphesiz ki hamd, Allah’a mahsustur. Biz ona hamd ederiz. Ondan yardım dileriz. Her kime Allah hidayet verirse artık onu şaşırtacak kimse yoktur. Kimi şaşırtırsa onu da hidayete erdirecek yoktur. Ben Allah’tan başka hiçbir ilâh olmadığına, bir Allah olup ortağı bulunmadığına şahitlik ederim.’

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu sözlerini üç kere tekrarladı. Dımâm,

‘Vallahi ben kâhinlerin sözlerini de sihirbazların sözlerini de şairlerin sözlerini de dinledim ama senin şu sözlerin gibi hiçbir söz işitmedim. Ver elini de sana İslamiyet üzerine biat edeyim’ dedi.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de ona biat verdi. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Kavmin için de mi?’* buyurdu. Dımâm, ‘Evet, kavmim namına da biat istiyorum’ dedi.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem (bir yere) bir askerî birlik göndermişti. Bunlar Dımâm’ın kavmine de uğradılar. Seriyyenin komutanı askerlerine, ‘Bunlardan bir şey aldınız mı?’ diye sordu. Oradakilerden biri, ‘Ben onlardan bir matara aldım’ dedi. Komutan, ‘Onu sahibine iade edin. Çünkü bunlar Dımâm’ın kavmidir’ dedi.

Bir diğer rivayette ise Dımâm, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme söylediği sözleri üç kere tekrarlatmış ve ‘Gerçekten sen ummanın dibine ulaşmışsın’ demişti.”[73]

8. Peygamber Aleyhisselam Efendimiz’in İmrân’ın Babası Husayn’ı İslam’a Davet Etmesi

İmrân bin Husayn radıyallahu anh anlatıyor:

“Kureyşliler çok tazim ettikleri, büyük bir kimse saydıkları Husayn’a geldiler ve ‘Bizim için şu kişi ile (Resûl-i Ekrem’i kastediyorlar) konuş. Zira bu bizim mabudlarımıza sövüyor’ dediler.

Böylece Kureyşliler, Husayn ile beraber geldiler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin kapısına yakın bir yerde oturdular. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, içeri giren Husayn için *‘Bu zata yer açınız!’* buyurdu.

Husayn ve arkadaşları kalabalıktı. Husayn, Resûl-i Ekrem'e hitaben: 'Senden kulağımıza gelen bu iş nedir? Sen bizim mabudlarımıza küfrediyorsun. Onları daima kötülükle anıyorsun. Hâlbuki senin baban akıllı, atalarının dinine ve inançlarına saygılıydı. Hayırlı bir insandı' dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ey Husayn! Benim babam da senin baban da ateştedir. Ey Husayn! Sen kaç mabuda tapmaktasın?'* buyurdu. Husayn, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

'Yeryüzünde yedi, gökte de bir olmak üzere (sekiz mabuda tapıyorum)' dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'Sana bir zarar dokunduğunda kime dua ediyorsun?'* diye sordu. Husayn, 'Gökteki mabuda dua ediyorum' diye cevap verdi.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'Malın helak olduğu zaman kime dua ediyorsun?'* buyurdu. Husayn yine, 'Gökteki mabuda dua ediyorum' dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Gökteki mabud tek başına sana icabet ediyor, yardımda bulunuyor ve sen yerdeki batıl mabudları O'na ortak koşuyorsun. Acaba şükür hususunda sen gökteki mabudu razı ettin mi veya seni mağlup etmesinden korkmuyor musun?' buyurdu. Husayn, 'Onlar, bunların ikisini de yapmamıştır' dedi. Sonra da 'Biliyordum ki ben Muhammed gibisiyle konuşamam' dedi.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ey Husayn! Müslüman ol, istikamet üzere kal!'* buyurdu. Husayn, 'Benim kavmim ve aşiretim vardır. Onlara ne diyeceğim?' diye sordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'De ki: Ey Allah'ım! İşimin en doğrusu için senden hidayet isterim. Bana fayda verecek ilmimi artır' buyurdu.

Husayn, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bu duasını okudu ve Müslüman olduktan sonra Resûlullah'ın huzurundan ayrıldı. O Müslüman olunca oğlu İmrân, babasının başını, ellerini ve ayaklarını öptü. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bu manzarayı görünce ağladı ve:

'İmrân'ın yaptıklarına ağlıyorum. Husayn içeri girdiğinde kâfirdi. İmrân ona ayağa kalkmadı. Onun tarafına bakmadı bile! Fakat Müslüman olunca babalık hakkını yerine getirdi. İşte bundan dolayı kalbime rikkat ve şefkat geldi' buyurdu.

Husayn, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzurundan ayrılmak istediğinde Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem arkadaşlarına, *'Kalkın, onu evine kadar götürün'* buyurdu.

Husayn kapıdan çıktığında Kureyşliler onu gördüler ve 'Bu Müslüman oldu' dediler, herkes bir tarafa dağılıp gitti."[74]

9. Peygamber Aleyhisselamın İsmi Belirtilmeyen Birini İslam'a Davet Etmesi

Ebû Temîme el-Huceymî yoluyla el-Huceymî kavminden bir adam anlatıyor:

"Bir adam Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme geldi ve 'Sen Allah'ın Resûlü müsün? (veya sen Muhammed misin?)' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Evet, ben Allah'ın Resûlü Muhammed'im'* buyurdu.

Adam, 'Sen insanları neye davet ediyorsun?' diye sorunca Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bir olan, sana bir zarar dokunduğu zaman yalvardığında senden o zararı kaldıran, bir kıtlık isabet ettiği zaman yalvardığında sana yiyecek veren, tenha bir yerde (mesela bir çölde) olup da yolu şaşırdığın zaman kendisine dua ettiğinde seni doğru yola götüren Allah'a insanları davet ediyorum' buyurdu.

Bunun üzerine o kişi Müslüman oldu. Sonra da 'Ey Allah'ın Resûlü! Bana bir tavsiyede bulun' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Sakın hiçbir şeye veya hiç kimseye küfretme' buyurdu.

O kişi, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin tavsiyesinden sonra ne bir deveye ne de bir koyuna dahi küfretmedi."[75]

10. Peygamber Aleyhisselamın Muâviye bin Hayde'yi İslam'a Davet Etmesi

Muâviye bin Hayde radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben (bir gün) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına vardım ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Dinine gelmemek için parmak boğumlarımın adedinden daha fazla yemin etmiştim fakat şimdi Allah’ın bana öğrettikleri hariç hiçbir şeyi hakkıyla çözemeyen bir kişi olarak sana geldim. Allah’ın rızası adına sana yemin verdiriyorum; rabbimiz seni hangi hususta bize peygamber olarak gönderdi?’ diye sordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Beni İslam dini ile gönderdi’ diye cevap verdi. Muâviye bin Hayde,

‘İslam dini de nedir?’ diye sordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Yüzümü (kendimi) Allah’a yönelttim, putlardan uzaklaştım diyeceksin. Namazı kılacaksın. Zekâtı vereceksin. Müslüman’ın her şeyi diğer Müslümanlar’a haramdır. Müslümanlar yardımlaşan iki kardeş gibidir. Müslüman olduktan sonra şirk koşanlardan olan kimse, müşriklerden ayrılmadıkça Allah ondan herhangi bir ameli kabul etmez. Sizin kemerlerinize yapışıp sizi ateşten uzaklaştıracak ben değilim.

Dikkat ediniz, kesinlikle Rabbim beni çağıracak ve ‘Kullarıma tebliğ ettin mi?’ diyecek. Ben de ‘Rabbim! Ben kullarına tebliğ ettim’ diyeceğim.

Dikkat edin! Burada hazır olanlarınız, olmayanlara tebliğ etsin. İyi bilin ki ağızlarınız bağlı olduğu hâlde Allah’ın huzuruna çağrılacaksınız (ağızlarınız konuşmaz hâle gelecek, o gün azalarınız konuşacaktır). Sonra sizin hâlinizi ilk ifşa eden baldırlarınız ve elleriniz olacaktır’ buyurdu. Ben de ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bu, bizim dinimiz midir?’ diye sordum. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Bu senin dinindir. Nerede iyilik yaparsan o sana yeterlidir’ diye cevap verdi.”[76]

11. Peygamber Aleyhisselamın Adiyy bin Hâtim’i İslam’a Davet Etmesi

Adiyy bin Hâtim radıyallahu anh anlatıyor:

“Bana Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin peygamber olarak gönderildiği haberi ulaştığında bu haberden şiddetli bir şekilde rahatsız oldum. Çıktım, Rûm diyarının bir bölgesine gittim. Bir rivayete göre Kayser’e vardım. Buraya varışım da en azından Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin peygamber olarak gönderilmesinden duyduğum hoşnutsuzluktan daha hoşnutsuz geldi bana. Kendi kendime,

‘Vallahi, keşke o kişinin (Resûl-i Ekrem) yanına varsaydım, eğer yalancı ise bana bir zarar veremezdi. Eğer doğru ise bunu bilmiş olurdum’ dedim.

Böylece geri geldim ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına vardım. Vardığımda insanlar, ‘Adiyy bin Hâtim! Adiyy bin Hâtim (geldi)’ diye bağrıştı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gittim. Bana,

‘Adiyy bin Hâtim! Müslüman ol, istikamet üzere kal!’ sözünü üç defa tekrarladı. Ben de ‘Ben bildiğimin üzerineyim’ dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ben senin dinini senden daha iyi bilirim’ buyurdu. Ben de ‘Sen dinimi benden daha iyi mi biliyorsun?’ dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *‘evet’* buyurdu. Sonra da *‘Sen Hristiyanlık ile Sabiilik arasında bulunan Rekûsiyye dininden değil misin? Buna rağmen kavminin ganimetinin dörtte birini de yiyorsun’* buyurdu. Ben de ‘Evet, dediğin gibiyim’ dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Senin dinine göre bu sana helal değildir’ buyurdu.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem durmadan bana bende olanları söylüyor, ben de ona tevazu gösteriyordum. Sonunda bana, *‘Dikkat et! Kesinlikle ben seni Müslümanlıktan alıkoyan şeyi biliyorum. Sen düşünüyorsun ki halkın zayıfları, kuvvetsizleri Muhammed’e tâbi olmuşlar. Araplar onu terk etmişler! Sen (Irak’ta, Kûfe şehrinin yakınında bir yer olan ve İran kisrâsının da merkezi olan) Hîre kentini biliyor musun?’* buyurdu. Ben de ‘Görmedim fakat işittim’ dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Nefsimi elinde tutan Allah’a yemin ederim ki bu iş tamamlanacaktır. Öyle ki kadın tek başına Hîre’den çıkıp hiç kimsenin koruması söz konusu olmadan gelip Kâbe’yi tavaf edecektir. Allah’a yemin ederim ki Kisrâ bin Hürmüz’ün hazineleri Müslümanlarca fethedilecektir’ buyurdu.

Adiyy bin Hâtim devamla der ki: Ben de ‘Hürmüz’ün oğlu Kisrâ mı?’ diye sordum. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Evet, Hürmüz’ün oğlu Kisrâ!’ buyurdu. Sonra da *‘Allah’a yemin ederim ki mal o kadar çok olacaktır ki hiç kimse artık verilen malı kabul etmeyecektir’* buyurdu.

(Adiyy bin Hâtim devamla der ki) İşte bir kadın, Hîre kentinden çıkıyor, hiç kimsenin korumasına ihtiyaç duymadan gelip Kâbe’yi tavaf ediyor ve kimse ona karışmıyor. Ben kisrânın hazinelerini fetheden sahabeler arasında idim.

Canımı elinde tutan Allah’a yemin ederim ki üçüncü hadise de olacaktır. Yani mal o kadar çoğalacaktır ki hiç kimse artık ona dönüp bakmayacaktır. Çünkü Allah’ın Resûlü böyle söyledi.”[77]

* Yine Adiyy bin Hâtim radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin akıncıları geldi. Ben de o zaman Akreb’de bulunuyordum. Esir edilenler arasında halam da vardı. Başka insanlar da esir edilerek götürülmüştü. Esirler Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme geldiklerinde Peygamber’in teftişi için saf hâlinde dizilmişlerdi. Aralarında bulunan halam, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme hitaben:

‘Ey Allah’ın Resûlü! Bana bakan, yardımcı olan kişi benden uzak düştü. Yaşım ilerlediği için çoluk çocuğum da ayrılıp gitti. Ben takatten düşmüş ihtiyar bir kadınım. Kendime bile hizmet edemiyorum. Allah sana lütfettiği gibi sen de bana ihsanda bulun’ dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Yardımcın kimdir?’ diye sordu. Halam, ‘Adiyy bin Hâtim!’ cevabını verdi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Allah ve resûlünden kaçan Adiyy mi?’ diye sordu. Halam, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme hitaben, ‘Beni bağışla’ dedi.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem oradan ayrılırken yanında bir adam vardı. Tahminime göre o kişi, Ali radıyallahu anh idi. Ali radıyallahu anh halama, ‘Resûl-i Ekrem’den bir binek iste’ dedi.

Halam da Resûl-i Ekrem’den bir binek istedi ve Resûlullah binek verilmesini emretti.

Adiyy bin Hâtim devamla der ki: Halam bana gelerek, ‘Babanın yapmadığı bir işi sen yaptın. Haydi, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ya isteyerek ya da korkarak git! Filanca adam Resûlullah’a geldi, ondan iyilik gördü, falan adam geldi, ondan iyilik gördü’ dedi.

(Adiyy bin Hâtim devamla der ki) Ben de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına vardım. Bir de baktım ki yanında bir kadın ile birkaç (veya bir) çocuk bulunuyordu. Anladım ki o ne Kisrâ’dır ne de Kayser’dir. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Adiyy bin Hâtim! Seni (benden) uzaklaştıran şey nedir? ‘Lâ ilâhe illallâh’ demek mi seni kaçırttı? Acaba Allah’tan başka hiçbir mabud var mıdır? Seni uzaklaştıran şey nedir? ‘Allâhuekber’ demek mi seni kaçırttı? Acaba Allah’tan daha yüce bir şey var mıdır?’ buyurdu.

(Adiyy bin Hâtim devamla der ki) Bunun üzerine ben de Müslüman oldum. Bir de baktım ki Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yüzü güldü ve *‘Allah’ın gazabına uğrayanlar Yahudiler, sapıtanlar ise Hristiyanlardır’* buyurdu. (Bu sözle Fâtiha suresinin son ayetleri kastedilmektedir.)

(Adiyy bin Hâtim devamla der ki) Sonra insanlar, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden bir şeyler istediler. Bundan ötürü Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Allah’a hamd etti, O’na övgüde bulundu, sonra da *‘Ey insanlar! Ne verirseniz hayırdır. Kişi ister bir ölçek ister yarım ölçek, ister bir avuç ister yarım avuç versin. Hangi biriniz Allah’a kavuştuğunda Allah ona, ‘Ben sana kulak, göz vermedim mi? Ben seni mal ve çocuk sahibi yapmadım mı? Sen bugün için ne hazırladın?’ buyurur.*

O da önüne bakar, arkasına bakar, sağına bakar, soluna bakar ve hazırladığı hiçbir şeyi göremez, neticede cehennem ateşine karşı ancak yüzünü siper eder. Öyleyse bir hurmanın yarısıyla da olsa kendinizi cehennem ateşinden koruyunuz. Eğer onu da bulamazsanız bari yumuşak bir sözle insanlara yaklaşınız, muamele ediniz. Ben sizin fakirleşeceğinizden korkmam. Yüce Allah, size yardım edecek veya size birçok yeri fethettirecektir. Öyle olacak ki devenin hevdecinde bulunan bir kadın (Irak’taki) Hîre kenti ile Medine arasında yalnız başına yolculuk yapabilecektir’ buyurdu.”[78]

12. Peygamber Aleyhisselamın Zü'l-Cevşen ed-Dabâbî'yi İslam'a Davet Etmesi

Zü'l-Cevşen ed-Dabâbî radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Bedir savaşından geldikten sonra ona el-Karha isimli kısrağın yavrusu olan bir at getirdim ve 'Sana Karha'nın yavrusunu getirdim ki onu binek edinesin' dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ona ihtiyacım yok! Eğer Bedir zırhlarından en seçkinini onunla değiştirmemi istiyorsan bunu yaparım' buyurdu. Ben de:

'Bugün onu herhangi bir silahla veya herhangi bir güzel atla değiştirmek istemiyorum' dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'O hâlde ona ihtiyacım yok' buyurdu. Sonra da *'Ey Zü'l-Cevşen! Niçin Müslüman olmuyorsun? Bu işin ilk ehlinden olursun'* buyurdu. Ben, 'Hayır, Müslüman olmam' dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Niçin?' diye sordu. Ben de 'Kavmini gördüm, hepsi senin aleyhindedir' diye cevap verdim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Onların Bedir'de uğradıkları şeyler sana nasıl ulaştı?' diye sordu. Ben de 'Bu bana bir şekilde ulaştı' diye cevap verdim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'O hâlde biz de sana (bunu) açıklayalım'* buyurdu. Ben, 'Eğer sen Kâbe'ye galip gelir, orayı mesken edinirsen o zaman ben de gelirim (ve Müslüman olurum)' dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Yaşarsan onu görürsün!' buyurdu. Sonra da *'Ey Bilal! Bu kişinin heybesini al, hurmadan ona da ver!'* buyurdu.

Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzurundan ayrılırken arkadaşlarına, *'İyi bilin ki bu kişi, Âmiroğulları süvarilerinin en iyisidir'* buyurdu.

Zü'l-Cevşen devamla şöyle der: Allah'a yemin olsun ki ben, el-Gur'da aile fertlerimin yanındayken bir süvari geldi. Ben ona,

'İnsanlar ne yaptı?' diye sordum. O da 'Muhammed, Kâbe'ye galip geldi ve Kâbe'yi aldı' dedi. Kendi kendime,

‘Annem matemimi tutsun. Eğer o gün Müslüman olsaydım ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden (Irak’taki) Hîre kentini isteseydim Resûl-i Ekrem bana orayı verirdi’ dedim.

Bir rivayete göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ona, *‘Niçin Müslüman olmuyorsun?’* diye sordu. O da ‘Kavmini gördüm, seni yalanlıyordu. Seni memleketinden çıkardılar ve seninle savaştılar. Dikkat ediyorum, bakalım ne yapacaksın? Eğer onlara galip gelirsen sana iman ederim ve tâbi olurum. Eğer onlar seni mağlup ederlerse sana tâbi olmam’ diye cevap verdi.”[79]

13. Peygamber Aleyhisselamın İsmi Belirtilmeyen Birini İslam’a Davet Etmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, (bir gün) Neccâroğulları kabilesinden hasta bir kişiyi ziyarete gitmişti. Ona, *‘Ey dayım!*[80] *‘Lâ ilâhe illallâh’ de!’* buyurdu. O adam,

‘Ben dayı mı amca mıyım?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Amca değil dayısın’ diye cevap verdi. Sonra da *‘Lâ ilâhe illallâh de’* buyurdu. O adam, ‘Bu benim için daha hayırlı olacak mı?’ diye sorunca Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Evet, daha hayırlı olacak’ buyurdu.”[81]

14. Peygamber Aleyhisselamın İsmi Belirtilmeyen Bir Yahudi Gencini İslam’a Davet Etmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Yahudiler’den bir genç, Peygamber aleyhisselama hizmet ediyordu. Hasta düştü. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de onu ziyarete gitti. Başucunda oturdu. Ona, *‘Müslüman ol’* buyurdu.

O da yanında oturan babasının yüzüne baktı (ve bunun için ondan izin istedi). Babası, ‘Ebu’l-Kàsım’a (Peygamber aleyhisselamın künyesidir) itaat et’ dedi.

Bunun üzerine o genç Müslüman oldu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem o gencin yanından dışarı çıkarken, *'Hamd, o Allah'a mahsustur ki bu genci benim vasıtamla cehennemden kurtardı'* buyurdu."[82]

15. Peygamber Aleyhisselamın İsmi Bilinmeyen Bir Kimseyi İslam'a Davet Etmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir adama, *'Müslüman ol, cehennemden kurtul'* buyurdu. Adam, 'Ben bundan hoşlanmıyorum' dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'Hoşlanmasan dahi Müslüman ol'* buyurdu."[83]

16. Peygamber Aleyhisselamın Ebû Kuhâfe'yi İslam'a Davet Etmesi

Esmâ binti Ebî Bekir radıyallahu anhâ anlatıyor:

"(Mekke'nin) fetih günü Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem (Hz. Ebû Bekir'in babası) Ebû Kuhâfe'ye, '*Müslüman ol, kurtul'* buyurdu. (O da Müslüman oldu.)"[84]

17. Peygamber Aleyhisselamın (Mekkeli Müşriklerin İleri Gelenlerinden) Velîd bin Muğîre'yi Müslüman Olmaya Davet Etmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Velîd bin Muğîre, (bir gün) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona Kur'an okudu. Velîd bin Muğîre'nin kalbi sanki incelmiş gibiydi. Bu haber Ebû Cehil'e ulaştı. Ebû Cehil derhâl Velîd bin Muğîre'nin yanına geldi ve 'Ey amcam! Senin kavmin sana mal toplamak istiyor' dedi. Velîd bin Muğîre,

'Niçin?' diye sordu. Ebû Cehil, 'Sana vermek için. Çünkü sen, Muhammed'e onun ziyafetine erişesin diye gitmişsin!' deyince Velîd bin Muğîre, 'Kureyşliler biliyor ki ben, servet bakımından hepsinden daha zenginim' dedi. Ebû Cehil,

'O hâlde Muhammed hakkında öyle bir şey söyle ki kavmin işitsin de senin Muhammed'i sevmediğini anlasınlar' dedi. Velîd bin Muğîre,

‘O’nun hakkında ne diyeyim? Allah’a yemin ederim ki hiçbiriniz benden daha fazla şiiri bilmez. Şiirin aruzunu bilmez. Şiirin kasidelerini de bilmez. Cinnin şiirini benden daha iyi bileniniz yoktur. Ama yemin olsun ki O’nun söyledikleri, bunlardan hiçbirine benzemiyor. Yine yemin olsun ki onun söylediklerinde kavmi için bir tatlılık vardır. O söz üzerinde öyle bir güzellik, bir tatlılık vardır. O sözün üstü meyvelidir, altı çoktur, boldur. Kesinlikle o galip olur, hiç kimse ona galip olmaz. Kesinlikle o altında kalanı paramparça eder’ diye cevap verdi. Ebû Cehil,

‘Kavmin, Muhammed hakkında bir şey söylemedikçe senden razı olmazlar (sana güvenmezler)’ dedi. Velîd bin Muğîre de ‘Bu hususta bir düşüneyim, yakamı bırak!’ dedi.

Velîd bin Muğîre (bir müddet) düşününce, ‘Durum şu ki bu, sihirbazlardan öğrenilip anlatılan bir sihirdir sadece!’ dedi.

Bunun üzerine şu ayetler nazil oldu:

‘Tek olarak yarattığım şahsı bana bırak! Geniş bir servet ve gözü önünde duran oğullar verdiğim, kendisi için nimetleri serdikçe serdiğim kişiyi! Hâlâ da artırmamı umuyor. Asla! Çünkü o bizim ayetlerimize karşı inatla direnmektedir. Ben de onu sarp bir yokuşa süreceğim! Çünkü o, düşündü taşındı, ölçtü biçti. Kahrolası, ne biçim ölçtü biçti! Sonra yine kahrolası ne biçim ölçtü biçti! Sonra baktı. Sonra kaşlarını çattı, suratını astı. En sonunda sırtını dönüp gitti, gururuna mağlup oldu. Bu, dedi, ‘olsa olsa eskilerden nakledilmiş bir sihirdir. Bu, bildiğiniz insan sözünden başka bir şey değildir.’ Ben onu sekara (cehenneme) sokacağım.’ (Müddessir, 74/11-26)”[85]

C. KADIN-ERKEK HERKESİ İSLAM’A DAVET ETMEK

1. Peygamber Aleyhisselam Efendimiz’in Müşrik Bir Erkek ile Müşrik Bir Kadını İslam’a Davet Etmesi

Muâviye bin Ebî Süfyân radıyallahu anh anlatıyor:

“(Babam) Ebû Süfyân, (annem) Hind’i terkisine alarak kendisine ait bir araziye gitti. Ben de onların önlerinde yürüyordum. Gençtim, bir merkebe binmiştim. Aniden Resûl-i Ekrem’in sesini işittik veya Resûlullah gelerek bize yetişti. Ebû Süfyân, ‘Ey Muâviye! Merkepten in, ona Muhammed binsin!’ dedi.

Ben de merkepten indim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ona bindi. Önümüzden biraz gittikten sonra bize dönüp bakarak, *‘Ey Ebû Süfyân! Ey Hind! Allah’a yemin ederim ki siz öleceksiniz, sonra haşre gönderileceksiniz. İyilik eden kimse cennete ve kötülük yapan kimse de cehenneme gidecektir. Ben size hakkı söylüyorum. Siz benim ilk uyardığım kimselersiniz!’* buyurdu.

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şu ayetleri okudu:

‘Hâ-mîm. Bu, Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın katından indirilmişti. Bilen bir topluluk için ayetleri apaçık anlaşılır hâle getirilmiş Arapça okunan bir kitaptır. Müjdeleyici ve uyarıcı olarak indirilmiştir ama çokları yüz çevirdi, artık onu işitmezler.

Dediler ki: ‘Bizi çağırdığın şeylere karşı kalplerimiz kapalıdır, kulaklarımızda da bir ağırlık var; seninle bizim aramızda bir perde bulunmaktadır. Sen yapacağını yap, biz de yapıyoruz!’

De ki: ‘Ben de sadece sizin gibi bir beşerim; bana tanrınızın tek tanrı olduğu vahyedilmiştir, doğru O’na yönelin, O’ndan bağışlanma dileyin. Allah’a ortak koşanların vay hâline! Ki onlar mallarından muhtaçları yararlandırmazlar; onlar ahireti de inkâr ederler. İman edip erdemli işler yapanlara gelince, onlar için eksilmeyen bir mükâfat vardır.’

De ki: ‘Arzı iki evrede yaratanı inkâr edip O’na başkalarını ortak mı koşuyorsunuz? O yaratıcı, âlemlerin Rabbi olan Allah’tır.’

Arz üzerinde sarsılmaz dağlar oturttu, orayı bereketli hâle getirdi; gerekli besinlerini orada -bunlara ihtiyacı olan varlıklar için eşit derecede olmak üzere- uygun ölçülerle yarattı. (Bütün bunlar) dört evrede oldu.

Dahası O, duman hâlinde olan semâya iradesini yöneltti; ardından ona ve arza, ‘İsteyerek veya istemeyerek (varlık sahnesine) gelin!’ buyurdu. ‘Boyun eğerek geldik’ dediler.” (Fussilet, 41/1-11)

Ebû Süfyân, ‘Ey Muhammed! Sözün bitti mi?’ diye sordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *‘evet’* dedi.

Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem merkepten indi, ben merkebe bindim. Hind, Ebû Süfyân’a yönelerek: ‘Sen bu sihirbaz için mi oğlumu merkepten indirdin?’ dedi. Ebû Süfyân, ‘Hayır! Allah’a yemin ederim, o Muhammed sihirbaz da yalancı da değildir’ dedi.”[86]

2. Peygamber Aleyhisselamın İki Erkek Kişiyi İslam’a Davet Etmesi

Yezîd bin Rûmân rahimehullah anlatıyor:

“Osmân ile Talha bin Ubeydullah, (bir gün) Zübeyr bin Avvâm’ın peşi sıra Peygamber Efendimiz’in yanına geldiler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Osmân ile Talha bin Ubeydullah’a İslam’ı anlattı. Kur’an-ı Kerim’den bazı ayetler okudu. İslam’ın getirdiği hakları onlara anlattı ve ‘Keramet, Allah’tandır’ şeklinde Allah’ın vaadini söyledi.

Bunun üzerine Osmân radıyallahu anh ile Talha bin Ubeydullah radıyallahu anh iman ederek Peygamber aleyhisselamın söylediklerini tasdik ettiler. Sonra Osmân radıyallahu anh,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben Şam bölgesinden yeni döndüm. (Medine ile Ammân arasındaki güzergâhta bulunan) Maân ile Zerkâ arasında bir yerde mola vermiştik. Uyku ile uyanıklık arasında bir hâldeydik. O sırada birisi, ‘Ey uykuda olanlar! Uyanın! Ahmed, Mekke’de peygamber olarak ortaya çıktı’ diyordu. Biz Mekke’ye geldik, senin olayını işittik’ dedi.

Yalnız Osmân’ın Müslüman oluşu, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Dârü’l-Erkam’a gitmeden önce gerçekleşmişti.”[87]

D. TOPLULUKLARI İSLAM’A DAVET ETMEK

1. İslam’a Davet Ettiği Kureyş Reislerinin Peygamber Aleyhisselam Efendimiz’le Mücadeleleri ve Peygamber Efendimiz’in Onlara Cevabı

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Utbe bin Rebîa, Şeybe bin Rebîa, Ebû Süfyân bin Harb, Abdüddâroğulları’ndan bir kişi (Nadr bin Hâris), Ebu’l-Bahterî, Esved bin Abdülmuttalib bin Esed ile Zem’a bin Esved, Velîd bin Muğîre, Ebû Cehil, Abdullah bin Ebî Ümeyye, Ümeyye bin Halef, Âs bin Vâil, Haccâcoğulları’ndan Nübeyh ve Münebbeh güneşin batışından sonra Kâbe’nin yanında bir araya geldiler ve birbirlerine, ‘Muhammed’e haber gönderelim de buraya gelsin. Onunla konuşup tartışalım ve bir delil ileri sürecek fırsat bırakmayalım’ dediler.

Böylece Resûl-i Ekrem’e, ‘Kavminin ileri gelenleri toplanıp bir araya gelmişler ve seninle konuşmak istiyorlar’ diye haber gönderdiler.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hemen onların yanına geldi. Onların, İslam daveti hususunda yeni bir fikre vardıklarını (İslam’a meylettiklerini) zannetmişti. Resûl-i Ekrem, onların Müslüman olmasını gönülden istiyordu. Doğru yolu bulmalarını istiyor ve İslam’a karşı çıkmalarına üzülüyordu.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem yanlarına oturunca onlar,

‘Ey Muhammed! Seninle konuşup tartışmak için seni çağırdık. Allah’a yemin olsun ki senin kavminin üzerine getirdiğin (felaketi) Araplar’dan hiç kimsenin getirdiğini bilmiyoruz. Sen bizim atalarımıza küfrettin, dinimizi ayıpladın, akıllarımızı hiçe saydın. Tanrılarımıza küfrettin, cemaatimizi parçaladın. Aramıza sokmadığın hiçbir şey kalmadı.

Eğer sen böyle yapmakla mal elde etmek istiyorsan mallarımızı toplayıp sana verelim ve içimizde en zengin kişi sen ol.

Eğer böyle yapmakla içimizde şeref sahibi olmak istiyorsan seni başımıza efendi yapalım.

Eğer kral olmak istiyorsan seni başımıza kral tayin edelim.

Eğer bu söylediklerin seni etkisi altına alan bir haberci (cin)den kaynaklanıyorsa seni tedavi etmek için bütün mal varlığımızı sarf edelim ki bu hastalıktan kurtaralım’ dediler.

Peygamber Efendimiz,

‘Sizin söylediklerinizin hiçbiri bende yoktur. Ben, bu davete sizlerden mal toplamak için getirilmiş değilim. İçinizde şeref kazanmak ve başınıza geçmek için de getirilmiş değilim. Kralınız olmak için de getirilmedim. Yüce Allah beni size peygamber olarak gönderdi. Bana bir kitap indirdi. Sizin için müjdeleyici ve uyarıcı olmamı emretti. Ben Rabbimin risaletini (emirlerini) tebliğ ettim ve size nasihatte bulundum.

Eğer bunu kabul ederseniz bu sizin dünya ve ahirette payınız olur (yani hem dünyada hem de ahirette üstün olursunuz)’ Eğer kabul etmezseniz Allah benimle sizin aranızda hüküm verinceye kadar Allah’ın emrine sabır göstereceğim!’ buyurdu. Onlar,

‘Ey Muhammed! Eğer sana arz ettiklerimizi kabul etmezsen biliyorsun ki biz, toprak bakımından insanların en sıkıntı içerisinde olanlarıyız. Mal bakımından en fakirleriyiz. Maişet bakımından en çok zorluk içinde bulunanlarız.

Öyleyse seni peygamber olarak gönderen Rabbi’nden iste de bizi daraltan ve sıkıştıran şu dağları bizden uzaklaştırsın, memleketimizi bizim için açsın. Memleketimizde Şam ve Irak nehirleri gibi nehirler akıtsın. Atalarımızdan ölüp gidenleri bize geri göndersin. Onların içinde Kusayy bin Kilâb da olsun. Çünkü o, doğru söz söyleyen bir reisti. Onlara senin söylediklerini soralım: Acaba hak mı batıl mı konuşuyorsun?

Eğer bizim istediklerimizi yaparsan ve atalarımız seni tasdik ederse biz de ederiz. Böylelikle senin Allah katındaki o büyük mertebeni görmüş olur da Allah’ın seni, dediğin gibi peygamber olarak gönderdiğini anlarız’ diye cevap verdiler.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ben size bunları yapmak için peygamber olarak gönderilmedim. Ben Allah’ın bana yüklediği vazifeyle size geldim. Allah’ın gönderdiğini size tebliğ ettim. Eğer kabul ederseniz bu, sizin dünya ve ahiretteki payınızdır. Eğer bana karşı çıkarsanız ben de Allah’ın emrine, Allah benimle sizin aranızda hükmedinceye kadar sabır göstereceğim’ buyurdu.

Kureyşliler ise ‘Eğer bu söylediklerimizi de yapmazsan hiç değilse kendin için bir şeyler yap. Rabbinden senin dediklerini doğrulayan, seni bize karşı müdafaa eden bir melek göndermesini iste. Rabbinden sana bahçeler, altın ve gümüşten hazineler, köşkler vermesini iste de böylece seni çalışmaktan kurtarmış olsun. Çünkü sen, geçimini elde etmek için pazarlara çıkıyorsun ve bizim çalıştığımız gibi çalışıyorsun. Böylelikle senin Allah katındaki faziletini bilmiş oluruz. Eğer iddia ettiğin gibi bir peygambersen bunu yap!’ dediler.

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ben bunu yapamam. Rabbimden bunları isteyen bir kimse de değilim. Ben size bunlarla peygamber olarak gönderilmedim. Fakat Allah beni müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdi. Eğer benim getirdiklerimi kabul ederseniz bu sizin dünya ve ahiretteki nasibinizdir. Eğer bana karşı çıkarsanız Allah aramızda hükmedinceye kadar sabredeceğim!’ buyurdu.

Kureyşliler, ‘O hâlde bizim üzerimize gökten parçalar düşür! Çünkü senin iddia ettiğine göre Rabbin isterse bunu yapar. Sen bunları yapmadıkça biz sana iman etmeyiz’ dediler. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onlara,

‘Bu Allah’a ait bir hususdur. İsterse sizin başınıza bunları getirir’ dedi.

Kureyşliler ise ‘Ey Muhammed! Rabbin, bizim seninle oturacağımızı ve şu anda sana sorduklarımızı soracağımızı ve senden isteyeceklerimizi bilmiyor mu? Bunun için bize cevap olacak bir şeyi niçin sana takdim etmedi ve öğretmedi? Bu hususta başımıza gelecekleri niçin sana haber vermedi? Bizim kulağımıza geldiğine göre bunları Yemâme’de ismi Rahmân olan kişi sana öğretiyormuş. Yemin olsun ki hiçbir zaman Rahmân’a iman etmeyiz.

İşte ey Muhammed! Biz sana her türlü teklifi yaptık. Ama sen bunlardan hiçbirini kabul etmedin. O hâlde sana bir kötülük yaparsak biz haklıyız. Allah’a yemin olsun ki ya biz seni ya da sen bizi yok etmedikçe biz senden vazgeçmeyeceğiz!’ dediler.

İçlerinden biri ise ‘Biz meleklere ibadet ediyoruz. Onlar Allah’ın kızlarıdır’ dedi. Başka biri de ‘Sen Allah’ı ve melekleri peyderpey getirmedikçe sana iman etmeyiz’ dedi.

Onlar, bunları söyledikten sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem oradan kalktı. Onunla beraber Abdullah bin Ebî Ümeyye de dışarı çıktı. Bu kişi Resûlullah'ın amcası Abdülmuttalib'in Atîke isimli kızının oğluydu. Abdullah bin Ebî Ümeyye,

'Ey Muhammed! Kavminin sana birçok teklifte bulunduğunu gördüm. Bununla beraber sen, hiçbirini kabul etmedin. Sonra senden kendileri için birtakım şeyler talep ettiler ve onunla senin Allah katındaki dereceni bilmek için istediler. Onu da yapmadın. Sonra onları korkuttuğun azabın hemen gelmesini istediler (ve onu da yapmadın).

Allah'a yemin ederim ki sana hiçbir zaman iman etmem. Ta ki sen bir merdiveni göklere dayayıp o merdivenle göğe çıkıp ben de sana baktığım hâlde göğe varıp beraberinde açık bir sahife ve senin peygamberliğini tasdik eden dört melek getirmedikçe. Andolsun Allah'a, eğer bunu da yapsan sanırım yine seni tasdik etmem' dedi.

Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanından ayrıldı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de üzüntülü ve sıkıntılı olarak aile fertlerinin yanına geri döndü. Çünkü kavmi tarafından davet edildiğinde umduklarını bulamadı ve üstelik onların kendisinden ne kadar uzak olduklarını gördü."[88]

2. Gençleri İslam'a Davet Etmek

Abdüleşheloğulları kabilesinden Mahmûd bin Lebîd anlatıyor:

"Ebu'l-Hayser Enes bin Râfi Mekke'ye vardığında yanında İyâs bin Muâz da dâhil olmak üzere (Medine'deki) Abdüleşheloğulları kabilesinden birkaç genç daha vardı. Onlar, kavimleri olan Hazrec ile Kureyş arasında anlaşma yapmak için gelmişlerdi. Mekke'ye vardıklarında Resûlullah'ın onlardan haberi oldu. Yanlarına gelip oturdu. Onlara,

'Şu gelip yapmak istediğiniz işten daha hayırlı olan bir şeyi size teklif edeyim mi?' buyurdu. Onlar da 'Nedir o?' diye sordular. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ben Allah’ın Resûlü’yüm. Allah beni kullarına peygamber olarak gönderdi. Onları Allah’a davet ediyorum. Allah’a kulluk yapsınlar, hiçbir şeyi Allah’a ortak koşmasınlar diye beni gönderdi ve bana kitabı Kur’an’ı indirdi’ buyurdu.

Bundan sonra Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem isteğini onlara anlattı. Kur’an’dan bazı ayetler okudu.

İyâs bin Muâz genç bir kişiydi. Kavmine hitaben, ‘Ey kavmim! Muhammed’in söylediği, Allah’a yemin ederim ki bizi buraya getirenden daha hayırlıdır!’ dedi.

Bunun üzerine Ebu’l-Hayser, Batha denilen Mekke’nin bir yerinden bir avuç kum alarak İyâs bin Muâz’ın yüzüne serpti ve ‘Yakamızı bırak! Hayatıma yemin ederim ki biz, Muhammed’e iman etmek için değil başka bir şey için buraya geldik’ dedi.

Böylece İyâs bin Muâz sustu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de onların yanından çıkıp gitti. Onlar da Medine’ye geri döndüler. Evs ile Hazrec arasında meşhur Buâs savaşı[89] oldu. İyâs bin Muâz az bir zaman sonra öldü.

(Mahmûd bin Lebîd devamla der ki) Kavmimden İyâs bin Muâz ölüm hâlinde iken yanında bulunan biri bana şunu haber verdi: Onlar İyâs bin Muâz’ın son nefesine kadar ‘Lâ ilâhe illallâh’ dediğini, (‘Allâhuekber’ diye) tekbir getirdiğini işittiler. Müslüman olarak öldüğünden şüphe etmediler. İyâs bin Muâz o mecliste Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin o sözlerini dinlediğinde bunu anlamış ve kabul etmişti.”[90]

E. KALABALIK YERLERDE, TOPLANTI YERLERİNDE VE YOLCULUK SIRASINDA İNSANLARI İSLAM’A DAVET ETMEK

1. Yakın Akrabaları İslam’a Davet Etmek

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Yüce Allah, *‘En yakın akrabalarını uyar’* (Şuarâ suresi, 26/214) ayetini indirdiğinde Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, Safâ tepesine geldi ve o tepenin üzerine çıktı, sonra da *‘Ya sabâhah!* (Sabah oldu, sabah oldu)’[91] diye seslendi.

Böylelikle halk, Resûlullah’ın yanında toplandı. Kimi bizzat geldi kimi de elçisini gönderdi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Ey Abdülmuttaliboğulları! Ey Fihroğulları! Ey Ka’boğulları! Acaba size, şu karşı tepenin eteğinde bir süvari birliğinin üzerinize hücum etmek için hazırlandıklarını söylesem beni doğrular mısınız?’* diye sordu. Onlar da ‘Evet, tasdik ederiz. Çünkü senin yalan söylediğini hiç görmedik’ dediler. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ben sizin için bir uyarıcıyım. Önünüzde şiddetli bir azap vardır’ dedi. Bunun üzerine Ebû Leheb, ‘Ey bütün gün gezen! Ey helak olasıca! Sen bizi bunun için mi buraya davet ettin?’ dedi.

Bunun üzerine yüce Allah, *‘Ebû Leheb’in elleri kurusun. Kurudu da! Malı ve kazandıkları ona bir fayda sağlamadı. O, alevli bir ateşte yanacak. Odun taşıyıcı olarak ve boynunda hurma lifinden bükülmüş bir ip olduğu hâlde karısı da (cehenneme girecek)’* (Tebbet suresi, 111/1-5) ayetlerini indirdi.”[92]

2. Toplulukları İslam’a Davet Etmek

Rebîa bin İbâd anlatıyor:

“Ben o zamanlar daha çocukluktan gençliğe adım atmış bir delikanlıydım. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Arap kabilelerinin konakladıkları noktada durup onlara,

‘Ey filanoğulları! Ben size gönderilen bir peygamberim. Size Allah’a ibadet etmenizi emrediyorum. O’na hiçbir şeyi ortak koşmamanızı ve Allah’tan başka ortak koştuğunuz bu putların tümüne ibadeti terk etmenizi size emrediyorum. Bana iman etmenizi, beni tasdik etmenizi ve Rabbimin bana yüklediği vazifeyi insanlara açıklayıncaya kadar beni korumanızı istiyorum’ buyurdu.

Resûlullah'ın arkasında gözü şaşı, yüzü ateş gibi yanan ve saçını iki örgü şeklinde örmüş olup sırtında Yemen'in Aden şehrinde yapılmış kürk bulunan biri vardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sözünü bitirip davetini tamamladıktan sonra arkasındaki o kişi,

'Ey filan kabile! Bu adam sizi, Lât ve Uzzâ'yı boynunuzdan çıkarıp atmaya, müttefikleriniz cinlerden olan Mâlik bin Ukayşoğulları'ndan uzaklaşıp sizi getirdiği bid'ate ve sapıklığa çağırıyor. Sakın O'na itaat etmeyin ve O'nun sözüne kulak vermeyin' dedi. O sırada babama,

'Ey baba! Şu Muhammed'in arkasından yürüyen ve O'nun sözlerini reddeden kişi kimdir?' diye sordum. Babam, 'O adam, Muhammed'in amcası Ebû Leheb'dir' diye cevap verdi."[93]

3. Müslüman Olabilecek Kişileri veya Toplulukları Öncelikle İslam'a Davet Etmek

Akîl bin Ebî Tâlib radıyallahu anh ile Zührî rahimehullah anlatıyor:

"Müşrikler, Resûlullah'a şiddetle saldırdıklarında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, amcası Abbâs bin Abdülmuttalib'e:

'Amca! Allah dinine öyle bir kavimle yardım edecektir ki onların gözünde Allah için Kureyş'in zilleti çok kolay görülecektir. Beni Ukâz panayırına götür. Bana Arap kabilelerinin konakladıkları yerleri göster de onları Allah'a davet edebileyim. Beni korusunlar ki Allah'ın bana emrettiklerini tebliğ edebileyim' buyurdu. Amcası Abbâs,

'Ey yeğenim! Beraber Ukaz panayırına gidelim... Sana kabilelerin konak yerlerini göstereyim!' dedi.

Böylece Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Sakîf kabilesinden başlayarak aynı yıl bütün kabileleri teker teker gezdi. Birinden çıkıp ötekine gidiyordu. Ertesi yıl -ki bu da Allah'ın, davetini (İslam dinini) ilan etmesini emrettiği yıldır- Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (Medineli) Hazrec ve Evsli altı kişiyle bir araya geldi.

Onlar şu kişilerdi: Es'ad bin Zürâre, Ebu'l-Heysem bin Teyyihân, Abdullah bin Revâha, Sa'd ibnü'r-Rebî, Nu'mân bin Hârise, Ubâde ibnü's-Sâmit.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Mina günlerinde geceleyin Akabe cemresinin yanında onlarla bir araya geldi. Onlarla oturdu, kendilerini Allah'a iman etmeye, Allah'a ibadet etmeye, O'nun bütün nebi ve resûllerini tebliğ etmekle görevlendirdiği dine yardım etmeye davet etti.

Onlar Peygamber aleyhisselamdan, Allah'ın kendisine vahyettiği bir şeyi okumasını istediler. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Hatırla ki İbrâhîm şöyle demişti: Rabbim! Bu şehri (Mekke) emniyetli kıl. Beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut'* şeklinde İbrâhîm suresinin 35. ayetinden başlayarak surenin sonuna kadar okudu.

Onlar Peygamber aleyhisselam Efendimiz'in okuduğu bu Kur'an ayetleriyle çok duygulandılar ve başlarını öne doğru eğip dinlediler. Sonra da Peygamber aleyhisselamın davetine icabet ettiler.

Bu sırada Abbâs radıyallahu anh, onların yanından geçiyordu. Peygamber aleyhisselamın onlarla ve onların da Peygamber'le konuştuğunu görünce durdu ve yanlarına gitti. Peygamber aleyhisselama hitaben, 'Ey yeğenim! Bu senin yanındakiler, kimler?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ey amca! Bunlar, Yesribliler (Medineliler). Evs ve Hazrec kabilesindendirler. Diğer kabileleri İslam'a nasıl davet ettiysem onları da davet ettim. Davetime icabet ederek beni tasdik ettiler. Beni kendi memleketlerine götürüp yardım edeceklerine dair söz verdiler' buyurdu.

Bunun üzerine Abbâs radıyallahu anh, devesinden indi ve onu oradaki bir şeye bağladı. Sonra da onlara,

'Ey Evs ve Hazrec topluluğu! Bu kişi, benim kardeşimin oğludur. Nezdimde insanların en sevimlisidir... Eğer siz O'nu gerçekten tasdik etmiş, O'na iman etmiş ve beraberinizde götürmeye söz vermişseniz emin olmam için sizden bu hususta onu aldatmayacağınıza ve perişan etmeyeceğinize dair kalbimi tatmin edecek bir teminat almak istiyorum. Çünkü sizin (Yesrib'deki) komşularınız Yahudiler'dir. Yahudiler ise O'nun düşmanıdır. Yahudilerin ona karşı bir tuzak kurmayacaklarından emin değilim' dedi.

Abbâs radıyallahu anhın bu sözleri, (o topluluğun içerisinde bulunan) Es'ad bin Zürâre'nin ve orada bulunanların zoruna gitti. Bunun üzerine Es'ad bin Zürâre,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Bana izin ver, senin kalbini kırmayacak şekilde ona cevap vereyim. Senin hoşuna gitmeyecek hiçbir şey söylemeyeceğim. Ancak sana icabet ettiğimizi tasdik ederek ve sana iman etmek hususunda bir şeyler söyleyeceğim’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *‘Suçlamada bulunmaksızın ona cevap verebilirsin’* buyurdu. Es’ad bin Zürâre yüzünü Peygamber aleyhisselama çevirdi ve şöyle söyledi:

‘Ey Allah’ın Resûlü! Her davetin bir yolu vardır: İster yumuşak ister şiddetli olsun. Sen bugün halkın hoşuna gitmeyen, insanlara ürkütücü görünen bir yola davet ettin.

Bizi dinimizi terk etmeye ve dininin üzerine sana tâbi olmaya davet ettin. Bu, çok zor bir iştir. Sana bu hususta icabet ettik, uyduk. Sen bizim insanlarla aramızdaki komşuluğu, uzak ve yakın akrabalığı kesmeye davet ettin. Bu da zor bir iştir. Burada da sana icabet ettik.

Biz korunmuş ve hiç kimsenin hırslı oluşuna imkân vermeyen bir topluluk olduğumuz hâlde, bize bizim dışımızdan bir kişinin baş olmasını istedin. Oysa o kişiyi kendi kavmi terk etmiştir. Amcaları bile onu kavmi ile baş başa bırakmıştır. Bu da çok zor bir iştir. Bu hususta da sana icabet ettik, uyduk.

Bütün bu işler, insanlar nezdinde zor ve hoşa gitmeyen şeylerdir. Ancak Allah, kimin doğru yolda olmasını istiyorsa ve bu işlerin neticesinde kim hayrı arıyorsa tüm bunlar onlara kolay gelir. Biz her şeyimizle sana icabet ettik, senin getirdiğine iman ettik, kalbimizde yerleşen bir marifeti tasdik ettik. Bu hususta sana biat ediyoruz... Rabbimize ve senin Rabbi’ne biat ediyoruz. Allah’ın eli, ellerimizin üstündedir. Bizim kanlarımız senin kanının önündedir. Ellerimiz, senin ellerinin altındadır.

Biz kendi nefsimizi, çocuklarımızı ve hanımlarımızı nelerden korursak seni de onlardan koruruz. Eğer bu vaatleri yerine getirirsek bunu Allah için yapmış oluruz. Eğer hile yaparsak bunu da Allah’a yapmış oluruz. Bundan dolayı da bedbaht oluruz.

Ey Allah’ın Resûlü! Söylediğim bu sözler, samimiyetle söylenmiş sözlerdir. Yardım ancak Allah’tandır.’

Daha sonra Es’ad bin Zürâre, Abbâs radıyallahu anha dönerek,

‘Ey sözleriyle aramıza giren kişi, sana gelince; Allah senin bu sözleri hangi maksatla söylediğini daha iyi bilir. Sen onun kardeşinin oğlu ve yanında insanların en sevimlisi olduğunu söylüyorsun.

Biz ise onun hatırına yakın ve uzak bütün akrabalarımızla ve dostlarımızla olan bağımızı koparmayı göze alduk. Biz onun Allah’ın Resûlü olduğuna şahitlik ederiz. O Allah’ın gönderdiği bir peygamberdir. O yalancı değildir. Onun Allah’ın katından getirdiği (Kur’an), hiçbir insanın sözüne benzemez.

Senin bizden bir güvence almadıkça kalbinin mutmain olmaması şeklindeki sözüne gelince; elbette bu (güzel) bir istektir. Biz böyle bir isteği hiç kimseden geri çevirmeyiz. Hele bu kişi, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem olunca... Şimdi bizden bu hususta ne tür bir güvence istiyorsan iste bakalım!’ dedi.

Daha sonra Es’ad bin Zürâre, yüzünü Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme çevirdi ve *‘Ey Allah’ın Resûlü! Kendin için ne istiyorsan iste! Rabbin için de hangi şartları koşuyorsan koş!’* dedi.”[94]

4. Çeşitli Ortamlarda Davet Çalışması Yaparken İslam Düşmanları Ortaya Çıkabilir

Dîloğulları kabilesinden cahil bir kimse iken Müslüman olan Rebîa bin İbâd radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi cahiliye döneminde Zü’l-Mecâz panayırında gördüm. O (insanlara), ‘*Ey insanlar! ‘Lâ ilâhe illallâh’ deyiniz, kurtulunuz!’ diye* sesleniyordu.

Halk onun etrafını sarmıştı. Arkasında yüzü parlak, gözleri şaşı, iki tane saç örgüsü bulunan biri vardı. O da ‘Bu kişi dinini değiştirmiştir, yalancıdır!’ *diye* sesleniyordu.

Peygamber aleyhisselam nereye giderse, hangi noktaya doğru yönelirse o da oraya doğru gidiyordu. O adamın kim olduğunu sordum. Peygamber aleyhisselamın amcası Ebû Leheb olduğunu söylediler.”[95]

5. Peygamber Aleyhisselamın İnsanları Çarşı-Pazarda İslam’a Davet Etmesi

Mâlik bin Kinâneoğulları kabilesinden bir adam anlatıyor:

“Ben (bir defasında) Peygamber aleyhisselamı Zü’l-Mecâz panayırında gördüm. Panayırı karış karış geziyor ve ‘Ey insanlar! ‘Lâ ilâhe illallâh’ deyiniz ve kurtulunuz!’ buyuruyordu.

Ebû Cehil de Peygamber aleyhisselamın üzerine toprak atıyor ve ‘Bu kişi sakın sizi dininizden ayırmasın, sizi aldatmasın! O ilâhlarınız Lât ve Uzzâ’yı terk etmeniz için bu çabayı göstermektedir’ diyordu.

Fakat Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ebû Cehil’e hiç aldırış etmiyordu. Ona dönüp bakmıyor, niye böyle yapıyorsun, demiyordu. Onu önemsemiyordu.

(Hadisin ravisi der ki) Ben, ‘Bize Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi anlat’ dedim. O da ‘Peygamber aleyhisselamın sırtında iki tane kırmızı kürk vardı. Orta boylu, etine dolgundu. Güzel yüzlüydü. Yüzü beyazdı, hem de çokça beyazdı. Saçları çok ve siyahtı, ne kıvırcık ne de tamamen düzdü’ dedi.”[96]

6. En Yakın Akrabaları İslam’a Davet Etmek

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Yüce Allah’ın, *‘En yakın akrabalarını uyar!’* ayeti nazil olduğunda Peygamber aleyhisselam hemen harekete geçti ve *‘Ey Muhammed’in kızı Fâtıma! Ey Abdülmuttalib’in kızı Safiyye! Ey Abdülmuttaliboğulları! Allah’ın hakkından hiçbir şeyi size vermeye gücüm yetmez. Malımdan dilediğinizi isteyiniz’* buyurdu.”[97]

7. İslam’a Davet Etmek Maksadıyla Yakın Akrabaları ve Ev Halkını Yemeğe Çağırmak

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

“Yüce Allah’ın, *‘En yakın akrabalarını uyar!’* ayeti nazil olduğunda Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, ailesini ve yakın akrabalarını bir araya getirdi. Sayıları otuzdu. Yediler, içtiler... Daha sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlara,

‘Hanginiz benim dinimin gereklerini yerine getirmeyi ve sözlerimi dinlemeyi kabul ederse o kişi benimle beraber cennette olabilsin ve ailem arasında da benim halifem olsun’ buyurdu. Bu sözler karşısında akrabalarından birisi,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Sen (bunu yapmaya güç yetirebilecek kadar engin) bir deniz misin? Kim bu vazifeyi yerine getirebilir ki?’ dedi.

Yine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ailesine dönüp bu sözünü üç defa tekrar etti.

Ali radıyallahu anh, ‘Ben (kabul ediyorum)’ diye cevap verdi.”[98]

8. İslam’a Davet Etmek Maksadıyla Akrabaları Yemeğe Davet Etmek

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) Abdülmuttaliboğulları’nı topladı veya onları çağırdı. Hepsi tek başına bir kuzu yiyebilirdi ve tek başına üç ölçek büyüklüğünde olan bir kap içki içebilirdi. Peygamber aleyhisselam ancak bir avuç kadar yemek hazırlatmıştı. Onlar yediler, doydular, yemek de olduğu gibi kaldı. Sanki hiç kimse ona el sürmemişti. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir küçük bardak süt istedi. Onlar kana kana içtiler, süt olduğu gibi kaldı. Sanki ona hiç kimse dokunmamıştı ve o içilmemişti. Ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Abdülmuttalib’in oğulları! Ben özel olarak Allah tarafından size, genel olarak da insanlara peygamber olarak gönderildim. Siz de bu yemek ve içmekteki mucizeden gördüklerinizi gördünüz. Acaba hanginiz benim kardeşim ve arkadaşım olmak hususunda bana biat eder?’ buyurdu.

Hiç kimse Peygamber aleyhisselamın bu teklifini kabul etmedi. Ben de kalktım. Onların hepsinden yaşça daha küçüktüm. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana,

‘Otur!’ buyurdu.

Sonra da bu sözü üç defa tekrarladı. Her defasında ayağa kalkıyordum, o da bana *‘Otur!’* diyordu. Üçüncü defa ayağa kalktığımda elimden tuttu.”[99]

9. İslam’a Davette En Yakın Akrabalardan Başlamak

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

“Yüce Allah’ın, *‘En yakın akrabalarını uyar!’* ayeti indiğinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Ali! Bir koyun budu ve bir ölçek buğdaydan yemek hazırlat, Haşimoğulları’nı çağır’ buyurdu.

Hâşimoğulları o zaman 39 veya 40 kişiydi.

Yemek yapıldıktan ve onlar geldikten sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onları buyur etti. Doyasıya yediler. Hâlbuki onlardan bazıları bir kuzuyu katığıyla beraber yiyebilirdi. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kendilerine bir kap süt takdim etti. Kana kana içtiler. Onlardan bazıları,

‘Bugünkü sihir gibi bir sihri dünyada görmedik’ dedi.

Rivayete göre bu sözü Ebû Leheb söylemiştir. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana, *‘Ey Ali! Bir koyun budu ile bir ölçek buğdaydan yemek ve büyükçe bir kap ile süt hazırla’* buyurdu.

Ben de söyleneni yaptım. Onlar birinci günkü gibi yediler ve içtiler. Birinci günde olduğu gibi yemek ve süt ikinci günde de fazlasıyla arttı. Onlar yine,

‘Bugünkü sihrin bir benzerini görmedik’ dediler.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem birkaç gün sonra aynı şeyi bana bir daha söyledi. Ben de bir daha yaptım ve yine yiyip içtiler. Fakat bu defa onlar bir şey söylemeden Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlara,

‘Hanginiz benim borcumu öder?’ buyurdu.

Herkes sustu. Ben de sustum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem aynı şeyi tekrarladı. Bu defa ben, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben öderim’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Sen mi ey Ali?’* buyurdu.”[100]

10. Yolculuğu Esnasında da İslam’a Davet Çalışmasını Sürdürmek

İbni Sa’d radıyallahu anh anlatıyor:

“(Babam Sa’d) hicret sırasında Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme, Mekke ile Medine arasında bulunan zorlu Rakûbe tepesinde rehberlik yapmıştı.

İbni Sa'd devamla diyor ki: Babamın bana anlattığına göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, beraberinde Ebû Bekir radıyallahu anh olduğu hâlde yanımıza geldi. Ebû Bekir'in daha önce emzirilmek üzere bize bıraktığı kızı yanımızdaydı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem en kısa yoldan Medine'ye gitmek istiyordu. (Babam) Sa'd O'na,

'İşte şurası Rakûbe deresidir! Bu yoldan gidiniz! Orada Eslem kabilesinden iki hırsız var, onlara 'el-muhânân' deniyor. İstersen onların bulunduğu yerden gideriz' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Bizi onların bulunduğu yerden götür!'* buyurdu.

Yola çıktık. O iki hırsızı görünceye kadar yola devam ettik. Onlara yaklaştığımız zaman biri diğerine, 'Bu Yemenli kişi mi?' diyordu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem o iki kişiyi yanına çağırdı ve onları İslam'a davet etti. İkisi de Müslüman oldu. Sonra Peygamber aleyhisselam, onlara isimlerini sordu. 'Biz **el-muhânân** (kıymetsiz iki kişiyiz)' dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

*'Hayır! Sizler kıymetsiz kişiler değilsiniz. Belki de sizler '**el-mükremân**' (ikram edilmiş şerefli iki kişi)siniz'* buyurdu.

Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem o iki kişiye Medine'ye, yanına gelmelerini söyledi."[101]

11. Peygamber Aleyhisselamın Sefer Hâlinde Bedevileri İslam'a Davet Etmesi

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bir seferdeydik. Bir bedevi geldi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme yaklaştığında ona, *'Nereye gitmek istiyorsun?'* diye sordu. O da 'Ailemin yanına (gitmek istiyorum)' dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Sana hayırlı bir şey teklif edeyim mi?' buyurdu. Bedevi, 'Nedir?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığını, Allah'ın bir olduğunu, O'nun ortağı olmadığını, Muhammed'in de Allah'ın kulu ve resûlü olduğunu kabul edecek ve şahitlik yapacaksın' buyurdu. Bedevi,

‘Bunun doğru olduğuna dair bir delil var mıdır?’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Evet, şu ağaç’* dedi ve ağacı çağırdı. Ağaç tam derenin kıyısında bulunuyordu. Yeri yara yara Peygamber aleyhisselama doğru geldi, yanında durdu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ağaca,

‘Böyle olduğuna şahadet eder misin?’ diye üç defa sordu.

Ağaç da Resûlullah’ın dediği gibi şahadet etti ve sonra da eski yerine döndü. Bunun üzerine bedevi, ‘Kavmime gideyim. Bana tâbi olurlarsa sana getiririm. Aksi takdirde ben sana gelir, seninle beraber olurum’ dedi.”[102]

12. İslam’a Davette Bulunmak için Gerektiğinde Yaya Olarak Yolculuk Yapmak

Abdullah ibni Ca’fer radıyallahu anh anlatıyor:

“Ebû Tâlib vefat ettiği zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (İslam’a davette bulunmak maksadıyla) yaya olarak Tâif şehrine gitti. Onları İslam’a davet etti. Fakat onlar İslam’ı kabul etmediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem geri döndü. Derken bir ağacın gölgesinde iki rekât namaz kıldı, sonra da şöyle dua etti:

‘Ey Allah’ım! Zayıflığımı, halkın gözündeki kıymetsizliğimi sana şikâyet ediyorum.

Ey merhametlilerin en merhametlisi! Beni kime bırakıyorsun? Çirkin bir yüzle beni karşılayan bir düşmana mı yoksa her işimi eline verdiğin bir yakın dosta mı?

Eğer sen bana karşı öfkeli değilsen benim için hiçbir şey önemli değildir. Fakat senin (bana vereceğin) afiyet, benim için her şeyden daha kıymetlidir. Karanlıkları pırıl pırıl parlatan senin o mübarek rızana sığınıyorum. Çünkü dünya ve ahiret işleri onun sayesinde düzene girmiştir. Rıza sadece senin rızandır. Sen razı oluncaya kadar bu yalvarış ve yakarışa devam ederim. Allah’tan başka güç ve kuvvet sahibi yoktur.”[103]

13. Peygamber Aleyhisselamın Bir Topluluğu Allah’a Davet Etmeden Önce Savaş Açmaması

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh rivayet ediyor:

“Peygamber aleyhisselam bir kavmi dine davet etmezden önce onlarla savaşmazdı.”[104]

14. İslam'a Davet Ederken Güzel Davranmak ve Katı Davranıştan Kaçınmak

Büreyde radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (bir yere) bir askerî birlik gönderdiğinde o birliğin komutanına önce kendi nefsi ve beraberindeki Müslümanlar hakkında takvalı olmasını tavsiye ediyor ve hayrı öneriyordu. Sonra müşrik düşmanla karşılaştığında onları üç hususdan birine davet etmenin gereğine işaret buyuruyordu:

1. *Onları İslam'a davet et. İtaat ederlerse Müslümanlıklarını kabul et ve onlara ilişme.*

2. *Onları memleketlerinden muhacirlerin memleketi (Medine'ye) hicret etmeye davet et.*[105] *Onlara de ki: Bunu yaptıkları takdirde muhacirler için ne varsa onlar için de aynısı vardır. Muhacirlerin aleyhine olan, onların da aleyhine olacaktır. Eğer bunu kabul etmeyip kendi yerlerinde kalmayı isterlerse onlara Müslümanlar'ın göçebeleri gibi olduklarını bildir. Mü'minler üzerine vacip olan Allah'ın hükümlerinin (İslam hukukunun) uygulanacağını ve Müslümanlarla birlikte cihada çıkmadıkları müddetçe haraç, cizye ve ganimetlerden hisselerinin olmayacağını bildir.*

3. *Eğer buna razı olmazlarsa onları haraç vermeye razı et. Vergi vermeye razı olurlarsa onlardan elini çek ve sen de buna razı ol.*

Eğer bunlardan hiçbirini kabul etmezlerse Allah'tan yardım iste ve onlarla savaş. Bir kaleyi kuşattığın zaman onlar Allah'ın hükmü üzerine kaleden çıkmalarını şart koşarlarsa bunu kabul etme. Ancak sizin hükmünüz üzerine çıkmalarını kabul edin. Çünkü siz Allah'ın onlar hakkında nasıl hükmedeceğini bilmiyorsunuz. Sizin hükmünüze razı olduktan sonra kaleden onları çıkarınız. O zaman dilediğiniz gibi onlar hakkında hüküm veriniz."[106]

15. Peygamber Aleyhisselamın Hz. Ali'ye İslam'a Davet Etmeden Hiçbir Toplulukla Savaşmamasını Emretmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber aleyhisselam, Ali’yi bir kavimle savaşmak için gönderdi. Sonra Ali radıyallahu anhın peşinden bir kişiyi gönderdi ve dedi ki: *“Ali’ye yetiş ve ona de ki: Onları Allah’ın hükmüne davet etmeden önce onlarla savaşmasın.”*[107]

16. Savaşa Girişmeden Önce Düşmanı İslam’a Davet Etmek

Sehl bin Sa’d radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Hayber savaşı sırasında Ali radıyallahu anha, *‘Haydi, onların bölgesine varıncaya kadar yürüyüp git. Sonra onları İslam’a davet et ve onlara Allah’ın onların üzerindeki hakkını bildir. Allah’a yemin ederim ki Allah’ın, senin vasıtanla bir tek kişiyi hidayete erdirmesi senin kızıl develere sahip olmandan çok daha hayırlıdır’* buyurdu.”[108]

17. Peygamber Aleyhisselamın Müslümanlar’a Savaş Sırasında Bile İnsanları İslam’a Daveti Emretmesi

Ferve bin Müseyk radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben (bir gün) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gittim ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Kavmimin iman edenleriyle birlikte imandan kaçanlarına savaş açayım mı?’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘evet’* buyurdu. Sonra fikrimi değiştirerek,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Kavmimin imana gelmeyenleriyle değil de Sebe ehliyle savaşacağım. Çünkü onlar daha asi ve daha kuvvetlidirler’ dedim.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana emretti ve Sebe halkına savaş açmama izin verdi. Onun yanından çıktığım zaman Allah, Sebe hakkında indirdiklerini indirdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘O Kutayfî nereye gitti?’ diye sordu.

Evime haber gönderdi. Beni orada bulamadılar çünkü yola çıkmıştım. Beni yoldan çevirdiler. Peygamber aleyhisselama vardığımda baktım ki oturuyordu ve etrafında sahabeleri vardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana hitaben,

‘Onları önce imana davet et. Onlardan kim imana gelirse kabul et. İmana gelmeyenler hakkında da acele etme. Ta ki bana onlar hakkında bir haber gelinceye kadar’ buyurdu. Oradakilerden birisi Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Sebe bir arazi mi bir kadın mı?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ne arazi ne de kadındır fakat bir kişidir ki bu kişiden on kabile türemiştir. Altısı Yemen’e yerleşmiş, dördü de Şam bölgesine gelmiştir. Şam bölgesine gelenler; Lahm, Cüzâm, Gassân, Âmile kabileleridir. Yemen’de yerleşenler ise Ezd, Kinde, Himyer, Eş’arî, Enmâr ve Mezhic kabileleridir’ buyurdu. Soruyu soran o adam,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Enmâr da nedir?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Onlar, o kimselerdir ki Has’am ve Becîle kabileleri onlardandır’ diye cevap verdi.”[109]

18. İslam’a Davet Etmeden Düşmanla Savaşmamak

Ferve bin Müseyk radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben (bir gün) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına vardım ve

‘Ey Allah’ın Resûlü! Kavmimin iman edenleriyle birlikte imandan kaçanlarına karşı savaşayım mı?’ diye sordum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘evet’* buyurdu.

Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzurundan çıkınca Peygamber aleyhisselam beni çağırdı ve *‘Onları İslam’a çağırmadan önce sakın kendilerine savaş açma!’* buyurdu. Ben de ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bana Sebe’den haber verir misin? Acaba o bir dağ mıdır yoksa bir vadi midir? Yahut nedir?’ diye sordum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Hayır, o bir vadi veya bir dağ değildir. O, Arap’tan bir kişidir ve on oğlu olmuştur’ buyurdu... (Ve daha önceki hadisi sonuna kadar söyledi.)”[110]

F. İNSANLARI ALLAH’A VE RESÛLÜ’NE DAVET ETMEK İÇİN

DAVETÇİLERİN GÖREVLENDİRİLMESİ

1. Mus'ab bin Umeyr'in Davet Görevinde Bulunması İçin Medine'ye Gönderilmesi

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

"Ensar, (Birinci Akabe Biatı'ndan sonra) Peygamber aleyhisselamın sözünü dinledi, ona yakinen inanıp nefisleri Resûlullah'ın davetiyle huzura kavuşunca Peygamber aleyhisselam Efendimiz'i tasdik ettiler ve O'na iman ettiler... Böylece büyük bir hayra sahip oldular. Peygamber aleyhisselama gelecek yılın hac mevsiminde bir araya gelme sözü verdiler ve kavimlerinin yanlarına geri döndüler.

(Bir zaman sonra) Medine'den Peygamber aleyhisselama, 'Tarafından bir kişiyi bize gönder de halkı Allah'ın kitabına davet etsin. Böyle olursa halkın İslam'a tâbi olması daha kolaylaşır' diye haber geldi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Abdüddâr kabilesinden (genç bir sahabe olan) Mus'ab bin Umeyr'i onlara gönderdi. Mus'ab bin Umeyr Medine'ye vardığında Ganemoğulları kabilesinin ileri gelenlerinden Es'ad bin Zürâre'ye misafir oldu. Medineliler'e hadis nakleder ve onlara Kur'an anlatırdı.

Mus'ab bin Umeyr (Medine'deki Evs kabilesinin reisi) Sa'd bin Muâz'ın yanında duruyor ve onu Allah'a davet ediyordu. Allah onun eliyle insanları hidayete erdiriyordu.

Birkaç kişi dahi olsa Müslüman olmadık hiçbir ensar hanesi kalmadı. Ensarın ileri gelenleri de Müslüman oldu. Amr bin Cemûh da Müslüman oldu. Onların putları kırıldı.

Sonra Mus'ab bin Umeyr, Peygamber aleyhisselamın yanına geri dönüp geldi. Ona **'el-Mukrî'** (Kur'an eğitmeni) deniliyordu."[111]

2. Peygamber Aleyhisselamın Ebû Ümâme'yi Kabilesi Bâhile'ye Göndermesi

Ebû Ümâme radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni (kendi kavmim olan) Bâhile’ye gönderdi. Onlara gittiğim zaman yemek yiyorlardı. Beni iyi karşılayıp ikramda bulundular ve ‘Gel, sen de ye’ dediler. ‘Ben sizi bu yemekten men etmek için geldim. Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin, ona iman etmeniz için gönderdiği elçisiyim’ dedim.

Beni yalanlayıp taşladılar. Oradan aç ve susuz bir şekilde ayrıldım. Üzerime bir bitkinlik düştü ve uyudum. Rüyamda bana bir sürahi süt verildi. Sütü içince susuzluğum ve açlığım gitti. Hatta karnım şişti.

(Uykudan uyandığımda) oradakiler, ‘Size ileri gelenlerinizden ve en hayırlılarınızdan biri geldi, siz de onu kovdunuz. Ona gidip istediğini yediriniz ve içiriniz’ dediler. Bana yiyecek ve içecek getirdiler. Ben, ‘Benim, sizin yemeğinize ve suyunuza ihtiyacım yoktur. Allah beni yedirip içirdi. Hâlime bakınız! Hiç aç ve susuz birine benziyor muyum?’ dedim.

Bakıp hâlimi gördüklerinde bana ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden getirdiğime iman ettiler.”[112]

3. Peygamber Aleyhisselamın Bir Sahabeyi Sa’doğulları Kabilesine Göndermesi

Ahnef bin Kays radıyallahu anh (Leysoğulları kabilesinden bir adama hitaben) anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, beni senin Sa’doğulları kabilesinden olan kavmine gönderdi. Ben de onları İslam’a davet etmeye başladım. O sırada sen (Peygamber aleyhisselamı kastederek),

‘Vallahi, o adam ancak hayrı söylüyor. O’nun ancak güzel şeyler söylediğini işitiyorum’ demiştin. Ben de geri döndüm ve bu söylediğini Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme haber verdim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *‘Allah’ım! Ahnef’i bağışla’* buyurdu.

Ahnef bin Kays devamla der ki: Bütün amellerim içerisinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin duası kadar bana ümit verici başka bir şey daha yoktur.”[113]

4. Peygamber Aleyhisselamın Bir Sahabeyi Cahiliye Devrinin Büyüklerinden Birisine Göndermesi

Enes bin Mâlik[114] radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) sahabelerinden birini, Allah’a davet etmek üzere cahiliyenin önde gelenlerinden bir adamın yanına gönderdi. Bu adam, ‘Beni kendisine davet ettiğin Rabbin yaşıyor mu? O bakırdan mıdır? Demirden midir? Gümüşten midir? Altından mıdır?’ dedi.

Bunun üzerine sahabe, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme gelip ona (adamın söylediklerini) haber verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sahabeyi o adama ikinci defa tekrar gönderdi. Müşrik adam aynı şeylerin benzerini yine söyledi. Bunun üzerine sahabe, Resûl-i Ekrem’e gelip ona (adamın söylediklerini) haber verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de sahabeyi o adama üçüncü defa gönderdi. Müşrik adam aynı şeylerin benzerini yine söyledi. Bunun üzerine sahabe Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme gelip haber verdi. Ardından yüce Allah, o adama bir yıldırım gönderip onu yaktı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (o sahabeye), *‘Allah, (davette bulunduğun) o kimseye bir yıldırım gönderip onu yaktı’* buyurdu.

Bunun üzerine şu ayetler indi: *‘Onlar Allah hakkında mücadele edip dururken O Allah, yıldırımlar gönderip onlarla dilediği kimseleri çarpar. Allah’ın cezalandırması pek şiddetlidir.’* (Ra’d suresi, 13/13)”[115]

5. Peygamber Aleyhisselamın Yüce Allah’a Davette Bulunması İçin Hâlid bin Velîd’i Yemen’e Göndermesi

Berâ bin Âzib radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Hâlid bin Velîd radıyallahu anhı İslam’a davet etmesi için Yemen halkına (elçi olarak) gönderdi.

Hâlid bin Velîd ile birlikte gidenlerin arasında ben de vardım. Orada altı ay kaldık. Hâlid bin Velîd onları İslam’a davet ediyor fakat onlar bunu kabul etmiyorlardı. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ali radıyallahu anhı göndererek, *‘Hâlid bin Velîd askeriyle geri gelsin. Ancak içlerinde Ali ile kalmak isteyenler varsa onlar orada kalsın’* buyurdu.

Ali radıyallahu anh ile beraber kalmak isteyenler içinde ben de vardım. Biz bir kavme yaklaştık. Onlar da bizi karşılamaya hazırlanmışlardı. Sonra Ali önümüze geçti, namazı kıldırdı. Bir saf hâlinde dizildik. Ali önümüze geçti. Onlara Allah'ın kitabı Kur'an'ı okudu. Böylece Hemedan kabilesinin tamamı Müslüman oldu.

Ali radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselama onların İslam'ı kabul ettiğini bir mektupla bildirdi. Peygamber aleyhisselam mektubu okuduğu zaman secdeye kapandı, sonra başını kaldırdı ve *'Allah'ın selamı Hemedanlılar'ın üzerine olsun. Allah'ın selamı Hemedanlılar'ın üzerine olsun'* buyurdu."[116]

G. PEYGAMBER'İN İNSANLARI İSLAM'IN FARZ İBADETLERİNE DAVET ETMESİ

1. Peygamber Aleyhisselamın Muâz bin Cebel'e Yemenliler'i Farzlara Nasıl Davet Etmesi Gerektiğini Öğretmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Yemen'e göndereceği zaman Muâz bin Cebel radıyallahu anha şunları söyledi:

'Sen ehl-i kitap olan bir topluluğa gidiyorsun. Oraya vardığın zaman onları önce Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığına, Muhammed'in de O'nun elçisi olduğuna davet et.

Eğer bu hususta sana itaat ederlerse onlara Allah'ın her gün ve gecede beş vakit namazı farz kıldığını söyle.

Eğer bu hususta da sana uyarlarsa onlara zekâtın da farz kılındığını haber ver. Bunu da kabul ederlerse onlara Allah'ın zenginler üzerine farz kıldığı ve fakirlere verilen zekâttan bahset.

Bu hususta sana itaat edecek olurlarsa sakın onların mallarının en güzellerini zekât olarak alma. Mazlumun bedduasından sakın. Çünkü mazlum kişi ile Allah arasında perde yoktur."[117]

2. Peygamber Aleyhisselamın Abdülkays Heyetini İslam'ın Farzlarına Davet Etmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, kendisine gelen Abdülkays heyetine, *'Utanıp pişman olmayasınız!'* buyurdu. Onlar, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bizimle senin aranda Mudar kabilesinden dolayı bazı güçlükler vardır. Biz sana ancak haram ayda[118] gelebiliriz. İslam'dan bize kavmi ona davet edebileceğimiz ve kendisiyle amel ettiğimizde cennete gireceğimiz güzel bir şeyler söyle' dediler. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlara şöyle buyurdu:

'Size dört şeyi emrediyorum ve dört şeyi de yasaklıyorum:

Size Allah'a iman edip O'ndan başka hiçbir ilâh olmadığına şahitlik etmenizi, namazı kılmanızı, zekâtı vermenizi, ramazanda oruç tutmanızı ve bir de ganimetlerin beşte birini vermenizi emrediyorum. Dübbâ, nakîr, hantem ve müzeffet denilen[119] *kaplarda şıra yapmaktan da sizi men ediyorum."*[120]

H. İSLAM'A DAVET MAKSADIYLA HÜKÜMDARLARA VE YÖNETİCİLERE MEKTUPLAR GÖNDERİLMESİ

1. Peygamber Aleyhisselamın Allah'a İmana Davet Etmek için Mektuplar Göndermesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, vefatından önce Kisrâ'ya, Kayser'e, Necâşî'ye ve zalim-zorba her hükümdara mektuplar yazdı. Onları Allah'a (iman etmeye) davet ediyordu. Peygamber aleyhisselamın Allah'a davet ettiği Necâşî, daha önce gıyaben cenaze namazını kıldığı Necâşî değildir."[121]

2. Peygamber Aleyhisselamın Çeşitli Hükümdarlara ve Yöneticilere Mektuplar Göndermesi

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat etmezden önce Kisrâ'ya, Kayser'e ve her zorba (krala) mektup yazdı(rdı)."[122]

3. Peygamber Aleyhisselamın Rûm/Bizans İmparatoru Kayser'e/Herakleios'a Gönderdiği Mektup

Saîd bin Ebî Râşid rahimehullah anlatıyor:

"Ben (Bizans imparatoru) Herakleios tarafından Peygamber aleyhisselama gönderilen Tenûhî'yi (Suriye'deki) Humus şehrinde gördüm. O benim komşumdu ve yaşlı bir insandı. Son derece yaşlıydı ve ölüme yaklaşmıştı. Ona,

'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile Herakleios arasında gerçekleşen mektupları bana anlatır mısın?' dedim. O da 'Anlatayım' dedi ve şunları söyledi:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Tebük'e gelmiş ve Dıhyetü'l-Kelbî'yi elçi olarak Herakleios'a göndermişti. Peygamber aleyhisselamın mektubu geldiğinde Herakleios Rumlar/Bizanslılar'ın keşişlerini ve komutanlarını huzuruna çağırttı. Sonra da kapıların kapatılmasını emrederek,

'Şu kişi (Peygamber aleyhisselam) sizin bildiğiniz noktaya yani Tebük'e gelmiştir. Şimdi bir elçi göndererek beni şu üç şeyden birisine davet etmektedir: Ya kendisine tâbi olmamızı istemektedir ya ona arazilerimiz karşılığında mal vermemizi istemektedir ya da kendileriyle harp etmemizi istemektedir.

Doğrusu siz, okuduğunuz kitaplardan bilirsiniz ki O, şu anda ayaklarımın altındaki yeri de alacaktır. Geliniz, dini üzerinde O'na tâbi olalım veya malımızı, arazimizi O'na verelim' dedi.

Herakleios'un bu sözleri üzerine orada bulunanlar hep bir ağızdan bağrıştılar ve yerlerinden öyle bir fırladılar ki başlarından şapkaları düştü. Ve 'Sen bizi Hristiyanlığı terk etmeye veya Hicaz'dan gelen bir göçebeye köle olmaya mı davet ediyorsun?' dediler.

Bu şekilde dışarıya çıktıkları anda kendi hâkimiyetini yıkmaya çalışacaklarından çekinen Herakleios onlara, ‘Ben bu sözü dininiz üzerindeki bağlılığınızı denemek için söyledim’ dedi.

Sonra Tücîb Araplar’ından birini huzuruna çağırttı. Bu kişi Arap Hristiyanlar’ının başıydı. Herakleios ona, ‘Bana Arapça bilen ve konuşmaları aklında tutabilen bir kişi bul da onu mektubunun cevabı olarak şu kişiye (Peygamber aleyhisselam) göndereyim’ dedi.

O reis bana geldi ve beni alıp Herakleios’a götürdü. Herakleios elime göğüs kemiklerine yazılmış bir mektup verip ‘Bu mektubumu şu kişiye götür. Önce mektubumdaki şu üç şartı ezberle. Dikkat et! Bakalım bana yazmış olduğu mektuptan bahsedecek mi? Benim mektubumu okuduğu zaman geceden bahsedip bahsetmeyecek mi? O’nun sırtında seni şüpheye düşürecek bir şey olup olmadığına da dikkat et!’ dedi.

Mektubu aldım, Tebük’e götürdüm. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir suyun yanında ashabı ile birlikte oturuyordu. Sahabelerine, ‘Sahibiniz nerededir?’ diye sordum. Onlar da ‘O, işte şu zattır!’ dediler.

Ona doğru gittim, önüne oturdum. Herakleios’un mektubunu verdim. Mektubu koynuna koydu, sonra da

‘Sen kimlerdensin?’ diye sordu. Ben de ‘Tenûhlulardanım!’ dedim. Bana,

‘Baban İbrâhîm’in dini olan hanif dinine girer misin?’ dedi. Ben de ‘Ben bir kavmin elçisiyim ve onların dini üzerindeyim. Yanlarına dönmedikçe de bu dinden vazgeçemem’ dedim. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sen istediğini hidayete erdiremezsin. Fakat Allah dilediğini hidayete erdirir ve O hidayete erenleri daha iyi bilir’ (Kasas suresi, 28/56) ayetini okudu.

Ey Tenûhlu kardeş! Ben, Necâşî’ye bir mektup yazdım. Necâşî mektubumu yırttı. Allah da onu ve mülkünü yırtacaktır. Sizin sahibinize yani Herakleios’a bir mektup yazdım. O ise mektubumu kabul etti. Hayatta hayır oldukça halk onun şiddetini hissedecektir’ buyurdu. Ben de ‘İşte bu, Herakleios’un söylediği üç şeyden birisidir’ dedim.

Bunun üzerine sadağımdan bir ok alarak Peygamber aleyhisselamın bu sözlerini kılıcımın derisine yazdım. Daha sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Herakleios'un mektubunu solunda oturan bir kişiye verdi. Ben oradakilere, 'Bu, mektubu okuyan kişi kimdir?' diye sordum. 'Muâviye'dir' dediler.

Herakleios, mektubunda şunu yazıyordu:

'Beni, takva sahibi kimseler için hazırlanan ve genişliği gökler ve yer kadar olan cennete davet ediyorsun. O hâlde ateş (cehennem) nerededir?'

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hayretini gizlemeyerek, *'Sübhânallâh! O hâlde gündüz geldiğinde gece nerededir?'* buyurdu.

Bunun üzerine ben yine bir ok alarak bunu da kılıcımın derisine yazdım. Mektup bitti, sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Sen elçisin ve bir hakkın vardır. Eğer yanımızda bir hediye olsaydı onu sana verirdik. Fakat biz şu anda misafiriz ve yiyeceğimiz de tükenmiştir' buyurdu.

Orada bulunanlardan bir kişi, Peygamber aleyhisselama seslenip 'Ben ona bir hediye vereceğim' dedi. Ve o kişi yükünü açarak Safûriyye işi bir aba getirdi. Onu benim kucağıma koydu. Ben, 'Bu abayı getiren kimdir?' diye sordum. Bana, 'O Osmân'dır' dediler. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Bu kişiyi kim misafir edecek?'* diye sordu. Ensardan bir genç, 'Ben misafir ederim!' dedi. O genç kalktı, ben de onunla birlikte kalktım. Kalabalığın içinden çıktı, sonra Peygamber aleyhisselam beni çağırdı ve

'Ey Tenûhlu kardeş!' diye seslendi. Döndüm ve koşarak Peygamber aleyhisselamın yanına vardım, ilk oturduğum yerde durdum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, sırtını açarak *'İşte, emrolunduğun yere bak!'* buyurdu.

Ben onun sırtında göz gezdirdim ve kürek kemiği yerinde hacamatı andıracak kadar bir mühür olduğunu gördüm."[123]

4. Ebû Süfyân'ın Bizans İmparatoru Herakleios ile Görüşmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Ebû Süfyân bin Harb, Abdullah ibni Abbâs'a (şu bilgiyi) haber vermiştir:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin gerek Ebû Süfyân ve gerekse Kureyş kâfirleri arasında (Hudeybiye'de) yaptığı saldırmazlık anlaşması müddeti içerisinde Ebû Süfyân, Şam diyarına ticarete giden bir Kureyş kafilesinde bulunduğu sırada, (Bizans kralı) Herakleios, onu (ve yanındaki topluluğu) çağırtmıştı. Herakleios (ve üst düzey adamları) İlyâ/Beytü'l-Makdis'te bulunduğu sırada (Herakleios'un adamları) Ebû Süfyân'ı onun yanına getirmişlerdi. Herakleios, yanında Rumlar'ın üst düzey adamlarının bulunduğu meclise onları çağırttı. Daha sonra ve tercümanını huzuruna çağırıp (onlara),

'Peygamber olduğunu iddia eden bu adama soy bakımından en yakın olan hanginizdir?' diye sordu.

Ebû Süfyân dedi ki: Ben, 'Soy bakımından en yakın olanı benim' dedim. Herakleios (yanındakilere), 'Onu bana getirin. Arkadaşlarını da getirip onun arkasına yerleştirin' diye emretti. Sonra da tercümanına, 'Arkadaşlarına söyle; ben, (peygamberliğini iddia eden) şu adam hakkında (buna) soru soracağım. Eğer (bana) yalan söylerse onun yalan söylediğini bildirsinler' dedi.

(Ebû Süfyân devamla dedi ki) Vallahi arkadaşlarımın, yalanımı (etrafta) anlatmalarından çekinmeseydim (peygamberliğini iddia eden) o adam hakkında yalan söylerdim. Sonra (onun) bana (bu adam hakkında) sorduğu ilk soru şuydu:

'İçinizde onun soyu nasıldır?' diye sordu. Ben,

'O, içimizde soylu birisidir' dedim. Herakleios,

'O'ndan önce sizden hiç kimse bu sözü/peygamberlik davasını söylemiş miydi?' diye sordu. Ben,

'Hayır' dedim. Herakleios,

'Ataları içerisinde hükümdar olan var mıdır?' diye sordu. Ben,

'Hayır' dedim. Herakleios,

'Ona insanların ileri gelenleri mi yoksa zayıf kimseler mi tâbi oluyor?' diye sordu. Ben,

'Zayıf kimseler' dedim. Herakleios,

'(Ona tâbi olan kimseler) çoğalıyorlar mı yoksa azalıyorlar mı?' diye sordu. Ben,

‘Hayır, çoğalıyorlar’ dedim. Herakleios,

‘İçlerinden O’nun dinine girdikten sonra beğenmemezlikten dolayı dininden dönen kimse var mı?’ diye sordu. Ben,

‘Hayır’ dedim. Herakleios,

‘Söylediği sözleri söylemeden önce O’nu yalancı olmakla suçladığınız oldu mu?’ diye sordu. Ben,

‘Hayır’ dedim. Herakleios,

‘(Söz verdiğinde) sözünden döner mi?’ diye sordu. Ben,

‘Hayır. Fakat biz, (aramızdaki saldırmazlık anlaşmasından dolayı) bir müddete kadar ondan ayrı durumdayız. Şimdi O’nun bu anlaşmazlık konusunda ne yapacağını bilmiyoruz’ dedim.

Ebû Süfyân, ‘Bu sözden başka içerisine bir şeyler ekleyebileceğim başka bir söz imkânım olmadı’ deyip (sözüne şöyle devam etti):

Herakleios, ‘O’nunla savaştınız mı?’ diye sordu. Ben,

‘Evet’ dedim. Herakleios,

‘O’nunla savaşınız nasıl oldu?’ diye sordu. ‘O’nunla bizim aramızda olan savaş değişiyor; bazen O bize üstün geliyor bazen de biz O’na üstün geliyoruz’ dedim. Herakleios,

‘Size neyi emrediyor?’ diye sordu. Ben,

‘Tek olan Allah’a kul olun, O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın, atalarınızın söylediklerini bırakın’ diyor ve bize namaz kılmayı, doğruluğu, namuslu olmayı, akrabayla iyi ilişkiler kurmayı emrediyor’ dedim. Tercümanına,

‘Ona şöyle de: Sana O’nun soyundan sordum, kendisinin içinizde soylu birisi olduğunu söyledin. Peygamberler de zaten böyledirler. Çünkü peygamber, kavmin soylu olanlarından gönderilir.

Sana, ‘Sizden hiç kimse bu sözü/peygamberlik davasını söylemiş miydi?’ diye sordum, ‘hayır’ dedin. O hâlde ben de ‘eğer kendisinden önce bu sözü/peygamberlik davasını söyleyen bir kimse olsaydı kendisinden önce söylenmiş bir sözün peşine takılmıştır’ diyebilirim, derdim.

‘Ataları içerisinde hükümdar olan var mıdır?’ diye sordum, ‘hayır’ dedin. O hâlde ben de ‘eğer atalarından hükümdar olan birisi olsaydı, atalarının hükümdarlığını isteyen bir kimsedir’ diyebilirim derdim.

Sana, ‘Söylediği sözleri söylemeden önce onu yalancı olmakla suçladığınız oldu mu?’ diye sordum, ‘hayır’ dedin. Bundan anlıyorum ki insanlara yalan söylemeyen, Allah’a karşı hiç yalan söylemez.

Sana, ‘Ona insanların ileri gelenleri mi, yoksa zayıf kimseleri mi tâbi oluyor?’ diye sordum, zayıf kimselerin ona tâbi olduğunu söyledin. Zaten peygamberlere (ilk önce) uyanlar da onlardır.

Sana, ‘(Ona tâbi olan kimseler) çoğalıyorlar mı yoksa azalıyorlar mı?’ diye sordum, onların çoğaldıklarını söyledin. Zaten iman işi böyledir. Tamamlanana kadar artar.

Sana, ‘İçlerinden onun dinine girdikten sonra beğenmemezlikten dolayı dininden dönen kimse var mı?’ diye sordum, ‘hayır’ dedin. Zaten iman da budur. İman nuru kalbe girdiğinde böyle olur.

Sana, ‘Sözünden döner mi?’ diye sordum, ‘hayır’ dedin. Zaten peygamberler de sözlerinden dönmezler.

Sana, ‘Size neyi emrediyor?’ diye sordum, putlara kulluk etmeyi yasakladığını, tek olan Allah’a kul olmayı ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmamayı emrettiğini ve yine namaz kılmayı, doğru olmayı ve namuslu olmayı emrettiğini söyledin.

Eğer senin bu söylediklerin doğru ise bu adam yakında şu iki ayağımın bastığı yerlere sahip olacaktır. Doğrusu (gelmesi beklenen) o peygamberin çıkacağını biliyordum fakat onun sizden olacağını tahmin etmiyordum. Eğer ona ulaşacağımı bilsem her türlü tehlikeye rağmen kendisiyle karşılaşma zahmetine katlanırdım, eğer yanında olsaydım ayaklarını bile yıkardım’ dedi.

Daha sonra da Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin, Dıhye’yle Bizans’ın Busra emîrine gönderdiği mektubu (yanındakilerden) istedi. Mektubu getiren kişi onu Herakleios’a verdi. O da mektubu okudu. Mektup şöyleydi:

‘Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adıyla,

Allah’ın kulu ve Resûlü Muhammed’den, Rumlar’ın büyüğü Hirakl’e. Selam, hidayete uyan kimseleredir.

Bundan sonra,

Doğrusu seni İslam'ın çağrısına davet ediyorum. Müslüman ol ki kurtulasın. Allah yaptığın işin karşılığını sana iki kat olarak verir. Eğer bu daveti kabul etmeyip yüz çevirirsen çiftçi ve ziraatçı olan halkının günahı sana ait olur.

'Ey kitap ehli! Ancak Allah'a kulluk etmek, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak, Allah'a bırakıp birbirinizi rab olarak benimsememek üzere, bizimle sizin aranızda ortak bir söze gelin. Eğer yüz çevirirlerse 'Bizim Müslüman olduğumuza şahit olun' deyin.' (Âl-i İmrân suresi, 3/64)

Daha sonra Ebû Süfyân (sözüne devamla) der ki:

Herakleios, söyeleyeceğini söyleyip mektubu okumayı bitirince yanında gürültü çoğaldı, sesler yükseldi. Biz de (yanından) çıkarıldık.

(Herakleios'un yanından) çıkarıldığımızda arkadaşlarıma, 'Ebû Kebşe'nin oğlunun[124] etkisi önem kazandı. Ondan Rumlar'ın hükümdarı bile korkuyor olmalı' dedim.

Onun galip geleceği kanaati, Allah İslam'ı kalbime girdirinceye kadar devam etti.[125]

(Hadisin ravisi Zührî hadise şöyle devam ediyor)

İlyâ/Beytü'l-Makdis'in emîri ve Hirakl'ın (dostu) olup Şam diyarı Hristiyanlar'ının piskoposu İbnü'n-Nâtûr (Herakleios ile ilgili olarak şu olayı) anlatmaktadır:

Herakleios, bir gün İlyâ/Beytü'l-Makdis'e geldiği zaman pek kederli sabahladı. Patriklerden bir kısmı ona, 'Senin hâlini beğenmedik' dediler.

İbnü'n-Nâtûr der ki: Aslında Herakleios, yıldızlara bakıp kehanette bulunurdu. Patrikler bu soruyu kendisine yöneltince onlara, 'Bu gece yıldızlara baktığımda sünnet olmuş hükümdarın zuhur ettiğini gördüm. Bu ümmet içerisinde kimler sünnet olur?' diye sordu. Patrikler,

'Yahudiler'den başka sünnet olan kimse yoktur. Onların da senin için gerçek bir önemi yoktur. İstersen hâkimiyetin altındaki şehirlerdeki valilere ve komutanlara bu meseleyi yaz, oradaki Yahudileri öldürsünler' dediler.

Onlar böyle konuştukları sırada, Gassân hükümdarı tarafından Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile ilgili bilgiyi ulaştırmakla görevli bir adam, Herakleios'a getirildi. Herakleios bu durumdan haberdar olunca, 'Gidin bakın, bu adam sünnetli mi değil mi?' dedi.

Bunun üzerine Herakleios'un adamları o adama bakıp sünnetli olduğunu Herakleios'a bildirdiler. Daha sonra Herakleios, (bu adamı yanına çağırtıp tercümanı aracılığıyla) ona, Müslüman olan Araplar'ın sünnetli olup olmadığını sordu. O da 'Onlar sünnet olur' dedi. Bunun üzerine Herakleios, 'O hâlde bu, şu ümmetin zuhur etmiş hükümdarıdır' dedi.

Daha sonra Herakleios, bilgi yönünden kendisi gibi olan Roma'daki arkadaşına bir mektup yazıp Humus'a doğru hareket etti. Humus'tan ayrılmadan önce arkadaşından, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin zuhur ettiği konusunda Herakleios'un görüşüne katılan ve bu kimsenin peygamber olduğunu bildiren mektup geldi.

Herakleios, hemen Rumlar'ın ileri gelenlerini Humus'taki karargâhına çağırıp ardından da kapılar(da görevli kimselere) emir gönderip kapıları kilitletti ve yüksek bir yere çıkarak 'Ey Rum topluluğu! Şu peygambere biat edip hâkimiyetimizin devamına, kurtuluş ve doğru yolda olmaya var mısınız?' dedi. Oradakiler hemen yaban eşekleri gibi kapılara doğru kaçtılar fakat kapıları kilitli olarak buldular. Herakleios, onların bu isteksizliklerini görüp imana gelmelerinden umudunu kesince (kapıdaki görevlilere),

'Onları bana gönderin' dedi. Daha sonra da 'Ben biraz önce söylediğim sözü, sizin dininize bağlılığınızı denemek için söyledim. (Dininize ne kadar bağlı olduğunuzu da bizzat) gördüm' dedi. Bunun üzerine Herakleios'a secde edip onun bu tutumundan memnun kaldılar.

Herakleios'un son durumu işte böyle olmuştur."[126]

5. Peygamber Aleyhisselamın İran Hükümdarı Kisrâ'ya Gönderdiği Mektup

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (İran hükümdarı) Kisrâ’ya ulaştırılmak üzere bir mektup yolladı. Onu götüren kimseye, mektubu Bahreyn’in genel valisine vermesini emretti. Bahreyn valisi de mektubu Kisrâ’ya gönderdi. Kisrâ mektubu okudu ve yırttı.

Hadisin ravisi Zührî dedi ki: Ben Saîd bin Müseyyeb’in şöyle dediğini zannediyorum: Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onların (ülkelerinin ve yönetimlerinin) paramparça olması için beddua etti.”[127]

6. Peygamber Aleyhisselamın İran Hükümdarı Kisrâ’nın Gönderdiği Elçiye Verdiği Cevap

Ebû Bekre radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem peygamber olduğunda Kisrâ, Yemen ve havalisindeki Araplar’ın başında bulunan genel valisi Bâdâm’a şu mektubu yazdı:

‘Bana ulaştığına göre senin bulunduğun mıntıkada bir kişi peygamber olduğunu iddia etmekteymiş. O’na bu işten vazgeçmesini söyle. Aksi takdirde O’nu ve kavmini helak edecek bir kuvvet gönderirim.’

Bâdâm’ın elçisi, Peygamber aleyhisselama gelip Kisrâ’nın bu emrini tebliğ edince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Eğer bu benim kendiliğimden yapmış olduğum bir iş olsaydı bırakırdım. Fakat Allah beni peygamber olarak göndermiştir’* dedi.

Elçi, Peygamber aleyhisselamın yanında biraz durdu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Rabbim Kisrâ’yı öldürdü. Bugünden sonra Kisrâ yoktur. Kayser’i de öldürdü, bugünden sonra artık Kayser de yoktur’* buyurdu.

O elçi, Peygamber aleyhisselamın bunu hangi saatte, hangi gün ve ayda söylediğini kaydetti. Ardından Bâdâm’a döndü. Orada öğrendi ki Kisrâ ölmüş, Kayser de öldürülmüştür.”[128]

7. Peygamber Aleyhisselamın Bekir bin Vâil’e Gönderdiği Mektup

Mersed bin Zibyân anlatıyor:

“Bize Peygamber aleyhisselamdan bir mektup geldi. İçimizde onu okuyacak kimse yoktu, sonunda Dabîa kabilesinden bir kişi bularak okuttuk. Mektupta şöyle yazıyordu:

Allah’ın Resûlü’nden Bekir bin Vâil’e! Müslüman olunuz, kurtulunuz.”[129]

8. Peygamber Aleyhisselamın Cüzâmeoğulları Kabilesine Gönderdiği Mektup

Umeyr bin Ma’bed el-Cüzâmî yoluyla babası Ma’bed el-Cüzâmî anlatıyor:

“Rifâa bin Zeyd el-Cüzâmî, elçi olarak Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzuruna gitmişti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona şöyle bir mektup verdi:

Allah’ın Resûlü Muhammed’den Rifâa bin Zeyd’e... Ben onu kavminizin tamamına, Allah ve resûlünün yoluna davet etmek üzere gönderiyorum. Her kim iman ederse Allah ve resûlünün yoluna girmiş olur. Her kim de sırt çevirirse ona da iki aya kadar güvence vardır.”[130]

I. İNSANLARIN HİDAYETİNE VESİLE OLAN GÜZEL AHLAK SAHİBİ OLMAK VE HOŞ DAVRANIŞLARDA BULUNMAK

1. Yahudi Bilgini Zeyd bin Sa’ne’nin Müslüman Olması

Abdullah bin Selâm radıyallahu anh anlatıyor:

“Yüce Allah, (büyük Yahudi bilgini) Zeyd bin Sa’ne’nin hidayetini dilediğinde Zeyd bin Sa’ne dedi ki:

Ben şu iki alamet dışında peygamberlik alametlerinin hepsini Muhammed'de buldum. Bu iki şeyin de Muhammed'de olup olmadığını daha tecrübe etmedim. Bunlar hilminin/yumuşak huyluluğunun, kızgınlığından önde olması ve kendisine karşı yapılan cahilce hareketlere karşı sabretmesi... Bu hareketlerin, onun yalnızca yumuşak huyluluğunu artırıyor olmasıydı... Bu soruma cevap bulabilmem için yanına yaklaşıp bir süre yakın çevresinde bulunmaya karar verdim. Böylece onu daha iyi tanıyacaktım, ahlakına ve davranışlarına yakından şahit olacaktım. Bunu denemek için fırsat kollamaya başladım.

Onu takip ederken bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin Ali radıyallahu anh ile birlikte hanımlarının odalarından çıktığını gördüm. Evden ayrılıp biraz ilerledikten sonra devesine binmişti, onlara doğru gelen bir bedevi ile karşılaştılar...

Bedevi, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme yaklaşıp 'Ey Allah'ın Resûlü! Benim birkaç adamım var. Onlar filanca kabilenin falanca köyündendirler. Müslüman oldular. Ben onlara, 'Eğer Müslüman olursanız Allah size geniş rızık verecektir!' dedim. Fakat yağmur yağmadığı için şimdi onlar şiddet ve yokluk içinde kıvranıyorlar. Ey Allah'ın Resûlü! Onlar bir ümit için İslam'a girdiler. Yine korkarım ki bir ümit için İslam'dan çıkmış olacaklar. Eğer onlara yardım olarak bir şey göndermeyi uygun görürsen onu götürelim' dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, yanındakine -zannedersem o Ali idi- baktı. O, 'Ey Allah'ın Resûlü! Elimizde onlara verebileceğimiz hiçbir şey kalmadı' dedi.

Aynı esnada ben Peygamber aleyhisselama yaklaştım ve 'Ey Muhammed! Filanca kabilenin bahçesindeki bazı hurmaları belli bir zamana kadar şu fiyata bana satar mısın?' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'(Olur fakat) 'filanca bahçenin belirli hurmaları' diye belirleme. (Çünkü belli bir zaman dilimi içerisinde o bahçede hurma olmayabilir)'* buyurdu. Ben de 'Evet, öyle olsun' dedim.

Böylece ‘filan bahçenin hurmaları’ şeklinde tayin yapmaksızın Peygamber aleyhisselam benimle alışverişe girdi. Ben de kemerimi açtım, ona seksen miskal altın verdim. Karşılığında, ‘Falan zamanda bana şu kadar hurma vereceksin’ diye şart koştum.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem benden aldıklarını o kişiye verdi ve *‘Bunu adaletle dağıt ve onları kurtar’* buyurdu.

Hurmalarımı almama iki-üç gün kala Peygamber aleyhisselam dışarı çıkmıştı. Beraberinde Ebû Bekir, Ömer, Osmân ve Ali ile daha başka sahabeler de bulunuyordu. Bir cenazenin namazını kıldırdı, sonra oturmak üzere duvara yaklaştı. Yanına vardım ve onun yakasına yapıştım. İç gömleğinin ve abasının yakasını tuttum. Ona çok sert baktım ve ‘Ey Muhammed! Niçin benim hakkımı vermiyorsun? Allah’a yemin ederim ki siz Abdülmuttaliboğulları ancak borcunuzu geciktirmekle tanınmışsınızdır.

(Zeyd bunları Peygamber aleyhisselamı kızdırıp kızgınlığın onda ne tür bir etki yaptığını denemek için söylüyordu. Yoksa Peygamber aleyhisselamın borcunu geciktirmesi söz konusu değildi.)

Doğrusu sizinle alışveriş yapanlar bunu bilirler!’ dedim.

O esnada isteksiz vaziyette Ömer’e baktım. Kızgınlıktan gözleri gökteki yıldızlar gibi yörüngesinde dönüp duruyordu. Sonra Ömer bana şöyle bir baktı ve ‘Ey Allah’ın düşmanı! Şu anda duyduklarımı sen Allah’ın Resûlü’ne mi söylüyorsun? Bu gördüklerimi sen Resûlullah’a mı yapıyorsun? Canım elinde olan Allah’a yemin ederim ki eğer Resûlullah’ın kınamasından çekinmeseydim kılıcımla şuracıkta boynunu vururdum’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ise bana sükûnet içerisinde baktı ve *‘Ey Ömer! Bana da Zeyd’e de daha farklı davranman gerekirdi. Bana borcumu ödememi ve Zeyd’e de alacağını güzellikle istemesini tavsiye etmeliydin. Şimdi Zeyd’i götür ve alacağını öde. Ayrıca onu korkuttuğun için de 20 sa’ ölçek fazladan hurma ver’* buyurdu.

Ömer beni alıp götürdü, hakkımı verdi. 20 sa’ hurmayı da ilave etti. Ben ona bu fazlalığın ne olduğunu sordum. Ömer radıyallahu anh, ‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, seni korkuttuğum için fazladan 20 sa’ hurmayı sana kefaret olarak vermemi istedi’ dedi. Ona,

‘Ey Ömer! Sen beni tanıyor musun?’ diye sordum. Ömer, ‘hayır!’ diye cevap verdi. Ben, ‘Ben Zeyd bin Sa’ne’yim!’ dedim. Bunun üzerine Ömer,

‘Yahudilerin büyük âlimi olan Sa’ne, öyle mi?’ dedi. ‘Evet!’ diye karşılık verdim. Ömer,

‘O hâlde bunları Allah’ın Resûlü’ne niçin yaptın?’ dedi. Ben de ona şöyle açıkladım:

‘Ey Ömer! Peygamberlik alametlerinin hepsini Muhammed’in yüzünde gördüm. Ancak iki alamet vardır ki bunları Muhammed’de görememiştim. Bunlar; yumuşak huyluluğunun kızgınlığından önde olması ve kendisine yapılan cahilce hareketlere karşı sabretmesidir. Bu hareketler onun sadece yumuşak huyluluğunu artırıyordu. Artık bu olay ile ikisini de denemiş oldum.

Ey Ömer! Seni şahit tutarım ki ben, Allah’ı rab, İslam’ı din, Muhammed’i peygamber olarak kabul ediyorum. Ve yine seni şahit tutarım ki malımın yarısı -ki ben bütün Yahudiler’den daha zenginim- Müslümanlar’a sadaka olsun.’ Ömer,

‘Bütün Müslümanlar’a değil, bir kısmına de. Çünkü sen hepsine mal yetiştiremezsin’ dedi.

Ben de onun dediği gibi bir kısmı için sadaka olduğunu söyledim. Ömer’le birlikte Peygamber aleyhisselamın yanına döndük. Ben de ‘Ben Allah’tan başka hiçbir ilâh olmadığına ve Muhammed’in de O’nun kulu ve resûlü olduğuna şahadet ederim’ dedim.

Sonra da Peygamber aleyhisselama iman ettim. O’nu tasdik edip biatte bulundum.”[131]

2. Peygamber Aleyhisselamın Kureyşliler Tarafından Kâbe’yi Tavaf Etmesinin Engellenmesi Üzerine Gösterdiği Tavrın Sonucu: Hudeybiye Barış Anlaşması

Misver bin Mahreme radıyallahu anh ile Mervân anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (628 yılında) Hudeybiye zamanı (sahabeleriyle birlikte umre yapmak maksadıyla Medine’den Mekke’ye doğru) yola çıktı. Yolda Hâlid bin Velîd’in, Kureyş’in süvarileriyle Gamîm’i tutmuş olduklarını haber aldı ve ashabına, *‘O hâlde siz sağ taraftan gidiniz’* dedi.

Hâlid bin Velîd, süvarilerin ve askerlerin kaldırdığı tozları görünceye kadar onları fark etmedi. Fark edince de atını koşturarak Kureyş’i uyardı ve onları haberdar etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem devesinin çöktüğü yere kadar ilerledi. Halk deveye ‘Kalk! Kalk!’ diyor fakat deve kalkmamakta ısrar ediyordu. Sahabeler (deveyi kastederek), ‘Kasvâ yoruldu’ dediler. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Kasvâ yorulmadı ve onun böyle bir huyu da yoktur. Fakat fîli Mekke’ye girmekten men eden, Kasvâ’yı da (bundan) alıkoydu’ buyurdu, sonra da *‘Canımı elinde bulunduran Allah’a yemin ederim ki Kureyşliler, Allah’ın haramlarını gözeteceklerini gösteren herhangi bir istekte bulunursa onu onlara vereceğim’* buyurdu.

Sonra devesini üzengiledi, deve sıçrayıp kalktı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Kureyş’ten uzaklaşarak Hudeybiye’nin en üst noktasına konakladı. Burası suyu azar azar akan bir kaynak üzerindeydi. Sahabeler, yavaş yavaş ondan su aldılar. Ve kısa bir süre sonra su bitti. Peygamber aleyhisselama susuzluk sebebiyle şikâyete geldiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sadağından bir ok çıkardı ve onlara bu oku oraya atmalarını emretti. Doğrusu o kaynağa ok atıldıktan sonra (oradan su) kaynamaya başladı. Oradakiler sudan kana kana içtiler. Su, ihtiyaçlarını gördükten sonra tekrar geri çekildi.

Peygamber Aleyhisselamın Büdeyl ile Arasında Geçen Konuşma

Onlar bu durumda iken Büdeyl bin Verkà el-Huzâî, kavminden birkaç kişi ile beraber Peygamber aleyhisselama geldiler. Bunlar Tihâme halkından olup Peygamber aleyhisselamın güvendiği kişilerdi. Büdeyl, Peygamber aleyhisselama hitaben:

‘Kâ’b bin Lüeyy ile Âmir bin Lüeyy’i bırakıp geldim. Onlar Hudeybiye suları üzerindedirler. Burada uzun müddet kalabilmeleri ve kaçmaya yeltenmemeleri için çoluk çocuklarını ve hanımlarını da beraberlerinde getirmişlerdir. Seninle savaşacaklar ve seni Kâbe’ye girmekten men edeceklerdir’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Biz herhangi bir kimse ile savaşmak için gelmedik. Sadece umre için geldik. Kureyş’i ise savaş takatsiz ve zayıf düşürmüş, onlara zarar vermiştir. Eğer isterlerse ben onlar için belli bir zamana kadar sulh yaparım. Onlar benimle halkın arasından çekilsinler. Eğer ben galip gelirsem isterlerse gelip İslam’a, halkın girdiğine girerler. İstemezlerse bile hiç olmazsa istirahat etmiş olurlar ve savaşabilecek bir duruma ulaşırlar. Eğer onlar bu durumların hiçbirisini kabul etmezlerse nefsimi elinde tutan Allah’a yemin ederim ki onlarla bu din üzerinde yalnız kalıncaya kadar savaşacağım. Doğrusu Yüce Allah, emrini yerine getirecektir ve dinine yardımcı olacaktır’ buyurdu. Büdeyl,

‘Bu söylediklerini Kureyş’e ileteceğim’ dedi.

Sonra da Peygamber aleyhisselamın yanından ayrılarak Kureyş’e döndü ve onlara, ‘Biz şu kişinin (Peygamber aleyhisselam) yanından geliyoruz. Eğer isterseniz O’ndan duyduklarımızı size de söyleyebiliriz’ dedi. Kureyş’in ahmakları,

‘O’ndan gelecek herhangi bir habere muhtaç değiliz!’ dediler. Fakat Kureyş’in akıllıları O’ndan duyduklarını söylemelerini istediler. O da ‘O’ndan şunları dinledim’ dedi ve Peygamber aleyhisselamın sözlerini aktardı.

Peygamber Aleyhisselamın Urve bin Mes’ûd ile Konuşması

Urve bin Mes’ûd radıyallahu anh, ‘Ey kavim (Kureyş)! Siz atam değil misiniz?’ dedi. Kureyşliler, ‘Evet, biz atayız’ dediler. Urve,

‘Ben sizin çocuğunuz değil miyim?’ diye sordu. Onlar,

‘Evet, bizim çocuğumuzsun’ dediler. Urve,

‘Öyleyse size hainlik yapacağımı zanneder misiniz? Beni böyle bir şeyle itham eder misiniz?’ diye sordu. Onlar, ‘hayır’ dediler. Urve, ‘Biliyorsunuz ki ben, Ukâz halkını size yardımcı olarak çağırdım. Fakat onlar gelmedikleri için aile fertlerimle çoluk-çocuğumla ve bana itaat edenlerle birlikte ben gelmedim mi?’ dedi. Kureyş buna da ‘evet’ dedi. Bunun üzerine Urve,

‘Bu kişi (Peygamber) size doğru bir yol göstermiştir. O yolu kabul ediniz ve bana izin veriniz ki ben de bu kişiyle görüşeyim’ dedi. Kureyş,

‘Gidebilirsin’ dediler.

Bunun üzerine Urve, Peygamber aleyhisselama geldi ve onunla konuştu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Büdeyl’e söylediklerinin aynısını ona da söyledi. Urve, Peygamber aleyhisselamı dinledi, sonra da ‘Ey Muhammed! Bana söyleyebilir misin? Eğer kavminin işini bitirir yani köklerini kazırsan acaba Araplar arasında senden önce aile fertlerini ortadan kaldıran var mıdır? Eğer böyle bir şey yoksa andolsun ki ben etrafında yüzler görmüyorum (sahabelere hakaret ediyor). Ben burada karmakarışık kişiler görüyorum. Onlar, her an kaçacak ve seni yalnız bırakacak gibi görünüyorlar’ dedi.

Urve’nin bu sözlerini dinleyen Ebû Bekir es-Sıddîk radıyallahu anh ona, ‘Lât putunun tenâsül uzvunu em! Biz mi Resûlullah’ı bırakıp kaçacağız?’ dedi. Urve (birisine), ‘Bu kimdir?’ dedi. O ‘Ebû Bekir!’ cevabını verince Urve, ‘Nefsimi elinde tutana yemin ederim ki eğer daha önce bana bir iyiliğin dokunmamış olsaydı şimdi sana cevap verirdim’ dedi.

Urve, Peygamber’le konuşuyordu ve Peygamber her konuştuğunda O’nun sakalını tutmak istiyordu. (sahabe-i kiramdan) Muğîre bin Şu’be de Peygamber aleyhisselamın tam başı ucunda elinde kılıcı, başında miğferi olduğu hâlde duruyordu. Urve, elini Peygamber aleyhisselamın mübarek sakalına her uzattıkça Muğîre bin Şu’be de kılıcının sırtıyla Urve’nin eline vuruyor ve ona, ‘Elini Resûlullah’ın mübarek sakalından uzak tut!’ diyordu.

(Araplar konuşma sırasında normal olarak karşılarındaki muhataplarının yüzlerini tutarlardı. Bu bir âdet idi). Urve başını kaldırarak,

‘Bu kimdir ki ellerime vuruyor?’ diye sordu. Ona, ‘(Bu senin yeğenin) Muğîre bin Şu’be’dir’ dediler. Bunun üzerine Urve, ‘Ey hilebaz! Senin hileni ben ortadan kaldırmadım mı?’ dedi.

Muğîre bin Şu’be radıyallahu anh, cahiliye döneminde bir grupla arkadaşlık yapmış ve onları öldürerek mallarını almıştı. Sonra da Peygamber aleyhisselama gelerek Müslüman olmuştu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de o zaman, ‘İslam’ını kabul ederiz; mala gelince, onun benimle bir ilgisi yoktur’ buyurmuştu.

Urve durmadan göz ucuyla Peygamber aleyhisselamın sahabelerine bakıyordu. Çünkü Peygamber aleyhisselamın mübarek ağzından sıçrayan her bir şey mutlaka o sahabelerden birisinin eline düşer ve o sahabe de o sıçrayan şeyleri teberrüken yüzüne ve derisine sürerdi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlara ne emretse hemen onu yerine getirirlerdi. Abdest aldığı zaman onun abdest suyunu getirmek hususunda neredeyse savaşacaklardı. Konuştukları zaman seslerini Peygamber aleyhisselamınkinden alçak tutarlardı. Peygamber aleyhisselamı tazim için ona dikkatli bir şekilde bakmazlardı. Böylece Urve, Peygamber aleyhisselamın yanından ayrılarak arkadaşlarına gitti ve onlara,

‘Ey kavim! Andolsun ki ben krallara; Kayser’e, Kisrâ’ya, Necâşî’ye gittim ve andolsun ki hiçbirisi adamlarından, Muhammed’in ashabından gördüğü tazimi görmemektedir.

Andolsun ki Muhammed’in ağzından bir tükürük çıksa mutlaka onlardan birinin eline düşüyor, onu ellerine ve yüzlerine sürüyorlar.

Muhammed onlara bir emirde bulunsa derhâl onu yerine getiriyorlar. Abdest aldığı zaman abdest suyunu getirmek için neredeyse birbirleriyle savaşacaklar. Konuştuğu zaman O’nun katında seslerini alçaltıyorlar. Tazim maksadıyla O’na dikkatli bir şekilde de bakmıyorlar. Muhammed size doğru bir plan sunmaktadır, onu kabul ediniz’ dedi.

Peygamber Aleyhisselamın Kinâneoğulları Kabilesinden Biriyle Konuşması

Bunun üzerine Kinâneoğulları'ndan bir kimse, 'Beni bırakın, Muhammed'in yanına bir de ben gideyim' dedi. Onlar da 'Haydi, git bakalım' dediler.

Onun Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile sahabelerine doğru geldiği belirince Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (sahabelere), *'Bu filanca kimsedir. Kendisi Kâbe'ye gönderilen kurbanlıklara saygı duyan bir topluluktandır, kurbanlık develeri ona doğru salıverin'* buyurdu.

Bunun üzerine kurbanlıklar ona doğru salındı. Orada bulunan kimseler (yüksek sesle) telbiye getirerek onu karşıladılar. O da bu durumu görünce, 'Sübhânallâh! Bu kimselerin beytullahtan alıkonulmaları doğru değildir' dedi.

Bu kimse (Kureyşli) arkadaşlarına geri döndüğünde (onlara), 'İşaretlenmiş, boyunlarına ip bağlanmış kurbanlık develeri gördüm. Bu kimselerin beytullahtan alıkonmalarını uygun görmemekteyim' dedi.

Bunun üzerine Kureyşliler'in içerisinden Mikraz bin Hafs adında bir kimse ayağa kalkıp 'Beni bırakın, Muhammed'in yanına bir de ben gideyim' dedi. Onlar da 'Haydi, git bakalım' dediler.

Bu kimsenin Müslümanlar'a doğru geldiği belirince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (sahabelere), *'Bu Mikraz'dır. Kendisi kötü biridir'* buyurdu. Derken Mikraz, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle konuşmaya başladı. Mikraz konuşurken birden Süheyl bin Amr çıkıp geliverdi.

Peygamber Aleyhisselamın Süheyl bin Amr ile Konuşması ve Hudeybiye Barış Anlaşmasının Şartları

Süheyl bin Amr gelince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (sahabelere), *'İşiniz kolaylaşmıştır'*[132] buyurdu. Süheyl bin Amr (Resûlullah aleyhisselama), 'Haydi, getir de sizinle bizim aramızda anlaşma yazalım' dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de hemen kâtibi (Ali'yi) çağırdı ve *'Bismillâhirrahmânirrahîm'* (Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla başlıyorum) diye yazmasını söyledi. Süheyl,

‘Rahmân ismine gelince; vallahi ben onun ne olduğunu bilemiyorum, vaktiyle senin daha önceleri yazdırdığın ‘bismike Allahümme’ (Allah’ım! Senin adınla başlıyorum) şeklinde yazdır’ dedi. Bunun üzerine Müslümanlar, ‘Allah’a yemin olsun ki ‘bismillâhirrahmânirrahîm’den başka şekilde yazmayız’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (Ali’ye), *‘Haydi, ‘bismike Allahümme’ şeklinde yaz’* buyurdu.

Sonra da (Ali radıyallahu anha),

‘Bu, Allah’ın Resûlü Muhammed’in üzerinde anlaştığı hususlardır’ şeklinde yazmasını söyledi. Süheyl hemen ‘Allah’a yemin olsun ki senin Allah’ın Resûlü olduğunu bilseydik beytullaha girmekten alıkoymaz, seninle savaşmazdık. ‘Abdullah’ın oğlu Muhammed’ şeklinde yazdır’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (Süheyl’e),

‘Allah’a yemin ederim ki her ne kadar beni yalanlasanız da şüphesiz ben, Allah’ın Resûlü’yüm’ buyurdu ve Ali’ye, *‘Haydi, ‘Allah’ın Resûlü’ ifadesini sil, onun yerine ‘Abdullah’ın oğlu Muhammed’* şeklinde *yaz’* buyurdu.

(Hadisin ravisi) Zührî, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin (gerek besmele gerekse de anlaşma mektubunun) bu şekilde yazılmasını kabullenmesinin *‘İçerisinde Allah’ın dokunulmaz kıldığı şeylere saygı gösterdikleri her türlü isteklerini kabul edeceğim’* şeklindeki sözünden dolayı olduğunu söylemiştir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (anlaşmadaki şartname ile ilgili olarak) Süheyl’e, *‘Bizimle beytullahın arasından çekileceksiniz, biz de burayı tavaf edeceğiz’* buyurdu. Süheyl de *‘Allah’a yemin olsun ki Araplar’a, bizim zorla zapt edildiğimizin dedikodusunu yaptıramayız. Bunun için bu iş gelecek yıl olmalıdır’* dedi.

Dolayısıyla Ali radıyallahu anh (bu maddeyi bu şekilde şartnameye) yazdı.

Süheyl de ‘Bizden sana kaçan bir adam gelirse -gelen kimse senin dininden olsa bile- onu bize geri vereceksin’ dedi. Müslümanlar, ‘Sübhânallâh! Müslüman olarak gelen kimse müşriklere nasıl geri verilebilir?’ dediler.

Ebû Cendel Kıssası

Tam bu sırada Süheyl bin Amr'ın oğlu Ebû Cendel, ayaklarındaki bukağı içerisinde sekerek çıkageldi.

Ebû Cendel Müslüman olduğundan dolayı Mekke'de hapsedilmişti. Fırsatını bularak Mekke'nin alt kısmında (hapsedildiği yerde)n çıkıp kaçmış ve nihayet (gelip) kendini Müslümanlar'ın arasına atmıştı.

Süheyl hemen 'Ey Muhammed! Seninle yapmakta olduğum anlaşmanın birinci maddesi gereğince onu bana geri vermelisin' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *'Biz barış anlaşmasını henüz bitirmedik ki'* buyurdu. Süheyl ise 'Allah'a yemin olsun ki şu hâlde seninle hiçbir konuda asla barış anlaşması yapmam' diye karşılık verince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ebû Cendel'i benim hatırım için bağışla' buyurdu. Süheyl, 'Onu sana bağışlamayı asla uygun görmem' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ise *'Evet, (bu işi benim için) yap'* buyurdu. Süheyl de 'Hayır, asla yapmam' dedi.

(O sırada Kureyşliler'in temsilcisi durumunda olan) Mikraz, 'Tamam, onu sana bağışladık' dedi.

(Fakat anlaşmayı yapmaya yetkili olan Süheyl bu isteği kabul etmedi. Kureyşliler'e geri verileceğini anlayan) Ebû Cendel, Müslümanlar'a, 'Ey Müslümanlar topluluğu! Müslüman olarak size gelmiş olduğum hâlde müşriklere geri mi veriliyorum? Karşılaştığım (şu kötü durumumu) görmüyor musunuz?' dedi.

Ebû Cendel, Allah yolunda çok büyük işkencelere uğratılmıştı.

Hz. Ömer ile Hz. Ebû Bekir'in Hudeybiye Barış Anlaşması Hakkındaki Görüşü

Ömer bin Hattâb radıyallahu anh der ki: Allah'ın Peygamberi sallallahu aleyhi ve selleme geldim. Ona, 'Sen gerçekten Allah'ın Peygamberi değil misin?' diye sordum. O da *'Evet, Allah'ın Peygamberi'yim'* buyurdu. Ben, 'Biz hak üzere, düşmanlarımız batıl üzere değiller mi?' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Evet (öyle)’ buyurdu. Ben, ‘O hâlde niçin dinimiz konusunda ödün veriyoruz?’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Doğrusu ben Allah’ın Resûlü’yüm. Ben (bu anlaşmayı kabul etmekle) Allah’a karşı gelmiş değilim. O benim yardımcımdır’ buyurdu. Ben, ‘Beytullaha varıp tavaf edeceğimizi bize sen söylemiyor muydun?’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Evet (söylüyordum.) Fakat sana bu yıl (oraya) gideceğimizi bildirdim mi?’ buyurdu. Ben, ‘hayır’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Doğrusu sen oraya varıp beytullahı tavaf edeceksin’ buyurdu. (Ömer radıyallahu anh der ki) Ardından Ebû Bekir’e gittim. Ona, ‘Ey Ebû Bekir! Bu, gerçekten Allah’ın Peygamberi değil midir?’ dedim. Ebû Bekir, ‘Evet, (Allah’ın Peygamberi’dir)’ dedi. Ben, ‘Biz hak üzere, düşmanımız batıl üzere değiller mi?’ dedim. Ebû Bekir,

‘Evet, (öyledir)’ dedi. Ben, ‘O hâlde niçin dinimiz konusunda ödün veriyoruz?’ dedim. Ebû Bekir şöyle cevap verdi:

‘Be adam! Doğrusu Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem, Allah’ın Resûlü’dür. O Rabbine karşı gelemez. Allah O’nun yardımcısıdır. Dolayısıyla O’nun emrettiği şeylere sarıl, karşı çıkma! Allah’a yemin ederim ki Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem, hak üzeredir!’ Ben de ‘Beytullaha gideceğimizi ve tavaf edeceğimizi bize söylemiyor muydu?’ dedim. Ebû Bekir,

‘Evet, (söylüyordu) fakat senin bu yıl gideceğini bildirdi mi?’ dedi. Ben de ‘hayır’ dedim. Ebû Bekir radıyallahu anh,

‘O hâlde şüphesiz sen oraya varıp beytullahı tavaf edeceksin’ dedi. Ömer radıyallahu anh, ‘Bu yaptığım hatadan dolayı (bağışlanmam için) pek çok iyi ameller işledim’ dedi.

Anlaşma işi bittiğinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sahabelerine, *‘Haydi, kalkıp kurbanları kesin, sonra da tıraş olun’* buyurdu.

Ümmü Seleme’nin Hudeybiye Barış Anlaşmasında Sergilediği Önemli Tavrı

(Ravi der ki) Vallahi, sahabelerden hiç kimse kalkmadı. Hatta Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu emri üç defa tekrar etti. Sahabelerden hiç kimse kalkmayınca Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, hanımı Ümmü Seleme'nin yanına girdi. Sahabelerden gördüğü davranışı ona anlattı. O da 'Ey Allah'ın Peygamberi! Sen bunu(n yerine getirilmesini) istiyor musun? O hâlde dışarı çık, hiç kimseyle bir kelime konuşma, gidip kurbanını kes, sonra da berberini çağırıp tıraş ol' dedi.

Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hemen dışarı çıktı ve hiç kimseyle konuşmadı, varıp kurbanını kesti, berberini çağırıp tıraş oldu.

Sahabeler Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bu durumunu görünce kalkıp kurbanlarını kestiler, birbirlerini tıraş etmeye başladılar, öyle ki kalabalı(ğın getirdiği sıkışıklı)ktan dolayı birbirlerini öldüreyazıyorlardı.

Daha sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzuruna bazı mü'min kadınlar geldi. Bu konuda Allah şu ayeti indirdi:

'Ey İman edenler! Mü'min kadınlar, muhacir olarak size geldiklerinde onları imtihan edin. Onların imanlarını en iyi bilen Allah'tır. Fakat siz de mü'min hanımlar olduklarını öğrenirseniz artık onları kâfirlere geri vermeyiniz. Bunlar o kâfirlere helal olamaz. Onlar da bu hanımlara helal olamaz. Verdikleri mehirlerini geri veriniz. Mehirlerini verdiğinizde sizin onlarla evlenmenizde bir sakınca yoktur. Bu arada kâfir kadınları da nikâhınız altında tutmayınız' (Mümtehine suresi, 60/10)

(Bu ayetin inmesi üzerine) Ömer radıyallahu anh, bu sırada nikâhı altında bulunan müşrik iki kadını o gün boşadı. Bunlardan biriyle Muâviye bin Ebî Süfyân, diğeriyle de Safvân bin Ümeyye evlendi.

Ebû Basîr ile Onu Bulmak için Gönderilen İki Adamın Hikâyesi

Daha sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye döndü. Ardından Kureyş'ten bir kimse olan Ebû Basîr radıyallahu anh Müslüman olarak çıkageldi. Derken Kureyş, onu istemek için iki kişi gönderdi. Bunlar Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme,

'Bizimle yaptığın anlaşma gereği bunu bize ver' dediler.

Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, (anlaşma gereği) Ebû Basîr'i bu adamlara teslim etti.

Onlar Ebû Basîr'i alıp götürdüler. Zü'l-Huleyfe mevkisine vardıklarında konakladılar. Yanlarındaki hurmayı yiyorlardı ki bu sırada Ebû Basîr radıyallahu anh iki adamdan birine, 'Ey filanca kimse! Vallahi ben senin şu kılıcını çok değerli görüyorum' dedi. Diğeri de kılıcını kınından sıyırdı ve 'Evet, vallahi çok değerlidir. Onu defalarca denemişimdir' dedi. Ebû Basîr, 'Bana göster de ona bir bakayım' dedi.

Ebû Basîr, kılıcı eline geçirir geçirmez (kılıcın sahibine) bir darbe indirdi, sonunda adam öldü. Bunun üzerine diğeri hemen kaçıp Medine'ye geldi. Koşarak mescide girdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu(n telaşla koşup geldiğini) görünce,

'Bu adam korkunç bir şey görüp kaçmıştır' dedi. Adam Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme yaklaşınca,

'Vallahi arkadaşım öldürüldü, (engel olmazsanız) kesinlikle ben de öldürüleceğim' dedi. Ardından Ebû Basîr de geldi. Ebû Basîr, 'Ey Allah'ın Peygamberi! Vallahi, Allah sana sözünü yerine getirtti, sen beni onlara teslim ettin, sonra da Allah beni onlardan kurtardı' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Annesi helak olasıca! Bu adam harbi tutuşturacak. Keşke ona birisi çözüm getirse'* dedi.

Ebû Cendel'in Ebû Basîr'e Yetişmesi ve Kureyş'in Kervanlarına Baskın Düzenlemeleri

Ebû Basîr radıyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin bu sözünü duyunca kendisinin müşriklere tekrar geri verileceğini anladı. Hemen (Medine'den) çıkıp deniz sahiline kaçtı.[133] Süheyl'in oğlu Ebû Cendel de (yetmiş Müslüman süvariyle) müşriklerin ellerinden kaçarak Ebû Basîr'e katıldı. Ardından Müslüman olmuş herkes Kureyş'ten kaçarak Ebû Basîr'e katılmaya başladı. Nihayet bunlardan güçlü bir topluluk oluştu.

Vallahi bunlar, Kureyş'in Şam'a (bir ticaret kervanının) çıktığını duydukları her kervanın önüne çıkıyorlar, kervandakileri öldürüp mallarını alıyorlardı. Bunun üzerine Kureyş, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme (Ebû Süfyân'la) haber gönderdi. Kureyş, Allah adına yemin edip akrabalık hukukunu da dile getirerek (Ebû Basîr'in baskınlarını engellemek için) O'na haber salmasını istedi ve 'Bundan böyle Resûlullah'a (Mekke'den) kim gelmişse artık o (geri gönderilmeyeceği konusunda) güvendedir' dediler.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ebû Basîr grubuna haber gönderdi.

(Böylece onları Medine'ye çağırdı. Fakat Ebû Basîr, Resûlullah'ın mektubu kendisine ulaştığı sırada vefat etmiş, diğer kahraman Ebû Cendel onu bulunduğu yere defnederek diğer mücahidlerle Medine'ye dönmüştür.)

Bu olayın üzerine yüce Allah şu ayetleri indirdi:

'Sizi Mekke'nin içerisinde onlara muzaffer kıldıktan sonra da onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çeken O'dur. Allah, yaptıklarınızı en iyi bir şekilde görendir. O kâfirler, sizi Mescid-i Haram'a girmekten ve bekleyen kurbanları da Kâbe'ye varmaktan alıkoyanlardır. Eğer (orada) birtakım kendilerini bilmediğiniz mü'min erkek ve mü'min kadınlar olmasaydı (orada savaş yapardınız fakat) bilmeden onları çiğneyip bu yüzden size bir sorumluluk isabet ederdi. Allah, bunu, dilediğini rahmetine koymak için yaptı. Eğer (oradaki gizli mü'minler) ayrılıp çıkarılmış olsaydı onlardan kâfir olanları elbette acıklı bir azapla azaplandırırdık. (O sırada) kâfirler kalplerine taassubu, cahiliyye tutkusunu yerleştirmişlerdi. Allah da Resûlü'ne ve mü'minlere sekîne'yi (huzur ve güveni) indirdi ve onları takva sözüne bağlı kıldı.' (Fetih suresi, 48/24-26)

Onların cahiliye tutkusu ise Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemin Allah'ın Peygamberi olduğunu kabul etmemeleri, **'Bismillâhirrahmânirrahîm'** şeklindeki besmeleyi kabul etmemeleri ve beytullah ile aralarına girip engel olmalarıdır."[134]

İ. İSLAM KARŞITI OLMALARINA RAĞMEN MÜSLÜMAN OLAN BAZI

ÖNEMLİ ŞAHSİYETLER

1. Amr bin Âs'ın Müslüman Olması

Amr bin Âs radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz Ahzâb/Hendek gazvesi günü hendeklerden ayrılıp Mekke'ye döndüğümüzde Kureyş'ten benim gibi düşünen ve benim söylediklerimi dinleyen bazı kimseleri bir araya getirdim. Onlara şöyle söyledim:

'Biliyorsunuz ki vallahi, Muhammed'in işleri gittikçe kuvvetleniyor, hem de korkunç bir şekilde güçleniyor. Ben bu konuda bir şey düşünüyorum. Acaba siz ne dersiniz?' diye sordum. Onlar da 'Görüşün nedir?' diye sordular. Şöyle açıkladım: 'Beraberce gidelim, (Habeş kralı) Necâşî'ye sığınalım ve onun yanında olalım. Eğer Muhammed bizim kavmimize üstün gelirse biz Necâşî'nin yanında kalırız. Ve onun ellerinin altında olmamız, bize Muhammed aleyhisselamın elinin altında olmamızdan daha sevimli gelir...

Eğer kavmimiz O'na üstün gelirse zaten bizler, kavmimiz tarafından bilinen kimseleriz. Onlardan bize ancak hayır gelebilir.'

Arkadaşlarım bunun tek görüş olduğunu söylediler. Bunun üzerine ben, 'O hâlde Necâşî'ye vereceğimiz hediyeleri derleyiniz!' dedim.

Hicaz bölgesinden Necâşî'nin hoşuna gidecek hediyelerin başında tabaklanmış deri malzemeleri vardı. Biz ona (hediye etmek için) birçok deri topladık. Sonra Mekke'den çıkıp Necâşî'nin yanına vardık. Yemin ederim ki biz, onun yanındayken (sahabelerden) Amr bin Ümeyye ed-Damrî, Necâşî'ye geldi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Amr bin Ümeyye ed-Damrî'yi, Necâşî'ye Ca'fer ve arkadaşları için göndermişti. Amr bin Ümeyye ed-Damrî, Necâşî'nin yanına girdi; sonra da çıktı. Arkadaşlarıma,

'Bu kişi Amr bin Ümeyye'dir. Necâşî'nin yanına girip onu bana teslim etmesini istesem, onu bana verse de boynunu vursam… Bunu yaptığım takdirde Kureyş, kendilerine bir mükâfat verilmiş gibi kabul eder. Çünkü ben Muhammed'in elçisini öldürmüş olurum' dedim.

Böylece ben Necâşî'nin huzuruna girdim. Daha önce (putlara) yaptığım gibi ona karşı secdeye kapandım. O da 'Dostum Amr'a merhaba! Bana memleketinden bir hediye mi getirdin?' diye sordu. Ben de 'Evet, ey kral! Sana birçok deriler getirmişimdir' dedim.

Sonra o derileri Necâşî'ye takdim ettim. Hediyeler hoşuna gitti. Bunlar onun arzu ettiği şeylerdi. Sonra ona, 'Ey kral! Ben senin yanından az önce çıkan bir kişi gördüm. O, bize düşman bir kişinin elçisidir. Onu öldürmemize izin ver. Çünkü onlar bizim kıymetli kişilerimizden ve ileri gelenlerimizden birçok kişiyi öldürmüştür' dedim.

Bunun üzerine Necâşî son derece öfkelendi. Elini uzattı ve burnuma vurdu. Burnumu kırdığını zannettim. Yer açılsaydı korkudan yerin dibine girerdim. Ona, 'Ey kral! Eğer hoşuna gitmeyeceğini bilseydim bunu senden istemezdim' dedim. Necâşî, 'Kendisine, Musa'ya gelen en büyük namusun (Cebrâil) geldiği bir kişinin elçisini sana vermemi nasıl isteyebilirsin?' dedi. Ben de 'Ey kral! Gerçekten öyle mi?' diye sordum. Necâşî,

'Yazıklar olsun sana, ey Amr! Şimdi beni dinle ve git ona tâbi ol. Çünkü O, Allah'a yemin ediyorum ki hak üzerindedir. Tıpkı Musa aleyhisselamın Firavun ordusuna üstün geldiği gibi O da kendisine muhalif olanlara karşı üstün gelecektir' dedi. Ben de 'O hâlde sen Muhammed adına Müslüman olmam üzerine benden biat alır mısın?' dedim. Necâşî, 'evet' dedi.

Sonra Necâşî elini uzattı. Ben de Müslüman olmam üzerine Necâşî'ye biat ettim. Sonra arkadaşlarımın yanına çıktım. Fikrim daha öncekine göre değişmişti. Müslüman olduğumu arkadaşlarımdan gizledim. Peygamber aleyhisselama doğru Müslüman olmak için yola çıktım. Yolda Hâlid bin Velîd'e rastladım. (Hâlid o sırada henüz Müslüman olmamıştı.) Bu olay, Mekke'nin fethinden biraz önceydi. O da Mekke'den geliyordu. Ona,

'Ey Hâlid! Nereye gidiyorsun?' dedim. Hâlid bin Velîd, 'Doğrusu iş açığa çıkmış ve başarıya ulaşmıştır. Kesinlikle o Muhammed, peygamberdir. Gideceğim ve Müslüman olacağım. Sen daha ne zamana kadar inat edeceksin?' dedi. Ben de ona, 'Doğrusu ben de ancak Müslüman olmak için geldim' dedim.

Bunun üzerine Hâlid bin Velîd'le beraber Medine'ye, Peygamber aleyhisselamın yanına vardık. Hâlid bin Velîd benden önce Müslüman oldu, biat etti. Sonra ben de 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben geçmiş günahlarımın affedilmesi üzerine -ki gelecekleri de bilmiyorum- Sana biat ediyorum' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ey Amr! Biat et ki İslam, İslam'dan önceki bütün günahları silip süpürür. Hicretten önceki her şeyi hicretin sildiği gibi' buyurdu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme biat ettim. Sonra (Mekke'ye) geri döndüm."[135]

2. Hâlid bin Velîd'in Müslüman Oluşu

Hâlid bin Velîd radıyallahu anh anlatıyor:

"Allah benim için hayır dilediği zaman kalbime Müslüman olmayı yerleştirdi. Aklım başıma geldi. Kendi kendime,

'Bütün bu topraklarda Muhammed'le yapılan her savaşa katıldım. Her savaş dönüşünde yaptığım inadın boş bir davadan öteye geçmediğini ve sonunda Peygamber aleyhisselamın mutlaka galip geleceğini anladım' dedim.

Peygamber aleyhisselam, Hudeybiye'ye geldiğinde müşriklerden oluşan bir süvari birliğiyle birlikte onun karşısına çıktım. Usfân denilen yerde sahabeleriyle birlikte Resûlullah'a yetiştim. O'nun karşısına geçip önünde durdum. O da bizim önümüzde ashabına öğle namazını kıldırıyordu. O anda onların üzerine hücum etmek istedik. Fakat bu kararlılık kalbimizden aniden silinip gitti. Bu da hayırlı oldu. Peygamber aleyhisselam, bizim niyetimizi anlamış olacak ki ashabına ikindi namazını 'korku namazı' olarak kıldırmıştı. Bu da bizim kalbimize ayrı bir etki yaptı. Ben de 'Herhâlde bu adam (Allah tarafından) korunuyor!' dedim.

Sonra Peygamber aleyhisselam, atlarımızın bulunduğu yoldan ayrılıp üzerinde bulunduğumuz yolun sağ tarafına yöneldi. Hudeybiye'de Kureyşlilerle barış anlaşması yaptı. Kureyşliler de onu, Kâbe'yi ziyaret etmekten alıkoydu. Bunun üzerine kendi kendime,

‘O hâlde geriye ne kaldı? Nereye gideyim? Necâşî’ye mi gitsem? Necâşî’ye gitsem o da Muhammed’e iman etmiş biri, ayrıca Peygamber aleyhisselamın sahabeleri O’nun yanındalar ve güven içindeler... (Bizans hükümdarı) Herakleios’a gitsem dinimden çıkıp Hristiyanlık veya Yahudiliğe girmek durumunda kalacağım. En iyisi ben buradakilerle birlikte kendi vatanımda kalayım!’ dedim.

Ben bu düşünceler içerisindeyken Peygamber aleyhisselam, (Hudeybiye’de hükme bağlanan) kaza umresi (bir sene önce niyetlenip de yapılamayan umre) için Mekke’ye geldi. Ben de (Mekke’den) ayrıldım... O’nun Mekke’ye girişini görmedim... Kardeşim Velîd bin Velîd de Peygamber aleyhisselamla birlikte kaza umresi için Mekke’ye gelmişti. Beni aramış, bulamayınca bana bir mektup bırakmıştı. Mektupta şöyle yazıyordu:

‘Bismillahirrahmânirrahîm (Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adıyla),

Bundan sonra senin aklın olduğu hâlde İslam’a karşı direnişinden daha şaşırtıcı bir şey düşünemiyorum... İnsan, İslam gibi bir dinden nasıl cahil kalabilir?! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Hâlid nerede?’* diye seni bana sordu. Ben de ‘Allah, Hâlid’i getirecektir’ dedim. Peygamber aleyhisselam,

‘Halid gibi bir insan İslam’dan nasıl cahil kalabilir? Eğer bu çalışmasını/cihadını Müslümanlarla beraber (İslam düşmanlarına karşı) yapsaydı bu onun için çok daha hayırlı olurdu. Elbette onu başkasına takdim ederdik’ buyurdu.

Ey kardeşim! Öyleyse kaybettiğin şeyleri bari bundan sonra kazanmaya gayret et.”

Hâlid bin Velîd devamla diyor ki: Kardeşimin mektubu elime geçtiği zaman Medine’ye gitmek için daha hızlı davrandım ve İslam’a karşı kalbim ısındı. Resûlullah’ın beni sorması hoşuma gitti. Rüyamda sanki dar ve kıtlık içinde olan bir memlekette idim. Orayı bırakıp yemyeşil ve geniş bir memlekete gittim. Ben, ‘Bu sadece bir rüyadır, Medine’ye vardığımda bunu Ebû Bekir’e sorayım’ dedim. Ebû Bekir bana, ‘Senin o çıkışın, Allah’ın seni İslam’a hidayet etmesidir. O sıkıntı ise şirktir’ diye cevap verdi.

Peygamber aleyhisselama gitmek kararını artık tamamen verdiğimde, ‘Benimle beraber arkadaş olarak Peygamber’e kim gelecektir?’ diye sordum. Safvân bin Ümeyye ile karşılaştım. Ona şöyle dedim:

‘Ey Safvân! Bizim durumumuzu görmez misin? Biz azala azala dökülmüş dişler kadar kaldık. Muhammed, hem Araplar’a ve hem de Acemler’e üstün geldi. Eğer (daha önceden) Muhammed’e gitsek de tâbi olsak ne güzel olurdu… Çünkü Muhammed’in şerefi bizim şerefimizdir!’

Safvân bu düşünceme şiddetle karşı çıkarak, ‘Benden başka bir kişi kalmasa dahi ben Muhammed’e ebediyen tâbi olmam!’ dedi. Bunun üzerine onun yanından ayrıldım. Kendi kendime, ‘Onun babası ve kardeşi Bedir’de öldürüldüğü için kin besliyor’ dedim.

Derken İkrime bin Ebî Cehil’e rastladım. Ona da Safvân’a söylediklerimin aynısını söyledim. O da Safvân’ın dediği gibi söyledi. Ona, ‘O hâlde benim böyle bir şeyi yapacağımı hiç kimseye söyleme!’ dedim. İkrime bin Ebî Cehil de ‘Tamam, hiç kimseye söylemem’ dedi.

Evime vardım, bineğimin hazırlanmasını emrettim. Bineğimle çıkınca Osmân bin Talha’ya rastladım. İçimden, ‘Bu benim dostumdur. Umduğumu ona söylesem olmaz mı acaba?’ dedim.

Sonra onun da atalarının öldürüldüğü hatırıma geldi... Söylemek istemedim. Sonra kendi kendime, ‘Bana ne olacak ki! Ben şu saatte çıkıp gidiyorum!’ dedim.

Ona işlerin geldiği durumu anlattım. Sonra da ‘Biz adeta bir deliğe sığınmış tilki gibiyiz. Deliğe bir kova su boşaltılsa hemen dışarı çıkıvereceğiz’ dedim. Karşılaştığım diğer iki kişiye söylediklerimin aynısını ona da söyledim. Osmân bin Talha, (söylediklerime) itiraz etmedi ve teklifimi hiç tereddüt etmeden kabul etti. Ona, ‘Ben bugün erken çıkıp gitmek istiyorum. Bineğim (Mekke’deki en büyük bir vadi olan) Fecc-i Münâhe denen yerdedir’ dedim.

Bunun üzerine Osmân bin Talha ile (Mekke’nin kuzeyinde bulunan) Ye’cüc denilen yerde buluşmak üzere sözleştik. Eğer ben ondan önce gidersem onu bekleyecektim. O da benden önce oraya giderse beni bekleyecekti...

Biz sabahın erken saatlerinde yola koyulduk. Ye'cüc denilen yerde sabah olmadan önce buluştuk. Böylece el-Hedde denen yere varıncaya kadar gittik. Orada Amr bin Âs'ı gördük. Amr bin Âs, 'Hoş geldiniz' dedi. Biz de 'Hoş bulduk' dedik. Amr bin Âs,

'Nereye gidiyorsunuz?' diye sordu. Biz de 'O hâlde sen nereye gidiyorsun? Seni Mekke'den çıkaran şey nedir?' diye sorduk. Amr bin Âs,

'Sizi (Mekke'den) çıkaran şey nedir?' diye sordu. Biz de 'Biz İslam'a gireceğiz. Muhammed aleyhisselama tâbi olacağız' dedik. Amr bin Âs da 'İşte beni buraya getiren şey de budur' dedi.

Böylece hep birlikte (Medine'ye doğru) yola koyulduk. Nihayet Medine'ye vardık. (Medine'ye yakın bir yer olan) Harre denilen mevkide (konaklayıp) develerimizi çöktürüp bağladık. Bu sırada bizim geldiğimiz Peygamber aleyhisselama haber verilmişti. O da buna çok sevinmişti. Ben (seyahat elbiselerimi çıkarıp) temiz güzel kıyafetleri giydim. Sonra Peygamber aleyhisselama doğru yönelip gittim. Kardeşimle karşılaştım. Bana, 'Hızlı davran. Çünkü senin gelişin Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme haber verilmiş, O da senin gelişine çok sevinmiştir. Şimdi Peygamber aleyhisselam sizi beklemektedir' dedi.

Hızlıca yürüyüp gittik. Peygamber'i gördüğümde yanına varıncaya kadar benim yüzüme tebessüm etti. ('es-selâmu aleyke yâ nebiyyallah' şeklinde) peygamberlik selamıyla O'nu selamladım. O da güzel bir yüzle benim selamımın karşılığını verdi. O'na, 'Ben şahitlik ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. Yine şahitlik ederim ki sen Allah'ın Resûlü'sün' dedim. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Gel'* dedi. Sonra da Resûlullah, *'Hamd o Allah'a olsun ki sana hidayet etti. Ben daha önce de senin akıllı olduğunu biliyordum. Aklının seni hayra yönelteceğini umuyordum'* buyurdu. Ben de 'Ey Allah'ın Resûlü! O savaş alanlarında hakkı inkâr etmek maksadıyla sana karşı savaştığımı gördün. Benim için Allah'a dua et. Benim günahlarımı bağışlasın' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘İslam, daha önce (işlenen günahları) silip süpürür’ buyurdu. Ben de ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bunun için senden teminat isterim’ dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Ey Allah’ım! Hâlid bin Velîd nerede Allah’ın dininden insanları uzaklaştırmak, men etmek için süratle yürümüş ise hepsini onun için affet!’* diye dua etti.

Sonra Osmân bin Talha ile Amr bin Âs, Resûlullah’a geldiler. Allah’ın Resûlü’ne biat ettiler.

Hâlid bin Velîd devamla diyor ki: Bizim Peygamber aleyhisselama gelmemiz, hicretin sekizinci senesinde, safer ayında idi. Doğrusu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, ben iman ettikten sonra baş gösteren önemli bir meselede hiç kimseyi bana tercih etmezdi.”[136]

3. Peygamber Aleyhisselamın Mekke’nin Fethi için Yola Çıkması ve Yüce Allah’ın da Bunu Bahşetmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Mekke’nin fethi için yola çıktığında Ebû Ruhm Gülsûm bin el-Husayn el-Gıfârî’yi Medine’de vali olarak bıraktı. Ramazanın onuncu günü (Mekke’ye doğru) yola çıktı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraberindeki sahabeler de oruçluydu.

Biz Usfân ile Emec arasında bulunan Kedîd suyuna vardığımızda Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem iftar etti.

Sonra Merrü’z-Zehrân denen yere varıp konakladı. Beraberinde on bin Müslüman askeri vardı. Bin kişi Müzeyne ve bin kişi de Süleym kabilesinden vardı. Her kabilede silahlar bulunuyordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bu yolculuğa bütün muhacir ve ensar çıkmıştı. Geride hiç kimse kalmamıştı.

Kureyş Reislerinin Gizlice Durumu Öğrenmeye Çalışmaları

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Merrü’z-Zehrân denilen yerde konakladığı zaman bu olay Kureyş’ten tamamen gizli kalmıştı. Onlar Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile ilgili hiçbir haber alamıyorlardı ve bundan dolayı da ne yapacaklarını bilmiyorlardı.

Aynı gecede Kureyş'in ileri gelenlerinden Ebû Süfyân bin Harb, Hakîm bin Hizâm, Büdeyl bin Verkà bir haber alabilmek gayesiyle gizlice çıktılar.

Abbâs bin Abdülmuttalib, Medine'ye gitmek üzere yola çıkmış ve yolda da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile karşılaşmıştı.

Ebû Süfyân bin Hâris bin Abdülmuttalib ve Abdullah bin Ümeyye bin Muğîre de Medine ve Mekke arasında Resûlullah ile karşılaşmışlardı. Bunlar, Peygamber aleyhisselamın huzuruna girmek talebinde bulundular. Kendilerine izin verilmedi. Peygamber aleyhisselamın hanımı Ümmü Seleme radıyallahu anhâ, onlar hakkında Peygamber aleyhisselamla konuştu ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Biri amcanın oğlu, diğeri de halanın oğlu ve kayınbiraderindir' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Onların ikisine de ihtiyacım yoktur! Amcamın oğluna gelince o, Mekke'de (şiirleriyle) benim haysiyetime dokunuyordu. Halamın oğlu ve kayınbiraderime gelince o da Mekke'de bana dediklerini diyen kişidir' dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem çadırdan çıktığında (amcasının oğlu) Ebû Süfyân bin Hâris beraberinde getirdiği küçük oğlunu omzuna alarak, 'Allah'a yemin ederim ki ya bana izin vereceksiniz veya ben çocuğumun elinden tutup susuzluk ve açlıktan ölünceye kadar çöle dalıp gideceğiz' dedi.

Peygamber aleyhisselam bu sözleri duyunca şefkate geldi, sonra onların ikisine de izin verdi. Ve ikisi de Müslüman oldular.

Hz. Abbâs'ın Kureyş'i Peygamber Aleyhisselamdan Teminat Almaya Teşvik Etmesi

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Merrü'z-Zahrân denilen yerde konakladığı zaman Abbâs, 'Vay Kureyş'in hâline! Andolsun ki eğer Peygamber zorla Mekke'ye girerse onlar bir güvence alamazlar' dedi.

Bu, dünyanın sonuna kadar artık Kureyş'in yok olması demektir.

Abbâs devamla dedi ki: Böylece Peygamber aleyhisselamın beyaz katırına bindim. Erak denilen yere vardım. Kendi kendime, 'Belki bazı odun götürenlere veya koyunlarını sağmaya gelenlere veya ihtiyaç sahibi olup da Mekke'ye girenlere rastlarım da Peygamber aleyhisselamın buraya geldiğini onlara haber versin de gelsinler. Peygamber, Mekke'ye zorla girmezden önce teminat alsınlar' dedim.

Ebû Süfyân'ın Peygamber Aleyhisselamın Ahlakının Üstünlüğünü İtiraf Etmesi ve İslam'a Girmesi

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ebû Süfyân'ı gördüğünde, *'Ey Ebû Süfyân! Azap olasıca! Allah'tan başka hiçbir ilâhın olmadığına şahitlik edeceğin zaman gelmemiş midir?'* diye sordu. Ebû Süfyân, 'Sana annem-babam feda olsun! Sen cömert ve yumuşak huylu bir insansın. Akrabalık bağlarına riayet ediyorsun. Ben zannediyorum ki eğer Allah ile beraber başka ilâhlar da olursa benim için daha faydalı olur' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Azap olasıca, ey Ebû Süfyân! Benim Allah'ın Resûlü olduğumu kabul etmenin zamanı gelmedi mi?' dedi. Ebû Süfyân yine, 'Yine annem-babam sana feda olsun. Sen cömert ve yumuşak huylu bir insansın. Akrabalık bağlarına çok riayet edersin. Allah'a yemin ederim ki şu ana kadar bu hususta şüphedeydim' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Azap olasıca, ey Ebû Süfyân! Beni yormazdan önce Müslüman ol. Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığına, Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şahitlik et' buyurdu.

Böylece Ebû Süfyân şahadet getirdi ve Müslüman oldu.

Peygamber Aleyhisselamın Mekke'nin Fethi Günü Güvence Verdiği Kimseler

Abbâs radıyallahu anh şöyle anlatıyor:

'Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Süfyân gösterişi sever. Ona bir paye ver' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *'Kim ki Ebû Süfyân'ın evine girerse emniyettedir. Kim ki kapısını kapatırsa emniyettedir. Kim ki mescide (Mescid-i Haram'a) girerse o da emniyettedir'* buyurdu. Ebû Süfyân gitmek istediği zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Abbâs! Ebû Süfyân’ı dağın bittiği noktada, tam vadinin kapısında durdur. Ta ki Allah’ın askerlerini görsün’ buyurdu.

Abbâs şöyle anlatıyor: Ben de Ebû Süfyân’ı yanıma aldım. Vadinin daraldığı tam uçta, Resûlullah’ın emrettiği noktada durdurdum. Kabileler sancaklarını takip ederek yanımdan geçtiler. Her kabile geçerken Ebû Süfyân, ‘Bunlar kimlerdir ey Abbâs?’ diye sordu. Ben de ‘Bunlar Süleymoğulları kabilesidir’ dedim. Ebû Süfyân, ‘Benimle Süleymoğulları’nın bir ilişkisi yoktur’ dedi. Sonra (ikinci) bir kabile daha geçti. Ebû Süfyân,

‘Bunlar kimlerdir?’ diye sordu. Ben de ‘Müzeyne kabilesidir’ dedim. Ebû Süfyân, ‘Müzeyne ile de benim aramda bir şey yoktur’ dedi.

Tüm kabileler böylece geçti. Her geçen kabileyi soruyor, ben de bunların hangi kabile olduğunu söylüyordum. O da ‘Bunlarla bizim aramızda bir şey yoktur’ diyordu. Böylece bütün kabileler geçti.

Arkadan Peygamber aleyhisselamın da içinde bulunduğu ensar ve muhacir kafilesi geçmeye başladı. Miğfer ve zırhlara bürünmüşlerdi. Gözlerinden başka yerleri görünmüyordu. Bundan dolayı onlara ‘yeşil kafile’ denmişti. Onlar geçerken Ebû Süfyân, ‘Sübhânallâh! Ey Abbâs! Bunlar da kimlerdir?’ diye sordu. Ben de ‘Bu Resûlullah’tır. Beraberinde muhacir ve ensar vardır’ dedim. Ebû Süfyân, ‘Bunlara hiç kimse karşı gelemez. Andolsun, ey Ebu’l-Fadl! Yeğeninin hükümdarlığı çok büyümüş’ dedi. Ben de ona,

‘Ey Ebû Süfyân! Bu peygamberliktir, krallık değildir’ dedim. Ebû Süfyân, ‘Evet, öyledir’ dedi. Ben de ‘O hâlde kavminin yanına git’ dedim.

Ebû Süfyân çıktı, Mekke’ye vardı. Orada gür bir sesle ‘Ey Kureyş! Muhammed öyle bir ordu ile geldi ki onlara karşı koymaya gücümüz yetmez. Kim Ebû Süfyân’ın evine girerse emniyettedir’ diye bağırdı.

O esnada Ebû Süfyân’ın hanımı Hind binti Utbe ayağa kalkarak Ebû Süfyân’ın bıyığından tuttu ve ‘Bu siyah alçağı öldürünüz! Bu korkak bir adamdır!’ dedi. Ebû Süfyân,

‘Azap olasıca! Bu kadın sizi kandırmasın. O öyle bir ordu ile gelmiştir ki siz ona güç yetiremez, karşı duramazsınız. Kim ki Ebû Süfyân’ın evine girerse o öldürülmeyecektir, emniyettedir’ dedi. Onlar, ‘Azap olasıca, senin evin artık bize fayda sağlamaz’ dediler. Ebû Süfyân,

‘Kim ki evine girer, kapısını kapatırsa o da emniyettedir. Kim ki mescide (Mescid-i Haram) girerse o da emniyettedir’ diye ilave etti.

Böylece halk evlerine ve mescide doğru dağıldı.”[137]

4. Süheyl bin Amr’ın Müslüman Oluşu ve Peygamber Aleyhisselamın Yüce Ahlakına Şahitlik Etmesi

Süheyl bin Amr radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (Mekke’nin fethi üzere) Mekke’ye girip oraya hâkim olduğunda ben evime girip kapımı kapattım. Oğlum Abdullah’ı, (öldürülmeyeceğime dair) teminat almak üzere Muhammed’e gönderdim. Çünkü ben öldürülmeyeceğimden emin değildim.

Abdullah da gidip ‘Babam (öldürülmeyeceğine dair) senden teminat istiyor!’ dedi. Peygamber aleyhisselam da *‘Baban Allah’ın teminatıyla teminatlıdır. İstediği gibi gezip dolaşabilir’* dedi.

Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem etrafındakilere dönerek, *‘Hanginiz Süheyl bin Amr’a rastlarsa ona kötü davranmasın. Hayatıma yemin ederim ki Süheyl bin Amr akıl ve şeref sahibidir. Süheyl bin Amr gibi bir kişi İslam’ı nasıl tanımaz? Gerçi hiçbir şey kaderi geri çeviremez’* buyurdu.

Abdullah gelip bana Peygamber aleyhisselamın söylediklerini anlattı. Ben de ‘O küçükken de büyükken de iyidir’ dedim, sonra çıkıp serbestçe dolaştım.

Süheyl, Peygamber aleyhisselama gelip gidiyordu. Müşrik olduğu hâlde Resûlullah ile beraber Huneyn savaşına katıldı ve sonra Ci’rane’de Müslüman oldu. Resûlullah ona Huneyn’de elde edilen ganimetlerden yüz deve verdi.”[138]

5. İkrime bin Ebî Cehil’in Müslüman Oluşu ve Peygamber Aleyhisselamın Yüce Ahlakına Şahitlik Etmesi

Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh anlatıyor:

"(Mekke'nin) fethi günü İkrime bin Ebî Cehil'in hanımı Ümmü Hakîm (gelip) Müslüman oldu. Sonra Peygamber aleyhisselama, 'İkrime öldürülmekten korktuğu için Yemen'e kaçtı. Ona (öldürülmeyeceğine dair) bir teminat ver' dedi. Peygamber aleyhisselam da *'İkrime güvendedir'* buyurdu.

Böylece Ümmü Hakîm, İkrime'yi geri çevirmek için yola çıktı. Beraberinde Rum asıllı bir kölesi de vardı. Kölesi ona yolda sarkıntılık etmek istedi. Ümmü Hakîm de onu kandırmaya çalışıyordu. Derken Ak kabilesinden bir gruba rastlayıncaya kadar (kölesini kandırmaya) devam etti. Onlardan yardım istedi. Onlar o köleyi bağladılar. O da İkrime'ye yetişti. İkrime Tihâme sahillerinden birisine varmış ve bir gemiye binmişti. Ümmü Hakîm gemiye yaklaşıp İkrime'ye, 'Gel, kurtul' dedi.

İkrime, 'Kurtulmam için ne demem gerek?' diye sordu. Ümmü Hakîm, 'Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur, de' deyince İkrime, 'Zaten ben bu sözü söylememek için buraya kaçtım' karşılığını verdi. Ümmü Hakîm ısrar ederek 'Ben akrabalık bağlarını gözeten, insanların en doğrusunun, en hayırlısının yanından geliyorum. Sakın kendini tehlikeye atma' dedi. Ümmü Hakîm ona iyice yaklaşıp 'Ben senin (öldürülmeyeceğine dair) Peygamber aleyhisselamdan teminat aldım' diye ekledi.

İkrime, 'Gerçekten benim için bir teminat aldın mı?' diye sordu. Ümmü Hakîm, 'Evet, ben peygamberle (senin için) konuştum. Sana teminat sözü verdi' dedi.

Böylece İkrime, hanımı Ümmü Hakîm'le beraber geri döndü ve hanımı kendisine kölesiyle arasında geçen olayı anlattı. İkrime de o köleyi öldürdü. O sırada daha Müslüman olmamıştı.

İkrime Mekke'ye yaklaştığında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sahabelere, *'İkrime size mü'min ve muhacir olarak geliyor. Sakın babasına küfretmeyin. Çünkü ölüye küfretmek diriyi rahatsız eder ve o küfür ölüye de gitmez'* buyurdu.

O sırada İkrime hanımıyla cinsel ilişkide bulunmak istedi. Hanımı ona izin vermiyor ve ‘Sen (şu an) kâfirsin, ben ise Müslüman’ım’ diyordu. İkrime de ‘Seni, nefsini bana teslim etmekten alıkoyan büyük bir şeydir’ dedi.

Resûlullah İkrime’yi gördüğünde o kadar çok sevindi ki yerinden sıçradı ve mübarek cübbesi sırtından yere düştü. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem oturdu. İkrime’yi de huzurunda oturttu. Beraberinde başı örtülü hanımı da vardı. İkrime, ‘Ey Muhammed! Eşim senin bana teminat verdiğini söylüyor’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *‘Doğru söylüyor, sen emniyettesin!’* buyurdu. İkrime, ‘O hâlde beni neye davet ediyorsun ey Muhammed?’ diye sorunca Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Seni, Allah’tan başka hiçbir ilâh olmadığına ve benim de Allah’ın peygamberi olduğuma şahitlik etmeye davet ediyorum. Bununla beraber namaz kılacaksın ve zekât vereceksin’ buyurdu.

Sonra ona, İslam’ın diğer hasletlerini teker teker saydı ve *‘İşte bunları yapacaksın’* buyurdu. İkrime de ‘Allah’a yemin ederim ki beni hak olan bir şeye davet ediyorsun. Güzel bir işe çağırıyorsun. Allah’a yemin ederim ki sen, bizi İslam’a davet etmezden önce aramızda konuşma bakımından en doğrumuz idin. İyilik bakımından hepimizden daha fazla iyilik yapıyordun’ dedi. Sonra da ben, ‘Allah’tan başka hiçbir ilâh olmadığına, Muhammed aleyhisselamın Allah’ın kulu ve resûlü olduğuna şahitlik ediyorum’ dedi.

Bu durum Resûlullah’ı çok sevindirdi. İkrime, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Benim söyleyebileceğim en hayırlı şeyi bana öğret’ deyince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur. Muhammed aleyhisselam, Allah’ın kulu ve resûlüdür, dersin’ buyurdu. İkrime de ‘Daha sonra (ne yapmalıyım)?’ diye sorunca Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Ben Allah’ı ve burada hazır bulunanları şahit kılıyorum ki Müslüman, mücahid ve muhacir bir insanım, diyeceksin’* buyurdu.

İkrime bunları da söyledi.

Bundan sonra İkrime, Ecnâdeyn'de[139] Hz. Ebû Bekir'in hilafeti zamanında şehid düşünceye kadar hiçbir savaştan geri kalmadı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu Hevâzin kabilesinin zekâtlarını toplamak üzere o kabilenin başına tayin etmişti. Peygamber aleyhisselam vefat ettiğinde İkrime (Tâif şehrinin güney doğusundaki) Tebâle'de bulunuyordu."[140]

6. Safvân bin Ümeyye'nin Müslüman Olması

Safvân bin Ümeyye radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Huneyn savaşında (m. 630) benden silah istedi. Ben de ona, 'Ey Muhammed! Zorla mı alıyorsun?' dedim. *'Hayır, zayi olduğu takdirde bedelini ödemek şartıyla emanet olarak istiyorum'* buyurdu.

Sonra onların bir kısmı zayi olduğu için Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, bana onun bedelini ödemek istedi. Ben de ona, 'Ey Allah'ın Resûlü! Benim bugün bundan daha ziyade Müslüman olmaya ihtiyacım var' dedim."[141]

7. Ebû Zerr'in Huveytıb'ı İslam'a Davet Etmesi ve Müslüman Oluşu

Huveytıb bin Abdüluzzâ şöyle anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin Mekke'ye girdiği o fetih senesinde çok korkmuştum. Evimi terk ettim. Çocuklarımı emin olacakları yerlere dağıttım. Ben de Avf kabilesinin bahçelerinden birinde gizlendim. Oradayken bir de baktım ki (sahabelerden) Ebû Zerr el-Gıfârî geliyor. İkimizin arasında eskiden beri bir dostluk vardı. Dostluk, daimî bir şekilde hainliğe engel teşkil ederdi. Fakat ben ondan kaçtım. Ebû Zerr el-Gıfârî bana, 'Ey Ebû Muhammed! Niçin kaçıyorsun böyle?' diye sordu.

'Korkuyorum' dedim. Ebû Zerr, 'Senin için herhangi bir korku yoktur. Sen tamamıyla Allah'ın emniyeti altındasın' dedi.

Bunun üzerine Ebû Zerr el-Gıfârî'nin yanına varıp selam verdim. Bana, 'Evine git!' dedi. Ben de 'Acaba evime varabilir miyim? Benim için böyle bir imkân var mıdır? Andolsun ki ben evime diri olarak varacağımı zannetmiyorum. Beni yolda öldürmeseler bile evime gelerek öldürürler. Bunun için de çoluk çocuğum çeşitli yerlerdedir' dedim. Ebû Zerr el-Gıfârî,

'Çoluk çocuğunu bir yere topla. Ben evine kadar sana eşlik ederim' dedi.

Birlikte yola koyulduk. Ebû Zerr el-Gıfârî (yolda giderken), 'Huveytıb emniyet almıştır, eman almıştır! Sakın hiç kimse onu rahatsız etmesin!' diye sesleniyordu.

Sonra Ebû Zerr gidip bu durumu Peygamber aleyhisselama anlattı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *'Öldürülmelerini emrettiğim insanlar hariç bütün insanlara eman vermedik mi?'* buyurdu.

Bunun üzerine kalbim mutmain oldu. Çoluk çocuğumu evime getirdim. Daha sonra Ebû Zerr yanıma gelerek bana,

'Ey Ebû Muhammed! Ne zamana kadar? Ne zamana kadar? Bütün halk seni geçti. Birçok hayır fırsatını kaçırdın. Ama daha birçok hayır vardır. Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme gel, Müslüman ol! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem insanların en şefkatlisi, akrabalık bağlarını en çok gözeteni ve en hayırlısıdır. Onun şerefi senin için de şereftir. Onun izzeti senin için de izzettir' dedi. Ben de ona, 'Peki, seninle birlikte Resûlullah'a gidelim!' dedim.

Bunun üzerine Ebû Zerr el-Gıfârî ile birlikte Bathâ'da bulunan Peygamber aleyhisselamın yanına gittik. Yanında Ebû Bekir ile Ömer de vardı. Ben Ebû Zerr'e, 'Peygamber'e selam verildiğinde nasıl söylenilir?' diye sordum.

'Ey Peygamber! Selam senin üzerine olsun. Allah'ın rahmet ve bereketi de senin üzerine olsun!' de, dedi.

Ben de ona böyle selam verdim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ey Huveytıb! Selam senin de üzerine olsun!' buyurdu. Bunun üzerine ben de 'Şahadet ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur ve sen de Allah'ın resûlüsün' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Seni hidayete erdiren Allah'a hamd olsun' buyurdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem benim Müslüman olmama sevindi. Benden bir miktar borç istedi. Ben de ona kırk bin dirhem gümüş para borç verdim. Onunla beraber Huneyn ve Tâif seferlerine gittim. O da bana Huneyn ganimetlerinden yüz deve verdi."[142]

8. Hâris bin Hişâm'ın Müslüman Olması

Abdullah bin İkrime anlatıyor:

"Mekke fetholunduğu gün Hâris bin Hişâm, Abdullah bin Ebî Rebîa ile birlikte Ümmü Hâni binti Ebî Tâlib'in hanesine gidip onun himayesine sığındılar ve 'Biz senin himayendeyiz' dediler.

Ümmü Hâni de onları himayesine aldı. Derken Ali radıyallahu anh, onların bulunduğu eve geldi. Onları görünce kılıcını kınından çekti. Fakat Ümmü Hâni onlar ile (kardeşi) Ali'nin arasına girdi ve boynuna sarılarak 'Sen bütün insanlar arasında bunu benim evimde mi yapacaksın? Önce beni öldür, sonra onları' dedi. Ali kız kardeşine, 'Sen müşriklere güvence mi veriyorsun?' dedi ve çıktı.

Ümmü Hâni der ki: Bunun üzerine ben de Peygamber aleyhisselama gittim ve ona, 'Ey Allah'ın Resûlü! Benim annemin oğlu Ali'den çektiğim nedir? Elinden neredeyse kurtulamayacaktım. Müşriklerden olan iki kişiyi himayem altına aldım. O ise öldürmek için onlara hücum etti' dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Onun böyle bir hakkı yoktur. Sen kime eman veriyorsan biz de ona eman veririz. Senin himayene aldığını biz de himayemize alırız' buyurdu.

Bunun üzerine eve döndüm. Onlara bu haberi verdim. Onlar da evimden çıkarak kendi evlerine gittiler. Daha sonra birisi gelip Peygamber aleyhisselama, Hâris bin Hişâm ile Abdullah bin Ebî Rebîa'nın yakınları arasında oturup boyalı elbiseler içerisinde gururlu bir şekilde kendilerini övüp durduğunu haber verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Onlara dokunulamaz. Çünkü biz kendilerine eman verdik' buyurdu.

Hâris bin Hişâm şöyle anlatıyor: Ben Peygamber aleyhisselama görünmekten utanıyordum. Çünkü şimdiye kadar beni her yerde müşriklerle beraber gördüğünü düşünüyordum. Sonra onun merhametini düşündüm ve mescidin (Mescid-i Haram) içinde bulunduğu bir sırada yanına gittim. Beni güler yüzle karşıladı, yanına varıncaya kadar da bekledi. O'na selam verdim ve kelime-i şahadet getirdim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *'Allah'a hamd olsun ki seni hidayete erdirdi. Senin gibi bir insan İslam'ı nasıl tanımaz? Andolsun ki İslam, tanınmayacak gibi değildir'* buyurdu."[143]

9. Sakîf Heyetinin Müslüman Olmak için Peygamber Aleyhisselama Geldiklerinde İleri Sürdükleri Şartlar

Osmân bin Ebi'l-Âs radıyallahu anh anlatıyor:

"Sakîf heyeti (Medine'ye) geldiğinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, kalplerinin yumuşaması için onları mescitte (Mescid-i Nebevî) konaklattı. Bu heyet, Peygamber aleyhisselama; (çağrıldıkları zaman) cihada gitmemeyi, (ürettikleri mahsullerden) öşür vermemeyi, mallarının zekâtını toplayan bir memurun ve idareleri için kendilerinden başka hiçbir görevlinin gönderilmemesini şart koştular. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *'Cihada gitmemeyi size verdim. Zekâtınızı toplayacak birisini göndermemek meselesini de size verdim. Üzerinize vali veya idareci olarak tayin edilenler de sizden olacaktır. Fakat içinde rükû (namaz) olmayan bir günde hayır yoktur'* buyurdu.

O zaman Osmân bin Ebi'l-Âs, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bana Kur'an'ı öğret ve beni kavmime (Tâifliler, Sakîf kabilesi) imam tayin et!' dedi."[144]

10. Sakîf Heyetinin Peygamber Aleyhisselama Biat Etmeleri

Vehb rahimehullah anlatıyor:

"Ben Câbir bin Abdullah radıyallahu anha, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme biat ettikleri zaman Sakîf heyetinin durumunu sordum. Câbir bin Abdullah radıyallahu anh,

‘Zekât ve cihadla yükümlü olmama şartını Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme karşı ileri sürdüler. Ama bu şartı ileri sürmelerinden sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin, *‘Onlar Müslüman oldukları zaman hem sadaka verecekler hem de cihad edecekler’* diye buyurduğunu işitmişti.”[145]

11. Peygamber Aleyhisselamın Müslüman Olmaya Gelen Topluluğa Gösterdiği Hürmet ve Saygı

Evs bin Huzeyfe radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Sakîf heyetiyle birlikte Peygamber aleyhisselama geldim. Halifler yani heyetin içerisindeki anlaşmalılar, Muğîre bin Şu’be’nin evine misafir oldular. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Mâlikoğulları’na mensup olan bizleri ise bir çadıra yerleştirdi. Her gece yatsıdan sonra yanımıza gelir, ayakta durarak bizimle konuşurdu. Çok durduğundan dolayı bazen ayaklarını bile değiştirirdi. Daha çok Kureyş’ten gördüğü eza ve cefayı anlatırdı. Bir keresinde,

‘Ben üzülmem. Biz Mekke’deyken zayıftık ve zillet içerisinde bulunuyorduk. Medine’ye çıktıktan sonra harp bizimle onlar arasında değirmen gibi dönmeye başladı. Bazen biz onları mağlup ediyorduk, bazen de onlar bizi mağlup ediyorlardı’ buyurdu.

Bir gece Peygamber aleyhisselamın ziyareti gecikti. Biz ‘Acaba Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu gece niçin gelmedi?’ dedik. Biraz sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem geldi ve *‘Kur’an’dan bir parça okuyordum ve onu bitirmeden de size gelmeyi uygun bulmadım’* buyurdu.”[146]

J. ASHAB-I KİRAMIN ŞAHISLARI TEK TEK İSLAM’A DAVET ETMELERİ

1. Hz. Ebû Bekir’in İnsanları İslam’a Davet Etmesi

Muhammed bin İshâk der ki:

“Ebû Bekir es-Sıddîk radıyallahu anh, Müslüman olup bunu açıkça ilan ettiğinde insanları Allah’a davet etmeye başladı. Kavmi tarafından sevilen, iyi geçimli, yumuşak biriydi. Kureyş’in soyunu bütün Kureyşliler’den daha iyi bilirdi.

Aynı şekilde onların içindeki hayır ve şerri de bütün Kureyş’ten daha iyi bilirdi. Ticaret yapardı. Ahlaklıydı ve iyiliği severdi. Halk kendisine gelir, her durumda ondan istifade ederdi. İlmi vardı, ticareti bilir ve güzel sohbet ederdi. Kavminden kendi meclisine gelip oturanlar arasından güvendiklerini Allah’a ve İslam’a davet ederdi.

Ondan gelen rivayetlere göre Zübeyr bin Avvâm, Osmân bin Affân, Talha bin Ubeydullah, Sa’d bin Ebî Vakkàs, Abdurrahmân bin Avf gibi kişiler İslam’a bu şekilde girmişlerdir.

Onlar yanlarında Ebû Bekir es-Sıddîk olduğu hâlde Peygamber aleyhisselama gitmişlerdir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de onları İslam’a davet etmiş, onlara Kur’an’dan bazı ayetler okumuş ve İslam hakkında bilgiler vermişti; onlar da iman etmişlerdi.

Bu sekiz kişi,[147] İslam dinine herkesten önce girenlerdi. Bunlar Peygamber aleyhisselamı herkesten önce tasdik edip Allah’tan gelene de ilk iman eden kimselerdi.”[148]

2. Hz. Ömer’in İnsanları Allah’ın Dinine Davet Etmesi

Eslem rahimehullah anlatıyor:

“Biz Şam bölgesindeydik. Abdest alması için Ömer’e abdest suyunu getirdim. Bana bu suyu nereden aldığımı sordu ve ‘Bunun gibi tatlı bir su görmedim. Yağmur suyu bile bu kadar güzel değildir’ dedi.

Ben de onu yaşlı bir Hristiyan kadının evinden aldığımı söyledim. Ömer radıyallahu anh abdest aldı, sonra o Hristiyan kadına gitti ve ‘Ey ihtiyar kadın! Müslüman ol. Allah, Muhammed’i hak (din) ile gönderdi’ dedi.

Kadın başını açtı. Bir de ne görelim, saçları sagâme denilen bitki gibi bembeyaz. Kadın, ‘Ben ihtiyar bir kadınım ve ölmek üzereyim’ dedi.

Müslüman olmaya razı olmadı. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh, ‘Ey Allah’ım! Sen şahit ol. Onu İslam’a davet ettim’ dedi.”[149]

3. Mus’ab bin Umeyr’in Üseyd bin Hudayr’ı İslam’a Davet Etmesi ve Onun da Müslüman Olması

Abdullah bin Ebî Bekir bin Muhammed bin Amr bin Hazm rahimehullah ile birçok kimse anlatıyor:

“(Akabe biati sırasında Müslüman olan) Es’ad bin Zürâre, yanına Mus’ab bin Umeyr’i de alarak Abdüleşhel ve Zafer kabilelerinin yurtlarına doğru yola çıktı. (Evs kabilesinin reisi) Sa’d bin Muâz, Es’ad bin Zürâre’nin halasının oğluydu. Es’ad bin Zürâre, Mus’ab bin Umeyr’i Zafer kabilesinin malı olan bir bahçeye götürdü. Orada Merak adında bir kuyu vardı. Onun başına oturdular. Biraz sonra Müslümanlar oraya toplandı.

Sa’d bin Muâz ile Üseyd bin Hudayr, o gün kavimleri olan Abdüleşhel’in liderleri idiler. İkisi de müşrikti. Kavimlerinin eski dini üzerinde idiler. Bunların geldiğini işittiklerinde Sa’d bin Muâz, Üseyd bin Hudayr’a: ‘Bizim akılsızlarımızı saptırmak için yurdumuza gelen o iki kişiye git ve onları engelle! Eğer Es’ad bin Zürâre dayımın oğlu olmasaydı oraya ben giderdim!’ dedi.

Bunun üzerine (Hazrec kabilesinin reisi olan) Üseyd bin Hudayr, mızrağını eline alarak onların yanına geldi. Es’ad bin Zürâre onu görünce Mus’ab bin Umeyr’e,

‘Bu, kavminin reisidir. Sana geliyor, onu Allah’a döndürmeye çalış!’ dedi. Mus’ab bin Umeyr radıyallahu anh, ‘Eğer otururs a onunla konuşurum’ karşılığını verdi.

Üseyd bin Hudayr, onların yanına gelir gelmez küfretmeye başladı:

‘Buraya niçin geldiniz? Siz akılsızlarımızı yoldan çıkarıyorsunuz. Bizden uzak durunuz! Eğer canlarınıza ihtiyacınız varsa ve öldürülmek istemiyorsanız hemen gidin!’ dedi. Mus’ab bin Umeyr radıyallahu anh, ‘Acaba oturup bizi dinleyemez misin? Razı olursan kabul edersin. Yok, eğer hoşuna gitmeyen bir şey görürsen artık biz de vazgeçeriz’ dedi. Üseyd bin Hudayr, ‘Vallahi insaflı konuştun’ cevabını verip mızrağını yere saplayarak oturdu. Mus’ab bin Umeyr ona İslam’ı anlattı, Kur’an’dan bazı ayetler okudu.

Mus’ab bin Umeyr ile Es’ad bin Zürâre, onun hâlini şöyle anlatırlar:

Allah'a yemin ederiz ki Üseyd bin Hudayr daha Müslüman olduğunu söylemeden biz onun yüzünde Müslüman olacağına dair bazı alametler gördük. Çünkü yüzü parlamış ve kendi de yumuşamıştı.

Sonra Üseyd bin Hudayr, 'Bu ne güzel bir şeydir! Siz bu dine girmek istediğiniz zaman ne yapıyorsunuz?' diye sordu. İkisi birden ona, 'Yıkan, boy abdesti al. İki elbiseni de temizle. Sonra şu şekilde kelime-i şahadet getirip namaz kılacaksın' dediler.

O da kalktı, yıkandı, elbiselerini temizledi. Kelime-i şahadet getirdikten sonra da kalkıp iki rekât namaz kıldı ve onlara, 'Benim arkamda (Sa'd bin Muâz'ı kastederek) birisi daha var. Eğer o da size tâbi olursa kavmimden hiç kimse imandan kaçamaz. Onu size göndereceğim' dedi."[150]

4. Mus'ab bin Umeyr ile Es'ad bin Zürâre'nin Medine'de İslam'a Davet Çalışmasını Yürütmeleri

Urve rahimehullah anlatıyor:

"...Es'ad bin Zürâre radıyallahu anh, (bir gün) Mus'ab bin Umeyr radıyallahu anhla birlikte Merek kuyusu başına veya ona yakın bir yere gelerek oturdular. Çevre halkından olan Müslümanlar'a haber gönderdiler. Onlar da gizlice gelerek bu ikisinin yanına oturdular.

Mus'ab bin Umeyr radıyallahu anh Müslümanlarla konuştu ve onlara Kur'an okudu. Fakat bunlar, (henüz Müslüman olmamış, ensarın Evs kabilesinin reisi olan) Sa'd bin Muâz'a ulaştı. Sa'd bin Muâz silahını kuşanarak oraya geldi. Elinde bir mızrak olduğu hâlde yanlarında durdu ve 'Siz neye güvenerek bu kimsesiz, garip kişiyi (Mus'ab) bizim mahallemize getiriyorsunuz. O bizim zayıflarımızı batıl şeylerle kandırıyor. Onları batıl şeylere davet ediyor. Siz ikinize gelince (Es'ad ve Mus'ab), bundan sonra bizim himayemizi göremeyeceksiniz!' dedi.

Sonra onlar ikinci kez yine Merek kuyusuna veya yakınına geldiler. Sa'd bin Muâz'a ikinci kez haber verildi. Fakat Sa'd bin Muâz bu defa daha yumuşak bir tehdit savurdu. Es'ad onun bu yumuşaklığını görünce, 'Ey dayımın oğlu! Mus'ab'ın sözünü dinle! Eğer hoşuna gitmeyen bir şey görürsen reddet. Hayır işitecek olursan ona icabet et!' dedi. Sa'd bin Muâz,

'Peki, o ne diyor?' diye sordu. Mus'ab bin Umeyr ona,

‘Hâ mîm! Apaçık kitaba yemin ederim. Biz onu, akıl edesiniz diye Arapça bir Kur’an kıldık’ (Zuhruf suresi, 43/1-3) ayetini okudu. Sa’d bin Muâz,

‘Vallahi ben ancak bildiğim şeyleri işitiyorum’ dedi.

Böylece Allah’ın onu hidayete erdirmesiyle Sa’d bin Muâz İslam’a dönüş yaptı. Fakat o âna kadar da Müslümanlığını açığa vurmadı. Kavmine döndü ve (Evs kabilesinin) Abdüleşhel kolundakileri İslam’a davet etti. İmanını açıklayarak, ‘küçük-büyük, erkek-kadın her kim bundan şüphe edecek olursa bundan daha iyi ve daha çok hidayete erdirici bir şeyler getirsin de ona tâbi olalım. Andolsun, bir emir (İslam) gelmiştir. Boyunlar onun önünde yumuşacıktır’ dedi.

Bunun üzerine Abdüleşhel kabilesi, Sa’d bin Muâz’ın Müslüman olduğunu anladılar ve onun kendilerini imana davet etmesiyle de önemsiz bazı kimseler dışında hepsi Müslüman oldular. Bu suretle o mahalle, tamamı Müslüman olan ensar mahallelerinin ilki oldu.

Bundan sonra da Mus’ab bin Umeyr radıyallahu anh Mekke’ye, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin yanına döndü.”[151]

5. Tuleyb bin Umeyr’in Peygamber Aleyhisselamın da Halası Olan Annesi Ervâ Binti Abdülmuttalib’i İslam’a Davet Etmesi

Muhammed bin İbrâhîm bin Hâris et-Teymî rahimehullah anlatıyor:

“Tuleyb bin Umeyr, Dârü’l-Erkam’da Müslüman oldu. Sonra oradan çıkıp annesinin yanına gitti. Annesi Abdülmuttalib’in kızı Ervâ idi. Ona,

‘Ben Muhammed aleyhisselama tâbi oldum ve âlemlerin Rabbine iman ettim!’ dedi. Annesi şu karşılığı verdi:

‘Senin yardımına en layık olan dayının oğlu (Peygamber aleyhisselamdır. Ervâ, Peygamber aleyhisselamın halasıdır). Doğrusu eğer biz, erkeklerin yapabileceklerini yapabilseydik ben de ona tâbi olur ve onu muhaliflerine karşı savunurdum’ Bunun üzerine Tuleyb, ‘Ey anneciğim! Niçin Müslüman olmuyorsun?’ dedi.”[152]

[Daha sonra Ervâ binti Abdülmuttalib, Müslüman oldu. Peygamber aleyhisselama diliyle de olsa yardım etmeye başladı. Ayrıca oğlunu Peygamber aleyhisselama yardım etmeye ve vazifelerini yerine getirmeye teşvik ederdi.]

6. Umeyr bin Vehb el-Cümahî'nin Müslüman Olması ve İnsanları İslam'a Davet Etmesi

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

"Umeyr bin Vehb el-Cumahî, Bedir savaşının hezimetinden az bir zaman sonra Safvân bin Ümeyye ile birlikte Hicr'de (Kâbe'ye yakın bir yer) oturuyorlardı.

Umeyr bin Vehb el-Cumahî, Kureyş'in şeytanlarından biri olup Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile sahabelerine eziyet eden kimselerdendi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'de iken onun elinden az çekmemişti. Oğlu Vehb ise Bedir'de esir alınanlar arasındaydı.

Bu sırada Umeyr bin Vehb el-Cumahî, leşleri kuyuya atılan Mekke ölülerinden ve Bedir'de aldıkları yaralardan bahsetti. Safvân bin Ümeyye, 'Andolsun, bu olanlardan sonra artık yaşamanın bir tadı yoktur!' dedi. Öteki, 'Doğru söyledin. Eğer boynumda veremediğim bir borç ve benden sonra helak olacaklarından korktuğum bir ailem olmasaydı Muhammed'i öldürmek için derhâl biner giderdim. Çünkü benim onlara gitmemin bir nedeni de vardır: Oğlum onların elinde esirdir' dedi. Safvân bin Ümeyye bu konuşmayı fırsat bilerek Umeyr'e,

'Borcun benim boynuma olsun. Ben onu öderim. Senin çocukların da benim çocuklarımla beraber olsun. Hayatta oldukları müddetçe onlara ben bakarım. Bana genişlik veren hiçbir şeyi de onlardan esirgemem!' dedi. Umeyr bin Vehb el-Cumahî,

'O hâlde bu durumu bir sır olarak sakla!' dedi. Safvân da kabul etti.

Sonra Umeyr bin Vehb el-Cumahî (kılıcının keskinleştirilmesini) emretti. Bunun üzerine kılıcı keskinleştirildi ve üzerine de zehir sürüldü. Medine'ye ulaştığında Mescid-i Nebevî'ye gidip devesini oraya bağladı. O sırada Ömer radıyallahu anh da mescitte oturmuş, bazı Müslümanlarla Allah'ın Bedir savaşında kendilerine yaptığı ikramdan ve düşmanlarının kalplerine korku salmasından bahsediyordu. Tam o sırada Umeyr bin Vehb el-Cumahî gözüne takıldı. Ömer radıyallahu anh,

'Bu köpek, Allah'ın düşmanı Umeyr bin Vehb'dir ve ancak bir kötülük için gelmiştir. Aramızı bozan ve Bedir'de bizim kaç kişi olduğumuzu tahmin eden de budur' dedi.

Umeyr'in Peygamber Aleyhisselam ile Konuşması

Sonra Ömer radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselamın yanına gitti ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Şu, Allah'ın düşmanı Umeyr bin Vehb kılıcı boynunda olduğu hâlde geldi' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de ona,

'Git onu huzuruma getir!' buyurdu.

Ömer çıkıp onun kılıcının kayışından tutup çekerek Peygamber aleyhisselamın huzuruna getirdi ve etrafındaki ensara, 'Siz de geliniz. Peygamber aleyhisselamın yanında oturunuz. Bu habisin Peygamber aleyhisselama saldırmasını engelleyiniz. Çünkü bu adam güvenilir biri değildir' dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ömer tarafından kılıcının kayışından tutup çekilerek getirilen Umeyr'i görünce,

'Ey Ömer! Onu bırak! Ey Umeyr! Sen de bana yaklaş!' buyurdu. Umeyr, Peygamber aleyhisselama yaklaşarak cahiliye selamı olan, 'mutlu sabahlar!' ifadesiyle selam verdi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Allah bize senin selamından daha hayırlısını vermiştir ey Umeyr! Bize cennet halkının selamı verilmiştir' buyurdu. Umeyr de 'Ey Muhammed! Andolsun ki ben bu İslam selamını yeni işitiyorum' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Sen niçin gelmiştin, ey Umeyr?' diye sordu. Umeyr, 'Şu sizin elinizdeki esir için (oğlunu kastediyor) geldim. Bu konuda bana bir iyilikte bulununuz' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'O hâlde senin boynundaki kılıç nedir?' diye sordu. Umeyr, 'Allah kılıçlarımızı kahretsin! Bize ne faydası oldu ki (Bedir'den kinaye)' dedi.

'Niçin gelmiştin? Bana doğrusunu söyle!' buyurulunca Umeyr, 'Yalnızca oğlumu kurtarmak için geldim' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

‘Hayır, yalan! Siz Safvân bin Ümeyye ile birlikte Hicr denen yerde oturdunuz ve leşleri Bedir kuyusuna atılan Kureyş ölülerinden bahsettiniz. Sonra sen, ‘Eğer benim boynumda bir borç ve kendilerine bakacağım bir ailem olmasaydı gider Muhammed’i öldürürdüm’ dedin. Bunun üzerine Safvân senin borcunu üzerine aldı. Ailene bakmayı da taahhüt etti. Sen de gelip beni öldürecektin. Allah benimle senin arana girmiş oldu.’

Umeyr’in Müslüman Olması ve Mekkeliler’i İslam’a Davet Etmek için İzin İstemesi

Peygamber aleyhisselamın bu sözleri üzerine Umeyr şöyle dedi:

‘Ben senin Allah’ın Resûlü olduğuna şahitlik ederim! Ey Allah’ın Resûlü! Biz senin bütün getirdiklerini yalanlıyorduk. Bu Hicr’de oturmamız, Safvân ve benden başka hiç kimsenin bilmediği bir şeydir. Andolsun, ben biliyorum ki sana bu olayı Yüce Allah haber vermiştir. Allah’a hamd olsun ki O, beni İslam’a iletti ve bu yolculuğa çıkarttı.’ Sonra kelime-i şahadet getirdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Kardeşiniz Umeyr’e dinini anlatınız. Ona Kur’an öğretiniz. Esirini de bırakınız’ buyurdu.

Sahabeler bütün bu söylenenleri yerine getirdiler. Sonra Umeyr, Peygamber aleyhisselama,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben Allah’ın nurunu söndürmek için çalışan bir kişiydim. Allah’ın dininden olanlara çok şiddetli eza ve cefalarda bulundum. İsterim ki bana izin veresin; Mekke’ye gidip onları Allah’a, Resûlullah’a ve İslam’a davet edeyim. Umulur ki Allah onları doğru yola iletir. Eğer hidayete gelmezlerse senin ashabına verdiğim üzüntü ve eziyeti aynen onlara da vereceğim’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de ona bu hususta izin verdi...

Umeyr, Mekke’ye döndü. Safvân bin Ümeyye, Umeyr bin Vehb Mekke’den çıkıp Medine’ye gittikten sonra etrafında bulunan Kureyşliler’e, ‘Birkaç gün içinde öyle bir müjde gelecektir ki size Bedir olayını unutturacaktır’ demişti. Safvân bin Ümeyye her gelen kervandan Umeyr’i soruyordu. Nihayet bir kervan halkı ona Umeyr’in Müslüman olduğunu söyledi. Safvân bin Ümeyye,

‘Onunla artık hiçbir zaman konuşmayacağım’ dedi ve ona hiçbir yarar sağlamayacağına dair de yemin etti.

Umeyr’in Mekkeliler’i İslam’a Davet Etmesi

Mekke’ye dönen Umeyr, halkı İslam’a davet etmeye başladı. Kendisine muhalefet edenlere de çok şiddetli eziyet yapıyordu. Onun eliyle birçok kimse Müslüman oldu.

Allah, Umeyr’i hidayete erdirdikten sonra Müslümanlar sevindiler. Ömer radıyallahu anh da ‘Önceleri bir domuzu görmek Umeyr’i görmekten bana daha sevimli gelirdi. Fakat o, bugün benim yanımda bazı yavrularımdan daha sevimlidir’ dedi.”[153]

7. Ebû Hureyre’nin Annesini İslam’a Davet Etmesi ve Annesinin Müslüman Olması

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Müşrik olan annemi zaman zaman İslam’a davet ediyordum. Bir gün yine onu İslam’a davet ettim. O da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hakkında bazı çirkin şeyler söyledi. Ağlayarak Peygamber aleyhisselama gittim ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Annemi İslam’a davet ettim. Müslüman olmadığı gibi bugün de senin hakkında hoşa gitmeyen sözler söyledi. Dua et de Allah, Ebû Hureyre’nin annesine hidayet versin’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Allah’ım! Ebû Hureyre’nin annesine hidayet ver’ diye niyaz buyurdu.

Ben hemen Peygamber aleyhisselamın duasını müjdelemek üzere anneme koştum. Kapıya geldiğimde onun kapalı olduğunu gördüm. O sırada annem de benim ayaklarımın patırtısını duymuştu. Bana, ‘Ey Ebû Hureyre! Olduğun yerde bekle!’ dedi.

Ben dökülen bir su sesi işittim. (Boy abdesti alıyordu.) Biraz sonra da annem entarisini giymiş fakat başı açık olduğu hâlde bana kapıyı açıp ‘Ey Ebû Hureyre! Ben şahitlik ederim ki Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur ve yine şahitlik ederim ki Muhammed, Allah’ın resûlüdür’ dedi.

Peygamber aleyhisselama döndüm ve bu olayı haber verdim. O da Allah’a hamd ederek hayırlı bazı şeyler söyledi.”[154]

8. Hanım Sahabe Ümmü Süleym'in, Kendisine Talip Olan Ebû Talha'yı İslam'a Davet Etmesi ve Onun da Bunu Kabul Etmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Ebû Talha, Ümmü Süleym ile evlenmek istedi. Fakat kendisi henüz Müslüman olmamıştı. Ümmü Süleym, 'Ey Ebû Talha! Senin şu tapmakta olduğun ilâhının topraktan bittiğini bilmiyor musun?' dedi. Ebû Talha,

'Evet, öyledir' diye cevap verince Ümmü Süleym,

'Bir ağaca tapmaktan utanmıyor musun? Eğer Müslüman olursan senden ne mehir ne de başka bir şey isterim. Seninle evlenirim' dedi. Ebû Talha, 'Düşüneyim' karşılığını verdi ve çekip gitti. Daha sonra geri gelerek 'Allah'tan başka hiçbir ilâhın olmadığına ve Muhammed'in de O'nun resûlü olduğuna şahitlik ederim' deyip Müslüman oldu. Ümmü Süleym,

'Ey (oğlum) Enes! Beni Ebû Talha ile evlendir!' dedi.

Böylece Enes bin Mâlik, (annesi) Ümmü Süleym'i Ebû Talha ile evlendirdi."[155]

K. SAHABELERİN TOPLULUKLARI İSLAM'A DAVET ETMELERİ

1. Dımâm bin Sa'lebe'nin, Peygamber Aleyhisselama Elçi Olarak Gönderilmesi ve Onun Peygamberle Konuşarak Müslüman Olması

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Sa'd bin Bekiroğulları kabilesi, Dımâm bin Sa'lebe'yi elçi olarak Peygamber aleyhisselama göndermişlerdi.

Dımâm bin Sa'lebe, Peygamber aleyhisselama geldi. Devesini mescidin kapısında çöktürdü, bağladı ve Peygamber aleyhisselamın yanına girdi. Bu sırada Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sahabeleriyle birlikte oturuyordu.

Dımâm bin Sa'lebe kuvvetli, sert biriydi. Uzun saçlı ve saçlarına iki örgü yapan bir kimseydi. Gelip sahabelerin içerisinde, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin yanında durdu ve 'Abdülmuttalib'in torunu hanginizdir?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Abdülmuttalib’in torunu benim!’ dedi. Dımâm bin Sa’lebe, ‘Muhammed sen misin?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘evet’* dedi. Bunun üzerine Dımâm bin Sa’lebe,

‘Ey Abdülmuttalib’in torunu! Ben sana bazı şeyler soracağım. Fakat soracağım şeyler sana biraz ağır gelebilir. Bundan dolayı bana sakın öfkelenme!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *‘Kızmam... Ne soracaksan sor*’ buyurdu. Dımâm bin Sa’lebe,

‘Senin, senden öncekilerin ve senden sonra kıyamete kadar geleceklerin ilâhı olan Allah adına doğruyu söyle: Seni Allah mı bize peygamber olarak gönderdi?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘evet’* dedi. Dımâm bin Sa’lebe,

‘Senden öncekilerin ve senden sonra geleceklerin ilâhı olan Allah adına doğruyu söyle: Bizim yalnızca Allah’a kulluk etmemizi, ona hiçbir şeyi ortak koşmamamızı ve atalarımızın tapmakta oldukları bu putları atmamızı sana Allah mı emretti?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yine *‘evet’* diye cevap verdi. Dımâm bin Sa’lebe,

‘Yine senden öncekilerin ve sonrakilerin ilâhı olan Allah adına doğruyu söyle: Bizim beş vakit namaz kılmamızı sana Allah mı emretti?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Allah için söylüyorum, evet’* diye cevap verdi.

Sonra Dımâm bin Sa’lebe, (aynı bu soruları gibi) İslam’ın farzları olan zekât, oruç, hac ile İslam’ın diğer bütün şartlarının yüce Allah tarafından emredilip emredilmediğini teker teker Peygamber aleyhisselama sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bunların hepsinde ona aynı cevabı verdi. (Soracağı soruları) bitirdiğinde Dımâm bin Sa’lebe,

‘Ben şahadet ederim ki Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur. Yine şahadet ederim ki Muhammed aleyhisselam, Allah’ın resûlüdür. Ben bütün bu farzları da yerine getireceğim... Beni hangi şeylerden men etmişse onları terk edeceğim ve farzlardan da ne bir eksik ne de bir fazla yapacağım’ dedi.

Sonra da devesine bindi ve gitti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Eğer saçları iki örgü sahibi olan bu kişi, dediklerinde doğru ise cennete girdi demektir’* buyurdu.”[156]

2. Urve bin Mes'ûd'un Müslüman Olup Kavmini İslam'a Davet Etmesi ve Kavmi Tarafından Şehid Edilmesi

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

"Halk hicretin dokuzuncu senesinde hac farizasını yapmaya başlayınca Urve bin Mes'ûd, Peygamber aleyhisselama Müslüman olarak geldi. Dönüp kavmini hidayete davet etmek için Peygamber aleyhisselamdan izin istedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Seni öldürmelerinden korkarım!'* dedi. Urve bin Mes'ûd,

'Beni uyku hâlinde görseler uyandırmaya dahi kıyamazlar. (Beni öldürmeye hiç teşebbüs etmezler)' karşılığını verdi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona izin verdi. O da kavmine bir Müslüman olarak döndü. Akşam olduğunda Sakîfliler "hoş geldin" demek üzere onun yanına geldiler. O da onları İslam'a davet etti. Sakîfliler onu itham etmeye başlayıp öfkelendirdiler. Hoşa gitmeyecek şeyler söyleyip onu öldürdüler. Bunu duyan Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Urve'nin durumu, Yâsin sahibi (Habîbü'n-Neccâr'ın)kine benziyor. O da kavmini Allah'a davet etti, kavmi de onu öldürmüştü' buyurdu."[157]

L. SAHABE-İ KİRAMIN İSLAM'A DAVET İÇİN FERTLER VE TOPLULUKLAR GÖNDERMESİ

1. Hişâm bin Âs'ın Bir Kimseyle Birlikte Herakleios'a İslam'a Davet İçin Gönderilmesi

Hişâm bin Âs el-Emevî radıyallahu anh anlatıyor:

"Benimle bir başka şahıs, onu İslam'a davet etmek üzere Bizans İmparatoru Herakleios'a gönderildik. Biz Dımaşk'a vardık. Orada Cebele bin Eyhem el-Gassânî'ye misafir olduk. Onun yanına girdiğimizde o bir tahtın üstünde oturuyordu. Bizimle konuşması için birisini gönderdi. Bunun üzerine 'Biz elçisiyle değil bizzat imparatorla konuşmak üzere geldik. Eğer izin verirse kendisiyle konuşuruz, aksi takdirde hiç kimseyle konuşmayız!' dedik.

Elçi gitti ve durumu ona anlattı. O da huzuruna girmemiz için bize izin vererek ‘Konuşunuz!’ dedi.

Ben kendisiyle konuşarak onu İslam’a davet ettim. Üzerinde siyah bir elbise vardı. Ona, ‘Sırtınızdaki bu siyah giysiler nedir?’ dedim. Bana, ‘Bunları giydim ve sizi Şam topraklarından kovmadıkça da çıkarmayacağıma dair yemin ettim’ dedi. Biz de ona, ‘Şunu bil ki Allah’ın izniyle şu anda üzerinde bulunduğun yerler ile en büyük imparatorluk vasfın da elinden alınacaktır. Bunları bize Peygamberimiz haber vermiştir’ dedik. Herakleios,

‘Bunları yapacak olanlar siz değilsiniz. Onlar gündüzleri oruç tutup geceleri ibadete dalan kimseler olacaktır!’ dedi.”[158]

M. SAHABE-İ KİRAMIN İNSANLARI ALLAH’A DAVET ETMEK VE İSLAM’A GİRMELERİ İÇİN MEKTUPLAR GÖTÜRMELERİ

1. Ziyâd bin Hâris es-Sudâî’nin Kavmine Götürdüğü Mektup

Ziyâd bin Hâris es-Sudâî radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben (bir gün) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin yanına vardım ve O’na İslam üzere biat ettim. O sırada bana Peygamber aleyhisselamın bir grup askeri kavmim olan Sudâ’ya gönderdiği haber verildi. Bunun üzerine ben, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Askeri geri çevir. Ben kavmimin Müslüman olacağına ve sana itaat edeceklerine kefilim!’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘O hâlde git, onları geri çevir’ dedi. Ben de ‘Ey Allah’ın Resûlü! Benim devem yorgundur’ dedim.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir başkasını yollayarak onları geri çevirdi. Bunun üzerine ben kavmime bir mektup yazdım. Onlardan bir heyet Müslüman olduklarını müjdelemek üzere Medine'ye geldi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana, *'Ey Sudâlı kardeş! Muhakkak sen kavmi içinde itaat edilen bir kişisin'* dedi. Ben de 'Hayır! Onları İslam'a hidayet eden Allah'tır' dedim. Peygamber aleyhisselam,

'Seni onlara emîr tayin edeyim mi?' diye sorunca 'Evet, ediniz ey Allah'ın Resûlü!' dedim. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana emîr olduğuma dair bir yazı verdi ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Bana sadakalarından da bir şeyler vermelerini emret!' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'tamam'* dedi ve bu hususta bana ikinci bir yazı daha verdi.

Bu olay Peygamber aleyhisselamın bir seferi sırasında meydana geliyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir yerde konakladı. Oranın halkı Peygamber aleyhisselama gelerek valilerini şikâyet edip 'Bizi cahiliye döneminde bizimle kendi kavmi arasında geçen bir olaydan dolayı cezalandırdı' dediler. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Vali bunları gerçekten yaptı mı?' diye sordu.

'Evet!' dediler.

O zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem benim de aralarında bulunduğum ashabına dönerek, *'Mü'min bir kişi için emîrlikte hayır yoktur'* buyurdu.

Peygamber aleyhisselamın bu sözleri üzerine büyük bir sıkıntıya düştüm. Bu arada bir kişi gelerek Peygamber aleyhisselama, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bana bir şeyler ver!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Kim ihtiyacı olmadığı hâlde dilenirse bu onun başında bir ağrı, karnında bir hastalıktır' buyurunca o adam, 'Öyleyse bana zekâttan ver' dedi. Bunun üzerine Resûlullah,

'Allah zekât hususunda kendisi hüküm vermiş ve ne peygamberin ne de diğerlerinin hükmüne razı olmamıştır. Kendilerine zekât verilecek olanları sekiz kısma ayırmıştır. Eğer bu kısımlardan birisine giriyorsan sana da zekât veririz' buyurdu.

Peygamber aleyhisselamın bu sözüyle de kalbime ikinci bir tereddüt saplandı çünkü ben de zengindim ve Resûlullah'tan, kavmimin zekâtından bir şeyler istemiştim. O namazı kıldırdıktan sonra bana vermiş olduğu iki yazıyı alıp Peygamber aleyhisselama götürdüm ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Beni bu iki vazifeden de affet!' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Niçin böyle söylüyorsun?' buyurdu. Ben de şöyle söyledim:

'Ey Allah'ın Resûlü! Seni dinledim. *'Mü'min bir kişi için emîrlikte hayır yoktur'* buyurdunuz. Ben de Allah'a ve resûlüne iman etmiş birisiyim. Diğer taraftan da *'Kim ihtiyacı olmadığı hâlde dilenirse bu onun başında bir ağrı, karnında bir hastalıktır'* dediniz. Ben senden kavmimin sadakalarından bir parça istediğim zaman zengindim.' Bu sözlerimi dinleyen Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bu böyledir, ister kabul et ister bırak!' buyurdu. 'Bırakıyorum ey Allah'ın Resûlü' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'O hâlde bana bu gelenlerin içinden bir kişi göster ki onu kendilerine emîr yapayım' buyurdu.

Ben de ona elçiler arasından birini gösterdim. Peygamber aleyhisselam onu, onlar üzerine emîr olarak atadı."[159]

2. Büceyr bin Züheyr bin Ebî Sülmâ'nın, Kardeşi Kâ'b bin Züheyr'e Mektup Götürmesi

Haccâc bin Zü'r-Rukaybe bin Abdurrahmân bin Kâ'b bin Züheyr bin Ebî Sülmâ el-Müzenî yoluyla babası yoluyla dedesi Abdurrahmân bin Kâ'b bin Züheyr bin Ebî Sülmâ el-Müzenî rahimehullah anlatıyor:

"Züheyr'in iki oğlu Ka'b ile Büceyr (bir gün) çıkıp yola koyuldular. Ebreka'l-Azzâf denilen yere geldiler. Büceyr, Ka'b'a (Peygamber'i kastederek) 'Sen hayvanların otladığı şu yerde beni bekle. Ben gidip şu adamı göreyim ve neler diyecek bir dinleyeyim' dedi.

Kâ'b bin Züheyr orada beklerken Büceyr, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gitti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona İslam'ı tebliğ etti, o da Müslüman oldu. Büceyr'in Müslüman olduğu Kâ'b bin Züheyr'e ulaşınca o, şu şiiri söyledi:

أَلَا أَبْلِغَا عَنِّي بُجَيْرًا رِسَالَةً

عَلَى أَيِّ شَيْءٍ وَيْحَ غَيْرِكَ دَلَّكَا ...

عَلَى خَلْقٍ لَمْ تَلْفَ أُمًّا وَلَا أَبًا

عَلَيْهِ وَلَمْ تُدْرِكْ عَلَيْهِ أَخًا لَكَا ...

سَقَاكَ أَبُو بَكْرٍ بِكَأْسٍ رَوِيَّةٍ

وَأَنْهَلَكَ الْمَأْمُونُ مِنْهَا وَعَلَّكَا ...

Büceyr'e benden bir mesaj iletin
Sana nasıl bir yol gösterdi, yazıklar olsun.

O sana öyle bir şey tebliğ etti ki
Ne anne ne baban ne de kardeşlerin onun üzerinde yürümemiştir.

Ebû Bekir sana dopdolu kâseyi takdim etti, o ise sana ilk emredildiği kâseden ilk içirişinden itibaren aklından etti...

Ka'b'ın söylediği bu beyitler Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ulaşınca onun kanının akıtılmasını mubah gördü. Büceyr radıyallahu anh, bu haberi kardeşi Kâ'b bin Züheyr'e bir mektupla bildirerek ona, 'Kendine sığınacak yer ara. Kurtulacağını sanmıyorum' diyordu. Bundan sonra bir başka mektup yazdı ve şöyle dedi:

"Bilmelisin ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ederek yanına gelen herkesin şahadetini kabul ediyor. Mektubum sana ulaştığında Müslüman ol ve buraya gel."

Kâ’b bin Züheyr Müslüman oldu ve Peygamber’i öven kasidesini söyledi. Sonra Medine’ye geldi. Bineğini Resûlullah aleyhisselamın mescidinin kapısı önünde çöktürdü. Ardından Mescid-i Nebevî’ye girdi. Allah Resûlü ashabının arasında tıpkı bir sofradaki gibi oturmuş idi. Sofranın etrafı nasıl çevrelenirse sahabeler de onu çevrelemişler, halka şeklinde etrafında oturmuşlardı. Onu iki halkanın ortasına almışlardı. Bir o tarafa bir diğer tarafa yönelip konuşuyordu.

Kâ’b bin Züheyr der ki:

Ben devemi Mescid-i Nebevî’nin kapısında çöktürdüm. Onu anlatanların anlatmasıyla Resûlullah’ı tanıdım. Yanına varıp oturdum. Müslüman oldum ve ‘Ben şahadet ederim ki Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur ve sen Allah’ın resûlüsün, el-emân ey Allah’ın Resûlü!’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sen kimsin?’ diye sordu. Ben de Kâ’b bin Züheyr olduğumu söyledim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Şöyle şöyle söyleyen sen misin?’ diye sordu. Sonra Ebû Bekir’e, *‘Ey Ebû Bekir! Bu nasıl demişti?’* diye sordu. Ebû Bekir de ona şiiri şöyle okudu:

‘Ebû Bekir sana kâseyi takdim etti. O ise sana ilk emredildiği kâseden ilk içirişinden itibaren aklından etti…’

Kâ’b bin Züheyr, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben böyle söylemedim’ dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Ya nasıl söyledin?’* diye sorunca Kâ’b bin Züheyr şöyle dediğini söyledi:

سَقَاكَ أَبُو بَكْرٍ بِكَأْسٍ رَوِيَّةٍ ... وَانْـهَلَكَ الْمَأْمُورُ مِنْهَا وَعَلَّكَا

‘Ebû Bekir sana dopdolu kâseyi takdim etti. O güvenilir kimse ise sana ilk defa içirdi.’

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Evet, vallahi ben güvenilirim’* dedi.

Sonra Kâ’b bin Züheyr, (bânet süâdu) kasidesini baştan sona ona kadar okudu.”[160]

* *Muhammed bin Füleyh yoluyla* Mûsâ bin Ukbe rahimehullah anlatıyor:

“Kâ’b bin Züheyr radıyallahu anh Medine’de Mescid-i Nebevî’de “bânet süâdu” ile başlayan kasidesini okumaya başlamıştı. Sözü ‘Şüphe yok ki Resûlullah, dünyayı aydınlatan, (şerri kesip atmak için) çekilmiş, Allah’ın keskin kılıçlarından bir kılıcıdır…’ Kureyş’ten bir topluluk içinde Müslüman oldukları zaman Mekke’nin vadisinde onların bir sözcüsü, ‘Yer değiştirin, intikal edin (hicret edin)’ beyitlerine gelince Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem insanlara onu dinlemesi için eliyle işaret etti.

Ravi demiştir ki: Büceyr bin Züheyr, kardeşi Kâ’b bin Züheyr’i uyarıcı mahiyette ve İslamiyet’e davet edici nitelikte bir mektup yazmış ve şöyle demişti:

“Acaba sözlerimi Ka’b’a kim iletecek? Her şeyden daha sağlam, muhkem olduğu hâlde kınadığın şeyde (İslam’da) bir batıl var mıdır?

Uzzâ’ya ve Lât’a değil. Kurtulursun, kurtulup İslam’a girersen,

Öyle bir gün gelecek ki cehennemden kalbi temiz olan Müslüman’dan başkası kurtulamayacak,

Züheyr’in dini hiçbir şey değildir. Ebû Sülmâ’nın (atamın) dini ise bana haram kılınmıştır.”[161]

3. Hâlid b. Velîd’in Fars Halkına Mektup Yazması

Ebû Vâil rahimehullah anlatıyor:

“Hâlid bin Velîd radıyallahu anh, Fars/İran halkına bir mektup yazarak onları İslam’a davet etti. Mektupta şunlar yazıyordu:

Rahmân ve rahim olan Allah’ın adıyla!

Bu mektup; Hâlid bin Velîd’den Rüstem, Mehrân ve Fars halkı ordusunadır! Selam hidayete tâbi olanların üzerine olsun! Bunlardan sonra biz sizi İslam’a davet ediyoruz. Eğer İslam’a girmek istemezseniz zelil kimseler olarak bize haraç veriniz. Eğer bunu da yapmayacak olursanız bizim öyle bir ordumuz vardır ki siz içkiyi nasıl seviyorsanız onlar da Allah yolunda şehid olmayı, öldürülmeyi seviyorlar. Selam hidayete tâbi olanların üzerine olsun.”[162]

N. HZ. EBÛ BEKİR DÖNEMİNDE SAHABELERİN SAVAŞTA İNSANLARI

İSLAM'A DAVET ETMELERİ VE BU HUSUSTA EBÛ BEKİR'İN KOMUTANLARINA EMİRLER VERMESİ

1. Hz. Ebû Bekir'in Şam Bölgesine Ordu Gönderirken Komutanlarına İnsanları İslam'a Davet Etmelerini Emretmesi

Saîd bin Müseyyeb rahimehullah anlatıyor:

"(Halife) Ebû Bekir radıyallahu anh Şam bölgesine ordu gönderirken başlarına Yezîd bin Ebî Süfyân, Amr bin Âs ve Şürahbîl bin Hasene'yi tayin etti. Ordu hareket ettiği zaman o da askerlerle birlikte Seniyyetü'l-Veda'ya (Veda tepesine) kadar yaya yürüyüp onları uğurladı. Onlar, 'Ey Resûlullah'ın halifesi! Biz at üstündeyiz, sen ise yaya gidiyorsun. Böyle olmaz' dediler. Ebû Bekir radıyallahu anh,

'Ben Allah yolunda attığım bu adımların mükâfatını yine O'ndan bekliyorum' dedi. Sonra onlara şu tavsiyelerde bulundu:

'Size Allah'tan korkmanızı ve sakınmanızı tavsiye ederim. Allah yolunda gaza ediniz. Kâfirlere karşı savaşınız. Şüpheniz olmasın ki Allah dininin yardımcısıdır. Ganimet mallarına hıyanet etmeyiniz, onlardan hırsızlık yapmayınız. Kimseye zulmetmeyiniz, korkmayınız, bozgunculuk yapmayınız. Size verilen emirlere uyunuz ve Allah'ın izniyle düşmanla karşılaştığınız zaman onları üç yoldan birini seçmeye davet ediniz. Kabul ederlerse siz de kabul edip onlardan vazgeçiniz:

1- Önce onları Müslüman olmaya davet ediniz, bunu kabul ederlerse siz de kabul edip onlardan vazgeçiniz.

2- Sonra onlara kendi yerlerini terk ederek muhacirlerin yurduna göçmeyi teklif ediniz, eğer gelirlerse muhacirlerin sahip bulunduğu hak ve vazifelere sahip olacaklarını onlara söyleyiniz.

3- Şayet Müslüman olup da kendi yurtlarında kalmak isterlerse o zaman diğer Müslüman Araplar gibi Allah'ın mü'minlere farz kıldığı İslamî hükümlerin onlar hakkında da yürütüleceğini, Müslümanlarla birlikte cihad etmedikleri müddetçe kendilerine fey ve ganimetlerden bir şey verilmeyeceğini onlara bildiriniz.

Eğer Müslüman olmak istemezlerse o zaman cizye vermelerini onlara teklif ediniz. Bunu kabul ederlerse siz de kabul ediniz ve ellerinizi onlardan çekiniz.

Şayet bunu da kabul etmezlerse o zaman Allah'tan yardım isteyerek Allah'ın izniyle onlarla savaşın. Bu esnada hiçbir hurmalığı, meyvelikleri kesip yakmayın, hayvanları öldürmeyin, onların mabetlerini tahrip etmeyin. İhtiyarlara, kadın ve çocuklara dokunmayın. Orada kendilerini mabetlere bağlayan Hristiyan rahiplere rastlayacaksınız; yine orada şeytana hizmet eden, saçlarını başlarının ortasından tıraş eden birtakım insanları da göreceksiniz; onları gördüğünüzde Allah'ın izniyle hemen boyunlarını vurunuz"[163]

O. SAHABE-İ KİRAMIN HZ. ÖMER ZAMANINDA SAVAŞTA İNSANLARI ALLAH'A VE RESÛLÜNE DAVET ETMESİ

1. Selmân el-Fârisî'nin Beyaz Köşk Gününden Önceki Üç Günde İnsanları İslam'a Davet Etmesi

Ebu'l-Bahterî rahimehullah anlatıyor:

"Selmân el-Fârisî komutası altındaki bir grup İslam askeri, İran saraylarından birini kuşattılar. Askerler Selmân el-Fârisî'ye, 'Ey Ebû Abdullah! Onlara saldırmayacak mıyız?' dediler. Selmân el-Fârisî radıyallahu anh,

'Önce bana fırsat veriniz. Onları Peygamber aleyhisselamdan işittiğim şekilde davet edeyim' dedi. Daha sonra İranlılar'a şöyle hitap etti:

‘Ben İran asıllıyım yani sizden biriyim! Buna rağmen Araplar’ın bana itaat ettiğini görmüyor musunuz? Eğer siz de Müslüman olursanız lehte veya aleyhte bizim için geçerli olan şeylerin aynısı sizin için de geçerli olacaktır. Eğer Müslüman olmaz, ille de dininizde ısrar edecek olursanız sizi dininizde serbest bırakırız. Ancak bu durumda zillet içerisinde bizlere cizye vermek zorunda kalacaksınız.’

Daha sonra Selmân el-Fârisî radıyallahu anh onlara Farsça bir şeyler söyledi ve ‘Cizye verecek olursanız hiç de övülecek kimseler olmazsınız. Diğer taraftan vermeyecek olursanız sizinle eşit şartlar altında savaşırız’ dedi. Bunun üzerine İranlılar, ‘Biz iman edip cizye verecek kimseler değiliz. Sizinle savaşacağız’ dediler. Müslümanlar Selmân el-Fârisî radıyallahu anha müracaat ederek ‘Ey Ebû Abdullah! Onlarla savaşmayacak mıyız?’ diye sordular. Selmân el-Fârisî yine ‘hayır’ dedi.

Selmân el-Fârisî radıyallahu anh aynı şekilde onları üç gün İslam’a davet etti. Sonra da ‘Haydi, onlarla savaşınız!’ dedi. Bunun üzerine İslam ordusu hücum ederek kaleyi kısa sürede fethettiler.”[164]

2. Sa’d bin Ebî Vakkās’ın, Savaştan Önce Arkadaşlarından Bir Grubu, İslam’a Davet Etmek Üzere Kisrâ’ya Göndermesi

Muâviye bin Kurre radıyallahu anh anlatıyor:

“Kàdisiye günü Muğîre bin Şu’be radıyallahu anh on kişiyle birlikte İran komutanına gönderildi. Muğîre bin Şu’be elbisesini kuvvetli bir şekilde bağladı, yanına da bir kalkan aldı. Kararlaştırılan yere vardılar; diğerleri de oraya geldi. Muğîre bin Şu’be radıyallahu anh kendisi için yere bir kalkan koydurdu ve onun üzerine oturdu. Gelen Fars elçisi,

‘Siz, ey Araplar! Ben sizin buraya geliş sebebinizi biliyorum. Siz memleketinde doyasıya yiyecek bulamayan bir topluluksunuz. Gelin size ihtiyacınız kadar yiyecek verelim. Biz ateşe tapan bir kavimiz. Topraklarımızı kirleteceğinizden dolayı sizi öldürmek hoşumuza gitmiyor’ dedi. Muğîre bin Şu’be radıyallahu anh ona cevap olarak şöyle söyledi:

‘Allah’a yemin ederim ki bizi buraya getiren şey bu değildir. Evet, biz bir zamanlar taşlara, putlara tapan bir kavim idik. O sıralar taptığımız taştan daha güzelini bulduğumuzda elimizdekini atar, o bulduğumuz yeni taşa tapardık. Herhangi bir rab da tanımazdık. Nihayet Allah bize içimizden bir peygamber gönderdi. O bizi İslam’a davet etti. Biz de ona tâbi olduk. Biz buraya yiyecek için gelmedik.

Bize İslam’ı terk etmiş olan düşmanlarımızla savaşma emri verildi. Tekrar ediyorum, biz yiyecek için gelmedik; aksine savaşçılarınızı öldürüp çoluk-çocuğunuzu esir almak için geldik.

Yiyecek bulamadığımız hakkındaki sözlerine gelince; hayatımıza yemin ederim ki yaşayabilecek kadar yemek bulamadığımız zamanlar olmuştur. Hatta bazen su da bulamazdık. Topraklarınıza geldik; burada bol yiyecek ve su bulduk. Andolsun ki ikimizden birinin oluncaya kadar da bu toprakları terk edecek değiliz.’

Elçi Farsça ‘Doğru söyledi’ dedi. Sonra Muğîre bin Şu’be radıyallahu anha, ‘Yarın senin gözün çıkartılacaktır’ dedi.

Fakat ertesi gün isabet eden bir ok kendi gözünü kör etti.”[165]

Ö. SAHABELERİN İNSANLARI HİDAYETE ERDİREN AMEL VE AHLAKLARI

1. Amr bin Cemûh’un Müslüman Olması için Kendi Oğlu ile Muâz bin Cebel’in Gayret Göstermeleri

İbni İshâk rahimehullah anlatıyor:

“Ensar, (Akabe’de) Peygamber aleyhisselama biat ettikten sonra Medine’ye döndüler. Bundan sonra İslam, Medine’de yayıldı.

Yine de Medine’de birçok müşrik bulunuyordu. Bunlardan birisi de Amr bin Cemûh idi. Oğlu Muâz da Akabe biatinde bulunmuş ve orada Peygamber aleyhisselama biat etmişti.

Amr bin Cemûh, Selemeoğulları kabilesinin ileri gelenlerinden biriydi. Kendisine odundan bir put yapmış, ona tapıyordu. Bu putun adı ‘Menât’ idi. Daha önceleri Medine’nin ileri gelenleri de hep böyle yaparlardı.

Amr bin Cemûh, tapmakta olduğu bu putu ara sıra temizlerdi. Selemeoğulları'nın gençlerinden kendi oğlu Muâz ve Müslüman olup da Akabe biatında bulunmuş bazı gençler bir gece bu putu alıp götürdüler. Selemeoğulları'nın tuvalet ihtiyaçlarını giderdikleri çukurlardan birisine attılar. Bu putun her tarafı pislik içinde kaldı. Sabahleyin Amr bin Cemûh,

'Helak edilesi! Bu gece bizim ilâhımızı kim alıp götürmüştür?' dedi.

Sonra o putu aradı ve atıldığı çukurda buldu. Onu oradan çıkardı, yıkadı, temizledi ve evindeki yerine koydu. Ardından 'Allah'a yemin ederim ki bu işi senin başına açanın kim olduğunu bilseydim onu rezil ederdim' dedi.

Aynı gençler, Amr bin Cemûh'un uyumasından sonra o gece de Menât putunu alıp yine o çukura attılar. Bu iş böyle uzun müddet devam etti. Sonunda bir gün Amr bin Cemûh yine onu pislikten çıkardı, temizledi ve yerine koydu. Boynuna da bir kılıç asarak 'Doğrusu bu işi sana kimin yaptığını bilmiyorum. Şayet kendine bir hayrın varsa işte sana bir kılıç ve onunla kendini koru!' dedi.

Akşam olunca gençler yine o Menât putunu yerinden aldılar. Boynundaki kılıcı çıkardılar ve bu defa onu bir köpek leşine bağlayarak yine aynı çukura attılar.

Sabahleyin kalktığında Amr bin Cemûh o putunu yine bulamadı. Onu bulduğunda bu kez de bir köpek leşine bağlanmış olduğunu görerek içinde bulunduğu gülünç hâli anladı ve kavminden Müslüman birisiyle konuşup İslam'ı kabul ederek çok iyi bir Müslüman oldu."[166]

2. Ebu'd Derdâ'nın Müslüman Olması ve Abdullah bin Revâha'nın Bu Konuda Gayret Göstermesi

Vàkıdî anlatıyor:

"Ebu'd-Derdâ, ailesinin en son Müslüman olan ferdiydi. O, elinde tuttuğu ve üzerini mendille kapattığı bir puta tapardı. Abdullah bin Revâha durmadan onu İslam'a davet ediyor, o ise kabul etmeye yanaşmıyordu. Onlar cahiliye döneminde kardeş olmuşlardı.

Yine bir gün Ebu'd-Derdâ'nın evinden çıktığını gören Abdullah bin Revâha koşarak onun evine girdi. O sırada Ebu'd-Derdâ'nın hanımı başını tarıyordu. Ona kocasının nerede olduğunu sordu. O da 'Ebu'd-Derdâ biraz önce çıktı' dedi.

Abdullah bin Revâha, doğruca o putun bulunduğu odaya girdi. Getirmiş olduğu baltayla Ebu'd-Derdâ'nın putunu paramparça etti. Bunu yaparken bir yandan da 'Dikkat edin! Allah'la beraber çağrılan her şey batıldır' şeklinde bazı şeyler söylüyordu. Balta seslerini duyan hanımı, 'Ne yapıyorsun Abdullah bin Revâha! Bizi helak etmek mi istiyorsun?' dedi.

Bunun üzerine Abdullah bin Revâha evden çıktı. Bu olayı Ebu'd-Derdâ'ya da söylemedi. Eve dönen Ebu'd-Derdâ, hanımının ağladığını görüp 'Niçin ağlıyorsun? Ağlamana sebep olan şey nedir?' diye sordu. Kadın, 'Beni Abdullah bin Revâha ağlattı. Sen gittikten sonra buraya geldi ve gördüğün gibi putunu kırdı' dedi.

Ebu'd-Derdâ buna çok öfkelendi. Fakat bir yandan da kendi kendine, 'Eğer bu putta bir hayır olmuş olsaydı kendisini savunabilirdi' diye düşünüyordu. Daha sonra evinden çıktı. Abdullah bin Revâha ile beraber Peygamber aleyhisselama gitti ve Müslüman oldu."[167]

3. Ali Radıyallahu Anhın Bir Zırh Hakkında Hristiyan Birisiyle Olan Davası ve O Hristiyan'ın İslam'a Girmesi

Şa'bî rahimehullah anlatıyor:

"Ali radıyallahu anh pazara çıktığı bir gün, daha önce kaybettiği zırhının bir Hristiyan tarafından satılmakta olduğunu gördü. Onun yanına vararak 'Bu zırh benimdir. Ben bunu kaybetmiştim. Gidelim, aramızda Müslümanlar'ın kadısı hükmetsin' dedi.

O sıralar Müslümanlar'ın kadısı Şüreyh idi. Onu bizzat Ali tayin etmişti. Şüreyh, Ali'nin geldiğini görünce yerinden kalktı. Ali'yi oraya oturttu. Kendisi de gidip Hristiyan'ın yanına oturdu. Ali radıyallahu anh, 'Ey Şureyh! Eğer hasmım Müslüman olsaydı kesinlikle onunla beraber otururdum. Fakat ben Peygamber aleyhisselamdan, *'Hristiyanlarla musafaha/tokalaşma etmeyiniz. Karşılaştığınızda ilk selam veren siz olmayınız. Hastalarını ziyaret etmeyiniz ve cenaze namazlarını kılmayınız. Onları yolların dar kesimlerinden geçmeye zorlayınız. Allah'ın onları zelil kıldığı gibi siz de onları zelil ediniz'* diye buyurduğunu işittim. Benimle şu kişi arasında bir hüküm ver, ey Şüreyh!' dedi. Şüreyh,

'O hâlde ey müminlerin emîri! Sen ne diyorsun?' diye sordu. Ali radıyallahu anh, 'Bu benim zırhımdır. Ben onu uzun süre önce düşürerek kaybetmiştim!' dedi. Şüreyh, 'Ey Hristiyan! Sen bu işe ne diyorsun?' diye sorunca Hristiyan,

'Ben mü'min kimseleri yalanlamıyorum fakat zırh benimdir!' dedi.

Şüreyh, Ali'ye hitaben: 'Eğer delilin yoksa bu zırhı ondan geri alamazsın' dedi. Ali de 'Doğru söylüyorsun, ey Şüreyh!' dedi. Bunun üzerine Hristiyan,

'Ben ise şahadet ederim ki bu hüküm, peygamberlerin hükümlerindendir. Müminlerin emîri kendi kadısına gidiyor, kadısı ise onun aleyhinde hüküm veriyor.

Doğrusu ey müminlerin emîri! Bu zırh artık senindir. Sen bu zırhı düşürdüğün sırada ben arkanda bulunuyordum. Onu düşürdüğün yerden ben almıştım. Şahadet ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur ve yine şahadet ederim ki Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem onun resûlü'dür!' diye cevap verdi.

Sonra da Müslüman oldu. Bu manzara karşısında Ali radıyallahu anh, 'Müslüman olduğuna göre zırh da senin olsun!' dedi.

Ayrıca kendisine bir de bir at hediye etti."[168]

[49]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/54 (13025); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/85

Ali bin Ebî Talha hariç ravilerin hepsi güvenilirdir. Onun da Abdullah ibni Abbâs'tan hadis işitmediği iddia edilmiştir.

[50]. Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân (3232); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (11437); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/227; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 15/79 (6686); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/432; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/188; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 14/299; İbni Cerîr et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 23/125; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 4/28

Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Hâkim de isnadının sahih olduğunu söylemiştir. Zehebî ise "sahih" demiştir.

[51]. Buhârî, Cenâiz 80, Menâkıbu'l-Ensâr 40; Müslim, Îmân 39 (24); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 3/262 (982); Ebû Avâne, *el-Müsned*, 1/24-25

[52]. Müslim, Îmân 41-42 (25); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/167 (6270); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân (3188); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/434. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/124

[53]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/668 (6467); Bezzâr, *el-Müsned*, 6/115 (2170); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/176 (6804); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 17/191 (511), *el-Mu'cemü'l-Evsat,* 8/22-253 (8553). Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/14-15 (9809)'da bu hadisle ilgili olarak şöyle der: "Ebû Ya'lâ'nın naklettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[54]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/278 (3002); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 3/349 (1818); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/330 (36560); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/202; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/75*;* Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/19-20 (9824). Heysemî devamında der ki: "Hadisin senedinde el-Eclah el-Kindî var. İbni Maîn ile başkası onun sika olduğunu söylemiştir. Nesâî ile başkası da onun zayıf olduğunu belirtmiştir. Hadisin geriye kalan diğer ravileri ise sika kimselerdir."

Hâkim de bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir.

[55]. Buhârî, Şurût 15; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/329

[56]. Buhârî, Cihâd 102, Fezâilü Ashâbi'n-Nebi 9, Meğâzî 38; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 33- 34 (2406); Ebû Dâvûd, İlm 10 (3661); Nesâî, Fezâilü's-Sahâbe, (46; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/333

[57]. Bi'r-i Maûna, yetmiş kadar sahabenin şehid edildiği yerdir. Bu olaya da Bi'r-i Maûna vakası (4 Safer/ Temmuz 625) denir. (çev.)

[58]. İbni Sa'd, *Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/137

[59]. Buhârî, Tefsîru Sûre-i Zümer 1; Müslim, Îmân 193 (122); Ebû Dâvûd, Fiten 6 (4274); Nesâî, Tahrîmu'd-Dem 2; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 2/238

[60]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/225 (595); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 2/30; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/155; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/77; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/263. Heysemî, hadisin senedindeki Yezîd bin Sinân'ın zayıf olduğunu belirtmiş fakat Hâkim bu hadisin senedinin sahih olduğunu söylemiştir.

[61]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/103; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (1280); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/181; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/430. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/14, 8/262

Heysemî, İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin senedindeki ravilerin, es-Sahîh'in ravileri olduğunu söylemiştir. Hâkim de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[62]. *Muvatta*, Akdiye 16; İmam Şâfiî, *Müsnedü'ş-Şâfiî*, (1500); Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 10/164 (18695); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/359 (16887)

[63]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/567 (3925); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/175

[64]. Buhârî, Fezâilü'l-Ashâbi'n-Nebi 5, Tefsîru Sûre-i A'râf 3. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/26-27

[65]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/159 (10314); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/89 (448); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/61. Heysemî der ki: "Bu hadisin ravileri, Mücâlid bin Saîd hariç es-Sahîh'in ravileridir. Onun da sika olduğu belirtilmiştir."

[66]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 2/97 (1428); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/62 (14408). Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde Yezîd bin Rebîa er-Rahabî var. O metruk birisidir. Fakat İbni Adiyy onun hakkında, 'Onun naklettiği hadiste bir sakınca olmadığı kanaatindeyim' dedi. Bu hadisin geriye kalan diğer ravileri ise sika kimselerdir."

[67]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/112; Tayâlisî, *el-Müsned*, (188); Bezzâr, *el-Müsned*, (151); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (447); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat,* 2/207 (1746); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/102. Heysemî bu hadisin isnadının hasen olduğunu belirtmiştir.

[68]. Müslim, Salât 294 (832); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/112; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/158; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 3/6; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/86

[69]. Kusay, Resûl-i Ekrem'in dördüncü dedesidir. Kureyş'in iftihar edeceği hasletleri tesis eden odur. Kureyş'i ilk önce bir araya getirdi, saflarını düzeltti. Mekke'nin yönetimini Huzâa kabilesinden alıp Kureyş'e verdi. Kureyşliler de onu Mekke emîri tayin ettiler. Böylece Kusay, Kâ'b bin Lüeyy'in sülalesinden Mekke'nin ilk kralı olan kişidir. Kavmi ona itaat etmiştir. Mekke'nin anahtarı, zemzem kuyusu, hacılara yedirilen yemek, istişare evi Dâru'n-Nedve ve Kureyş'in savaşlarda bayrak taşıma hakkı onun elindeydi. Mekke'nin bütün şerefi ona verilmişti. (Taberî, 2/258)

[70]. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/207; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/64; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/129

[71]. Bu rivayetin buraya kadar olan kısmı *Hayâtü's-Sahâbe*'de yok. Eserde buradan itibaren mevcut. Konunun daha iyi anlaşılması için hadisin tamamına tarafımızca yer verilmiştir. (çev.)

[72]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/248, 349. Ayrıca bkz. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/172; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/94, 95; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/32; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/401

Bu hadisin senedinde Vàkıdî vardır. Şu kadar var ki hepsi de bunu, onun Müslüman olmasının sebebi olarak zikretmişlerdir. Ayrıca daha önce geçen kaynaklara; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/94'e de bakınız. İbni Sa'd, bu rivayeti bu yolla Muhammed bin Ömer'den bu şekilde zikretmiş, sonra bunu tekrar bir başka yoldan Muhammed bin Ömer'den (*et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/95'te) muhtasar olarak nakletmiştir. Vàkıdî'nin rivayet yolundan Dârekutnî'nin de *el-İsâbe,* 1/406'da belirtildiği üzere zikrettiği üçüncü bir yoldan da rivayet etmiş bulunmaktadır.

[73]. Müslim, Cum'a 46 (868); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/477-478 (2749); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/527 (6568); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/303 (5801). Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/36; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/77; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 2/210

[74]. Tirmizî, Deavât 70 (3483); İbni Huzeyme, *et-Tevhîd,* 1/277

[75]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/65. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. (Bkz. *el-Müsned*, 27/164)

[76]. İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/323. İbni Abdilberr bunun sahih olduğunu belirtmiştir.

[77]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/257; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/518-519. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/66; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/468, (Begavî de bu hadisi nakletmiştir). Şuayb el-Arnaûd'un ifadesine göre bu hadisin bir kısmı sahihtir. Hadisin ravisi Ebû Ubeyde'den dolayı hasen bir isnada sahiptir. Bkz. *el-Müsned*, 30/197

[78]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/378; Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân (2953); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 5/369 (10130)'da bu hadisin sonundan bir bölümü nakletmiştir. Buhârî de Menâkıb 25'te bu hadisi kısa olarak rivayet etmiştir. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/65. Tirmizî de bu hadisin hasen ve garib olduğunu belirtmiştir.

[79]. Ebû Dâvûd, Cihâd 169 (2786); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/67, 3/484; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 7/307 (7216), 9/184 (18242); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/162. Heysemî devamla der ki: "Abdullah bin Ahmed ile babası İmam Ahmed bu hadisi rivayet etmiş fakat hadisin metnine bu tertip üzere yer vermemiştir. Taberânî bu hadisi rivayet etmiştir. İkisinin de naklettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir. Ebû Dâvûd da bu hadisin bir kısmını rivayet etmiştir."

Ebû Dâvûd'da yer alan rivayet, sahih ve muttasıl bir senede sahiptir.

[80]. Resûl-i Ekrem, Neccâroğulları kabilesinin erkeklerine 'dayı' derdi. Çünkü dedesi Abdülmuttalib'in annesi Selmâ, Hazrec kabilesinin Neccâroğulları kabilesindendi. (çev.)

[81]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 20/18 (12543)*;* Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 5/503. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed rivayet etmiştir. Hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Şuayb el-Arnaûd da bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[82]. Buhârî, Cenâiz 80, Merdâ 11, *el-Edebü'l-Müfred*, (524); Ebû Dâvûd, Cenâiz 2 (3095); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/228, 280; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (4884); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/206

[83]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/109 (12080); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (3879); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 5/305. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed ile Ebû Ya'lâ'nın naklettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[84]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 24/90 (238); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 44/517 (26956); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/187 (7208); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/48 (4363); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 5/305. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[85]. Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 1/287 (133); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/550 (3872). Hâkim bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[86]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat,* 6/361 (6615); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/94; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/20. Heysemî devamla der ki: "Hadisin ravisi Humeyd bin Münhib'i bilmiyorum. Hadisin geriye kalan diğer ravileri ise sika (güvenilir) kimselerdir."

[87]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/55

[88]. İbni Cerîr et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 17/555; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 3/62, *el-Bidâye*, 3/50

[89]. **Buâs savaşı**: Medine'ye iki fersah uzaklıkta ve Benî Kurayza toprakları üzerinde bulunan Buâs mevkiinde, Medineli Evs ile Hazrec kabileleri arasında hicretten beş veya altı yıl önce (617) cereyan eden ve "Yevmü Buâs" diye bilinen savaştır. Bu savaş, daha önceden de 120 yıl sürerek devam edip gelmiştir. Bu, en sonucusudur. (çev.)

[90]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/30-31 (23619); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/180-181; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/276 (805); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/36; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/11; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/91. Bu hadisin ravileri sika kimselerdir.

[91]. Bu ifade o dönemde imdat isteyen kimsenin kullandığı bir kelimedir. (çev.)

[92]. Buhârî, Tefsîru Sûre-i Tebbet 1, 2, 3, Tefsîru Sûre-i Şuarâ 2, Tefsîru Sûre-i Sebe' 2, Menâkıb 13, Cenâiz 98; Müslim, Îmân 355 (208); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/307. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 1/38

[93]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/492, 493; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr;* 5/61 (4582, 4583, 4584, 4585), 5/62 (4586, 4587, 4588, 4589); *el-Mu'cemü'l-Evsat* 2/133 (1487); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/61 (38, 39); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/22. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/138; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/509; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/186.

Bu hadisin senedinde Hüseyin bin Abdullah bin Ubeydullah var. Zayıftır. Fakat İbni Maîn onu güvenilir kabul etmiştir. Heysemî, bu hadisi mutabaat yoluyla desteklemek ve kuvvetlendirmek için şahid rivayetler getirmiştir. Bkz. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/21

Yine Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/22'de der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed ile oğlu Abdullah da rivayet etmiştir. Taberânî de *el-Mu'cemü'l-Kebîr*'de benzer lafızla ve *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta ise senedleriyle birlikte rivayet etmiştir. Abdullah bin Ahmed'in naklettiği hadisin senedlerinden birisinin ravileri sika kimselerdir."

Şuayb el-Arnaûd iki şekilde naklettiği bu hadisin sahih li-gayrihi olduğunu belirtmiştir. Bkz. *el-Müsned*, 31/342, 343. Hâkim de bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[94]. Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/105

[95]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/492, 493; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr;* 5/61 (4582, 4583, 4584, 4585), 5/62 (4586, 4587, 4588, 4589), *el-Mu'cemü'l-Evsat* 2/133 (1487); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/61 (38, 39); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/22. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/138; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/509; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/186

Bu hadisin senedinde Hüseyin bin Abdullah bin Ubeydullah var. Zayıftır. Fakat İbni Maîn onu sika kabul etmiştir. Heysemî, bu hadisi mutabaat yoluyla desteklemek ve kuvvetlendirmek için şahid rivayetler getirmiştir. Bkz. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/21

Yine Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/22'de der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed ile oğlu Abdullah da rivayet etmiştir. Taberânî de *el-Mu'cemü'l-Kebîr*'de benzer lafızla ve *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta ise senedleriyle birlikte rivayet etmiştir. Abdullah bin Ahmed'in naklettiği hadisin senedlerinden birisinin ravileri sika kimselerdir."

Şuayb el-Arnaûd da iki şekilde naklettiği bu hadisin sahih li-gayrihi olduğunu belirtmiştir. Bkz. *el-Müsned*, 31/342, 343. Hâkim de bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[96]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/63, 5/376. Heysemî der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[97]. Müslim, Îmân 350 (205); Tirmizî, Zühd 7 (2310), Tefsîru'l-Kur'an (3184?); Nesâî, Vesâyâ 6

[98]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/231, 236; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 8/303. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Bezzâr ile İmam Ahmed özet olarak rivayet etmiştir. Taberânî de *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta bu hadisi muhtasar olarak rivayet etmiştir. İmam Ahmed'in naklettiği hadisin senedindeki raviler ile Bezzâr'ın senedlerinden birisinde yer alan raviler, Şüreyk dışında Müslim'in es-Sahîh'inde yer alan ravilerdendir. Şüreyk de sika bir ravidir."

[99]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/111; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 8/302. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni*'l-Azîm, 3/350. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed rivayet etmiştir. Hadisin ravileri sika kimselerdir."

[100]. Bezzâr, *el-Müsned*, 2/105 (456); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 2/225 (883), 2/465 (1371); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/276 (1971); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 8/302. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. İmam Ahmed bu hadisi kısa olarak rivayet etmiş, Taberânî de *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta muhtasar olarak rivayet etmiştir. İmam Ahmed'in naklettiği hadisin ravileri ile Bezzâr'ın naklettiği iki senedden birinin ravileri, Şüreyk hariç es-Sahîh'in ravileridir. Şüreyk de sika bir ravidir."

[101]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/74; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/58-59. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Abdullah bin Ahmed ile İbni Sa'd rivayet etmiştir. Asıl adı Abdullah'tır. Onu tanımıyorum. Fakat hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

[102]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/432 (13582); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/434 (6505); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 10/34 (5662)

Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/292. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 6/125. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir. Ebû Ya'lâ ile Bezzâr da bu hadisi rivayet etmiştir." Bu hadisin isnadı ceyyiddir. Şuayb el-Arnaûd, bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[103]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 13/73 (181), 14/139 (14764); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/35. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İbni İshâk var. O güvenilir bir müdellestir. Geriye kalan diğer raviler ise güvenilir kimselerdir."

[104]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/486 (2053), 4/16 (2105), Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 5/217 (9427); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 4/374 (2494), 4/462 (2591); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/60 (37); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/107; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/298; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/304. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed, Ebû Ya'lâ ile Taberânî senedleriyle birlikte rivayet etmiştir. Bunlardan birisinin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim de bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[105]. Mekke'nin fethinden önce Müslümanlar'ın Medine'ye hicret etmesi vaciptir. (çev.)

[106]. Müslim, Cihâd 2 (1731); Ebû Dâvûd, Cihâd 82 (2612, 2613); Tirmizî, Siyer 48 (1617), Diyât 14 (1408); İbni Mâce, Cihad 38 (2858); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 38/77 (22978), 38/136 (23030); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/184; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/42 (4739); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/428 (32632); İbnü'l-Cârûd, *el-Müntekà*, 1/260 (1042); Dârimî, *es-Sünen*, 3/1586 (2486); Tahâvî, *Şerhu Meânî'l-Âsâr*, 3/206 (5075); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/297

[107]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/159 (8265); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/305. Heysemî devamla der ki: "Taberânî'nin naklettiği hadisin ravileri, Osmân bin Yahyâ el-Karkasânî hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da sika bir kimsedir."

[108]. Buhârî, Cihâd 102, Fezâilü's-Sahâbe 9, Meğâzî 38; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 34 (2406); Ebû Dâvûd, İlm 10 (3661); Nesâî, Fezâilü's-Sahâbe, (46); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/333

[109]. Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'an 3222); Ebû Dâvûd, Hurûf (3988); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 39/528; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 18/323 (834), 18/324 (835, 836), 18/326 (838); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/460 (3586). Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir.

[110]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 39/528; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 18/326 (838). Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir.

[111]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/107; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/62 (849); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/42. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İbni Lehîa var. Onda zayıflık vardır. Fakat naklettiği hadisi hasendir/güzeldir. Geriye kalan diğer raviler ise sika kimselerdir."

[112]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/286 (8099, 8100); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/387 (16056, 16057). Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî iki senedle rivayet etmiştir. Birinci sened, hasendir. Bu senedin içerisinde Ebû Gàlib var. Onun da sika olduğu söylenmiştir.

Bilgi: Burada *Hayâtü's-Sahâbe*'deki mevcut hadis metnine değil de hadisin sıhhati bakımından müellifin şahid olarak getirdiği Taberânî'de geçen hadisin metnine yer verilmiştir. (çev.)

[113]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/372; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/28 (7285); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/712 (6573); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/2. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri, Ali bin Zeyd hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da hadisi hasen/güzel olan kimsedir."

[114]. Burada *Hayâtü's-Sahâbe*'de geçen rivayet değil de müellifin şahid olarak getirdiği, Bezzâr'ın naklettiği hadise yer verilmiştir. Çünkü *Hayâtü's-Sahâbe*'de geçen mevcut Ebû Ya'lâ rivayeti zayıftır. Yine Taberânî ile Nesâî'nin rivayet ettiği hadis de mevcuttur. Bkz. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/183 (3468); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 3/96 (2602); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 10/137 (11195). Çünkü bu hadisin senedinde Ali bin Ebî Sârre var. O da zayıf bir ravidir. (çev.)

[115]. Bezzâr, *el-Müsned*, 13/361 (7007); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/42. Heysemî devamla der ki: "Bezzâr'ın rivayet ettiği hadisin ravileri, Deylem bin Gazvân ve Ali bin Zeyd hariç es-Sahîh'in ravileridir. Deylem bin Gazvân ise sika bir kimsedir."

[116]. Buhârî, Meğâzî 61; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 2/369. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/105

[117]. Buhârî, Zekât 1, 41, 63, Mezâlim 9, Meğâzî 60, Tevhîd 1; Müslim, Îmân 29 (19); Ebû Dâvûd, Zekât 5 (1584); Tirmizî, Zekât 6 (625); Nesâî, Zekât 1, 46; İbni Mâce, Zekât 1 (1783); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/233. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 6/100

[118]. Haram aylar zilkade, zilhicce, muharrem, receb. Bu aylarda savaşmak İbrâhîm aleyhisselam zamanında haram kılınmıştı. Bu yasak, İslam'ın ilk yıllarına kadar devam etmişti. Nihayet receb ayında savaş helal kılınmış, diğerlerinde yine haram olarak kalmıştır. Hatta bazılarına göre receb ayında bile savaşmak haramdır. Bunun sırrı, güvenliği sağlamaktır. (çev.)

[119]. Hantem, dubbâ, nakîr ve müzeffet gibi kapları kullanmama ile ilgili yasak bir müddet devam ettikten sonra Büreyde hadisiyle neshedilmiştir. İmam Ebû Hanîfe, İmam Şâfiî ve âlimlerin çoğunun görüşü de bu şekildedir. Büreyde hadisi için bkz: Ebû Dâvûd, Eşribe 7 (3698). (çev.)

[120]. Buhârî, Îmân 40, İlm 25, Mevâkîtu's-Salât 2, Zekât 1, Farzu'l-Humus 2, Menâkıb 5, Meğâzî 69, Edeb 98, Ahbâru'l-Ahâd 5, Tevhîd 56; Ebû Dâvûd, Eşribe 7 (3692); Tirmizî, Îmân 5 (2611); Nesâî, Îmân 25; İbni Mâce, Zühd 18 (4186, 4187); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/228. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/46

[121]. Müslim, Cihâd 75 (1774); Tirmizî, İsti'zân 23 (2716); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/133. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/262

Kisrâ: Fars/İran krallarına verilen unvandır. **Kayser**: Rum meliklerine verilen unvandır. **Necâşî**: Habeşistan hükümdarlarına verilen unvandır. (çev.)

[122]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 22/453; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 9/12 (8976); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/305. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İbni Lehîa var. Onun naklettiği hadis hasen/güzeldir. Geriye kalan diğer raviler ise es-Sahîh'in ravileridir."

[123]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/442, 4/74; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/235, 236. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/15, 6/27. Heysemî devamla der ki: "Ebû Ya'lâ'nın ravileri sika kimselerdir. Abdullah bin Ahmed'in de ravileri böyledir."

[124]. Müşrikler Peygamber aleyhisselamı Ebû Kebşe adında bir kimseye benzetiyorlardı. Bu adam, putlara ibadet etme hususunda Kureyş'e muhalefet edip Şı'ra'l-Abûr adlı yıldıza tapmış bir Huzaalı idi. Peygamber aleyhisselam da putlara ibadet hususunda Kureyş'e muhalefet edince O'nu ona benzeterek "Ebû Kebşe'nin oğlu" ismini vermişlerdi.

Bir rivayete göre de Ebû Kebşe, annesi yönünden Peygamber aleyhisselamın atalarındandır. Peygamber aleyhisselamı ona nispet etmekle güya ona çekmiş olduğunu kastetmek istemişlerdi. (çev.)

[125]. Abdullah ibni Abbâs'ın Ebû Süfyân'dan rivayeti burada bitiyor. Bundan sonraki kıssa, Zührî'nin, İbnü'n-Nâtûr'dan naklettiği rivayettir. İbnü'n-Nâtûr, Emevî hükümdarı Abdülmelik döneminde hayattaydı. (çev.)

[126]. Buhârî, Bed'ü'l-Vahy 6, Îmân 38, Şehâdât 28, Cihâd 11, 102, 122, Cizye 13, Tefsîru Sûre-i Âl-i İmrân 4, Edeb 8, İsti'zân 24; Müslim, Cihâd 74 (1773); Ebû Dâvûd, Edeb 118-119 (5136); Tirmizî, İsti'zân 24 (2717); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/262, 263

[127]. Buhârî, İlm 7, Meğâzî 82; Ahbâru'l-Âhâd 4; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/243, 305

[128]. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/287. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri, Kesîr bin Ziyâd hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da sika kimsedir. İmam Ahmed'de bu hadisin bir bölümü geçmektedir."

[129]. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/305. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

Bezzâr, Ebû Ya'lâ ile Taberânî de bu hadisi anlam itibariyle Enes bin Mâlik radıyallahu anhdan rivayet etmiştir. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/305'de der ki: "İlk ikisinin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[130]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/340 (801); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/310. Heysemî devamla der ki: "Taberânî bu hadisi muttasıl olarak bu şekilde ve muhtasar olarak munkatı şeklinde İbni İshâk'tan rivayet etmiştir. Muttasıl senette bir topluluk var. Onları tanımıyorum. İbni İshâk'a dayanan bu iki rivayetin isnadı ceyyiddir."

[131]. İbni Mâce, Ticârât 59 (2281); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/222 (5147); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/240. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin ravileri güvenilir kimselerdir."

Yine bu hadisi İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 1/522-524 (288); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/700 (6547); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 6/86 (11284); Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebî*, 1/81. İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/566'da der ki: "Bu hadisin isnadının ravileri sika kimselerdir." Hâkim de bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[132]. Süheyl ismi, kolaylık anlamına gelen 'sehl' kelimesinden türemiştir. Peygamber aleyhisselam burada hem Süheyl isminin manasına hem de kişiye vurgu yapmaktadır. (çev.)

[133]. Ebû Basîr, Şam'a giden Mekkeliler'in yolu üzerinde bulunan, 'İys' denen yere yerleşmiştir.

[134]. Buhârî, Şurût 15, 1, Hac 106, Cezâü's-Sayd 3, Meğâzî 35; Ebû Dâvûd, Menâsik 14 (1754), Cihâd 156 (2765); Nesâî, Menâsik 62; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/323, 328

[135]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/199, 204, 205; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/346; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/351. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/142. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed ile Taberânî, Amr bin Âs'dan benzer ifadeyle rivayet etmiştir. İkisinin de rivayet ettiği hadisin ravileri sika kimselerdir."

Şuayb el-Arnaûd, bu hadisin mutabaat yoluyla şahidleriyle hasen olduğunu belirtmiştir.

[136]. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/30; Vàkıdî, *el-Meğâzî*, 2/745-747; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/344-349; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/328

[137]. Buhârî, Meğâzî 48; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/9 (7264); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/167. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[138]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/317; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/294

[139]. Ecnâdeyn, Filistin'de Remle ile Beyt-i Cibrin arasında bir yerdir. Diğer bir rivayete göre İkrime, Yermük savaşında şehit düşmüştür. En kuvvetli rivayet de budur. Bunu Taberî tarihinde kaydetmiştir.

[140]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/269 (5055); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/75. Ayrıca bkz. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/173'de Taberânî'den naklen bu hadisi Urve rahimehullahtan kısa olarak rivayet etmiştir.

[141]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/465; Ebû Dâvûd, Büyû' (3562); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (5779); Dârekutnî, *es-Sünen*, 3/39; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/47; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/89, *Ma'rifetü's-Sünen*, (11967); Begavî, *Şerhu's-Sünne*, (2161). Şuayb el-Arnaûd bu hadisin isnadının hasen olduğunu belirtmiştir.

[142]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/561 (6084). Ayrıca bkz. İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/364

[143]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/312 (5210)

[144]. Ebû Dâvûd, Harâc (3026); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/218

[145]. Ebû Dâvûd, Harâc (3025); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/431

[146]. Ebû Dâvûd, Ebvâbu Şehru Ramazân (1393); İbni Mâce, İkàmetü's-Salât 178 (1345); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/9. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. *el-Müsned*, 26/81 (16160)

[147]. Zübeyr bin Avvâm, Osmân bin Affân, Talha bin Ubeydullah, Sa'd bin Ebî Vakkàs, Abdurrahmân bin Avf, Ali bin Ebî Tâlib, Zeyd bin Hârise ve Ebû Bekir'dir

[148]. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/29

[149]. Dârekutnî, *es-Sünen*, 1/39 (64); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 1/52 (130); Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 1/78 (254); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/142

Ayrıca bu hadisi benzer lafızla Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 9/34; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/50'de Estak rahimehullahtan rivayet etmiştir.

[150]. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/438; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 9/82-83; Taberî, *Târîhu't-Taberî*, 2/357-358; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/152

[151]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/362 (849); Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/306 (227)

[152]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/239; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/123; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/234. Hâkim bu hadisin Buhârî'nin şartına göre sahih olduğunu belirtmiştir.

[153]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 17/58 (118); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/284-286 (14063); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 13/563-566 (37456). Heysemî devamla der ki: "Bu hadis mürseldir. İsnadı ise ceyyiddir."

Yine Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 17/58 (120); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/287. Heysemî devamla der ki: "(Taberânî'nin Enes bin Mâlik'ten mevsul olarak rivayet ettiği) bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[154]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (34); Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 158 (2491); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/319. Ayrıca bkz. İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/241

[155]. Nesâî, Nikâh 63; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/37 (5374); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/155 (7187); Bezzâr, *el-Müsned*, 3/244; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4/47 (17651); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/195 (2735); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 7/213 (13755).Ayrıca bkz. İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/461. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[156]. Ebû Dâvûd, Salât (487); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/118 (2254), 4/209-211 (2380); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/55 (4380).

Buhârî, İlm 6; Ebû Dâvûd, Salat 23 (486); Nesâî, Sıyam 1; İbni Mâce, İkàmetü's-Salat 194 (1402)'de Enes bin Mâlik radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.

[157]. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/386. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Yine bu hadis, Zührî yolundan da benzer lafızla rivayet edilmiştir. Her iki rivayet de mürseldir. İkisinin de isnadı hasendir."

Hâkim de *el-Müstedrek*, 3/616'da bu hadisi aynı manada rivayet etmiştir.

[158]. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/386; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 2/251. İbni Kesîr der ki: "Bu hadisin senedinde bir sakınca yoktur." Hâkim de bu hadisi uzunca bir şekilde rivayet etmiştir.

[159]. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/125; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/83. Bu hadisi Begavî ile İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 34/345 (7023) uzunca bir şekilde rivayet etmiş ve "Bu hadis hasendir" demiştir. Bkz. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/38.

Ayrıca bu hadisi; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/169; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/262 (5285); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/204. Heysemî devamla der ki: "Hadisin senedinde Abdurrahmân bin Ziyâd var, o da zayıftır. Yalnız Ahmed bin Sâlih bu zatın sika olduğunu söyler ve hakkında konuşanları reddeder. Diğer raviler de sika kimselerdir."

[160]. Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/579

[161]. Hâkim, *el-Müstedrek, 3/582. Hâkim devamla der ki: "Bu hadisin birçok senedi vardır. İbrâhîm ibnü'l-Münzir el-Hizâmî bu senedleri bir araya getirdi. Muhammed bin Füleyh yoluyla Mûsâ bin Ukbe rivayet ile Haccâc bin Zü'r-Rükaybe rivayetinde gelince; bu ikisi de sahih hadistir. Muhammed ibni İshàk el-Kureşî bu iki hadisi el-Meğâzî'de kısa bir şekilde rivayet etmiştir.*

Taberânî de bu hadisi İbni İshàk'tan rivayet etmiştir. Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 9/394'de bu hadisle ilgili olarak şöyle der: "Bu hadisin İbni İshàk'a olan ravileri sika kimselerdir."

[162]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/105 (3806); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/339 (5300); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/548 (33733); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/310. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin isnadı hasen veya sahihtir."

[163]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/85; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/295; *Muvatta*, Cihâd 10; Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 5/199'da ise bu hadisi Yahyâ bin Saîd rahimehullahtan rivayet etmiştir.

[164]. Tirmizî, Siyer 1 (1548); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/444; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/189; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/298

[165]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/451; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/369 (861); Heysemî de *Mecmau'z-Zevâid*, 6/215. Hâkim devamla der ki: "Bu hadisin isnadı sahihtir." Zehebî de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Heysemî de *Mecmau'z-Zevâid*, 6/215'de der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[166]. Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/109; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/166; İbni Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/453

[167]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/380 (5449)

[168]. Tirmizî, İsti'zân 12; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 4/139; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/6

[96]
[63]
[67]
[162]
[153]

[125]
[105]
[134]
[49]
[120]
[72]
[77]
[100]
[138]
[148]
[167]
[110]
[144]
[54]
[143]
[101]
[114]
[124]
[163]
[91]
[147]
[58]
[157]
[81]
[68]
[166]
[71]
[149]
[104]
[55]
[137]
[83]

[121]
[92]
[140]
[52]
[95]
[158]
[80]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/74; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/58-59. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Abdullah bin Ahmed ile İbni Sa'd rivayet etmiştir. Asıl adı Abdullah'tır. Onu tanımıyorum. Fakat hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/432 (13582); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/434 (6505); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 10/34 (5662)

Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/292. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 6/125. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir. Ebû Ya'lâ ile Bezzâr da bu hadisi rivayet etmiştir." Bu hadisin isnadı ceyyiddir. Şuayb el-Arnaûd, bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 13/73 (181), 14/139 (14764); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/35. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İbni İshàk var. O güvenilir bir müdellestir. Geriye kalan diğer raviler ise güvenilir kimselerdir."

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/486 (2053), 4/16 (2105), Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 5/217 (9427); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 4/374 (2494), 4/462 (2591); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/60 (37); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/107; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/298; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/304. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed, Ebû Ya'lâ ile Taberânî senedleriyle birlikte rivayet etmiştir. Bunlardan birisinin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim de bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

. Mekke'nin fethinden önce Müslümanlar'ın Medine'ye hicret etmesi vaciptir. (çev.)

. Müslim, Cihâd 2 (1731); Ebû Dâvûd, Cihâd 82 (2612, 2613); Tirmizî, Siyer 48 (1617), Diyât 14 (1408); İbni Mâce, Cihad 38 (2858); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 38/77 (22978), 38/136 (23030); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/184; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/42 (4739); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/428 (32632); İbnü'l-Cârûd, *el-Müntekà*, 1/260 (1042); Dârimî, *es-Sünen*, 3/1586 (2486); Tahâvî, *Şerhu Meânî'l-Âsâr*, 3/206 (5075); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/297

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/159 (8265); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/305. Heysemî devamla der ki: "Taberânî'nin naklettiği hadisin ravileri, Osmân bin Yahyâ el-Karkasânî hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da sika bir kimsedir."

. Buhârî, Cihâd 102, Fezâilü's-Sahâbe 9, Meğâzî 38; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 34 (2406); Ebû Dâvûd, İlm 10 (3661); Nesâî, Fezâilü's-Sahâbe, (46); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/333

. Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'an 3222); Ebû Dâvûd, Hurûf (3988); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 39/528; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 18/323 (834), 18/324 (835, 836), 18/326 (838); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/460 (3586). Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 39/528; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 18/326 (838). Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir.

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/107; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/62 (849); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/42. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İbni Lehîa var. Onda zayıflık vardır. Fakat naklettiği hadisi hasendir/güzeldir. Geriye kalan diğer raviler ise sika kimselerdir."

[161]

[126]

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/286 (8099, 8100); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/387 (16056, 16057). Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî iki senedle rivayet etmiştir. Birinci sened, hasendir. Bu senedin içerisinde Ebû Gàlib var. Onun da sika olduğu söylenmiştir.

Bilgi: Burada *Hayâtü's-Sahâbe*'deki mevcut hadis metnine değil de hadisin sıhhati bakımından müellifin şahid olarak getirdiği Taberânî'de geçen hadisin metnine yer verilmiştir. (çev.)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/372; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/28 (7285); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/712 (6573); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/2. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri, Ali bin Zeyd hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da hadisi hasen/güzel olan kimsedir."

. Burada *Hayâtü's-Sahâbe*'de geçen rivayet değil de müellifin şahid olarak getirdiği, Bezzâr'ın naklettiği hadise yer verilmiştir. Çünkü *Hayâtü's-Sahâbe*'de geçen mevcut Ebû Ya'lâ rivayeti zayıftır. Yine Taberânî ile Nesâî'nin rivayet ettiği hadis de mevcuttur. Bkz. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/183 (3468); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 3/96 (2602); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 10/137 (11195). Çünkü bu hadisin senedinde Ali bin Ebî Sârre var. O da zayıf bir ravidir. (çev.)

. Bezzâr, *el-Müsned*, 13/361 (7007); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/42. Heysemî devamla der ki: "Bezzâr'ın rivayet ettiği hadisin ravileri, Deylem bin Gazvân ve Ali bin Zeyd hariç es-Sahîh'in ravileridir. Deylem bin Gazvân ise sika bir kimsedir."

. Buhârî, Meğâzî 61; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 2/369. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/105

[106]

. Ebû Dâvûd, Cihâd 169 (2786); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/67, 3/484; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 7/307 (7216), 9/184 (18242); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/162. Heysemî devamla der ki: "Abdullah bin Ahmed ile babası İmam Ahmed bu hadisi rivayet etmiş fakat hadisin metnine bu tertip üzere yer vermemiştir. Taberânî bu hadisi rivayet etmiştir. İkisinin de naklettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir. Ebû Dâvûd da bu hadisin bir kısmını rivayet etmiştir."

Ebû Dâvûd'da yer alan rivayet, sahih ve muttasıl bir senede sahiptir.

. Resûl-i Ekrem, Neccâroğulları kabilesinin erkeklerine 'dayı' derdi. Çünkü dedesi Abdülmuttalib'in annesi Selmâ, Hazrec kabilesinin Neccâroğulları kabilesindendi. (çev.)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 20/18 (12543)*;* Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 5/503. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed rivayet etmiştir. Hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Şuayb el-Arnaûd da bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

. Buhârî, Cenâiz 80, Merdâ 11, *el-Edebü'l-Müfred*, (524); Ebû Dâvûd, Cenâiz 2 (3095); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/228, 280; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (4884); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/206

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/109 (12080); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (3879); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 5/305. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed ile Ebû Ya'lâ'nın naklettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 24/90 (238); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 44/517 (26956); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/187 (7208); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/48 (4363); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 5/305. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 1/287 (133); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/550 (3872). Hâkim bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat,* 6/361 (6615); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/94; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/20. Heysemî devamla der ki: "Hadisin ravisi Humeyd bin Münhib'i bilmiyorum. Hadisin geriye kalan diğer ravileri ise sika (güvenilir) kimselerdir."

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/55

. İbni Cerîr et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 17/555; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 3/62, *el-Bidâye*, 3/50

. **Buâs savaşı**: Medine'ye iki fersah uzaklıkta ve Benî Kurayza toprakları üzerinde bulunan Buâs mevkiinde, Medineli Evs ile Hazrec kabileleri arasında hicretten beş veya altı yıl önce (617) cereyan eden ve "Yevmü Buâs" diye bilinen savaştır. Bu savaş, daha önceden de 120 yıl sürerek devam edip gelmiştir. Bu, en sonucusudur. (çev.)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/30-31 (23619); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/180-181; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/276 (805); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/36; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/11; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/91. Bu hadisin ravileri sika kimselerdir.

. Bu ifade o dönemde imdat isteyen kimsenin kullandığı bir kelimedir. (çev.)

. Buhârî, Tefsîru Sûre-i Tebbet 1, 2, 3, Tefsîru Sûre-i Şuarâ 2, Tefsîru Sûre-i Sebe' 2, Menâkıb 13, Cenâiz 98; Müslim, Îmân 355 (208); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/307. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 1/38

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/492, 493; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 5/61 (4582, 4583, 4584, 4585), 5/62 (4586, 4587, 4588, 4589); *el-Mu'cemü'l-Evsat* 2/133 (1487); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/61 (38, 39); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/22. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/138; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/509; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/186.

Bu hadisin senedinde Hüseyin bin Abdullah bin Ubeydullah var. Zayıftır. Fakat İbni Maîn onu güvenilir kabul etmiştir. Heysemî, bu hadisi mutabaat yoluyla desteklemek ve kuvvetlendirmek için şahid rivayetler getirmiştir. Bkz. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/21

Yine Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/22'de der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed ile oğlu Abdullah da rivayet etmiştir. Taberânî de *el-Mu'cemü'l-Kebîr*'de benzer lafızla ve *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta ise senedleriyle birlikte rivayet etmiştir. Abdullah bin Ahmed'in naklettiği hadisin senedlerinden birisinin ravileri sika kimselerdir."

Şuayb el-Arnaûd iki şekilde naklettiği bu hadisin sahih li-gayrihi olduğunu belirtmiştir. Bkz. *el-Müsned*, 31/342, 343. Hâkim de bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

. Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/105

[164]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/492, 493; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 5/61 (4582, 4583, 4584, 4585), 5/62 (4586, 4587, 4588, 4589), *el-Mu'cemü'l-Evsat* 2/133 (1487); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/61 (38, 39); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/22. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/138; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/509; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/186

Bu hadisin senedinde Hüseyin bin Abdullah bin Ubeydullah var. Zayıftır. Fakat İbni Maîn onu sika kabul etmiştir. Heysemî, bu hadisi mutabaat yoluyla desteklemek ve kuvvetlendirmek için şahid rivayetler getirmiştir. Bkz. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/21

Yine Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/22'de der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed ile oğlu Abdullah da rivayet etmiştir. Taberânî de *el-Mu'cemü'l-Kebîr*'de benzer lafızla ve *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta ise senedleriyle birlikte rivayet etmiştir. Abdullah bin Ahmed'in naklettiği hadisin senedlerinden birisinin ravileri sika kimselerdir."

Şuayb el-Arnaûd da iki şekilde naklettiği bu hadisin sahih li-gayrihi olduğunu belirtmiştir. Bkz. *el-Müsned*, 31/342, 343. Hâkim de bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[123]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/63, 5/376. Heysemî der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Müslim, Îmân 350 (205); Tirmizî, Zühd 7 (2310), Tefsîru'l-Kur'an (3184?); Nesâî, Vesâyâ 6

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/231, 236; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 8/303. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Bezzâr ile İmam Ahmed özet olarak rivayet etmiştir. Taberânî de *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta bu hadisi muhtasar olarak rivayet etmiştir. İmam Ahmed'in naklettiği hadisin senedindeki raviler ile Bezzâr'ın senedlerinden birisinde yer alan raviler, Şüreyk dışında Müslim'in es-Sahîh'inde yer alan ravilerdendir. Şüreyk de sika bir ravidir."

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/111; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 8/302. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni*'l-Azîm, 3/350. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed rivayet etmiştir. Hadisin ravileri sika kimselerdir."

. Bezzâr, *el-Müsned*, 2/105 (456); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 2/225 (883), 2/465 (1371); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/276 (1971); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 8/302. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. İmam Ahmed bu hadisi kısa olarak rivayet etmiş, Taberânî de *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta muhtasar olarak rivayet etmiştir. İmam Ahmed'in naklettiği hadisin ravileri ile Bezzâr'ın naklettiği iki senedden birinin ravileri, Şüreyk hariç es-Sahîh'in ravileridir. Şüreyk de sika bir ravidir."

[89]

[66]

. Tirmizî, Siyer 1 (1548); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/444; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/189; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/298

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/451; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/369 (861); Heysemî de *Mecmau'z-Zevâid*, 6/215. Hâkim devamla der ki: "Bu hadisin isnadı sahihtir." Zehebî de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Heysemî de *Mecmau'z-Zevâid*, 6/215'de der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/109; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/166; İbni Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/453

. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/386. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Yine bu hadis, Zührî yolundan da benzer lafızla rivayet edilmiştir. Her iki rivayet de mürseldir. İkisinin de isnadı hasendir."

Hâkim de *el-Müstedrek*, 3/616'da bu hadisi aynı manada rivayet etmiştir.

. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/386; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 2/251. İbni Kesîr der ki: "Bu hadisin senedinde bir sakınca yoktur." Hâkim de bu hadisi uzunca bir şekilde rivayet etmiştir.

. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/125; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/83. Bu hadisi Begavî ile İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 34/345 (7023) uzunca bir şekilde rivayet etmiş ve "Bu hadis hasendir" demiştir. Bkz. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/38.

Ayrıca bu hadisi; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/169; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/262 (5285); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/204. Heysemî devamla der ki: "Hadisin senedinde Abdurrahmân bin Ziyâd var, o da zayıftır. Yalnız Ahmed bin Sâlih bu zatın sika olduğunu söyler ve hakkında konuşanları reddeder. Diğer raviler de sika kimselerdir."

. Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/579

. Hâkim, *el-Müstedrek, 3/582. Hâkim devamla der ki: "Bu hadisin birçok senedi vardır. İbrâhîm ibnü'l-Münzir el-Hizâmî bu senedleri bir araya getirdi. Muhammed bin Füleyh yoluyla Mûsâ bin Ukbe rivayet ile Haccâc bin Zü'r-Rükaybe rivayetinde gelince; bu ikisi de sahih hadistir. Muhammed ibni İshàk el-Kureşî bu iki hadisi el-Meğâzî'de kısa bir şekilde rivayet etmiştir.*

Taberânî de bu hadisi İbni İshàk'tan rivayet etmiştir. Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 9/394'de bu hadisle ilgili olarak şöyle der: "Bu hadisin İbni İshàk'a olan ravileri sika kimselerdir."

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/105 (3806); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/339 (5300); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/548 (33733); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/310. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin isnadı hasen veya sahihtir."

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/85; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/295; *Muvatta*, Cihâd 10; Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 5/199'da ise bu hadisi Yahyâ bin Saîd rahimehullahtan rivayet etmiştir.

[69]

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/380 (5449)

. Tirmizî, İsti'zân 12; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 4/139; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/6

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/561 (6084). Ayrıca bkz. İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/364

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/312 (5210)

. Ebû Dâvûd, Harâc (3026); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/218

. Ebû Dâvûd, Harâc (3025); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/431

. Ebû Dâvûd, Ebvâbu Şehru Ramazân (1393); İbni Mâce, İkàmetü's-Salât 178 (1345); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/9. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. *el-Müsned*, 26/81 (16160)

. Buhârî, Meğâzî 48; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/9 (7264); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/167. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/317; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/294

. Ecnâdeyn, Filistin'de Remle ile Beyt-i Cibrin arasında bir yerdir. Diğer bir rivayete göre İkrime, Yermük savaşında şehit düşmüştür. En kuvvetli rivayet de budur. Bunu Taberî tarihinde kaydetmiştir.

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/269 (5055); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/75. Ayrıca bkz. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/173'de Taberânî'den naklen bu hadisi Urve rahimehullahtan kısa olarak rivayet etmiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/465; Ebû Dâvûd, Büyû' (3562); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (5779); Dârekutnî, *es-Sünen*, 3/39; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/47; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/89, *Ma'rifetü's-Sünen*, (11967); Begavî, *Şerhu's-Sünne*, (2161). Şuayb el-Arnaûd bu hadisin isnadının hasen olduğunu belirtmiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 17/58 (118); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/284-286 (14063); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 13/563-566 (37456). Heysemî devamla der ki: "Bu hadis mürseldir. İsnadı ise ceyyiddir."

Yine Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 17/58 (120); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/287. Heysemî devamla der ki: "(Taberânî'nin Enes bin Mâlik'ten mevsul olarak rivayet ettiği) bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (34); Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 158 (2491); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/319. Ayrıca bkz. İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/241

. Nesâî, Nikâh 63; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/37 (5374); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/155 (7187); Bezzâr, *el-Müsned*, 3/244; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4/47 (17651); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/195 (2735); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 7/213 (13755).Ayrıca bkz. İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/461. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

. Ebû Dâvûd, Salât (487); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/118 (2254), 4/209-211 (2380); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/55 (4380).

Buhârî, İlm 6; Ebû Dâvûd, Salat 23 (486); Nesâî, Sıyam 1; İbni Mâce, İkàmetü's-Salat 194 (1402)'de Enes bin Mâlik radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.

. Zübeyr bin Avvâm, Osmân bin Affân, Talha bin Ubeydullah, Sa'd bin Ebî Vakkàs, Abdurrahmân bin Avf, Ali bin Ebî Tâlib, Zeyd bin Hârise ve Ebû Bekir'dir

. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/29

. Dârekutnî, *es-Sünen*, 1/39 (64); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 1/52 (130); Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 1/78 (254); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/142

Ayrıca bu hadisi benzer lafızla Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 9/34; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/50'de Estak rahimehullahtan rivayet etmiştir.

. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/438; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 9/82-83; Taberî, *Târîhu't-Taberî*, 2/357-358; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/152

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/362 (849); Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/306 (227)

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/239; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/123; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/234. Hâkim bu hadisin Buhârî'nin şartına göre sahih olduğunu belirtmiştir.

. Buhârî, Îmân 40, İlm 25, Mevâkîtu's-Salât 2, Zekât 1, Farzu'l-Humus 2, Menâkıb 5, Meğâzî 69, Edeb 98, Ahbâru'l-Ahâd 5, Tevhîd 56; Ebû Dâvûd, Eşribe 7 (3692); Tirmizî, Îmân 5 (2611); Nesâî, Îmân 25; İbni Mâce, Zühd 18 (4186, 4187); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/228. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/46

. Müslim, Cihâd 75 (1774); Tirmizî, İsti'zân 23 (2716); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/133. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/262

Kisrâ: Fars/İran krallarına verilen unvandır. **Kayser**: Rum meliklerine verilen unvandır. **Necâşî**: Habeşistan hükümdarlarına verilen unvandır. (çev.)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 22/453; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 9/12 (8976); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/305. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İbni Lehîa var. Onun naklettiği hadis hasen/güzeldir. Geriye kalan diğer raviler ise es-Sahîh'in ravileridir."

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/442, 4/74; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/235, 236. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/15, 6/27. Heysemî devamla der ki: "Ebû Ya'lâ'nın ravileri sika kimselerdir. Abdullah bin Ahmed'in de ravileri böyledir."

. Müşrikler Peygamber aleyhisselamı Ebû Kebşe adında bir kimseye benzetiyorlardı. Bu adam, putlara ibadet etme hususunda Kureyş'e muhalefet edip Şı'ra'l-Abûr adlı yıldıza tapmış bir Huzaalı idi. Peygamber aleyhisselam da putlara ibadet hususunda Kureyş'e muhalefet edince O'nu ona benzeterek "Ebû Kebşe'nin oğlu" ismini vermişlerdi.

Bir rivayete göre de Ebû Kebşe, annesi yönünden Peygamber aleyhisselamın atalarındandır. Peygamber aleyhisselamı ona nispet etmekle güya ona çekmiş olduğunu kastetmek istemişlerdi. (çev.)

. Abdullah ibni Abbâs'ın Ebû Süfyân'dan rivayeti burada bitiyor. Bundan sonraki kısa, Zührî'nin, İbnü'n-Nâtûr'dan naklettiği rivayettir. İbnü'n-Nâtûr, Emevî hükümdarı Abdülmelik döneminde hayattaydı. (çev.)

. Buhârî, Bed'ü'l-Vahy 6, Îmân 38, Şehâdât 28, Cihâd 11, 102, 122, Cizye 13, Tefsîru Sûre-i Âl-i İmrân 4, Edeb 8, İsti'zân 24; Müslim, Cihâd 74 (1773); Ebû Dâvûd, Edeb 118-119 (5136); Tirmizî, İsti'zân 24 (2717); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/262, 263

. Buhârî, Zekât 1, 41, 63, Mezâlim 9, Meğâzî 60, Tevhîd 1; Müslim, Îmân 29 (19); Ebû Dâvûd, Zekât 5 (1584); Tirmizî, Zekât 6 (625); Nesâî, Zekât 1, 46; İbni Mâce, Zekât 1 (1783); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/233. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 6/100

. Haram aylar zilkade, zilhicce, muharrem, receb. Bu aylarda savaşmak İbrâhîm aleyhisselam zamanında haram kılınmıştı. Bu yasak, İslam'ın ilk yıllarına kadar devam etmişti. Nihayet receb ayında savaş helal kılınmış, diğerlerinde yine haram olarak kalmıştır. Hatta bazılarına göre receb ayında bile savaşmak haramdır. Bunun sırrı, güvenliği sağlamaktır. (çev.)

. Hantem, dubbâ, nakîr ve müzeffet gibi kapları kullanmama ile ilgili yasak bir müddet devam ettikten sonra Büreyde hadisiyle neshedilmiştir. İmam Ebû Hanîfe, İmam Şâfiî ve âlimlerin çoğunun görüşü de bu şekildedir. Büreyde hadisi için bkz: Ebû Dâvûd, Eşribe 7 (3698). (çev.)

. İbni Mâce, Ticârât 59 (2281); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/222 (5147); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/240. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin ravileri güvenilir kimselerdir."

Yine bu hadisi İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 1/522-524 (288); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/700 (6547); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 6/86 (11284); Ebu'ş-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebî*, 1/81. İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/566'da der ki: "Bu hadisin isnadının ravileri sika kimselerdir." Hâkim de bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[57]

. Süheyl ismi, kolaylık anlamına gelen 'sehl' kelimesinden türemiştir. Peygamber aleyhisselam burada hem Süheyl isminin manasına hem de kişiye vurgu yapmaktadır. (çev.)

. Ebû Basîr, Şam'a giden Mekkeliler'in yolu üzerinde bulunan, 'İys' denen yere yerleşmiştir.

. Buhârî, Şurût 15, 1, Hac 106, Cezâü's-Sayd 3, Meğâzî 35; Ebû Dâvûd, Menâsik 14 (1754), Cihâd 156 (2765); Nesâî, Menâsik 62; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/323, 328

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/199, 204, 205; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/346; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/351. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/142. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed ile Taberânî, Amr bin Âs'dan benzer ifadeyle rivayet etmiştir. İkisinin de rivayet ettiği hadisin ravileri sika kimselerdir."

Şuayb el-Arnaûd, bu hadisin mutabaat yoluyla şahidleriyle hasen olduğunu belirtmiştir.

. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/30; Vàkıdî, *el-Meğâzî*, 2/745-747; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/344-349; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/328

[86]

. Buhârî, İlm 7, Meğâzî 82; Ahbâru'l-Âhâd 4; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/243, 305

. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/287. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri, Kesîr bin Ziyâd hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da sika kimsedir. İmam Ahmed'de bu hadisin bir bölümü geçmektedir."

. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/305. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

Bezzâr, Ebû Ya'lâ ile Taberânî de bu hadisi anlam itibariyle Enes bin Mâlik radıyallahu anhdan rivayet etmiştir. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/305'de der ki: "İlk ikisinin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/340 (801); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/310. Heysemî devamla der ki: "Taberânî bu hadisi muttasıl olarak bu şekilde ve muhtasar olarak munkatı şeklinde İbni İshàk'tan rivayet etmiştir. Muttasıl senette bir topluluk var. Onları tanımıyorum. İbni İshàk'a dayanan bu iki rivayetin isnadı ceyyiddir."

[60]

[132]

[155]

[152]
[115]
[135]
[109]
[129]
[141]
[79]
[112]
[107]
[146]
[51]
[70]
[93]
[117]
[65]
[75]
[103]

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/159 (10314); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/89 (448); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/61. Heysemî der ki: "Bu hadisin ravileri, Mücâlid bin Saîd hariç es-Sahîh'in ravileridir. Onun da sika olduğu belirtilmiştir."

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 2/97 (1428); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/62 (14408). Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde Yezîd bin Rebîa er-Rahabî var. O metruk birisidir. Fakat İbni Adiyy onun hakkında, 'Onun naklettiği hadiste bir sakınca olmadığı kanaatindeyim' dedi. Bu hadisin geriye kalan diğer ravileri ise sika kimselerdir."

. Bi'r-i Maûna, yetmiş kadar sahabenin şehid edildiği yerdir. Bu olaya da Bi'r-i Maûna vakası (4 Safer/ Temmuz 625) denir. (çev.)

. İbni Sa'd, *Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/137

. Buhârî, Tefsîru Sûre-i Zümer 1; Müslim, Îmân 193 (122); Ebû Dâvûd, Fiten 6 (4274); Nesâî, Tahrîmu'd-Dem 2; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 2/238

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/225 (595); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 2/30; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/155; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/77; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/263. Heysemî, hadisin senedindeki Yezîd bin Sinân'ın zayıf olduğunu belirtmiş fakat Hâkim bu hadisin senedinin sahih olduğunu söylemiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/103; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (1280); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/181; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/430. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/14, 8/262

Heysemî, İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin senedindeki ravilerin, es-Sahîh'in ravileri olduğunu söylemiştir. Hâkim de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[94]

. *Muvatta*, Akdiye 16; İmam Şâfiî, *Müsnedü'ş-Şâfiî*, (1500); Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 10/164 (18695); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/359 (16887)

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/567 (3925); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/175

. Buhârî, Fezâilü'l-Ashâbi'n-Nebi 5, Tefsîru Sûre-i A'râf 3. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/26-27

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/112; Tayâlisî, *el-Müsned*, (188); Bezzâr, *el-Müsned*, (151); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (447); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat,* 2/207 (1746); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/102. Heysemî bu hadisin isnadının hasen olduğunu belirtmiştir.

[97]

[156]

[61]

. İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/323. İbni Abdilberr bunun sahih olduğunu belirtmiştir.

. Müslim, Salât 294 (832); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/112; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/158; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 3/6; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/86

. Kusay, Resûl-i Ekrem'in dördüncü dedesidir. Kureyş'in iftihar edeceği hasletleri tesis eden odur. Kureyş'i ilk önce bir araya getirdi, saflarını düzeltti. Mekke'nin yönetimini Huzâa kabilesinden alıp Kureyş'e verdi. Kureyşliler de onu Mekke emîri tayin ettiler. Böylece Kusay, Kâ'b bin Lüeyy'in sülalesinden Mekke'nin ilk kralı olan kişidir. Kavmi ona itaat etmiştir. Mekke'nin anahtarı, zemzem kuyusu, hacılara yedirilen yemek, istişare evi Dâru'n-Nedve ve Kureyş'in savaşlarda bayrak taşıma hakkı onun elindeydi. Mekke'nin bütün şerefi ona verilmişti. (Taberî, 2/258)

. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/207; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/64; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/129

. Bu rivayetin buraya kadar olan kısmı *Hayâtü's-Sahâbe*'de yok. Eserde buradan itibaren mevcut. Konunun daha iyi anlaşılması için hadisin tamamına tarafımızca yer verilmiştir. (çev.)

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/248, 349. Ayrıca bkz. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/172; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/94, 95; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/32; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/401

Bu hadisin senedinde Vàkıdî vardır. Şu kadar var ki hepsi de bunu, onun Müslüman olmasının sebebi olarak zikretmişlerdir. Ayrıca daha önce geçen kaynaklara; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/94'e de bakınız. İbni Sa'd, bu rivayeti bu yolla Muhammed bin Ömer'den bu şekilde zikretmiş, sonra bunu tekrar bir başka yoldan Muhammed bin Ömer'den (*et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/95'te) muhtasar olarak nakletmiştir. Vàkıdî'nin rivayet yolundan Dârekutnî'nin de *el-İsâbe,* 1/406'da belirtildiği üzere zikrettiği üçüncü bir yoldan da rivayet etmiş bulunmaktadır.

. Müslim, Cum'a 46 (868); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/477-478 (2749); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/527 (6568); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/303 (5801). Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/36; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/77; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 2/210

. Tirmizî, Deavât 70 (3483); İbni Huzeyme, *et-Tevhîd,* 1/277

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/65. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. (Bkz. *el-Müsned*, 27/164)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/257; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/518-519. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/66; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/468, (Begavî de bu hadisi nakletmiştir). Şuayb el-Arnaûd'un ifadesine göre bu hadisin bir kısmı sahihtir. Hadisin ravisi Ebû Ubeyde'den dolayı hasen bir isnada sahiptir. Bkz. *el-Müsned*, 30/197

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/378; Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân (2953); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 5/369 (10130)'da bu hadisin sonundan bir bölümü nakletmiştir. Buhârî de Menâkıb 25'te bu hadisi kısa olarak rivayet etmiştir. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/65. Tirmizî de bu hadisin hasen ve garib olduğunu belirtmiştir.

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/278 (3002); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 3/349 (1818); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/330 (36560); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/202; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/75*;* Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/19-20 (9824). Heysemî devamında der ki: "Hadisin senedinde el-Eclah el-Kindî var. İbni Maîn ile başkası onun sika olduğunu söylemiştir. Nesâî ile başkası da onun zayıf olduğunu belirtmiştir. Hadisin geriye kalan diğer ravileri ise sika kimselerdir."

Hâkim de bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Buhârî, Şurût 15; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/329

. Buhârî, Cihâd 102, Fezâilü Ashâbi'n-Nebi 9, Meğâzî 38; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 33- 34 (2406); Ebû Dâvûd, İlm 10 (3661); Nesâî, Fezâilü's-Sahâbe, (46; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/333

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/54 (13025); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/85

Ali bin Ebî Talha hariç ravilerin hepsi güvenilirdir. Onun da Abdullah ibni Abbâs'tan hadis işitmediği iddia edilmiştir.

. Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân (3232); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (11437); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/227; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 15/79 (6686); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/432; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/188; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 14/299; İbni Cerîr et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 23/125; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 4/28

Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Hâkim de isnadının sahih olduğunu söylemiştir. Zehebî ise "sahih" demiştir.

. Buhârî, Cenâiz 80, Menâkıbu'l-Ensâr 40; Müslim, Îmân 39 (24); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 3/262 (982); Ebû Avâne, *el-Müsned*, 1/24-25

. Müslim, Îmân 41-42 (25); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/167 (6270); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân (3188); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/434. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/124

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/668 (6467); Bezzâr, *el-Müsned*, 6/115 (2170); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/176 (6804); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 17/191 (511), *el-Mu'cemü'l-Evsat,* 8/22-253 (8553). Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/14-15 (9809)'da bu hadisle ilgili olarak şöyle der: "Ebû Ya'lâ'nın naklettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[74]
[118]
[127]
[98]
[150]
[88]
[78]
[160]
[84]
[76]
[99]
[133]
[128]
[64]
[111]
[85]
[168]
[113]
[108]
[130]
[116]
[154]

[151]
[136]
[90]
[59]
[87]
[62]
[159]
[139]
[102]
[82]
[73]
[165]
[50]
[122]
[119]
[142]
[145]
[56]
[53]

İKİNCİ BÖLÜM

BİAT BÖLÜMÜ

Sahabe-i kiram, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme nasıl biat ederdi?
Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemden sonra halifelere nasıl ve hangi hususlarda biat edilirdi?

A. İSLAM DİNİ ÜZERİNE BİAT[169] ETMEK

1. İslam Devlet Başkanına Büyük-Küçük, Kadın-Erkek Bütün Halkın Biat Etmesi

Muhammed bin Esved bin Halef -rahmetullahi aleyh- anlatıyor:

"Esved bin Halef, Mekke'nin fethi günü Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin halktan biat aldığını görmüştü. Şöyle ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (Kâbe'nin karşısındaki) Karn denilen tepenin yanına oturmuş ve bakışlarını ona çevirmiş, etrafındaki halktan İslam ve şahadet üzerine biat alıyordu.

(Hadisin ravisi der ki) Ben de 'Şahadet nedir?' diye sordum. Bunun üzerine Muhammed bin Esved bin Halef rahimehullah bana haber verdi ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, insanlarla Allah'a iman etmek ve Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın kulu ve resûlü olduğuna şahitlik etmeleri üzerine biat almıştı."[170]

2. İslam ve Cihad Üzerine Biat Etmesi

Mücâşi bin Mes'ûd radıyallahu anh anlatıyor:

"Kardeşimle birlikte Peygamber aleyhisselama gittik ve ona 'hicret' üzerine bizden biat almasını söyledik. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Hicret, zamanında onu yapanlara mahsus olarak geçti'* buyurdu. Biz de 'O hâlde bizden ne üzerine biat alacaksın?' diye sorduk. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'İslam dini ve cihad üzerine' buyurdu."[171]

B. İSLAMÎ AMELLER ÜZERİNE BİAT ETMEK

1. Beşîr bin Hasâsıyye radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben biat etmek için Peygamber aleyhisselama gittim ve ona, 'Benden hangi şeyler üzerine biat alacaksın ey Allah'ın Resûlü?' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem mübarek ellerini uzatarak:

‘Allah’tan başka hiçbir ilâh olmadığına, O’nun tek ve ortaksız olduğuna, Muhammed’in de Allah’ın kulu ve resûlü olduğuna şahadet edeceksin. Namazı vaktinde kılıp farz olan zekâtı vereceksin ve ramazan orucunu tutacaksın. Kâbe’yi ziyaret edeceksin ve Allah yolunda cihad edeceksin’ buyurdu. Bunun üzerine ben,

‘Ey Allah’ın Resûlü! İkisi hariç hepsini yerine getiririm. Allah’a yemin içerim ki benim dokuz yaşından on iki yaşına kadar develerim vardır. Bunlar hem ailemizin süt ihtiyacını karşılıyor hem de binek hayvanı olarak kullanılıyor. Bunlardan nasıl zekât veririm?

Cihada gelince; ben korkak bir kişiyim. Denildiğine göre kim savaşa katılır da sırtını düşmana çevirirse o, Allah’ın gazabını hak etmiş olur. Ben ise savaşa katıldığımda düşmandan kaçarak Allah’ın gazabına uğramaktan korkuyorum’ dedim. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem elimi tutup sallayarak:

‘Ey Beşîr! Zekât yok, cihad yok! Peki, sen ne ile cennete gideceksin?’ buyurdu. Bunun üzerine ben de Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Elini uzat, sana biat edeceğim!’ dedim.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem elini uzattı. Ben de bütün bunlar üzerine O’na biat ettim.”[172]

2. Bütün Müslümanlar’a Nasihatte Bulunmak Üzere Biat Etmek

Cerîr radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben (Müslüman olduğumda) Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme; namazı kılmak, zekâtı vermek ve her Müslüman’a nasihatte bulunmak üzere biat ettim. Sonra da ona, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bana (yapmamam gereken şeylerle ilgili) şart koş, çünkü sen şart koşmayı herkesten daha iyi bilirsin!’ dedim. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Seninle tek olan Allah’a kulluk yapman, O’nun hiçbir şeye ortağı bulunmadığına şahadet etmen, namaz kılman, zekât vermen, her Müslüman’a nasihat etmen ve şirkten uzak durman gerektiği üzere biat ediyorum’ de!’ buyurdu.”[173]

3. İslam’ın Temel Meseleleri Üzere Biat Etmek

Avf bin Mâlik el-Eşcaî radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz yedi, sekiz ya da dokuz kişi olarak Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin huzuruna çıktık. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bize,

'Allah'ın Resûlü'ne biat etmek istemez misiniz?' diye sordu.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bu sözü (bize hitaben) üç kere tekrarladı. Bunun üzerine biz de ellerimizi uzatarak Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme biat ettik. Sonra da ona, 'Ey Allah'ın Resûlü! Sana biat ettik. Fakat bu biat ne üzerine yapılmıştır?' diye sorduk. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Allah'a kulluk edip O'na hiçbir şeyi ortak koşmayacaksınız ve beş vakit namazı kılacaksınız -sesini hafifçe kısarak- *ve insanlardan hiçbir şey istemeyeceksiniz/dilenmeyeceksiniz'* buyurdu.

(Hadisin ravisi der ki) Ben bu topluluktan bazılarını gördüm. Kamçısı yere düşerdi fakat (yere düşen) o kamçısını hiç kimseden istemezdi. Bineğinden inip kendisi alırdı."[174]

4. İnsanlardan Bir Şey İstememek Üzere Biat Etmek

Ebû Ümâme radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün), *'Kim biat eder?'* diye sordu. Peygamber aleyhisselamın azatlı kölesi Sevbân,

'Ey Allah'ın Resûlü! Biz biat ettik ya!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *'Bu biraz farklıdır. Bu seferki hiç kimseden bir şey istememek şartına bağlıdır'* buyurdu. Bunun üzerine Sevbân, 'Ey Allah'ın Resûlü! Böyle bir biatın karşılığı nedir?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Cennettir' buyurdu.

Sevbân da Peygamber aleyhisselama bu şart üzerine biat etti.

Ebû Ümâme radıyallahu anh bu konuda şunları anlatıyor: Ben Mekke'de, hacıların en çok toplandıkları bir sırada Sevbân radıyallahu anhı gördüm. Bir hayvan üzerinde bulunuyordu. Birden elindeki kamçı hacılardan birinin omuzuna düştü. O kişi kamçıyı vermek istediyse de Sevbân radıyallahu anh bunu kabul etmeyerek hayvanından indi ve bizzat kendisi aldı."[175]

5. Ebû Zerr Radıyallahu Anhın Beş Şey Üzerine Yaptığı Biat

Ebû Zerr radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem benden beş şey üzerine biat aldı. Bununla ilgili benden tam yedi defa söz aldı. Bunların her birinde Allah'ı şahit tuttu. Bunlardan birisi, 'Allah için hiçbir kınayıcının kınamasından korkmamam' idi...

(Ebû Zerr devamla dedi ki) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir gün beni çağırtarak *'Ey Ebû Zerr! Allah'ın cenneti karşılığında bana biat eder misin?'* buyurdu. Ben de 'Evet, biat ederim!' dedim ve ellerimi ona uzattım. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Halktan hiçbir şey istememek üzere biat ediyorsun' buyurdu. Ben de 'tamam' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Kamçın düşse dahi almak için kimseden yardım istemeyeceksin, bineğinden inecek ve onu kendin alacaksın'* şartını da koştu. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana,

'Altı gün sonra gel, ey Ebû Zerr! Aklını kullan, sana söyleyeceklerimi iyi dinle!' buyurdu. Yedinci günü yanına vardım. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu:

Sana Allah'ın emirlerinin gizlisinde ve açığında O'nun takvasından ayrılmamanı tavsiye ediyorum. Bir kimseye kötülük yapacak olursan hemen arkasından ona iyilik yap! Sakın hiç kimseden bir şey isteme. Kamçın dahi düşse sen kendin in, al. Sakın herhangi bir emanet kabul etme."[176]

6. Haram Şeyleri İşlememek Üzerine Biat etmek

Ubâde ibnü's-Sâmit radıyallahu anh anlatıyor:

"Birinci Akabe gecesinde on bir kişiydik. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin kadınlara verdiği biat şekliyle Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarımızı öldürmemek, iftira atmamak ve iyilik etme hususunda kendisine karşı gelmemek üzere biat ettik. O da bize,

'Eğer sözünüzde durursanız sizin için cennet vardır. Şayet bu şartlardan birini gizlerseniz işiniz Allah'a kalır. Dilerse sizi azaplandırır dilerse bağışlar' buyurdu."[177]

C. HİCRET ÜZERE BİAT ETMEK

1. Mekke'nin Fethinden Sonra Medine'ye Hicretin Yürürlükten Kalkması

Ya'lâ bin Münye radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Mekke'nin fethinin ikinci günü Peygamber aleyhisselama gittim ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Benden, babam adına ve hicret üzerine biat al' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *'Ben onun adına cihad üzerine biat alırım. Çünkü hicret, fetih gününde son bulmuştur'* buyurdu."[178]

2. Hendek Savaşı Sırasında Peygamber Aleyhisselama Medine'ye Hicret Etmek Üzere Biat Edilmesi

Hâris bin Ziyâd es-Sâidî radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Hendek savaşı günü Peygamber aleyhisselamın yanına gittim. Halk kendisine hicret üzerine biat ediyordu. Ben onların bu biate davet edildiklerini zannettim ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Şu hicret üzerine benim de biatımı al!' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bu kimdir?' diye sordu. Ben de soruya cevap vererek 'Ben Havt bin Yezîd'in (ya da Yezîd bin Havt'ın) amcasının oğluyum' dedim. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ben sizden hicret üzerine biat alamam. Çünkü halk sizin yanınıza hicret ediyor. Siz kendinize hicret edemezsiniz. Nefsimi kudret elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki kim Ensar'ı severek Allah'a kavuşursa Alah da onu sever. Aksine Ensar'a buğz eden hiç kimse yoktur ki öldüğünde Allah da ona buğz etmesin' buyurdu."[179]

3. Hendek Savaşı Sırasında Ensar Dışındakilerin Peygamber Aleyhisselama Hicret Etmek Üzere Biat Etmesi

Ebû Üseyd es-Sâidî radıyallahu anh anlatıyor:

"Hendek savaşından hemen önce hendek kazmak için toplanan halk, Peygamber aleyhisselama hicret etmek üzerine biat ettiler. Biat tamamlandığı zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

Ey ensar topluluğu! Siz, hicret üzerine biat etmeyiniz. Çünkü halk (muhacirler), hicret ederek size (Medine'ye) geliyorlar. Fakat şunu biliniz ki kim ensarı sevdiği hâlde Allah'a kavuşursa Allah da onu sever. Kim de ensara buğz ederek O'na ulaşırsa Allah da ona buğz eder!"[180]

D. YARDIM ETMEK ÜZERE BİAT ETMEK

1. Ensardan Yetmiş Kişinin Akabe Vadisinde Peygamber Aleyhisselama Yardım Sözü Vererek Biat Etmesi

Câbir radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'de on sene kaldı. Halkın evlerine Ukaz ve Mecenne panayırlarına gidiyor, hac mevsimlerinde halkın arasına giriyor ve onlara,

'Rabbimin risaletini tebliğ hususunda bana kim yardımcı olmak ister? Bunun karşılığında kendisine cennet vardır' buyuruyordu.

Fakat hiç kimse O'nu kabul etmiyor ve kendisine yardım eden de çıkmıyordu. Peygamber aleyhisselamın kendi kavminden ve en yakınlarından olan bazı kişiler, Yemen'den veya Mudaroğulları kabilesinden olsun dışardan gelenleri karşılayarak onlara, 'Kureyş'in şu gencinden kendinizi sakınınız. Sakın sizi de fitneye düşürmesin' diye tenbih ediyorlardı.

İnsanlar parmaklarıyla kendisini gösterdiği hâlde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yine de aralarına karışıyor ve onları Allah'ın dinine davet ediyordu. Nihayet yüce Allah, Medine'den bizleri ona gönderdi. Biz onu aramıza kabul eyledik ve getirdiği şeyleri tasdik ettik.

Öyle ki bizden bir kişi çıkıp Peygamber aleyhisselamı ziyaret ediyor, O'nun söylediklerine iman ediyor ve O'nun Kur'an okuyuşunu dinliyordu. Sonra bu kişi Medine'ye, ailesinin yanına döndüğünde ailesinin tamamı O'na uyarak İslam'ı kabul ediyordu.

Nihayet içinde Müslüman bulunmayan hiçbir ensar evi kalmadı. Bunlar Müslüman olduklarını açık açık söylüyorlardı. Bir gün bir araya gelerek istişare ettik ve 'Peygamber aleyhisselamın korku içerisinde Mekke'de durup dağlarından kovulmasını daha ne kadar bekleyeceğiz' dedik.

Sonra da içimizden yetmiş kişilik bir heyet oluşturduk ve Peygamber'le görüşmek üzere hac mevsiminde Mekke'ye gittik. Görüşme yeri olarak da Akabe deresini belirledik. Biz birer ikişer bu kararlaştırılan yere gidiyorduk. Sonunda yetmişimiz de oraya geldi ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Sana ne üzerine biat edelim?' dedik. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Sevinçli günlerinizde de üzüntülü anlarınızda da sözümü dinleyip bana itaat edeceksiniz. Bolluk zamanında ve kıtlıkta bize nafaka vereceksiniz. İyiliği emredip kötülükten men etmek üzere bana söz vereceksiniz.

Bana Allah için söylemek ve bu uğurda hiçbir kınayıcının kınamasından korkmamak üzere biat edeceksiniz. Bana yardımda bulunmanız, memleketinize vardıktan sonra çocuklarınızı, nefislerinizi ve ailelerinizi nelerden koruyorsanız beni de onlardan korumanız karşılığında sizler için cennet vardır' buyurdu.

Bunun üzerine içimizde en gencimiz olan Es'ad bin Zürâre ayağa kalkıp Peygamber aleyhisselamın elini tutarak,

'Ey Medineliler! Biraz yavaş olunuz. Çünkü bizim onu Allah'ın Resûlü olarak tanıyıp içimize kabul etmemiz ve Medine'ye götürmemiz; bütün Araplar'ın düşmanlığını üstümüze çekmemiz, kılıçların ısırığına razı olmamız demektir. Fakat biz bu konuda sabır gösteren bir kavimiz...

Öyleyse Peygamberimizi götürünüz. Mükâfatınız Allah'a aittir. Eğer siz kendi nefislerinizden korkacaksanız Peygamber'i götürmeyiniz ve bunu bugün söyleyiniz. Böyle yapmanız Allah katında sizin için en güzel davranıştır!' dedi. Onlar da 'Ey Es'ad! Bizden uzaklaş! Allah'a yemin ederiz ki Biz Peygamber'e yapmış olduğumuz şu biatı asla bırakmayız' dediler.

Bundan sonra hep birlikte kalkarak Peygamber aleyhisselama biat ettik. O da bize şartlar koştu ve *'Bunlara karşılık size cennet vardır'* dedi."[181]

2. Peygamber Aleyhisselamın Ensardan (Biat Edecek) On iki Vekil Seçmelerini İstemesi

Ka'b radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (Akabe biatleri sırasında) ensara hitap ederek, *'İçinizden (bana biat ederek) on iki kişi seçiniz. Bunlar kavimleri içerisinde kalmakla birlikte benim vekillerim olsunlar'* buyurdu.

Bunun üzerine ensar; dokuzu Hazrec, üçü de Evs kabilesinden olmak üzere on iki kişi seçtiler."[182]

3. Ebu'l-Heysem ile Arkadaşlarının Peygamber Aleyhisselama Yardım Etmek Üzere Biat Etmeleri

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

"Peygamber aleyhisselama ilk biat eden kişi, Ebu'l-Heysem bin Teyyihân'dır. Bu kişi Peygamber aleyhisselama,

'Ey Allah'ın Resûlü! Daha önceleri bizimle halk arasında bazı antlaşmalar vardı. Zannediyorum ki biz bunları keseceğiz. Sonra sen de kavmine dönecek olursan bu antlaşmaları bozduğumuzdan dolayı onlara savaş açmış oluruz' dedi. Bu söz üzerine Peygamber güldü ve ona,

'Kanınız kanımız, kanlarının dökülmesini helal saydıklarınız benim de dökülmesini helal saydığımdır' buyurdu.

Peygamber aleyhisselamın bu sözlerinden çok hoşlanan Ebu'l-Heysem, arkadaşlarına dönerek şöyle hitap etti: 'Ey kavmim! O, Allah'ın Resûlü'dür. Şahitlik ederim ki O, doğru sözlü bir kimsedir... O, bugün Allah'ın hareminde ve O'nun emniyeti altında bulunmaktadır... Kendi kavminin ve aşiretinin arasındadır.

Biliniz ki eğer Peygamber'i Medine'ye getirecek olursanız bütün Araplar hep birlikte karşımıza dikileceklerdir. Eğer Allah yolunda savaşmayı, mal ve evlatlarınızın elinizden çıkmasını göze alabiliyorsanız onu memleketinize davet ediniz. Çünkü O, gerçekten Allah'ın Resûlü'dür. Eğer O'nu yardımsız bırakmaktan korkuyorsanız hiç getirmeyiniz!' Bu sözleri dinleyen ensar da 'Biz Allah'tan ve Resûlü'nden duyduklarımızı kabul ettik. Ey Allah'ın Resûlü! Bizden istediklerinin hepsini sana veriyoruz. Sen, ey Ebu'l-Heysem! Peygamber'le aramızdan çekil de O'na biat edelim' dediler. Ebu'l-Heysem de 'İlk biat eden kişi benim' dedi.

Sonra diğerleri de kalkarak Peygamber aleyhisselama biat ettiler."[183]

E. CİHAD ETMEK ÜZERİNE BİAT ETMEK

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hendek kazmakta olanları ziyaret etmek için bir sabah evinden çıkmıştı. Oraya vardığında sabahın o soğuk saatinde hendek kazmakta olan ensar ve muhacirleri gördü. Bunlar Müslümanlar'ın kendi yerlerine çalışmak üzere gönderebilecek bir köleye sahip olamayanlarındandı. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ey Allah'ım! Asıl hayat, ahiret hayatıdır. Ensar ve muhacirleri bağışla'* buyurdu.

Orada çalışmakta olanlar da Peygamber aleyhisselama şöyle bir şiirle karşılık verdiler:

نَحْنُ الَّذِينَ بَايَعُوا مُحَمَّدَا ... عَلَى الْجِهَادِ مَا بَقِينَا أَبَدَا

Biz yaşadığımız sürece cihad üzerine Muhammed'e biat etmiş kimseleriz."[184]

F. ÖLMEK ÜZERE BİAT ETMEK

Seleme bin Ekva radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben (bir gün gidip) Peygamber aleyhisselama biat ettim. Sonra gidip bir ağacın gölgesine oturdum. Halk çekilince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana,

‘Ey Ekvâ’nın oğlu! Biat etmez misin?’ buyurdu. Ben de ‘Ey Allah’ın Resûlü! Biat ettim ya!’ dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘ikinci kez’* buyurdu.

Bunun üzerine ben de ikinci defa olarak Peygamber aleyhisselama biat ettim. Biz o gün ‘ölüm üzerine’ biat etmiştik.”[185]

* Abdullah bin Zeyd radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir kimse Harre olayları[186] meydana geldiğinde Abdullah bin Zeyd radıyallahu anha gelerek ‘Abdullah bin Hanzala halktan ölmek üzere biat alıyor’ dedi. Bunun üzerine Abdullah bin Zeyd, ‘Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden sonra hiç kimseye bu şekilde biat etmem’ dedi.”[187]

G. VERİLEN EMRİ DİNLEMEK VE İTAAT ETMEK ÜZERE BİAT ETMEK

1. Peygamber Aleyhisselama, Verdiği Emri Dinlemek ve İtaat Üzere Biat Etmek

Ubeydullah bin Râfi radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir toplantıda ortaya su katılmış şaraplar getirildi. Ubâde ibnü’s-Sâmit de orada bulunuyordu; kalktı, şarap dağarcıklarını delip içindekileri akıtarak şunları söyledi:

‘Biz Peygamber aleyhisselama şu hususlarda biat ettik: Üzüntülü ve neşeli anlarımızda kendisini dinlemek ve itaat etmek. Darlıkta ve bollukta infakta bulunmak, iyiliği emredip kötülükten alıkoymak. Allah yolunda hiçbir kınayıcının kınamasından korkmamak. Peygamber aleyhisselamın Medine’ye gelmesi hâlinde kendi nefislerimizi, hanımlarımızı, çocuklarımızı koruduğumuz gibi O’nu da korumak ve kendisine yardımcı olmak! İşte bu, Peygamber aleyhisselamın bizimle yapmış olduğu biattir.”[188]

2. Hoşa Giden ve Gitmeyen Her Durumda Peygamber Aleyhisselamı Dinleyip İtaat Üzere Biat Etmek

Ubâde ibnü’s-Sâmit radıyallahu anh anlatıyor:

“Biz Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme cihad etmek üzerine biat yaptık. Sıkıntılı ve sevinçli zamanlarımızda, hoşumuza giden ve gitmeyen her durumda onu dinleyip kendisine itaat edecektik. Bu durumda hak sahipleriyle çekişmeyecek ve nerede olursak olalım hakkı söyleyip Allah yolunda hiçbir kınayıcının kınamasından korkmayacaktık.”[189]

3. Müslümanlar’a Nasihat Etmek Üzere Peygamber Aleyhisselama Biat Etmek

Cerîr radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben (bir gün) Peygamber aleyhisselama kendisini dinlemek ve ona itaat edip Müslümanlar’a nasihat etmek üzere biat ettim. Peygamber aleyhisselama gidip ‘Sana, hoşuma giden ve gitmeyen konularda seni dinlemek ve itaat etmek üzere biat ediyorum’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de bana,

‘Buna güç yetirebilecek misin? Sen bundan vazgeç de gücünün yetebileceği hususlarda biat et’ buyurunca ben de ‘Gücüm yettiği kadarıyla, ibaresini kullanarak bütün Müslümanlar’a nasihatte bulunmak üzere Peygamber aleyhisselama biat ettim’ dedim.

Cerîr bin Abdullah radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselama kendisini dinlemek, ona itaat etmek ve her Müslüman’a nasihat etmek üzere biat etmişti. Bu kişi bir şey sattığında veya aldığında karşısındakine, ‘Bizim için senden almış olduğumuz, sana verdiğimizden daha sevimlidir. İstersen ver, istemiyorsan da verme!’ derdi.”[190]

4. Güç Yetirebilecek Durumlarda Peygamber Aleyhisselama Biat Etmek

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme **dinleyip itaat etmek** şartıyla biat ettiğimiz zaman bize *‘gücünüzün yettiği hususlarda’* buyururdu.”[191]

H. KADINLARIN BİATİ

1. Ensar Hanımlarının Medine’ye Gelen Peygamber Aleyhisselama Biat Etmeleri

Ümmü Atıyye radıyallahu anhâ dedi ki:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Medine’ye teşrif ettiğinde ensar hanımlarının bir evde toplanmalarını emretti. Sonra onlara Ömer’i gönderdi. Ömer radıyallahu anh kapıda durarak onlara selam verdi. Kadınlar onun selamını aldılar. Ömer radıyallahu anh,

‘Ben Peygamber aleyhisselamın size gönderdiği bir elçisiyim’ dedi. Bunun üzerine kadınlar, ‘Hem Allah’ın Resûlü’ne hem de onun elçisine merhabalar olsun!’ dediler. Ömer onlara, ‘Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmamak, çalmamak, zina etmemek, çocuklarınızı öldürmemek, iftira etmemek, güzel ve iyi şeylerde ona isyan etmemek hususlarında biat ediyor musunuz?’ diye sordu. Onlar da ‘evet’ dediler.

Böylece Ömer kapının dışında, onlar da içerde bulundukları hâlde ellerini uzattılar. Bundan sonra Ömer radıyallahu anh, ‘Ey Rabbim! Sen şahit ol! Peygamber sizlere hayız görmeye başlayıp bulûğa ermiş kızlarınızı bayramlarda çıkarabileceğinizi söyledi. Siz kadınların, cenazelerin arkasından gitmenizi yasakladı. Ayrıca sizin için cuma namazı da farz değildir’ dedi.

Daha sonra iftiranın ve güzel, iyi işlerde isyanın manasını soran Ümmü Atıyye’ye Ömer radıyallahu anh, ‘Bu, cenazelere ağıt yakmaktır’ diye cevap verdi.”[192]

2. Kadının Kocasına Hile Yapmamak Üzere Peygamber Aleyhisselama Biat Etmesi

Resûlullah ile birlikte hem Kudüs’e hem de Kâbe’ye doğru namaz kılmış, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin Adiyy bin Neccâroğulları kabilesinden olan teyzelerinden Selmâ binti Kays radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Ben (Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine’ye geldiğinde) ensardan bazı kadınlarla birlikte gidip ona biat ettim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizden Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmayacağımıza, çalmayacağımıza, zina etmeyeceğimize, çocuklarımızı öldürmeyeceğimize, iftirada bulunmayacağımıza, güzel ve iyi şeylerde kendisine isyan etmeyeceğimize dair biat aldı. Ayrıca bize, kocalarımıza hile yapmamamızı da söyledi. Bundan sonra ona biat edip döndük. Ben o hanımlardan birisine,

‘Peygamber aleyhisselama tekrar git ve ona, kocalarımıza hile yapmamızla ne kastettiğini sor!’ dedim. Kadın (gidip) bunu Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de

‘Malını ondan habersiz alıp başkalarına vermenizdir’ buyurdu.”[193]

3. Peygamber Aleyhisselamın Biat Sırasında Kadınların Ellerine Dokunmaması

Ümeyme binti Rukayka radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Bir grup kadınla birlikte Peygamber aleyhisselama gidip biatte bulunduk ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Sana, Allah’a ortak koşmamak, çalmamak, zina etmemek, çocukları öldürmemek ve kimseye iftirada bulunmamak, güzel şeylerde sana isyan etmemek üzere biat ediyoruz!’ dedik. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Gücünüzün yettiği kadarıyla biat etmiş olunuz’ buyurdu. Biz de ‘Allah ve onun resûlü, bize bizden daha merhametlidirler. Ey Allah’ın Resûlü! Uzat elini de sana biat edelim!’ dedik. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ben kadınların elini tutmam. Ayrıca bir kadına söyleyeceklerimle yüz kadına söyleyeceklerim arasında da fark yoktur’ buyurdu.”[194]

4. Ümeyme binti Rukayka’nın Peygamber Aleyhisselama İslam Üzerine Biat Etmesi

Abdullah bin Amr radıyallahu anh dedi ki:

“Ümeyme binti Rukayka radıyallahu anhâ, Peygamber aleyhisselama giderek ‘Sana, Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmayacağıma, hırsızlık yapmayacağıma, zina etmeyeceğime, çocuğumu öldürmeyeceğime, kimseye iftira atmayacağıma, ölülerin arkasından ağıt yakmayacağıma ve cahiliye döneminde olduğu gibi açık-saçık gezmeyeceğime dair biat ediyorum’ dedi.”[195]

5. Fâtıma binti Utbe’nin Peygamber Aleyhisselama Biatta Bulunması

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Fâtıma binti Utbe, Peygamber aleyhisselama gelip biat etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ondan, *‘Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemek, iyi işi işlemekte sana karşı gelmemek...’* (Mümtehine suresi, 60/12. ayetindeki şartlar üzerine) biat aldı. Fâtıma binti Utbe utandığından elini başının üzerine koydu... Onun bu durumu Resûlullah’ı hayrete düşürdü. Âişe ona,

‘Ey kadın! Peygamber aleyhisselamın dediklerini aynen tekrar et! Allah’a yemin ederim ki biz de O’na bu şartlar altında biat ettik’ dedi. Bunun üzerine Fâtıma binti Utbe,

‘Öyleyse evet!’ dedi ve (bu) ayette belirtilen hükümler üzerine Peygamber aleyhisselama biat etti.”[196]

6. Azze binti Hâbil’in Peygamber Aleyhisselama Biat Etmesi

Azze binti Hâbil radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Ben (bir gün) Peygamber aleyhisselama giderek O’na biat ettim. O da zina etmemek, hırsızlık yapmamak, gizli veya açık çocuklarımı diri diri toprağa gömmemek ve onları öldürmemek şartlarıyla benden biat aldı. Açıkça gömülme olayını biliyordum. Fakat gizli olarak gömmenin ne olduğunu anlayamadım. Bunu Peygamber aleyhisselam açıklamadığı gibi ben de gidip kendisine sormadım. Fakat bana öyle geliyor ki bu bile bile çocuğunu düşürmek demektir. Bunun için de Allah’a yemin ederim ki hiçbir zaman çocuğumu düşürmeye çalışmayacağım.”[197]

7. Ebû Süfyân'ın Hanımı Hind'in Peygamber Aleyhisselama Biat Etmesi

Fâtıma binti Utbe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Kardeşim Ebû Huzeyfe, beni ve kız kardeşim Hind'i biat etmemiz için Peygamber aleyhisselama götürdü. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bazı şartlar koştu ve bizden biat aldı. Ben Peygamber aleyhisselama, 'Ey amcamın oğlu! Sen kavminin kadınlarında zina etmek, hırsızlık yapmak ve iftira etmek gibi çirkin şeylere hiç rastladın mı ki bize bunları şart koşuyorsun?' dedim. Bunun üzerine kardeşim Ebû Huzeyfe,

'Sus ve Peygamber aleyhisselama biat et. Çünkü Peygamber aleyhisselama bu şartlar dâhilinde biat edilir' dedi. Daha sonra kız kardeşim Hind, 'Hırsızlık yapmamak hususunda sana söz veremem. Çünkü ben kocamın malından çalıyorum' dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun biatini kabul etmekten vazgeçti ve Hind'in kocası Ebû Süfyân'a haber göndererek ondan helallik istetti. Ebû Süfyân da 'Yaş mallar için kendisine müsaade ediyorum fakat kurularda rızam yoktur' dedi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizden biatlerimizi kabul etti. En sonunda ben, 'Benim için daha önceleri senin çadırından kötüsü yoktu. Ben o zamanlar Allah'tan senin çadırını helak etmesini temenni ederdim. Yemin ederim ki şu andan itibaren benim için senin çadırından daha sevimli bir çadır yoktur ve ben Allah Teâlâ'nın onu bereketli ve ömürlü kılmasını diliyorum' dedim. Benim bu sözlerim üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Allah'a yemin ederim ki içinizden biri beni kendi çocuğundan ve ebeveyninden daha çok sevmedikçe iman etmiş sayılmaz' buyurdu."[198]

I. ÇOCUKLARIN BİATİ

1. Hasan, Hüseyin, Abdullah ibni Abbâs ile Abdullah ibni Ca'fer'in Peygamber Aleyhisselama Biat Etmeleri

Muhammed bin Ali bin Hüseyin rahimehullah anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem; Hasan’dan, Hüseyin’den, Abdullah ibni Abbâs’tan ve Abdullah ibni Ca’fer’den çocuk olmalarına rağmen biat aldı. Onlar henüz ergenlik çağına girmemiş ve sakalları çıkmamıştı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizden başka da hiçbir çocuktan biat almadı.”[199]

2. Abdullah ibni Zübeyr ile Abdullah ibni Ca’fer’in Biatte Bulunmaları

Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh ile Abdullah ibni Ca’fer radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh ile Abdullah ibni Ca’fer’den onlar henüz yedi yaşlarında iken biat almıştı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onları gördüğünde tebessüm etmiş ve ellerini uzatarak onlarla biatte bulunmuştu.”[200]

İ. SAHABELERİN RAŞİD HALİFELERE BİAT ETMELERİ

1. Sahabelerin Hz. Ebû Bekir’e Biat Etmeleri

İbni Ufeyyif radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin vefatından sonra halkın Ebû Bekir’e yaptıkları biatı gördüm. Bir grup halk geliyor, Ebû Bekir radıyallahu anh onlara,

‘(Emrettiğim hususları) dinlemek, Allah’a itaat etmek, O’nun kitabına ve sonra da emîre/halifeye uymak hususunda bana biat ediyor musunuz?’ diyor, halk da ‘evet’ diyorlardı.

Bu şekilde de biat gerçekleşmiş oluyordu...

Ben de bu suretle orada bir saat kadar durdum. Bu biatin alındığı sırada ben ergin bir kişiydim... Halkın nasıl biat etmekte olduğunu öğrendim. Sonra sıra bana geldiğinde hiçbir şey teklif edilmeksizin, ‘Ben Allah’a ve kitabına, sonra da emîre/halifeye itaat etmek üzere sana biat ediyorum’ dedim.

Ebû Bekir radıyallahu anh beni tepeden tırnağa şöyle bir süzdü, sonra başını eğdi. Benim bu yaptığımın onun çok hoşuna gittiğini anlamıştım."[201]

2. Sahabelerin Hz. Ömer'e Biat Etmeleri

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Medine'ye vardığımda Ebû Bekir'in vefat edip Ömer'in de halife seçilmiş olduğunu öğrendim. Ömer radıyallahu anha, 'Senden önceki arkadaşına, onu dinlemek ve gücüm yettiği kadarıyla kendisine itaat etmek hususlarında biat etmiştim. Uzat elini de aynı hususlar üzerine sana da biat edeyim' dedim."[202]

3. Sahabelerin Hz. Osmân'a Biat Etmeleri

Misver bin Mahreme radıyallahu anh anlatıyor:

"Ömer'in halife seçimini kendilerine bıraktığı altı kişilik heyet bir araya gelerek istişarede bulundu. Bunlardan Abdurrahmân bin Avf, 'Ben bu hususta sizinle yarışa girecek değilim (halife olmak istemiyorum). Eğer isterseniz içinizden birini halife seçebilirim' dedi.

Bunun üzerine diğer beş kişi bu hususta Abdurrahmân bin Avf'a yetki verdi. Bundan sonra halk, Abdurrahmân bin Avf'ın yanına gidip gelmeye ve ondan bilgi almaya başladı. Halktan hiç kimse bu şûra üyelerini rahatsız etmiyor, sadece sabahları Abdurrahmân bin Avf'a koşup gece yapılan toplantı hakkında ondan bilgi ediniyorlardı. Bu durum Osmân'a biat ettiğimiz gecenin sabahına kadar böyle devam etti. O gece henüz uyumuştum ki kapı vuruldu. Kalktım, kapıyı açtım. Gelen kişi Abdurrahmân bin Avf idi. 'Bakıyorum, sen uyumuşsun. Allah'a yemin ederim ki ben bu gece bir dakika olsun uyumuş değilim. Git de bana Zübeyr bin Avvâm ile Sa'd bin Ebî Vakkâs'ı çağır!' dedi.

Ben de gidip onları çağırdım. Abdurrahmân bin Avf onlarla konuştu... Sonra bana seslenerek 'Git, bana Ali'yi çağır!' dedi.

Ali geldi... Abdurrahmân bin Avf onunla şafak sökünceye kadar konuştu. Sonra Ali kalktı ve gitti. Abdurrahmân bin Avf'ın Ali hakkında bazı korkuları vardı çünkü Ali halifeliğe çok hevesli görünüyordu. Bundan sonra Abdurrahmân bin Avf, 'Bana Osmân'ı çağır!' dedi.

Ben gidip Osmân'ı da çağırdım. Müezzin sabah ezanını okuyuncaya kadar da onunla konuştu. Sabah namazını kılan halk Peygamber aleyhisselamın mescidinde minberin yanında toplandı.

Abdurrahmân bin Avf o sırada Medine'de bulunan diğer ensar ve muhacirleri de çağırttı. Ayrıca ordu komutanlarını da oraya getirtti. Bunların hepsi o sene Ömer'le birlikte haccetmek için gelmişlerdi. Herkesin toplandığına kanaat getiren Abdurrahmân bin Avf şahadet getirerek 'Ey Ali! Ben halkın nabzını yokladım. Gördüm ki hiç kimse seni Osmân'a tercih etmiyor... Sakın darılayım deme!' dedi.

Bundan sonra Abdurrahmân bin Avf kalktı ve Osmân'ın elinden tutarak 'Allah'ın ve resûlünün ve O'ndan sonra gelen iki halifenin sünneti üzerine sana biat ediyorum!' dedi. Abdurrahmân bin Avf'ın bu şekildeki biatından sonra muhaciri, ensarı, ordu komutanlarıyla tüm Müslümanlar da kalkarak Osmân'a biat ettiler."[203]

[169]. **Biat**: Türkçede biat şeklinde kullanılan kelimenin Arapça aslı **bey'at**tır. Bey'at "satmak; satın almak" manasındaki **bey'** masdarına bağlı olarak "yöneticilik tevdi etmek, birinin yöneticiliğini benimsemek" anlamında kullanılmıştır.

Sosyopolitik bir akit olarak ise devlet başkanını seçme, belirleme ve İslam hukuku ona bağlılık gösterme anlamına gelmektedir. Genellikle Araplar yaptıkları ticarî anlaşmaları teyit amacıyla el sıkışmayı âdet hâline getirdiklerinden idare edenle edilen arasında bir nevi anlaşma niteliği taşıyan devlet başkanı seçimini de el sıkışma suretiyle belirlemişler ve aradaki benzerlikten dolayı buna da bey'at demişlerdir. Adeta devlet başkanını belirleme akdinin taraflarından biri (halk) yönetilme hakkını öbürüne devretmek diğeri de (devlet başkanı) hukuka riayet etmek suretiyle bunun karşılığını ödemek üzere anlaşmışlardır.

Peygamber aleyhisselamın önemli dinî-siyasî olaylar arefesinde veya İslamiyet'i kabul eden kimselerle ilk defa görüştüğünde biat aldığı bilinmektedir. Bu türün örnekleri olarak Akabe biatları ve Bey'atü'r-Rıdvân zikredilebilir.

Peygamber aleyhisselam döneminde daha çok dinî hükümlere bağlı kalmak ve Resûlullah'a itaat etmek anlamında kullanılan biat, Ebû Bekir radıyallahu anhın halife seçilmesinden itibaren sonraki kullanışlarına esas olacak siyasî bir mahiyet kazanmış, bir devlet başkanını seçme yahut seçilmiş veya bu makama herhangi bir yolla gelmiş devlet başkanına bağlılık sunma anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Gerek dört halife döneminde görülen gerekse sonraki dönemlerde ortaya çıkan uygulamalar bu kurumun teorik esaslarının belirlenmesinde önemli rol oynamıştır. Cengiz Kallek, "Biat", DİA, 6/120. (çev.)

[170]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/168; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/37. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

[171]. Buhârî, Cihâd 110, Meğâzî 53; Müslim, İmâre 84 (1863); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/468, 469; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 14/500; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/26, 83; Aynî, *Umdetü'l-Kàrî*, 7/16

[172]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 36/284 (21952); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/28 (1126); *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/89 (2421); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/35 (17796); *Şuabu'l-Îmân*, 5/8 (3025); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 1/401 (1198); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 8/12; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 1/42. Bu hadisin ravileri sika kimselerdir.

[173]. Buhârî, Îmân 3, 42, Gusl 2, Mevâkitü's-Salât 3, Zekât 2, Büyû' 67, Şurût 1, Ahkâm 42; Müslim, Îmân 97 (56); Tirmizî, Birr 17 (1925); Nesâî, Biat 16, 17, 24; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/358, 360, 361, 364, 365; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 3/236; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/82; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/78

[174]. Müslim, Zekât 108 (1043); Ebû Dâvûd, Zekât 27 (1642); Nesâî, Salât 5; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (312); İbni Mâce, Cihâd 41 (2867); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/27; Rûyânî, *el-Müsned*, 1/395 (602); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (3385); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 18/(67, 68, 130); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 2/98; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/83

[175]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/206 (7832); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 2/99, 100, 101; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 3/93 (4505)

Bu hadise şahid olarak İbni Mâce, Zekât 25 (1837); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 37/68-69 (22385); Nesâî, Zekât 86 (2543); Beyhakî, Şuabu'l-Îmân, (3520); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/181; Tayâlisî, *el-Müsned*, (994)'de bu hadisi Sevbân radıyallahu anhdan rivayet etmiştir. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir.

[176]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/172; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 2/99 (1/579). Bu hadisin ravileri sika kimselerdir.

[177]. Buhârî, Îmân 11, Menâkıbu'l-Ensâr 43, Meğâzî 12, Tefsîru Sûre-i Mümtehine 3, Hudûd 8, 14, Diyât 2, Ahkâm 49, Tevhîd 31; Müslim, Hudûd 41 (1709); Tirmizî, Hudûd 12 (1439); Nesâî, Biat 9, 17, 38, İman 14; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/320; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/82; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/150

[178]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/16. Konuyla ilgili olarak şahid bakımından Mücâşi hadisi ile Cerîr hadisi daha önce geçmişti.

[179]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/429; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/263 (3356), 4/46 (3601); Ebû Avâne, *Müstahrec*, 4/348 (6927); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sünen*, 2/700 (1877), 773 (2058); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/134; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/279; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/38. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed ile Taberânî senedleriyle birlikte rivayet etmiştir. Hadisin bazı senedlerinin ravileri, Muhammed bin Amr hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da hadisi hasen/güzel olandır." Şuayb el-Arnaûd bu hadisin isnadının kavi/güçlü olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 24/303 (15540)

[180]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/267 (591); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/38. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde Abdülhamîd bin Süheyl var. Onu tanımıyorum. Hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

[181]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/322, 323, 339; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/172 (6274), 15/474 (7012); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/681 (4251); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/251 (16556); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/46; Hafız İbni Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 7/158. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." İbni Hacer, "Bu hadisin isnadı hasendir" demiştir. Hâkim ile İbni Hibbân da bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[182]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/422; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/45. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri, İbni İshâk hariç es-Sahîh'in ravileridir. Onun da bu hadisi semâ yoluyla işittiği açıklanmıştır."

İbni Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 7/157'de der ki: "Bu hadisi İbni İshâk rivayet etmiştir. İbni Hibbân bu hadisi İbni İshâk yolundan uzunca bir şekilde sahih olarak rivayet etmiştir."

[183]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/(566); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/47. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İbni Lehîa var. Onun naklettiği hadis hasendir."

[184]. Buhârî, Cihâd 33, 34, 110, Menâkıbu'l-Ensâr 9, Meğâzî 29, Rikâk 1, Ahkâm 43; Müslim, Cihâd 130 (1805); Tirmizî, Menâkıb 56 (3857); İbni Mâce, Mesâcid 3 (742)

[185]. Buhârî, Cihâd 110, Meğâzî 35, Ahkâm 43, 44; Müslim, İmâre 80 (1860); Tirmizî, Siyer 34 (1592); Nesâî, Bîat 8; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/47, 51, 54; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/146; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/39; Aynî, *Umdetü'l-Kàrî*, 7/16

[186]. **Harre:** Medine'de Zuhre veya Vâkım denen mevkiye yakın bir yerin adıdır. Burada hicretin 63. yılında Emevîler'in ikinci hükümdarı olan Yezîd bin Muâviye zamanında yaşanan kanlı bir olaya, İslam tarihinde bu yere nispetle 'Harre vakası' denilmiştir. Bu olayda Medineliler Yezîd'e karşı Abdullah bin Hanzala'ya biat etmiştir. Daha sonra Abdullah bin Hanzala, çocukları ve daha birçok kimse Yezîd'in ordusu tarafından öldürülmüştür. Beyhakî'nin verdiği bilgiye göre bu olayda 300 sahabe, 700 hafız şehid edilmiştir.

[187]. Buhârî, Cihâd 110, Meğâzî 35; Müslim, İmâre 81 (1861); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/42; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/146; Aynî, *Umdetü'l-Kàrî*, 7/15

[188]. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/451. Bu hadisin senedi ceyyid ve kavidir.

[189]. Buhârî, Fiten 2, Ahkâm 42, 49, Îmân 11, Menâkıbu'l-Ensâr 43, Meğâzî 12, Tefsîru Sûre-i Mümtehine 3, Hudûd 8, 14, Diyât 2, Tevhîd 31; Müslim, İmâret 42 (1709); Tirmizî, Hudûd 12 (1439); Nesâî, Bîat 9, 17, 38, Îmân 14; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/320. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/163; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 4/3

[190]. Buhârî, Ahkâm 42; Müslim, Îmân 99 (56); Ebû Dâvûd, Edeb (4945); Nesâî, Bîat16 (4104); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 3/237; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/82

[191]. Buhârî, Ahkâm 42; Müslim, İmâret 90 (1867); Ebû Dâvûd, Harâc 9 (2940); Tirmizî, Siyer 34 (1593); Nesâî, Bîat 24; *Muvatta*, Bîat 1; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/9, 62, 81, 101, 139; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/83

[192]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/85, 6/408, 409; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (226); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 25/(86); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/38. Heysemî devamla "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir" demiştir.

[193]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/380; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/494 (7070); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/296 (751); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/38. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

[194]. Tirmizî, Siyer 37 (1597); Nesâî, Bîat 18 (4110); İbni Mâce, Cihâd 43 (2874); *Muvatta*, Bîat 2; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 44/556 (27006); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 10/417 (4553); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/186 (470). İbni Hibbân bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[195]. Taberânî, *el-Mu'cemü'ş-Şâmiyyîn*, 2/304 (1390); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/37. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

Ayrıca Ümeyme binti Rukayka radıyallahu anhâdan gelen hadis için bkz: Tirmizî, Siyer 37 (1597); Nesâî, Bîat 18 (4110); İbni Mâce, Cihâd 43 (2874); *Muvatta*, Bîat 2; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 44/556 (27006); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 10/417 (4553); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/186 (470)

[196]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (1843); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (4554); Bezzâr, *el-Müsned*, (*Zevâid*, 70); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/486; Abdürrezzàk, *el-Musannef*, (9827, 21020); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/37.

Heysemî, "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir" demiş, Hâkim isnadının sahih olduğunu, Zehebî de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[197]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/341 (853); *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 6/237 (6284); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/39.

Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat* ile *el-Mu'cemü'l-Kebîr*'de benzer lafızla Atâ bin Mes'ûd el-Kâ'bî yoluyla babası yoluyla Azze'den rivayet etmiştir. Hadisin ravisi Mes'ûd'u tanımıyorum. Geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

[198]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/486. Hâkim bu hadisin isnadının sahih olduğunu söylemiştir. Zehebî, Hâkim'e muvafakat ederek "Bu hadis sahihtir" demiştir.

[199]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/115 (2843); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/40. Heysemî devamla der ki: "Bu hadis mürseldir. Ravileri güvenilir kimselerdir."

[200]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 14/138 (14763); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/285. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İsmâîl bin Ayyâş vardır, bu kişi hakkında ihtilaf vardır. Hadisin diğer ravileri güvenilir kimselerdir."

[201]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/146; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/323

[202]. Tayâlisî, *el-Müsned*, 3/608 (2264); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 7/21; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/81

[203]. Buhârî, Ahkâm 42; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/147, 151

[203]

[175]

[194]

[184]

[180]

[190]

[170]

[193]

. Tayâlisî, *el-Müsned*, 3/608 (2264); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 7/21; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/81

. Buhârî, Ahkâm 42; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/147, 151

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/380; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/494 (7070); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/296 (751); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/38. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

[169]

. Tirmizî, Siyer 37 (1597); Nesâî, Bîat 18 (4110); İbni Mâce, Cihâd 43 (2874); *Muvatta*, Bîat 2; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 44/556 (27006); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 10/417 (4553); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/186 (470). İbni Hibbân bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/85, 6/408, 409; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (226); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 25/(86); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/38. Heysemî devamla "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir" demiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/341 (853); *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 6/237 (6284); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/39.

Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat* ile *el-Mu'cemü'l-Kebîr*'de benzer lafızla Atâ bin Mes'ûd el-Kâ'bî yoluyla babası yoluyla Azze'den rivayet etmiştir. Hadisin ravisi Mes'ûd'u tanımıyorum. Geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/486. Hâkim bu hadisin isnadının sahih olduğunu söylemiştir. Zehebî, Hâkim'e muvafakat ederek "Bu hadis sahihtir" demiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'ş-Şâmiyyîn*, 2/304 (1390); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/37. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

Ayrıca Ümeyme binti Rukayka radıyallahu anhâdan gelen hadis için bkz: Tirmizî, Siyer 37 (1597); Nesâî, Bîat 18 (4110); İbni Mâce, Cihâd 43 (2874); *Muvatta*, Bîat 2; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 44/556 (27006); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 10/417 (4553); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/186 (470)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (1843); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (4554); Bezzâr, *el-Müsned*, (*Zevâid*, 70); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/486; Abdürrezzàk, *el-Musannef*, (9827, 21020); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/37.

Heysemî, "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir" demiş, Hâkim isnadının sahih olduğunu, Zehebî de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/146; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/323

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/115 (2843); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/40. Heysemî devamla der ki: "Bu hadis mürseldir. Ravileri güvenilir kimselerdir."

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 14/138 (14763); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/285. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İsmâîl bin Ayyâş vardır, bu kişi hakkında ihtilaf vardır. Hadisin diğer ravileri güvenilir kimselerdir."

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/422; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/45. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri, İbni İshâk hariç es-Sahîh'in ravileridir. Onun da bu hadisi semâ yoluyla işittiği açıklanmıştır."

İbni Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 7/157'de der ki: "Bu hadisi İbni İshâk rivayet etmiştir. İbni Hibbân bu hadisi İbni İshâk yolundan uzunca bir şekilde sahih olarak rivayet etmiştir."

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/(566); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/47. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İbni Lehîa var. Onun naklettiği hadis hasendir."

. **Harre:** Medine'de Zuhre veya Vâkım denen mevkiye yakın bir yerin adıdır. Burada hicretin 63. yılında Emevîler'in ikinci hükümdarı olan Yezîd bin Muâviye zamanında yaşanan kanlı bir olaya, İslam tarihinde bu yere nispetle 'Harre vakası' denilmiştir. Bu olayda Medineliler Yezîd'e karşı Abdullah bin Hanzala'ya biat etmiştir. Daha sonra Abdullah bin Hanzala, çocukları ve daha birçok kimse Yezîd'in ordusu tarafından öldürülmüştür. Beyhakî'nin verdiği bilgiye göre bu olayda 300 sahabe, 700 hafız şehid edilmiştir.

. Buhârî, Cihâd 110, Meğâzî 35; Müslim, İmâre 81 (1861); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/42; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/146; Aynî, *Umdetü'l-Kàrî*, 7/15

. Buhârî, Cihâd 33, 34, 110, Menâkıbu'l-Ensâr 9, Meğâzî 29, Rikâk 1, Ahkâm 43; Müslim, Cihâd 130 (1805); Tirmizî, Menâkıb 56 (3857); İbni Mâce, Mesâcid 3 (742)

. Buhârî, Cihâd 110, Meğâzî 35, Ahkâm 43, 44; Müslim, İmâre 80 (1860); Tirmizî, Siyer 34 (1592); Nesâî, Bîat 8; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/47, 51, 54; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/146; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/39; Aynî, *Umdetü'l-Kàrî*, 7/16

. Buhârî, Ahkâm 42; Müslim, Îmân 99 (56); Ebû Dâvûd, Edeb (4945); Nesâî, Bîat16 (4104); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 3/237; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/82

. Buhârî, Ahkâm 42; Müslim, İmâret 90 (1867); Ebû Dâvûd, Harâc 9 (2940); Tirmizî, Siyer 34 (1593); Nesâî, Bîat 24; *Muvatta*, Bîat 1; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/9, 62, 81, 101, 139; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/83

. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/451. Bu hadisin senedi ceyyid ve kavidir.

. Buhârî, Fiten 2, Ahkâm 42, 49, Îmân 11, Menâkıbu'l-Ensâr 43, Meğâzî 12, Tefsîru Sûre-i Mümtehine 3, Hudûd 8, 14, Diyât 2, Tevhîd 31; Müslim, İmâret 42 (1709); Tirmizî, Hudûd 12 (1439); Nesâî, Bîat 9, 17, 38, Îmân 14; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/320. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/163; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 4/3

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 36/284 (21952); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/28 (1126); *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/89 (2421); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/35 (17796); *Şuabu'l-Îmân*, 5/8 (3025); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 1/401 (1198); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 8/12; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 1/42. Bu hadisin ravileri sika kimselerdir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/206 (7832); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 2/99, 100, 101; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 3/93 (4505)

Bu hadise şahid olarak İbni Mâce, Zekât 25 (1837); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 37/68-69 (22385); Nesâî, Zekât 86 (2543); Beyhakî, Şuabu'l-Îmân, (3520); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/181; Tayâlisî, *el-Müsned*, (994)'de bu hadisi Sevbân radıyallahu anhdan rivayet etmiştir. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/172; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 2/99 (1/579). Bu hadisin ravileri sika kimselerdir.

. Buhârî, Îmân 3, 42, Gusl 2, Mevâkitü's-Salât 3, Zekât 2, Büyû' 67, Şurût 1, Ahkâm 42; Müslim, Îmân 97 (56); Tirmizî, Birr 17 (1925); Nesâî, Biat 16, 17, 24; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/358, 360, 361, 364, 365; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 3/236; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/82; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/78

. Müslim, Zekât 108 (1043); Ebû Dâvûd, Zekât 27 (1642); Nesâî, Salât 5; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (312); İbni Mâce, Cihâd 41 (2867); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/27; Rûyânî, *el-Müsned*, 1/395 (602); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (3385); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 18/(67, 68, 130); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 2/98; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/83

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/429; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/263 (3356), 4/46 (3601); Ebû Avâne, *Müstahrec*, 4/348 (6927); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sünen*, 2/700 (1877), 773 (2058); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/134; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/279; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/38. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed ile Taberânî senedleriyle birlikte rivayet etmiştir. Hadisin bazı senedlerinin ravileri, Muhammed bin Amr hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da hadisi hasen/güzel olandır." Şuayb el-Arnaûd bu hadisin isnadının kavi/güçlü olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 24/303 (15540)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/267 (591); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/38. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde Abdülhamîd bin Süheyl var. Onu tanımıyorum. Hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

. Buhârî, Îmân 11, Menâkıbu'l-Ensâr 43, Meğâzî 12, Tefsîru Sûre-i Mümtehine 3, Hudûd 8, 14, Diyât 2, Ahkâm 49, Tevhîd 31; Müslim, Hudûd 41 (1709); Tirmizî, Hudûd 12 (1439); Nesâî, Biat 9, 17, 38, İman 14; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/320; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/82; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/150

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/16. Konuyla ilgili olarak şahid bakımından Mücâşi hadisi ile Cerîr hadisi daha önce geçmişti.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/322, 323, 339; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/172 (6274), 15/474 (7012); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/681 (4251); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/251 (16556); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/46; Hafız İbni Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 7/158. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." İbni Hacer, "Bu hadisin isnadı hasendir" demiştir. Hâkim ile İbni Hibbân da bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[189]
[199]
[200]
[171]
[188]
[179]
[174]
[202]
[185]
[197]
[191]

. Buhârî, Cihâd 110, Meğâzî 53; Müslim, İmâre 84 (1863); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/468, 469; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 14/500; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/26, 83; Aynî, *Umdetü'l-Kàrî*, 7/16

. **Biat**: Türkçede biat şeklinde kullanılan kelimenin Arapça aslı **bey'at**tır. Bey'at "satmak; satın almak" manasındaki **bey'** masdarına bağlı olarak "yöneticilik tevdi etmek, birinin yöneticiliğini benimsemek" anlamında kullanılmıştır.

Sosyopolitik bir akit olarak ise devlet başkanını seçme, belirleme ve İslam hukuku ona bağlılık gösterme anlamına gelmektedir. Genellikle Araplar yaptıkları ticarî anlaşmaları teyit amacıyla el sıkışmayı âdet hâline getirdiklerinden idare edenle edilen arasında bir nevi anlaşma niteliği taşıyan devlet başkanı seçimini de el sıkışma suretiyle belirlemişler ve aradaki benzerlikten dolayı buna da bey'at demişlerdir. Adeta devlet başkanını belirleme akdinin taraflarından biri (halk) yönetilme hakkını öbürüne devretmek diğeri de (devlet başkanı) hukuka riayet etmek suretiyle bunun karşılığını ödemek üzere anlaşmışlardır.

Peygamber aleyhisselamın önemli dinî-siyasî olaylar arefesinde veya İslamiyet'i kabul eden kimselerle ilk defa görüştüğünde biat aldığı bilinmektedir. Bu türün örnekleri olarak Akabe biatları ve Bey'atü'r-Rıdvân zikredilebilir.

Peygamber aleyhisselam döneminde daha çok dinî hükümlere bağlı kalmak ve Resûlullah'a itaat etmek anlamında kullanılan biat, Ebû Bekir radıyallahu anhın halife seçilmesinden itibaren sonraki kullanışlarına esas olacak siyasî bir mahiyet kazanmış, bir devlet başkanını seçme yahut seçilmiş veya bu makama herhangi bir yolla gelmiş devlet başkanına bağlılık sunma anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Gerek dört halife döneminde görülen gerekse sonraki dönemlerde ortaya çıkan uygulamalar bu kurumun teorik esaslarının belirlenmesinde önemli rol oynamıştır. Cengiz Kallek, "Biat", DİA, 6/120. (çev.)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/168; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/37. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

[182]
[201]
[187]
[177]
[186]
[173]
[196]
[183]
[195]
[192]
[198]
[172]
[181]
[178]

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALLAH YOLUNDA GÜÇLÜKLERE VE ZORLUKLARA KATLANMA

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve sahabe-i kiram, İslam dinini yayma uğrunda zorluklara, eziyetlere, açlığa ve susuzluğa nasıl katlanıyorlardı? Onlar Allah'ın isminin en yüce olması (i'lâ-i kelimetullah) uğrunda canlarını nasıl hiçe sayıyorlardı?

* Mikdâd bin Esved'in Peygamberlik Geldikten Sonra Peygamber Aleyhisselamın Çektiği Sıkıntıları Anlatması

Cübeyr bin Nüfeyr yoluyla babası Nüfeyr rahimehullah anlatıyor:

"Bir gün Mikdâd bin Esved ile oturuyorduk. Derken bir adam çıkageldi. Gözlerini işaret ederek Mikdâd bin Esved'e, 'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi gören şu iki göze ne mutlu! Allah'a yemin olsun ki senin gördüğünü görmeyi çok isterdim. Aynı şekilde katılmış olduğun o peygamber meclislerine de katılmayı çok isterdim' dedi.

Adamın bu sözleri benim çok hoşuma gitmişti. Mikdâd bin Esved radıyallahu anh ise o kişiye şöyle dedi:

'Niçin sizden bazı kimseler hâlâ Allah'ın kendisine nasip etmediği bir mecliste bulunmayı temenni etmektedir... Eğer bu kişi, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem devrinde yaşamış olsaydı durumunun ne olacağını kestirebilir miydi?

Allah'a yemin ederim ki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin huzuruna öyle topluluklar geldi ki Allah onları burunları üzerine cehenneme attı. Çünkü onlar Peygamber aleyhisselama icabet etmediler ve O'nu doğrulamadılar. Niçin sizi kendisinden başka rab tanımayan ve peygamberlerinin getirdiklerini tasdik eden insanlar kılan Allah'a şükretmiyorsunuz? Zahmetleri, sıkıntıları başkaları çekmiş; sizse sefasını sürüyorsunuz.

Doğrusu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, diğer peygamberlerin hepsinden daha sıkıntılı bir hayat geçirmiştir. O, cahillerin putlarına tapmaktan daha üstün bir din olmadığına inandığı bir fetret ve cahiliyet dönemi insanlarına gönderilmiştir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Furkàn'ı (Kur'an) getirdi ve onunla hak ile bâtılın, baba ile oğulun aralarını ayırdı. (Çünkü babalardan veya oğullardan biri Müslüman oluyor, bu yüzden de aralarına düşmanlık giriyordu.) Yüce Allah ateşe giren kimsenin, helak olduğunu görmesi için insanların kalp kilitlerini iman ile açmıştır.

En yakınının ateşte bulunduğunu bilen kişinin gözleri elbette aydın olamaz. Yüce Allah'ın şu sözleriyle anlatılmak istenen mana da budur:

Onlar, 'Ey Rabbimiz! Bize gözler sevinci eşler ve çocuklar ver ve bizi takva sahiplerine önder yap!' derler. (Furkàn suresi, 25/74)"[204]

---

[204]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (87); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/2-3; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/489; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/175; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/17. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (87); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/2-3; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/489; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/175; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/17. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[204]

A. PEYGAMBER'İN ALLAH'A DAVET YOLUNDA ÇEKMİŞ OLDUĞU EZİYETLERE KATLANMASI

1. Peygamber Aleyhisselamın Allah'a Davet Yolunda Her Türlü Zorluklara ve Eziyetlere Katlanması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

Ben Allah'a davet yolunda hiç kimsenin görmediği eziyetlere katlandım. Benim düştüğüm dehşetli hâllere hiç kimse düşmemiştir. Öyle zamanlar oldu ki üzerimizden otuz gün otuz gece geçtiği hâlde ne Bilâl ne de ben, onun koltuğu altında sakladığı az bir yiyecek dışında canlıların yiyebileceği hiçbir şey bulamadık."[205]

2. Peygamber Aleyhisselamın Amcası Ebû Tâlib'in Kendisini Korumaktan Vazgeçtiği Kanaatine Vardığında Ona Söyledikleri

Akîl bin Ebî Tâlib radıyallahu anh anlatıyor:

"Kureyşliler(in ileri gelenleri), babam Ebû Tâlib'e gelip ona, 'Ey Ebû Tâlib! Yeğenin Muhammed, toplantı yerlerimize ve meclislerimize gelip bize hoşumuza gitmeyen bazı şeyler söylüyor. Eğer onu bizimle ilgilenmekten alıkoyabiliyorsan bu işten vazgeçir!' dediler. Ebû Tâlib de bana, 'Ey Âkil! Git amcanın oğlunu ara, bul ve bana getir!' dedi.

Bunun üzerine gidip Resûlullah'ı bize ait ağıllardan birinde buldum. O çok yorgundu. Benimle birlikte dönerken yürüyebilecek bir gölge arıyordu fakat yolumuz üzerinde böyle bir gölge de yoktu. Nihayet babamın yanına vardık. Babam Ebû Tâlib, Peygamber aleyhisselama: 'Ey yeğenim! Doğrusu bugüne kadar bana ne denli itaatkâr olduğunu biliyorum. Biraz önce Kureyşliler bana gelerek senin onların Kâbe'sine ve meclislerine gidip hoşlarına gitmeyen bazı şeyler söylediğine dair şikâyette bulundular. Bundan vazgeçsen olmaz mı?' dedi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem gözlerini gökyüzüne dikerek *'Allah'a yemin ederim ki benim bu peygamberlik görevini terk etmem, sizin herhangi birinizin güneşten bir parça ateş koparmasından çok daha zordur!'* buyurdu.

Bunları duyan babam (Ebû Tâlib) ise Kureyşliler'e dönerek *'Yeğenim asla yalan söylememiştir. Haydi, siz kendi işinize dönün!'* dedi."[206]

3. Peygamber Aleyhisselamın Kureyşlilerden Çektiği Eziyetler ve Onlara Verdiği Cevap

Hâris bin Hâris radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben babama, 'Şu kalabalık nedir?' diye sordum. Babam, 'Bunlar dinlerini terk eden ve peygamberlik davasında bulunan bir kişinin etrafında toplanan kimselerdir!' dedi.

Kalabalığın yanına vardığımızda Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, onları Allah'ın birliğine iman etmeye davet ediyordu. Onlar da davetini reddediyor, O'na eziyet ediyorlardı. Bu mesele gün ortasına kadar devam etti. Halk, Peygamber aleyhisselamın etrafından dağıldı. Derken Resûlullah'a bir kadın geldi. Göğsü görünmekteydi.[207] Kadının etinde bir testi su ile bir mendil vardı. Suyu Peygamber aleyhisselama uzattı. Resûlullah suyu kadından alarak içti ve abdest aldı. Sonra başını kaldırarak *'Ey kızım! O mendille göğsünü kapat. Babana herhangi bir şey olacak diye korkma!'* buyurdu. Ben de 'Bu kadın kimdir?' diye sordum.

Oradakiler, 'Kızı Zeyneb' dediler."[208]

4. Mekkeli Müşriklerin Peygamber Aleyhisselama Yaptıkları Hakaretler

Urve bin Zübeyr rahmetullahi aleyh anlatıyor:

"Ben (bir gün) Amr bin Âs'a, 'Müşriklerin Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme yaptıkları en büyük hakaret nedir?' diye sordum. İbni Âs şöyle anlattı:

Bir gün Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Kâbe yanındaki Hicr'de namaz kılıyordu. (Mekkeli müşriklerin ileri gelenlerinden) Ukbe bin Ebî Muayt gelerek Peygamber aleyhisselamın boynuna eteğini sarıp boğazını sıktı.

Bu sırada Ebû Bekir geldi ve Ukbe bin Ebî Muayt'ın kolundan tutup onu Peygamber aleyhisselamdan uzaklaştırdı. Sonra da şu ayeti okudu:

'Rabbim Allah'tır, dediği için onu öldürecek misiniz? Hâlbuki o, size Rabbinizden açık mucizeler getirmiştir.' (Mü'min suresi, 40/28)"[209]

5. Hz. Ebû Bekir'in Saldırıya Uğrayan Peygamber Aleyhisselamı Savunmak İçin Mekkeli Müşriklere Gösterdiği Cesurca Tavır

Amr bin Âs radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Kureyş'in Resûlullah'ı öldürme girişiminde bulunduklarına şahit olmadım. Fakat bir gün Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, makàm-ı İbrâhîm'de namaz kılarken müşrikler onu öldürmeyi kararlaştırdılar. Bunun üzerine Ukbe bin Ebî Muayt, Peygamber aleyhisselamın yanına gidip abasını boynuna dolayarak bütün gücüyle sıktı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem dizleri üzerine düştü. Halk "öldü" diye bağırıştı. Ebû Bekir hemen koşarak geldi. Peygamber aleyhisselamın kollarından tutup yerden kaldırdı ve *'Rabbim Allah'tır, dediği için bir kişiyi öldürecek misiniz?'* (Mü'min suresi, 40/28) ayetini okudu.

Bunun üzerine Kureyş, Peygamber aleyhisselamdan uzaklaştı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem namaza durdu, namazını bitirdikten sonra Kâbe'nin gölgesinde oturmakta olan Kureyşliler'in yanına giderek *'Ey Kureyş topluluğu! Muhammed'in canı elinde olan Allah'a yemin ederim ki ben size bu yolda kesilmek üzere gönderildim"* buyurdu ve eliyle boğazını gösterdi. Ebû Cehil, Peygamber aleyhisselama: 'Sen cahil değildin' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ben şimdi de cahil değilim fakat sen cahillerdensin' buyurdu."[210]

6. Peygamber Aleyhisselamın Kureyşlilerden Çektiği Eziyetler ve Onlara Verdiği Cevap

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

"Ben (bir gün) Abdullah bin Amr radıyallahu anha, 'Kureyşliler'in Peygamber aleyhisselama yaptıkları en çirkin şey neydi?' diye sordum. O şöyle dedi:

Kureyş'in ileri gelenleri, (bir gün Kâbe'nin yakınında bulunan) Hicr'de oturuyorlardı. Yanlarına gittim. Onlar, 'Şu adama gösterdiğiniz sabrı hiç kimseye göstermediniz. O bize 'akılsız' diyor, atalarımıza küfrediyor, birliğimizi bozuyor, ilâhlarımıza küfrediyor' diye konuşuyorlardı. Onlar böyle konuşurken Peygamber çıkageldi. (Kâbe'nin) Hacerü'l-Esved köşesinin karşısına gelince Kâbe'yi tavafa başladı. Onların yanından geçerken Peygamber aleyhisselama bazı işaretler yaptılar. Peygamber aleyhisselamın bundan alındığını yüzünden anladım. İkinci geçişinde de aynı hareketi yaptılar. Resûlullah hiçbir şey söylemedi. Üçüncü defa aynı şeyi yine yaptılar. Bu defa Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ey Kureyşliler! Beni dinleyin. Muhammed'in canı elinde olan Allah'a yemin ederim ki ölüm için geldim' buyurdu.

Resûlullah'ın bu sözü onlarda çok büyük bir etki yaptı. Öyle ki sanki herkesin başında bir kuş var da aman uçmasın diye kıpırdamıyorlardı. Hatta Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hakkında en fazla düşmanlık güden dahi en yumuşak bir sözle, 'Ey Ebu'l-Kàsım! Güle güle git. Sen cahil bir insan değilsin' dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de oradan ayrılıp gitti. Ertesi gün yine toplandılar. Ben de aralarındaydım. Bir kısmı diğerlerine, 'Muhammed'in elinden çektiğimizi hatırlattınız. Size gelen eziyetleri gündeme getirdiniz. O sizin hoşunuza gitmeyen kelimeleri size söyleyince de onu bıraktınız' dedi.

Onlar bu durumdayken Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yine çıkageldi. Hep birden yerlerinden sıçrayarak Peygamber aleyhisselamın etrafını çevirdiler ve 'Sen misin şöyle şöyle diyen? Sen misin dinimiz ve ilâhlarımız hakkında şunu şunu söyleyen?' dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Evet, bunları söyleyen benim' buyurdu.

Onlardan biri Peygamber aleyhisselamın yakasına yapıştı. Ebû Bekir de Resûlullah'ı savunmak için kalktı. Hem ağlıyor hem de 'Rabbim Allah'tır, diyen bir kişiyi öldürecek misiniz?' diyordu.

Sonra Kureyş, Allah Resûlü'nü bıraktı. Bu manzara Kureyş'in Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle ilgili olarak gördüğüm en şiddetli tavrı ve manzarası idi."[211]

7. Peygamber Aleyhisselamın Davası Uğrunda Dövülmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Müşrikler bir defasında Resûlullah'ı öyle bir dövdüler ki Allah Resûlü bayıldı. Derken Ebû Bekir (gelip) müşriklere,

'Azap olasıcalar! Rabbim Allah'tır, diyen bir kişiyi öldürecek misiniz?' (Mü'min suresi, 40/28) dedi. Onlar Ebû Bekir'i kastederek 'Bu kimdir?' diye sordular. Diğerleri 'Deli Ebû Bekir' diye cevap verdi."[212]

8. Hz. Ali'nin Bir Hutbesinde Ebû Bekir'in Cesaretinden Bahsetmesi

Muhammed bin Akîl rahimehullah anlatıyor:

"Ali radıyallahu anh bir hutbesinde, 'Ey insanlar! İnsanların (sizce) en kahramanı kimdir?' diyordu. Halk da 'Ey müminlerin emîri! Sensin!' dedi. Ali radıyallahu anh şöyle dedi:

'Biliniz ki ben her kimle dövüşmüşsem onu mutlaka alt etmişimdir. Fakat insanların en kahramanı Ebû Bekir'dir. Çünkü biz Bedir savaşı günü Resûlullah'a bir gölgelik yaptık. 'O'nu müşriklerden kim koruyacak?' dedik. Allah'a yemin ederim ki bizden hiç kimse bu işe yanaşmadı. Ancak Ebû Bekir, kılıcını kınından çekerek Peygamber aleyhisselamın başucunda durdu. O'na herhangi bir müşrik saldırdığında Ebû Bekir de ona saldırıp püskürtüyordu.'

Yine bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi gördüm. Kureyşliler Peygamber'i yakalamıştı. Birisi O'na sataşıp kin kusuyordu. Kimisi de Peygamber'i tartaklıyor ve 'İlâhları bir tek ilâh yapan sen misin?' diyorlardı. Doğrusu bizden hiç kimse Peygamber aleyhisselama bu durumda yaklaşmadı. Sadece Ebû Bekir fırlayıp kimine vuruyor kimiyle cedelleşiyor kimini itiyordu ve 'Rabbim Allah'tır, diyen bir kişiyi öldürecek misiniz helak olasıcalar?' diyordu.

Sonra Ali radıyallahu anh kaftanını çıkardı. Mübarek sakalları ıslanıncaya kadar ağladı ve ‘Size Allah adına yemin ediyorum ki Firavun’un ailesinden olan mü’min mi hayırlıdır yoksa Ebû Bekir mi?’ diye sordu.

Halk sustu. Ali radıyallahu anh,

‘Allah’a yemin ederim ki Ebû Bekir’in bir saatlik ömrü, Firavun ailesinden olan mü’minin yeryüzü dolusu iyiliklerinden daha hayırlıdır. Çünkü o imanını gizliyor, Ebû Bekir ise (Kureyşli müşriklere karşı) açıkça mü’min olduğunu ilan ediyordu’ dedi.”[213]

9. Kureyş İleri Gelenlerinin Peygamber Aleyhisselamın Üstüne İşkembe Atmaları ve Ebu’l-Bahterî’nin[214] Peygamber’i Müdafaa Etmesi

Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir gün Peygamber namaz kılarken Ebû Cehil, Rabîa’nın oğulları Utbe ve Şeybe, Ukbe bin Ebî Muayt, Ümeyye bin Halef ve iki kişi -ki hepsi yedi kişiydi- (Kâbe’nin yakınında bir yer olan) Hicr’de oturuyorlardı...

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem secdeye vardı ve secdeyi çok uzattı. Ebû Cehil, ‘Hanginiz gidip de filan evde kesilen devenin işkembesini bize getirir ve onu Muhammed’in üzerine koyar?’ diye sordu.

Bunun üzerine onların en azılısı olan Ukbe bin Ebî Muayt gitti, işkembeyi getirdi ve Resûlullah’ın omuzlarına attı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem daha secde hâlindeydi. Ben de orada bulunuyordum. Bir kelime dahi konuşmaya gücüm yoktu. Çünkü (beni onların zulmünden koruyacak) güçlü bir destekçim yoktu.

Bir de baktım ki Resûlullah’ın kızı Fâtıma çıkageldi ve babasının omuzlarından o işkembeyi alıp attı, sonra Kureyş’e yönelerek ağır söz söyledi. Onlar Fâtıma’ya bir cevap vermediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ise her zaman ne kadar kalıyorsa yine o kadar secdede kaldı. Sonra başını secdeden kaldırdı ve namazını bitirdi, ardından üç defa, *‘Ey Allah’ım! Kureyş’i sana havale ettim. Allah’ım! Utbe, Ebû Cehil, Şeybe ve Ukbe’nin* hakkından gel’ diye beddua etti.

Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem mescitten çıktı. Bastonuna dayanıp yürüyen Ebu'l-Bahterî ile karşılaştı... O, Peygamber'i gördüğünde Resûl-i Ekrem'in yüzünün solgunluğunu fark etti ve 'Niçin böyle oldun?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Beni kendi hâlime bırak da gideyim' buyurdu. Ebu'l-Bahterî, 'Allah'a yemin ederim ki ya bu hadiseyi bana söylersin ya da yakanı bırakmam. Çünkü senin başına bir şey gelmiş' diye karşılık verdi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem baktı ki Ebu'l-Bahterî ısrar ediyor, ona olayı anlattı. Bunun üzerine Ebu'l-Bahterî, 'Gel, mescide gidelim' dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile Ebu'l-Bahterî mescide yöneldiler. Sonra Ebu'l-Bahterî, Ebû Cehil'in yanına giderek 'Ey Ebû Cehil! Muhammed'in üzerine işkembe atılmasını emreden kişi sen misin?' dedi. Ebû Cehil ona, 'evet' diye cevap verdi.

Ebu'l-Bahterî bastonunu kaldırdı. O'nunla Ebû Cehil'in kafasına vurdu. Bunun üzerine herkes birbirine girdi. Bunu gören Ebû Cehil, 'Allah hayrınızı versin. Ben Ebu'l-Bahterî'nin vurduğu bastonun intikamını almaktan vazgeçiyorum. Muhammed'in maksadı, kendisinin ve arkadaşlarının kurtulması için bizim aramıza düşmanlık sokmaktır!' diye bağırdı."[215]

10. Ebû Cehil'in Peygamber Aleyhisselama Eziyet Etmesi ve Hamza'nın da Bundan Dolayı Öfkelenmesi ve Müslüman Olması

Zühreoğulları kabilesinin anlaşmalısı Ya'kūb bin Utbe bin el-Muğîre bin el-Ahnes bin Şüreyk mürsel olarak anlatıyor:

"Ebû Cehil (bir gün) Safâ tepesinin yanında Resûlullah ile karşılaştı. Peygamber aleyhisselama eziyet etti. Hamza da av meraklısıydı. O gün de avlanıyordu. Ebû Cehil'in Peygamber aleyhisselama yaptığını gören Hamza'nın hanımı, avdan dönünce Hamza'ya, 'Ey Ebû Umâre! Keşke bugün Ebû Cehil'in, yeğeninin başına neler getirdiğini görseydin' dedi.

Bunun üzerine Hamza öfkelendi. Evine girmeden geri döndü. Boynunda yayı olduğu hâlde mescide yürüdü. Kureyş meclislerinin birinde Ebû Cehil'in oturduğunu görünce bir şey söylemeden yayını Ebû Cehil'in kafasına indirdi. Kureyş'ten bazı kimseler ayağa kalkarak Hamza'yı Ebû Cehil'den uzaklaştırdılar. Hamza,

'Benim dinim Muhammed'in dinidir. Ben şahadet ederim ki Muhammed, Allah'ın Resûlü'dür. Allah'a yemin ederim ki ben artık bundan dönmeyeceğim. Eğer siz doğru iseniz geliniz, beni bu işten çeviriniz' dedi.

Hamza radıyallahu anh, Müslüman olduğu zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve Müslümanlar onunla güçlendiler. Müslümanlar'ın bazı sıkıntıları gitti. Kureyşliler artık korkmaya başladı. Çünkü Hamza'nın Resûl-i Ekrem'i koruyacak güçte olduğunu biliyorlardı."[216]

11. Hz. Hamza'nın Peygamber Aleyisselamı, Ebû Cehil'in Eziyetlerine Karşı Korumaya Çalışması

Muhammed bin Kâ'b el-Kurazî -rahimehullah- mürsel olarak anlatıyor: "Hamza bir gün ok atışından dönüyordu. Onunla bir hanım karşılaştı ve 'Ey Ebû Umâre! Bugün yeğenin, Ebû Cehil bin Hişâm'dan neler çekti? Ebû Cehil ona küfretti, onun yakasına yapışarak şöyle şöyle yaptı' dedi. Hamza,

'Ebû Cehil bunları yaparken hiç kimse kendisini gördü mü?' diye sordu. Kadın, 'Evet, halk bunu gördü' dedi.

Bunun üzerine Hamza, Safâ ile Merve tepelerinin yanındaki meclise vardı. Baktı ki Kureyşliler oturuyor, Ebû Cehil de aralarında bulunuyor. Yayını eline alarak Ebû Cehil'in iki kulağının arasına öyle bir vurdu ki yayın ucu kırıldı. Sonra da 'Bu defa yayla vurdum. Gelecek defa kılıçla vuracağım. Şahitlik ederim ki Muhammed, Allah'ın resûlüdür. Getirdiği din, doğru ve Allah tarafındandır' dedi. Oradakiler,

'Ey Ebû Umâre! O Muhammed bizim ilâhlarımıza küfretti. Eğer bunu sen yapsaydın ondan üstün olduğun hâlde senden de kabul etmezdik. İşte durum budur, ey Ebû Umâre! Kaldı ki sen, küfürbaz değilsin' dediler."[217]

12. Peygamber Aleyhisselamın Taif'te Çektiği Eziyetler

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Âişe radıyallahu anhâ bir gün Peygamber aleyhisselama, ‘Senin başına Uhud savaşı gününden daha şiddetlisi geldi mi?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle cevap verdi:

Ben (Tâif’e gidip orada) Abdiyalîl bin Abdikülâl’e sığınmak için başvurduğumda beni kovdu. O kadar üzüldüm ki adeta kendimden geçmiş olarak geri döndüm. Karnü’s-Seâlib’e nasıl ulaştığımı hatırlamıyorum. Ancak orada kendime geldim, başımı havaya kaldırdım. Baktım ki bir bulut beni gölgeliyor. Cebrâil de onun içinde duruyordu. Cebrâil bana,

‘Allah, kavminin sana söylediklerine ve yaptıklarına şahit oldu. Bunun için istediğini kendisine emredesin diye benimle birlikte dağlar meleğini gönderdi’ dedi.

Cebrâil’in bu sözünden sonra dağlar meleği bana seslendi. Bana selam verdi ve ‘Ey Muhammed! Dilediğini yaparım. İstersen onların üzerine Ebû Kubeys ve el-Ahmer dağlarını kapatırım’ dedi. Ben de ‘Hayır, umarım ki Allah onların soyundan Allah’a kulluk eden, Allah’ı birleyen ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmayan kimseler yaratır’ dedim.”[218]

13. Peygamber Aleyhisselamın Uhud Günü Çektiği Eziyetler

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Uhud savaşında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin hem bir azı dişi kırılmış hem de başı yarılmıştı. Resûlullah bir yandan yüzündeki kanı siliyor ve bir yandan da *‘Kendilerine gönderilen, onları Allah’a davet eden Peygamber aleyhisselamın başını yaran ve azı dişini kıran bir kavim nasıl iflah olabilir?’* buyuruyordu.

Bunun üzerine şu ayet nazil oldu:

‘Onların işinden hiçbir şey sana ait değildir. Allah isterse onları affeder, isterse -zalim oldukları için- onları azaplandırır.’ (Âl-i İmrân suresi 3/128)”[219]

B. SAHABELERİN ALLAH’A DAVET YOLUNDA ZORLUKLARA VE EZİYETLERE KATLANMASI

1. Hz. Ebû Bekir'in Zorluklara Katlanması

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Ben anne ve babamı tanıdığımdan beri Müslüman olarak gördüm. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de her gün bize uğrardı. Bu arada müşriklerin baskısı da son haddine varmıştı. Nihayet babam Ebû Bekir, Habeşistan'a hicret etmek üzere yola çıktı. Berku'l-Gımâd'a vardı. Orada İbnü'd-Dağine ile karşılaştı. İbnü'd-Dağine babama, 'Ey Ebû Bekir! Nereye gidiyorsun?' diye sordu. Babam,

'Kavmim beni Mekke'den çıkardı. Ben de yeryüzünde seyahat ederek Allah'a ibadet etmek istiyorum' dedi.

İbnü'd-Dağine, 'Ey Ebû Bekir! Senin gibi bir insan, ne yurdundan çıkar ne de çıkartılır. Çünkü sen, yoksul insanlara yardım eder, akrabalık bağlarını gözetir ve ağır yüklere göğüs gerersin. Misafirlere ikramda bulunur, felakete uğrayanların yardımına koşarsın. Ben seni himayeme alıyorum. Geri dön ve Rabbine memleketinde ibadet et' dedi.

Böylece Ebû Bekir radıyallahu anh (Mekke'ye) geri döndü ve İbnü'd-Dağine ile beraber Mekke'ye geldi. İbnü'd-Dağine, bir akşam Kureyş'in ileri gelenleriyle beraber Kâbe'yi tavaf ederken onlara,

'Ebû Bekir, memleketinden kovulacak adam değildir. Fakirlere yardım eder, akrabalık bağlarını gözetir, ağır yükleri göğüsler, misafire ikramda bulunur, felakete uğrayanların yardımına koşar. Böyle bir adamı nasıl yurdundan çıkartırsınız?' dedi. Kureyş, İbnü'd-Dağine'nin himayesini kabul etti. Fakat ona, 'Ebû Bekir'e söyle! Rabbine evinde ibadet etsin. Orada namaz kılsın. İstediğini okusun. Bunları açıktan yaparak bizi rahatsız etmesin. Çünkü biz onun kadınlarımızı ve çocuklarımızı saptırmasından korkuyoruz' dediler.

İbnü'd-Dağine bunu Ebû Bekir'e söyledi. Ebû Bekir bir müddet evinde Allah'a ibadet etti. Namazını açıkta kılmıyordu. Kur'an'ı da evinde okuyordu.

Sonra Ebû Bekir, evinin avlusuna bir mescit yapmaya karar verdi. Artık orada namaz kılmaya ve Kur'an okumaya başladı. Ebû Bekir çok duygusal bir insan olduğu için Kur'an okurken ağlardı. Onun bu durumu kadınların ve çocukların dikkatini çekti. Kalabalıklar hâlinde gelip onu dinlemeye başladılar. Müşriklerin ileri gelenleri bu durumdan endişeye düştüler ve İbnü'd-Dağine'ye haber gönderip çağırdılar ve şöyle dediler:

'Biz Ebû Bekir için evinde ibadet etmek şartıyla sana teminat vermiştik. Fakat o sınırı aştı. Evinin avlusuna mescit yaparak orada açıktan Kur'an okumaya, namaz kılmaya başladı. Onun bu durumu kadın ve çocuklarımızı yoldan çıkarıyor. Onu bundan alıkoy. Eğer sadece evinde ibadet edecekse bunu yapsın. Fakat böyle yapmayıp açıktan ibadet etmeye devam edecekse himayeni ondan geri al. Çünkü biz, sana verdiğimiz sözden dönmek istemiyoruz. Ancak Ebû Bekir'in açıktan ibadet etmesine de müsaade etmeyiz.'

İbnü'd-Dağine babama gelerek 'Seninle nasıl anlaştığımızı biliyorsun. Ya anlaşmamıza uyarsın yahut da ahdimi bana geri verirsin. Çünkü ben Araplar'ın ahit verdiğim bir kişiden ahdimi geri aldığımı duymalarını istemiyorum' dedi. Babam da ona,

'Ahdini sana geri veriyorum. Ben Rabbimin himayesine razıyım' diye cevap verdi."[220]

2. Hz. Ömer'in Zorluklara Katlanması

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"(Babam) Ömer evde endişe içerisinde bulunduğu sırada Ebû Amr Âs bin Vâil es-Sehmî bize geldi. Üzerinde pahalı Yemen kürkü ve ipekten işlenmiş uzunca bir gömlek vardı. O, Sehmoğulları kabilesindendi. Onlar cahiliye döneminde bizim anlaşmalı dostlarımızdı.

Babama, 'Neyin var?' diye sordu. Babam Ömer,

'Senin kavmin Müslüman olduğum için beni öldüreceklerini iddia etmişler' dedi. Âs bin Vâil, 'Hiç kimse sana dokunmaz' cevabını verdi.

Âs bin Vâil bunu söyledikten sonra kendimi emniyette hissettim. Bunun üzerine Âs bin Vâil çıkıp gitti. Mekke'yi dolduran insanlarla karşılaştı. Onlara nereye gittiklerini sordu. 'Biz dininden dönen şu Ömer bin Hattâb'ın yanına gitmek istiyoruz' dediler. Âs bin Vâil, 'Siz ona dokunamazsınız' deyince insanlar geri gittiler."[221]

3. Hz. Osmân'ın Baskılara Katlanması

Muhammed bin İbrâhîm et-Teymî rahimehullah anlatıyor:

"Osmân radıyallahu anh, Müslüman olduğu zaman amcası Hakem bin Ebi'l-Âs bin Ümeyye onu yakalayıp bir iple bağlayarak 'Sen atalarının dininden dönüp Muhammed'in dinine girmeyi mi seçiyorsun? Allah'a yemin ederim ki sen Muhammed'in dininden vazgeçmedikçe seni asla bırakmayacağım!' dedi. Osmân da 'Allah'a yemin ederim ki dinimi asla terk etmeyeceğim ve dinimden ayrılmayacağım' dedi.

Hakem bin Ebi'l-Âs, Osmân'ın dinine çok sağlam bağlı olduğunu görünce onu serbest bıraktı."[222]

4. Talha bin Ubeydullah'ın Baskılara Katlanması

Talha bin Ubeydullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben (bir gün) Busrâ panayırına katıldım. Bir rahip manastırında, 'Bu panayıra gelen kimselere sorunuz. Acaba harem halkından kimse var mı?' demiş. Bunun üzerine ben, 'Evet, ben varım' dedim. Rahip,

'Acaba şu anda Ahmed sizin aranıza geldi mi?' diye sordu.

'Ahmed de kimdir?' dedim. Rahip,

'Abdullah'ın oğlu, Abdülmuttalib'in torunudur. Çıkacağı ay, bu aydır ve peygamberlerin sonuncusudur. Harem'de doğacak; hurmalık, siyah taşlı ve çorak arazili bir memlekete hicret edecektir. Hemen ona tâbi olun' dedi.

Rahibin bu sözleri kalbimde yer etti. Hızlıca çıkarak Mekke'ye vardım ve herhangi bir hadisenin olup olmadığını sordum. Bana, 'Evet, Muhammed bin Abdullah el-Emin peygamber olduğunu söylüyor! Ve İbni Ebî Kuhâfe (Ebû Bekir) de ona tâbi olmuştur' dediler.

Oradan ayrılarak Ebû Bekir'in yanına gittim. Ona, 'Sen şu kişiye tâbi oldun mu?' diye sordum. Ebû Bekir, 'Evet, oldum' dedi. Sonra da bana, 'Yanına git ve ona tâbi ol. Çünkü o, hakka davet ediyor' dedi.

Ebû Bekir'in bu sözlerinden sonra ben, rahibin sözlerini ona naklettim. Ebû Bekir'le beraber çıkarak Peygamber aleyhisselamın huzuruna gittik ve ben Müslüman oldum. Resûlullah'a rahibin sözlerini aktardım. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sevindi.

Ebû Bekir ve ben Müslüman olduğumuzda Nevfel bin Huveylid el-Adeviyye bizi yakalayarak ikimizi bir ipe bağladı. Teymoğulları kabilesi buna engel olamadılar. Çünkü Nevfel bin Huveylid'e 'Kureyş'in arslanı' denirdi. Bundan dolayı Ebû Bekir ile bana 'bir ipe bağlanan' manasına gelen 'el-karîneyn' denildi."[223]

5. Zübeyr bin Avvâm'ın Baskılara Katlanması

Ebu'l-Esved rahimehullah anlatıyor:

"Zübeyr bin Avvâm sekiz yaşında Müslüman oldu... On sekiz yaşındayken (Mekke'den Medine'ye) hicret etti...

(Zübeyr bin Avvâm radıyallahu anh Müslüman olunca) Zübeyr'in amcası onu bir hasıra sarıyor, sonra üzerinde ateş yakarak kendisine dumanla işkence ediyor ve '(Eski) dinine geri dön!' diyordu. Zübeyr de 'Asla kâfir olmam!' diyordu."[224]

6. Bilâl-i Habeşî'nin Baskılara Katlanması

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh anlatıyor:

"Müslüman olduğunu herkesten önce açıklayanlar; -Peygamber aleyhisselam, Ebû Bekir, Ammâr, Ammâr'ın annesi Sümeyye, Suheyb, Bilâl ve Mikdâd radıyallahu anhüm olmak üzere- yedi kişidir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, amcası Ebû Tâlib tarafından ve Ebû Bekir de yakınları tarafından korundukları için fazla sıkıntı çekmediler. Diğerleri ise kimsesizdi. Müşrikler onlara demirden gömlekler giydirerek güneşte bekletirlerdi.

Bilâl'in dışında, diğerleri müşriklerin dediklerini yaparlardı. Bilâl ise Allah yolunda ölmeye hazır olduğu ve kavmi de ona değer vermediği için müşrikler onu çocukların eline verirler, çocuklar da Mekke'nin sokaklarında dolaştırırlardı. Bilâl ise hep 'ehad, ehad' (Alah birdir, Allah birdir) diye haykırırdı."[225]

7. Ammâr bin Yâsir ile Ailesinin Zorluklara Katlanması

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Ammar ve ailesine işkence edilirken Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onların yanlarından geçti ve *'Ey Yâsir ailesi! Müjdeler olsun. Gideceğiniz yer cennettir'* buyurdu."[226]

8. Ammâr bin Yâsir'in Kalben Mutmain Olduğu Hâlde Şiddetli Eziyetlere Katlanması ve Küfür Kelimesini Söylemeye Zorlanması

Ebû Ubeyde Muhammed bin Ammâr anlatıyor:

"Müşrikler Ammâr'ı (işkence yapmak için) yakaladılar. Muhammed'e küfür etmedikçe ve kendilerinin taptıkları ilâhlarına övücü sözler söyletene kadar onu serbest bırakmadılar. (Ammâr, Resûl-i Ekrem'e geldiğinde) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona,

'Ey Ammâr! Ne durumdasın?' diye sordu. Ammâr bin Yâsir, 'Ey Allah'ın Resûlü! Çok çirkin bir şey yaptım; müşrikler bana zorla putlarını övdürdüler ve sana da küfrettirdiler!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'O esnada kalbinde ne vardı?' diye sordu. Ammâr, 'Kalbim iman ile doluydu' diye cevap verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Eğer müşrikler sana ikinci kez işkence ederlerse sen onlara yine aynı sözleri söyleyebilirsin' buyurdu."[227]

9. Habbâb bin Eret Radıyallahu Anhın Baskılara Dayanması

Habbâb bin Eret radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben (bir gün) Peygamber aleyhisselamın yanına vardım... Bu sırada Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Kâbe'nin gölgesinde abasına dayanarak oturuyordu. O sırada biz müşriklerden çok fazla eziyet görüyorduk. Peygamber aleyhisselama,

'Ey Allah'ın Resûlü! (Müşriklerden çok fazla zulüm görüyoruz. Onların zulmünden kurtulabilmemiz için) neden Allah'a yalvarmıyorsun? Bunların aleyhinde bedduada bulunmuyorsun?' dedim.

Bunun üzerine Peygamber doğruldu ve yüzü kıpkırmızı kesildiği hâlde,

Sizden önceki Müslümanlar demirden yapılmış taraklarla taranıyor, kemiklerinde et ve damar kalmıyordu. Fakat bu şiddetli azap onları dininden döndürmüyordu. Doğrusu Allah bu dini tamamlayacaktır. Öyle ki kişi, San'a'dan[228] *Hadramut'a*[229] *kadar Allah korkusu hariç hiçbir şeyden korkmadan (İslam'ın kontrolü altında güvenli bir vaziyette) gidecektir. Fakat siz acele ediyorsunuz'* buyurdu."[230]

10. Ebû Zerr el-Gıfârî Radıyallahu Anhın Baskılara Dayanması

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh dedi ki:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin Mekke'de peygamber olarak gönderilişi haberi Ebû Zerr'e ulaşınca erkek kardeşine, 'Hayvanına bin, şu vadiye (Mekke'ye) git ve kendisine gökten haber getirdiğini söyleyen şu adam hakkında bana bilgi topla. Konuştuğunu dinle, sonra (onunla ilgili öğrendiğin bilgileri) bana getir!' dedi.

Bunun üzerine Ebû Zerr'in kardeşi yola koyulup Mekke'ye geldi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin söylediklerini dinledi. Sonra Ebû Zerr'in yanına geri dönüp 'Onu iyi ahlakı emrederken ve onun öyle bir söz söylerken gördüm; onun söylediği söz şiir değildir!' dedi.

Ebû Zerr, 'İstediğim meselede bana yeterli bilgi veremedin!' dedi.

Bunun üzerine Ebû Zerr, hemen azığını alıp içinde su bulunan bir tulumunu yüklenerek Mekke'ye geldi. Mescid-i Harâm'a varıp Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi aradı. Yalnız Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi tanımıyordu. O'nu sormaktan da çekindi. Nihayet akşam vaktine erişti ve yatıp uyudu.

Ali onu görmüş ve onun bir yabancı olduğunu anlamıştı.

Onu görünce peşine düşmüş ama birbirlerine hiçbir şey sormamışlardı. Nihayet sabah oldu.

Sonra Ebû Zerr, tulumcağızını ve azığını yüklenip Mescid-i Harâm'a çekildi. O gün de öyle devam etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi göremiyordu. Nihayet akşam oldu. O yine yattığı yere döndü. Derken Ali onun yanına uğradı ve 'Bu adamın kalacağı yeri bilme zamanı gelmedi mi?' dedi.

Sonra onu kaldırdı, onu beraberinde götürdü. Birbirlerine hiçbir şey sormuyorlardı. Üçüncü gün gelince aynı şekilde hareket etti. Ali yine onu kaldırıp beraberinde götürdü. Sonra ona, 'Bana anlatmayacak mısın? Seni bu beldeye getiren şey nedir?' dedi. Ebû Zerr,

'Beni doğruya ulaştıracağına söz verirsen (dediğini) yaparım!' dedi.

O da (söz verme işini) yaptı. Bunun üzerine Ebû Zerr ona (niçin geldiğini) haber verdi. Ali şöyle dedi:

'Gerçekten o hak (peygamber)dir. O, Allah'ın resûlüdür. Sabahladığın zaman beni takip et! Ben senin için korkulacak bir şey görürsem su dökermişim gibi yaparım, o zaman seni geçip gidersem arkamdan gel ve benim girdiğim yere gir!'

Ebû Zerr de öyle yaptı ve Ali'yi takip edip yola düştü. Nihayet Ali radıyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin yanına girdi. Onunla birlikte Ebû Zerr de girdi. Artık Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin söylediğini dinlemiş ve oracıkta Müslüman olmuştu. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona,

'Kavmine dön, emrim sana gelince onlara (İslam'ı) anlat!' buyurdu. Ebû Zerr, 'Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki onların arasında bunu haykıracağım!' diye karşılık verdi.

Sonra çıkıp Mescid-i Harâm'a geldi. Bu sırada var sesiyle 'Şahadet ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. Muhammed, Allah'ın resûlüdür!' diye haykırdı.

Müşrikler ayaklandılar ve onu döşeğe düşürünceye kadar dövdüler. Derken Abbâs gelip onun üzerine kapandı ve 'Yazıklar olsun size! Bu adamın Gıfâr kabilesinden olduğunu ve tacirlerinizin Şam bölgesine giden yolu bunların yurdundan geçtiğini bilmez misiniz?' deyip kendisini onlardan kurtardı.

Ertesi gün yine bunun gibi yaptı. (Mekkeli müşrikler) ayaklanarak yanına geldiler ve onu yine dövdüler. Yine Abbâs üzerine kapandı ve onu kurtardı."[231]

11. Hz. Ömer'in Müslüman Olmadan Önce Eniştesi Saîd bin Zeyd'e Eziyet Etmesi

Kays rahimehullah anlatıyor:

"Ben (bir gün) Kûfe mescidinde Saîd bin Zeyd radıyallahu anhın, 'Ömer'-in İslam'a girdiğimde beni iple bağladığını hatırlarım' dediğini işittim."[232]

12. Hz. Ömer'in Müslüman Olmadan Önce Kız Kardeşi Fâtıma'ya Eziyet Etmesi

Sevbân radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün), *'Allah'ım! İslam'ı Ömer bin Hattâb'la güçlü eyle'* diye dua etmişti.

Hâlbuki Ömer, akşam kız kardeşini *'Yaratan Rabbinin ismiyle oku'* (Alak suresi, 96/1) ayetini okuduğu için o kadar dövmüştü ki onun öldüğü kanaatine varmıştı. Sonra seherde kalktı, kız kardeşinin sesini yine duydu. Yine kız kardeşi, *'Yaratan Rabbinin ismiyle oku'* (Alak suresi, 96/1) ayetini tekrarlıyordu. Bunun üzerine Ömer,

'Doğrusu bu, bir şiir değildir ve manası anlaşılmayan bir söz de değildir' dedi.

Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına vardı. Baktı ki Bilâl kapıda beklemektedir. Kapıya vurdu. Bilâl ona,

'Sen kimsin?' diye sordu.

'Ben Hattâb'ın oğlu Ömer'im' cevabını verdi. Bunun üzerine Bilâl,

'Biraz dur da sana Resûlullah'tan izin alayım' karşılığını verdi ve Peygamber aleyhisselama gelerek 'Ey Allah'ın Resûlü! Ömer kapıda!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Eğer Allah, Ömer hakkında hayır irade ederse onu dine dâhil edecektir' buyurdu.

Sonra Bilâl'e kapıyı açmasını emretti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ömer'in iki kolundan tutarak onu salladı ve *'Sen ne istiyorsun? Niçin geldin?'* buyurdu. Ömer,

'Bana halkı davet ettiğin dini anlat' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığına, tek olduğuna ve benim de Allah'ın kulu ve resûlü olduğuma şahitlik edeceksin'* buyurdu.

Böylece Ömer orada Müslüman oldu ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme, 'Haydi, açıkça Mescid-i Haram'a gidelim' teklifinde bulundu."[233]

13. Mus’ab bin Umeyr’in Baskılara Katlanması

Muhammed el-Abderî yoluyla babası anlatıyor:

“Mus’ab bin Umeyr radıyallahu anh delikanlı, yakışıklı, yüz ve saç güzelliği bakımından Mekke’nin en güzel gençlerindendi. Anne ve babası onu çok severdi. Annesi zengin ve malı çok olan bir kadındı. Ona elbiselerin en değerlisini ve en güzellerini giydirirdi... Mus’ab bin Umeyr Mekkeliler’in en güzel kokularını sürerdi. (Yemen’e mensup) Hadramut yapısı ayakkabılar giyerdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mus’ab bin Umeyr radıyallahu anhdan bahsederken,

‘Mekke’de Mus’ab bin Umeyr’den daha güzel saçlı birini, ondan daha güzel elbise giyenini ve nimetler içinde yüzenini hiç görmedim’ buyurdu.”

Mus’ab bin Umeyr’in kulağına, Peygamber aleyhisselamın Erkam’ın evinde İslam’a davet ettiği haberi geldi. Bunun üzerine Mus’ab bin Umeyr, Peygamber aleyhisselamın yanına girdi ve Müslüman oldu, peygamberi doğruladı. Fakat annesinden ve kavminden korktuğu için Müslümanlığını gizledi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gizlice gidip geliyordu.

Bir gün Osmân bin Talha, Mus’ab bin Umeyr’in namaz kıldığını gördü ve annesiyle kavmine gelerek bunu haber verdi. Onlar Mus’ab bin Umeyr radıyallahu anhı hapsettiler. Nihayet Habeşistan’a yapılan birinci hicrete katıldı.

Sonra Mus’ab bin Umeyr radıyallahu anh, Müslümanlarla beraber Habeşistan’dan Mekke’ye geri döndü. Durumu tamamen değişmişti. Eski zarafeti gitmişti. Annesi onun bu hâlini görünce acıdı ve kınamaktan vazgeçti.”[234]

C. GENEL OLARAK SAHABELERİN YAPILAN EZİYETLERE KATLANMASI

1. Abdullah bin Huzâfe’nin Bizans İmparatorundan Çektiği Eziyet ve Medine’ye Geldiğinde Hz. Ömer’in Onun Başını Öpmesi

Ebû Râfi radıyallahu anh anlatıyor:

“Ömer radıyallahu anh (hilafeti döneminde) bir orduyu Rum/Bizans diyarına gönderdi. İçlerinde Abdullah bin Huzâfe radıyallahu anh da vardı. Abdullah bin Huzâfe, Rumlar’a esir düştü. Onu hükümdarlarına götürdüler ve ‘Bu adam Muhammed’in arkadaşlarındandır!’ dediler. O Rum/Bizans tağutu Abdullah bin Huzâfe radıyallahu anha,

‘Eğer Hristiyan olursan seni mülküme ve saltanatıma ortak yapacağım!’ dedi. Abdullah bin Huzâfe,

‘Bütün mülkünü ve Araplar’ın elinde bulunan bütün memleketleri bana bağışlaman karşılığında Muhammed’in dininden bir göz açıp kapayıncaya kadar ayrıl desen bunu yine yapmam!’ dedi.

Bunları işittikten sonra Bizans hükümdarı, onun bir ağaca bağlanmasını emretti ve okçulara da ‘Okları isabet ettirmeyin ve her atışta ona Hristiyanlığı teklif edin!’ dedi.

Onlar da öyle yaptılar. Fakat Abdullah bin Huzâfe, tekliflerini yine reddetti. Sonra Bizans hükümdarı emretti, onu ağaçtan indirdiler. Bir kazana su koyup kaynattılar. Başka bir Müslüman esir getirilip ona da Hristiyan olması teklif edildi. O da reddetti. Bunun üzerine onu kaynamakta olan kazanın içine attılar...

Sonra Bizans hükümdarı, kazanın içine Abdullah’ın atılmasını emrettiğinde Abdullah bin Huzâfe radıyallahu anh ağladı. Bunun üzerine Bizans hükümdarına, ‘Bu adam suya atılmaktan korktuğu için ağlıyor!’ dediler.

Bizans hükümdarı onun geri getirilmesini emretti. Abdullah bin Huzâfe radıyallahu anha tekrar Hristiyan olmasını teklif etti. Fakat o yine kabul etmedi. Kral, ‘Kabul etmediğine göre o hâlde seni ağlatan şey nedir?’ diye sordu. Abdullah bin Huzâfe,

‘Ben kendi kendime, ‘Şimdi seni bu kazanın içine atarlar da biraz sonra ölüp gidersin. Hâlbuki ben cesedimdeki her kıl sayısınca canım olsun ve Allah için bu suya atılsın isterdim’ dedim’ cevabını verdi. Bunun üzerine Bizans hükümdarı ona,

‘Benim başımı öpmen karşılığında seni serbest bırakmama ne dersin?’ diye sordu. Abdullah bin Huzâfe radıyallahu anh, ‘Beni ve bütün Müslüman esirleri serbest bırakırsan başını öperim!’ dedi.

O da bu şartı kabul etti. Abdullah kalbinden, ‘Bu, Allah’ın düşmanlarından birisidir!’ dedi ve onun başını öptü. Kendisi ile beraber bütün Müslüman esirleri bıraktırdı... Onları Ömer’in huzuruna getirdi ve olayı anlattı. Ömer, ‘Her Müslüman’a, Abdullah bin Huzâfe’nin başını öpmek bir görevdir!’ dedi ve ‘İşte ben öpmeye başlıyorum!’ diyerek ayağa kalkıp Abdullah bin Huzâfe’nin başını öptü.”[235]

2. Peygamber Aleyhisselam ile Ashabının Hicretten Sonra Çektiği Eziyetler

Übeyy bin Kâ’b radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve sahabeleri Medine’ye hicret ettiğinde ensar onları bağırlarına bastı. Araplar’ın hepsi onlara düşman oldu. Bu yüzden onlar da gece-gündüz silahlarını yanlarında taşımaya başladılar. Bundan dolayı ruhları sıkılmaya başladı, ‘Ne zaman korkusuz ve güvenli bir hayata kavuşacağız?’ dediler. Bunun üzerine şu ayet indi:

‘Allah sizden iman edenlere ve salih amel işleyenlere vaat etti ki onları yeryüzünde halife kılacaktır.’ (Nur suresi, 24/55)”[236]

D. ALLAH’A VE RESÛLÜNE DAVET YOLUNDA ÇEKİLEN AÇLIK

1. Peygamber Aleyhisselamın Açlığa Katlanması

Nu’mân bin Beşîr radıyallahu anh anlatıyor:

“Ömer radıyallahu anh, halkın eline geçen dünya malından söz ederken ‘Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi gördüm; bütün gün ızdırap çekiyor ve karnını doyuracak kadar da olsa hurmanın en düşüklerini bile bulamıyordu’ dedi.”[237]

2. Peygamber Aleyhisselamın Evinde Geceleri Işık, Gündüzleri Ateş Yanmazdı

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Babam bize geceleyin kesilmiş bir davar bacağı gönderdi. Evimizde ışığımız yoktu. Karanlıkta ben tuttum, Resûlullah da doğradı. (Veya ‘Resûlullah tuttu, ben doğradım.’)

Zaman olurdu ki Peygamber aleyhisselamın hanımlarına ait hücrelerin hiçbirinde aylarca ne ışık yanar ne de ateş yakılırdı. Zeytinyağını buldukları zaman merhem yerine kullanır ve içyağını bulurlarsa da yerlerdi.”[238]

3. Peygamber Aleyhisselamın Evinde Bazen Ne Ekmek Ne de Yemek Pişirmek için Ateş Diye Bir Şey Yakılmazdı

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“(Bazı günler olurdu ki) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin ailesine ait hiçbir evde ne ekmek ne de yemek pişirmek için ateş diye bir şey yakılmazdı. Bu durum bazen bir ay bazen de iki ay böyle devam ederdi.

(Dinleyenler) ‘O hâlde ne ile yaşıyorlardı, ey Ebû Hureyre?’ diye sordular. Ebû Hureyre radıyallahu anh,

‘Hurma ve suyla geçinirlerdi. Bir de ensardan birkaç komşuları vardı. Allah onları mükâfatlandırsın. Ara sıra Peygamber aleyhisselama süt gönderirlerdi’ dedi.”[239]

4. Peygamber Aleyhisselamın Hanesinde Yemek için Bazen İki Ay Ateşin Yanmaması

Urve rahimehullah anlatıyor:

“(Teyzem) Âişe radıyallahu anhâ (bana), ‘Yeğenim! Vallahi biz iki ay bekliyorduk, yine de Resûlullah’ın hanelerinde ateş yanmıyordu’ dedi.

Ben de ‘Teyzeciğim! O hâlde siz nasıl yaşıyordunuz?’ diye sordum. Teyzem, ‘Hurma ve suyla… Ayrıca Peygamber aleyhisselamın ensardan komşuları vardı. Onların sağmal hayvanları vardı. Resûlullah’a hayvanların sütlerinden gönderirlerdi, biz de o sütü içerdik’ dedi.”[240]

5. Peygamber Aleyhisselamın Peygamber Olduğu Andan Vefat Edinceye Kadar Elenmiş Undan Yapılan Ekmek Yemeyişi

Sehl bin Sa’d radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, peygamber olduğu andan vefat edinceye kadar elenmiş undan yapılan ekmek yemedi. (Sehl bin Sa’d’a, ‘Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında sizin eleğiniz var mıydı?’ diye soruldu. Sehl bin Sa’d),

‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem peygamber olduğundan ölünceye kadar elek görmedi’ dedi. Ona, ‘Elenmemiş arpa ekmeğini nasıl yiyordunuz?’ diye sordular. Sehl bin Sa’d, ‘Biz onu öğütüyor, üflüyorduk. Uçan uçuyor, gerisini su ile ıslatıyorduk!’ diye cevap verdi.”[241]

6. Peygamber Aleyhisselamın ve Sahabelerin Açlıktan Karınlarına Taş Bağlamaları

Ebû Talha radıyallahu anh anlatıyor:

“Biz (Medine’de bir gün) Resûlullah’a aç olduğumuzu söyledik ve elbiselerimizi kaldırıp karınlarımızın üzerine bağladığımız taşı gösterdik. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de elbisesini kaldırdı, karnına bağladığı iki taşı bize gösterdi.”[242]

7. Peygamber Aleyhisselamın, Hz. Ebû Bekir’in ve Hz. Ömer’in Aç Kalmaları

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Ebû Bekir bir gün öğle zamanı mescide çıktı. Ömer de mescide geldi ve ‘Ey Ebû Bekir! Bu saatte seni evinden çıkaran şey nedir?’ diye sordu. Ebû Bekir,

‘Beni çektiğim şiddetli açlık çıkarmıştır’ dedi. Ömer radıyallahu anh da ‘Doğrusu ben de bundan dolayı çıktım’ dedi. Ömer konuşurken yanlarına Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem çıkageldi ve *‘Sizi şu saatte evlerinizden çıkaran şey nedir?’* diye sordu. İkisi de ‘Doğrusu bizi karnımızdaki şiddetli açlık çıkardı’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Nefsimi elinde tutan Allah’a yemin ederim ki ben de bundan dolayı çıkmışımdır, o hâlde kalkınız’ buyurdu.

Sonra üçü birlikte Ebû Eyyûb el-Ensârî’nin kapısına vardılar. Ebû Eyyûb radıyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem için yemek veya süt saklıyordu. Fakat o gün getirmemişti. Onu ailesine yedirmiş ve hurmalığına gitmiş, orada çalışmaktaydı. Kapıya vardıklarında Ebû Eyyûb radıyallahu anhın hanımı çıktı, ‘Allah’ın Peygamberi aleyhisselama merhaba, beraberinde gelenlere merhaba!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ebû Eyyûb nerededir?’ diye sordu.

Peygamber aleyhisselamın sesini Ebû Eyyûb radıyallahu anh duydu. O hurmalıkta çalışıyordu. Koşa koşa döndü. Peygamber aleyhisselama ve beraberinde gelenlere dönerek ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bize bu zamanda gelmezdiniz’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Doğru söylüyorsun’ buyurdu.

Bunun üzerine Ebû Eyyûb radıyallahu anh bağa gitti, bir salkım hurma getirdi. Onda üç çeşit hurma da vardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sadece kuru hurma getirsen yeterliydi’ dedi. Ebû Eyyûb radıyallahu anh, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Diğer çeşitlerden de yemeni arzu ettim. Ayrıca bir de hayvan keseceğim’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Eğer kesersen sakın süt veren hayvan kesme’ buyurdu. Ebû Eyyûb radıyallahu anh bir oğlak kesti ve hanımına, ‘Ekmeği pişir ve bizim için onu hazırla’ dedi.

Kadın oğlağın yarısını yemek yaptı. Yarısını da kızarttı. Yemek Resûlullah’ın önüne konulduğunda Resûlullah aleyhisselam, bir parça eti bir ekmeğin içine koyarak *‘Ey Ebû Eyyûb! Bunu Fâtıma’ya götür. Çünkü o birkaç günden beri böyle bir şey yememiştir’* buyurdu.

Ebû Eyyûb radıyallahu anh onu Fâtıma’ya götürdü. Resûlullah ve arkadaşları yiyip doyduktan sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ekmek, et ve çeşitli hurmalar… Muhammed’in nefsini elinde tutana yemin ederim, işte bu kıyamet gününde hakkında hesap sorulacak nimettir’ diye ilave etti. Bu durum arkadaşlarını endişelendirdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ancak yemeğe başladığınız zaman ‘bismillah’ deyiniz. Doyduğunuz zaman ‘Hamd o Allah’a mahsustur ki bizi doyurdu, bize nimet verdi’ deyiniz’ dedi ve *‘sizin böyle demeniz onun şükrü olur’* buyurdu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kalkıp gitmek istediğinde Ebû Eyyûb radıyallahu anha da *‘Yarın bize gel!’* dedi.

Çünkü Peygamber aleyhisselamın âdeti kendisine iyilik yapan kimseyi asla karşılıksız bırakmamaktı. Ebû Eyyûb radıyallahu anh bu sözü işitmedi. Ömer radıyallahu anh, ‘Resûlullah yarın ona gelmeni istiyor’ dedi.

Ebû Eyyûb radıyallahu anh ertesi gün Resûlullah'a vardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir cariyesini Ebû Eyyûb'a verdi ve *'Ey Ebû Eyyûb! Bu cariye bizim yanımızda kaldığı müddetçe ondan hayırdan başka bir şey görmedik. O hâlde ona hayırlı davranmanı tavsiye ediyorum sana'* dedi.

Ebû Eyyûb radıyallahu anh cariyeyi Resûlullah'ın yanından alıp götürdü, sonra da 'Resûlullah'ın tavsiyesini ancak onu azat ederek yerine getirebilirim' diyerek cariyeyi azat etti."[243]

8. Ebu'l-Heysem bin Teyyihân'ın Aç Durumda Olan Peygamber Aleyhisselama, Hz. Ebû Bekir'e ve Hz. Ömer'e İkramda Bulunması

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem öğle zamanı çıktı. Mescitte Ebû Bekir'i görünce *'Bu saatte seni evinden çıkaran şey nedir?'* diye sordu. Ebû Bekir,

'Ey Allah'ın Resûlü! Seni ne çıkarmışsa beni de o çıkarmıştır' dedi. Ömer radıyallahu anh geldi. Ona da *'Ey Hattâb'ın oğlu! Seni çıkaran şey nedir?'* diye sordu. Ömer, 'Siz ikinizi çıkaran neyse beni de evimden o çıkardı' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlarla biraz konuştu, sonra da *'Hurmalığa gitmeye gücünüz yetiyor mu? Orada bir yemek, su ve gölge bulacaksınız'* buyurdu. Yola çıktıktan sonra onlara,

'Haydi! Ebu'l-Heysem bin Teyyihân'ın evine gidelim' dedi... (Hadisin ravisi hadisin devamını uzun uzadıya zikrediyor.)"[244]

9. Hz. Ali ile Hz. Fâtıma'nın Açlık Çektiği Günler

Hz. Fâtıma radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir gün Fâtıma'ya gelip (torunlarını kastederek) *'Benim iki çocuğum nerededir?'* diye sordu. Fâtıma radıyallahu anhâ,

‘Sabah kalktık. Evimizde yiyecek hiçbir şey yoktu. Ağladıklarında doyuramayacağımız için Ali onları alıp dışarı çıktı. Sanırım onları falanca Yahudi’nin bahçesine götürdü’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de o tarafa yöneldi. Baktı ki Hasan ile Hüseyin hurmaların dibinde eşilen su çukurunda oynuyorlardı ve önlerinde de taze hurma var. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ali’ye,

‘Ey Ali! Sıcaklık basmazdan önce çocukları eve götürsen olmaz mı?’ buyurdu. Ali radıyallahu anh, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Sabah kalktık, evde yiyecek bir şey yoktu. Eğer oturur← sen Fâtıma’ya biraz hurma toplayayım!’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de oturdu. Ali radıyallahu anh, Fâtıma radıyallahu anhâ için taze hurma topladı. Onları bir beze koyduktan sonra geldi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem çocuklardan birini ve Ali de diğerini alarak onları eve getirdiler.”[245]

10. Ali bin Ebî Tâlib’in Açlık Çektiği Gün Başından Geçenler

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben (bir gün) Resûlullah ile birlikte olduğunu hatırlıyorum. Karnımın üzerine açlık sebebiyle taş bağladım. Bugün ise malımın zekâtı kırk bin dinar altını bulmaktadır.”[246]

11. Peygamber Aleyhisselamın Ümmü Süleym’e Açlığa Karşı Sabır Tavsiyesinde Bulunması

Ümmü Süleym radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ümmü Süleym radıyallahu anhâya,

‘Sabret! Doğrusu Muhammed’in evinde bir haftadan beri hiçbir şey yoktur ve üç günden beri çanakları altında ateş yanmamıştır. Allah’a yemin ederim ki eğer Rabbimden, şu Tihâme bölgesinin dağlarını altın yap, diye dilekte bulunsam rabbim bana dileğimi verir’ buyurdu.”[247]

12. Sa’d bin Ebî Vakkās’ın Aç Kalması

Sa’d bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh anlatıyor:

“Allah yolunda ilk ok atan Arap benim. Biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber cihada çıkıyorduk. Yanımızda şu huble ve semure (denilen diken ağacının yaprakları) dışında bir yiyecek yoktu. Bizden biri büyük abdestini yapınca büyük abdesti aynen keçi dışkısı gibi kupkuru çıkıyordu.”[248]

13. Ebû Hureyre’nin Açlıktan Karnına Taş Bağlaması

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Doğrusu ben açlıktan yatıyordum ve karnımın üzerine taş bağlıyordum. Bir gün ashabın gidip geldiği yolun kenarına oturdum. Ebû Bekir radıyallahu anh geçti. Ondan Allah’ın kitabından bir ayet sordum. Bu ayeti sormamın maksadı, beni evine davet etmesi ümidi idi. Fakat davet etmedi. Derken Ömer geçti. Ona da Allah’ın kitabından bir ayet sordum. Maksadım ‘Gel de gidelim’ demesiydi.

Fakat Ömer bunu yapmadı. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem geçti. Benim yüzümden durumu anladı ve *‘ey Ebû Hureyre!’* buyurdu. Ben de ‘Buyur ey Allah’ın Resûlü!’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Arkamdan gel’* buyurdu.

(Sonra beni alıp evine götürdü.) İçeri girmek için izin istedim. Bana izin verdi. Büyükçe bir kapta süt gördüm. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ailesine, *‘Bu süt size nereden geldi?’* diye sordu. Onlar, ‘Falan adam veya falan adamın ailesi bize bunu hediye etti’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana, *‘ey Ebû Hirr!’* diye seslendi. Ben de ‘Buyur, ey Allah’ın Resûlü!’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Git, ashab-ı Suffe’yi çağır’ buyurdu.

Suffe ehli, Müslümanlar’ın misafiriydi. Onlar ev, mal-mülk edinmemişlerdi. Peygamber aleyhisselama bir hediye geldiği zaman kendisi ihtiyacı kadar aldıktan sonra gerisini onlara gönderirdi. Eğer zekât gelirse hepsini onlara gönderirdi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin, (git onları çağır, demesi) beni hüzünlendirdi. Çünkü sütü görünce bana bir gün bir gece yeteceğini düşünmüştüm. Onları çağırsam -elçi olduğum için- sütün hepsini onlara içirmem gerekirdi. Allah'ın ve Peygamberi aleyhisselamın emirlerini yerine getirmek gerekir, diyerek gidip onları çağırdım. Gelip yerlerini aldıklarında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana, *'Ey Ebû Hirr! Şu sütü al, onlara ver'* buyurdu.

Ben kabı alıp onlara verdim. Baştaki kişi kabı kafasına dikiyor, kanıncaya kadar içiyor, sonra kabı ötekisine veriyordu. Böylece Resûlullah'a kadar geldi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kabı kaldırdı. İçerisinde biraz süt vardı. Sonra başını kaldırdı. Bana bakarak tebessüm etti ve *'Ey Ebû Hirr!'* buyurdu. Ben de 'Buyur, ey Allah'ın Resûlü!' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ben ve sen kaldık' buyurdu. Ben de 'Evet, ey Allah'ın Resûlü! Doğru söylüyorsun' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Otur, iç'* buyurdu. Oturdum, içtim. Sonra bana, *'İç'* buyurdu.

Yine içtim. Bana durmadan *'İç'* diyor, ben de durmadan içiyordum. Nihayet 'Seni hak ile peygamber olarak gönderene yemin ederim, artık içemem' dedim. Çünkü artık bende içecek yer kalmamıştı. O zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem benden kabı istedi. Kabı kendisine verdim, geriye kalanı da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem içti."[249]

14. Ebû Hureyre'nin Açlıktan Bayılıp Düşmesi

Muhammed bin Sîrîn rahimehullah anlatıyor:

"Biz Ebû Hureyre'nin yanındaydık. Üzerinde ketenden yapılmış kırmızı toprakla boyalı iki bez parçası (mendil) vardı. Biriyle burnunu sildi. Sonra da şöyle dedi:

Vay vay vay! Ebû Hureyre ketenden yapılan mendille burnunu siliyor! Allah'a yemin ederim ki (bir gün) Peygamber aleyhisselamın minberi ile Âişe'nin odası arasında bayılmıştım. Gelip geçenler beni deli sanıyor, üzerime basıp geçiyorlardı. Hâlbuki ben deli değildim. Tüm bunlar açlıktan ileri geliyordu."[250]

15. Ebû Hureyre'nin Açlıktan Karnına Taş Bağlaması

Abdullah bin Şakîk rahimehullah anlatıyor:

"Ben Ebû Hureyre radıyallahu anh ile beraber Medine'de bir sene kaldım. Bir gün bana şöyle dedi:

Biz Âişe'nin odasının yanındaydık. Öyle hatırlıyorum ki kaba ve adi abalardan başka elbisemiz yoktu. Aradan günler geçtiği hâlde yemek bulamazdık. O kadar aç kalıyorduk ki karnımıza taş bağlıyorduk."[251]

16. Sahabelerin Bazen Buğday Ekmeği Bile Bulamayışları

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

"Bizim Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de dâhil olmak üzere yiyeceğimiz şu iki siyah; hurma ve su idi. Allah'a yemin ederim ki sizin şu buğday ekmeğinizi bulamazdık. Ne olduğunu bile bilmezdik. Bizim ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin giysileri bedevi hırkalarıydı."[252]

17. Hz. Ebû Bekir'in Kızı Esmâ'nın Açlık Çekmesi

Esmâ binti Ebî Bekir radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Biz bir ara Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin Ebû Seleme ile Zübeyr'e, Nadiroğulları kabilesinin arazisinden verdiği bir arazide bulunuyorduk. Zübeyr, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber dışarı çıktı. Bizim bir Yahudi komşumuz vardı. Bir koyun kesti ve onu pişiriyordu. Onun kokusunu hissettim. Bu koku hiçbir şeyin bende yapmadığı bir etki yaptı. O zaman kızım Hadîce'ye hamileydim. Sabredemedim. Gidip Yahudi kadının yanına vardım. Ondan ateş istedim. Maksadım bana bir şey ikram etmesiydi. Çünkü ateşe ihtiyacım yoktu. Kokuyu alıp eti de gözümle gördükten sonra iştahım daha da arttı. Ateşi söndürdüm. Sonra ikinci kez, üçüncü kez gidip ateş aldım. Oturdum, ağladım ve Allah'a yalvardım. Sonra Yahudi kadının kocası evine gelip karısına, 'Bizim evimize herhangi bir kimse geldi mi?' diye sordu. Kadın, 'Evet, şu Arap kadın geldi ve ateş istedi' dedi. Kocası şöyle karşılık verdi:

'Ya ona da göndereceksin ya da ben bu etten hiçbir zaman yemem.'

Böylece bana bir kap içerisinde et gönderdi. Ömrümde ondan daha hoşuma giden bir yemek yemedim."[253]

18. Sahabe-i Kiramın Yüzlerinde Görülen Açlık Belirtileri Üzerine Peygamber Aleyhisselamın Verdiği Müjde

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir ara ashabının yüzlerinde görülen açlık belirtilerine baktı. Onlara,

'Müjdeler olsun! Üzerinize öyle bir zaman gelecektir ki herhangi birinize sabah bir kap tirit (et yemeği), akşam da bir kap tirit verilecektir' buyurdu. Sahabeler,

'Ey Allah'ın Resûlü! Biz o gün hayırlı oluruz!' dediler. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bugün siz, o günkünden daha hayırlısınız' buyurdu."[254]

19. Sahabe-i Kiramın Günlerce Yiyecek Bulamayıp Aç Kalmaları

Muhammed bin Sîrîn rahimehullah anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ashabından öyle kimseler vardı ki günlerce yiyecek bir şey bulamıyordu. Derileri alıp ateşte yakıyor ve onları yiyordu. Hiçbir şey bulamazsa bir taş alıyor, karnına bağlıyor ve böylece belini düzeltiyordu."[255]

20. Sahabelerin Açlıktan ve Takatsizlikten Namazda Yere Düşmeleri

Fedâle bin Ubeyd radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ashabına namaz kıldırırken içlerinden bazıları, kıyamda iken ve namazın içerisinde açlık sebebiyle yere düşüyordu. Onlar ashab-ı Suffe idiler. Hatta (onları tanımayan) göçebe bedeviler,

'Bunlar delidir' derlerdi.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazı kıldı, sonra onların yanına gitti ve *'Allah katında sizin için hazırlanan şeyleri bir bilseniz! Kesinlikle daha fazla fakir ve daha fazla ihtiyaç sahibi olmayı isterdiniz'* buyurdu."[256]

21. Peygamber Aleyhisselamın Açlık Çeken Sahabelere Hurma İkramında Bulunması

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz yedi kişiydik ve acıktık. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana yedi hurma verdi. Her kişiye bir hurma düşüyordu."[257]

22. Hendek Savaşı Sırasında Sahabe-i Kiramın Açlık Çekmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, (Hendek savaşında) hendek kazılan yere çıkagelmişti. Bir de baktı ki muhacir ile ensar soğuk bir sabah vakti hendek kazıyorlar. Onların, kendilerinin yerine bu işi yapacak köleleri de yoktu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onların üzerlerindeki yorgunluk ve açlığı görünce,

اَللـهُمَّ إِنَّ الْعَيْشَ عَيْشُ الْآخِرَهْ ... فَاغْفِرْ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَهْ

'Allah'ım! Kalıcı hayat, ahiret hayatıdır. Sen muhacir ile ensarı bağışla' buyurdu.

O sırada orada bulunan sahabeler, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme şu beyitle karşılık vererek

نَحْنُ الَّذِينَ بَايَعُوا مُحَمَّدَا ... عَلَى الْجِهَادِ مَا بَقِينَا أَبَدَا

(Bizler ki Muhammed'e hayatta kaldığımız sürece ebediyete kadar biat edenleriz) dediler."[258]

23. Sahabe-i Kiramın Açlıktan Arpa Yemeleri

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Muhacirler ile ensar, (Hendek savaşına hazırlık olarak) Medine'nin etrafına hendek kazmaya ve omuzlarında da toprak taşımaya başlamışlardı. Bu sırada onlar,

نَحْنُ الَّذِينَ بَايَعُوا مُحَمَّدَا ... عَلَى الْإِسْلَامِ مَا بَقِينَا أَبَدَا

(Bizler Muhammed'e hayatta kaldığımız müddetçe ebediyete kadar İslam üzere kalmaya biat edenleriz) diyorlardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de onlara,

اَللهُمَّ إِنَّهُ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُ الْآخِرَهْ ... فَبَارِكْ فِي الْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَهْ

(Allah'ım! Şu bir gerçektir ki ahiret hayrından başka herhangi bir hayır yoktur.

Ensar ile muhacir hakkında bereket ihsan eyle) diye cevap veriyordu.

Onlara bir avuç arpa getirilir, kokusu bozulmuş bir yağ ile kavrulur, onların önüne konulurdu. Bu tatsız yemek boğazlarına takılıp kaldığı hâlde onlar aç olduklarından onu yerlerdi."[259]

24. Peygamber Aleyhisselamın Açlıktan Karnına Taş Bağlaması

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz hendek (kazdığımız bir) günde üşüyorduk. Sert bir kayayla karşılaştık. Sahabeler, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme gelerek 'Hendekte sert bir kaya çıktı' dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ben şimdi hendeğe inerim' buyurdu.

Sonra kalktı, onun mübarek karnında taş bağlıydı. Biz üç gün hiçbir şey yemeden kazmaya devam ettik."[260]

25. Cihada Gönderilen Sahabelerin Açlığa Katlanması

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (bir defasında) bizi bir Kureyş kervanını karşılamak üzere göndermişti. Başımıza da Ebû Ubeyde'yi komutan yapmıştı. Bize bir dağarcık dolusu hurma vermişti. Ondan başka azığımız yoktu. Ebû Ubeyde radıyallahu anh hurmaları bize birer birer veriyordu. Ben babama,

'Siz bir hurma ile ne yapıyordunuz?' diye sordum. Babam şöyle cevap verdi:

Biz onu çocuğun memeyi emmesi gibi emerdik. Sonra da su içerdik. O gün bu bize yeterli gelirdi. Biz bastonlarımızla kurumuş yemişlere vurur, yere döker, sonra suyla onları ıslatarak yerdik."[261]

26. Peygamber Aleyhisselam ve Ashabının Tihâme Savaşında Açlık Çekmeleri

Ebû Hubeyş el-Gıfârî radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Tihâme gazvesinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraberdim. Usfân denilen yere vardığımızda sahabeler Peygamber aleyhisselama gelerek 'Ey Allah'ın Resûlü! Açlık bizi yordu. Bize izin ver de develeri kesip yiyelim' dediler.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de bu teklifi kabul etti. Bu olay Ömer'e anlatıldı. Bunun üzerine Ömer, Resûlullah'a gelerek 'Ey Allah'ın Nebisi! Ne yapıyorsun? Halka binekleri kesmelerini emretmişsin. Peki, neye bineceklerdir?' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ey Hattâb'ın oğlu! O hâlde sen ne diyorsun, senin fikrin nedir?' diye sordu. Ömer radıyallahu anh, 'Onlara yemeklerinin fazlasını getirmelerini emret. Onu bir kaba koy, bereketlenmesi için Allah'a dua et' dedi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlara emretti. Yemeklerinin fazlasını getirerek bir kapta topladılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem dua etti, sonra *'Kaplarınızı getirin'* buyurdu.

Herkes geldi, bundan karnını doldurdu."[262]

27. Cuma Günü Bazı Sahabelere Yemek Yediren Hanım Sahabenin Kıssası

Sehl bin Sa'd radıyallahu anh anlatıyor:

"Bizden bir kadın vardı. Bahçesinde pancar/pazı ekerdi. Cuma günü olduğunda pancarın köklerini çıkarır, bir çanağa koyar, sonra bir avuç da arpa ilave eder, onu içine atardı. Böylece pancarın kökleri yemekte et yerini tutardı.

Biz cuma namazını kılıp bitirdiğimizde (gidip) ona selam verirdik. O da yaptığı yemeği bize yedirirdi. Biz o kadının yemeğini yemek için cuma gününün gelmesini temenni ederdik."[263]

28. Sahabe-i Kiramın Çektikleri Açlıktan Sonra Ateşte Pişen Yiyeceğin Tadını Çıkarmaları

Ebû Berze radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir gazada bulunuyorduk. Müşriklerden bazı kimselerle karşılaştık. Onları ateşte pişmekte olan ekmeklerinden uzaklaştırıp ekmeği elde ettik ve yemeye başladık. Biz cahiliye döneminde, kim ki ekmek yerse onun şişmanlayacağını işitmiştik. Ekmeği yedikten sonra birimiz 'Acaba şişmanladık mı?' diye arkasına bakıyordu."[264]

E. ALLAH'A DAVET YOLUNDA SUSUZLUĞA KATLANMAK

1. Tebük Gazvesinde Sahabelerin Susuzluk Çekmeleri

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Ömer radıyallahu anhdan bize zor zamanlarda yaşanan durumu haber vermesini istedik. Ömer radıyallahu anh şöyle dedi:

Biz (630 yılında) Tebük gazvesine sıcağın tam da şiddetli olduğu bir dönemde yola çıktık. Bir yerde konakladık. (Yolda giderken) öyle çok susadık ki boynumuzun kopacağını sandık. İçimizden biri, gidip yüküne bakarken boynunun kopacağını sanmadan geri dönemiyordu. Hatta bazıları devesini kesiyor ve işkembesindeki suyu içiyor, sonra gerisini göğsü üzerine koyuyordu.

Derken Ebû Bekir radıyallahu anh Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme, 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah duada sana hayrı vermeyi âdet kılmıştır. Bizim için Allah'a yalvarsan!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Sen bunu istiyor musun?' diye sordu. Ebû Bekir radıyallahu anh 'evet' deyince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ellerini göğe doğru kaldırdı. Hatta gök bulutlanınca ve yağmur gelinceye kadar da ellerini indirmedi. Yağmur yağdı, sonra herkes yanındaki kapları doldurdu. Sonra biz yolumuza devam ettik. (Yolda giderken) bizim ordumuzun dışındaki yerlere yağmur yağmadığını gördük."[265]

2. Yermûk Savaşında Bazı Sahabelerin Susuzluğa Katlanmaları

Habîb bin Ebî Sâbit radıyallahu anh anlatıyor:

"(636 yılında) Yermûk savaşında Hâris bin Hişâm radıyallahu anh, İkrime bin Ebî Cehil radıyallahu anh ve Ayyâş bin Ebî Rebîa radıyallahu anh ağır yaralar alıp yere düştüler. Hâris bin Hişâm içmek için su istedi. Bu sırada askerlerden biri, ona su götürdü. Hâris bin Hişâm radıyallahu anh İkrime'nin kendisine baktığını gördü ve 'Bu suyu İkrime'ye götür!' dedi.

İkrime suyu aldı. Bu sırada Ayyâş bin Ebî Rebîa'nın kendisine baktığını gördü. Suyu içmeyerek 'Bu suyu Ayyâş bin Ebî Rebîa'ya ver!' dedi.

Fakat su Ayyâş bin Ebî Rebîa'ya yetişmeden, Ayyâş bin Ebî Rebîa'ya şehid oldu. Bunun üzerine sucu, İkrime'ye koştu. Fakat İkrime de şehid olmuştu. Hemen Hâris bin Hişâm'ın yanına koştu. Hâris bin Hişâm da şehid olmuştu."[266]

3. Sahabe-i Kiramdan Ebû Amr el-Ensârî'nin Allah Yolunda Susuzluğa Katlanması

Muhammed bin Hanefiyye rahimehullah anlatıyor:

"Ben Ebû Amr el-Ensârî radıyallahu anhı gördüm. Bu kişi, hem ikinci Akabe'de bulunmuş hem de Bedir ve Uhud savaşlarına katılmıştı. Oruçlu olduğu için susuzluktan kıvranıyordu. Hizmetçisine, 'Yüzüme biraz su serp' dedi.

Hizmetçisi yüzüne suyu serpti, sonra okluğundan üç tane ok çekti. Okları düşmana atıp 'Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin, *'Kim Allah yolunda bir ok atarsa o ok hedefe ulaşmasa bile kıyamet günü kendisi için bir nur olur'* diye buyurduğunu işittim' dedi.

Sonra da güneş batmadan şehid oldu."[267]

F. ALLAH'A DAVET YOLUNDA ŞİDDETLİ SOĞUĞA KATLANMAK

1. Bir Savaşta Soğuğun Şiddetinden Ashabın Çukur Kazarak İçine Girmeleri

Ebû Reyhâne radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz bir gazvede Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle beraberdik. Bir gece yüksek bir yere vardık. Derken çok şiddetli bir soğuğa yakalandık. Baktım ki sahabelerine bazısı bir çukur eşiyor, içine giriyor ve zırhını üzerine örtüyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu durumu görünce *'Bu gece bizi koruyacak ve nöbet tutacak kim var? Ona, faziletine nail olacak bir dua yapacağım'* buyurdu. Ensardan bir kişi ayağa kalkarak 'Ben (nöbet tutarım), ey Allah'ın Resûlü!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Sen kimsin?' diye sordu. O sahabe, 'Ben filancayım' diye cevap verdi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Yaklaş!' buyurdu.

O sahabe Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme yaklaştı. Resûlullah onun elbisesinin bir yerinden tuttu, ona dua etmeye başladı. Duasını işittiğimde, 'Ben de nöbet tutacağım ey Allah'ın Resûlü!' dedim. Bana,

'Sen kimsin?' diye sordu. 'Ben Ebû Reyhâne'yim!' dedim.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana da dua etti. Fakat arkadaşıma ettiği dua kadar değildi. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Allah yolunda uykusuz kalan bir gözü cehennem ateşi yakmaz' buyurdu."[268]

G. ALLAH'A DAVET YOLUNDA GİYİLECEK ELBİSE SIKINTISINA KATLANMAK

1. Sahabelerin Yün Elbise Giymeye Katlanması

Ebû Bürde rahimehullah anlatıyor:

"Babam Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh bana, 'Ey oğul! Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle beraber olduğumuz devirde bizi görseydin, bize yağmur isabet ettiği zaman bizden koyun kokusu duyacaktın. Çünkü bizim elbiselerimiz kaba yündendi' dedi."[269]

2. Suffe Ashabının Elbisesizliğe Katlanmaları

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben ashab-ı Suffe’den[270] yetmiş kişiyi gördüm. Hiçbirisinin sırtında bir aba yoktu. Ya (belden aşağı giydikleri) bir izar/peştamal vardı veya boyunlarına bağlamış oldukları bir elbise. Kiminin elbisesi baldırlarının yarısına kadar iniyordu kiminin de topuklarına kadar inerdi. Avret yerleri görünmesin diye elleriyle elbiselerini tutarlardı.”[271]

3. Hanım Sahabelerin Süslenmek için Birbirlerinden Emanet Elbise Almaları

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“(Bir gün) Âişe’nin huzuruna bir kişi geldi. Bu sırada Âişe’nin yanında cariyesi vardı. Cariyenin sırtında bir elbise vardı ki onun fiyatı beş dirhem gümüştü. Âişe o kişiye,

‘Gözünü kaldır ve cariyeme bak! O, bu elbiseyi (şimdi) evde giymeye dahi tenezzül etmiyor. Hâlbuki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem zamanında bundan bir elbisem vardı. Medine’de süslenmek isteyen her kadın o elbiseyi benden emanet alırdı’ dedi.”[272]

H. ALLAH’A DAVET YOLUNDA ŞİDDETLİ KORKUYA KATLANMAK

1. Sahabelerin Hendek Savaşı Gecesinde Şiddetli Korku, Açlık ve Soğuğa Katlanmaları

Huzeyfe radıyallahu anhın yeğeni Abdülazîz radıyallahu anh anlatıyor:

“Huzeyfe radıyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle birlikte katıldığı savaşlardan bahsetti. Onun yanında oturanlar, ‘Vallahi eğer biz Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle beraber olsaydık şöyle şöyle yapardık!’ dediler. Huzeyfe radıyallahu anh şöyle anlattı:

Bunu temenni etmeyiniz. Ben sahabeleri Hendek savaşı gecesinde gördüm. Saf tutmuş, oturuyorlardı. Ebû Süfyân ve beraberindekiler üst tarafımızda, Kurayza Yahudileri de alt tarafımızda bulunuyorlardı. Onların çoluk çocuğumuza hücum etmelerinden korkuyorduk. Bundan daha karanlık ve rüzgârlı bir gece hiç görmedim. Esen rüzgârda yıldırımlara benzer sesler vardı. Öyle karanlık vardı ki birbirimizin parmağını dahi göremiyorduk.

Münafıklar evlerinin perişan olduğunu bahane ederek Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemden izin istemeye başladılar. Hâlbuki evleri perişan olmamıştı. Münafıklardan kim Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemden izin istemişse Resûlullah ona izin verdi. İzin verilenler, teker teker sıvışıp gidiyordu.

Biz üç yüz kişi idik. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir ara bize yönelerek teker teker hâlimizi sordu. Yanıma geldi. Üzerimde düşmanın silahından koruyacak bir zırhım yoktu. Hatta soğuktan koruyacak bir elbisem dahi yoktu. Ancak sırtımda yün elbise vardı ki o da hanımıma aitti. Dizlerimden aşağı inmiyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yanıma geldiğinde iki dizim üstünde oturmuştum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bu kimdir?' diye sordu. 'Ben Huzeyfe'yim!' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem tekrar *'Huzeyfe mi?'* diye sordu.

Ben daha çok yere eğildim. 'Evet, ey Allah'ın Resûlü!' dedim. Bunu da (çok üşüdüğümden) ayağa kalkmamak için söylüyordum. Fakat yine de ayağa kalktım. Bana, *'Kureyş ordusunda kaynaşma var. Git, bana (onlarla ilgili) haber getir'* dedi.

Ben o gece korku ve soğuk sebebiyle herkesten daha dehşetli bir hâldeydim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin emri üzerine yola çıktım. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem benim için *'Ey Allah'ım! Onu önünden, arkasından, sağından, solundan, üstünden ve altından muhafaza eyle'* diye dua buyurdu.

Allah'a yemin ederim ki Allah'ın içimde yaratmış olduğu korku ve soğuğu artık hissetmez oldum, hepsi yok olup gitti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanından arkamı dönüp giderken bana, *'Ey Huzeyfe! Sakın dönüp bana gelinceye kadar düşman içinde herhangi bir olay çıkarma'* buyurdu.

Böylelikle yola çıktım. Müşriklerin ordusuna yaklaştım. Baktım ki bir ateş yanıyor. Esmer ve şişman bir adam, ellerini ateşte ısıtıyor ve kalçalarına sürerek 'Artık geri dönelim, artık geri dönelim!' diyordu.

Bu geceden önce Ebû Süfyân'ı tanımıyordum. Ateşin ışığında adama ok atmak için okluğumdan beyaz başlı bir ok çıkardım, onu yayıma yerleştirdim. Fakat Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin 'Düşman içinde bir olay çıkarma' sözünü hatırladım ve oku tekrar yerine koydum. Sonra bana cesaret geldi ve ordugâhın içine girdim. Baktım ki bana en yakın kişiler Âmiroğulları kabilesi. Birbirlerine, 'Ey Âmir'in ailesi! Haydi, geri dönünüz. Sizin artık burada yeriniz yoktur!' diyorlardı.

Fırtına da onların üzerine doğru esiyor fakat sınırlarını aşmıyordu. Allah'a yemin ederim ki fırtınanın eşya ve yatakları içine savurduğu taşların sesini duyuyordum.

Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme doğru gitmek üzere yola çıktım. Yolun ortasına gelince yirmi kişi civarında bir süvari kafilesiyle karşılaştım. Hepsi de sarıklıydı. Bana (Resûlullah'ı kastederek), 'Arkadaşına söyle, Allah onu bunların şerrinden korudu' dediler.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldim. Abasını sırtına sarmış, namaz kılıyordu.

Allah'a yemin ederim ki ben döner dönmez yine eski soğuğu hissettim. Çenelerim (soğuğun şiddetinden) birbirine vuruyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana gelmem için işaret etti. Ona yaklaştım. Abasının eteğini sırtıma attı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir olayla karşılaştığı zaman namaz kılardı. Ona durumu anlattım ve 'Ben aralarından ayrılırken onlar dönmek üzereydiler!' dedim.

Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayetleri indirdi:

Ey iman edenler! Allah'ın size şu lütfunu hatırlayın: Üzerinize düşman ordusu gelmişti de onların üzerine şiddetli bir fırtına ve göremediğiniz bir ordu göndermiştik. Allah bütün yaptıklarınızı görmekte idi.

Onlar, yukarınızdan ve sizden aşağıda bulunan bölgeden üzerinize gelmişlerdi; korkudan gözler kaymış, yürekler ağızlara gelmişti; bu esnada Allah hakkında olmadık zanlara kapılmakta idiniz.

İşte o zaman mü'minler büyük bir imtihan geçirdiler ve adamakıllı sarsıldılar.

Yine o zaman münafıklar ve kalplerinde bozukluk bulunanlar, 'Allah ve resûlünün vaatleri bizleri aldatmaktan ibaretmiş!' demişlerdi.

Onlardan bir grup, 'Ey Medineliler! Sizin işiniz burada durmak değildir, hemen dönün!' diyorlardı. Onlardan bir bölük de aslında açıkta olmadığı hâlde 'Evlerimiz açıkta ve korumasız' diyerek Peygamber'den izin istiyorlardı; bunların istediği kaçmaktan başka bir şey değildi.

Medine'nin her tarafından saldırıya uğrasalardı da kendilerinden bozgunculuk yapmaları istenseydi (evlerini düşünmez) hiç vakit geçirmeden hemen ona koşarlardı.

Hâlbuki bunlar daha önce ayrılıp dönmeyeceklerine dair yeminle Allah'a söz vermişlerdi ve Allah'a verilen sözün yerine getirilmesi gerekirdi.

Onlara şunu söyle: 'Ölümden veya öldürülmekten kaçsanız bile bu kaçış size bir fayda vermeyecektir.' Kaçıp kurtulmaları hâlinde de bundan çok az faydalanabileceklerdir.

Şunu da söyle: 'Allah sizin için bir kötülük dilese Allah'a karşı sizi kim koruyabilecektir? Veya hakkınızda bir rahmet murat etse (kim engelleyecektir)?' Bu durumda Allah'tan başka ne bir veli ne de bir yardımcı bulabileceklerdir.

İçinizden engelleyicileri ve size karşı nekeslik (cimrilik) içinde arkadaşlarına, 'Bize katılın' diyenleri Allah çok iyi bilmektedir. Zaten bunların pek azı savaşa gelir. Tehlike yaklaştığında ölümden dolayı kendinden geçip gözü kaymış kimse gibi sana baktıklarını görürsün, tehlike geçince de hayra karşı nekeslik içinde size sivri dillerini uzatırlar. Bunlar gerçekte iman etmemişlerdir, Allah da onların yaptıklarını geçersiz saymıştır. Bunu yapmak Allah için çok kolaydır.

Düşman birliklerinin hâlâ çekip gitmediklerini zannederler. Düşman bir daha geldiğinde ise size ait haberleri uzaktan almak üzere çöllerde dağınık yaşayan bedevilerin arasında bulunmayı arzularlar. Zaten aranızda da bulunsalardı savaşa çok az katılırlardı.

İçinizden Allah'ın lütfuna ve ahiret gününe umut bağlayanlar, Allah'ı çokça ananlar için hiç şüphe yok ki Resûlullah'ta güzel bir örneklik vardır.

Mü'minler düşman kuvvetlerini karşılarında görünce: 'Bu, Allah'ın ve resûlünün bize vaat ettiği durumdur. Allah ve resûlü hep doğru söyler' dediler; bu onların ancak imanlarını ve teslimiyet duygularını artırdı.

Mü'minlerden bir kısmı Allah'a verdikleri sözü yerine getirdiler, kimileri onun yolunda can verdiler kimileri de ecellerini bekliyorlar; vaatlerini asla değiştirmediler.

(Böyle oldu ki) Allah, sözünde duranları sadakatleri sebebiyle ödüllendirsin, münafıkları da dilerse cezalandırsın, dilerse bağışlasın! Allah çok bağışlayıcı, ziyadesiyle esirgeyicidir.

Allah inkârcıları hiçbir şey elde edemeden kin ve öfkeleri ile geri çevirdi. Allah mü'minlere savaş için yetip arttı. Allah güçlüdür, üstündür. (Ahzâb suresi, 33/9-25)"[273]

2. Allah'a Davet Yolunda Korkuya Katlanmak

Yezîd et-Teymî rahimehullah anlatıyor:

"Ben (bir gün) Huzeyfe radıyallahu anhın yanındaydım. Biri ona, 'Eğer ben Peygamber zamanına yetişseydim onunla beraber savaşır ve büyük bir metanet gösterirdim' dedi. Huzeyfe radıyallahu anh ona şöyle dedi:

Sen mi öyle yapacaktın? Allah'a yemin ederim ki Ahzab günü Resûlullah ile beraberdim. Şiddetli rüzgâr ve korkunç bir soğuk vardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Bir kişi yok mudur ki müşriklerden bir haber getirsin de kıyamet günü benimle beraber bulunsun'* buyurdu.

Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem haber getirmem için beni gönderdi. Gidip Kureyş'in durumunu öğrendim, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına vardım. Düşmanın yanından döndükten sonra yine eskisi gibi titriyordum. Bu durumu Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme haber verdim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abasını bana giydirdi. Aba sırtındaydı ve onunla namaz kılıyordu. Ve sabaha kadar Peygamber aleyhisselamın abası altında uyudum. Sabahladığımda Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ey uykucu! Kalk!' buyurdu."[274]

I. ALLAH'A DAVET YOLUNDA YARALARA VE ÇEŞİTLİ HASTALIKLARA KATLANMAK

1. Amr bin Cemûh'un Uhud Savaşına Katılması ve Şehid Olma Kıssası

Ebû Katâde radıyallahu anh anlatıyor:

"Ebû Katâde bu olayda hazır bulunuyordu...

Amr bin Cemûh -radıyallahu anh- (bir gün) Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme geldi ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Ne buyurursun? Ben Allah yolunda ölünceye kadar savaşırsam bu ayağımla sıhhatli ve sağlam olarak cennette yürüyebilecek miyim?' diye sordu.

Çünkü Amr bin Cemûh'un ayağı topaldı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *'evet'* buyurdu.

Kâfirler Amr bin Cemûh'u Uhud savaşı gününde yeğeni ve kölesiyle beraber şehid ettiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun cenazesinin yanından geçerken *'Ben şu anda Amr bin Cemûh'u görür gibiyim; o, topal ayağıyla sıhhatli olarak cennette yürüyor'* buyurdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sahabelere, Amr bin Cemûh radıyallahu anhı; yeğeni ve kölesiyle bir kabre gömmelerini emretti."[275]

2. Râfi bin Hadîc'in Kıssası

Yahyâ bin Abdülhamîd yoluyla ninesi -Râfi bin Hadîc'in hanımı Ümmü Abdülhamîd- radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Râfi bin Hadîc radıyallahu anh, (atılan) okla yaralandı. -Hadisin ravisi Ömer bin Merzūk, 'Bana bu olayı nakleden kişi bunun Uhud günü mü yoksa Huneyn günü mü dediğini iyice bilemiyorum' demiştir.-

Râfi bin Hadîc, (yaralı vaziyette) Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme gelip 'Ey Allah'ın Resûlü! Oku yaramdan çıkar!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ey Râfi! Eğer dilersen hem oku hem de okun ucundaki demiri çıkarayım... Eğer dilersen yalnız oku çıkarayım, okun ucundaki demir kalsın da kıyamet gününde senin şehidliğine şahitlik edeyim!' buyurdu. Râfi bin Hadîc radıyallahu anh,

'Ey Allah'ın Resûlü! Oku çek, başlık kalsın. Kıyamet gününde benim şehid olduğuma dair bana şahitlik et' dedi. Böylece Râfi bin Hadîc radıyallahu anh, Muâviye'nin yönetimi devraldığı zamana kadar okun ucu içerde olduğu hâlde yaşadı. Sonra yarası azdı, bir gün ikindiden sonra vefat etti."[276]

[205]. Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyâmet (2472); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/120; İbni Mâce, Mukaddime (151); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/515 (6560); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/145 (3423); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*,1/150; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/47; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 5/159. Tirmizî der ki: "Bu hadis hasen-sahihtir."

[206]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/252-253 (8553); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/176 (6804); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/14; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/42. Heysemî devamla der ki: "Taberânî ile Ebû Ya'lâ Bu hadisi baş kısmından az bir kısaltmayla rivayet etmiştir. Ebû Ya'lâ'nın rivayet ettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Buhârî de *et-Târîhu'l-Kebîr*, 4/51'de bu hadisi benzer lafızla rivayet etmiştir.

[207]. Bu olay örtünme emri gelmeden önce yaşanmıştı. (çev.)

[208]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/268 (3373); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/21. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

[209]. Buhârî, Ashâbu'n-Nebî 5; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/46

[210]. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/529 (6569); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 13/388 (14208); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/331 (36561); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 13/324 (7339); Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/208 (159); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/321; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/16. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde Muhammed bin Amr bin Alkame var. Onun naklettiği hadis hasendir. Taberânî'nin rivayet ettiği hadisin ravilerinin geriye kalanları, es-Sahîh'in ravileridir." Şuayb el-Arnaûd da bu hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir.

[211]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/218; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/16. Heysemî devamla der ki: "İbni İshâk bu hadisi semâ yoluyla aldığını açıklamıştır. Bu hadisin geriye kalan diğer ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[212]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/362 (3691); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/67; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/16. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir.

[213]. Bezzâr, *el-Müsned*, 3/14 (761); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 12/524 (35690); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/47. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Bezzâr'ın rivayet ettiği hadisin ravileri, İsmâîl bin Ebi'l-Hâris, es-Sahîh'in ravileridir. O da sika bir kişidir."

[214]. Ebu'l-Bahterî'nin babası ile annesi Ervâ binti Hâris'in soyu Kusayy'da Peygamber aleyhisselamın soyu ile birleşir.

Ebu'l-Bahterî, cahiliye döneminde Kureyş kabilesinin ileri gelenlerinden biriydi. Resûlullah İslamiyet'i açıktan tebliğ etmeye başladığı zaman onu bu davadan vazgeçirmesi için amcası Ebû Tâlib'e başvuran Kureyşliler arasında o da vardı. Ancak onu önemli kılan olay, Kureyş kabilesinin Müslümanlar'a karşı ilân ettiği boykot sırasında akrabalık bağları sebebiyle tavrını Müslümanlar'dan yana koymasıdır.

Ebu'l-Bahterî ile bazı Kureyşliler, kendilerine hiçbir yiyecek verilmeyen Müslümanlar'a önce yiyecek götürdüler; sonra da Müslümanlarla görüşmeyi ve onlara yardım ulaştırmayı yasaklayan boykot metnini Kâbe'nin duvarından indirerek Kureyş'in baskısını kırdılar. (çev.)

[215]. Buhârî, Vudû' 69, Salât 109, Cihâd 98, Cizye 21, Menâkıbu'l-Ensâr 29, Meğâzî 7; Müslim, Cihâd 107 (1794); Nesâî, Tahâret 192; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/393, 397, 417; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 1/232 (762); Bezzâr, *el-Müsned*, 5/240 (1853); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/18; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/44; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/90.

İmam Ahmed'in rivayetinde ise şu ilave ifade vardır: "Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh, 'Vallahi bunların hepsi Bedir savaşında öldürüldü' dedi."

[216]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (2926); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/267. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

[217]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (2925); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/267. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/192'de bu hadisi Eslem yolundan uzunca bir şekilde rivayet etmiştir.

[218]. Buhârî, Bed'ü'l-Halk 7, Tevhid 9; Müslim, Cihâd 111 (1795) Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 7/144 (7656)

[219]. Buhârî, Meğâzî 21; Müslim, Cihâd 104 (1791); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 4 (3002, 3003); İbni Mâce, Fiten 23 (4027); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/99, 178, 201, 206, 253, 288

[220]. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 45, Salât 86; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/193

[221]. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 35

[222]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/37

[223]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/416 (5586); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/165; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/29

[224]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/89; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/122 (239); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/151. Heysemî'nin ifadesine göre Taberânî bu hadisi mürsel olarak rivayet etmiştir. Hadisin ravileri sika kimselerdir. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/360'da bu hadisi Ebu'l-Esved yoluyla Urve de rivayet etmiştir.

[225]. İbni Mâce, Mukaddime(150); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/404; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/208; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/149; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 8/14; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/141; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/28. Hâkim ile Zehebî, bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[226]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/438 (5666); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/141 (1508); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/282; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/293. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta rivayet etmiştir. Bu hadisin ravileri, İbrâhîm bin Abdülazîz el-Mukavvim hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da güvenilir kimsedir."

[227]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/140

[228]. San'a: Bugün Yemen'in başkentidir. (çev.)

[229]. Hadramut: Yemen'in güney ve güneydoğusunda coğrafî bölgedir. (çev.)

[230]. Buhârî, Menâkıb 25, Menâkıbu'l-Ensâr 29, İkrâh 1; Ebû Dâvûd, Cihâd 97 (2649); Nesâî, Zînet 97 (5225); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/109-110; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/383

[231]. Buhârî, Menâkıb 6, Menâkıbu'l-Ensâr 33; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 133 (2474); Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, (339); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/174, 175

[232]. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 34

[233]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/97 (1428); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/62. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin senedinde Yezîd bin Rebîa var. Metruk birisidir. Fakat İbni Adiyy, 'Ben onun naklettiği hadiste bir sakınca bulmuyorum' demiştir. Hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

[234]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/82

[235]. Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 3/179 (2522); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 27/358; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/62; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/297

[236]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/434 (3512); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/119 (70); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/6; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/259; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/83. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir." Hâkim de bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir.

[237]. Müslim, Zühd 34 (2977); Tirmizî, Zühd 39 (2372); İbni Mâce, Zühd 10 (4116); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/268; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/253 (6342); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/164 (183); Tayâlisî, *el-Müsned*, 1/60 (57); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/40; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/154

[238]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/94; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/360 (8872); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/118 (7077), 119 (7080); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/155; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/38. Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir. Hâkim de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[239]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/164; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/315. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

[240]. Buhârî, Hibe 1, Rikâk 17; Müslim Zühd 28 (2972); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/244; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/155. Ayrıca bkz. İmam Ahmed ile Bezzâr da bu hadisi Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir.

[241]. Buhârî, Et'ime 23; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/332

[242]. Tirmizî, Zühd (2371); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 13/54 (9943); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/156. Şahit olarak İbni Ebi'd-Dünyâ, İbni Büceyr radıyallahu anhdan rivayet etmiştir. Bunu Hatîb de rivayet etmiştir. Bkz. Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/422; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/486

[243]. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 12/16-18 (5216); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/365 (2247); Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sağîr*, 1/124 (185); Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/324 (5252), 4/120 (7084); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/317 (318.) Hafız İbni Hacer, *Tahrîcü'l-Ezkâr*'da bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir.

[244]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/214 (250); Bezzâr, *el-Müsned*, 1/315 (205); Ukaylî, *ed-Duafâ*, 2/286; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/362; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/40; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/167.

Müslim, Eşribe 140 (2038)'de bu hadisi rivayet etmiş fakat ensardan olan kişinin adını belirtmemiştir. İmam Mâlik de *el-Muvatta*'da bu hadisi senedsiz olarak kısaca rivayet etmiştir.

Hafız el-Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/167'de der ki: "Bu olayın bir Ebu'l-Heysem bin Teyyihân el-Ensârî ile bir de Ebû Eyyûb el-Ensârî ile olduğuna dair ittifak vardır."

[245]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/422 (1040); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/175; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/316. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

[246]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/159; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/123. İmam Ahmed bu hadisi iki farklı senedle rivayet etmiştir. İki rivayetin de ravileri, Şerîk bin Abdullah en-Nehaî hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da hadisi hasen/güzel olan bir kimsedir. Bkz. *Mecmau'z-Zevâid*, 9/123

[247]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 25/121 (295); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/224. Heysemî devamla der ki: "Hadisin senedinde Haccâc bin Ferrûh var. İbni Hibbân onun sika olduğunu belirtmiştir. Geriye kalan diğer raviler es-Sahîh'in ravileridir."

[248]. Buhârî, Fezâilü's-Sahâbe 15, Et'ime 23, Rikâk 17; Müslim, Zühd 12 (2966); Tirmizî, Zühd 39 (2365, 2366); İbni Mâce, Mukaddime 11 (131); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/174, 181, 186

[249]. Buhârî, Rikâk 17; Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet (2477); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/15; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/15-16; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (6535); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 6/101-102

[250]. Buhârî, İ'tisâm 16; Tirmizî, Zühd (2367)

[251]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/324; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/177; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/321. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[252]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/355; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/321. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir. Bezzâr da bu hadisi kısa olarak rivayet etmiştir."

[253]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/103 (278); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/284; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/166. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İbni Lehîa var. O da hadisi hasen olan birisidir. Geriye kalan diğer raviler es-Sahîh'in ravileridir."

[254]. Bezzâr, *el-Müsned*, 5/323 (1941). Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/422. Bezzâr bu hadisi ceyyid bir isnadla rivayet etmiştir.

[255]. İbni Ebi'd-Dünyâ, *el-Cû'*, 1/62 (61); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/226 (35545); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/179. İbni Ebi'd-Dünyâ bu hadisi ceyyid bir isnadla rivayet etmiştir.

[256]. Tirmizî, Zühd (2368); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 2/502 (724); Bezzâr, *el-Müsned*, 9/205 (3750); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 18/310 (798); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/339; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/176. Tirmizî bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[257]. İbni Mâce, Zühd 12 (4157); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/8 (6653); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/178. İbni Mâce bu hadisi sahih bir isnadla rivayet etmiştir.

[258]. Buhârî, Cihâd 33, 34, 110, Menâkıbu'l-Ensâr 9, Meğâzî 29, Rikâk 1, Ahkâm 43; Müslim, Cihâd 130 (1805); Tirmizî, Menâkıb 56 (3857); İbni Mâce, Mesâcid 3 (742)

[259]. Buhârî, Cihâd 34; Müslim, Cihâd 129 (1805)

[260]. Buhârî, Meğâzî 29; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/300

[261]. Buhârî, Sayd 12, Şerike 1, Meğâzî 65; Müslim, 17 (1935); Ebû Dâvûd, Et'ime 46 (3840); Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâme 34 (2475); Nesâî, Sayd 35; İbni Mâce, Zühd 12 (4159); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/312; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/276; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/322

[262]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 4/28 (3528); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 6/122; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/303. Heysemî devamla "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir" der.

[263]. Buhârî, Cum'a 40

[264]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/146 (2601); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/102 (17998); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 5/127 (24377), 6/432 (32675); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/324. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[265]. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 4/223 (1383); İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, 1/52 (101); Bezzâr, *el-Müsned*, 1/331 (214); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 3/323 (3292); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/263 (566); Heysemi, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/194. Bu hadisin isnadı ceyyiddir. Bezzâr'ın ravileri sika kimselerdir. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/9, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 2/396. Şuayb el-Arnaûd da bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir.

[266]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/270 (5058); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/259 (3342); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 5/143 (3209); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 2/763 (2030); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 1/330 (145); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/310

[267]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/381 (951); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/446 (5689); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 5/2961; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/404

[268]. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 8/139 (8818); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/134; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/92 (2432); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/315 (8741); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/149; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/156; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/287. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in ravileri sika kimselerdir." Hâkim de bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[269]. Ebû Dâvûd, Libâs (4033); Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet (2479); İbni Mâce, Libâs 4 (3562); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 4/436 (1235); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/268 (1946); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/394; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/325. Heysemî devamla der ki: "Taberânî'nin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Tirmizî de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[270]. Sözlükte "gölgelik" anlamına gelen suffe, Mescid-i Nebevî'nin giriş kısmında, Medine'de evleri ve kalabilecek yakınları olmayan sahabelerin barınması için yapılan mekânın adı olmuştur. Burada kalan ve çoğunluğu muhacirlerden oluşan topluluğa 'ashabu's-Suffe/ashab-ı Suffe' veya 'ehlü's-Suffe/ehl-i Suffe' denilmiştir. Ashab-ı Suffe, ihtiyaçları Resûl-i Ekrem ve zengin sahabeler tarafından karşılandığı için 'adyâfü'l-İslam' (Müslümanlar'ın misafirleri), çeşitli kabilelere mensup olmaları dolayısıyla 'evfâd' diye de isimlendirilmiştir. (çev.)

[271]. Buhârî, Salât 58

[272]. Buhârî, Hibe 34

[273]. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/67 (7125); Ebû Dâvûd, Kıyâmu'l-Leyl (1319); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/250 (18442); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/33 (4325); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/279. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[274]. Müslim, Cihâd 99 (1788); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (7125); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/354; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/148-149

[275]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 37/247 (22553); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/315. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri Yahyâ ibnü'n-Nadr el-Ensârî hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da sika kimsedir." Şuayb el-Arnaûd da bu hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/24'de bu hadisi İbni İshâk yolundan rivayet etmiştir.

[276]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 45/97 (27128); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/239 (4242); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 6/463. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir.

. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/67 (7125); Ebû Dâvûd, Kıyâmu'l-Leyl (1319); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/250 (18442); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/33 (4325); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/279. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Buhârî, Hibe 34

. Buhârî, Salât 58

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 45/97 (27128); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/239 (4242); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 6/463. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 37/247 (22553); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/315. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri Yahyâ ibnü'n-Nadr el-Ensârî hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da sika kimsedir." Şuayb el-Arnaûd da bu hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/24'de bu hadisi İbni İshàk yolundan rivayet etmiştir.

. Müslim, Cihâd 99 (1788); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (7125); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/354; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/148-149

[228]
[219]
[256]
[275]
[247]
[265]
[232]
[214]
[242]
[233]
[210]
[209]
[266]
[229]
[246]
[213]

[223]
[215]
[276]
[206]
[252]
[224]
[255]
[227]
[273]
[230]
[258]
[261]
[250]
[270]
[241]
[221]
[238]
[212]
[267]
[244]
[218]
[264]
[240]
[207]
[268]
[263]
[235]
[272]
[211]
[253]
[249]
[216]

[239]
[226]
[259]
[236]
[243]
[220]
[248]
[271]
[222]
[231]
[269]
[260]
[234]
[262]
[217]
[245]
[225]
[205]
[237]
. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 45, Salât 86; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/193

. Buhârî, Vudû' 69, Salât 109, Cihâd 98, Cizye 21, Menâkıbu'l-Ensâr 29, Meğâzî 7; Müslim, Cihâd 107 (1794); Nesâî, Tahâret 192; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/393, 397, 417; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 1/232 (762); Bezzâr, *el-Müsned*, 5/240 (1853); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/18; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/44; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/90.

İmam Ahmed'in rivayetinde ise şu ilave ifade vardır: "Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh, 'Vallahi bunların hepsi Bedir savaşında öldürüldü' dedi."

. Ebu'l-Bahterî'nin babası ile annesi Ervâ binti Hâris'in soyu Kusayy'da Peygamber aleyhisselamın soyu ile birleşir.

Ebu'l-Bahterî, cahiliye döneminde Kureyş kabilesinin ileri gelenlerinden biriydi. Resûlullah İslamiyet'i açıktan tebliğ etmeye başladığı zaman onu bu davadan vazgeçirmesi için amcası Ebû Tâlib'e başvuran Kureyşliler arasında o da vardı. Ancak onu önemli kılan olay, Kureyş kabilesinin Müslümanlar'a karşı ilân ettiği boykot sırasında akrabalık bağları sebebiyle tavrını Müslümanlar'dan yana koymasıdır.

Ebu'l-Bahterî ile bazı Kureyşliler, kendilerine hiçbir yiyecek verilmeyen Müslümanlar'a önce yiyecek götürdüler; sonra da Müslümanlarla görüşmeyi ve onlara yardım ulaştırmayı yasaklayan boykot metnini Kâbe'nin duvarından indirerek Kureyş'in baskısını kırdılar. (çev.)

. Bezzâr, *el-Müsned*, 3/14 (761); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 12/524 (35690); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/47. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir. Bezzâr'ın rivayet ettiği hadisin ravileri, İsmâîl bin Ebi'l-Hâris, es-Sahîh'in ravileridir. O da sika bir kişidir."

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/362 (3691); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/67; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/16. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Buhârî, Meğâzî 21; Müslim, Cihâd 104 (1791); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 4 (3002, 3003); İbni Mâce, Fiten 23 (4027); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/99, 178, 201, 206, 253, 288

. Buhârî, Bed'ü'l-Halk 7, Tevhid 9; Müslim, Cihâd 111 (1795) Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 7/144 (7656)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (2925); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/267. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/192'de bu hadisi Eslem yolundan uzunca bir şekilde rivayet etmiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (2926); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/267. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/218; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/16. Heysemî devamla der ki: "İbni İshâk bu hadisi semâ yoluyla aldığını açıklamıştır. Bu hadisin geriye kalan diğer ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/438 (5666); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/141 (1508); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/282; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/293. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta rivayet etmiştir. Bu hadisin ravileri, İbrâhîm bin Abdülazîz el-Mukavvim hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da güvenilir kimsedir."

. İbni Mâce, Mukaddime(150); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/404; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/208; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/149; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 8/14; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/141; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/28. Hâkim ile Zehebî, bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/89; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/122 (239); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/151. Heysemî'nin ifadesine göre Taberânî bu hadisi mürsel olarak rivayet etmiştir. Hadisin ravileri sika kimselerdir. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/360'da bu hadisi Ebu'l-Esved yoluyla Urve de rivayet etmiştir.

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/416 (5586); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/165; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/29

. Buhârî, Menâkıb 25, Menâkıbu'l-Ensâr 29, İkrâh 1; Ebû Dâvûd, Cihâd 97 (2649); Nesâî, Zînet 97 (5225); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/109-110; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/383

. Hadramut: Yemen'in güney ve güneydoğusunda coğrafî bölgedir. (çev.)

. San'a: Bugün Yemen'in başkentidir. (çev.)

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/140

. İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, 3/37

. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 35

[254]

[257]

. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/529 (6569); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 13/388 (14208); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/331 (36561); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 13/324 (7339); Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/208 (159); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/321; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/16. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde Muhammed bin Amr bin Alkame var. Onun naklettiği hadis hasendir. Taberânî'nin rivayet ettiği hadisin ravilerinin geriye kalanları, es-Sahîh'in ravileridir." Şuayb el-Arnaûd da bu hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir.

. Buhârî, Ashâbu'n-Nebî 5; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/46

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/268 (3373); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/21. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

. Bu olay örtünme emri gelmeden önce yaşanmıştı. (çev.)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/252-253 (8553); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/176 (6804); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/14; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/42. Heysemî devamla der ki: "Taberânî ile Ebû Ya'lâ Bu hadisi baş kısmından az bir kısaltmayla rivayet etmiştir. Ebû Ya'lâ'nın rivayet ettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Buhârî de *et-Târîhu'l-Kebîr*, 4/51'de bu hadisi benzer lafızla rivayet etmiştir.

. Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyâmet (2472); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/120; İbni Mâce, Mukaddime (151); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/515 (6560); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/145 (3423); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*,1/150; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/47; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 5/159. Tirmizî der ki: "Bu hadis hasen-sahihtir."

. Buhârî, Cihâd 34; Müslim, Cihâd 129 (1805)

. Buhârî, Cihâd 33, 34, 110, Menâkıbu'l-Ensâr 9, Meğâzî 29, Rikâk 1, Ahkâm 43; Müslim, Cihâd 130 (1805); Tirmizî, Menâkıb 56 (3857); İbni Mâce, Mesâcid 3 (742)

. İbni Mâce, Zühd 12 (4157); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/8 (6653); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/178. İbni Mâce bu hadisi sahih bir isnadla rivayet etmiştir.

. Tirmizî, Zühd (2368); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 2/502 (724); Bezzâr, *el-Müsned*, 9/205 (3750); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 18/310 (798); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/339; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/176. Tirmizî bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Buhârî, Meğâzî 29; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/300

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/324; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/177; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/321. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. İbni Ebi'd-Dünyâ, *el-Cû'*, 1/62 (61); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/226 (35545); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/179. İbni Ebi'd-Dünyâ bu hadisi ceyyid bir isnadla rivayet etmiştir.

. Bezzâr, *el-Müsned*, 5/323 (1941). Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/422. Bezzâr bu hadisi ceyyid bir isnadla rivayet etmiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/103 (278); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/284; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/166. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İbni Lehîa var. O da hadisi hasen olan birisidir. Geriye kalan diğer raviler es-Sahîh'in ravileridir."

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/355; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/321. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir. Bezzâr da bu hadisi kısa olarak rivayet etmiştir."

[274]

. Sözlükte "gölgelik" anlamına gelen suffe, Mescid-i Nebevî'nin giriş kısmında, Medine'de evleri ve kalabilecek yakınları olmayan sahabelerin barınması için yapılan mekânın adı olmuştur. Burada kalan ve çoğunluğu muhacirlerden oluşan topluluğa 'ashabu's-Suffe/ashab-ı Suffe' veya 'ehlü's-Suffe/ehl-i Suffe' denilmiştir. Ashab-ı Suffe, ihtiyaçları Resûl-i Ekrem ve zengin sahabeler tarafından karşılandığı için 'adyâfü'l-İslam' (Müslümanlar'ın misafirleri), çeşitli kabilelere mensup olmaları dolayısıyla 'evfâd' diye de isimlendirilmiştir. (çev.)

. Ebû Dâvûd, Libâs (4033); Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet (2479); İbni Mâce, Libâs 4 (3562); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 4/436 (1235); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/268 (1946); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/394; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/325. Heysemî devamla der ki: "Taberânî'nin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Tirmizî de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 8/139 (8818); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/134; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/92 (2432); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/315 (8741); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/149; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/156; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/287. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in ravileri sika kimselerdir." Hâkim de bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/381 (951); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/446 (5689); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 5/2961; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/404

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 4/28 (3528); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 6/122; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/303. Heysemî devamla "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir" der.

. Buhârî, Sayd 12, Şerike 1, Meğâzî 65; Müslim, 17 (1935); Ebû Dâvûd, Et'ime 46 (3840); Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâme 34 (2475); Nesâî, Sayd 35; İbni Mâce, Zühd 12 (4159); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/312; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/276; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/322

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/270 (5058); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/259 (3342); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 5/143 (3209); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 2/763 (2030); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 1/330 (145); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/310

. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 4/223 (1383); İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, 1/52 (101); Bezzâr, *el-Müsned*, 1/331 (214); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 3/323 (3292); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/263 (566); Heysemi, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/194. Bu hadisin isnadı ceyyiddir. Bezzâr'ın ravileri sika kimselerdir. Ayrıca bkz. İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/9, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 2/396. Şuayb el-Arnaûd da bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/146 (2601); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/102 (17998); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 5/127 (24377), 6/432 (32675); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/324. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Buhârî, Cum'a 40

[208]

. Müslim, Zühd 34 (2977); Tirmizî, Zühd 39 (2372); İbni Mâce, Zühd 10 (4116); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/268; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/253 (6342); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/164 (183); Tayâlisî, *el-Müsned*, 1/60 (57); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/40; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/154

[251]

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/434 (3512); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/119 (70); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/6; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/259; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/83. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir." Hâkim de bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 3/179 (2522); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 27/358; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/62; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/297

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/82

. Buhârî, Hibe 1, Rikâk 17; Müslim Zühd 28 (2972); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/244; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/155. Ayrıca bkz. İmam Ahmed ile Bezzâr da bu hadisi Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/164; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/315. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/94; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/360 (8872); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/118 (7077), 119 (7080); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/155; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/38. Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir. Hâkim de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/97 (1428); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/62. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin senedinde Yezîd bin Rebîa var. Metruk birisidir. Fakat İbni Adiyy, 'Ben onun naklettiği hadiste bir sakınca bulmuyorum' demiştir. Hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 34

. Buhârî, Menâkıb 6, Menâkıbu'l-Ensâr 33; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 133 (2474); Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, (339); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/174, 175

. Buhârî, Fezâilü's-Sahâbe 15, Et'ime 23, Rikâk 17; Müslim, Zühd 12 (2966); Tirmizî, Zühd 39 (2365, 2366); İbni Mâce, Mukaddime 11 (131); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/174, 181, 186

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 25/121 (295); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/224. Heysemî devamla der ki: "Hadisin senedinde Haccâc bin Ferrûh var. İbni Hibbân onun sika olduğunu belirtmiştir. Geriye kalan diğer raviler es-Sahîh'in ravileridir."

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/159; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/123. İmam Ahmed bu hadisi iki farklı senedle rivayet etmiştir. İki rivayetin de ravileri, Şerîk bin Abdullah en-Nehaî hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da hadisi hasen/güzel olan bir kimsedir. Bkz. *Mecmau'z-Zevâid*, 9/123

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/422 (1040); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/175; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/316. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

. Buhârî, İ'tisâm 16; Tirmizî, Zühd (2367)

. Buhârî, Rikâk 17; Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet (2477); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/15; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/15-16; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (6535); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 6/101-102

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/214 (250); Bezzâr, *el-Müsned*, 1/315 (205); Ukaylî, *ed-Duafâ*, 2/286; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/362; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/40; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/167.

Müslim, Eşribe 140 (2038)'de bu hadisi rivayet etmiş fakat ensardan olan kişinin adını belirtmemiştir. İmam Mâlik de *el-Muvatta*'da bu hadisi senedsiz olarak kısaca rivayet etmiştir.

Hafız el-Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/167'de der ki: "Bu olayın bir Ebu'l-Heysem bin Teyyihân el-Ensârî ile bir de Ebû Eyyûb el-Ensârî ile olduğuna dair ittifak vardır."

. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 12/16-18 (5216); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/365 (2247); Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sağîr*, 1/124 (185); Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/324 (5252), 4/120 (7084); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/317 (318.) Hafız İbni Hacer, *Tahrîcü'l-Ezkâr*'da bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir.

. Tirmizî, Zühd (2371); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 13/54 (9943); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/156. Şahit olarak İbni Ebi'd-Dünyâ, İbni Büceyr radıyallahu anhdan rivayet etmiştir. Bunu Hatîb de rivayet etmiştir. Bkz. Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/422; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/486

. Buhârî, Et'ime 23; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/332

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HİCRET

Sahabeler güzel vatanlarını nasıl terk ettiler? Hâlbuki onların vatanlarından çıkmaları nefislerine çok ağır gelmişti.

Onların hicretleri, ölüme kadar vatanlarına dönmemek üzereydi.

Bu hicret onlar için dünyadan ve dünya malından nasıl daha sevimliydi?

Onlar dini dünyaya nasıl tercih ettiler?

Onlar neden dünyalarının zayi olmasını umursamadılar, yok olmasını hiç önemsemediler?

Onlar bir memleketten diğer bir memlekete dinlerini fitneden korumak için nasıl göçtüler? Sanki onlar, ahiret için yaratılmışlardı...

Onlar ahiretin evlatlarından idiler...

Onlar sanki bu dünya için yaratılmamışlardı da dünya onlar için yaratılmıştı.

A. ERKEKLERİN ALLAH İÇİN HİCRET[277] ETMESİ

1. Hz. Ebû Bekir'in Resûlullah Aleyhisselam ile Birlikte Hicret Etmesi

Berâ bin Âzib radıyallahu anh anlatıyor:

"Ebû Bekir radıyallahu anh (bir gün) babam Âzib radıyallahu anhdan on üç dirhem gümüşe bir eyer satın aldı. Ebû Bekir babama, 'Berâ'ya söyle, eyeri evime getirsin' dedi. Babam ise 'Hayır! Sen Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte çıktığında karşılaştığın olayı anlatmadan bunu yapmam!' dedi.

Ebû Bekir radıyallahu anh, hicret olayını şöyle anlattı: Gece yola çıktık. O gün ve o gece hızlıca yola devam ettik. Ta öğle oluncaya kadar... Öğle olunca da acaba bir gölgelik bulabilir miyim diye sağa sola baktım. Derken bir taş gördüm. Onun yanına vardım. Baktım ki onun dar bir gölgeliği var. Orayı Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem için düzelttim. Ona bir deri serdim ve '(Buraya) uzan, ey Allah'ın Resûlü!' dedim.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem uzandı. Sonra ben çıktım. Acaba arkamızdan kimse geliyor mu diye baktım. Bir çoban gördüm. Ona kimin çobanı olduğunu sordum. 'Kureyş'ten filanca kişinin çobanıyım!' dedi. Onu tanıdım. 'Koyunlarında süt var mı?' diye sordum.

Çoban buna olumlu cevap verince bana biraz süt sağmasını istedim. Bir koyunu yakaladı. Koyunun memelerini toprakla güzelce temizlemesini söyledim. Böylece yanımda bulunan bir dağarcığa biraz süt sağdı. Ben de onu getirdim, bir kaba koydum. Altına biraz su serpmek suretiyle soğumasını sağladım. Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme vardığımda uyanmış olduğunu gördüm ve 'İç ey Allah'ın Resûlü' dedim.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem doyuncaya kadar sütü içti. Sonra artık yola çıkma zamanının geldiğini söyledim. Böylece yola devam ettik. Kureyş ise bizi sağda-solda arıyordu. Onlardan hiçbiri bize yetişemedi. Yalnız Sürâka bin Mâlik bir atın sırtında bize yetişmek üzereydi. 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu adam bizi arıyor, bize yetişti!' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Üzülme! Kesinlikle Allah bizimle beraberdir!' buyurdu.

Sürâka bin Mâlik bize bir ve iki mızrak veya iki ve üç mızrak boyu kadar yaklaştı. Ben de 'Ey Allah'ın Resûlü! O bize yetişti!' dedim ve ağladım.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem niçin ağladığımı sordu. Ben de 'Allah'a yemin ederim ki ben kendim için değil senin için ağlıyorum' dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem elini kaldırarak *'Ey Allah'ım! Dilediğin şekilde bizi bu adamın şerrinden koru'* diye dua etti.

Bu duanın hemen ardından Sürâka bin Mâlik'in bindiği atın ayakları biraz da sert olan yere o şekilde battı ki atın karnı toprağa değdi. Sürâka bin Mâlik hemen attan indi ve 'Ey Muhammed! Biliyorum ki (başıma gelen) bu (olay), senden gelmiştir. Allah'a yalvar da beni bu felaketten kurtarsın. Allah'a yemin ederim ki arkamdan gelenlerin hepsini şaşırtırım ve onları geri döndürürüm. İşte okdanlığım! Oradan bir ok al. Sonra develerimin ve koyunlarımın filanca yerde olduklarını göreceksin ki ne kadar ihtiyacın varsa onlardan al!' dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Onlara ihtiyacım yoktur!' buyurdu.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Sürâka bin Mâlik için dua etti. Yüce Allah, Sürâka bin Mâlik'i o felaketten kurtardı. O da arkadan gelen arkadaşlarına doğru (atına) binip gitti. Biz Medine'ye varıncaya kadar yolumuza devam ettik.

Halk Resûlullah'ı karşıladı. Yollara ve evlerin damlarına toplandılar. Hizmetkârlar ve çocuklar koşarak *'Allâhuekber! Allah'ın Peygamberi geldi, Muhammed geldi!'* diye bağırıyorlardı.

Medineliler Peygamber aleyhisselamın kime misafir olacağı konusunda kendi aralarında şiddetli bir tartışmaya tutuştular. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ben bu gece dedem Abdülmuttalib'in dayıları olan Neccâroğulları kabilesine misafir olacağım. Onları bununla şereflendirmek istiyorum'* buyurdu.

Ertesi gün Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem neresi emredilmişse oraya gitti."[278]

2. Peygamber Aleyhisselamın Medine Yakınında Kuba'ya Varması ve Halkın Peygamber Aleyhisselamın Gelişine Sevinmeleri

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Müslümanlarla beraber Şam bölgesinden gelen ve Zübeyr bin Avvâm'ın başkanlık yaptığı bir kervanla yolda karşılaştı. Zübeyr bin Avvâm, Allah Resûlü'ne ve kayınpederi Ebû Bekir'e beyaz elbiseler hediye etti.

Medine'deki Müslümanlar da Peygamber aleyhisselamın Mekke'den çıktığını haber almışlardı. Onlar her sabah öğleye kadar çıkıyor, yolları gözetliyorlardı. Öğle sıcağında ise evlerine geri dönüyorlardı.

Bir gün uzun uzun yollara baktıktan sonra evlerine geri döndüler.

Yahudiler'den birisi, kalenin üstüne herhangi bir ihtiyacı için çıkmıştı, etrafa bakıyordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile sahabelerini uzaktan gördü. Beyaza bürünmüşlerdi. Serapta bir gözüküyor, bir kayboluyorlardı. Kendini tutamayarak en yüksek sesiyle 'Ey Arap topluluğu! İşte beklediğiniz peygamberiniz!' diye bağırdı.

Müslümanlar silahlarını alarak Resûlullah'ı (Medine'ye yakın bir yer olan) Harre'de karşıladılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onların sağ tarafından giderek (Medine'nin girişindeki) Amr bin Avfoğulları kabilesine misafir oldu.

O gün rebiü'l-evvel ayının pazartesi günüydü.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem susarak oturuyordu. Ebû Bekir de ayakta duruyordu. Ensardan olup da Resûlullah'ı daha önce görmeyenler, Ebû Bekir'e gelerek selam veriyorlardı.

Bu durum, gölgeler kaybolup Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem güneşte kalıncaya kadar devam etti. Bunun üzerine Ebû Bekir gelip Resûlullah'a abasıyla gölgelik yaptı. Böylece halk anladı ki oturan kişi peygamberdir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (Medine'nin girişinde bulunan) Amr bin Avfoğulları yanında on küsur gün kaldı.

Takva üzerine tesis edilen o takva mescidini bina edip içinde namaz kıldı, sonra devesine binerek halkla beraber Medine'ye girdiler. Devesi bugün Medine'deki "Peygamber mescidi"nin bulunduğu yere çöktü. Burası Müslümanlar'ın bazılarının namaz kıldıkları bir yerdi. Aslında Süheyl ve Sehl isimli ve Sa'd bin Zürâre'nin himayesindeki iki yetimin harman yeriydi. Deve oraya çökünce Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Allah izniyle bu benim konağımdır' buyurdu.

Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem o harman yerinin sahipleri olan iki kişiyi çağırdı. Kendilerinden mescit yapmak üzere burayı satın almak istediğini bildirdi. Çocuklar da 'Ey Allah'ın Resûlü! Biz satmayız fakat burayı sana hibe ederiz' dediler.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu teklifi kabul etmedi, araziyi onlardan satın alarak mescidi bina etti. Müslümanlarla beraber mescidin kerpiçlerini çekiyor, bu esnada da şu şiiri okuyordu:

هذَا الْحِمَالُ لَا حِمَالَ خَيْبَرْ ... هذَا أَبَرُّ رَبَّنَا وَأَطْهَرْ

Bu, Hayber'in meşhur hurma yükü değildir.
Ey Rabbimiz! Bu yük, ondan daha hayırlı ve daha temizdir.

Yine şöyle diyordu:

اَللـهُمَّ إِنَّ الْأَجْرَ أَجْرُ الْآخِرَهْ ... فَارْحَمِ الْأَنْصَارَ، وَالْمُهَاجِرَهْ

Allah'ım! Mükâfat, kesinlikle ahiret mükâfatıdır.
Ensara ve muhacirlere merhamet eyle[279]

3. Mekke'den Medine'ye İlk Hicret Eden Kişi

Berâ bin Âzib radıyallahu anh anlatıyor:

“Muhacirlerden bize (Medine’ye hicret edip) ilk gelen, Abdüddâroğulları’ndan Mus’ab bin Umeyr idi. Sonra Fihroğulları kabilesinden görme engelli olan İbni Ümmü Mektûm geldi. Ondan sonra da Ömer bin Hattâb yirmi süvari ile geldi. Biz Ömer’e, ‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem nerededir?’ diye sorduk. Ömer de ‘Resûlullah bizim arkamızdan geliyor!’ dedi.

Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve Ebû Bekir radıyallahu anh beraber geldiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem gelmeden önce ben, Kur’an’dan bazı kısa sureleri okumuştum.”[280]

4. Hz. Ömer ile İki Arkadaşının Hicret Etmeleri

Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Medine’ye hicret etmek istediğimiz zaman ben, Ayyâş bin Ebî Rebîa ve Hişâm bin Âs ile Gıfâroğulları kabilesinin Serif semtindeki su havuzunun başında birbirimizle buluşmak üzere sözleştik ve ‘Yarın sabah hangimiz orada bulunmazsa müşriklerin onu yakaladığı anlaşılacaktır. Diğerleri onu beklemeyip yollarına devam edecektir!’ dedik.

Sabah vakti olduğunda ben ve Ayyâş bin Ebî Rebîa su başında buluştuk. Hişâm bin Âs ise alıkonulmuş, fikrinden döndürülmeye çalışılmış ve kendisinin de fikri değişmişti.

Medine (yöresine) vardığımızda (Medine’nin girişinde bulunan) Amr bin Avfoğulları kabilesinin Kuba’daki yerlerine misafir olduk. Derken Ebû Cehil ile Hâris bin Hişâm, -Ayyâş bin Ebî Rebîa onların amcalarının oğlu ve anne bir kardeşleriydi- Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem daha Mekke’deyken geldiler ve Ayyâş ile konuşup ona, ‘Annen seni görmedikçe başına tarak vurmayacağına ve güneş yüzü görmeyeceğine yemin etti’ dediler.

Ayyâş bin Ebî Rebîa annesinin bu durumuna acıyarak onlarla beraber Mekke’ye geri dönmek istedi. Ben de ona, ‘Vallahi bunlar senin inancını bozmak ve seni dininden döndürmek için böyle söylüyorlar. Sakın onlara inanma! Şunu iyi bil ki eğer annen bitlenirse muhakkak taranır ve eğer sıcağa dayanamazsa mutlaka gölgeye gider!’ dedim. Ayyâş bin Ebî Rebîa,

‘Annemin yeminini bozmasını istemiyorum. Ayrıca orada biraz param var. O parayı da getirmek istiyorum’ dedi. Ben de ona, ‘Biliyorsun ki ben Kureyş’in zenginlerindenim. Malımın yarısı senin olsun fakat onlarla gitme’ dedim.

Fakat Ayyâş bin Ebî Rebîa beni dinlemedi. Onlarla gitmeye karar verdi. Ben de ona, ‘Madem beni dinlemeyip onlarla gidiyorsun, hiç olmazsa benim devemi al. Çünkü o soylu ve uysal bir hayvandır. Ona bin, nerede onlardan şüphelenecek olursan kendini devenin sırtında tut, o seni kurtarır!’ dedim.

Ayyâş bin Ebî Rebîa, deveme binerek onlarla beraber yola çıktı. Yolda Ebû Cehil, Ayyâş bin Ebî Rebîa’ya, ‘Kardeşim! Devem beni çok sarstı, beni terkine alır mısın?’ dedi. Ayyâş bin Ebî Rebîa da ‘Olur’ deyip devesini çöktürdü.

Onlar da develerini çöktürüp Ayyâş bin Ebî Rebîa’nın üzerine atıldılar. Onu bağlayarak Mekke’ye götürdüler ve dininden döndürdüler. Biz dininden döndürülen bir kimsenin tevbesi kabul olunmaz sanıyorduk. Herkes de bunu söylüyordu. Ta ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine’ye geldiğinde şu ayetler ininceye kadar:

‘De ki: Ey kendileri aleyhinde aşırı giden kullarım! Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz. Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O çok bağışlayan, çok esirgeyendir. O’nun için başınıza azap gelip çatmadan (tevbe ile) Rabbinize dönün, O’na teslim olun. Sonra yardım olunmazsınız. Haberiniz olmayarak ansızın azap gelmeden Rabbinizden size indirilene (Kur’an) uyun.’ (Zümer suresi, 39/53-55)

Bu ayetleri yazdım ve Hişâm bin Âs’a gönderdim. Hişâm bin Âs, ‘Bu mektup bana geldiğinde onu Zî Tuva denilen yerde okudum. Okuyor fakat bir türlü ne demek istediğini anlamıyordum. Nihayet Allah’a, ‘Ey Allah’ım! Bu ayetleri anlamak için bana anlayış ver!’ diye dua ettim. Bunun üzerine yüce Allah, bu ayetlerin benim gibiler hakkında nazil olduğunu kalbime ilham etti. Hemen gidip deveme bindim ve Medine’ye doğru yola çıktım. Peygamber aleyhisselamın yanına geldim’ dedi.”[281]

5. Hz. Osmân'ın Habeşistan'a Hicret Etmesi ve Lût Aleyhisselamdan Sonra Ailesiyle Beraber Allah Yolunda Hicret Edenlerin İlki Oluşu

Katâde rahimehullah anlatıyor:

"Aile fertleriyle Allah yolunda hicret eden ilk kişi, Osmân radıyallahu anhtır. Osmân, hanımı Peygamber aleyhisselamın kızı Rukiyye ile beraber Habeşistan'a hicret etti. Onların haberi uzun zaman Peygamber aleyhisselama gelmemişti. Bir gün Kureyş'ten bir kadın gelerek 'Ey Muhammed! Damadınla kızını gördüm!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Onları hangi hâl üzere gördün?' diye sordu. Kadın, 'Hanımı bir merkebin sırtındaydı ve o da merkebi sürüp gidiyordu' dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Allah onların yardımcıları olsun. Osmân, Lût aleyhisselamdan sonra ailesiyle hicret eden ilk kişidir' buyurdu."[282]

6. Ali bin Ebî Tâlib'in Hicret Etmesi

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Medine'ye hicret etmek için Mekke'den yola çıkarken insanların emanetlerini sahiplerine geri vermem için kendisinden sonra benim orada kalmamı emretti. O, emanetlere verdiği önemden dolayı 'el-emîn' (güvenilir) diye adlandırılırdı.

Ben (Mekke'de) üç gün kaldım. Her gün ortaya çıkıyordum. Bir tek gün dahi Kureyş'in gözünden kaybolmamıştım. Sonra Mekke'den ayrıldım. Peygamber aleyhisselamın izine düştüm. (Medine'ye yakın bir mesafede bulunan) Amr bin Avfoğulları kabilesine vardım. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem orada kalmakta idi. Külsûm bin Hidm'in evine misafir oldum."[283]

7. Ca'fer'in Habeşistan'a Hicret Etmek için Peygamber Aleyhisselamdan İzin İstemesi

Muhammed bin Hâtıb radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sahabelerine, *‘Rüyamda hurmalık bir yer gördüm. Oraya (hicret edip) gidiniz’* buyurdu.

Böylece Hatîb ile Ca’fer bin Ebî Tâlib, deniz yoluyla çıkıp Habeşistan’a gittiler. Ben denizde geminin içinde doğup dünyaya geldim.”[284]

8. Habeşistan’a Hicret Edenler

Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizi (Habeşistan kralı) Necâşî’ye gönderdi. Biz seksen kişi kadardık. Aramızda Ca’fer bin Ebî Tâlib, Abdullah bin Urfuta, Osmân bin Maz’ûn ve Ebû Mûsâ el-Eş’arî de vardı. Necâşî’nin ülkesi Habeşistan’a vardık. Kureyşliler (bizi teslim almak üzere) arkamızdan Amr bin Âs ile Umâre bin Velîd’i hediyelerle birlikte gönderdiler. Bu iki kişi Necâşî’nin huzuruna secde ederek girdiler ve sonra ona,

‘Amcaoğullarımızdan bazı kimseler bizi terk ederek senin ülkene gelmişlerdir. Bunlar atalarının dininden de ayrılmışlardır!’ dediler. Necâşî o ikisine, ‘Onlar şimdi nerededirler?’ diye sordu. Onlar da ‘Burada, Habeşistan’dadırlar!’ dediler.

Bunun üzerine Necâşî, sahabelere haber gönderdi. Ca’fer bin Ebî Tâlib radıyallahu anh arkadaşlarına, ‘Bugün sözcünüz olmak istiyorum’ dedi. Onlar da buna razı oldular. Bundan sonra Ca’fer bin Ebî Tâlib radıyallahu anh, kralın huzuruna girdi fakat ona secde etmedi. Necâşî’nin adamları Ca’fer’e,

‘Kralımıza niçin secde etmedin?’ diye sordular. Ca’fer bin Ebî Tâlib radıyallahu anh, ‘Biz Müslümanlar Allah’tan başkasına secde etmeyiz!’ diye cevap verdi. Onlar yine ‘Niçin?’ diye sordular. Ca’fer bin Ebî Tâlib,

‘Yüce Allah bize bir peygamber gönderdi. Bu peygamber bize Allah’tan başkasına secde etmememizi, namazı kılmamızı ve zekâtı vermemizi emretti’ diye cevap verdi. Bunun üzerine Kureyş’in elçilerinden Amr bin Âs, ‘Onlar Meryem oğlu İsa hususunda seninle aynı görüşte değildirler!’ dedi. Necâşî, ‘Siz İsa ve annesi hakkında ne diyorsunuz?’ diye sordu. Ca’fer bin Ebî Tâlib,

‘Biz onun hakkında Allah’ın dediklerinin dışında bir şey demiyoruz: İsa, Allah’ın kelimesidir. Allah’ın yarattığı ruhtur ki Allah, onu tertemiz bir bakire olan Meryem’in rahmine ilka etmiştir. Meryem’e hiçbir erkek dokunmadığı gibi çocuğu da onun bekâretini bozmuş değildir!’ diye cevap verdi. Bu cevap üzerine Necâşî yerden bir çöp alıp şöyle söyledi:

‘Ey Habeşliler! Ey keşişler ve rahipler! Allah’a yemin ederim ki bunlar, bizim İsa hakkında söylediğimizden bu çöp kadar bile farklı bir şey söylemiyorlar. Size ve yanından geldiğiniz kişiye merhabalar olsun! Şahadet ederim ki o kişi, Allah’ın peygamberidir. Yine şahadet ederim ki O, İncil’de bildirilen peygamber ve İsa’nın müjdelediği resûldür. Ülkemde dilediğiniz kadar yaşayabilirsiniz. Yemin ederim ki eğer kral olmasaydım gider O’nun ayakkabılarını taşırdım!’

Sonra Necâşî, Kureyş elçilerinin getirdiği hediyelerin kendilerine iade edilmesini emretti. Getirdikleri hediyeler iade edildi.

(Ben bu olaydan kısa bir süre sonra) acele edip (Medine’ye dönerek) Peygamber aleyhisselam ile birlikte Bedir savaşına katıldım.”[285]

9. Habeşistan’a Hicret Eden Müslümanlar’ın Başından Geçenler

Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor:

-İmam Ahmed bu hadisi Peygamber aleyhisselamın hanımı Ümmü Seleme’den uzunca bir şekilde rivayet etmekte ve şu ifadeye yer vermektedir-

“...Necâşî, ülkesinde bulunan sahabelere haber gönderip onları huzuruna çağırttı. Bunun üzerine sahabeler bir araya gelerek istişarede bulundular ve sonunda Peygamber aleyhisselamın kendilerine öğrettiklerinin dışında bir şey söylememeyi kararlaştırdılar. Necâşî’nin huzuruna vardıklarında onun ülkenin en büyük âlimlerini getirtmiş olduğunu gördüler. Bunlar kitaplarını da beraberlerinde getirmişlerdi. Necâşî, Peygamber aleyhisselamın sahabelerine,

‘Kavminizden ayrılarak girmiş olduğunuz bu din nasıl bir şeydir? Çünkü bildiğim kadarıyla ne benim ne de diğer milletlerin dinlerinden hiçbirisine girmemişsiniz’ diye sordu. Sahabelerin sözcülüğünü Ca’fer bin Ebî Tâlib radıyallahu anh yapıyordu. O ayağa kalkarak şunları söyledi:

‘Ey kral! Biz cahil bir kavimdik. Putlara tapıyorduk. Murdar et yiyip çirkin işler yapıyorduk. Akrabalarla ilişkilerimizi kesiyorduk. Komşuluğun gereklerini yerine getirmiyorduk. Kuvvetli olanlarımız zayıflarımızı eziyordu.

İşte biz böyle bir ortamda bulunuyorken Allah bize içimizden soyunu-sopunu, doğruluğunu, güvenilirliğini ve temizliğini bildiğimiz bir peygamber gönderdi. Bu peygamber bizleri, Allah’ı bir tanımaya ve yalnızca O’na kulluk yapmaya davet etti. Bize atalarımızın ve bizim, Allah’tan başka taptığımız ilâhları bırakmamızı söyledi. Doğru söylemeyi, emanete hıyanet etmemeyi, akrabalık bağlarını gözetmeyi, komşu haklarına riayet etmeyi, haramlardan ve kan dökmekten kaçınmayı emretti. Bize çirkin işlerin hepsini yasakladı. Yalancı şahitlik etmekten, yetimlerin mallarını yiyip namuslu kadınlara iftira etmekten alıkoydu. Allah’a kulluk edip hiçbir şeyi O’na ortak koşmamamızı, namaz kılmamızı ve zekât vermemizi emretti. Biz de kendisini tasdik ettik. Ona iman edip getirdiği şeriata tâbi olduk. Bir ve ortağı bulunmayan Allah’a kulluk etmeye başladık. Artık ona hiçbir şeyi ortak koşmuyoruz. Allah’ın haram kıldıklarını haram, helal olduğunu bildirdiklerini de helal kabul ettik.

Bunun üzerine kavmimiz bize saldırdı. Bize eziyette bulundular. Bizi yeni dinimizden tekrar putperestliğe döndürebilmek için işkenceler yaptılar. Daha önceleri helal saydığımız pislikleri tekrar helal saymamız için çaba sarf ettiler. Bizimle dinimiz arasına girerek olmadık işkenceler ve zulümler yaptıkları için kendi vatanımızı bırakıp senin ülkene geldik. Sizi diğerlerine tercih edip senin himayene sığındık. Buraya herhangi bir zulme uğramayacağımızı umarak geldik ey kral!’

(Bu sözleri dinleyen) Necâşî, Ca’fer bin Ebî Tâlib radıyallahu anha, ‘Şu anda yanında peygamberinizin Allah’tan getirdiklerinden bir şey var mı?’ diye sordu. Ca’fer bin Ebî Tâlib radıyallahu anh,

‘Evet, var’ dedi. Necâşî, ‘O hâlde oku!’ deyince Ca’fer b. Ebî Talib, Meryem suresinin baş kısmından okumaya başladı. Necâşî sakalı ıslanıncaya kadar ağladı. Orada bulunan âlimler de ağladılar ve kitaplarını gözyaşı seline boğdular.

Necâşî, ‘Yemin ederim ki bu okudukların, Musa’ya inen Tevrât ile aynı kaynaktan gelmektedir’ dedi. Sonra Kureyş’in elçilerine dönerek ‘Siz, ey Kureyş’in elçileri! Artık gidiniz! Ben onları hiçbir zaman size teslim etmeyeceğim’ dedi.

Bunun üzerine Amr bin Âs ile arkadaşı, Necâşî’nin huzurundan çıktılar. Dışarıda Amr bin Âs arkadaşına, ‘Yarın Necâşî’nin huzuruna tekrar çıkacağım ve öyle şeyler söyleyeceğim ki bu sözler onların kökünü kazıyacaktır’ dedi.

Daha şefkatli olan arkadaşı Abdullah bin Ebî Rebîa ise ‘Sakın bunu yapma! Çünkü onlar bizim akrabalarımızdır. Her ne kadar bize karşı çıkmışlarsa da aramızdaki akrabalık hâlâ sürmektedir’ dedi. Amr bin Âs, ‘Hayır, vallahi! Yarın Necâşî’ye, onların İsa’nın bir kul olduğunu iddia ettiklerini söyleyeceğim’ karşılığını verdi.

Ve ertesi gün Necâşî’nin huzuruna varıp ‘Ey kral! Onlar Meryem oğlu İsa hakkında çok büyük bir söz söylüyorlar. Onları getirt ve İsa hakkında ne düşündüklerini sor’ dedi.

Bunun üzerine Necâşî, sahabeleri getirterek onlara, İsa aleyhisselam ile ilgili sorular sordu. Bu soru üzerine Müslümanlar büyük bir sıkıntıya düştüler. Bir araya toplanıp birbirlerine, ‘İsa ile ilgili ne söyleyeceksiniz?’ dediler. Sonra da ‘Vallahi biz İsa hakkında, Allah ne buyurduysa ve Peygamberimiz de bize onunla ilgili ne bilgi verdiyse onu söyleriz’ dediler.

Huzuruna girdiklerinde Necâşî onlara, ‘İsa hakkında ne diyorsunuz?’ diye sordu. Müslümanlar’ın sözcüsü sıfatıyla Ca’fer bin Ebî Tâlib radıyallahu anh Necâşî’ye, ‘Biz onun hakkında yalnızca Peygamber aleyhisselamın getirdiklerini söylüyoruz ki o da şudur: İsa, Allah’ın kulu ve resûlüdür. O İsa, Allah’ın, hiçbir erkek elinin değmediği bakire Meryem’in rahmine attığı kelimesi ve ruhudur’ dedi.

(Bu sözlerden sonra) Necâşî, elini yere uzatıp bir çöp alarak ‘Allah’a yemin ederim ki sizin Meryem oğlu İsa hakkındaki sözlerinizde şu çöp kadar bile fazlalık veya eksiklik yoktur’ dedi.

Necâşî’nin bu sözleri üzerine orada bulunan adamları homurdanmaya başladılar. Necâşî de onlara, ‘Allah’a yemin ederim ki siz homurdanıp memnun olmasanız da gerçek budur’ dedi. Sonra sahabelere dönerek ‘Artık gidebilirsiniz, siz bundan sonra benim ülkemde emniyettesiniz’ dedi. Sonra da üç kere,

‘Size küfredenler cezaya çarptırılacaklardır’ deyip ekledi: ‘Allah’a yemin ederim ki bir dağ kadar altın karşılığında sizden herhangi birinize eziyet etmemi isteseler bunu asla kabul etmem.’

Etrafındaki komutanlarına da ‘Şu Kureyş’in iki elçisine hediyelerini geri veriniz. Benim onların hediyelerine ihtiyacım yoktur. Yemin olsun ki Allah Teâlâ, bana bu mülkü verirken benden herhangi bir ücret veya rüşvet istemedi ki ben de bu mülkte hükmederken insanlardan bir ücret veya rüşvet alayım’ diye söyledi.

Böylece Kureyş’in iki elçisi, Necâşî’nin huzurundan rezil ve istedikleri şeylerden mahrum bir şekilde çıktılar. Hediyeleri kendilerine iade edildi... Müslümanlar bu ülkede tam bir huzur ve emniyet içerisinde yaşamaya başladılar...

Onlar bu durumdayken ülkede Necâşî aleyhine bazı hareketler baş göstermeye başlamıştı. Müslümanlar bu olaylardan büyük bir üzüntü duyup Necâşî'nin yenilmesinden çok korkuyorlardı. Çünkü onlar Necâşî'nin yerine gelecek kişilerin onun kendilerine tanımış olduğu hakları tanımamasından ve iyi davranmamasından çekiniyorlardı. Bunun için de olayların gelişimini dikkatle izliyorlardı. Bundan dolayı Nil'in karşı tarafında geçmekte olan savaştan kendilerine haber getirmesi için içlerinden birini seçmeye karar verdiler. Müslümanlar'ın en genci olan Zübeyr bin Avvâm bu göreve talip oldu. Bunun üzerine bir deri şişirerek Zübeyr'in göğsüne bağladılar. Yüzerek karşıya geçen Zübeyr bin Avvâm savaş alanına kadar giderek Allah'a, Necâşî'ye yardım etmesi için dua etti. Sonra da Nil'i tekrar geçti ve koşup (zafer işareti olarak) elbisesini sallaya sallaya Müslümanlar'ın yanına geri geldi ve 'Müjdeler olsun! Necâşî muzaffer oldu! Yüce Allah onun düşmanlarını yok etti. Hâkim olarak memleketine yalnız o kaldı' dedi.

Vallahi bu habere öyle sevindik ki hayatta böyle bir şekilde sevindiğimizi hiç bilmiyorum.

Necâşî savaştan geri döndü. Allah onun düşmanını helak etti ve memleketindeki hâkimiyetini perçinledi. Habeşistan'ın hükümranlığı sadece ona kaldı. Biz Müslümanlar onun yanında çok güzel ve huzurlu bir hayat geçirdik. Mekke'de bulunan Peygamber aleyhisselamın yanına geri dönünceye kadar bu durum böyle devam etti."[286]

10. Habeşistan'a, Oradan Peygamber Aleyhisselamın Yanına - Medine'ye- Hicret Eden Müslümanlar'ın Fazileti

(Aslen Yemenli olan) Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh anlatıyor:

“Biz Yemen’deyken Peygamber aleyhisselamın Medine’ye hicret ettiğini haber aldık. Bunun üzerine ben, kardeşlerim Ebû Bürde ve Ebû Ruhm da dâhil olmak üzere 52 veya 53 kişilik bir muhacir grubu Medine’de bulunan Peygamber aleyhisselama gitmek üzere bir gemiye bindik. Ben diğer iki kardeşimden daha küçüktüm. Yolda fırtınaya yakalandık ve Habeşistan’a yanaşmak zorunda kaldık. Orada Ca’fer bin Ebî Tâlib’le karşılaştık. Medine’ye dönünceye kadar da hepimiz onun yanında kaldık. Daha sonra hep birlikte Medine’ye gittik. Bu gidişimiz (628 yılında) Hayber’in fethi sırasına rastlıyordu.

Medine’ye vardığımızda bazı kimseler bize, ‘Biz sizden önce (Medine’ye) hicret ettik’ dediler.

Bir gün bizimle birlikte Habeşistan’da bulunan Esmâ binti Umeys, mü’minlerin annesi ve Peygamber aleyhisselamın hanımı Hafsa’yı ziyarete gitti. Çünkü Hafsa da Necâşî’ye hicret edenler arasında idi. Onlar konuşurlarken Ömer oraya geldi ve kızı Hafsa’ya yanındakinin kim olduğunu sordu. Hafsa, ‘Bu Esmâ binti Umeys’tir’ dedi. Bunun üzerine Ömer,

‘Şu Habeşistan’dan, denizden gelen kadın mı?’ diye sordu. Esmâ binti Umeys radıyallahu anhâ ‘evet’ dedi. Ömer ona,

‘Biz (Medine’ye sizden) daha önce hicret ettik. Dolayısıyla Peygamber aleyhisselama da sizden daha yakınız’ dedi. Esmâ binti Umeys radıyallahu anhâ buna öfkelenerek şu karşılığı verdi:

‘Hayır, Allah’a yemin ederim ki bu doğru değildir. Evet, sizler Peygamber aleyhisselamın yanında bulunuyordunuz. O sizin aç olanlarınızı doyuruyor, cahillerinize de vaaz ediyordu. Biz ise garip kimseler arasında, yabancı bir memlekette bulunuyorduk ve bütün bunlara da Allah ve resûlü için katlanıyorduk. Allah’a yemin ederim ki senin bu söylediklerini Peygamber aleyhisselama haber verinceye kadar ne su içeceğim ne de yemek yiyeceğim. Yine Allah’a yemin ederim ki senin sözlerini, hiçbir şey katmaksızın olduğu gibi aktaracağım.’

Sonra Esmâ binti Umeys radıyallahu anhâ Peygamber aleyhisselama gelerek ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ömer bizim hakkımızda şunları şunları söyledi’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Peki, sen ona ne dedin?’* diye sordu.

Esmâ binti Umeys de söylediklerini aynen Peygamber aleyhisselama aktardı. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

‘Hayır, Ömer (Medine’ye) hicret konusunda sizden daha fazla hak sahibi değildir. Bana sizler daha yakınsınız. Çünkü onunla arkadaşlarının bir tek hicret sevabı var. Siz gemiyle (buraya) gelenlerin ise iki hicret sevabı vardır.’

Gemide kendisiyle birlikte bulunan diğer kişiler bunu işittiklerinde grup grup Esmâ binti Umeys’in yanına gelerek ne olduğunu soruyorlardı. Bu konuda Esmâ binti Umeys,

‘Allah’a yemin ederim ki Habeşistan’a hicret edenleri bundan daha fazla hiçbir şey sevindirememiştir’ dedi.”[287]

11. Suheyb bin Sinân’ın Mekke’den Medine’ye Hicret Edişi

İkrime rahimehullah anlatıyor:

“Suheyb bin Sinân radıyallahu anh hicret etmek üzere (Medine’ye doğru) yola çıktığında Mekkeliler onun peşine düştüler. Sadağındaki okları çıkardı. Bunlar tam kırk taneydi. ‘Ey Mekkeliler! Bu oklarımdan her biriyle içinizden birini vurmadıkça beni ele geçiremezsiniz. Bunlar bittiğinde de kılıcımla savaşırım. Bunu yapabileceğimi çok iyi biliyorsunuz. Mekke’de iki cariye bıraktım. Onlar sizin olsun da yolumdan çekilin’ dedi.

Buna razı olan Mekkeliler geri döndüler. Suheyb radıyallahu anh da Medine’ye varmadan önce Peygamber aleyhisselama (Kuba’da) yetişti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu gördüğünde,

‘Ey Ebû Yahyâ! Alışverişte kâr ettin!’ buyurdu ve ona hakkında inen, Bakara suresinin 207. ayetini okudu.”[288]

12. Abdullah ibni Ömer’in Hicreti

Muhammed bin Zeyd bin Abdullah ibni Ömer rahimehullah anlatıyor:

“(Dedem) Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh, Resûlullah’ı her hatırladığında ağlardı. Hicret ettiği evinin yanından ne zaman geçse gözlerini kapatırdı.”[289]

13. Damre bin Ebi’l-Îs -veya bin Îs’in- Hicreti

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Damre bin Cündüb, hicret niyetiyle (Medine’ye gitmek üzere Mekke’deki) evinden çıktı. Aile fertlerine,

‘Beni bir deveye bindiriniz. Müşriklerin topraklarından çıkarıp Peygamber aleyhisselama götürünüz’ dedi.

Fakat Damre bin Cündüb radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselama kavuşamadan yolda öldü. Bunun üzerine şu vahiy indi:

‘Allah yolunda hicret eden kimse yeryüzünde gidecek birçok uygun yer ve imkân bulacaktır. Kim Allah ve resûlü uğrunda hicret ederek yurdundan çıkar da sonra ölüm onu yolda yakalarsa artık onun mükâfatını vermek Allah’a aittir; Allah daima günahları örtmektedir, engin rahmet sahibidir’ (Nisâ suresi, 4/100)”[290]

14. Cünâde bin Ebî Ümeyye’nin Hicret Etmesi

Abdullah ibnü’s-Sa’dî radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Sa’d bin Bekiroğulları kabilesinden birkaç kişiyle birlikte heyet içerisinde Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme gittim. Grubumuz yedi ya da sekiz kişiden oluşuyordu. İçlerinde yaş bakımından en küçükleri de bendim. Beni yüklerin yanında bekçi olarak bırakıp isteklerini söylemek üzere Peygamber aleyhisselamın yanına gittiler. (Onların dönüşünden sonra) ben de Peygamber aleyhisselamın yanına gittim. Peygamber aleyhisselama,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Benim bir isteğim var’ dedim.

‘İsteğin nedir?’ diye sordu. Ben de ‘Bazı kimseler, ‘Hicret sona ermiştir’ diyorlar. Siz ne buyuruyorsunuz?’ dedim. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Senin isteğin, diğerlerinkinden daha hayırlıdır. Kâfirlerle savaşıldığı müddetçe hicret kesilmez’ buyurdu.”[291]

15. Mekke'nin Fethinden Sonra Medine'ye Hicret Etme Zorunluluğunun Kaldırılışı Fakat Cihad ve Niyetin Kıyamete Kadar Devam Edişi

Atâ bin Ebî Rebâh rahimehullah anlatıyor:

"Ben (bir gün) Ubeyd bin Umeyr el-Leysî ile birlikte Âişe radıyallahu anhâyı ziyaret ettik. Ona hicreti sorduk. Âişe radıyallahu anhâ,

'Bugün artık hicret yoktur. İlk başlarda Müslümanlar, dinleri uğruna fitnelerle karşı karşıya kalma endişesiyle (bulundukları yerlerden) kaçıp Allah'a ve resûlüne (Medine'ye) hicret ediyorlardı. Bugün ise Allah İslam'ı galip getirmiştir. Bugün bir kul dilediği yerde Rabbine ibadet ediyor. (Artık Mekke'nin fethinden sonra Medine'ye hicret etme zorunluluğu yoktur.) Fakat cihad ve niyet (kıyamet gününe kadar) vardır' diye cevap verdi."[292]

B. KADINLARIN VE ÇOCUKLARIN HİCRET ETMESİ

1. Hz. Âişe'nin Hicreti

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Biz Mekke'den Medine'ye doğru hicret etmek üzere geliyorduk. Daîne tepesi yolunda ilerlerken annemle benim sırtında olduğumuz deve birdenbire ürktü. Allah'a yemin ederim ki annemin,

'Ey benim gelinciğim!' feryatları hâlâ kulağımdadır.

Deve ise başını göğe dikmiş, alabildiğine koşuyordu. O sırada 'Yularını at!' diye bir ses işittim. Ben de hemen hayvanın yularını bıraktım. Bunun üzerine deve sanki onu tutan bir insan varmış gibi aniden dönüş yaptı."[293]

2. Peygamber Aleyhisselamın Kızı Zeyneb'in Hicret Etmesi

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (Mekke'den Medine'ye) hicret edince bir süre sonra kızı Zeyneb de Medine'ye gitmek üzere (kayınbiraderi) Kinâne veya onun oğlu ile birlikte Mekke'den yola çıktı. Kureyşliler onu aramak için (arkasından adam) yolladılar.

Hebbâr bin Esved onlara -Zeyneb radıyallahu anhâya- yetişti, mızrağıyla Zeyneb'in üzerinde bulunduğu deveye vurmaya başladı. Sonunda Zeyneb deveden yere düştü, karnındaki çocuğunu düşürdü. Bundan sonra Zeyneb, (birçok hastalığa ve sıkıntıya) katlanmak zorunda kaldı. (Bunun üzerine Zeyneb Mekke'ye geri getirildi.) Bu olay Hâşimoğulları ile Ümeyyeoğulları arasında münakaşaya neden oldu. Ümeyyeoğulları,

'Zeyneb'in bizim yanımızda kalması gerekir. Çünkü Zeyneb, amcamız Ebu'l-Âs'ın gelinidir!' dediler. Bunun üzerine Zeyneb, (Ebû Süfyân'ın karısı) Hind binti Utbe'nin yanında kalmaya mecbur edildi. Hind ona, 'Bütün bunlar senin babanın yüzünden oluyor!' derdi.

Sonunda bir gün Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Zeyd bin Hârise'yi çağırtarak *'Mekke'ye gidip Zeyneb'i getirebilir misin?'* diye sordu. Zeyd bin Hârise de 'Evet, ey Allah'ın Resûlü!' diye cevap verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yüzüğünü Zeyd bin Hârise radıyallahu anha uzatıp *'Bunu Zeyneb'e ver'* buyurdu.

Bunun üzerine Zeyd bin Hârise radıyallahu anh, Mekke'ye doğru yola çıktı. Daima yavaş ve ihtiyatlı bir şekilde ilerliyordu. Nihayet bir çobana rastladı. Ona, 'Sen kimin çobanısın?' diye sordu. Çoban, 'Ebu'l-Âs'ın!' diye cevap verdi. Zeyd,

'O hâlde bu davarlar kimindir?' dedi. Çoban da *'*Onlar Muhammed'in kızı Zeyneb'e aittir!' cevabını verince Zeyd bin Hârise radıyallahu anh onunla birlikte bir müddet yürüdü. Zeyd bin Hârise ona,

'Sana, Zeyneb'e ait bir şey versem bunu hiç kimseye söylemeyeceğine dair söz verir misin?' dedi. Çoban kabul etti. Bunun üzerine Zeyd bin Hârise, Peygamber aleyhisselamın yüzüğünü Zeyneb'e verilmek üzere çobana teslim etti. (Çoban götürüp yüzüğü Zeyneb'e verdi.) Zeyneb yüzüğü tanıdı. Çobana, 'Bu yüzüğü sana kim verdi?' diye sordu. Çoban, 'Bir kişi!' diye cevap verdi. Zeyneb radıyallahu anhâ bu kez de 'O kişiyi nerede bıraktın?' diye sordu. Çoban, 'Filanca yerdeydi!' diye cevapladı.

Böylece Zeyneb bekledi. Gece olunca Zeyd bin Hârise'nin bulunduğu yere çıkıp gitti. Yanına varınca Zeyd bin Hârise ona,

‘Haydi (devenin ön kısmındaki) ön tarafıma bin de gidelim!’ dedi. Zeyneb, ‘Hayır, sen benim önüme bin!’ karşılığını verdi. Böylece Zeyd bin Hârise devenin ön kısmında, Zeyneb de arkada olmak üzere Medine’ye vardılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Zeyneb, kızlarımın en hayırlısıdır. O benim yolumda birçok musibete katlanmıştır’ buyurdu.”[294]

3. Ebû Leheb’in Kızı Dürre’nin Medine’ye Hicret Etmesi

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh, Ebû Hureyre radıyallahu anh ile Ammâr bin Yâsir radıyallahu anh anlatıyor:

“Ebû Leheb’in kızı Dürre hicret ederek Medine’ye geldi. Râfi bin el-Muallâ ez-Zürakî’nin evine misafir oldu. Daha sonra Züraykoğulları kabilesi onun yanına gelip ‘Sen Allah’ın, hakkında *‘Ebû Leheb’in iki eli kurusun. Kurudu da. Malı ve kazandıkları (evlatları) ona fayda sağlamadı’* (Tebbet suresi, 111/1-2) ayetlerini indirdiği Ebû Leheb’in kızısın. Dolayısıyla hicretin sana hiçbir yarar sağlamayacaktır’ dediler.

Bunun üzerine Dürre radıyallahu anhâ, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme giderek onların kendisiyle ilgili söylediklerini şikâyet etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu sakinleştirdi, *‘Otur!’* dedi.

Sonra o günkü öğle namazını cemaate kıldırdı. Minbere çıkıp bir müddet oturdu ve *‘Ey İnsanlar! Ne oluyor da akrabalarım hakkında bana eziyet ediyorsunuz... Allah’a yemin ederim ki benim kıyamet gününde şefaatime Hâ, Hakem, Sudâ’ ve Selheb kabileleri de elbet nail olacaktır!’* buyurdu.”[295]

4. Abdullah ibni Abbâs ve Diğer Bazı Çocukların Hicret Etmeleri

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Bizim (Mekke’den Medine’ye) hicretimiz, Peygamber aleyhisselamın hicretinin beşinci yılında gerçekleşmişti...

Ben, kardeşim Fadl ve hizmetçimiz Ebû Râfi; Ahzâb/Hendek savaşı yılı Kureyşlilerle birlikte (Medine’ye gitmek üzere Mekke’den) yola çıktık. (Mekke ile Medine arasındaki ‘Arc’ denen yere vardık. Derken bineklerimizden biri yolda kayboldu.

Biz de Cescâse yoluyla istikametinde (Medine'nin girişinde bulunan) Amr bin Avfoğulları kabilesinin oturduğu yere geldik, oradan da Medine'ye vardık. (Oraya ulaştığımızda) Resûlullah'ı hendek kazarken bulduk. O sırada ben sekiz, kardeşim Fadl ise on üç yaşındaydı."[296]

---

[277]. Sözlükte "terk etmek, ayrılmak, ilgisini kesmek" anlamına gelen **hecr** (**hicrân**) masdarından isim olan **hicret,**"kişinin herhangi bir şeyden bedenen, lisanen veya kalben ayrılıp uzaklaşması" demektir ancak kelime daha çok "bir yer terk edilerek başka bir yere göç edilmesi" anlamında kullanılır.

Terim olarak genelde gayr-i müslim ülkeden (darü'l-harp) İslam ülkesine göç etmeyi, özelde ise Peygamber aleyhisselamın ve Mekkeli Müslümanlar'ın Medine'ye göçünü ifade eder. Medine'ye göç eden Müslümanlar'a **muhacir**, Resûl-i Ekrem'e ve muhacirlere yardım eden Medineli Müslümanlar'a da **ensar** unvanı verilmiştir. (çev.)

[278]. Buhârî, Menâkıb 25; Müslim, Zühd 75 (2009); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/2; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/188 (6281); 15/287 (6870); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/14 (4282); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/107 (116); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/343 (36610)

[279]. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 45

[280]. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 46; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/284, 291; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 3/262 (1715)

[281]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/23 (17756); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/472 (3628); Bezzâr, *el-Müsned*, 1/258 (155); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/194; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/262; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/172; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 3/604; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/61. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

[282]. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/297; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/66.

Müellif bu hadise şahid olarak Enes hadisini getirmiştir. Bunu ise Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/90 (143); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/80-81'de rivayet etmiştir. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde Hasan bin Ziyâd el-Burcumî var. Onu tanımıyorum. Hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

Yine buna şahid olarak Hâkim'in, *el-Müstedrek*, 2/680 (4246)'da İbni Şihâb ez-Zührî rahimehullahtan naklettiği hadis de vardır.

[283]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/22; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 8/335

[284]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/259; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/(541); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/27. Bu hadisin ravileri sika kimselerdir. Es-Sahîh'in ravileridir.

[285]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/461. Bu hadisin isnadı ceyyid ve güçlüdür. Hasen bir hadisin yapısına sahiptir. İbni Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 7/130'da bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bkz. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/24'de bu hadisi naklettikten sonra şöyle der: "Bu hadisi Taberânî de rivayet etmiştir. Hadisin senedinde Hudeyc bin Muâviye var. Ebû Hâtim onun sika bir ravi olduğunu belirtmiş ve naklettiği hadislerin bazısında zayıflık bulunduğunu söylemiştir. İbni Maîn ile birçok kimse de onun zayıf bir ravi olduğunu belirtmiştir. Hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

[286]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/202; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/16 (17734), 9/242 (18426); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/115; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/27. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in ravileri, İbni İshàk hariç es-Sahîh'in ravileridir. Onun da hadisi semâ yoluyla aldığı açıklanmıştır." Bu da sahih bir durumdur. Şuayb el-Arnaûd da bu hadisin isnadının hasen olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/263-268 (1740)

[287]. Buhârî, Meğâzî 38, Farzu'l-Humus 15, Menâkıbu'l-Ensâr 37; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 169 (2502-2503); Ebû Dâvûd, Cihâd 140 (2725); Tirmizî, Siyer 10 (1559); Nesâî, *Fezâilü's-Sahâbe*, (283); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/405

[288]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/450 (5700). Hâkim bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

Bakara suresinin ayeti şöyledir: *"İnsanlardan öylesi de vardır ki kendini Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaya adamıştır. Allah, kullarına çok şefkatlidir."* (çev.)

[289]. Beyhakî, *el-Medhal*, 1/148 (113); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/303. Beyhakî bu hadisi sahih bir senedle rivayet etmiştir. Ayrıca bkz. İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/349

[290]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 5/81 (2679); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 11/272 (11709), 11/444 (12260); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 2/586 (1599); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/10. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

[291]. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 7/179 (7748), 8/65 (8654, 8655); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/207 (4866); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 37/10 (22324); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/30 (17779); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 1/28 (68); Hâris, *Müsnedü'l-Hâris*, 2/695 (680); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 8/333. Ebû Zür'a der ki: "Bu hadis sağlam, sahih bir hadistir." Şuayb el-Arnaûd da hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 37/10 (22324); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/207 (4866)

[292]. Buhârî, Meğâzî 53, Menâkıbu'l-Ensâr, 45; Müslim, İmâret 86 (1864); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/29 (17776, 17777)

[293]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 23/183 (296); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/4; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/228. Heysemî devamla "Bu hadisin isnadı hasendir" der.

[294]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/431 (1051); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/80 (472); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/219 (2812), 4/46 (6836); Bezzâr, *el-Müsned*, 18/132 (93); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/213. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr* ile *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta rivayet etmiştir. Bezzâr da bu hadisi rivayet etmiştir. Bezzâr'ın ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[295]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/259 (660); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 6/3324 (7624); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/920; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/257. Heysemî devamla der ki: "Hadisin senedinde Abdurrahmân bin Beşîr ed-Dımeşkî var. İbni Hibbân onun sika olduğunu söylemiştir. Ebû Hâtim ise zayıf olduğunu belirtmiştir. Hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

Konuyla ilgili olarak Ümmü Seleme'nin hicreti ile Esmâ binti Umeys'in hicreti daha önce geçmişti.

[296]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 4/65 (3624); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/64. Heysemî devamla der ki: "Taberânî *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta bu hadisi Abdullah bin Muhammed bin Umâre el-Ensârî yoluyla Süleymân bin Dâvûd ibnü'l-Husayn yolundan rivayet etmiştir. Bu iki ravi ne sika ne de zayıf görülmüştür. Geriye kalan diğer ravileri ise sika kimselerdir."

[279]
[283]
[288]
[284]
[292]
[280]
[278]
[289]
[286]
[295]
[281]
[291]
[277]
[290]
[294]
[287]
[296]
[282]
[293]
[285]

. Buhârî, Meğâzî 53, Menâkıbu'l-Ensâr, 45; Müslim, İmâret 86 (1864); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/29 (17776, 17777)

. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 7/179 (7748), 8/65 (8654, 8655); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/207 (4866); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 37/10 (22324); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/30 (17779); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 1/28 (68); Hâris, *Müsnedü'l-Hâris*, 2/695 (680); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 8/333. Ebû Zür'a der ki: "Bu hadis sağlam, sahih bir hadistir." Şuayb el-Arnaûd da hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 37/10 (22324); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/207 (4866)

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 5/81 (2679); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 11/272 (11709), 11/444 (12260); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 2/586 (1599); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/10. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

. Beyhakî, *el-Medhal*, 1/148 (113); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/303. Beyhakî bu hadisi sahih bir senedle rivayet etmiştir. Ayrıca bkz. İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/349

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/450 (5700). Hâkim bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

Bakara suresinin ayeti şöyledir: *"İnsanlardan öylesi de vardır ki kendini Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaya adamıştır. Allah, kullarına çok şefkatlidir."* (çev.)

. Buhârî, Meğâzî 38, Farzu'l-Humus 15, Menâkıbu'l-Ensâr 37; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 169 (2502-2503); Ebû Dâvûd, Cihâd 140 (2725); Tirmizî, Siyer 10 (1559); Nesâî, *Fezâilü's-Sahâbe*, (283); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/405

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/202; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/16 (17734), 9/242 (18426); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/115; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/27. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in ravileri, İbni İshâk hariç es-Sahîh'in ravileridir. Onun da hadisi semâ yoluyla aldığı açıklanmıştır." Bu da sahih bir durumdur. Şuayb el-Arnaûd da bu hadisin isnadının hasen olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/263-268 (1740)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/461. Bu hadisin isnadı ceyyid ve güçlüdür. Hasen bir hadisin yapısına sahiptir. İbni Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 7/130'da bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bkz. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/24'de bu hadisi naklettikten sonra şöyle der: "Bu hadisi Taberânî de rivayet etmiştir. Hadisin senedinde Hudeyc bin Muâviye var. Ebû Hâtim onun sika bir ravi olduğunu belirtmiş ve naklettiği hadislerin bazısında zayıflık bulunduğunu söylemiştir. İbni Maîn ile birçok kimse de onun zayıf bir ravi olduğunu belirtmiştir. Hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/259; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/(541); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/27. Bu hadisin ravileri sika kimselerdir. Es-Sahîh'in ravileridir.

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/22; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 8/335

. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/297; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/66.

Müellif bu hadise şahid olarak Enes hadisini getirmiştir. Bunu ise Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/90 (143); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/80-81'de rivayet etmiştir. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde Hasan bin Ziyâd el-Burcumî var. Onu tanımıyorum. Hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

Yine buna şahid olarak Hâkim'in, *el-Müstedrek*, 2/680 (4246)'da İbni Şihâb ez-Zührî rahimehullahtan naklettiği hadis de vardır.

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/23 (17756); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/472 (3628); Bezzâr, *el-Müsned*, 1/258 (155); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/194; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/262; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/172; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 3/604; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/61. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 46; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/284, 291; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 3/262 (1715)

. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 45

. Buhârî, Menâkıb 25; Müslim, Zühd 75 (2009); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/2; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/188 (6281); 15/287 (6870); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/14 (4282); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/107 (116); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/343 (36610)

. Sözlükte "terk etmek, ayrılmak, ilgisini kesmek" anlamına gelen **hecr** (**hicrân**) masdarından isim olan **hicret,**"kişinin herhangi bir şeyden bedenen, lisanen veya kalben ayrılıp uzaklaşması" demektir ancak kelime daha çok "bir yer terk edilerek başka bir yere göç edilmesi" anlamında kullanılır.

Terim olarak genelde gayr-i müslim ülkeden (darü'l-harp) İslam ülkesine göç etmeyi, özelde ise Peygamber aleyhisselamın ve Mekkeli Müslümanlar'ın Medine'ye göçünü ifade eder. Medine'ye göç eden Müslümanlar'a **muhacir**, Resûl-i Ekrem'e ve muhacirlere yardım eden Medineli Müslümanlar'a da **ensar** unvanı verilmiştir. (çev.)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 4/65 (3624); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/64. Heysemî devamla der ki: "Taberânî *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta bu hadisi Abdullah bin Muhammed bin Umâre el-Ensârî yoluyla Süleymân bin Dâvûd ibnü'l-Husayn yolundan rivayet etmiştir. Bu iki ravi ne sika ne de zayıf görülmüştür. Geriye kalan diğer ravileri ise sika kimselerdir."

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/259 (660); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 6/3324 (7624); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/920; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/257. Heysemî devamla der ki: "Hadisin senedinde Abdurrahmân bin Beşîr ed-Dımeşkî var. İbni Hibbân onun sika olduğunu söylemiştir. Ebû Hâtim ise zayıf olduğunu belirtmiştir. Hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir."

Konuyla ilgili olarak Ümmü Seleme'nin hicreti ile Esmâ binti Umeys'in hicreti daha önce geçmişti.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/431 (1051); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/80 (472); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/219 (2812), 4/46 (6836); Bezzâr, *el-Müsned*, 18/132 (93); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/213. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr* ile *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta rivayet etmiştir. Bezzâr da bu hadisi rivayet etmiştir. Bezzâr'ın ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 23/183 (296); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/4; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/228. Heysemî devamla "Bu hadisin isnadı hasendir" der.

BEŞİNCİ BÖLÜM

NUSRET
(YARDIM)

Ensar için bu dinin yardımcıları olmak her şeyden üstündü. Onlar bu yaptıklarını hiçbir dünya menfaatiyle değişmezlerdi.
İslam uğrunda tüm dünya lezzetlerini bir kenara ittiler. Onlar bunu yalnızca Allah'ın rızasını kazanmak ve
Peygamber aleyhisselamın emirlerini
yerine getirmek için yapıyorlardı.
Peygamber aleyhisselama, ailesine ve sahabelerine salât ve selam olsun.

A. ENSARIN[297] İLK DURUMU

1. Hz. Âişe'nin Ensara Verdiği Değer

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem her sene hac mevsiminde Arap kabilelerine başvurarak onlardan kendisini yurtlarına kabul edip Allah'ın kelamı ve peygamberlik görevini tebliğ etme hususunda yardımcı olmalarını istiyordu. Bunun karşılığında ise onlara cenneti vaat ediyordu. Fakat bu tekliflerine Arap kabilelerinden hiçbiri olumlu cevap vermiyordu.

Yüce Allah, Peygamber aleyhisselamın vaat ettiği cenneti bu ensar topluluğuna bahşetti. Ensar da Peygamber aleyhisselamın teklifine olumlu cevap verdiler. Allah (onların yurdu olan Medine'yi) peygamberi için hicret diyarı kıldı."[298]

2. Hz. Ömer'in Ensar Hakkında Verdiği Söz

Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'de dinini tebliğ etmeye başladığında hac mevsimlerinde kendisine yardımcı olmaları için Arap kabilelerini tek tek dolaşıyordu. Fakat hiçbirinden olumlu bir cevap alamadı.

Sonunda Allah Teâlâ, ensarı mutlu kılmak ve onlara şeref bahşetmek istedi. Onlar da Peygamber'i kendi memleketlerine kabul edip O'na yardımcı oldular. Allah, peygamberine yapmış oldukları bu iyiliklerden dolayı onları hayırla mükâfatlandırsın."[299]

3. Câbir bin Abdullah'ın Peygamber Aleyhisselama Sahip Çıkma Mahiyetinde Diğer Kabilelere Göre Ensarın Değerini Anlatan Hadisi

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hac mevsiminde insanların arasına karışıyor ve onlara, *'İçinizde beni kavmine götürecek kimse yok mudur? Çünkü Kureyşliler Rabbimin kelamını tebliğ etmeme engel oluyorlar'* buyuruyordu.

Derken Hemdân kabilesinden bir adam, Peygamber aleyhisselama geldi. (Ona, kendisini kavmine götürebileceğini söyledi.) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Sen kimlerdensin?'* diye sordu. O kişi, 'Hemdân kabilesindenim' cevabını verdi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Senin kavmin beni koruyabilir mi?' diye sordu. O da 'evet' diye cevap verdi.

Ama sonra bu adam, kabilesinin Resûlullah'ı kabul etmemesinden korkarak tekrar geldi ve 'Seni şu anda götüremeyeceğim. Gidip onlarla konuşur ve gelecek hac mevsiminde sana bir haber getiririm' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de bu teklifi kabul etti. Fakat onun gidişinden az bir zaman sonra receb ayında ensar heyeti Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme geldi."[300]

4. Ensarın Peygamber Aleyhisselamın Yardım Davetine İcabet Etmesi

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (İslam'a davette) Mekke'de on sene kaldı. Bu arada Ukâz ve Mecenne panayırlarına gidiyor, hac mevsiminde insanların arasına karışıyor ve onlara, *'Beni memleketine götürecek kimse yok mudur? Rabbimin emirlerini tebliğ hususunda kim bana yardımcı olmak ister? Böyle bir kişiye cennet vaat ediyorum'* diyordu.

Fakat bu on sene müddetinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi memleketine götürüp kendisine yardımcı olabilecek hiç kimse çıkmadı.

Diğer taraftan da kavmi ve (bazı) akrabaları dışarıdan, Yemen veya Mudar kabilesinden gelen insanları çeviriyorlar ve onları, 'Kendini şu gençten (Peygamber aleyhisselam) koru yoksa fitneye düşersin' diye kandırıyorlardı. Öyle ki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mina'da, Müzdelife'de insanlar arasında dolaşırken parmakla gösterilir oldu.

Bu durum, yüce Allah Medineli bir grup insanı peygamberine gönderinceye kadar devam etti. Biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi memleketimize kabul ettik ve O'nu doğruladık. İnsanlarımız Medine'den kalkıp Peygamber aleyhisselama geliyorlar, Müslüman olup Kur'an öğrenerek geri dönüyorlardı. Daha sonra bu Müslüman olan kişiler kendi aile efradını da Müslüman ediyordu.

Böylece (Medine) içinde Müslüman bulunmayan ev neredeyse kalmadı. Nihayet bir gün bir araya gelerek 'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'nin dağlarında korka korka daha ne kadar dolaşacak ve gittiği yerlerden kovulmaya devam edecek?' dedik.

Bunun üzerine de yetmiş kişilik bir heyet oluşturarak hac mevsiminde Mekke'ye vardık. Akabe vadisinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle buluşmak üzere sözleştik. Biz birer ikişer oraya toplandık ve Peygamber aleyhisselama, 'Ey Allah'ın Resûlü! Sana ne üzerine biat edelim?' dedik.

Böylece Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme biat ettik."[301]

5. Mekke'ye Gelerek Peygamber Aleyhisselama Yardımda Bulunan İlk Ensar Topluluğu

Urve rahimehullah anlatıyor:

"Hac mevsimi gelince ensardan Züreykoğulları kabilesinden Râfi bin Mâlik ile Zekvân bin Abdülkays, Mâzin bin Neccâroğulları kabilesinden Muâz bin Afrâ ile Es'ad bin Zürâre, Abdüleşheloğulları kabilesinden Ebu'l-Heysem bin Teyyihân ve Amr bin Avfoğulları kabilesinden ise Uveym bin Sâide -Allah hepsinden razı olsun- haccetmek (ve panayırlara katılmak için) Mekke'ye gelmişlerdi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yanlarına gelerek Allah'ın kendisini peygamber olarak seçtiğinden ve İslam'ın güzelliklerinden bahsetti. Yine onlara Kur'an'dan ayetler okudu.

Bunlar Resûlullah'ı dikkatlice dinlediler. O'nun sözleri çok hoşlarına gitmişti. O'nda ehl-i kitabın söyledikleri alametleri gördüler ve inanıp kendisine yardım edeceklerine dair söz verdiler.

Bu kişiler Peygamber aleyhisselama şunları söylediler:

‘Yüce Allah’ın seni tebliğ için gönderdiğine ve bizim karşımıza çıkardığına çok memnun olduk... Biz sana ve Allah’a itaat edip yardımcı olacağız. Fakat şu an için burada, Mekke’de kalman çok daha uygundur. Çünkü memleketimizde Evs ile Hazrec kabileleri arasında büyük bir düşmanlık hüküm sürmektedir. Biz gidelim ve halkımıza seni anlatalım. Onları Allah’a ve resûlüne davet edelim. Sen şimdi bizimle gelecek olursan aramızdaki bu düşmanlık sebebiyle sana hakkıyla hizmet edemeyiz. Söz veriyoruz, önümüzdeki sene gelip seni durumumuzdan haberdar edeceğiz.’

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onların bu söylediklerinden razı oldu. Bunun üzerine bu kişiler, Medine’ye dönerek kavimlerini gizliden gizliye davet etmeye başladılar. İnsanlara Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve getirdiği İslam dini hakkında bilgiler verdiler... Onlara Kur’an’dan ayetler okuyarak İslam’a davet ettiler. Nihayet ensarın evlerinden, içinde (üç-beş kişi hariç) Müslüman olmayan hiçbir ev kalmadı.”[302]

B. ENSAR İLE MUHACİRLER ARASINDA KARDEŞLİK BAĞI KURULMASI

1. Abdurrahmân bin Avf’ın Sa’d ibnü’r-Rebî ile Olan Kıssası

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem muhacir olarak Medine’ye gelen Abdurrahmân bin Avf ile ensardan Sa’d ibnü’r-Rebî arasında kardeşlik bağı kurdu. Sa’d ibnü’r-Rebî radıyallahu anh, Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anha,

‘Ey kardeşim! Ben Medine’nin en zenginlerinden biriyim. Malımın yarısını sana veriyorum. Ayrıca iki de hanımım var. Bunlardan birini beğen, ben de onu boşayayım!’ dedi. Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh ise ‘Allah malını da hanımlarını da sana mübarek kılsın’ diye karşılık verdi.

Sonra Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh, oradakilerden kendisine çarşıyı göstermelerini istedi. Onlar da çarşının yerini gösterdiler. Abdurrahmân bin Avf çarşıya gitti, orada bir şeyler satın aldı, sonra sattı. Kısa bir zamanda epey kazanç sağladı. Biraz peynir ve yağ alıp eve geldi.

Bir gün Peygamber aleyhisselamın huzuruna çıktı. Üzerinde za'feran kokusu vardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona, *'Senden yayılan koku da nedir böyle?'* diye sordu. Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bir kadınla evlendim' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'O hâlde ona mehir olarak ne verdin?' diye sordu. Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh da 'Bir hurma çekirdeği kadar altın' diye cevap verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Bir koyun kesmek suretiyle de olsa düğün ziyafeti ver'* buyurdu.

Daha sonra Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh (o günleri) şöyle anlatır: "Doğrusu hangi taşı kaldırsam o taşın altında (Allah'ın lütfuyla) gümüş ya da altın bulacağımı zannediyordum."[303]

2. Ensar ile Muhacirlerin İlk Zamanlarda Birbirlerine Mirasçı Olmaları

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Muhacirler Medine'ye geldiklerinde, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin muhacirler ile Medineli ensar arasında kurduğu kardeşlik bağından dolayı ensara mirasçı oluyorlardı. Diğer akrabaları (ensara) mirasçı olamıyordu.

'Anne-babanın ve hısımların bıraktıklarından her birine mirasçılar kıldık...' (Nisa suresi 33. ayeti) nazil olunca bu uygulamaya son verildi."[304]

C. ENSARIN MALLARINI MUHACİRLERLE BÖLÜŞMESİ

1. Ensarın Elde Ettikleri Mahsûlü Muhacirlerle Paylaşması

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Ensar (bir gün) Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme gelerek ‘Hurmalıklarımızı muhacir kardeşlerimizle aramızda paylaştır’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Olmaz!’* buyurdu. Muhacirler de ensara,

‘O hâlde ürünü bizimle paylaşacak fakat bize herhangi bir külfet yüklemeyecek misiniz?’ dediler. Ensar, ‘Evet, aynen öyle!’ diye cevap verdi.”[305]

2. Ensarın Yaptığı Fedakârlıklar Karşısında Muhacirlerin Onları Övmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Muhacirler bir gün Peygamber aleyhisselama gelerek ‘Ey Allah’ın Resülü! Biz bu Medineli kardeşlerimiz kadar iyi insanlar görmedik. Gelirleri az olmasına rağmen onu bizlerle paylaşıyorlar. Bol ürün aldıklarında ise payımızın kat kat fazlasını veriyorlar. Vallahi bize sevap bırakmamalarından korkuyoruz!’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Siz teşekkür edip onlar için Allah’a dua ettiğiniz müddetçe size de sevap verilir’ buyurdu.”[306]

3. Ensarın Peygamber Aleyhisselama Verdikleri Söze Bağlı Kalmaları

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, kendilerine Bahreyn’den pay vermek üzere ensarı çağırttı. Onlar da ‘Bize verdiğin kadar muhacir kardeşlerimize de vermezsen bunu kabul etmeyiz’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *‘Bu durumda kıyamet günü beni görünceye dek sabredin. Mükâfatınızı orada alırsınız’* buyurdu.”[307]

C. ENSARIN İSLAM İLE BAĞLARINI GÜÇLENDİRMEK İÇİN CAHİLİYE BAĞLARINI KOPARMASI

1. Yahudi Kâ'b bin Eşref'in Öldürülmesinde Ensarın Gösterdiği Fedakârlık

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir gün, *'Şu Kâ'b bin Eşref denen adam, Allah'a ve O'nun resûlüne eziyet etmektedir. Bizi ondan kim kurtaracak?'* buyurdu. (Ensardan) Muhammed bin Mesleme radıyallahu anh kalkarak 'Ey Allah'ın Resûlü! Onu öldürmemi ister misiniz?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'evet'* buyurdu.

Bunun üzerine Muhammed bin Mesleme, 'O hâlde müsaade et de ona (sizinle ilgili) doğru olmayan sözler söyleyeyim' dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona bu konuda izin verdi. Bundan sonra Muhammed bin Mesleme, Kâ'b bin Eşref'e giderek 'Bu adamın aldığı sadakalar bizi zayıf düşürdü. Senden borç istemeye geldim' dedi. Kâ'b bin Eşref, 'Yemin ederim ki O, sizi usandıracaktır' dedi. Muhammed bin Mesleme radıyallahu anh da 'Biz ona bir kere bağlanmış olduk; sonucun ne olacağını görmeden de bırakmak istemiyoruz. Peki, sen bize borç olarak bir veya iki yük hurma verebilir misin?' dedi. Kâ'b bin Eşref,

'Sana borç verebilirim ama rehin olarak ne bırakacaksın?' diye sordu. Sahabeler, 'Sen ne istiyorsan onu söyle!' dediler. Kâ'b bin Eşref, 'Rehin olarak hanımlarınızı bırakınız' dedi. Sahabeler,

'Hayır, hanımlarımızı sana rehin olarak bırakamayız çünkü sen Araplar'ın en güzelisin' dediler. Kâ'b bin Eşref,

'O hâlde çocuklarınızı rehin olarak bırakın!' dediler. Bunun üzerine sahabeler, 'Hayır, çocuklarımızı da bırakamayız. Çünkü büyüdüklerinde 'İki yük hurma karşılığında rehin bırakılan değil misin?' diye küçümsenecekler. Bu da bizim için bir utanç olacaktır. Fakat sana zırhlarımızı bırakabiliriz' dediler.

Muhammed bin Mesleme radıyallahu anh gece geleceğini söyleyerek oradan ayrıldı. Geceleyin yanında Ebû Nâile olduğu hâlde geldi. Ebû Nâile, Kâ'b bin Eşref'in süt kardeşi idi. Kâ'b bin Eşref onları yukarı davet ettiyse de onlar çıkmayıp kendisinin aşağıya gelmesini istediler. Bunun üzerine Kâ'b bin Eşref'in karısı, 'Ne olursun gitme! Ben bu sesten kan kokusu alıyorum' dedi. Kâ'b bin Eşref,

‘Korkma! Bunlar Muhammed bin Mesleme ile kardeşim Ebû Nâile’dir. Onlardan bana bir zarar gelmez. Kaldı ki kerîm bir kimse geceleyin kavgaya bile çağrılsa icabet eder’ dedi.

Muhammed bin Mesleme radıyallahu anh beraberinde (ensardan) Ebû Abs bin Cebr, Hâris bin Evs ve Abbâd bin Bişr (adlı sahabeler)i de getirmişti. Muhammed bin Mesleme radıyallahu anh bunlara, ‘Kâ’b bin Eşref, bizim yanımıza geldiğinde ben onun saçlarını tutup koklayacağım. Onu sıkıca tuttuğumu anladığınızda üzerine çullanıp ona vurunuz!’ dedi.

Kâ’b bin Eşref süslü elbiseler giyip güzel kokular süründü, sonra aşağıya indi. Onun aşağıya inmesiyle etrafı güzel bir koku kapladı. Muhammed bin Mesleme radıyallahu anh, Kâ’b bin Eşref’e ‘Ömrümde bu kadar güzel bir koku görmedim’ dedi. Kâ’b bin Eşref de ‘Benim yanımda bundan çok daha güzeli vardır: O da Araplar’ın en güzeli ve en güzel kokanı olan karımdır’ dedi. Muhammed bin Mesleme radıyallahu anh,

‘Saçlarını koklamama izin verir misin?’ diye izin istedi. O da ‘Tabii ki koklayabilirsin!’ dedi.

Muhammed bin Mesleme radıyallahu anh onun saçlarını kokladı ve arkadaşlarına da koklattı. Bunun üzerine Muhammed bin Mesleme ikinci kez koklayıp koklayamayacağını sordu. Kâ’b bin Eşref olumlu cevap verdi. Koklayabilmesi için de başını hafifçe eğdiğinde Muhammed bin Mesleme onu saçlarından sıkıca yakaladı ve arkadaşlarına, ‘Haydi! Onu öldürün!’ dedi.

Hep birden saldırarak Kâ’b bin Eşref’in işini bitirdiler. Sonra da Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme giderek durumu haber verdiler.”[308]

2. Yahudi İbni Ebi’l-Hukayk’ın Öldürülmesinde Ensarın Gösterdiği Katkı

Berâ bin Âzib radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, ensardan bazı kimseleri Yahudi Ebû Râfi’ye (onu öldürmeleri için) gönderdi. Bunların başlarına da Abdullah bin Atîk’i atadı. Ebû Râfi, Allah’ın Resûlü’nü incitip eziyet veriyor ve O’nun aleyhinde (yapılan hareketlere mal yönünden) yardım ediyordu.

Ebû Râfi'nin, Hicaz arazisinde bir kalesi vardı. (Ensardan) Abdullah bin Atîk komutasındaki bu askerî birlik kaleye yaklaştığında güneş batmış ve insanlar yaylım hayvanlarını içeri almışlardı. Abdullah bin Atîk arkadaşlarına, 'Yerinizden ayrılmayın. Ben (Ebû Râfi'nin kalesine) gidiyorum. Kalenin kapıcısına nezaketli davranayım. Belki içeri girebilirim' dedi.

Bunun üzerine Abdullah bin Atîk radıyallahu anh hemen ilerledi, hatta (kalenin) kapısına kadar yaklaştı. Sanki büyük abdest bozuyormuş gibi yaparak elbisesini üzerine çekti. Bu sırada halk kalenin içerisine girmişti. Kalenin kapıcısı (Abdullah bin Atîk'e), 'Ey Allah'ın kulu! İçeri girmek istiyorsan haydi artık gir. Kapıyı kapatmak istiyorum' diye seslendi.

Ben de hemen içeri girdim ve (merkep ahırına) saklandım. Halkın (kaleye) girmesi üzerine kapıcı kapıyı (kapatıp) kilitledi, anahtarları da bir direğe astı. Hemen koşup anahtarları aldım ve kapıyı açtım. Ebû Râfi'nin yanında (akşamdan sonra) yukarı kat odalarında gece sohbeti yapılırdı. (Sohbet sona erip) gece arkadaşları Ebû Râfi'nin yanından ayrılınca hemen onun yanına çıktım. Her kapıyı açtıkça iç tarafından kapıyı içeriden üzerime sürgülüyordum. Kendi kendime, 'Eğer buradaki topluluk beni fark ederse onu öldürmeme fırsat vermezler' dedim.

Bu şekilde Ebû Râfi'nin yattığı odanın yanına kadar vardım. Bir de baktım ki Ebû Râfi, ailesinin arasında karanlık bir odada idi. Odanın neresinde olduğunu iyi anlayamıyordum. (Onun nerede olduğunu anlamak için hafifçe) 'Ey Ebû Râfi!' dedim.

'Kim o?' diye karşılık verdi.

Sesin geldiği yere yaklaştım ve kılıçla ona bir darbe indirdim. Ben dehşet içerisinde idim. Neticeye ulaşamadan Ebû Râfi bağırdı. Hemen odadan dışarı çıktım. Biraz bekledim. Sonra tekrar odaya girdim ve (sesimi değiştirerek),

'Ey Ebû Râfi! Bu feryat da nedir böyle?' dedim. 'Annen yansın! Biraz önce odada birisi kılıçla bana vurdu' diye bağırdı.

Ben bu sırada öldürücü bir darbe indirdiysem de onu tam olarak öldüremedim. Sonra kılıcın sivri ucunu karnına sapladım. Kılıç onun sırtından çıktı. Böylece onu öldürdüğümü anladım. Kapıları teker teker açarak kaçmaya başladım. Merdivenlere gelmişim. Burada yere basıyorum zannıyla ayağımı yere attım. Böylece mehtaplı bir gecede yere düştüm. Bacağım kırıldı. Hemen bir sarıkla bacağımı sardım ve oradan ayrılıp kapının dibine oturdum. Kendi kendime, 'Onu öldürdüğümü öğrenene kadar bu gece kaleden dışarı çıkmayacağım' dedim.

Sonunda horoz öttüğünde surlar üzerine ölüm haberini duyuran biri çıktı ve 'Hicaz bölgesinin tüccarı Ebû Râfi'nin ölüm haberini veriyorum' dedi. Ben de arkadaşlarıma giderek 'Haydi kaçalım. Allah, Ebû Râfi'yi öldürmüştür' dedim.

Nihayet Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ulaştım ve olup biteni anlattım. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ayağını uzat'* buyurdu. Ayağımı uzattım. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem eliyle ayağımı sıvazladı. Ayağım sanki daha önce hiç rahatsızlanmamış gibi hemen iyi oluverdi."[309]

* Übeyy bin Kâ'b radıyallahu anh anlatıyor:

"İbni Ebi'l-Hukayk'ı öldürenler Peygamber aleyhisselamın minberde bulunduğu bir sırada döndüler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlara bakarak *'Bazı yüzler kurtuldu!'* buyurdu. Onlar da 'Ey Allah'ın Resûlü! Senin yüzün de kurtuldu!' dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Onu öldürdünüz mü?' diye sordu. Onlar, 'evet' dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Bana kılıcı veriniz'* buyurdu. Abdullah bin Atîk radıyallahu anh da kılıcını çıkararak uzattı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Evet, bunun üzerinde yemek izleri var' buyurdu."[310]

3. Ensarın Yahudi Kaynukaoğulları Kabilesine Karşı Peygamber Aleyhisselama Yardım Etmeleri

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Allah Resûlü Bedir’de Kureyşliler’i hezimete uğrattıktan sonra Medine’deki Yahudiler’i Benî Kaynuka pazarında topladı ve onlara,

‘Ey Yahudiler! Bedir gününde Kureyş’in başına gelenleri gördünüz. Geliniz, aynısı sizin başınıza da gelmeden önce Müslüman olunuz’ dedi. Yahudiler ise Peygamber aleyhisselama, ‘Onlar (Kureyşliler) savaşmasını bilmiyorlardı. Bizimle savaşacak olursan bu hususta ne kadar maharetli olduğumuzu göreceksin’ dediler.

Bunun üzerine yüce Allah şu ayetleri indirdi:

‘İnkâr eden (o Yahudi)lere de ki: Yakında yenilecek ve cehenneme sürüleceksiniz. Orası ne kötü bir yerdir. Karşı karşıya gelen şu iki taifede sizin için bir ibret vardır: Bunlardan biri Allah yolunda çarpışıyordu diğerleri ise nankörlerdi. Bu ikincileri, karşısındakileri açıkça ve gözleriyle kendilerinin iki katı olarak görüyorlardı. Allah kimi dilerse onu yardımlarıyla destekler. Elbette bütün bunlarda gözleri olanlar için bir ibret vardır.’ (Âl-i İmrân suresi, 3/12-13)[311]

Yahudiler Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme, ‘Ey Muhammed! Sakın Kureyş’ten bazı kimseleri öldürmüş olman seni aldatmasın. Çünkü onlar savaş nedir bilmeyen tecrübesiz kimselerdi. Ancak bizimle savaştığında daha önce bizim gibi savaşçılarla karşılaşmamış olduğunu anlayacaksın’ dediler.”[312]

4. Nadîroğulları Yahudilerinin Sürgün Edilmesinde Ensarın Peygamber Aleyhisselama Destek Vermesi

Abdullah bin Abdurrahmân bin Kâ’b bin Mâlik yoluyla Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin sahabelerinden birisi anlatıyor:

“Kureyş kâfirleri, Bedir savaşından önce Abdullah bin Übeyy ve Medineli diğer putperestlere bir mektup yazarak Resûlullah’ı ve ashabını barındırdıkları için onları tehdit ettiler. Onlara, bütün Arap kabilelerini toplayarak Medine’ye savaş açacaklarını söylediler. Bu mektubu okuyan Abdullah bin Übeyy ile diğer münafıklar, Müslümanlar’a savaş açmaya karar verdiler. Bunu haber alan Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlara haber göndererek *‘Kureyş size öyle bir oyun oynamaktadır ki daha önce hiç kimseye bu kadar büyüğünü yapmamıştır. Onlar sizi birbirinize düşürüp aranızda savaş çıkmasını istemektedirler’* buyurdu.

Abdullah bin Übeyy ve arkadaşları da buna hak vererek savaşmaktan vazgeçtiler. Kureyş müşrikleri Bedir savaşından sonra da Yahudiler’e bir mektup yazdı ve ‘Sizin silahlarınız ve zırhlarınız vardır. Üstelik de bir kaleye sahipsiniz. Müslümanlar’ı yenebilirsiniz. Aksi takdirde karşınızda bizi bulacaksınız’ dediler.

Bu tehdit karşısında Nadîroğulları Yahudileri kendi aralarında Peygamber aleyhisselama bir tuzak kurmak hususunda karar aldılar. Peygamber aleyhisselama adam yollayıp ‘Yanına sahabelerinden üç kişi alarak falan yere gel. Bizden de üç âlim gelecektir. Eğer onları ikna edebilirsen sana tâbi oluruz’ dediler.

Peygamber aleyhisselam da bu teklifi kabul etti.

Resûlullah ile buluşacak o üç kişi hançerlerini bellerine gizleyerek buluşma yerine gittiler. Fakat bu arada Nadîroğulları kabilesinden bir kadın, bu yaşananları ensar kadınlarından olan kardeşine haber verdi. Bu kadın da koşarak bunları henüz buluşma yerine gitmemiş olan Peygamber aleyhisselama anlattı.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem oraya gitmekten vazgeçti. Müslümanlar’ı topladı ve yola çıkarak sabahın erken saatlerinde Nadîroğulları yurduna varıp onları muhasara altına aldı. Bu arada kendisi bir grup askerle gidip Benî Kurayza’nın yurdunu kuşattı.

Yahudi Kurayzaoğulları, Peygamber’le anlaşma yaptılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de onları bırakarak Nadîroğulları kabilesi üzerine yöneldi. Onlar ise anlaşmaya yanaşmadılar, böylelikle savaş çıktı.

Sonuçta Nadîroğulları Yahudileri yenildi. Bunun üzerine silahları hariç develeri neyi taşıyabilirse onları alıp gitmeye razı oldular. Böylece anlaşma yapıldı. Yahudiler evlerinin kapılarını bile develere yüklediler. Evlerini bizzat kendi elleriyle yıkıyorlar ve çıkan tahta parçalarından hoşlarına gidenleri de alıyorlardı. Bu sürgün olayı Hicaz'dan Şam taraflarına yapılan ilk sürgündür."[313]

5. Yahudi Kurayzaoğulları'na Karşı Savaşta Ensarın Peygamber Aleyhisselama Verdiği Destek ve Ensardan Sa'd bin Muâz'ın Kurayzaoğulları Yahudileri Hakkında Verdiği Hüküm

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Hendek savaşı günü, ne olup bittiğini öğrenebilmek için dışarı çıktım. Yolda giderken arkamda ayak sesleri işittim. Dönüp baktığımda Sa'd bin Muâz ile yeğeni Hâris bin Evs'in gelmekte olduklarını gördüm. Geçip gitmeleri için bir kenara çekilerek oturdum.

Sa'd bin Muâz'ın üzerinde demirden bir zırh vardı. Ama bu zırh onun bütün azalarını örtemiyordu. Çünkü Sa'd bin Muâz tanıdığım insanların en iriyarısıydı. Zırhın dışında kalan yerlerinin ok veya kılıçla yaralanmasından korktum. Yanımdan geçerlerken Sa'd bin Muâz şöyle bir şiir okuyordu:

لَبِّثْ قَلِيلاً يُدْرِكُ الْهَيْجَا حَمَلْ ... مَا أَحْسَنَ الْمَوْتَ إِذَا حَانَ الْأَجَلْ

Biraz bekle! Bir deve seni savaş alanına götürecektir.
Ecel yaklaştığında ölüm ne güzel bir şeydir.

Onlar geçip gittikten sonra kalktım, bir hurma bahçesine girdim. Orada bazı Müslümanlar, aralarında Ömer de olduğu hâlde oturuyorlardı. Aralarında, başında miğfer bulunan bir kişi de vardı. Ömer radıyallahu anh bana,

‘Buraya nasıl geldin? Yemin ederim ki sen çok cesur bir kadınsın. Başına bir şey gelmesinden korkmadın mı?’ dedi. Bu şekilde Ömer radıyallahu anh, ‘Yer yarılsa da içine girsem’ diyecek hâle getirinceye dek beni kınamaya devam etti. Bu arada miğferli kişi de miğferini başından çıkardı. O zaman onun Talha bin Ubeydullah olduğunu gördüm. Talha bin Ubeydullah, Ömer’e benim için ‘Allah sana rahmet etsin, ey Ömer! Âişe’yi ne de çok kınadın. Felaketler Allah’tandır ve O’ndan başka da kaçacak yer yoktur’ dedi.

Bu esnada karşı taraftaki Kureyşliler’den biri ayağa kalkarak ‘Bu oku al! Ben bin Arika’yım!’ diyerek bir ok fırlattı. Ok, Sa’d bin Muâz’ın koluna isabet ederek büyük damarlardan birini kopardı. Bunun üzerine Sa’d bin Muâz, ‘Ey Rabbim! Kurayzaoğulları’ndan intikamımı alıp gözlerimi aydın etmedikçe beni öldürme’ diye dua etti.

Kurayzaoğulları Yahudileri, Sa’d bin Muâz’la anlaşmalı olup cahiliye döneminde de Sa’d bin Muâz’ın yardımcıları idiler. Daha sonra Sa’d bin Muâz’ın yarası kabuk bağladı.

Yüce Allah da müşrikler üzerine korkunç bir rüzgâr, bir fırtına göndererek mü’minleri savaştan kurtardı. Allah kuvvetli ve üstündür. Bundan sonra Ebû Süfyân ve beraberindeki Kureyş müşrikleri, savaştan vazgeçerek Tihâme’ye döndüler. Onlarla birlikte olan Uyeyne bin Bedir ve beraberindeki adamları Necd bölgesine ve Kurayzaoğulları da kendi kalelerine çekildiler.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de Medine’ye döndü. Sa’d bin Muâz için mescidin avlusuna tabaklanmış deriden bir çadır kurdurdu. Ancak az bir zaman sonra Cebrâil aleyhisselam geldi. Onun dişleri tozlanmıştı. Cebrâil, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme, ‘Savaşmaktan vaz mı geçtin? Allah’a yemin ederim ki melekler henüz silahlarını ellerinden bırakmış değillerdir. Şimdi derhal Benî Kurayza’ya doğru yola çık ve onlarla savaş’ dedi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hemen silahını kuşandı ve tellallar çıkartarak halkı toplanmaya davet etti. Müslümanlar kısa bir süre içerisinde toplandılar ve Benî Kurayza'ya doğru yola çıktılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, mescidin yakınlarında bulunan Ganîmoğulları'nın yanından geçerken onlara, 'Buradan hiç kimse geçti mi?' diye sordu. Onlar da 'Evet, biraz önce Dıhyetü'l-Kelbî geçti' dediler.

Cebrâil aleyhisselam insan kılığına girdiğinde sakalı, yüzü ve dişleriyle Dıhyetü'l-Kelbî'ye çok benziyordu.

Bu ordu, Kurayzaoğulları'nın yurduna vardı ve onları kuşattı. Kurayzaoğulları teslim olmamakta direndi. Ancak yirmi beş günden sonra çok büyük sıkıntılara düştüler ve teslim olmaya karar verdiler. Bunun üzerine kendilerine, 'Peygamber aleyhisselamın hükmüne razı olarak kalelerinizden iniiniz' denildi.

Yahudiler, sahabelerden eski dostları Ebû Lübâbe bin Abdilmünzir'e danıştılar. O da 'Sizin için ancak ölüm vardır' dedi. Sonunda, 'Biz Sa'd bin Muâz'ın hükmü üzerine iniyoruz, onun hükmüne razıyız' dediler.

Peygamber de bunu kabul etti. Böylece Sa'd bin Muâz palanlı bir merkebe bindirildi. Kabilesine mensup olanlar onun etrafını sarıp 'Ey Ebû Amr! Kurayzaoğulları seninle anlaşmalı idiler. Önceleri sana yardımlarda bulunmuşlardır. Şimdi ise felakete düşmüşlerdir; artık sen onların kim olduklarını düşünerek karar ver' dediler.

Sa'd bin Muâz radıyallahu anh bu şekilde yola çıktı. Çevresini sarmış olanlar, devamlı surette onu sıkıştırıyorlardı. O ise ne olumlu ne de olumsuz hiçbir cevap vermiyordu. Kurayzaoğulları'nın evlerine yaklaşılana kadar onların yüzlerine bile bakmadı. Kurayzaoğulları'nın evleri göründüğünde kavmine dönerek 'Benim için Allah yolunda hiçbir kınayıcının kınamasından korkmayacağım an geldi' dedi.

Sa'd bin Muâz göründüğünde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, ensara hitaben *'Efendinizin yanına gidiniz ve onu merkepten indiriniz'* buyurdu. Ömer ise 'Bizim efendimiz ancak Allah'tır' dedi, sonra da 'Haydi, onu indiriniz' dedi.

Böylece Sa’d bin Muâz merkepten indirildi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ondan Kurayzaoğulları Yahudileri hakkında hüküm vermesini istedi. Sa’d bin Muâz radıyallahu anh da ‘Ben onlar hakkında savaşçılarının öldürülmesine, çocuklarıyla kadınlarının esir kabul edilip mallarının da Müslümanlar arasında dağıtılmasına hükmediyorum’ dedi. Onun bu sözleri üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sen onlar hakkında Allah ve onun resûlünün isteği doğrultusunda hüküm verdin’ buyurdu. Sa’d bin Muâz ise ‘Ey Allah’ım! Eğer senin peygamberin bundan sonra Kureyşlilerle yine savaşacaksa beni o zamana kadar yaşat! Yok, eğer onlarla bir daha savaş olmayacaksa artık ruhumu al’ diye dua etti.

Bu duadan sonra Sa’d bin Muâz’ın yarası yeniden kanamaya başladı. Hâlbuki daha önceden iyileşmiş ve yüzük kadar bir şey kalmıştı. Bu işlerden sonra Sa’d bin Muâz mescidin avlusunda kendisi için kurulmuş olan çadıra götürüldü.

Daha sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, yanında Ebû Bekir ve Ömer de olduğu hâlde onun yanına geldi. Muhammed’in nefsini kudret elinde tutana yemin ederim ki ben, bulunduğum odada Ömer’in ağlamasını, babam Ebû Bekir’inkinden ayırt edebiliyordum. Onlar yüce Allah’ın da buyurduğu gibi kendi aralarında çok merhametli idiler.

‘Onun (Muhammed’in) yanında bulunanlar kâfirlere karşı sert, kendi aralarında ise çok merhametlidirler.’ (Fetih suresi, 48/29)

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ise hiç kimse için ağlamazdı. Fakat o anda çok üzüldükleri zaman yaptıkları gibi sakalını tutuyordu.”[314]

D. ENSARIN SAHİP OLDUKLARI DİNÎ YÜCELİKLERLE İFTİHAR ETMESİ

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Evs ve Hazrec birbirlerine karşı kendi insanları ile iftihar ettiler. Evsliler,

‘Meleklerin yıkadığı Hanzala ibnü’r-Râhib bizdendir. Kendisi için Allah’ın Arş’ının titremiş olduğu kişi de bizdendir. O da Sa’d bin Muâz’dır. Bal arıları tarafından korunan Âsım bin Sâbit de bizden çıkmıştır. Yine içimizden Huzeyme bin Sâbit çıkmıştır ki onun şahitliği de iki kişinin şahitliği yerine geçmektedir’ dediler.

Hazrecliler de ‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem zamanında Kur’an’ı toplayan dört kişi de bizden çıkmıştır ki bunlar Zeyd bin Sâbit, Übeyy bin Kâ’b, Muâz bin Cebel ve Ebû Zeyd’dir!’ dediler.”[315]

E. ENSARIN ALLAH VE RESÛLÜ UĞRUNDA DÜNYANIN GEÇİCİ LEZZETLERİNDEN VE MALLARINDAN VAZGEÇMELERİ

1. Ensarın Mekke’nin Fethi Sırasında Peygamber Aleyhisselama Yardımlarda Bulunması

Abdullah bin Rebâh radıyallahu anh anlatıyor:

“Ebû Hureyre (bir gün), ‘Ey ensar topluluğu! Size, sizinle ilgili olaylardan birini anlatmamı ister misiniz?’ dedi ve Mekke’nin fethini şöylece anlattı:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mekke’ye ulaştığında askeri iki gruba ayırdı. Bunlardan birinin başına Zübeyr bin Avvâm radıyallahu anhı ve diğerinin başına ise Hâlid bin Velîd radıyallahu anhı getirdi. Ebû Ubeyde bin Cerrâh radıyallahu anhı da zırhsız olanların başına tayin etmişti.

İslam askerleri bu düzen içerisinde (Mekke’deki) vadiye girdiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de kendi grubunun başında bulunuyordu. Kureyş ise derme çatma bir orduyla karşımıza çıkmıştı. Kureyşliler,

‘Biz bunları Müslümanlar’a karşı gönderiyoruz. Eğer onları yenecek olurlarsa biz zaten kendilerindeniz. Yok, eğer yenilirse o zaman da burnumuz bile kanamadan onlara teslim oluruz’ diye düşünüyorlardı.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir ara etrafa göz gezdirirken beni görüp *‘ey Ebû Hureyre!’* diye seslendi. Ben de ‘Buyurun, ey Allah’ın Resûlü!’ dedim.

‘Bana ensarı çağır! Fakat söyle, onlardan başka kimse gelmesin!’ buyurdu.

Hemen koşup ensarı çağırdım. Gelip Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin çevresine toplandı. Bundan sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlara, *'Görüyorsunuz ya, karşınızdakiler Kureyş'in sefilleri ve ayaktakımıdır!'* buyurdu.

Sonra da ellerini birbirinin üzerine koyup *'Safâ tepesinde benimle buluşuncaya dek onları bu şekilde biçiniz'* buyurdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin huzurundan ayrıldık fakat hiçbirimiz O'nun dilediği şekilde öldürmeyi istemiyorduk. Zaten Mekkeliler de bize karşı koymuyorlardı. Ebû Süfyân, Peygamber aleyhisselama giderek 'Ey Allah'ın Resûlü! Kureyş'in öldürülmeleri helal kılındı. Korkarım ki bu gidişle Kureyş diye bir şey kalmayacak!' dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Kim evine girip kapısını kapatır veya Ebû Süfyân'ın evine sığınırsa o güvendedir, kendisine dokunulmayacaktır' buyurdu.

Böylece halk evlerine girip kapılarını da kilitledi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem doğruca Kâbe'ye gidip Hacerü'l-Esved'i selamladı. Sonra da Kâbe'yi tavaf etmeye başladı. Elinde bir yay vardı ve onun bir ucundan tutuyordu.

Mekkeli müşriklerin orada bulunan putlarının yanından geçtikçe elindeki o yayla onların gözlerine vuruyor ve bir yandan da *'Hak geldi, batıl yok oldu; zaten batıl yok olmaya mahkûmdur'* (İsrâ suresi, 17/81) ayet-i kerimesini okuyordu.

Tavaftan sonra Kâbe'nin yakınında bulunan Safâ tepesine çıktı ve Kâbe'yi görecek şekilde oraya oturdu. Sonra ellerini kaldırarak Allah'a hamd edip dua etmeye başladı. Ensar da tepenin alt tarafında duruyordu. Bu arada ensar kendi aralarında birbirlerine, 'Artık Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kendi memleketine, kavmine kavuştu. İsteğini elde etti. Bundan sonra Medine'ye döneceğini zannetmiyoruz!' diyorlardı.

O sırada Peygamber aleyhisselama vahiy geldi. Biz vahyin geldiğini anlayabiliyorduk. Çünkü hiçbirimiz vahiy kesilinceye kadar Peygamber aleyhisselama bakamazdık. Nihayet vahiy bitti ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem başını kaldırarak *'Ey ensar topluluğu! Siz 'Artık o kendi memleketine, kavmine kavuştu. İsteğini elde etti. Bundan sonra Medine'ye döneceğini zannetmiyoruz!' dediniz, değil mi?'* buyurdu. Ensar,

'Evet, ey Allah'ın Resûlü! Gerçekten de bunu söyledik!' dediler. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Böyle yapacak olursam benim ismim ne olacaktır? Hayır, siz yanılıyorsunuz! Şüphe yok ki ben, Allah'ın kulu ve resûlüyüm. Allah'a ve sizlere hicret ettim. Yaşamım sizin yaşamınız olduğu gibi ölümüm de sizin ölümünüzdür!'* buyurdu.

Bu sözler üzerine ensar, Peygamber aleyhisselama bakıp ağladılar ve 'Yemin ederiz ki bunları, Allah'ın Resûlü'nü kimseye kaptırmamak için seni kıskandığımızdan dolayı söyledik!' dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de onlara, *'Allah ve O'nun resûlü de sizi doğruluyor ve özrünüzü kabul ediyor'* buyurdu."[316]

2. Ensarın Huneyn Savaşındaki Kahramanlıkları ve Peygamber Aleyhisselamın Onları Övmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"(Mekke'nin fethinden sonra 630 yılında Hevâzinlilerle yapılan) Huneyn savaşında Hevâzin, Gatafan ve diğer Arap kabileleri çoluk çocuklarını ve hayvanlarını da beraberinde getirmişlerdi. Peygamber aleyhisselamın yanında ise on bin asker ve tuleka (Mekke'nin fethinden sonra serbest bıraktığı Mekke halkından kimseler) vardı. Fakat sonunda bunların hepsi kaçıp Peygamber aleyhisselamı neredeyse tek başına bıraktılar. O gün Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, çevresine bakınıp iki kez seslenmişti. Birincisinde sağına bakarak *'ey ensar topluluğu!'* diye seslendi. Ensar,

'Evet, ey Allah'ın Resûlü! Bizler seninle beraberiz' diye karşılık vermişlerdi.

Bu kez de soluna dönen Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yine *'ey ensar topluluğu!'* diye seslendi. Ensar ilkinde olduğu gibi yine 'Buyur, ey Allah'ın Resûlü! Bizler seninle beraberiz' diye karşılık vermişlerdi.

Bunun üzerine beyaz katırının üstünde bulunan Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yere inerek *'Ben Allah'ın kulu ve resûlüyüm!'* buyurdu.

Daha sonra müşrikler kaçtılar ve geride çok ganimet bıraktılar.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ganimetleri muhacirler ile diğer Mekkeliler arasında paylaştırdı. Bunlardan ensara hiçbir şey vermedi. Bunun üzerine ensar kendi aralarında, 'Savaş çıktığı zaman biz çağırılıyoruz. Fakat iş ganimet taksimine geldiğinde bizden başkasına veriliyor!' dediler.

Bu sözler Peygamber aleyhisselama ulaştı. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onları bir çadırda toplayarak *'Ey ensar topluluğu! Bana bazı sözler ulaştı. (Ne olduğunu söyler misiniz?)'* diye sordu.

Onlardan hiç kimse buna cevap vermedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yine *'Ey ensar topluluğu! Diğerleri dünyayı götürürlerken siz de evlerinize Allah'ın Resûlü'nü ve O'na bağlılığı götürmek istemez misiniz?'* buyurdu. Ensar, 'Evet, ey Allah'ın Resûlü! Bunu kabul ediyoruz!' diye cevap verdiler.

(Onların bu cevapları üzerine) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'İnsanlar bir vadide, ensar da bir dağ yolunda gitmiş olsalar ben yine de ensarı takip ederdim!' buyurdu.

Bu olay bir toplulukta anlatılırken dinleyenlerden biri, olayı anlatan Enes bin Mâlik radıyallahu anha, 'Ey Enes! Sen bunları gözlerinle gördün değil mi?' diye sordu. O da 'Tabii ki gördüm. Ben Resûlullah aleyhisselamı bırakıp da nereye gidecektim!' dedi."[317]

3. Peygamber Aleyhisselamın Medineli Ensarı Tercih Etmesi

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Huneyn gününde alınan ganimetleri henüz Müslüman olmuş ve İslam’a yeni gönül vermiş Kureyşliler ile diğer Araplar arasında paylaştırdı. Bu ganimetlerden ensara hiçbir şey vermedi. Ensar bundan dolayı kırıldılar. Hatta içlerinden biri, ‘Allah’a yemin ederim ki Peygamber kendi kavmine kavuşunca bizleri unuttu’ dedi.

Sonunda (ensardan) Sa’d bin Ubâde radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselama giderek ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ensardan olan bu kabile sana çok kırılmıştır’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Niçin?’ diye bunun sebebini sordu. Sa’d bin Ubâde de ‘Bu savaşta elde edilen ganimetleri kendi kavmine ve diğer Araplar’a taksim ettin, onlara hiçbir şey vermedin’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Sa’d bin Ubâde radıyallahu anha, *‘Ey Sa’d! Sen bu görüşün neresindesin?’* diye sordu. Sa’d bin Ubâde, ‘Ben de kavmimin bir ferdiyim’ diye cevap verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Git, onları şu alanda topla ve bana haber ver’* buyurdu.

Sa’d bin Ubâde radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselamın huzurundan çıkarak ensarı onun dediği alana topladı. Bu arada muhacirlerden bazıları da bu toplantıya katılmak istediler ve onlara da izin verildi. Bazı kimseler ise oraya kabul edilmediler. Ancak ensardan gelmeyen kalmadı. Bundan sonra Sa’d bin Ubâde radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselama giderek ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ensar emrettiğin gibi toplanmışlardır’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de Sa’d bin Ubâde radıyallahu anhla birlikte oraya gitti. Allah’a hamd etti, O’na övgüde bulundu, sonra da şöyle sordu:

‘Ey ensar topluluğu! Siz sapıklık içerisindeyken benim gelişimle Allah sizi hidayete erdirmedi mi? Fakir olan sizleri servet sahibi yapıp birbirlerinizin amansız düşmanları iken sizi birleştirip kardeş yapmadı mı?’

Ensar, ‘Evet, ey Allah’ın Resûlü’ dediler. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey ensar topluluğu! Bana cevap vermeyecek misiniz?’ buyurdu. Ensar da ‘Ne diyelim ey Allah’ın Resûlü? Hangi birinde sana cevap verelim! Biz Allah’a ve O’nun resûlüne çok minnettarız’ dediler. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle devam etti:

‘Allah’a yemin ederim ki siz bana ‘Kovulup da içimize geldiğinde seni bağrımıza bastık. Fakir iken mallarımızı seninle paylaştık. Korku içerisinde bulunuyordun seni güvenliğe kavuşturduk. Hiç kimse sana yardım etmezken bizler yardım ettik’ diyebilirdiniz. Ben de o zaman haklı olduğunuzu söyler, sizi tasdik ederdim.’ Ensar yine ‘Biz Allah’a ve O’nun resülüne çok minnettarız’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de son olarak şöyle buyurdu:

‘Ey ensar topluluğu! Gönüllerini almak amacıyla yeni Müslüman olmuş bir kavme verdiğim geçici dünya malı için bana darıldınız. Diğer taraftan size de Allah’ın bahşettiği İslam şerefini verdim. Ey ensar topluluğu! Halk evlerine koyun ve deve götürürken siz de evlerinize, yurdunuza Allah’ın Resûlü’nü götürmek istemez misiniz? Muhammed’in nefsini elinde tutana yemin ederim ki eğer halk bir yola, ensar da başka bir yola gitse ben ensarın gitmekte olduğu yolu tercih ederim. Ey Allah’ım! Sen ensara merhamet et! Onların çocuklarına ve torunlarına da merhamet et.’

Bu sözler üzerine orada bulunan ensar, sakalları ıslanıncaya kadar ağladılar ve ‘Biz Allah’ı rab olarak tanıyor ve O’nun resûlünün taksimine de razı oluyoruz’ dediler.

Bundan sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kalkıp gitti. Oradakiler de dağıldılar.”[318]

4. Peygamber Aleyhisselamın Kalbi Kırılan Ensarın Gönlünü Alması

Sâib bin Yezîd radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Hevâzin ganimetlerinden olan Huneyn fey’ini güzel bir şekilde taksim etti. Kureyşliler’e ve yeni Müslüman olan diğer Arap kabilelerine bol bol verdi. Bunu gören ensar, Peygamber aleyhisselama gücendi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bunu işittiğinde onların topluca bulundukları yere gitti ve *‘Ensardan olmayanlar burayı terk etsin! Onlarla konuşacaklarım var’* buyurdu. Sonra da kelime-i şahadet getirip Allah’a hamd etti ve şöyle buyurdu:

‘Ey ensar topluluğu! Şu yeni Müslümanlar’a vermiş olduğum ganimetler hakkındaki konuşmalarınız kulağıma kadar geldi. Bundan kastım, onları İslam’a tam olarak bağlamaktı. Zannediyorum ki onlar bugünden sonra Allah’ın birliğine şahitlik edip O’nun yolunda savaşlara katılacaklardır. Çünkü artık yüce Allah onların kalplerine İslam’ı sokmuştur.

Ey ensar topluluğu! Allah Teâlâ, iman vermek suretiyle minnette bulunup size üstünlük ve şeref bahşetmemiş midir? O size Allah’ın ve resûlünün ensarı gibi en güzel bir ismi vermedi mi?

Şunu biliniz ki eğer halk bir vadiye siz de diğer bir vadiye gidecek olsanız ben diğerlerini bırakıp sizi takip edeceğim. Halk koyun, deve ve diğer ganimetleri aldı; siz de Allah’ın Resûlü’nü götürünüz; bunu istemez misiniz?’

Bu söz üzerine ensar, ‘Bunu kabul ediyoruz’ diye karşılık verdiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ise *‘Öyleyse söylediklerimin karşılığı olarak bana cevap veriniz’* buyurdu. Ensar şöyle cevap verdi:

‘Ey Allah’ın Resûlü! Biz karanlıklar içinde bulunuyorduk. Yüce Allah senin vasıtanla bizi nura kavuşturdu. İçimize geldiğinde biz bir ateş çukurunun tam kıyısındaydık. Yüce Allah senin vasıtanla bizi ateşten kurtardı. Biz sapıklıklar içerisinde bocalıyorduk; Allah senin vasıtanla bizi hidayete erdirdi. Biz rab olarak Allah’ı, din olarak İslam’ı, peygamber olarak da Muhammed’i kabul ettik.

Ey Allah’ın Resûlü! Ganimeti istediğin şekilde dağıt! Bütün konularda dilediğin gibi davran! Biz sana karışmayız; istediğini yapma yetkisine sahipsin.’

Buna karşılık Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurdu:

‘Allah’a yemin ederim ki daha değişik bir cevap verebilirdiniz ve ben de ‘Doğru söylediniz’ derdim. Eğer siz, ‘Sen kovulmuş olarak içimize geldin de biz sana kucak açmadık mı? Herkes seni yalanlarken tasdik edenler biz olmadık mı? Hiç kimseden bir yardım görmezken sana biz yardım etmedik mi? Kendi kavminin bile kabul etmediklerini biz kabul etmedik mi?’ demiş olsaydınız kesinlikle doğru söylemiş olurdunuz.’

Ensar, ‘Allah’a ve O’nun resûlüne minnettar olanlar bizleriz! Allah Resûlü’nün, hem bizim hem de diğer bütün insanların üzerinde çok büyük hakkı vardır’ diyerek ağlamaya başladılar.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de onlarla birlikte ağladı.”[319]

5. Ensarın Peygamber Aleyhisselama Saygısı

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin Hevâzinliler’den elde edilen ganimetleri paylaştırırken bazı kimselere yüz deve verince ensardan bazıları,

‘Allah, resûlünü affetsin! Kılıçlarımızdan hâlâ Kureyşliler’in kanları damlarken ganimetten bize bir şey vermiyor da Kureyşliler’e veriyor’ dediler.

Onların bu sözleri Peygamber aleyhisselama anlatıldı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, ensara haber gönderdi ve onların deriden yapılmış bir çadırda toplanmalarını istedi. Ensar, Peygamber aleyhisselamın söylediği yerde toplandılar. Resûlullah da oraya geldi ve Ensarın dışındakileri oradan çıkardı. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ayağa kalkarak *‘Bazı sözler işitiyorum; ne olduğunu bana da söyler misiniz?’* buyurdu. Ensar,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Bu sözleri hepimiz söylemiş değiliz. Ancak içimizden bazı genç kimseler ‘Allah, resûlünü bağışlasın! Kılıçlarımızdan hâlâ Kureyşliler’in kanları damlamakta iken elde edilen ganimetlerden bizlere bir şey vermiyor da Kureyşliler’e veriyor’ diyor’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ben bunları küfürden yeni çıkmış bazı kimselerin gönüllerini kazanmak için vermiştim. Halk ganimet mallarını götürürken siz de yurdunuza, evlerinize Allah’ın Resûlü’nü götürmek istemez misiniz? Allah’a yemin ederim ki sizin payınıza düşen onlarınkinden çok daha hayırlıdır’ buyurdu.

Ensar da ‘Ey Allah’ın Resûlü! Biz bunu kabul ediyoruz’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

Bir zaman gelecektir ki diğer bazı insanların sizden üstün tutulduklarını göreceksiniz. Ancak Allah’a ve resûlüne kavuşuncaya kadar bütün bunlara sabrediniz. Bense sizleri (kıyamet günü) Kevser havuzu başında bekliyor olacağım.”[320]

6. Ensarın Peygamber Aleyhisselamdan Razı Olması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ensara,

‘Sizler insanların içlerinden giymekte oldukları elbiseler gibisiniz. Halk ise dıştan giyilen elbiseler mesabesindedir. (Siz bana herkesten daha yakınsınız.) Halk elde edilen koyun ve develeri götürürken sizler de Allah’ın Resûlü’nü yurdunuza götüreceksiniz, buna razı olmaz mısınız?’ buyurdu. Ensar da ‘Evet, buna razıyız!’ diye karşılık verdiler. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ensar benim sandığım ve heybemdir; güvendiğim kimselerdir. Halk bir yola, ensar da başka bir yola gidecek olsalar ben ensarın yolunu tercih ederim. Eğer hicret edenlerden biri olmasaydım ensardan bir kişi olmak isterdim!’ buyurdu.”[321]

7. Ensarın Güzel Özellikleri

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“(Ensardan) Ebû Talha radıyallahu anh, son hastalığı sırasında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi ziyaret etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona,

‘Kavmine benden selam söyle! Onlar iffetli ve sabırlı insanlardır!’ buyurdu.”[322]

8. Ensarın Değerli Oluşu

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (ensarın değerini anlatırken) şöyle buyurdu:

Anne ve babası arasında bulunan bir kadın ne kadar güvendeyse ensarın iki hanesi arasında konaklayan kadın da öylece güvendedir."[323]

F. ENSARIN İKRAMDA VE HİZMETLERDE BULUNMASI

1. Peygamber Aleyhisselamın Ensara İkramda Bulunması ve Üseyd bin Hudayr ile Peygamber Aleyhisselam Arasında Geçen Kıssa

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir gün sahabeler arasında gıda maddesi dağıtmıştı. (Bunu duyan ensardan) Üseyd bin Hudayr radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselama giderek 'Ey Allah'ın Resûlü! Filanca yerde ensardan Zaferoğulları kabilesine mensup bir hane vardır. Orada bulunanların çoğu kadın olup kendileri de muhtaç kimselerdir. Onlara da bir şeyler verseydin' dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Üseyd bin Hudayr radıyallahu anha:

'Ey Üseyd! Sen elimizdeki mallar bittikten sonra geldin. Bundan sonra bize bir mal geldiğini işitirsen gel, o hane halkının durumunu bana hatırlat!' buyurdu.

Bu olaydan sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme Hayber'den arpa ve hurma geldi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu gelen malları da halka bol bol dağıttı. Üseyd bin Hudayr'ın haber vermiş olduğu hane halkına diğerlerinden daha çok verdi. Üseyd bin Hudayr radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselama teşekkür ederek *'Ey Allah'ın Peygamberi! Allah sana mükâfatların en güzelini ve en hayırlısını versin!'* dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *'Ey ensar topluluğu! Allah aynı şekilde size de mükâfatların en güzelini ve en hayırlısını versin! Biliyorum ki siz, namuslu ve sabırlı insanlarsınız. Benden sonra bazı pay dağıtımında ve (bazı) işlerde (birtakım insanların size) tercih edildiğini göreceksiniz. Benimle havuzumun başında buluşuncaya kadar bütün bunlara sabrediniz'* buyurdu."[324]

2. Peygamber Aleyhisselamın Ensardan Üseyd bin Hudayr'a İltifatta Bulunması

Üseyd bin Hudayr radıyallahu anh anlatıyor:

"Kendi kavmimden biri Zaferoğulları'na ve diğeri ise Muâviyeoğulları'na mensup iki aile bana gelerek 'Bizim için peygamberle konuş da gelen mallardan bize de bir pay versin' dediler.

Bunun üzerine Peygamber aleyhisselama gittim ve onların isteklerini söyledim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ey Üseyd! Yüce Allah bize tekrar mal gönderdiğinde gel, bana hatırlat da onlar için de bir şeyler ayırıp vereyim'* buyurdu. O zaman ben,

'Ey Allah'ın Resûlü! Allah sana güzel bir mükâfat versin' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Allah size de güzel mükâfat versin! Çünkü bildiğim kadarıyla siz namuslu ve sabırlı kimselersiniz. Benden sonra hoşunuza gitmeyecek şekilde başkalarının size tercih edildiğini göreceksiniz' buyurdu.

Daha sonra Ömer'in halifeliği döneminde halka bazı mallar dağıtıldı. Ömer radıyallahu anh bana da bir elbise göndermişti. Ben bunu az buldum.

Bir gün namaz kılmakta olduğum sırada yanımdan geçmekte olan Kureyşli bir gence gözüm takıldı. Üzerinde bana gönderilen elbisenin bir benzeri vardı ve yerlerde sürüyerek gidiyordu. O anda aklıma Peygamber aleyhisselamın, *'Benden sonra hoşunuza gitmeyecek şekilde başkalarının size tercih edildiğini göreceksiniz'* sözleri geldi. 'Allah ve O'nun resûlü doğru söylemiştir' deyiverdim.

Sözümü duyan bir adam gidip bunu Ömer'e haber verdi. Ben daha namazımı bitirmemiştim ki halife Ömer radıyallahu anh geldi ve bana, 'Ey Üseyd! Namazını tamamla da sana soracaklarım var' dedi. Namazımı bitirdiğimde Ömer o sözleri niçin söylediğimi sordu. Ben de olayı olduğu gibi Ömer'e anlattım. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh,

'O gencin sırtındaki elbise Bedir, Uhud savaşlarıyla Akabe biatlarında bulunmuş birine verilmişti. Bu genç gidip o elbiseyi ondan satın almıştır. Ey Üseyd! Nasıl oluyor da Peygamber aleyhisselamın bu sözlerinin benim halifeliğimde gerçekleşeceğini zannedebiliyorsun?' dedi. Ben de 'Vallahi, ey müminlerin emîri! Bunun senin zamanında gerçekleşeceğini zannetmiyorum' dedim."[325]

3. Abdullah ibni Abbâs'ın Kendisine Misafir Olan Ensarlı Ebû Eyyûb el-Ensârî'ye Hizmet Etmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh, Ali'nin Basra'ya vali tayin ettiği Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhın yanına vardı. Abdullah ibni Abbâs onu çok güzel karşıladı ve 'Ey Ebû Eyyûb! Sen evini Peygamber aleyhisselama vermiştin. Aynı şekilde ben de evimi sana vermek istiyorum!' dedi.

Sonra ailesini evden çıkararak orayı tamamen Ebû Eyyûb el-Ensârî'ye bıraktı.

Daha sonra Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh, (Medine'ye gitmek üzere) ayrılacağı sırada Ebû Eyyûb el-Ensârî'ye, 'Bir ihtiyacın var mı?' diye sordu. Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh da 'Biraz paraya ve arazimde çalıştırmak üzere sekiz köleye ihtiyacım var' dedi.

Dört bin dirhem gümüş para istemişti. Bunun üzerine Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh, onun bu isteğini beşe katlayarak kendisine yirmi bin dirhem gümüş para ve kırk tane de köle verdi."[326]

G. RESÛLULLAH'IN ENSAR İÇİN DUA ETMESİ

1. Peygamber Aleyhisselamın Ensarın Oğulları, Torunları ve Hanımları için Dua Etmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Bahçelerini sulamak için develerle su çekmek ensara çok ağır geliyordu. Nihayet Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin yanında bir araya gelip ondan kendileri için devamlı akacak bir ark kazılmasını istediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlara,

'Hoşgeldiniz, ey ensar topluluğu! Hoşgeldiniz, ey ensar topluluğu! Hoşgeldiniz, ey ensar topluluğu! Bugün benden istediğiniz şeyleri mutlaka size vereceğim. Bugün Allah'tan sizin için ne istersem o bana verilecektir!' buyurdu. Bunun üzerine ensar topluluğu birbirlerine,

'O hâlde bunu bir fırsat bilelim ve Allah'tan bağışlanmayı dileyelim!' dediler. Sonra da 'Ey Allah'ın Resûlü! Bizi bağışlaması için Allah'a dua ediver!' dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle dua etti:

Ey Allah'ım, ensarı bağışla! Ensarın oğullarını, torunlarını ve hanımlarını da bağışla!"[327]

2. Peygamber Aleyhisselamın Ensarın Zürriyetine ve Komşularına Dua Etmesi

Rifâa bin Râfi radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (ensar için şöyle) dua etti:

"Allah'ım! Ensarı affeyle! Onların zürriyetini, zürriyetlerinin zürriyetini ve komşularını da affeyle."[328]

3. Peygamber Aleyhisselamın, Ensarın Ümmet İçerisinde Cennete İlk Girecek Kimseler Olduğuyla İlgili Ettiği Dua

Osmân radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin (ensar için şöyle) dua ettiğini işittim:

İman Yemen'dedir. İman Kahtan'dadır. Katılık ise Adnânoğulları'ndadır. Himyerliler Araplar'ın başı ve dişleridir. Mezhic kabilesi Araplar'ın kellesi ve ismetidir. Ezdliler ise Araplar'ın sırtıdır. Hemdan kabilesine gelince; onlar da Araplar'ın belkemiği ve zirvesidir.

Allah'ım! Kendileriyle dinini yerleştirip tahkim ettiğin ensarı bağışla! Onlar beni bağırlarına bastılar, koruyup yardım ettiler. Onlar bu dünyada arkadaşlarım, ahirette ise etbaımdırlar. Ensar, ümmetim içerisinde cennete ilk girecek olanlardır."[329]

H. HİLAFET MESELESİNDE ENSARIN TERCİHİ

1. Hz. Ebû Bekir'in Hilafet Konusunda Peygamber Aleyhisselamın Kureyş Hakkındaki Sözlerini Ensara Aktarması

Humeyd bin Abdurrahmân el-Himyerî rahimehullah anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem vefat ettiğinde Ebû Bekir es-Sıddîk radıyallahu anh Medine'nin kenar mahallelerinden birinde bulunuyordu. Haber alınca geldi. Peygamber aleyhisselamın yüzündeki örtüyü kaldırdı ve 'Anam-babam sana feda olsun! Diriyken olduğun gibi ölümünde de ne güzelsin' dedi. Sonra şöyle dedi:

'Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem vefat etmiştir.'

Daha sonra Ömer'le birlikte Saîdeoğulları sakîfesinde toplanmış olan ensarın yanına koştular. Ebû Bekir orada bir konuşma yaptı ve ensar hakkında indirilenlerin ve Peygamber aleyhisselamın söylemiş oldukları şeylerin hepsini, hiçbir şey atlamaksızın söyledi. Sonra (ensarın ileri gelenlerinden) Sa'd bin Ubâde'ye dönerek şöyle dedi:

'Ey Sa'd! Sen de bilirsin ki Resûlullah, *'Halk bir vadiye, ensar da başka bir vadiye gitse ben ensarınkini tercih ederim'* buyurmuştur.

Ey Sa'd! Yine biliyorsun ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem senin de bulunduğun bir mecliste, *'Bu işin (hilafet) sahipleri, Kureyşlilerdir. Halkın iyileri, onların iyilerine; kötüleri ve yoldan çıkmışları da onların kötülerine ve yoldan çıkmışlarına tâbidirler'* buyurmuştur.' Sa'd bin Ubâde radıyallahu anh da ona,

'Evet, doğru söyledin! Sizler emîrlersiniz. Bizler ise vezirleriz' diye cevap verdi."[330]

2. Peygamber Aleyhisselamın Vefatı Üzerine Ensar ve Muhacirlerin Benî Saîde Sakîfesinde Toplanması

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem vefat ettiğinde ensar ile muhacirler, Saîdeoğulları sakifesinde bir araya geldiler. Ensarın sözcüsü ayağa kalkarak şöyle dedi:

'Ey muhacirler topluluğu! Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sizden birini idareci olarak bir yere gönderdiğinde yanınıza bizden birini de katıyordu. Bu durumda bu iş için biri sizden ve diğeri de bizden olmak üzere iki kişi seçilsin.'

Ensar adına konuşan diğer konuşmacılar da hep bunu savundular. Bunun üzerine yine ensardan Zeyd bin Sâbit radıyallahu anh ayağa kalkarak şöyle söyledi:

'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, muhacirlerden idi. Öyleyse imam/devlet başkanı da muhacirlerden olmalıdır. Bizler Peygamber aleyhisselamın yardımcıları olduğumuz gibi onun yerine geçecek olanların da yardımcıları olmalıyız.' Ondan sonra da Ebû Bekir es-Sıddîk radıyallahu anh ayağa kalkarak 'Ey ensar topluluğu! Allah size hayırlı mükâfatlar versin ve sözcünüzü de hak üzerinde sabit kılsın' dedi. Sonra da şöyle dedi:

'Allah'a yemin ederim ki eğer siz, daha başka şeyler istemiş olsaydınız sizinle asla anlaşamazdık.'

Bunun üzerine (ensardan) Zeyd bin Sâbit radıyallahu anh ayağa kalkarak Ebû Bekir'in elinden tuttu ve 'İşte sizin sahibiniz (emîriniz), budur. Kalkınız, ona biat ediniz' dedi."[331]

[297]. Ensar kelimesi, ‘yardım etmek’ anlamındaki ‘nasr’ kökünden türeyen nasîr veya nâsır sıfatının çoğuludur. İslam literatüründe ensar, Peygamber’i ve muhacirleri yurtlarında barındırmak ve korumak suretiyle onlara büyük yardımda bulunan Evs ve Hazrec kabilelerine mensup Yesribli (Medineli) Müslümanlar için kullanılmıştır.

Enes b. Mâlik’in belirttiğine göre bu isim, ilk defa Kur’ân-ı Kerîm’de yer almıştır (Buhârî, Menâkıbü’l-Ensâr 1). Ensar bu anlamıyla Kur’an’da iki ayette (Tevbe suresi, 9/100, 117) muhacirlerle birlikte geçmekte ve Allah’ın her iki topluluktan da hoşnut olduğu belirtilmektedir.

Ayrıca Haşr suresinin 9. ayetiyle Enfâl suresinin 72 ve 74. ayetlerinde ‘ensar’ kelimesi zikredilmemekle birlikte Peygamber aleyhisselama ve muhacirlere yaptıkları hizmetler, gösterdikleri fedakârlıklar belirtilerek kendileri övülmüştür.

Öte yandan muhacir veya ensar ayrımı yapmaksızın genel olarak Resûl-i Ekrem’in ashabından övgüyle söz eden ayetlerin, ashabın bir bölümünü teşkil eden ensarla da ilgili olduğuna işaret etmek gerekir (mesela bkz. Bakara suresi, 2/218; Âl-i İmrân suresi, 3/169-174; A’râf suresi, 7/157; Enfâl suresi, 8/26, 64; Tevbe suresi, 9/88-89; Fetih suresi, 48/18-19, 29). (Bkz. Hüseyin Algül, “Ensâr”, DİA, 11/251), (çev.)

[298]. Taberânî, *el-Mu’cemü’l-Evsat*, 6/294 (6454); Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 6/42. Heysemî devamla der ki: “Bu hadisin senedinde Abdullah ibni Ömer el-Umerî var. İmam Ahmed ile bir topluluk, onun sika olduğunu söylemiştir. Nesâî ile başkası da onun zayıf olduğunu belirtmiştir. Hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir.” Yalnız Ebû Nuaym da *Delâilü’n-Nübüvve*, 1/292 (218)’de bu hadisi Abdullah ibni Ömer el-Umerî’nin yer almadığı başka bir geliş yoluyla rivayet etmiştir.

[299]. Bezzâr, *el-Müsned*, 1/404 (281); Ali el-Müttakî, *Kenzü’l-Ummâl*, 7/137; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 6/42. Bezzâr bu hadisin bir senedle rivayet etmiştir.

[300]. Ebû Dâvûd, Sünnet 19-20 (4734); Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 24 (2925); İbni Mâce, Mukaddime 13 (201); Dârimî, *es-Sünen*, 4/2110 (3397); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/322; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/669 (4220); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/35. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir." Tirmizî bu hadisin hasen-sahih olduğunu belirtmiştir. Hâkim de sahih olduğunu söylemiştir.

[301]. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/172 (6274), 15/474 (7012); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/681 (4251). Hâkim ile Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[302]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/362 (849); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/42. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İbni Lehîa var. O da hadisi hasen birisidir. Geriye kalan diğer raviler ise sika kimselerdir."

[303]. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 3, 50, Büyû' 1, Nikâh 7, 55, 56, 68, Edeb 67, Deavât 53; Müslim, Nikâh 79-83 (1427); Ebû Dâvûd, Nikâh 28-29 (2109); Tirmizî, Nikâh 10 (1094), Birr 22 (1933); Nesâî, Nikâh 67; İbni Mâce, Nikâh 24 (1907); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/165, 190, 204; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/228.

Yine Buhârî, Büyû' 1, Menâkıbu'l-Ensâr 3'te bu hadisi benzer lafızla Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.

[304]. Buhârî, Kefâlet 2

[305]. Buhârî, Muzâraa 5, Şurût 5, Menâkıbu'l-Ensâr 3

[306]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/200; Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet (2487); Bezzâr, *el-Müsned*, 13/349 (6978); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (3773); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/302 (12034, 12035); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/72 (2368). Hâkim ve Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Tirmizî de bu hadisin hasen-sahih olduğunu söylemiştir.

[307]. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 8

[308]. Buhârî, Meğâzî 15, Rehin 3, Cihad 158, 159; Müslim, Cihad 119 (1801); Ebû Dâvûd, Cihad 157 (2768).

Kâ'b bin Eşref, Kurayzaoğulları Yahudiler'inin şairidir. Daima Peygamber aleyhisselamı ve Müslümanlar'ı hicveder, Müslümanlar'ın aleyhine müşriklere yardımda bulunurdu. Hicretin 3. yılı ramazan ayında öldürüldü. (çev.)

[309]. Buhârî, Meğâzî 16, Cihâd 155

[310]. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 3/215 (5382); 5/407 (9747)

[311]. İbni Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/552; İbni Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 7/334. İbni İshàk bu hadisi hasen bir isnadla rivayet etmiştir.

[312]. Ebû Dâvûd, Harâc (3001)

[313]. Ebû Dâvûd, Harâc (3004); Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 5/358 (9733); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/388 (18855); *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/178.

İbni Merdûye bu hadisi Ma'mer yoluyla Zührî yoluyla Abdullah bin Abdurrahmân bin Kâ'b bin Mâlik yoluyla Peygamber aleyhisselamın sahabelerinin birisinden sahih bir isnadla rivayet etmiştir.

[314]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/141; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 15/498 (7028); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/138. Bu hadisin isnadı ceyyiddir. Hadisin pek çok şahidi vardır. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed rivayet etmiştir. Hadisin senedinde Muhammed bin Amr bin Alkame var. O da hadisi hasen birisidir. Geriye kalan diğer raviler de sika kimselerdir."

Hafız İbni Hacer de *el-İsâbe*, 1/274'de der ki: "Bu hadis sahihtir. Çünkü İbni Hibbân bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir." Şuayb el-Arnaûd da bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Bkz. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 15/498 (7028)

[315]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/10 (348); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 5/329 (2953); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/90 (6977); *el-Müntehab*, 5/139; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/41. Hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir. Bu hadis hasen-sahihtir.

[316]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/538; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/74-76 (4760); Tayâlisî, *el-Müsned,* 4/184 (2564); Bezzâr, *el-Müsned*, 16/292-293 (9500). Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca şahit olarak Müslim, Cihâd 84 (1780). Ayrıca bkz. Ebû Dâvûd, Menâsik 45 (1871, 1872), Harâc 24-25 (3024); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/292, 538'de ise bu hadisi Ebû Hureyre radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.

[317]. Buhârî, Meğâzî 56, Farzu'l-Humus 19; Müslim, Zekât 133 (1059); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/165, 224; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/307; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/357

[318]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/76; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/30; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/358; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/135. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri, Muhammed bin İshâk hariç es-Sahîh'in ravileridir. Onun da hadisi semâ yoluyla aldığı açıklanmıştır." Bu hadis sahihtir. Şuayb el-Arnaûd da hadisin hasen olduğunu söylemiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 18/253-255 (11730)

[319]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 7/151 (6665); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/30. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde Rişdîn bin Sa'd var. Onun rikâk ve benzeri konulardan naklettiği hadisi hasendir. Geriye kalan diğer raviler ise sika kimselerdir."

[320]. Buhârî, Farzu'l-Humus 19, Menâkıbu'l-Ensâr 1, 8, Meğâzî 56, Libâs 42, Tevhîd 24; Müslim, Zekât 132-133 (1059); Tirmizî, Menâkıb 66 (3901)

[321]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/246; İbni Kesîr, *el-Bidâye*,4/356. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 21/194-195 (13574)

[322]. Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 1/236 (774); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/79; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/136. Hâkim bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir. Zehebî de ona katılarak "Bu hadis sahihtir" demiştir.

[323]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 43/273 (26207); Bezzâr, *el-Müsned*, 18/110 (52); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/257 (7267); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/83; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/40. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed ile Bezzâr'ın ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir.

[324]. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 7/385 (8287); İbni Adiyy, *el-Kâmil*, 5/1879; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (7277); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/89 (6974); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/135. Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Zehebî de ona muvafakat ederek "Bu hadis sahihtir" demiştir.

[325]. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/269-270 (7279); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 2/242-243 (945); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/33. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri, müdellis olan İbni İshâk hariç sika kimselerdir. İbni İshâk müdellis olmakla birlikte aslında o da sika biridir."

[326]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/125 (3876); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/522 (5941); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/323. Bu hadis, muttasıl sahih bir senedle rivayet edilmiştir.

[327]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/139; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/40. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in rivayet ettiği senedlerden birisinin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[328]. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/272 (7283); Bezzâr, *el-Müsned*, 9/185 (3734); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/41 (4533, 4534); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/40. Heysemî devamla der ki: "Bezzâr ile Taberânî'nin rivayet ettiği hadisin ravileri, Hişâm bin Hârûn hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da sika kimsedir." Bu hadisin senedi hasendir.

[329]. Bezzâr, *el-Müsned*, 2/67 (410); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/41. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

[330]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/5; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/191; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/137. İbni Cerîr bu hadisi hasen bir isnadla rivayet etmiştir.

[331]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 35/489 (21617); Tayâlisî, *el-Müsned*, 1/495 (603); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/246 (16538); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/430 (37040); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/80 (4457); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/151; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/131; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/183. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî ile İmam Ahmed rivayet etmiştir. Hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Hâkim de senedinin sahih olduğunu söylemiştir.

[323]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 35/489 (21617); Tayâlisî, *el-Müsned*, 1/495 (603); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/246 (16538); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/430 (37040); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/80 (4457); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/151; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/131; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/183. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî ile İmam Ahmed rivayet etmiştir. Hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Hâkim de senedinin sahih olduğunu söylemiştir.

. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/272 (7283); Bezzâr, *el-Müsned*, 9/185 (3734); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/41 (4533, 4534); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/40. Heysemî devamla der ki: "Bezzâr ile Taberânî'nin rivayet ettiği hadisin ravileri, Hişâm bin Hârûn hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da sika kimsedir." Bu hadisin senedi hasendir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/5; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/191; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/137. İbni Cerîr bu hadisi hasen bir isnadla rivayet etmiştir.

. Bezzâr, *el-Müsned*, 2/67 (410); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/41. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

[328]

[304]

[314]

. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 7/385 (8287); İbni Adiyy, *el-Kâmil*, 5/1879; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (7277); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/89 (6974); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/135. Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Zehebî de ona muvafakat ederek "Bu hadis sahihtir" demiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 43/273 (26207); Bezzâr, *el-Müsned*, 18/110 (52); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/257 (7267); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/83; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/40. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed ile Bezzâr'ın ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/125 (3876); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/522 (5941); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/323. Bu hadis, muttasıl sahih bir senedle rivayet edilmiştir.

. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/269-270 (7279); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 2/242-243 (945); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/33. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri, müdellis olan İbni İshâk hariç sika kimselerdir. İbni İshâk müdellis olmakla birlikte aslında o da sika biridir."

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/139; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/40. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in rivayet ettiği senedlerden birisinin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[308]

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/362 (849); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/42. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde İbni Lehîa var. O da hadisi hasen birisidir. Geriye kalan diğer raviler ise sika kimselerdir."

. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/172 (6274), 15/474 (7012); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/681 (4251). Hâkim ile Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Buhârî, Kefâlet 2

. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 3, 50, Büyû' 1, Nikâh 7, 55, 56, 68, Edeb 67, Deavât 53; Müslim, Nikâh 79-83 (1427); Ebû Dâvûd, Nikâh 28-29 (2109); Tirmizî, Nikâh 10 (1094), Birr 22 (1933); Nesâî, Nikâh 67; İbni Mâce, Nikâh 24 (1907); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/165, 190, 204; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/228.

Yine Buhârî, Büyû' 1, Menâkıbu'l-Ensâr 3'te bu hadisi benzer lafızla Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/200; Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet (2487); Bezzâr, *el-Müsned*, 13/349 (6978); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (3773); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/302 (12034, 12035); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/72 (2368). Hâkim ve Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Tirmizî de bu hadisin hasen-sahih olduğunu söylemiştir.

. Buhârî, Muzâraa 5, Şurût 5, Menâkıbu'l-Ensâr 3

. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 8

. Buhârî, Meğâzî 16, Cihâd 155

. Buhârî, Meğâzî 15, Rehin 3, Cihad 158, 159; Müslim, Cihad 119 (1801); Ebû Dâvûd, Cihad 157 (2768).

Kâ'b bin Eşref, Kurayzaoğulları Yahudiler'inin şairidir. Daima Peygamber aleyhisselamı ve Müslümanlar'ı hicveder, Müslümanlar'ın aleyhine müşriklere yardımda bulunurdu. Hicretin 3. yılı ramazan ayında öldürüldü. (çev.)

. İbni Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/552; İbni Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 7/334. İbni İshàk bu hadisi hasen bir isnadla rivayet etmiştir.

. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 3/215 (5382); 5/407 (9747)

. Ebû Dâvûd, Harâc (3004); Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 5/358 (9733); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/388 (18855); *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/178.

İbni Merdûye bu hadisi Ma'mer yoluyla Zührî yoluyla Abdullah bin Abdurrahmân bin Kâ'b bin Mâlik yoluyla Peygamber aleyhisselamın sahabelerinin birisinden sahih bir isnadla rivayet etmiştir.

. Ebû Dâvûd, Harâc (3001)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/10 (348); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 5/329 (2953); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/90 (6977); *el-Müntehab*, 5/139; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/41. Hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir. Bu hadis hasen-sahihtir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/141; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 15/498 (7028); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/138. Bu hadisin isnadı ceyyiddir. Hadisin pek çok şahidi vardır. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed rivayet etmiştir. Hadisin senedinde Muhammed bin Amr bin Alkame var. O da hadisi hasen birisidir. Geriye kalan diğer raviler de sika kimselerdir."

Hafız İbni Hacer de *el-İsâbe*, 1/274'de der ki: "Bu hadis sahihtir. Çünkü İbni Hibbân bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir." Şuayb el-Arnaûd da bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Bkz. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 15/498 (7028)

. Buhârî, Meğâzî 56, Farzu'l-Humus 19; Müslim, Zekât 133 (1059); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/165, 224; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/307; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/357

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/538; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/74-76 (4760); Tayâlisî, *el-Müsned,* 4/184 (2564); Bezzâr, *el-Müsned*, 16/292-293 (9500). Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca şahit olarak Müslim, Cihâd 84 (1780). Ayrıca bkz. Ebû Dâvûd, Menâsik 45 (1871, 1872), Harâc 24-25 (3024); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/292, 538'de ise bu hadisi Ebû Hureyre radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/76; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/30; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/358; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/135. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri, Muhammed bin İshâk hariç es-Sahîh'in ravileridir. Onun da hadisi semâ yoluyla aldığı açıklanmıştır." Bu hadis sahihtir. Şuayb el-Arnaûd da hadisin hasen olduğunu söylemiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 18/253-255 (11730)

. Buhârî, Farzu'l-Humus 19, Menâkıbu'l-Ensâr 1, 8, Meğâzî 56, Libâs 42, Tevhîd 24; Müslim, Zekât 132-133 (1059); Tirmizî, Menâkıb 66 (3901)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 7/151 (6665); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/30. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde Rişdîn bin Sa'd var. Onun rikâk ve benzeri konulardan naklettiği hadisi hasendir. Geriye kalan diğer raviler ise sika kimselerdir."

. Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 1/236 (774); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/79; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/136. Hâkim bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir. Zehebî de ona katılarak "Bu hadis sahihtir" demiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/246; İbni Kesîr, *el-Bidâye*,4/356. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 21/194-195 (13574)

[329]
[309]
[299]
[305]
[315]
[303]

[306]
[300]
[297]
[317]
[326]
[320]
[307]
[316]
[331]
[321]
[311]
[325]
[312]
[302]
[310]
[322]
[324]
[319]
[301]
. Ensar kelimesi, ‘yardım etmek’ anlamındaki ‘nasr’ kökünden türeyen nasîr veya nâsır sıfatının çoğuludur. İslam literatüründe ensar, Peygamber’i ve muhacirleri yurtlarında barındırmak ve korumak suretiyle onlara büyük yardımda bulunan Evs ve Hazrec kabilelerine mensup Yesribli (Medineli) Müslümanlar için kullanılmıştır.

Enes b. Mâlik’in belirttiğine göre bu isim, ilk defa Kur’ân-ı Kerîm’de yer almıştır (Buhârî, Menâkıbü’l-Ensâr 1). Ensar bu anlamıyla Kur’an’da iki ayette (Tevbe suresi, 9/100, 117) muhacirlerle birlikte geçmekte ve Allah’ın her iki topluluktan da hoşnut olduğu belirtilmektedir.

Ayrıca Haşr suresinin 9. ayetiyle Enfâl suresinin 72 ve 74. ayetlerinde ‘ensar’ kelimesi zikredilmemekle birlikte Peygamber aleyhisselama ve muhacirlere yaptıkları hizmetler, gösterdikleri fedakârlıklar belirtilerek kendileri övülmüştür.

Öte yandan muhacir veya ensar ayrımı yapmaksızın genel olarak Resûl-i Ekrem'in ashabından övgüyle söz eden ayetlerin, ashabın bir bölümünü teşkil eden ensarla da ilgili olduğuna işaret etmek gerekir (mesela bkz. Bakara suresi, 2/218; Âl-i İmrân suresi, 3/169-174; A'râf suresi, 7/157; Enfâl suresi, 8/26, 64; Tevbe suresi, 9/88-89; Fetih suresi, 48/18-19, 29). (Bkz. Hüseyin Algül, "Ensâr", DİA, 11/251), (çev.)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 6/294 (6454); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/42. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde Abdullah ibni Ömer el-Umerî var. İmam Ahmed ile bir topluluk, onun sika olduğunu söylemiştir. Nesâî ile başkası da onun zayıf olduğunu belirtmiştir. Hadisin geriye kalan diğer ravileri sika kimselerdir." Yalnız Ebû Nuaym da *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/292 (218)'de bu hadisi Abdullah ibni Ömer el-Umerî'nin yer almadığı başka bir geliş yoluyla rivayet etmiştir.

. Ebû Dâvûd, Sünnet 19-20 (4734); Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 24 (2925); İbni Mâce, Mukaddime 13 (201); Dârimî, *es-Sünen*, 4/2110 (3397); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/322; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/669 (4220); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/35. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir." Tirmizî bu hadisin hasen-sahih olduğunu belirtmiştir. Hâkim de sahih olduğunu söylemiştir.

. Bezzâr, *el-Müsned*, 1/404 (281); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/137; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/42. Bezzâr bu hadisin bir senedle rivayet etmiştir.

[298]

[327]

[313]

[330]

ALTINCI BÖLÜM

CİHAD

Peygamber ile sahabelerinin
Allah yolunda cihad etmeleri
Her hâlükârda, yaz veya kış cihada hazırlanıp çağrıldıklarında hemen cihad etmeye koşmaları

A. PEYGAMBER'İN SAHABELERİNİ CİHADA[332] VE BU UĞURDA MALLARINI İNFAK ETMEYE TEŞVİK ETMESİ

1. Peygamber Aleyhisselamın Bedir Savaşına Çıkmak için Sahabeleriyle İstişare Etmesi

Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh anlatıyor:

"Medine'de bulunduğumuz sırada Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize,

'Ebû Süfyân'ın kervanının Şam'dan gelip Mekke'ye doğru gitmekte olduğunu haber aldım. Onların yoluna çıkmak ister misiniz? Kim bilir, belki Allah onu bize ganimet olarak verir' buyurdu. Biz de 'Evet, çıkarız!' diye cevap verdik.

Sonra da hep birlikte yola çıktık. Bir iki gün gidince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Kureyş'in kervanı hakkında ne düşünüyorsunuz? Onlar bizim geldiğimizi öğrenmişler. Ne dersiniz, onlarla savaşalım mı?'* diye sordu.

'Hayır, Allah'a yemin ederiz ki onlarla savaşmaya gücümüz yetmez. Biz yalnızca kervanı ele geçirmek için çıkmıştık!' dedik. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Kureyş'le savaş hususunda fikriniz nedir?' diye tekrar sordu. Biz yine 'Onlarla savaşamayız. Biz kervan için yola çıkmıştık!' dedik.

Bu esnada Mikdâd bin Amr ayağa kalkıp şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü! Biz sana Musa'nın kavminin ona, *'Sen ve rabbin gidiniz, (düşmanla) savaşınız! Biz burada oturuyoruz'* (Mâide suresi, 5/24) dedikleri gibi demeyiz.' Mikdâd'ın bu sözleri üzerine hepimiz ensar topluluğu olarak 'Keşke Mikdâd gibi cevap verseydik!' diye temenni ettik. Mikdâd gibi cevap vermek bizim için büyük bir mala sahip olmaktan daha sevimliydi. Bu diyalogdan sonra yüce Allah, resûlüne şu ayeti indirdi:

"Rabbin seni evinden hak ile çıkardığında mü'minlerden bir kısmı bundan hoşlanmıyorlardı." (Enfâl suresi, 8/5)"[333]

2. Peygamber Aleyhisselamın Bedir Savaşına Çıkmadan Önce Sahabelerden Görüş Alması Üzerine Ensarın Gösterdiği Fedakârlık

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Bedir'e çıkıp çıkmamak hususunda ashabıyla istişare etti. Ebû Bekir radıyallahu anh, çıkılması için görüş belirtti. (Peygamber bunu yeterli bulmayarak diğer) sahabelerle istişareye devam etti. Bu kez de Ömer, çıkılması yönünde görüş belirtti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bununla da yetinmeyerek) sahabelerle istişareye devam etti. O zaman ensardan bazıları,

'Ey ensar! Allah'ın Resûlü sizin görüşünüzü almak istiyor' dedi. Bunun üzerine ensardan bazıları, 'Ey Allah'ın Resûlü! Eğer illa Bedir'e gidilecekse biz sana İsrailoğulları'nın Musa'ya dedikleri gibi *'Sen ve rabbin gidiniz, savaşınız! Biz burada oturuyoruz'* (Mâide suresi, 5/24) demeyeceğiz. Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederiz ki eğer sen develerini Berkü'l-Gımâd'a kadar sürecek olursan biz yine de sana tâbi oluruz' dediler."[334]

3. Peygamber Aleyhisselamın Sahabeleri Savaştan Önce Cihada Teşvik Etmesi ve Umeyr bin Hümâm'ın Konuşması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Besbesâ adlı sahabeyi Ebû Süfyân'ın kervanı hakkında bilgi toplamak için gözcü olarak gönderdi. Besbesâ gidip bu görevi yerine getirdi ve Medine'ye dönüp haber vermek için geldi. Evde Peygamber'le benden başka hiç kimse yoktu. Yalnız Peygamber aleyhisselamın hanımlarından bazılarının olup olmadığını bilmiyorum. Besbesâ, öğrendiği şeyleri Peygamber aleyhisselama anlattı. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem çıkıp konuşma yaparak *'Bizim bir hedefimiz vardır. Kimin devesi hazırsa bizimle gelsin'* buyurdu. Bu sırada bazı kimseler,

‘Şu anda develerimiz Medine’nin dış mahallelerinde bulunmaktadır. İzin ver de gidip getirelim’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *‘Hayır, o kadar bekleyemeyiz. Develeri hazır olanlar binsin!’* buyurdu.

Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ashabıyla birlikte yola çıkıp müşriklerden önce Bedir’e vardı. Daha sonra da müşrikler geldi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sahabelerine, *‘Sakın ben izin vermeden hiç kimse herhangi bir şeye teşebbüs etmesin!’* buyurdu.

Kureyş müşrikleri Müslümanlar’a yaklaştığında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sahabelerine, *‘Haydi, genişliği gökler ve yer kadar olan cenneti kazanabilmek için kalkınız’* buyurdu. Peygamber aleyhisselamın bu sözleri üzerine Umeyr bin Hümâm el-Ensârî radıyallahu anh,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Cennetin genişliği gökler ve yer kadar mıdır?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *‘evet’* buyurdu. Bunun üzerine Umeyr bin Hümâm el-Ensârî, ‘Oh! Oh!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Niçin böyle söyledin?’ diye sorunca Umeyr bin Hümâm,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Başka bir şey için değil ancak o cennet ehlinden olmayı ümit ettiğimden böyle söyledim!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ise *‘Sen cennetliklerdensin’* buyurdu.

Bunun üzerine Umeyr bin Hümâm radıyallahu anh, sadağından birkaç hurma çıkarıp ‘Bunları bitirinceye kadar hayatta kalsam bu benim için uzun bir süre olacaktır!’ dedi. Sonra da elindeki hurmaları attı ve (Allah yolunda) savaştı. Nihayet şehid düştü.”[335]

B. SAHABELERİN CİHADI ARZULAMASI

1. Hz. Ebû Bekir’in Savaşa İsteksiz Olanlara veya Ertelenmesini İsteyen Kimselere Karşı Çıkması

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber aleyhisselamın vefatından sonra Ebû Bekir halife seçildi. Bu sırada Araplar’dan dinden dönenler oldu. Ebû Bekir de onlara karşı savaş açtı. Bunun üzerine Ömer, onun yanına giderek şöyle sordu:

‘Ey Ebû Bekir! Allah Resûlü *‘Ben insanlarla ‘Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur’ demelerine kadar savaşmakla emrolundum. Kim ‘Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur’ derse o malını ve canını benden korumuş olur. Onun kalbindekilere gelince bunun hesabı Allah’a aittir’* buyururken nasıl oluyor da sen bu insanlara savaş açabiliyorsun?’

Ebû Bekir, ‘Allah’a yemin ederim ki namaz ile zekâtı ayıranlarla sonuna kadar savaşacağım. Çünkü zekât, malın hakkıdır. Doğrusu Peygamber aleyhisselama verdikleri bir yuları dahi vermeyecek olsalar onlarla savaşmaya devam edeceğim’ diye cevap verdi. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh, ‘Vallahi, yüce Allah, Ebû Bekir’in göğsünü savaş için açmıştır. Ben şu anda onlarla savaşmanın, hakkın ta kendisi olduğunu anlamış bulunuyorum’ dedi.”[336]

2. Hz. Ömer’in Allah Yolundaki Cihadın Önemine Vurgu Yapması

Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Hacca gidin. Çünkü hac, Allah’ın emretmiş olduğu salih amel(ler)den biridir. Fakat cihad ondan daha üstündür.”[337]

3. Hz. Osmân’ın İnsanları Cihada Teşvik Etmesi

Osmân’ın azatlısı Ebû Sâlih rahimehullah anlatıyor:

“Ben Osmân radıyallahu anhı minberde şunları söylerken işittim:

Ey insanlar! Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemden bir hadis işitmiş ve fakat beni bırakıp dağılmanızdan korktuğum için de bugüne kadar sizlere söyleyememiştim. Ancak her biriniz tercihini yapsın diye onu bugün söylemeye karar verdim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Allah yolunda bir gün nöbet beklemek, başka yerlerde bin gün durmaktan çok daha hayırlıdır’* buyurmuştur.”[338]

***** Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh anlatıyor:

“Osmân bin Affân, minberin üzerinde hutbe vererek şöyle demiştir:

Size bugün Peygamber aleyhisselamın bir hadisini söylemek istiyorum. Bu hadisi şimdiye kadar söylememiş olmamın tek sebebi, sizin benden uzaklaşmanızdan korkuyor olmamdı. Ben Peygamber aleyhisselamın,

‘Allah yolunda bir gece nöbet tutmak, gündüzü oruç tutulup kendisi de ibadetle geçirilen bin geceden daha üstündür’ diye buyurduğunu işittim.”[339]

4. Hz. Ali’nin Haksızlığa Uğranması Durumunda İnsanları Cihada Teşvik Etmesi

Abdülvâhid ed-Dımeşkî rahimehullah anlatıyor:

“Havşeb el-Hımyerî, (657 yılında halife Ali ile Muâviye arasında gerçekleşen) Sıffîn savaşı gününde Ali’ye seslenerek şöyle demiştir:

‘Ey Ebû Tâlib’in oğlu! Yakamızı bırak! Sana bizim ve senin kanların hususunda Allah ile yemin verdiriyoruz. Seninle Iraklılar arasından çekilip orayı sana bırakacağız. Buna karşılık sen de Şam bölgemizden çekilip bu bölgeyi bize bırakacaksın. Gel, bunları kabul et ve böylece Müslüman kanı akıtılmasın.’ Buna karşılık halife Ali radıyallahu anh,

‘Bu teklifin kabul edilebilecek gibi bir şey değildir, ey Ümmü Zuleym’in oğlu! Allah’a yemin ederim ki eğer Allah’ın dininde böyle bir müsaade olduğunu bilseydim senin dediğini kabul edebilirdim. Hem böylesi benim için çok daha kolay ve rahat olurdu. Fakat Allah’a isyan edildiğinde, Kur’an’ı bilenler için savunma yapabilecek ve Allah’ın emri yerini buluncaya kadar cihad edebilecek güçleri olduğu müddetçe onlarla iyi geçinebilmek amacıyla susmaya izin yoktur’ diye cevap verdi.”[340]

5. Süheyl bin Amr’ın, Hz. Ömer’in Muhacirleri Kendilerinden Üstün Tuttuğu Araplar’ın İleri Gelenlerine Söylediği Sözler

Hasan el-Basrî rahimehullah anlatıyor:

“Bazı kimseler halife Ömer’in kapısına geldiler. Onların arasında Süheyl bin Amr, Ebû Süfyân bin Harb ve Kureyş’in ileri gelen yaşlıları da vardı. Ömer’in hizmetçisi çıkıp Süheyl, Bilâl ve Ammâr gibi Bedir savaşına katılan sahabeleri önce içeri aldı. Diğerlerine aldırmadı. Ömer, Bedir savaşına katılanlardandı. Dolayısıyla onları severdi ve onlar hakkında vasiyeti de vardır. Bu esnada Ebû Süfyân,

‘Bugünkü gibisini hiç görmedim. Halife bu kölelere izin veriyor da (Kureyş’in ileri gelenlerinden) bize hiç dönüp bakmıyor’ dedi. Ebû Süfyân’a karşılık olarak Süheyl bin Amr -akıllı bir insandı- da şöyle söyledi:

‘Ey arkadaşlar! Öfkelendiğinizi yüzünüzden anlıyorum. Eğer öfkeleneceksenız kendinize öfkelenin. Şu içeri alınanlar İslam’a çağrıldılar, siz de çağrıldınız. Onlar hızlıca İslam’a girdiler, sizse geciktiniz. Bizim şu kapıda bekleyişimiz, geçici bir şeydir. Esas üzücü olan, onların bizden önce İslam’da şeref ve üstünlük kazanmalarıdır. Allah’a yemin ederim ki siz buna çare bulamaz ve artık onlara yetişemezsiniz. Hiç olmazsa şu cihad fırsatını değerlendirip cihada koşun. Umulur ki yüce Allah size şehidlik nasip eder de yüzünüz ağarır.’

Sonra ayağa kalkıp elbisesinin tozlarını silkeledi ve hemen Şam bölgesinin yolunu tuttu. Vallahi Süheyl doğru söylemiştir. Yüce Allah hiçbir zaman, emirlerini geç yerine getiren bir kul ile hemen yerine getiren bir kulu denk tutmaz.”[341]

6. Süheyl bin Amr’ın Allah Yolunda Cihada Çıkması ve Şehid Oluncaya Kadar Cihada Devam Etmesi

Ebû Sa’d bin Fadâle radıyallahu anh anlatıyor:

“Süheyl bin Amr’la beraber Şam bölgesine kadar gittik. O, yolda giderken bana şöyle dedi:

‘Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin, *‘Sizden birinizin Allah yolunda bir saat cihad etmesi, çoluk çocuğu içinde hayat boyu kalmasından çok daha hayırlıdır!’* diye buyurduğunu işittim.’

Süheyl bin Amr radıyallahu anh devamla ‘Bunun için ben de şehid oluncaya kadar cihada devam edeceğim ve bir daha Mekke’ye dönmeyeceğim!’ dedi.

Gerçekten de Süheyl bin Amr, Amvâs’ta[342] çıkan veba hastalığından ölünceye kadar hep Şam bölgesinde kalmaya devam etti.[343]

7. Hâris bin Hişâm’ın Cihada Çıkması ve Mekkeliler’in Üzülmeleri

Ebû Nevfel bin Ebî Akreb rahimehullah anlatıyor:

“Hâris bin Hişâm radıyallahu anh, Mekke’den çıkıp cihad için sınır boyuna gitmek istediğinde Mekkeliler çok üzüldüler. Öyle ki herkes onu uğurlamaya çıktı. O, Batha’nın en üst noktasına veya herhangi bir noktasına geldiğinde durdu. Halk da etrafında durup ağlıyordu. Halkın üzüldüğünü görünce şöyle dedi:

‘Ey insanlar! Yemin ederim ki Mekke’den gitmem, aranızda kalmak istemediğim veya kendim için daha uygun bir yer bulduğumdan değildir. Fakat İslam gelince Kureyşliler’den bazı kimseler ona kucak açtılar. Hâlbuki kabilenin ileri gelen hatırı sayılır kimselerinden değildiler. Vallahi eğer Mekke’nin bütün dağları altın olsa, onlar da bizim olsa ve hepsini de Allah yolunda harcasak yine de onların bir günlük hayatları kadar üstünlük elde edemeyiz... Dünyada bu fırsatı kaçırdık, hiç olmazsa ahirette onlara ortak olmaya çalışalım!’

Sonra da Şam bölgesine doğru gitti. Kendisi gitti, sonra arkasından ağırlığı da gitti ve bir savaşta şehid oldu.”[344]

8. Hâlid bin Velîd’in Cihad Tutkusu

Hâlid bin Velîd radıyallahu anh anlatıyor:

“Sevdiğim bir gelinin bana hediye edildiği veya erkek bir çocuğumun doğduğu müjdesinin verildiği gece, benim için muhacirlerden oluşan bir müfreze içinde olup sabahında düşmanla karşılaşmayı beklediğim ayaz ve buzlu bir gece kadar güzel değildir.”[345]

9. Hâlid bin Velîd’in Allah Yolunda Cihada Çok Zaman Ayırması

Hâlid bin Velîd radıyallahu anh anlatıyor:

“Allah yolunda cihad, çok defa beni (Kur’an) okumaktan alıkoydu.”[346]

10. Hâlid bin Velîd’in Allah Yolunda Şehid Olmayı İstemesi

Ebû Vâil rahmetullahi aleyh anlatıyor:

“Hâlid bin Velîd radıyallahu anh vefat edeceği zaman şöyle demiştir:

‘Hep ölümün kol gezdiği savaş mekânlarında şehid olmak istedim. Fakat bu bana nasip olmadı. (Gördüğünüz gibi) yatağımda ölümü bekliyorum. ‘Lâ ilâhe illallâh’ kelimesi hariç, kurtuluşum için en umutlu olduğum salih amelim; sabahında düşmana saldırdığım, sağanak hâlinde devam eden yağmur altında zırhlı bir şekilde gecelediğim günümdür.’

Sonra da ‘Ben vefat edince atıma ve silahıma iyi bakın. Onları Allah yolunda cihad eden mücahidlere verin’ dedi.

Hâlid bin Velîd radıyallahu anh vefat ettiği zaman Ömer radıyallahu anh onun cenazesinin başına gelip ‘Bağırıp çağırarak ağlamamak ve yaka paça yırtmamak şartıyla Velîd ailesinin kadınları, Hâlid için gözyaşı dökmelidirler’ dedi.”[347]

11. Mikdâd bin Esved’in Cihad ile İlgili Kıssası

Ebû Râşid el-Hubrânî rahimehullah anlatıyor:

“Ben (bir gün) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin süvarisi Mikdâd bin Esved radıyallahu anhı, (Suriye’deki) Humus şehrinde sarrafların tezgâhlarından birisinin üzerine otururken gördüm. (İhtiyarlamıştı.) İri vücutlu olduğu için yanları boşlukta kalmıştı... Cihada gitmek istiyordu. Ona,

‘Allah seni mazur görmüştür. (Cihada gitmesen de olur!)’ dedim. Mikdâd bin Esved radıyallahu anh,

‘Bize (cihada katılma mecburiyetini belirten) Tevbe suresinin *‘(Ey mü’minler!) Gerek hafif gerekse ağır (yaşlı) cihada çıkın’* (Tevbe suresi, 9/41) ayeti (cihada katılmayı) zorunlu kılmaktadır’ dedi.”[348]

12. Ebû Talha’nın Cihada Çıkma İsteği

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Ebû Talha radıyallahu anh (yaşlandığı bir gün) Tevbe suresini okudu. Yüce Allah’ın *‘(Ey mü’minler!) Gerek hafif gerekse ağır (yaşlı) cihada çıkın’* (Tevbe suresi, 9/41) ayetine geldiğinde,

‘Bu ayet bize genç de olsak ihtiyar da olsak cihada çıkmayı emretmektedir. Ey evlatlarım! Hazırlık yapın’ dedi. Çocukları ona, ‘Allah sana merhamet etsin. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat edinceye kadar O’nun yanında cihad ettin. Ebû Bekir vefat edinceye kadar onun yanında cihad ettin. Ömer vefat edinceye kadar onun yanında cihad ettin. O hâlde bizi bırak da biz senin yerine cihad edelim!’ dediler.

Ebû Talha radıyallahu anh, ‘Hayır, benim (cihada gitmem) için hazırlık yapın!’ dedi.

Böylece deniz savaşına çıktı ve denizde vefat etti. Onu defnedecekleri bir ada bulamadılar. Ancak yedi gün sonra bir ada buldular ve orada (Kıbrıs adasında) defnettiler. Cesedi yedi gün kaldığı hâlde bozulmadı.”[349]

13. Ebû Eyyûb el-Ensârî’nin Cihada Çıkma Arzusu

Muhammed bin Sîrîn rahimehullah anlatıyor:

“Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber Bedir savaşına katıldı. Sonra Müslümanlar’ın her savaşına iştirak etti. Sadece birisine katılmadı. O da ordunun başına genç bir kişi getirilmişti. O sene Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh savaşa katılmadı. O seneden sonra o savaşa katılmadığı için üzülüyordu. Ve ‘Kim komutan olursa olsun bana ne! Ben neden katılmadım!’ derdi.

Sonra hastalandı. O sırada Yezîd bin Muâviye ordunun başında bulunuyordu. Yezîd onu ziyaret edip ‘Bir ihtiyacın var mı?’ diye sordu. Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh, ‘Evet, öldüğüm zaman beni bindir, düşman toprağında ilerleyebildiğin kadar ilerle, artık daha ilerleyemediğin yerde beni göm ve geri dön!’ dedi.

Vefat ettiği zaman vasiyeti aynen yerine getirildi...

Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh, ‘Allah Teâlâ, *‘(Ey mü’minler!) Gerek hafif gerekse ağır (yaşlı) cihada çıkın’* (Tevbe suresi, 9/41) buyurmuştur. Ben ise bu iki vasfın dışında olamam. (Her durumda cihada gitmem gerekir)’ derdi.”[350]

14. Ebû Eyyûb el-Ensârî’nin Allah Yolunda Cihad Ederken Vefat Etmesi Durumunda Düşman Yurduna Defnedilme İsteği

Ebû Zabyân rahimehullah anlatıyor:

“Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh Yezîd bin Muâviye ile beraber cihada çıkmıştı ve ‘Ben öldüğüm zaman beni düşmanın arazisine sokup orada defnediniz’ dedi. Sonra da ‘Ben Peygamber aleyhisselamın, *‘Kim Allah’a ortak koşmadan ölürse cennete girer’* diye buyurduğunu işittim’ dedi.”[351]

C. SAHABELERİN ALLAH YOLUNDA CİHADA ÇIKAMADIKLARI DURUMDA ÜZÜLMELERİ

1. Allah Yolunda Yapılacak Cihada Maddî Destek Sağlayamayan Ulbe bin Zeyd’in Üzüntüsü

Ebû Abs bin Cebr rahimehullah anlatıyor:

“Ulbe bin Zeyd bin Hârise radıyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin sahabelerinden birisi idi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (bir gün cihada çıkılacağı zaman) sahabeleri sadaka vermeye teşvik ettiğinde sahabelerden her kişi, gücü yettiği kadar (cihada destek olmak için) sadaka getirdi. Fakat Ulbe bin Zeyd’in yanında hiçbir şey yoktu. Ulbe bin Zeyd,

‘Ey Allah’ım! Benim yanımda sadaka verecek hiçbir şey yoktur. Ey Allah’ım! Şerefimi ve onurumu zedeleyen tüm insanlara şerefimi ve onurumu sadaka yapıyorum!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir tellala,

‘Dün akşam şerefini ve onurunu sadaka veren nerede?’ diye seslenmesini emretti. Bunun üzerine Ulbe bin Zeyd radıyallahu anh ayağa kalktı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Senin sadakan kabul edildi’ buyurdu.”[352]

D. RESÛLULLAH’IN ALLAH YOLUNDA CİHADA ÇIKMADA GEVŞEK DAVRANAN KİŞİLERE KIZMASI

1. Peygamber Aleyhisselamın Abdullah bin Revâha'ya Sitem Etmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem orduyu Mûte savaşına gönderdi... Zeyd bin Hârise radıyallahu anhı komutan tayin etti. Sonra da *'Eğer Zeyd şehid olursa o zaman komutan Ca'fer bin Ebî Tâlib'dir. Ca'fer bin Ebî Tâlib de şehid olursa komutan Abdullah bin Revâha'dır'* buyurdu.

Abdullah bin Revâha, cuma namazını kılmak için orduyla beraber yola çıkmamıştı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu gördü ve *'Neden arkadaşlarından geri kaldın?'* diye sordu. Abdullah bin Revâha radıyallahu anh,

'Cuma namazını seninle beraber kılmak için' diye cevap verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Allah yolunda bir sabah veya akşam vaktinde cihad etmek, dünyadan ve dünyadaki her şeyden çok daha hayırlıdır'* buyurdu."[353]

* Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Abdullah bin Revâha radıyallahu anhı bir askerî birliğin içerisinde (bir yere) göndermişti. Çıkacağı o gün de cuma gününe denk geldi. Abdullah bin Revâha radıyallahu anh, arkadaşlarını önden gönderip 'Ben kalıp Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle cuma namazını kılacağım. Sonra size yetişirim' dedi. Namazı kıldıktan sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Abdullah bin Revâha radıyallahu anhı görünce,

'Sabahleyin arkadaşlarınla beraber (cihada gitmekten) seni alıkoyan şey nedir?' diye sordu. O da 'Seninle beraber cuma namazını kılmayı, sonra da onlara yetişmeyi istedim' diye cevap verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Yeryüzündeki her şeyi Allah yolunda nafaka olarak harcasan yine de onların sabahleyin yola çıkışlarının faziletini elde edemezsin' buyurdu."[354]

2. Peygamber Aleyhisselamın Cihada Çıkmakta Geciken Kimseye Sitem Etmesi

Muâz bin Enes radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, sahabelerine cihada gitmelerini emretti. Bir kişi ailesine,

‘Ben (onlardan) geride kalırım. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber namazı kılarım, sonra ona selam veririm, ona veda ederim ve o da kıyamet gününde beni kurtarıcı bir dua yapar’ dedi.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazı kıldırdı. Sonra bu kişi, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme selam vermek üzere geldi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona, *‘Biliyor musun, arkadaşların neyle senin önüne geçtiler?’* diye sordu. O da ‘Evet, biliyorum. Onlar sabah vakti benden önce yola çıktılar!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Canımı elinde tutan Allah’a yemin ederim ki onlar, iki doğunun ve iki batının arasından daha büyük bir fazilet ile seni geçtiler’ buyurdu.”[355]

3. Cihaddan Geri Kalan Kâ’b bin Mâlik el-Ensârî’nin Kıssası

Kâ’b bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben (630 yılında yapılan) **Tebük gazası**ndan başka Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin çıktığı gazvelerin hiçbirisinden geri kalmamıştım.

Gerçi Bedir gazvesinde de geri kalmıştım. Fakat Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Bedir gazvesinden geri kalan hiç kimseyi kınamamıştı. O vakit Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Bedir seferine cihad maksadıyla değil, Şam’dan gelmekte olan Kureyş kervanını takip etmek için çıkmıştı. Nihayet Allah, Müslümanlarla düşmanlarını üzerinde bir karşılaşma vaadi olmaksızın yolda buluşturmuştu.

Ben Akabe biati gecesi İslam üzere söz verdiğimiz zaman Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemle birlikte hazır bulunmuştum. Her ne kadar Bedir, halk arasında daha çok dillerde dolaşsa da benim için Akabe biatinde hazır bulunmak, Bedir savaşında hazır bulunmaktan daha sevimli değildir.

Tebük gazvesine katılmama hikâyem şöyledir: Bu gazveye katılmadığım zamanki kadar asla ne güçlüydüm ne de elim bu kadar boldu. Öyle ki bu gazve sırasında iki devem vardı. Vallahi daha önce benim yanımda iki deve bir arada asla bulunmazdı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, bu gazveye kadar bütün seferlerini gizli tutar, hedef saptırırdı.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem çok sıcak bir mevsimde Tebük gazvesine çıktı. Uzun bir yolculuk, ıssız ve susuz çöl ve çok kuvvetli bir düşmanla karşılaşacaktı. Savaş için gerekli ihtiyaçlarını temin etsinler diye Müslümanlar'a hedefi açık olarak belirtti. Gideceği yönü bildirdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanında toplanan Müslümanlar'ın sayısı, kütük defterinin alamayacağı kadar çoktu.

(Kâ'b bin Mâlik radıyallahu anh devamla der ki) Bu gazveye katılmak istemeyen kimse sadece, Allah bu konuda vahiy indirmez ise Peygamber aleyhisselama durumları gizli kalacağını tahmin eden bir kimseden başkası değildi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu gazveye meyveler olgunlaştığı ve ağaç gölgeleri güzelleştiği zaman çıkıyordu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte Müslümanlar sefere hazırlandılar. Ben de onlarla birlikte hazırlık yapmak için sabahleyin (evimden dışarı) çıkıyor fakat bir şey yapmadan (akşamleyin evime) geri dönüyordum. Kendi kendime, 'Hazırlığı daha ileride de yapabilirim' diyordum.

Bu durum bende böylece devam etti. Sonunda halkın çalışmaları hızlandı.

Nihayet bir sabah Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve beraberindeki Müslümanlar yola çıktılar. Fakat bu sırada benim hiçbir hazırlığım yoktu. Yine kendi kendime, 'Bir iki gün sonra hazırlığımı yapar, onlara yetişirim' dedim.

Ordu Medine'den ayrıldıktan sonra hazırlığımı yapmak için sabahleyin (evimden dışarı) çıktım. Fakat yine bir şey yapamadan (akşamleyin evime) geri döndüm. Sonra yine (ertesi) sabah (evimden dışarı) çıktım. Fakat yine bir şey yapamadan (evime) geri döndüm. Bu durum bende devam etti. Sonunda mücahidler süratle yol aldılar. Neticede bu gazve de benim elimden kaçtı. Yola çıkıp onlara yetişmeye karar verdim. Keşke bu kararımı yerine getirseydim fakat bu bana nasip olmadı.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin Medine'den ayrılmasının arkasından halkın arasına çıkıp içlerinde dolaştığımda sadece üzerlerine münafıklık lekesi bulaşmışlar ile Allah'ın özürlerini kabul ettiği zayıf kimselerden başkasını göremememden başka bir şey beni üzmemişti.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Tebük'e varıncaya kadar beni hiç anmadı. Tebük'te ordunun içerisinde otururken (beni hatırladı ve) *'Ka'b ne yaptı?'* buyurdu. Selemeoğulları'ndan biri, 'Ey Allah'ın Resûlü! İki kaftanı ve kibirle iki tarafa bakması onu gazaya katılmaktan alıkoydu' dedi. Bunun üzerine Muâz bin Cebel,

'Söylediğin söz çirkin oldu' diye karşılık verdi ve sözüne devamla, 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a yemin ederim ki bizim onun hakkında bildiğimiz tek şey ancak hayırdır' dedi.

Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sustu.

(Kâ'b bin Mâlik radıyallahu anh devamla der ki) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin geri (Tebük'ten Medine'ye) yönelerek dönmekte olduğu haberi ulaştığında bana bir keder geldi. Yalan söylemeyi düşünmeye başladım. Kendi kendime, 'Yarın Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin öfkesinden ne şekilde çıkabilirim' diyordum. Bu konuda ailemden aklı eren herkesten yardım istedim. Fakat 'Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem geldi' denildiğinde içimdeki batıl ve geçersiz düşünceler kaybolup gitti. İçerisinde yalan bulunan hiçbir şeyle Resûlullah'ın kızmasından kurtulamayacağımı anladım. Bundan dolayı Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme doğruyu söylemeye karar verdim.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sabahleyin geldi. Resûl-i Ekrem yolculuktan döndüğünde ilk önce mescide girip orada iki rekât namaz kılar, arkasından halkın arasına (çıkıp onlarla konuşmak için aralarına) otururdu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yine bu şekilde yapınca savaşa katılmayanlar O'nun yanına geldi ve yemin edip savaştan geri kalmalarının mazeretini anlatmaya başladılar.

Bu kimseler seksen küsur kadardı. Ardından Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, onların dış görünüşlerine göre mazeretlerini kabul etti. Onlardan tekrar biat alıp kendilerine bağışlanma diledi. Gizli durumlarını da Allah'a havale etti. Bu sırada ben de O'nun yanına geldim, selam verdim. Kızgın bir edayla gülümsedi. Sonra da *'Gel bakalım'* dedi. Yürüyüp yanına vardım, önüne oturdum. Bana,

'Seni Tebük gazvesine katılmaktan alıkoyan şey nedir? Bineğini satın almamış mıydın?' buyurdu. Şöyle cevap verdim:

'Evet, satın aldım. Allah'a yemin ederim ki ey Allah'ın Resûlü, eğer dünya halkından senden başka kimsenin yanında böyle otursaydım bir mazeretle onun kızgınlığından çıkabileceğim görüşüne varırdım. Bana tartışma kabiliyeti verilmiştir. Ancak Allah'a yemin ederim ki şunu bildim ki senin beni kabul edebileceğin bir yalanı sana söylesem çok geçmeden Allah, seni bana karşı öfkelendirir. Doğru söylersem de bana darılırsın. Allah'ın bu hâlimi bağışlamasını umarım. Allah'a yemin olsun ki yok, hiçbir mazeretim yoktu. Allah'a yemin ederim ki seninle gelmediğim zamanki hâlimden daha güçlü ve daha zengin asla olmamıştım.'

Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *'Şunu iyi bilin ki bu doğru söyledi. Allah senin hakkında hüküm verene kadar kalk git'* buyurdu.

Bunun üzerine kalkıp gittim. Selemeoğulları'ndan birtakım kimseler peşime düştü ve bana, 'Allah'a yemin olsun ki bildiğimiz kadarıyla sen bundan önce bir suç işlemedin. Sen savaşa katılmayan diğerlerinin mazeret sundukları gibi Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme mazeret sunmamakla aciz bir vaziyete düştün. Hâlbuki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin sana bağışlama duası etmesi, işlediğin suçunda sana yeterdi' dediler.

Allah'a yemin olsun ki sürekli bu konuda bana ısrar edip durdular. Öyle ki içimden geri dönüp yalan söylemek geldi. Sonra onlara, 'Bu durumla karşılaşan benim gibi başka birisi var mıdır?' diye sordum. Onlar,

'Evet, iki kişi de senin söylediğin gibi söyledi. Onlara da sana söylenenler söylendi' dediler. Onların kim olduğunu sordum. Mürâre ibnü'r-Rebî el-Amrî ile Hilâl ibni Ümeyye el-Vàkıdî, dediler.

Böylece Bedir savaşına katılmış, kendilerinde örnek alınacak güzellikler bulunan iki salih kimseyi söylediler. Bu iki zatı bana söylediklerinde (fikrimden vazgeçerek) yürüyüp gittim.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, savaşa katılmayanlar arasından üç kişiyle konuşmayı Müslümanlar'a yasakladı. Bunun üzerine halk bizimle konuşmaktan kaçındı. Bize karşı davranışları değişti. Öyle ki benim nazarımda yeryüzü değişmiş; artık tanıdığım yer, o yer değildi.

Bu şekilde elli gece kaldık. Bu müddet içerisinde o iki arkadaşım olanlara boyun eğip evlerinde ağlayarak oturdular. Ama ben onların en genci ve en dayanıklısı idim. Dışarıya çıkıyor, Müslümanlarla namaza katılıyor, çarşılarda dolaşıyordum. Hiç kimse benimle konuşmuyordu.

Namazdan sonra oturduğu yerdeyken Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme gelip O'na selam verir ve içimden, 'Acaba dudaklarını kıpırdattı mı, selamımı aldı mı almadı mı?' derdim. Sonra O'na yakın bir yerde namaz kılar, sezdirmeden gizlice O'na bakardım. Namaza kalktığımda bana döner, O'nun tarafına yöneldiğimde benden yüzünü çevirirdi.

Neticede insanların benden ilişkiyi kesmesi uzun süre devam edince gidip Ebû Katâde radıyallahu anhın bahçesinin duvarını tırmanıp aştım. Ebû Katâde amcamın oğlu olup en çok sevdiğim bir kişi idi. Ona selam verdim. Vallahi benim selamımı almadı.

'Ey Ebû Katâde! Allah aşkına söyle, benim Allah'ı ve resûlünü sevdiğimi bilmiyor musun?' diye sordum.

Ebû Katâde sustu, cevap vermedi. Yanına oturdum. Allah aşkına, diyerek aynı şeyleri söyledim. Yine sustu.

Tekrar Allah aşkına, diyerek aynı şeyleri söyledim. Bunun üzerine Ebû Katâde, 'Allah ve resûlü daha iyi bilir' dedi.

Gözlerimden yaşlar boşaldı. Geri dönüp duvardan aşarak gittim.

(Ka’b devamla der ki) Ben bu hâldeyken bir ara Medine çarşısında yürüyordum. Birden Medine’ye yiyecek getirip satan Şamlı çiftçilerden biriyle karşılaştım. O, ‘Kâ’b bin Mâlik’i bana kim gösterir?’ diyordu. Halk beni işaret etmeye başladı. Nihayet yanıma geldiğinde bana Gassan hükümdarından bir mektup verdi. Baktım ki mektupta, ‘Bundan sonra şu biline ki senin arkadaşının senden ilişkiyi kestiği haberi bana ulaştı. Allah seni ne hakir olacağın ne de hakkının kaybolacağı bir diyarda yaratmıştır. Dolayısıyla (gel) bize katıl, sana yardım ederiz’ diyordu.

Mektubu okuduğumda (kendi kendime),

‘Bu da başka bir bela’ dedim. Tandırın yanına gidip mektubu onun içinde yaktım.

Elli gecenin kırkı geçtiğinde (bir gün) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin elçisi bana geldi ve ‘Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hanımından ayrılmanı emrediyor’ dedi. Ben ‘Onu boşayayım mı? Yoksa ne yapayım?’ diye sordum.

‘Hayır, boşama. Fakat ondan ayrı dur, ona yaklaşma’ dedi.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin elçisi (diğer) iki arkadaşıma da aynı haberi gönderdi. Bunun üzerine hanımıma, ‘Ailenin yanına git ve Allah bu konuda hükmünü verene kadar onların yanında kal’ dedim.

(Kâ’b bin Mâlik radıyallahu anh devamla der ki) Hilâl ibni Ümeyye’nin hanımı, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme gelerek şöyle sordu:

‘Ey Allah’ın Resûlü! Hilâl ibni Ümeyye gücünü kaybetmiş bir ihtiyardır. Onun bir hizmetçisi de yoktur. Ona hizmet etmemi çirkin görür müsün?’ Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de *‘Hayır, (çirkin görmem). Fakat sana yaklaşmasın’* buyurdu. Hanım, ‘Şu biline ki vallahi, onun hiçbir şeye hareket edecek durumu yoktur. Vallahi bu iş onun başına geldiğinden bugüne kadar devamlı ağlamaktadır.’

Bunun üzerine ailemden biri bana, ‘Hizmet etmesi için Hilâl ibni Ümeyye’nin hanımına izin verdiği gibi sen de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden hanımına izin istesen?’ dedi. Ben de ‘Vallahi bu konuda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden izin istemem. Ben genç bir kimseyken hanımım için izin istediğimde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ne buyuracağını ne bilirim?’ dedim.

Bu hâl üzere on gece daha bekledim. Sonunda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bizimle konuşmayı yasaklamasından bu yana elli gece tamam oldu. Ellinci gecenin sabah namazını kıldığımda ben bir evin damında bulunuyordum. Allah'ın (Tevbe suresi, 9/118. ayette) belirttiği hâl üzere yeryüzü bütün genişliğine rağmen bana dar gelmiş, ruhum daralmıştı. Tam bu sırada Sel' dağına çıkmış birinin olanca sesiyle 'Ey Kâ'b bin Mâlik! Müjde!' diye bağırdığı sesini duydum.

Hemen secdeye kapandım. Ferahlamanın geldiğini anladım. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sabah namazını kıldırdığında Allah'ın bizim tevbemizi kabul buyurduğunu bildirmiş, bunun üzerine halk bizi müjdelemeye koşmuştu.

İki arkadaşıma da müjdelemek için (birtakım kimseler) koşup gitmişti. Bir adam (Zübeyr bin Avvâm) bu haberi müjdelemek için bana doğru atını koşturmuştu. Yine Eslem kabilesinden birisi (Hamza ibni Amr) da koşup dağa çıkmıştı. Ses, attan daha süratli idi. Beni müjdelediği sesini duyduğum kimse geldiğinde iki kat elbisemi çıkarıp müjdesine karşılık ona giydirdim. Vallahi o gün bu iki elbisemden başka elbisem de yoktu. (Ebû Katâde'den) ödünç iki kat elbise alıp giydim ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme gittim. Halk,

'Allah'ın tevbeni kabul etmesi sana mübarek olsun' diyerek gruplar hâlinde benimle görüşüp tevbemi tebrik ediyorlardı.

(Kâ'b bin Mâlik radıyallahu anh devamla der ki) Nihayet mescide girdiğimde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin oturmakta olduğunu gördüm. Etrafında insanlar vardı. Hemen Talha bin Ubeydullah ayağa kalktı. Koşup geldi, benimle musafaha etti ve beni kutladı. Talha'nın bu davranışını hiç unutmam. Muhacirlerden onun dışında hiç kimse benim için kalkmamıştı.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme selam verdim. Sevinçten yüzü parıldayarak '*Annenin seni doğurduğundan bu yana sana gelen en hayırlı günden dolayı sevin'* buyurdu.

'Ey Allah'ın Resûlü! Bu müjde senin tarafından mı yoksa Allah katından mıdır?' diye sordum. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Allah katındandır' buyurdu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sevinçli olduğunda yüzü nurlanır hatta bir ay parçası gibi olurdu. Biz O'nun sevindiğini bu hâlinden anlardık. Önüne oturduğumda O'na, 'Ey Allah'ın Resûlü! Tevbemin kabulünden dolayı malımı Allah'a ve resûlüne sadaka olarak verdim' dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Malının bir kısmını kendine ayır, bu senin için daha hayırlıdır' buyurdu. Ben de 'O hâlde Hayber ganimetinden gelen hissemi kendime ayırdım' dedim. Sonra da 'Ey Allah'ın Resûlü! Şüphesiz Allah beni ancak doğruluk sayesinde kurtarmıştır. Tevbemden dolayı hayatta kaldığım sürece sadece doğru söyleyeceğim' dedim.

Allah'a yemin ederim ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme doğruyu söylememden bu tarafa, doğru sözlü olma konusunda, Allah'ın beni imtihan ettiğinden daha iyi imtihan ettiği herhangi bir Müslüman bilemiyorum. Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme o sözleri söylediğim günden bu yana yalana yeltenmedim. Hayatta kaldığım sürece Allah'ın beni bu hâl üzere muhafaza etmesini temenni ederim. Allah, resûlüne,

'Doğrusu Allah, Müslümanlar'dan bir grubun kalpleri eğrilmeye yüz tuttuktan sonra peygamberi ve güçlük zamanında ona uyan muhacirlerle ensarı affetti. Sonra da onların tevbelerini kabul etti. Çünkü O, onlara karşı çok şefkatli, çok merhametlidir. Ve (seferden) geri bırakılan üç kişinin de (tevbelerini kabul etti). Yeryüzü genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları kendilerini sıktıkça sıkmıştı. Nihayet Allah'tan (O'nun azabından) yine Allah'a sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Sonra (eski hâllerine) dönmeleri için Allah onların tevbesini kabul etti. Çünkü Allah tevbeyi çok kabul eden, pek esirgeyendir. Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru kimselerle birlikte olun' (Tevbe suresi, 9/117-119) ayetine kadar indirdi.

Vallahi, Allah beni İslam'a eriştirdikten sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme karşı doğru sözlü olma nimetinden daha büyük bir nimet bana ihsan etmemiştir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme yalan söyleyip de helak olma durumuna düşmeme nimeti, en büyük nimettir.

Nitekim Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme yalan söyleyenler helak olmuştur. Çünkü Allah, yalan söyleyenler için vahiy indirdiğinde bir kimse için söylenebilecek en kötü sözü söylemiş ve haklarında, *'Onların yanına döndüğünüz zaman size, kendilerinden (onları cezalandırmaktan) vazgeçmeniz için Allah adına and içecekler. Artık onlardan yüz çevirin. Çünkü onlar murdardır. Kazanmakta olduklarına (kötü işlerine) karşılık ceza olarak varacakları yer cehennemdir. Onlardan razı olasınız diye size yemin edecekler. Fakat siz onlardan razı olsanız bile Allah, fasıklar topluluğundan asla razı olmaz'* (Tevbe suresi, 95-96) buyurmuştur.

(Kâ'b bin Mâlik radıyallahu anh devamla der ki) Biz üç kişi, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme yemin eden ve mazeretlerini kabul edip biat yaparak haklarında bağışlama dilediği kişilerin konumundan geri bırakılmıştık. Allah hakkımızda kararını verene kadar Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizim durumumuzu geri bırakıp ertelemişti. Çünkü Allah (bizim hakkımızda), *'Ve (seferden) geri bırakılan üç kişinin de (tevbelerini kabul etti)'* (Tevbe suresi, 9/118) buyurmuştur. Buradaki "geri bırakılan", Allah'ın zikrettiği savaştan geri kalmamız değildir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin bizim durumumuzu erteleyerek kendisine yemin edip de mazeretlerini kabul ettiği kimselerin durumundan geriye bırakılanlardır."[356]

E. EVLERİNDE OTURUP CİHADA GİTMEYENLERİN TEHDİT EDİLMESİ

1. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin 'Kendinizi Ellerinizle Tehlikeye Atmayın' Ayetiyle Neyin Kastedildiği Hakkındaki Yorumu

Ebû İmrân rahimehullah anlatıyor:

"Muhacirlerden bir kişi, (o sırada Bizans'ın egemenliğinde bulunan) Konstantiniye/İstanbul'da düşman safına hücum edip safı yardı. O sırada Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh da bizimle beraber bulunmaktaydı. Müslümanlar'dan bazıları,

'Bu kişi kendi eliyle kendini tehlikeye attı!' diyordu. Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh şöyle söyledi:

‘Biz bu ayeti daha iyi biliriz. Çünkü o bizim hakkımızda nazil oldu. Biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme arkadaşlık yaptık, bütün gazvelerinde onunla beraber bulunduk ve ona yardımcı olduk. İslam yayıldığında ve galip geldiğinde biz ensar topluluğu bir araya gelip gizlice,

‘Allah bizi Peygamber aleyhisselamın sohbetiyle şereflendirdi. O’na yardım etmekle bize ikramda bulundu. İslam yayılıncaya, Müslümanlar çoğalıncaya kadar bu işe devam ettik. Biz bu cihadı aile fertlerimize, mallarımıza ve çocuklarımıza üstün tuttuk. Artık savaş azalmıştır. Biz aile fertlerimize dönelim, çocuklarımıza gidelim ve onların arasında bulunalım!’ dedik.

İşte o zaman bu ayet, bizim hakkımızda nazil oldu. O hâlde tehlike; mal, aile fertleri arasında bulunup cihadı terk etmektedir!”[357]

F. CİHADI TERK EDİP ZİRAAT İŞLERİYLE UĞRAŞANLARIN UYARILMASI

1. Abdullah bin Amr ibni’l-Âs’ın Cihadı Terk Eden Kimse Hakkındaki Görüşü

Yahyâ bin Ebî Amr eş-Şeybânî rahimehullah anlatıyor:

“(Bir gün) Yemenliler’den birkaç kişi, Abdullah bin Amr ibni’l-Âs radıyallahu anhın yanından geçti. Ona, ‘Müslüman olmuş, İslam’ı güzel olmuş; hicret etmiş, hicreti de güzel olmuş; cihad etmiş, cihadı da güzel olmuş; sonra Yemen’deki anne ve babasının yanına gitmiş, onlara da iyilikte bulunmuş ve merhamet etmiş bir kimse hakkında görüşün nedir?’ diye sordular. Abdullah bin Amr radıyallahu anh onlara,

‘Siz ne diyorsunuz?’ diye sordu. Onlar, ‘Bizim kanaatimize göre bu kişi topukları üzerine geri dönmüştür!’ dediler. Abdullah bin Amr radıyallahu anh,

‘Hayır! O, cennettedir. Fakat ben size topukları üzerine geri döneni haber vereyim: O öyle bir kişidir ki Müslüman olmuş, İslam’ı güzel olmuş; hicret etmiş, hicreti güzel olmuş; cihad etmiş, cihadı güzel olmuş. Sonra Şam çiftçilerinden birisinin tarlasını vergisiyle beraber elinden alır ve kendini tamamen ekip biçmeye vererek cihadı bırakır. İşte bu, gerisin geriye dönen kişidir!’ dedi.”[358]

G. FİTNEYİ KÖKÜNDEN KAZIMAK İÇİN HIZLICA ALLAH YOLUNDA SAVAŞA ÇIKMAK

1. Müreysî Savaşında Geçen Olay

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

“Biz bir savaşta bulunuyorduk. Muhacirlerden bir kişi, ensardan birinin arkasından vurdu. Ensardan olan kişi, ‘Ey ensar topluluğu!’ diye bağırdı. Muhacir olan kişi de ‘Ey muhacirler topluluğu!’ diye bağırdı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu sözü işitti ve *‘Yine cahiliye davasını yenilemek mi istiyorsunuz?’* buyurdu. Onlar,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Muhacirlerden bir kişi, ensardan bir kişinin arkasından vurdu!’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Bu cahiliye davasını bırakınız. Bu pis bir şeydir!’* diye buyurdu.

Bunu (münafıkların lideri) Abdullah bin Übeyy işitti. ‘Demek muhacirler böyle yaptı… Vallahi hele bir Medine’ye dönelim; güçlü ve şerefli olan, hor ve zelil olanı oradan çıkaracaktır!’ dedi.

Onun bu sözü Peygamber aleyhisselama ulaştı. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Beni bırak da şu münafığın boynunu vurayım!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Onun yakasını bırak. Halk, Muhammed arkadaşlarını öldürüyor, demesin’ buyurdu.

O sırada ensar, sayıca muhacirlerden çok fazlaydı. Sonra muhacirler ensardan daha fazla oldu.”[359]

H. ASKERİN SAVAŞTA YÜZ YİRMİ GÜNDEN FAZLA BEKLETİLMEMESİ

1. Bir Kadın ile Hz. Ömer Arasında Geçen Kıssa

İbni Cüreyc rahimehullah anlatıyor:

“Güvendiğim birisi bana şunu anlattı:

Ömer radıyallahu anh (bir gün) dolaşırken bir kadının şu beyitleri okuduğunu işitti:

Bu gece çok uzadı. Her taraf çok karardı.
Kendisiyle oynaşacağım bir sevgilinin olmayışı beni uykusuz bıraktı.

Eğer misli olmayan Allah’ın korkusu olmasaydı,
Bu karyolanın/sedirin her tarafı şiddetli bir şekilde sarsılırdı.

Ömer o kadına, ‘Derdin nedir?’ diye sordu. Kadın da ‘Kocamı birkaç aydan beri gurbete gönderdin. Ben de onu özledim!’ dedi. Ömer radıyallahu anh,

‘Sen kötü bir şey mi yapmak istedin?’ diye sordu. Kadın, ‘Allah’a sığınırım!’ cevabını verince Ömer radıyallahu anh, ‘O hâlde nefsine hâkim ol. Hemen birini gönderiyorum!’ dedi.

Böylece Ömer radıyallahu anh, kadının kocasına haber gönderdi. Sonra kızı Hafsa radıyallahu anhânın yanına vardı ve ‘Ey Hafsa! Sana benim için çok önemli bir şey soracağım. Beni bu sıkıntıdan kurtar! Kadın kaç ayda kocasına özlem duyar?’ dedi.

Hafsa radıyallahu anhâ utanarak başını eğdi. Ömer radıyallahu anh, ‘Kızım, utanma. Dinde utanma olmaz’ dedi.

Hafsa eliyle üç veya dört ay diye işaret etti. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh komutanlarına, ‘Askerler dört aydan fazla sınır boylarında bekletilmesin’ diye mektup yazdı.”[360]

I. SAHABENİN ALLAH YOLUNDA TOZA BULANMAYA KATLANMASI

1. Peygamber Aleyhisselamın Allah Yolunda Tozdan Kaçınana Sitem Etmesi

Rebî bin Zeyd radıyallahu anh dedi ki:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün Allah yolunda cihad esnasında) yürürken Kureyş'ten bir gencin yoldan saparak yürüdüğünü görüp *'Bu kişi filanca adam değil midir?'* diye sordu. Sahabeler, 'Evet, odur' dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Onu bana çağırın!'* buyurdu.

O kişi geldi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *'Niçin yoldan saptın?'* diye sordu. 'Tozdan hoşlanmıyorum!' cevabını verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Sakın yoldan uzaklaşma. Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki (Allah yolunda karşılaştığın) bu toz, cennetin kokularındandır!' buyurdu."[361]

2. Câbir bin Abdullah'ın Kıssası

Ebu'l-Musabbih el-Makraî rahimehullah dedi ki:

"Biz Mâlik bin Abdullah el-Has'amî'nin komutasında bir grup ile beraber Rum topraklarında ilerliyorduk. Mâlik bin Abdullah el-Has'amî, Câbir bin Abdullah radıyallahu anhın yanından geçti. Bu sırada Câbir bin Abdullah radıyallahu anh katırından inmiş, yularından çekiyordu. Mâlik bin Abdullah el-Has'amî ona,

'Ey Câbir! Bineğine bin, Allah sana binmen için binek vermiştir' dedi. Câbir bin Abdullah radıyallahu anh, 'Ben hem hayvanıma istirahat veriyorum hem insanlara yük olmuyorum. Ayrıca Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin *'Kimin iki ayağı Allah yolunda tozlanırsa Allah da ona cehennem ateşini haram kılar'* diye buyurduğunu işittim' dedi.

Mâlik bin Abdullah el-Has'amî, Câbir bin Abdullah radıyallahu anhın sesini duyabildiği yere doğru ilerledi. Yüksek sesiyle 'Ey Câbir! Bineğine bin, Allah sana binmen için binek vermiştir' dedi.

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh, onun ne demek istediğini anladı ve ‘Ben hem hayvanıma istirahat veriyorum hem insanlara yük olmuyorum. Ayrıca Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin *‘Kimin iki ayağı Allah yolunda tozlanırsa Allah da ona cehennem ateşini haram kılar’* diye buyurduğunu işittim’ dedi.

Bunun üzerine herkes bineklerinden indi. O gün ordunun en fazla yaya yürüdüğü bir gün oldu.”[362]

İ. ALLAH YOLUNDA CİHADDA BİRBİRİNE HİZMETTE BULUNMAK

1. Cihad Sırasında Oruç Tutmayanların Oruç Tutanlara Hizmet Etmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Biz bir seferde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte bulunuyorduk. Kimimiz oruçluydu kimimiz değildi. Derken bir yerde konakladık. Çok sıcak bir gündü. İçimizde en çok gölge bulanlar, abası olanlardı. Bazılarımız da güneşten eliyle gölge yaparak korunuyordu. Böylece oruçlu kimseler adeta baygın düştüler. Oruç tutmayanlar, kalkıp çadırları kurdular ve bineklere su verdiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Oruç tutmayanlar bugün (bütün) mükâfatı elde ettiler’ buyurdu.[363]

2. Hizmette Önde Olmak

Ebû Kılâbe radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah’ın ashabından bazı kimseler (seferden) geldiler. Arkadaşlarından birini hayırla överek ‘Onun gibi birini görmedik. Bir yerde dursak hep Kur’an okuyor. Bir yerde konaklasak hemen namaz kılıyordu!’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Bu durumda onun hizmetini kim görüyor? Onun devesine veya bineğine kim yem veriyor?’ diye sordu. Sahabeler, ‘Biz!’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘O hâlde hepiniz ondan daha hayırlısınız!’ buyurdu.”[364]

3. Cihada Çıkan Sahabelerin Eşyalarını Taşımak

Saîd bin Cumhân rahimehullah anlatıyor:

"Ben Sefîne radıyallahu anha (esas) ismini sordum. O da bana, 'Söyleyeyim: (Esas) ismim 'Sefîne' değil. 'Sefîne' adını bana Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem verdi' dedi.

'Niçin sana 'sefîne' (gemi) adını verdi?' diye sordum. Şöyle anlattı:

'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, ashabıyla birlikte (bir sefere) çıktı. Eşyalarını taşımak kendilerine ağır gelmişti. Resûlullah bana, *'Abanı yere aç!'* buyurdu.

Ben de yere açtım. Sahabelerin eşyasını içine koydu ve sırtıma yükledi. Sonra da *'Haydi taşı, sen sefînesin'* buyurdu. Eğer o gün bir, iki, beş hatta altı yükünü sırtıma yükleyip taşısaydım bana hiç ağır gelmezdi' dedi."[365]

J. ALLAH YOLUNDA CİHADDA İKEN ORUÇ TUTMAK

1. Peygamber Aleyhisselam ile Ashabının Şiddetli Sıcağa Rağmen Seferde Oruç Tutmaları

Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Peygamber aleyhisselamın bir seferdeyken oruç tuttuğunu gördüm. Hava o kadar sıcaktı ki sıcaklığın şiddetinden kişi elini başına koyuyordu. Aramızda Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile Abdullah bin Revâha'dan başka oruçlu kimse yoktu."[366]

K. ALLAH YOLUNDA CİHADDA İKEN NAMAZ KILMAK

1. Peygamber Aleyhisselamın Bedir Savaşında Kıldığı Namaz

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

"Bedir savaşında aramızda Mikdâd'dan başka at üzerinde olan yoktu. Doğrusu o gün kimi gördüysem yatıyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sabaha kadar bir ağacın altında namaz kılıyor ve ağlıyordu."[367]

2. Peygamber Aleyhisselamın Usfân'da Namaz Kılması

Ebû Ayyâş radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz Usfân'da Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bulunuyorduk. Müşriklerin başında (o sırada henüz daha Müslüman olmamış) Hâlid bin Velîd olduğu hâlde bizi karşıladılar. Bizimle kıble arasına girdiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bize öğle namazını cemaatle kıldırdı. (Bu hâlimizi gören) müşrikler, 'Onlar bu hâl üzerinde iken onlara aniden hücum etseydik! Onları gafil avlardık' dediler. Sonra da şöyle dediler:

'Namaz onlar için her şeyden hatta canlarından ve çocuklarından daha sevimlidir. Biraz sonra bir namaz vakti daha gelecek ve namaza duracaklar. O zaman biz onlara baskın yaparız.'

Bunun üzerine öğle ile ikindi arasında Cebrâîl aleyhisselam korku namazına dair şu ayetleri indirdi:

'Sen onların içinde olup da cephede onlara namazı kıldırırsan askerin bir kısmı seninle namaza dursun.

Silahlarını da yanlarına alsınlar. Bunlar secdeye vardıkları zaman ötekiler arkanızda beklesinler. Sonra o namaz kılmamış grup gelsin, sizinle beraber namazı kılsınlar. Onlar da ihtiyatlı bulunsunlar. Silahlarını yanlarına alsınlar.

Kâfirler arzu ederler ki siz silahlarınızdan ve eşyalarınızdan gafil bulunasınız da onlar size ansızın baskın yapsınlar. Eğer yağmurdan dolayı size bir eziyet gelirse veya hasta iseniz silahlarınızı bırakmanızda üzerinize bir günah yoktur. Bununla beraber ihtiyatı elden bırakmayınız. Şüphesiz ki Allah, kâfirler için aşağılayıcı bir azap hazırlamıştır.' (Nisâ suresi, 4/102)"[368]

3. Abbâd bin Bişr el-Ensârî'nin Cihad Zamanında Gece Namazı Kılması

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

“Biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber (626 yılında) Zâtü’r-Rikà gazvesine çıktık. Nahle denilen yere vardığımızda adamın biri, müşriklerden birinin hanımına dokundu. O sırada kadının kocası evde yoktu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kafileyle dönüp geldiğinde kadının kocası çıkageldi. Bu durum ona anlatıldı. Bunun üzerine o adam,

‘Muhammed’in arkadaşlarından birinin kanını dökmedikçe (onlardan) vazgeçmeyeceğim’ diye yemin etti. Adam arkamıza düşüp yola çıktı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin izini takip etti. Resûlullah bir yerde konakladı ve *‘Bu gece benim için kim nöbet tutar?’* buyurdu. Muhacirlerden Ammâr bin Yâsir ile ensardan Abbâd bin Bişr ayağa kalkıp ‘Biz nöbet tutarız, ey Allah’ın Resûlü!’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlara,

‘Vadinin çıkış yerinde nöbet bekleyin’ buyurdu.

O ikisi vadinin çıkış yerine geldiklerinde Abbâd bin Bişr, Ammâr bin Yâsir’e: ‘Gecenin başında mı sonunda mı nöbet tutmak istiyorsun?’ dedi. Ammâr bin Yâsir, Abbâd bin Bişr’e: ‘Gecenin başında sen nöbet tut’ dedi.

Bunun üzerine Ammâr bin Yâsir radıyallahu anh uzanıp yattı. Abbâd bin Bişr radıyallahu anh da namaza durdu. O sırada bizi takip eden müşrik, yol ağzına gelmiş. Namaza duran Abbâd bin Bişr’i görünce nöbetçi olduğunu anlayarak ona bir ok attı. Abbâd bin Bişr, o oku çekip yere attı ve namaza devam etti. Adam bir ok daha attı. Abbâd bin Bişr, o oku da çekip yere attı ve namaza devam etti. Adam bir ok daha attı. Abbâd bin Bişr, o oku da çıkarıp yere attı, sonra rükûya vardı ve secdeye gitti. Ondan sonra Ammâr bin Yâsir’e,

‘Kalk, ben yaralandım, artık hareket edemiyorum!’ dedi.

Bunun üzerine Ammâr bin Yâsir radıyallahu anh hemen yerinden fırladı. Adam onu görünce kendisini fark ettiklerini anlayarak kaçtı. Ammâr bin Yâsir, arkadaşının kanlar içindeki hâlini görünce:

‘Sübhânallâh! İlk yarayı alınca neden beni uyandırmadın?’ dedi. Abbâd bin Bişr radıyallahu anh, ‘Ben (Kur’an’dan) bir sure okuyordum, yarıda kesmek istemedim. Fakat adam bana ikinci ve üçüncü oku da atınca rükûya varıp seni uyandırdım. Allah’a yemin ederim ki eğer bende Peygamber aleyhisselamın beklenmesini emrettiği bu yerin nöbetçisiz kalacağı düşüncesi olmasaydı sureyi tamamlamadan o beni öldürmüş olurdu’ dedi.”[369]

4. Abdullah bin Uneys’in Cihada Çıktığında Namazı Kaçırma Endişesiyle Namazı Başıyla İma Ederek Kılması

Abdullah bin Uneys radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) beni çağırdı ve *‘Bana ulaştığına göre Hâlid bin Süfyân bin Nubeyh el-Huzelî benimle savaşmak için Araplar’ı etrafına topluyormuş. Şimdi Urâne’deymiş. Git, onu öldür’* buyurdu. Ben de ‘Onu bana tarif et’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Onda bir titreme vardır’ buyurdu.

Bunun üzerine kılıcımı kuşanarak yola çıktım. Onu Urâne vadisinde beraberinde kadınlar olduğu hâlde buldum. Onlar için bir yer yapıyordu. Onu gördüğümde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bana bahsettiği gibi bir titreme olduğunu fark ettim. Ona doğru ilerledim. Aramızda uzun bir kapışma olur da namazımı kaçırırım endişesiyle yürürken ima yoluyla rükû ve secde içinde başımla ima ederek namazımı eda ettim.

Yanına vardığımda ‘Sen kimsin?’ dedi. ‘Şu adamla (Resûlullah) savaşmak için Araplar’ı topladığını işiten ve sana yardıma gelen bir Arap’ım’ dedim. Hâlid bin Süfyân bana, ‘Evet, bunun için hazırlık yapıyorum’ dedi.

Sonra bir fırsat buluncaya kadar onu oyaladım. Fırsat bulunca da kılıçla öldürdüm. Üzerine kapanan kadınları arasında yere serilmiş hâlde bırakıp çıktım. Peygamber aleyhisselamın yanına geldiğimde bana,

‘Bu yüz, kurtuluşa erdi’ buyurdu. ‘Evet, ey Allah’ın Resûlü! Onu öldürdüm’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Doğru söylüyorsun’* buyurdu.

Sonra beni alarak evine götürdü ve bir asa verip *'Şu asayı al, yanında sakla'* buyurdu.

Ben asayı alarak dışarı çıktım. Arkadaşlar, 'Bu asa nedir?' diye sordular. Ben de 'Bunu bana Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem verdi ve 'Yanında sakla' diye emretti' dedim. Arkadaşlarım, 'Dönüp bunun sebebini ona sor' dediler. Ben de geri dönüp 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu asayı bana niçin verdin?' diye sordum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Kıyamet günü aramızda bir alamet olması için. Kıyamet günü çok az kimsede asa bulunur' buyurdu.

Abdullah bin Uneys radıyallahu anh ölünceye kadar o asayı yanından ayırmadı. Öldüğünde vasiyeti gereği asa kefeni içine konarak onunla beraber defnedildi."[370]

L. ALLAH YOLUNDA CİHAD EDERKEN ALLAH'I ZİKRETMEK

1. Mekke'nin Fethi Gecesi Sahabelerin Allah'ı Zikretmesi

Saîd bin Müseyyeb rahimehullah anlatıyor:

"Müslümanlar Mekke'ye fetih gecesi girdiler ve sabaha kadar ('Allâhuekber' diye) tekbir getirmeye, ('lâ ilâhe illallâh' diye) tehlil yapmaya ve Kâbe'yi tavaf etmeye devam ettiler. Bunun üzerine Ebû Süfyân, (karısı) Hind'e: 'Bunun Allah'tan olduğunu düşünüyor musun?' diye sordu. Hind, 'Evet, bu, Allah'tandır!' dedi.

Sonra Ebû Süfyân sabahladı ve Resûlullah'ın huzuruna gitti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona, *'Sen Hind'e, 'Bunun Allah'tan olduğunu düşünüyor musun?' dedin. O da sana, 'Evet, bu, Allah'tandır' dedi'* buyurdu. Ebû Süfyân,

'Ben şahadet ederim ki sen, Allah'ın kulu ve resûlüsün. Ebû Süfyân'ın kendisiyle ant içtiği Allah'a yemin ederim ki benim bu sözümü Hind'den başka hiç kimse işitmedi' dedi."[371]

2. Sahabenin Hayber Savaşında Her Vadide Zikretmeleri

Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Hayber gazasına çıktığında veya Hayber’e yöneldiğinde sahabeler her bir vadiye girdiğinde *‘Allâhuekber’, ‘lâ ilâhe illallâh’* diye yüksek sesle tekbir ve tevhid getirmeye başladı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Nefislerinize şefkat ve merhamet ediniz. Kesinlikle siz sağır ve gaib bir kimseyi çağırmıyorsunuz. İşiten, yakın olan ve sizinle beraber bulunan bir Zat-ı Kibriya’yı çağırıyorsunuz’ buyurdu.

Ben de Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bunları söylerken Resûlullah’ın bineğinin tam arkasında bulunuyordum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem benim ‘lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh’ dediğimi işitti. Bunun üzerine bana,

‘Ey Abdullah bin Kays!’ buyurdu. ‘Buyur, ey Allah’ın Resûlü!’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sana cennet hazinesinden bir kelimeyi haber vereyim mi?’ buyurdu. ‘Evet, (haber ver), ey Allah’ın Resûlü! Anam-babam sana feda olsun!’ dediğimde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘O, ***‘lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh’*** *sözüdür’* buyurdu.”[372]

3. Sahabelerin Cihad Sırasında Yokuş ve İnişlerde Tekbir ve Tesbih Getirmeleri

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

“Biz (cihada giderken) bir tepeye çıktığımızda (*Allâhuekber* diye) tekbir getirirdik. Bir dereye/düzlüğe indiğimizde de (*sübhânallâh* diye) tesbih getirirdik.”[373]

4. Abdullah ibni Ömer’in Cihad Edenleri İki Kısma Ayırması

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“İnsanlar cihad ederken iki kısımdır:

Bir kısmı cihada çıkarken Allah'ı çok zikreder, çok öğüt alır, yürüyüşte fesattan sakınır, arkadaşına güzel tavsiyelerde bulunur, mallarının en güzelini Allah yolunda infak eder. Onlar dünya malını kazanmaktan ziyade dünya malını Allah yolunda harcamaktan sevinç duyarlar. Bir cihada katıldıklarında savaş alanında Allah'ın, kalplerinde bulunan en küçük bir şüpheye ve Müslümanlar hakkında önemsiz bir kötü niyete muttali olmasından hayâ duyarlardı. Ganimet mallarından bir şeyler çalma imkânına sahip olduklarında kalplerini ve amellerini bundan tertemiz tutarlardı. Şeytan onlara fitne vermeye, kalplerini yaralamaya muktedir olmazdı. İşte bunlardır ki Allah, kendi dinini onların eliyle üste çıkarır ve düşmanlarını mağlup eder.

İkinci kısma gelince; cihada çıkar fakat Allah'ı zikretmez, öğüt almaz, fesattan sakınmaz, malını infak etmezler. İnfak ederse istemeyerek infakta bulunur. İnfak ettiğini de bir borç ve zarar olarak kabul eder. Şeytan bunu onlara devamlı fısıldar. Savaş meydanına vardıklarında en son adamın arkasında, savaşı terk edenler içinde olurlar. Dağların başlarına sığınır, savaşın sonunu beklerler. Allah, Müslümanlar'a zafer verirse herkesten çok yaygara koparır, türlü yalanlar uydururlar. Ganimetten çalma fırsatı bulurlarsa hiç çekinmeden bunu yaparlar. Şeytan onlara, 'Bu ganimet malıdır' der. Allah onlara bolluk verdiğinde azarlar. Bir darlığa düştüklerinde de şeytan onları zengin olma ihtirasıyla yoldan çıkarır. İşte bunlar, sadece cisimleriyle mü'minler arasında bulunurlar. Fakat niyetleri ve işleri onlarınkinden tamamen ayrı olduğu için Allah onları kıyamet günü mü'minlerden ayırır."[374]

M. ALLAH YOLUNDA CİHADA ÇIKARKEN CİHAD ESNASINDA VE CİHADDAN SONRA DUA ETMEK

1. Peygamber Aleyhisselamın Bedir'deki Duası Üzerine Müslümanlar'ı Meleklerle Desteklemesi

Ömer radıyallahu anh dedi ki:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Bedir savaşı günü olduğunda ashabına baktı, üç yüz küsür kişiydiler. Müşriklere baktı, onlar da bin küsur kişiydiler. Sırtında abası ve izarı olduğu hâlde kıbleye yönelip *‘Ey Allah’ım! Bana vaat ettiğini yerine getir. Ey Allah’ım! Eğer bu Müslüman topluluğu helak olursa yeryüzünde artık bundan sonra ibadet edilmez’* diye dua etti.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, abası sırtından düşünceye kadar devamlı surette Rabbinden yardım talep ediyor, dua ediyordu. Derken Ebû Bekir radıyallahu anh yanına geldi, abasını alarak tekrar omuzlarına koydu. Sonra arkasında durarak ‘Ey Allah’ın Resülü! Rabbine yalvarışın yeterlidir. Kesinlikle Rabbin sana vaat ettiğini yerine getirecektir!’ dedi.

Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti indirdi:

‘Hatırlayın ki siz rabbinizden yardım istiyordunuz. O da ‘Ben peş peşe gelen bin melek ile size yardım edeceğim’ diyerek duanızı kabul buyurdu’ (Enfâl suresi, 8/9)”[375]

2. Peygamber Aleyhisselamın Bedir Gazvesinde Müslümanlar için Ettiği Dua

Abdullah bin Amr bin Âs radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Bedir savaşı günü üç yüz on beş kişiyle yola çıktı. Bedir’e vardığında, *‘Allah’ım! Müslümanlar yalın ayaktırlar, onlara binekler ihsan eyle. Allah’ım! Bunlar çıplaktırlar, bunlara elbise ihsan eyle. Allah’ım! Bunlar açtırlar, bunları doyur’* diye dua etti.

Bu duanın ardından yüce Allah, Bedir savaşı gününde galibiyeti Müslümanlar’a ihsan etti. Müslümanlar geri dönerken herkeste ya bir ya da iki deve ganimet malı vardı. Açtılar, doydular.”[376]

3. Sahabeler Bedir’de Savaşırken Peygamber Aleyhisselamın Dua Etmesi

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Bedir savaşı günü (Kureyşli müşriklerle) biraz savaştıktan sonra Resûlullah’ın ne yaptığını görmek için hızlıca yanına geldim. Baktım ki secdeye kapanmış vaziyette *‘ya Hayy, ya Kayyûm’* diye dua ediyor, başka bir şey söylemiyordu.

Tekrar savaş meydanına döndüm. Sonra tekrar geldim, baktım ki yine secde hâlinde. Sonra savaşa tekrar döndüm.

Yine Resûlullah'ın yanına geldim. Baktım ki Resûlullah yine secde hâlinde. Yine aynı sözleri tekrar ediyordu. Allah ona zaferi nasip edinceye kadar bu duayı yapmaya devam etti."[377]

4. Peygamber Aleyhisselamın Bedir Gazvesinde Israrla Dua Etmesi

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin Bedir savaşı günündeki duasından daha ısrarlı dua eden kimseyi işitmedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, '*Allah'ım! Sana verdiğin söz ve vaadinle yemin verdiriyorum. Allah'ım! Eğer sen bu grubu helak edersen artık yeryüzünde sana ibadet eden kalmayacak'* diye dua etti.

(Bu duayı ettikten) sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dönüp bize baktı. Sanki yüzünün yanı dolunay gibiydi: *'Ve sanki ben şu anda müşriklerin düşecekleri noktalara bakıyorum'* buyurdu."[378]

5. Peygamber Aleyhisselamın Uhud Savaşında Ettiği Dua

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Uhud savaşı günü şöyle dua ediyordu:

Ey Allah'ım! Eğer sen istersen yeryüzünde sana ibadet edilmeyecektir. (Yardım senin elindedir)."[379]

6. Peygamber Aleyhisselamın Uhud Savaşından Sonra Dua Etmesi

Rifâa ez-Zürakî radıyallahu anh anlatıyor:

"Uhud savaşı gününde müşrikler geri dönüp gittikleri zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Sıraya girip düz saf tutun da Rabbime hamd ve sena edeyim'* buyurdu.

Müslümanlar Resûlullah'ın arkasında saf tutunca Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ey Allah'ım! Hamd, tamamen sana mahsustur'* diye başladı ve şöyle dua etti:

Ey Allah'ım! Senin kapattığını hiç kimse açamaz. Senin açtığını da hiç kimse kapatamaz. Senin saptırdığına hiç kimse hidayet edemez. Hidayet ettiğini de hiç kimse saptıramaz. Vermediğini hiç kimse veremez. Verdiğine hiç kimse engel olamaz. Uzaklaştırdığını hiç kimse yaklaştıramaz. Yaklaştırdığını da hiç kimse uzaklaştıramaz.

Ey Rabbim! Bizim üzerimize bereketinden, fazlından, rahmetinden ve rızkından bol bol ihsan eyle.

Ey Allah'ım. Ben senden ebedî ve kesilmeyen bir nimet istiyorum.

Ey Allah'ım! Fakirlikten sana sığınıyorum. Veya fakirlik gününde yardım istiyorum. Korku gününde emin olmayı istiyorum.

Ey Allah'ım! Bize verdiğin ve vermediğinin şerrinden sana sığınıyorum.

Ey Allah'ım! Bize imanı sevdir. Kalbimizde onu süslü kıl. Bize küfür, fısk ve isyanı sevdirme. Bizi doğru kimselerden eyle. Bizi Müslüman olarak öldür. Müslüman olarak dirilt. Bizi salih kullarına ilhak eyle. Mahcup olmaksızın ve fitneye düşmeksizin onların zümresine bizi ilhak eyle.

Ey Allah'ım! Ey peygamberleri yalanlayan kâfirleri yok eden! Yoluna mâni olanları silip süpüren Allah'ım! Onların üzerine azabını indir.

Ey Allah'ım, küfür ve inkâr yolunu tutan Hristiyan ve Yahudileri de kahret. Ey doğruluk ilâhı…"[380]

7. Peygamber Aleyhisselamın Hendek Savaşı Sırasında Müslümanlar'ın Emniyeti ve Düşmanların Hezimeti için Dua Etmesi

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor:

"Sahabeler Hendek savaşı günü, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bizim (düşmana karşı dua mahiyetinde) söyleyeceğimiz bir şey var mı? Çünkü kalpler hançerelere dayanmıştır' dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Evet, var. 'Allah'ım! Bizim gizli hâllerimizi açığa çıkarma ve korkularımızı giderip bizi emniyete kavuştur'(diye dua edin)' buyurdu.

Bunun üzerine yüce Allah, düşman üzerine öyle bir fırtına gönderdi ki darmadağın oldular."[381]

8. Peygamber Aleyhisselamın Hendek Savaşında Müşriklere Beddua Etmesi

Abdullah bin Ebî Evfâ radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Hendek savaşında müşriklere beddua ederek şöyle buyurdu:

اَللهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ، سَرِيعَ الْحِسَابِ، اِهْزِمِ الْأَحْزَابَ،

اَللهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ

(Ey kitabı indiren, hesabı süratli olan Allah'ım! İslam aleyhine toplanan grupları hezimete uğrat. Allah'ım! Onları hezimete uğrat, onları sars)."[382]

9. Peygamber Aleyhisselamın Hendek Savaşından Sonra Yaptığı Dua

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (Hendek savaşından sonra) şöyle dua ediyordu:

"Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O, tektir. Ordusunu galip kılmış, kuluna yardım etmiştir. Tek başına Hendek ehlini mağlup etmiştir. O'nun gücünden başka güç yoktur."[383]

N. CİHAD ESNASINDA EĞİTİM-ÖĞRETİMDEN GERİ KALMAMAK VE İNFAKTA BULUNMAK

1. Cihada Çıkanların Peygamber Aleyhisselamdan Öğrendikleri Dinî Bilgileri, Geri Döndüklerinde Geride Kalanlara Öğretmeleri

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Yüce Allah bir ayet-i kerimede, *‘Ey iman edenler! Tedbirinizi alın; savaşa bölük bölük çıkın veya (gerektiğinde) topyekûn hep birden savaşa çıkın’* (Nisâ suresi, 4/71) ve (başka) bir ayet-i kerimede ise *‘(Ey iman edenler!) Gerek hafif gerekse ağır olarak savaşa çıkın. Mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edin. Eğer bilirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır’* (Tevbe suresi, 9/41) ve yine diğer bir ayette ise *‘Eğer (gerektiğinde savaşa) çıkmazsanız Allah sizi elem verici bir azap ile cezalandırır ve yerinize sizden başka bir topluluk getirir. Siz (savaşa çıkmamakla) O’na hiçbir zarar veremezseniz. Allah her şeye kàdirdir’* (Tevbe suresi, 9/39) buyurmaktadır.

Daha sonra *‘Bununla beraber mü’minlerin topyekûn savaşa çıkmaları uygun değildir. Onların her kesiminde bir grup dinde (dinî ilimlerde) geniş bilgi elde etmek ve toplulukları (cihaddan) döndüklerinde onları ikaz etmek için geride kalmalıdır. Umulur ki sakınırlar’* (Tevbe suresi, 9/122) ayeti, önceki ayetleri neshetti (yürürlükten kaldırdı). Bundan dolayı mü’minlerden bir kısmı Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle savaşa çıkıyor ve bir kısmı da geride kalıyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle cihada çıkanlar O’ndan dinî hükümleri öğreniyor, döndüklerinde ise bunları geride kalanlara öğretiyorlardı.”[384]

2. Ashabdan Bazılarının Allah Yolunda İnfak Etmeleri

Ebû Mes’ûd el-Ensârî radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir kişi kaliteli bir deveyi getirerek ‘Bunu Allah yoluna bağışlıyorum’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona,

‘Bunun karşılığında kıyamet gününde sana kaliteli yedi yüz deve verilecektir!’ buyurdu.”[385]

3. Sahabelerin Allah Yolunda Harcama Yapmaları

Abdullah ibnü’s-Sâmit radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Ebû Zerr radıyallahu anhla beraberdim. Maaşını getirip kendisine verdiler. Cariyesi de yanındaydı. Cariye evin ihtiyaçlarını görmeye başladı, sonra bundan yedi dirhem (gümüş veya dinar altın) arttı. Ebû Zerr radıyallahu anh cariyesine, onları götürüp bakır parayla değiştirmesini emretti. Ben de ona,

‘Bunu ileride baş gösterecek bir ihtiyacın için saklasan olmaz mı? Veya sana gelen bir misafir için bıraksaydın’ dedim. Ebû Zerr radıyallahu anh,

‘Benim dostum (olan Peygamber) bana, *‘Kim altın ve gümüşü bir keseye/cüzdana koyup ağzını iple bağlayıp Allah yolunda harcamazsa bu, kıyamet günü kendisini yakacak bir ateş koru olur’* diye buyurdu’ şeklinde cevap verdi.”[386]

O. ALLAH YOLUNDA CİHAD EDERKEN NİYETİN HALİS OLMASI

1. Dünyada Bir Menfaat Kazanmak ve Meşhur Olmak için Cihad Eden Kimseye Sevap Verilmez

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir adam, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bazı kimseler dünya için cihad ediyor!’ deyince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ona bir mükâfat yoktur!’ buyurdu.

Peygamber aleyhisselamın bu sözü birçok kimseye ağır geldi... Soruyu soran adama, ‘Bunu Peygamber aleyhisselama bir daha sor. Herhâlde tam anlatamadın!’ dediler. Adam yine ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bir kişi sözde Allah için cihad ediyor fakat bundan maksadı dünyalık elde etmektir. Bu kişinin durumu nedir?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Onun herhangi bir mükâfatı yoktur!’ diye cevap verdi.

Bu durum Müslümanlar üzerine çok ağır ve büyük bir felaket gibi çöktü. Sahabeler o adama, ‘Tekrar Resûlullah’a git, O’na bunu üçüncü kez sor!’ dediler.

O da Peygamber aleyhisselama üçüncü kez aynı soruyu sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Onun mükâfatı yoktur!’* buyurdu.”[387]

2. Şöhret Amacıyla Cihada Katılan Kimse için Sevabın Olmaması

Ebû Ümâme radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir adam Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme gelip ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ne buyurursun? Hem sevap hem de (cihad ile ilgili yaptığı davranışı insanlara) anlatmak için (cihada) katılan kimseye ne vardır?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Onun için hiçbir şey yoktur’ buyurdu.

Adam bunu üç defa Peygamber aleyhisselama tekrar etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de (her defasında),

‘Onun için hiçbir şey yoktur’ diye cevap veriyordu. Sonra da *‘Allah amelden ancak ihlâslı olanı, hedefi Allah’ın rızası olan ameli kabul eder’* buyurdu.”[388]

3. Useyrim’in Kıssası

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Ebû Hureyre radıyallahu anh (bir gün), ‘Hiç namaz kılmadan cennete giren bir kişiyi bana haber verir misiniz?’ diye sordu.

İnsanlar bunu bilemediler ve ‘O kimdir?’ diye sordular. Ebû Hureyre radıyallahu anh, ‘O, Abdüleşheloğulları kabilesinden Useyrim’dir’ diye cevap verdi.

Husayn der ki: Ben Mahmûd bin Lebîd’e, ‘Bu Useyrim kimdir? Durumu nedir?’ diye sordum. O da bana şunu anlattı:

Useyrim, İslam’a yaklaşmıyordu. Uhud savaşı günü olunca Allah ona hidayet verdi ve Müslüman oldu. Sonra kılıcını alarak düşmanın ortasına girinceye kadar gitti. Büyük kahramanlık gösterdi, yaralanıp düştü. Abdüleşheloğulları kabilesinden bazı kimseler Uhud meydanında yaralı ve ölülerini ararken Useyrim’e rastladılar, ‘Bu Useyrim’dir. Acaba savaşa niçin gelmiştir? Biz ondan ayrılırken o İslam’a inanmıyordu!’ dediler. Useyrim’e,

‘Seni buraya getiren şey nedir, ey Useyrim? Kavminin gayreti için mi geldin yoksa İslam’a rağbet ettiğin için mi?’ diye sordular. O,

‘Ben Allah’a ve resûlüne iman ettim. Müslüman oldum, sonra kılıcımı alarak Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber Uhud’a geldim, savaştım. İşte bana bu yaralar dokununcaya kadar da savaşa devam ettim’ dedi.

Böylece Useyrim, onların ellerinde vefat etti. Bunu Peygamber aleyhisselama haber verdiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Useyrim kesinlikle cennet ehlindendir' buyurdu."[389]

4. Cihada Allah ve Resûlü için Giderek Hiç Namaz Kılmadan Cennete Giden Sahabe

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

"Amr bin Ukayş'in (Useyrim) cahiliyye döneminde faizden dolayı (bazı kimselerden) alacağı vardı. Bunları almadan Müslüman olmak istemiyordu. Uhud savaşı sırasında gelip 'Benim amcaoğullarım nerede?' diye sordu.

'Uhud'da!' dediler.

'Onlar Uhud'da mı?' dedi.

Sonra silahını kuşanıp atına bindi. Onlara doğru yola çıktı. Müslümanlar onu görünce, 'Ey Amr! Bizden uzaklaş!' dediler. O, 'Ben iman ettim' karşlığını verdi.

Sonra çok savaşa katıldı ve yaralandı. Yaralı olarak aile fertlerinin yanına taşınıp getirildi. Sa'd bin Muâz radıyallahu anh onun kız kardeşi Selîh'e, 'Bu kavmiyetçilikten mi yoksa Allah ve resûlü için (düşmanlara karşı) öfkelendiğinden mi (cihada katıldı)' diye sordu. Selîh,

'Doğrusu kardeşim, Allah ve resûlü için (düşmanlara karşı) öfkelendiğinden dolayı (cihada katıldı)' dedi. Sonra Amr bin Ukayş vefat etti, cennete girdi. Allah için hiç namaz kılmamıştı."[390]

5. Bir Bedevinin Kıssası

Şeddâd bin Hâd radıyallahu anh anlatıyor:

"Bedevilerden bir kişi, Peygamber aleyhisselama gelerek iman etti, tâbi oldu ve 'Seninle beraber hicret edeceğim' dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun hakkında sahabelerden bazılarına vasiyette bulundu. Hayber gazvesi olduğunda Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ganimet elde etti. Ganimeti Müslümanlar arasında paylaştırdı, ona da hisse ayırdı ve onun payı arkadaşlarına verildi. Kendisi de arkadaşlarının develerini güdüyordu. Geldiğinde arkadaşları ona düşen payı kendisine verdiler. O bedevi sahabe,

‘Bu nedir?’ diye sordu. Arkadaşları, ‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sana bu payı ganimetten ayırdı’ dediler. O sahabe,

‘Ben Peygamber aleyhisselama bunun için tâbi olmadım. Şunun için tâbi oldum ki (boğazını göstererek) tam şurama bir ok isabet etsin de öleyim ve cennete gireyim!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Eğer sen doğru söylüyorsan Allah sana bunu verecektir’ dedi.

Sonra düşmanla savaşmaya başladılar. Bu bedevi sahabe boğazına saplanan bir ok ile şehid düştü. Ok tam işaret ettiği noktaya isabet etmişti. Onu sırtlayıp getirdiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Bu, o mudur?’* diye sordu. Sahabeler, ‘Evet, odur!’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘O Allah’a doğrulukla bağlandı ve Allah da onu doğruladı’ buyurdu.

Sonra da onu kendi cübbesiyle kefenledi, önüne alarak cenaze namazını kıldı ve *‘Ey Allah’ım! Bu senin kulundur. Yolunda hicret ederek çıkmıştır. Şehid olarak öldürülmüştür. Ben de onun hakkında şahidim’* diye dua etti. ”[391]

6. Siyah Tenli Bir Sahabenin Kıssası

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir kişi Peygamber aleyhisselama geldi ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben siyah tenliyim. Yüzüm çirkindir. Malım yoktur. Eğer ben ölünceye kadar bunlarla savaşırsam cennete girecek miyim?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘evet’* buyurdu.

Böylece o kişi (Müslümanlar’ın) önüne doğru gitti. Şehid oluncaya kadar savaştı. Şehid olduktan sonra Peygamber aleyhisselama getirdiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Allah senin yüzünü nurlandırmış. Kokunu güzelleştirmiş, malını çoğaltmıştır. Onun elâ gözlü cennet hurilerinden olan iki karısını gördüm. Cübbesini aralarında çekiyorlardı. Her biri, ‘Onun kucağına ben gireceğim!’ diyordu’ buyurdu.”[392]

7. Mal için Değil Sırf İslam’ı Sevdiğinden Müslüman Olan Amr bin Âs’ın Kıssası

Amr bin Âs radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) bana haber göndererek *‘Elbiseni giy, silahını kuşan da bana gel’ buyurdu*.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin yanına vardım. Resûl-i Ekrem aleyhisselam (bana), *‘Seni birliğin başında komutan olarak göndermek istiyorum. Umarım ki Allah seni koruyacak ve sana ganimet verecektir. Allah’tan, hayırlı bir mala sahip olmanı dilerim’* buyurdu. Ben de ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben mal için Müslüman olmadım. Sırf İslam’ı sevdiğimden dolayı Müslüman oldum’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Amr! Salih bir mal, salih bir kişi için ne güzeldir’ buyurdu.”[393]

* Amr bin Âs radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme,

‘Ben İslam’a duyduğum sevgimden ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte olmak istediğim için Müslüman oldum’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *‘Evet, öyle. Fakat salih mal, salih kişi için ne güzeldir!’* buyurdu.”[394]

Ö. ALLAH YOLUNDAKİ CİHADDA TOPLU ŞEKİLDE BULUNMAK VE NÖBET TUTMAK

1. Peygamber Aleyhisselamın Ashabına Savaş Esnasında Dağılmamalarını Emretmesi

Ebû Sa’lebe el-Huşenî radıyallahu anh anlatıyor:

“Ordu karargâh kurduğunda Müslümanlar, derelerde ve vadilerde bölük pörçük konaklıyorlardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sizin dereler ve vadilerde bölük pörçük olmanız ancak şeytandan gelen bir vesvesedir’ buyurdu.

Peygamber aleyhisselamın bu sözünden sonra nerede konaklama olsa Müslümanlar, orada toplu şekilde konaklıyorlardı.”[395]

2. Peygamber Aleyhisselamın Ashabına Savaş Esnasında Yol Kesip Evleri Basmamalarını Emretmesi

Muâz el-Cühenî radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle beraber bir gazveye gittim. İnsanlar evlere baskın yapıyor ve yol kesiyorlardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Evlere baskın yapan ve yol kesenlerin cihadı kabul edilmez!’ diye ilan ettirdi.”[396]

3. Enes bin Ebî Mersed’in Nöbet Tutması

Sehl bin Hanzaliyye radıyallahu anh anlatıyor:

“Sahabeler Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber Huneyn savaşına yürüyüp gittiler. Herkes süratle yürüyordu. Nihayet akşam oldu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemle birlikte namaza durdum. Sonra bir adam gelip ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben sizin önünüzden gittim. Filan ve falanca dağın üzerine çıktım. Hevâzin kabilesi çoluk çocuğu, sığır, deve ve koyunlarıyla Huneyn denilen yerde toplanmışlar!’ dedi.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tebessüm ederek *‘Eğer Allah dilerse bunlar, yarın Müslümanlar’ın ganimeti olacaktır’* buyurdu. Sonra da *‘Bu gece kim nöbetçi olacaktır?’* diye sordu. Enes bin Ebî Mersed el-Ganevî radıyallahu anh,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben nöbetçi olurum!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘O hâlde (bineğine) bin ve şu karşıdaki iki dağın arasındaki yolu en yüksek yere varıncaya kadar takip et ve orada dur. Çok dikkatli ol. Çünkü o taraftan bu gece bir baskına uğrayabiliriz’* buyurdu.

Sabah olunca Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem namaz kılınan yere geldi. Namazgâhında iki rekât kıldı, sonra da *‘Süvarinizden bir haber var mı?’* diye sordu. Sahabeler, ‘Bir haber yok, ey Allah’ın Resûlü’ dediler.

Bu sırada kamet getirildi. Resûlullah namaz kıldırmaya başladı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hem namazı kıldırıyor hem de nöbetçiyi gönderdiği geçide bakıyordu. Namazını bitirip selam verdi, *‘Müjde! Süvariniz geldi!’* buyurdu.

Biz böylece geçitte bulunan ağaçların arasındaki yola bakmaya başladık. Gerçekten o süvari, ağaçların arasından ilerleyerek geliyordu. Peygamber aleyhisselamın yanına gelip huzurunda durdu, ona selam verdi ve 'Ben bu geçidin ta son noktasına kadar gittim. Resûlullah'ın bana emrettiği yere vardım. Sabahladığımda geçidin iki tarafına da baktım fakat hiç kimseyi görmedim' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bu gece hiç atından indin mi?' diye sordu. O, 'Hayır! Ancak namaz ve büyük abdest için (bineğimden) inmiştim' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona,

'Bundan sonra hiçbir hayır yapmasan bile sen bununla cenneti hak ettin' buyurdu."[397]

P. CİHAD ESNASINDA HASTALIKLARA TAHAMMÜL ETMEK, ALLAH YOLUNDA CİHADDA VURULMAK VE YARALANMAK

1. Übeyy bin Kâ'b'ın Kıssası ve Sıtmaya Tahammül için Dua Etmesi

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir kişi Peygamber aleyhisselama, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bize isabet eden hastalıklar hakkında ne dersin? Onlara karşılık bize ne vardır?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Onlar (günahlarınız için) kefarettir' buyurdu. Übeyy bin Kâ'b radıyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme, 'Hastalık az da olsa yine (günahlarımıza) kefaret olur mu?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bir diken veya bundan daha basit şey bile batsa (yine günahlara kefaret olur)' buyurdu.

Bunun üzerine Übeyy bin Kâ'b hacdan, umreden, cihaddan ve namazları cemaatle kılmaktan geri kalmamak şartıyla kendisinin sıtma hastalığına yakalanıp ölünceye kadar bu hastalıktan kurtulmamasını Allah'tan diledi. Bundan sonra kim Übeyy bin Kâ'b radıyallahu anha dokunsa vücudunun fırın gibi yandığını görürdü."[398]

2. Peygamber Aleyhisselamın Yaralanması

Cündüb bin Süfyân radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir gün Allah yolunda (cihada) giderken ayağı takılıp yere düştü ve parmağı kanadı. Bunun üzerine şu şiiri okudu:

هَلْ أَنْتِ إِلاَّ إِصْبَعٌ دَمِيتِ ... وَفِي سَبِيلِ اللهِ مَا لَقِيتِ

Sen ancak kanayan bir parmaksın
Çektiğini de Allah yolunda çekmişsin."[399]

*** Peygamber Aleyhisselamın Allah'a Davet Yolunda Çektiği Eziyetlere Katlanması Bahsi**nde Resûlullah'ın Uhud savaşında azı dişinin kırıldığına ve başından yaralandığına ilişkin Enes hadisi daha önce geçmişti."[400]

3. Enes bin Nadr'ın Yaralanması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Amcam Enes bin Nadr, Bedir savaşında bulunamamıştı. Bu sebeple 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben müşriklerle ilk yaptığın savaşta bulunamadım. Yemin ederim ki eğer Allah, beni başka bir müşrik savaşında bulundurursa ne yaptığımı görecektir!' dedi.

Uhud savaşı günü olduğunda (savaşın sonuna doğru) Müslümanlar Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi bırakıp kaçtılar. Bunun üzerine amcam Enes bin Nadr, 'Ey Allah'ım! Şunların yaptığından ötürü senden özür diliyorum. Şu müşriklerin yaptıklarından da sana sığınıyorum!' dedi.

Sonra Enes bin Nadr -radıyallahu anh- savaş meydanına doğru yürüdü. Derken Sa'd bin Muâz -radıyallahu anh- ile karşılaştı. Ona, 'Ey Sa'd bin Muâz! İşte cennet... Nadr'ın Rabbine yemin ederim ki ben, cennetin kokusunu Uhud dağının eteğinde hissediyorum!' dedi. Sa'd bin Muâz, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme, 'Ey Allah'ın Resûlü! Onun yaptığını ben yapamadım!' dedi.

Biz amcam Enes bin Nadr radıyallahu anhı bulduğumuzda vücudunda seksen küsur yara vardı. Müşrikler gözlerini oymuş, burun ve kulaklarını kesmiş ve onun cesedini o kadar bozmuşlardı ki kimse onu tanıyamadı. Kız kardeşi onu ancak parmak uçlarından tanıdı. Biz *'Mü'minler içinde Allah'a verdikleri sözde durup sadakat gösteren nice erler vardır...'* (Ahzâb suresi, 33/23) ayetinin o ve benzeri kimseler hakkında indiğini sanırdık."[401]

4. Ca'fer bin Ebî Tâlib'in Yaralanması

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Mute savaşında Zeyd bin Hârise'yi komutan tayin etti. Sonra da *'Eğer Zeyd bin Hârise şehid edilirse o zaman komutan Ca'fer'dir. O da şehid edilirse komutan Abdullah bin Revâha'dır'* buyurdu.

O gazvede ben de bulunuyordum. Biz Ca'fer bin Ebî Tâlib'i (savaş meydanında) aradık. Onu ölüler arasında bulduk. Bedeninde doksan küsur kılıç ve ok yarası vardı. Bu yaraların hiçbiri arkasından (yaralanmış) değildi. Bütün darbeleri vücudunun ön tarafından almıştı."[402]

5. Berâ bin Mâlik'in Yaralanması ve Etinin Sıyrılarak Kemiklerinin Görünmesi

Ebû Talha radıyallahu anh anlatıyor:

“Enes bin Mâlik radıyallahu anh ile kardeşi Berâ bin Mâlik radıyallahu anh, Irak’ta düşman kalesinin önündeydiler. Düşmanlar, başı çengelli bir zinciri ateşte kızdırdıktan sonra aşağıya sarkıtıp zincirin başındaki çengelle Enes bin Mâlik’i ansızın yukarıya çektiler. Berâ bin Mâlik radıyallahu anh da hemen sıçrayıp o kızgın zincire yapıştı. Avuçları cayır cayır yanarken bütün gücüyle zinciri çekti. Zincirin öbür ucundaki ip koptu da Enes kurtuldu. Sonra Berâ bin Mâlik radıyallahu anhın ellerine baktık. Avuçları tamamen yanmış, bembeyaz kemikleri görünüyordu.”

* Taberânî’den gelen bir rivayette şu ifade var: “...Berâ bin Mâlik (düşmanla) savaşıyordu. Ona ‘Kardeşine yetiş’ denildi. O da koşarak geldi. Duvara sıçradı. Sonra eliyle o kızgın demiri tuttu. Elleri yandığı hâlde onları tutup kesti.”[403]

R. ALLAH YOLUNDA ŞEHİD OLMAYI TEMENNİ ETMEK VE BU HUSUSTA DUA ETMEK

1. Peygamber Aleyhisselamın Şehid Olmayı Temenni Etmesi

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işittim:

Canım elinde olan Allah’a yemin ederim ki eğer benden ayrı kalmak istemeyen bazı mü’minler olmasaydı Allah yolunda savaşa gidenlerden hiçbir zaman ayrılmazdım. Fakat benden ayrı kalmak istemeyen mü’minlerin savaş araçlarını tedarik etmekten aciz oldukları gibi ben de onları (savaş araç gereçleriyle) donatırdım.

Canım elinde olan Allah’a yemin ederim ki Allah yolunda cihad ederek öldürülmeyi, sonra tekrar dirilip tekrar öldürülmeyi, yine dirilip yine öldürülmeyi arzu ederdim.”[404]

2. Peygamber Aleyhisselamın Allah Yolunda Savaşarak Öldürülmeyi Temenni Etmesi

Ebû Hureyre radıyallahu anhın dediğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

"Yüce Allah onun yolunda (cihada) çıkan kimseyi 'Onu evinden çıkaran kuvveti sırf benim yolumda cihad, bana iman ve peygamberlerimi tasdik için çıkarırsa onu cennete koymaya veya nail olduğu sevap ve ganimetle içinden çıkmış olduğu evine sapasağlam geri döndürmemi ona kesin bir şekilde garanti vermişimdir' diye üzerine aldı.

Muhammed'in canı elinde olan Allah'a yemin ederim ki eğer bir yara Allah yolunda açılırsa kıyamet gününde açıldığı zamanki şeklinde gelecek, rengi kan rengi ve kokusu misk olacaktır.

Muhammed'in canı elinde olan Allah'a yemin olsun ki eğer Müslümanlar'a zor gelmese Allah yolunda gaza eden bir askerî birliğin ardından ebediyen oturmazdım! Fakat bolluk (ve genişlik) bulamıyorum ki onların (hepsini bineklerde) taşıtayım! Onlar da bir bolluk bulamıyorlar. Bu sebeplerden dolayı onların cihada benden geri kalmaları, onlar üzerine ağır bir meşakkat veriyor!

Muhammed'in canı elinde olan Allah'a yemin ederim ki ben, Allah yolunda gazâ ederek öldürülmeyi, sonra yine gazâ ederek öldürülmeyi, sonra yine gazâ ederek öldürülmeyi pek arzu ederim!"[405]

3. Hz. Ömer'in Şehid Olmayı Temenni Etmesi

Kays bin Ebî Hâzim rahimehullah anlatıyor:

"Ömer radıyallahu anh (bir gün) hutbe okudu. Bu hutbesinde, 'Adn cennetinde beş yüz kapısı olan bir saray var. Bu sarayın her kapısında gözleri iri beş bin huri duruyor. O kapıdan ancak bir peygamber girebilir!' dedi. Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin kabrine bakarak 'Ey bu kabrin sahibi! Sana afiyet olsun!' dedi.

Sonra 'Veya oraya bir sıddîk girebilir!' dedi. Sonra Ebû Bekir'in kabrine bakıp 'Sana afiyet olsun, ey Ebû Bekir!' dedi. Sonra da 'Veya oraya bir şehid girebilir!' dedi. Sonra kendisine yönelerek 'Ey Ömer! Şehidlik senin eline nereden geçecek?' dedi.

Sonra da 'Beni Mekke'den Medine'ye hicret için çıkaran Allah, bana şehidlik mertebesini vermeye de kàdirdir!' diye ekledi."[406]

4. Hz. Ömer'in Allah Yolunda Medine'de Şehid Olmayı Arzulaması

Eslem rahimehullah anlatıyor:

“Ömer radıyallahu anh,

‘Allah’ım! Senin yolunda şehid olmayı ve peygamberinin beldesinde vefat etmeyi bana nasip eyle’ diye dua etti.”[407]

5. Abdullah bin Cahş’ın Şehadeti Temenni Etmesi

Sa’d bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh anlatıyor:

“Abdullah bin Cahş radıyallahu anh, Uhud savaşı günü Sa’d bin Ebî Vakkàs radıyallahu anha,

‘Gel, Allah’a dua edelim’ dedi.

Böylece Abdullah bin Cahş radıyallahu anh ile Sa’d bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh bir kenara çekildiler. Sa’d bin Ebî Vakkàs,

‘Ya Rabbi! Düşmanla karşılaştığımızda bana çok kuvvetli, zulümleri çok şiddetli olan bir kişiyi rastlat ki birbirimizle savaşalım; sonra onu mağlup etmeyi bana nasip eyle. Ben onu öldüreyim; üzerindeki silahlarını, ağırlıklarını alayım’ diye dua etti. Abdullah bin Cahş, Sa’d bin Ebî Vakkàs’ın bu duasına ‘âmin’ dedi. Sonra o da şöyle dua etti:

‘Allah’ım! Bana şiddetli bir kişiyi rastlat ki hücumları şiddetli olsun. Ben senin yolunda onunla savaşayım, o da benimle savaşsın. Sonra beni mağlup etsin; burnumu, kulaklarımı kessin. Ben seninle mahşer günü karşılaştığımda, ‘Kulağın ve burnun niçin kesildi?’ diye sorasın. Ben de ‘Senin uğrunda ve senin resûlünün uğrunda oldu’ diyeyim. Sen de ‘Doğru söyledin’ diyesin.’

Sa’d bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh,

‘Evladım! Abdullah bin Cahş’ın duası benim duamdan daha hayırlıydı. Onu aynı günün son saatlerinde gördüm. Burnu kesilmiş, kulakları kesilmiş, bir ipe dizilmişti’ dedi.”[408]

***** Saîd bin Müseyyeb rahimehullah anlatıyor:

“Abdullah bin Cahş radıyallahu anh,

‘Ey Allah’ım! Sana yemin verdiriyorum ki düşmanla yarın karşı karşıya geleyim. Beni öldürsünler, sonra karnımı deşsinler. Sonra burnumu ve kulaklarımı kessinler. Sonra sen (kıyamet günü) bana, ‘Niçin böyle oldu?’ diye sorasın. Ben de sana ‘Senin yolunda oldu’ diyeyim’ dedi.

Saîd bin Müseyyeb rahimehullah devamla der ki: Ben yüce Allah'ın, onun isteğinin başlangıcını verdiği gibi sonuncusunu da vermesini umuyorum."[409]

6. Berâ bin Mâlik'in Şehid Olmayı Arzulaması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün), *'Nice elbisesi yırtık kişi vardır ki hiç kimse ona önem vermez. Fakat o kişi, Allah üzerine yemin ederse Allah onun yeminini yerine getirir. Onlardan birisi de Berâ bin Mâlik'tir'* buyurdu.

(641 yılında, Hz. Ömer'in halifeliği döneminde İranlılarla yapılan) Tuster savaşında, Müslümanlar yenilgiye uğrayıp savaş alanını terk etmeye başlayınca İslam ordusu Berâ bin Mâlik radıyallahu anha,

'Ey Berâ! Bizim için Rabbine yemin et' dedi. Berâ bin Mâlik radıyallahu anh da 'Rabbim üzerine yemin ederim ki! Ey Rabbim! Bizi düşmanlarına galip kıl, beni de peygamberine kavuştur' diye dua etti.

Berâ bin Mâlik radıyallahu anh o gün şehid oldu."[410]

7. Hümâme'nin Şehid Olmayı Arzulaması

Humeyd bin Abdurrahmân el-Himyerî rahimehullah anlatıyor:

"İsmi 'Hümâme' olan bir sahabe, Ömer zamanında cihad etmek için (İran'daki) Isfahân şehrine gitti ve 'Allah'ım! Hümâme sana kavuşmayı arzu ettiğini söylüyor. Eğer bu iddiasında doğru ise doğruluğundan ötürü ona yardımcı ol. Eğer yalancı ise -o istemese bile- yine onun iddiasını gerçekleştir' diye dua etti.

Bu sahabe sonradan şehid oldu. Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh, 'O şehiddir' dedi."

* İmam Ahmed'in rivayetinde şu ziyade ifade vardır: "...Hümame, 'Eğer şehadeti istemiyorsa istemese de sözünü yerine getir. Allah'ım! Hümame bu seferden geri dönmesin' diye dua etti. Bu gazvede ölüm onu yakaladı. (Isfahân'da) karın ağrısına tutuldu. Bundan dolayı Isfahân'da öldü.

Bunun üzerine Ebû Mûsâ el-Eş'arî ayağa kalkıp 'Ey Müslümanlar! Peygamberimizden işittiğimize ve O'ndan bize gelen bilgiye göre Hümame'nin şehid olduğunu biliyoruz' dedi."[411]

8. Nu’mân bin Mukarrin’in Şehid Olmayı Arzulaması

Ma’kıl bin Yesâr radıyallahu anh anlatıyor:

“Ömer radıyallahu anh, (İran hükümdarı) Hürmüzân’la istişare etti. Ona, ‘Ne dersin, önce İran’dan mı Azerbaycan’dan mı yoksa Isfahân’dan mı başlayalım?’ dedi. Hürmüzân,

‘İran ve Azerbaycan iki kanattır. Isfahân da baştır. Eğer sen kanatlardan birini kesersen öteki kanat iş görür. Ama başı kesersen iki kanat da düşer. Öyleyse baştan başla’ dedi.

Ömer radıyallahu anh kalkıp mescide girdi. Nu’mân bin Mukarrin radıyallahu anh namaz kılıyordu. Ömer radıyallahu anh onun yanına oturdu. Nu’mân bin Mukarrin kıldığı namaz bitirince Ömer radıyallahu anh ona, ‘Sana bir görev vermek istiyorum’ dedi. Nu’mân bin Mukarrin,

‘Eğer haraç/vergi toplayıcı olarak tayin edersen ben gitmem. Fakat cihada giderim’ dedi. Ömer radıyallahu anh ona, ‘Sen (komutan olarak) cihada gideceksin’ dedi.

Sonra onu Isfahân’a gönderdi.

Muğîre bin Şu’be radıyallahu anh, Nu’mân bin Mukarrin radıyallahu anha: ‘Allah senden razı olsun, ne bekliyorsun? Görmüyor musun, düşman bize ok yağdırıyor. Bir an önce hücum emrini ver’ dedi. Nu’mân bin Mukarrin ona,

‘Vallahi sen akıllı bir insansın ve makul düşünüyorsun. Fakat ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle birçok savaşta bulundum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sabah serinliğinde başlamamışsa güneş zail olup rüzgâr esmeye başlamadan ve zafer ümidi belirmeden savaşa girmezdi’ dedi. Sonra askerlere,

‘Ben bayrağı üç defa sallayacağım. Birincisinde herkes ihtiyacını görsün ve abdest alsın. İkinci defa salladığımda herkes silahını kontrol etsin, ayakkabılarını bağlasın ve eksiklerini tamamlasın. Üçüncü salladığımda ise hücuma geçin. Hiç kimse bir başkası için geri kalmasın. (Kendini kastederek) Nu’mân dahi öldürülse kesinlikle hiç kimse ona dönüp bakmasın. Ben Allah’a bir dua yapacağım; herkes ‘âmin’ desin’ dedi.

Sonra ‘Ey Allah’ım! Müslümanlar’ın zaferi uğrunda Nu’mân’a şehidlik mertebesini ver. Müslümanlar’a fethi müyesser et’ diye dua etti.

Bayrağını ilk defa salladı. Ardından ikinci defa salladı. Sonra da üçüncü defa salladı. Sonra zırhını çıkardı ve hücuma geçti. İlk şehid edilen kişi o oldu.

Ma'kıl bin Yesâr radıyallahu anh devamla der ki: (Savaş sırasında) onun yanına geldim. Bize verdiği yemini hatırladım. Onun üzerine bir bayrak veya bir nişan koydum, sonra gittim. Fakat biz düşmandan birini öldürdüğümüz zaman arkadaşları hemen onu alıp götürüyorlardı. Tam bu sırada İran ordusunun komutanı Zülhâcibeyn katırından düştü, karnı patladı ve Allah onları yenilgiye uğrattı. Her şey bittikten sonra Nu'mân'ın yanına geldim. Yanımda biraz su vardı. Yüzündeki toprağı yıkadım. (Baygın bir durumda olduğu için) bana,

'Sen kimsin?' diye sordu. Ben de 'Ma'kıl bin Yesâr'ım' dedim.

'Bizimkiler ne yaptı?' diye sordu. 'Allah onlara fethi müyesser kıldı' dedim. Nu'mân bin Mukarrin, 'Elhamdülillâh! Bunu halife Ömer'e yazın' dedi.

Sonra da ruhunu teslim etti."[412]

9. Ubeyde bin Hâris'in Şehid Olmayı Arzulaması

Zührî rahimehullah anlatıyor:

"(Mekkeli müşriklerden) Utbe ile Ubeyde bin Hâris radıyallahu anh çarpıştılar. İkisi de aldıkları yaralardan yere yıkılıp kalkamaz oldular. Hamza ile Ali, Utbe'ye hücum ederek onu öldürdüler. Bu iki arkadaşı, Ubeyde bin Hâris radıyallahu anhı Peygamber aleyhisselamın yanına getirdiler. Ubeyde bin Hâris radıyallahu anhın ayağı kesilmişti. Ubeyde bin Hâris, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme: 'Ben şehid değil miyim?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Evet, sen şehidsin!' buyurdu. Ubeyde bin Hâris radıyallahu anh,

'Vallahi, ey Allah'ın Resûlü! Eğer Ebû Tâlib (sağ olup da) beni görmüş olsaydı onun değil de benim bu sözü söylemeye daha layık olduğumu anlardı' dedi. (Şu şiiri söyledi)

وَنُسْلِمُهُ حَتَّى نُصَرْعَ حَوْلَهُ ... وَنَذْهَلُ عَنْ أَبْنَائِنَا وَالْحَلَائِلِ

Muhammed'i ancak etrafında vurulup yere serildiğimizde Çocuklarımızı ve hanımlarımızı koruyacak kimse kalmadığında teslim ederiz."[413]

10. Hz. Ömer ile Kardeşi Zeyd'in Şehid Olma Arzusuyla Uhud Savaşında Zırh Giymemeleri

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Ömer radıyallahu anh, Uhud savaşı günü kardeşi Zeyd'e, 'Benim zırhımı al kardeşim!' dedi. Kardeşi Zeyd de Ömer'e, 'Ben de senin arzuladığın şehidlik mertebesini arzuluyorum' diyerek zırhı almadı.

İkisi de zırhı bıraktı."[414]

11. Hz. Ali'nin Uhud Savaşında Şehid Olma Arzusuyla Hücumda Bulunması

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

"Müslümanlar Uhud gününde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin etrafından dağıldıklarında ölülere baktım. Aralarında Resûlullah'ı görmedim. Kendi kendime,

'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem düşmandan kaçmaz. Onu ölüler arasında da göremedim. Herhâlde Peygamber'i yalnız bıraktığımız için Allah bize öfkelenmiş ve O'nu göğe kaldırmıştır. Öyleyse benim için en iyisi ölünceye kadar savaşmaktır' dedim.

Sonra düşmana hücum ettim. Müşrikleri yararak ilerledim. Baktım ki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onların arasında."[415]

12. Şehid Olmayı Arzulayan Sa'd ibnü'r-Rebî'nin Kıssası

Zeyd bin Sâbit radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem beni Uhud savaşı günü Sa'd ibnü'r-Rebî radıyallahu anhı aramak için gönderdi ve bana, *'Eğer onu görürsen selam söyle ve 'Kendini nasıl hissediyorsun?' diye sor'* buyurdu.

Ben de gidip onu aramaya başladım. Son nefesini verirken buldum. Vücudunda yetmiş yara vardı. Bazısı mızrak bazısı kılıç yarasıydı.

‘Ey Sa’d! Peygamber sana selam söyledi ve ‘Kendini nasıl hissediyorsun?’ diye sormamı istedi’ dedim. O da bana,

‘Allah’ın Resûlü’ne selam olsun. Sana da selam olsun. Ona, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben cennet kokusunu alıyorum. Kavmim ensara da gözlerini açıp kapamaya güçleri yettiği müddetçe Allah’ın Peygamberi’ne bir şey olursa Allah yanında mazur sayılmazsınız, de’ dedi.

Sonra şehid oldu.”[416]

13. Uhud Savaşında Peygamber Aleyhisselamı Korumak için Şehid Düşen Yedi Kişinin Kıssası

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Müşrikler Uhud savaşı gününde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi ablukaya alınca Resûl-i Ekrem’in yanında ensardan yedi, Kureyş’ten de bir kişi vardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Bu müşrikleri bizden kim uzaklaştırırsa o cennette benim arkadaşımdır’* buyurdu.

Bunun üzerine ensardan bir kişi şehid düşünceye kadar onlarla savaştı. Sonra müşrikler tekrar Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi ablukaya alınca Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Kim bunları bizden uzaklaştırırsa o cennette benim arkadaşımdır’* buyurdu.

Bu durum yedi ensarlı kişi şehid düşünceye kadar devam etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Biz (şehid düşen) arkadaşlarımıza insaflı davranmadık. (Teker teker düşmana saldırdılar. Hep birlikte düşmana hücum etselerdi böyle olmazdı)’* buyurdu.”[417]

14. Uhud Savaşında Ensardan Şehid Düşen Yedi Kişinin Kıssası

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

“İnsanlar Uhud savaşı gününde Peygamber aleyhisselamın etrafından dağıldılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin yanında ensardan on bir kişi ve Talha bin Ubeydullah kaldı. Resûlullah dağa doğru tırmanıyordu. Müşrikler onlara yetiştiği zaman *‘Bu müşriklere karşılık verecek kimse yok mu?’* diye sordu. Talha bin Ubeydullah,

‘Ben, ey Allah’ın Resûlü!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Ey Talha! Sen yerinde dur!’* buyurdu. Bunun üzerine ensardan biri, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben (onlara karşılık veririm)!’ dedi.

Bu sahabe müşriklerle savaştı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, beraberindekilerle birlikte dağa doğru tırmanıyordu. Derken bu sahabe şehid oldu. Müşrikler yine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi ablukaya aldılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Bunlara karşı duracak kimse yok mu?’ buyurdu.

Talha bin Ubeydullah sözünü tekrarladı. Peygamber de aynı sözü tekrarladı. Yine ensardan bir kişi, ‘Ben (onlara karşılık veririm), ey Allah’ın Resûlü!’ dedi.

Ensardan bu sahabe müşriklerle savaşmaya başladı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve arkadaşları dağa çıkmaya devam ediyorlardı. Nihayet bu sahabe de şehid oldu.

Kureyşliler tekrar Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi ablukaya aldılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ilk sözünü tekrar ediyor, Talha bin Ubeydullah anh da ‘Ben (onlara karşılık veririm), ey Allah’ın Resûlü!’ diyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ise ona izin vermiyordu. Ensardan bir sahabe savaşmak için izin istiyordu, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de ona izin veriyordu. O sahabe, kendisinden önce savaşan sahabe arkadaşı gibi savaşıyordu. Öyle ki Talha bin Ubeydullah’tan başka kimse sağ kalmadı.

Müşrikler Talha bin Ubeydullah ile Resûlullah’ı ablukaya aldılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Kim bunlara karşılık verecek?’* buyurdu. Talha bin Ubeydullah,

‘Ben!’ dedi.

Bunun üzerine kendisinden önce savaşan arkadaşları gibi savaşmaya başladı. Derken parmak uçları koptu ve ‘Eyvah!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Eğer sen bunun yerine ‘bismillah’ deseydin melekler seni göğe kaldıracaklardı. Sen göğe çıkana kadar insanlar seni izleyeceklerdi!’ buyurdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (dağa) çıkıp arkadaşlarının orada toplandıklarını gördü.”[418]

15. Yemân ile Sâbit bin Vakş’ın Şehid Düşmeleri

Mahmûd bin Lebîd radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Uhud’a çıktığında Huzeyfe’nin babası Yemân bin Câbir ile Sâbit bin Vakş bin Zeûrâ çok yaşlı oldukları için kadınlar ve çocuklarla beraber (etrafı taşlarla örülmüş) kalelerde kaldılar. Onlar birbirlerine,

‘Biz neyi bekliyoruz? Allah’a yemin ederim ki ömrümüzden ancak bir merkebin suya gitmesi kadar bir zaman kalmıştır. Biz bugün veya yarın ölürüz. Niçin kılıcımızı almıyor ve Resûlullah’a yetişmiyoruz?’ dediler.

Böylece gelip Müslümanlar’ın arasına girdiler. Müslümanlar onlardan haberdar değildi. Müşrikler Sâbit bin Vakş’ı şehid ettiler.

Huzeyfe’nin babası Yemân’a gelince Müslümanlar onu tanımadıkları için hücum ettiler. Bu sırada Huzeyfe, ‘O benim babamdır, o benim babamdır’ diye bağırdı. Fakat hiç kimse bunu duymadı. Böylece onu öldürdüler. Huzeyfe’ye de ‘Allah’a yemin ederiz ki biz onu tanımadık’ dediler.

Huzeyfe radıyallahu anh onlara, ‘Allah sizi affetsin. O merhamet sahibidir’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (Müslümanlar tarafından yanlışlıkla öldürülen) Huzeyfe’nin babası Yemân’ın diyetini vermek istedi. Huzeyfe radıyallahu anh, ‘Müslümanlar’a sadaka olsun’ dedi.

Böylece Huzeyfe radıyallahu anhın mertebesi, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem katında daha da yükseldi.”[419]

16. Recî Olayında Âsım, Hubeyb ve Arkadaşlarının Kıssası

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir yere) casus olarak bir askerî birlik gönderdi. Onlara komutan olarak Âsım bin Sâbit radıyallahu anhı tayin etti. Bu kişi Âsım bin Ömer bin Hattâb’ın anne tarafından dedesidir.

Bunlar Usfân ile Mekke arasına varıncaya kadar gittiler. Fakat Huzeyl'den Lihyânoğulları adlı bir kabileye ihbar edildiler. O kabileden yüz okçu peşlerine düştü. Konakladıkları bir noktaya kadar izlerini sürdüler. O konaklama esnasında hurma çekirdekleri gördüler. 'Bunlar Medine'nin hurmasıdır' dediler.

Böylece izlerini takip ettiler ve onlara yetiştiler. Âsım ve arkadaşları, dalgalı bir araziye sığındı. Lihyânlılar da gelip onların etrafını sardılar. 'Size söz veriyoruz, eğer teslim olursanız sizden tek kişiyi bile öldürmeyeceğiz!' dediler. Âsım,

'Ben bir kâfirin emri altına asla girmem' dedi. Sonra da 'Allah'ım! Bizim durumumuzdan peygamberini haberdar et' diye dua etti.

Onlarla savaşmaya başladılar... Âsım ile beraber yedi kişi okla şehid edildi. Yalnız Hubeyb, Zeyd bin Desine ve başka biri daha sağ kaldı. Bunlar, onlardan eman istediler ve eman alınca teslim oldular. Fakat verdikleri emanı bozarak yay ipleriyle Müslümanlar'ı bağladılar. Hubeyb ve Zeyd'in yanında bulunan üçüncü sahabe,

'Bu verdiğiniz emanı bozmanızın başlangıcıdır!' diyerek kollarını bağlattırmadı.

Onu sürükleyip kollarını bağlamaya çalıştılar. Bunu yapamayınca da şehid ettiler.

Hubeyb ile Zeyd'i de Mekke'ye götürüp sattılar.

Hubeyb'i Hâris bin Âmir bin Nevfel'in oğulları aldı. Hubeyb, Bedir savaşında babaları Hâris bin Âmir'i öldürmüştü. Onlar da Hubeyb'i öldürmeye karar verdiler. Hubeyb, kasıklarını temizlemek için Hâris'in kızlarının birinden bir ustura istedi. Kadın ona usturayı verdi. Kadın, 'Bir ara çocuğuma bakmayı unutmuştum. Çocuk Hubeyb'in yanına gitmiş. Baktım ki Hubeyb, usturayı açıp çocuğun dizine koymuş. O manzarayı görünce çok korktum. Bana,

'Çocuğu öldürmemden mi korkuyorsun? Korkma, ben hiçbir zaman öyle bir şey yapmam!' dedi.

(Kadın her zaman ‘Ben Hubeyb’den daha iyi bir esir hiç görmedim. Yemin ederim ki Mekke’de yaş üzüm bulunmadığı hâlde onun elinde üzüm salkımları görüyordum. Üstelik kendisi de zincirle bağlıyken. Bu ona Allah tarafından gönderilen bir rızıktı!’ diyordu.)

Nihayet Hubeyb’i öldürmek için Harem’in dışına çıkardılar. Hubeyb, ‘Bana izin verin de iki rekât namaz kılayım, ondan sonra beni öldürün!’ dedi.

(Namazı kıldı.) Sonra onlara dönüp ‘Eğer ölümden korktuğum için uzattığımı düşünmeyecek olsaydınız namazı biraz daha uzatırdım!’ dedi.

Öldürülürken iki rekât namaz kılma sünneti/usûlünü ilk koyan kişi odur. Sonra onlara, ‘Allah’ım! Onların kökünü kurut!’ diye beddua etti. Sonra da şu beyitleri söyledi:

مَـا أُبَـالِـي حِـيـنَ أُقْـتَـلُ مُـسْـلِـمًـا

عَلَى أَيِّ شِقٍّ كَانَ لِلّٰهِ مَصْرَعِي ...

وَذَلِكَ فِي ذَاتِ الْإِلَـهِ وَإِنْ يَشَأْ

يُبَارِكْ عَلَى أَوْصَالِ شِلْوٍ مُمَزَّعِ ...

Ben Müslüman olarak öldürüldükten sonra
Hangi yanım üzerine düşersem düşeyim umursamam

Çünkü benim ölümüm Allah yolundadır
Allah dilerse parçalanıp dağılan uzuvları bile mübarek kılar

Sonra Ukbe bin Hâris kalkıp Hubeyb’i şehid etti.

Âsım ise Bedir’de Kureyşliler’in ileri gelenlerinden birini öldürdüğü için Kureyşliler onun cesedinden bir parça getirmek üzere öldürüldüğü yere adamlar gönderdiler. Fakat Allah, onun cesedi üzerine bulut gibi yoğun bir arı sürüsü gönderdi. Kureyşliler onun yanına yaklaşamadılar.”[420]

17. Hubeyb'in Peygamber Sevgisi Hakkında ve Şehadeti Sırasında Söylediği Kaside

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

"...Hubeyb'i Bedir savaşında öldürülen müşriklerin çocukları şehid ettiler. Hubeyb radıyallahu anh ağaca asılı hâldeyken onlar, kılıcı Hubeyb'in boynuna doğrultup 'Muhammed'in, senin yerinde olmasını ister miydin?' dediler. Hubeyb radıyallahu anh da 'Yüce olan Allah'a yemin olsun ki hayır! O'nun ayağına bir dikenin batmasını dahi istemem' dedi. Müşrikler kahkaha attılar.

Hubeyb'i asmak için kütüğün üstüne çıkardıklarında Hubeyb radıyallahu anh şu kasideyi söyledi:

لَـقَدْ جَـمَـعَ الْأَحْزَابُ حَوْلِي وَأَلَّبُوا

قَبَائِلَـهُمْ وَاسْتَجْمَعُوا كُلَّ مَجْمَعٍ ...

وَقَـدْ جَـمَـعُـوا أَبْـنَـاءَهُـمْ وَنِـسَـاءَهُـمْ

وَقُرِّبْتُ مِنْ جِذْعٍ طَوِيلٍ مُمَنَّعٍ ...

إِلَـى اللهِ أَشْـكُـو غُـرْبَـتِـي بَعْدَ كُرْبَتِـي

وَمَا أَرْصَدَ الْأَحْزَابُ بِي عِنْدَ مَصْرَعِي ...

فَذَا الْعَرْشِ صَبِّرْنِي عَلَى مَا يُرَادُ بِي

فَقَدْ بَضَّعُوا لَحْمِي وَقَدْ يَئِسَ مَطْمَعِي ...

وَذَلِـكَ فِـي ذَاتِ الْإِلَـهِ وَإِنْ يَـشَـأْ

يُبَارِكْ عَلَى أَوْصَالِ شِلْوٍ مُمَزَّعِ ...

لَعَمْرِي مَا أَحْفَلُ إِذَا مِتُّ مُسْلِمًا

عَلَى أَيِّ حَالٍ كَانَ لِلّٰهِ مَضْجَعِي ...

Düşmanlar etrafımı sarmış
Kabilelerini tahrik edip hepsini toplamışlar

Kadınları ve çocuklarını da toplamışlar
Ben uzun ve sağlam darağacına yaklaştırılmışım

Garipliğimi, sıkıntımı ve düşmanların beni öldürmek için hazırladıklarını
Sadece Allah'a şikâyet ediyorum.

Ey bu büyük Arş'ın rabbi! Bana yaptıklarına karşı bana sabır ver!
Çünkü etimi parçalıyorlar ve artık hayattan ümidim kesildi

Tüm bunlara katlanmam Allah rızası içindir
Allah dilerse parçalanıp ayrılan organları mübarek kılar

Ömrüme yemin olsun ki Müslüman olarak öldükten sonra
Allah yolunda şehid olduğum için nasıl can verdiğim umrumda değildir."[421]

18. Harâm bin Milhân'ın Şehid Edilirken Söylediği Bir Söz Üzerine Onu Şehid Eden Kimsenin Müslüman Olması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ümmü Süleym’in erkek kardeşi Harâm’ı yetmiş kişilik süvari birliği içerisinde (bir yere) gönderdi. Müşriklerin reisi Âmir bin Tufeyl, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme üç seçenek sunmuş ve ‘1- Ova ve kır ahalisi senin, şehir ve köy halkı da benim olacak, 2- Veya senden sonra halifen ben olacağım, 3- Veya Gatafân kabilelerinden binlerce askerle sana savaş açarım!’ demişti.

Bundan sonra Âmir bin Tufeyl, filanca bir kadının evinde veba hastalığına yakalanmıştı. (Peygamber aleyhisselamın kendisi için askerî birlik çıkardığını duyunca) ‘Develerin hastalığı gibi bir hastalıktan, filanca kadının evinde yatarak mı öleceğim? Bana atımı getirin’ dedi.

Atına binip savaşa çıktı, atının sırtında öldü...

Ümmü Süleym’in kardeşi Harâm da askerlerinden -birisi topal olmak üzere- iki kişiyi yanına alarak ilerledi ve düşmana yaklaştı. Yanındaki iki sahabeye, ‘Siz burada durun. Ben onların yanına gideyim. Eğer bana (öldürülmeyeceğime dair) teminat verirlerse hemen gelirsiniz, vermezlerse arkadaşlarınızın yanına dönersiniz!’ dedi.

Sonra Harâm, düşmana doğru ilerleyip ‘Size Peygamber aleyhisselamın emrini tebliğ edinceye kadar bana teminat verir misiniz?’ dedi. Onlarla konuşmaya başladı. Onlar içlerinden bir kişiye işaret ettiler. O adam, Harâm’ın arkasından gelerek onun sırtına bir mızrak vurdu. Darbenin şiddetinden olacak ki Harâm donup kaldı. Sonra da:

‘Allâhuekber! Kâbe’nin Rabbine yemin ederim ki kazandım!’ dedi.

(Harâm’ın arkadaşları onun sesini duyunca) gelip savaşa girdiler. İçlerinden topal olan hariç hepsi şehid oldu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu olay üzerine bir ay boyunca her sabah, Allah’a ve resûlüne isyan eden Ri’l, Zekvân, Lihyân ve Usayye kabilelerine beddua etti.”[422]

19. Mute Savaşında Şehid Olma Arzusundaki Sahabelerin Kıssası

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hicretin 8. (m. 629) yılının cemaziyelevvel ayında Mute’ye bir ordu gönderdi. Başlarına Zeyd bin Hârise radıyallahu anhı komutan olarak tayin edip *‘Şayet Zeyd şehid düşerse Ca’fer bin Ebî Tâlib ordunun başına komutan olsun. Ca’fer de de şehid düşerse Abdullah bin Revâha komutan olsun’* diye emretti.

Müslümanlar savaşa çıkmak üzere hazırlandılar. Sayıları üç bin kişiydi. Medine’den ayrılma zamanı gelince Müslümanlar, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin komutanları (komutan olarak tayin ettiği şahıslar) ile vedalaştı ve onlara dua ettiler.

Abdullah bin Revâha, yanındaki komutan arkadaşlarıyla birlikte vedalaştıkları sırada ağladı. ‘Ey İbni Revâha! Ne için ağlıyorsun?’ diye sordular. Abdullah bin Revâha,

‘Vallahi ben dünya sevgisinden ve dünyaya üzüldüğümden dolayı ağlamıyorum! Allah’ın kitabından, içerisinde cehennem ateşi anılan *‘(Ey insanlar!) Sizden cehenneme varmayacak hiç kimse yoktur. Rabbin için bu, kesin olarak hükme bağlanmış bir iştir’* (Meryem suresi, 19/71) ayetini okurken Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden işitmişimdir. Cehenneme uğradıktan sonra oradan selametle nasıl geri dönebileceğimi bilmiyorum. İşte bunun için ağlıyorum’ dedi. Müslümanlar,

‘Allah sizin yardımcınız olsun! Sizleri her tehlikeden korusun! Sizi sağ salim geri çevirsin’ dediler. Abdullah bin Revâha onlara şu şiiri söyledi:

لَكِنَّنِي أَسْأَلُ الرَّحْمَنَ مَغْفِرَةً

وَضَرْبَةً ذَاتِ فَرْغٍ تَقْذِفُ الزَّبِدَا ...

أَوْ طَعْنَةً بِيَدَيْ حَرَّانَ مُجْهِزَةً

بِحَرْبَةٍ تَنْفُذُ الْأَحْشَاءَ وَالْكَبِدَا ...

حَتَّى يُقَالَ إِذَا مَرُّوا عَلَى جَدَثِي

أَرْشَـدَهُ اللّٰهُ مِـنْ غَـازٍ وَقَـدْ رَشِـدَا ...

Fakat ben, Rahmân olan Allah'tan mağfiret (dilerim) ve kanları fışkırtıp köpürten kir kılıç darbesiyle

Yahut ciğer ve bağırsakları kasıp kavuran bir kargı saplamasıyla şehid olmak isterim ki

Kabrime uğrayanlar, 'Allah bu savaşçıya doğru yolu göstermiş, o da doğru yolu bulmuştur' desinler

Sonra ordu gitmeye hazırlandı. Bu sırada Abdullah bin Revâha radıyallahu anh vedalaşmak için Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gelip şöyle dedi:

فَـثَـبَّـتَ اللّٰهُ مَـا أَتَـاكَ مِـنْ حَـسَـنٍ

تَثْبِيتَ مُوسَى وَنَصْرًا كَالَّذِي نُصِرَا ...

إِنِّي تَفَرَّسْتُ فِيكَ الْخَـيْـرَ نَـافِـلَـةً

اللّٰهُ يَـعْـلَـمُ أَنِّــي ثَـابِـتُ الْـبَـصَـرِ ...

أَنْتَ الرَّسُولُ فَمَنْ يُحْرَمْ نَوَافِلَهُ

وَالْوَجْهَ مِنْهُ فَقَدْ أَزْرَى بِهِ الْقَدَرُ ...

Allah, Musa'ya olduğu gibi sana olan iyilik ve güzellikleri sabit ve devamlı kılsın

Onlara yardım edip muzaffer kıldığı gibi sana yardım edip muzaffer kılsın

Ben, sende hayır bulunduğunu ferasetimle anlamışımdır

Onların görüşlerine karşı koyduğum ferasetimle
Sen hiç şüphesiz Allah'ın resûlüsün

Kim O'nun iyiliklerinden ve hayrından mahrum olursa
Kader onu helak etmiş demektir

Sonra İslam mücahidleri yola çıktılar. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de onlarla vedalaşmak için çıktı. Vedalaşıp geri döndüğünde Abdullah bin Revâha şöyle dedi:

خَلْفَ السَّلَامُ عَلَى امْرِىءٍ وَدَّعْتُهُ ... فِي النَّخْلِ خَيْرِ مُشَيَّعٍ وَخَلِيلِ

Geride kalan hurmalıkta kendisine veda ettiğim zâta
O en hayırlı uğurlayıcıya, en hayırlı dosta selam olsun

Sonra İslam mücahidleri yollarına devam ederek Şam topraklarından Maan'a vardılar. Bizans imparatoru Herakleios'un yüz bin askerle Belka topraklarından Meab'a gelip konakladığı; Beliyy kabilesinden Mâlik bin Zinâne adında birinin komutası altında Lahm, Üzâm, Kayn, Behra Vâil, Bekr ve Beliyy Hristiyan Araplar'ından yüz bin kişilik bir kuvvetin de gelip onlara katıldığını haber aldılar.

Bu durumu haber alınca İslam mücahidleri, durumu gözden geçirmek üzere Maan'da iki gece (iki gün) kalarak 'Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme mektup yazıp düşmanımızın sayısını haber verelim; ya bize yardım etmek için adam gönderir ya da vereceği emirlerle hareket ederiz' dediler. Abdullah bin Revâha, İslam mücahidlerini cesaretlendirip şöyle söyledi:

'Ey topluluk! Vallahi sizin şimdi istememiş olduğunuz şey, arzulayıp elde etmek için sefere çıktığınız şehidliktir! Biz insanlarla sayıca, silahça, at ve süvarice olan çokluğumuzla savaşmıyoruz. Allah'ın bizi şereflendirdiği şu din kuvvetiyle savaşıyoruz! Gidin ve çarpışın! Bunda muhakkak iki iyilikten biri; ya zafer ya da şehidlik vardır.'

Muhammed bin İshâk (şunları) ekledi: Abdullah bin Ebî Bekr, Zeyd bin Erkam'ın şöyle dediğini nakletmiştir:

Ben Abdullah bin Revâha'nın terbiyesi altında bir yetimdim. Kendisi Mute seferine çıktığında beni de devesinin terkisine bindirmişti. Vallahi geceleyin biraz gidince onun şu beyti okuduğunu işittim:

Ey devem! Beni ve yükümü, kumluktaki kuyuya vardıktan sonra dört konak daha götürsen (artık seni başka sefere çıkarmayacağım)

Kendisinden bunları işitince ağladım. Abdullah bin Revâha bana kamçısıyla dokunarak 'Ey yaramaz! Allah'ın bana şehidlik nasip etmesinden ve senin de hayvan üzerinde yolculuk eşyalarının iki yanı arasında geri dönüp gitmenden sana ne zarar olur?' dedi.

Sonra İslam mücahidleri yola çıktılar. Mücahidler ilerleyerek Belka sınırlarına varıp dayandıkları zaman Belka köylerinden Meşârif adlı köyde, Herakleios'un Bizans ve Hristiyan Araplardan oluşmuş ordularıyla karşılaştılar. Sonra müşrikler, mücahidlere doğru yaklaşmaya başladılar. İslam mücahidleri ise Mute denilen köye doğru yönelip onun yakınında düşmanla çarpışmak için hazırlandılar. Uzreoğulları kabilesinden Kutbe bin Katâde adlı kişiye sağ kol kumandasını, ensardan Abâye (Ubâde) bin Mâlik'e de sol kol kumandasını verdiler. Sonra insanlar karşı karşıya gelip çarpışmaya başladılar.

Zeyd bin Hârise radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin sancağı elinde olduğu hâlde çarpışmaya başladı. Vücudu Bizanslılar'ın mızraklarıyla delik deşik edilip kanları saçılıncaya kadar çarpışmaktan geri durmadı.

Sonra sancağı Ca'fer radıyallahu anh aldı. Sancak elinde olduğu hâlde savaşta zor durumda kalıncaya kadar savaştı. Kurtuluş yolu olmadığını görünce kendisine ait beyaz bir atın üzerinden yere atladı ve onu boğazladı. Sonra şehid oluncaya kadar düşmanla çarpıştı. Ca'fer radıyallahu anh, İslam'da, Müslümanlar'dan atını boğazlayan ilk kişi oldu."[423]

20. Zeyd bin Hattâb'ın Yemâme Savaşında Sebat Göstermek için Arkadaşlarına Cesaret Vermesi ve Şehid Olması

Ömer bin Abdurrahmân yoluyla babası Abdurrahmân rahimehullah anlatıyor:

“Zeyd bin Hattâb radıyallahu anh, (633 yılında) Yemâme savaşında ordunun bayrağını taşıyordu. Müslümanlar düşman karşısında dağıldılar. Hanîfeoğulları kabilesi onlara galip geldi. Zeyd bin Hattâb radıyallahu anh Müslüman askerlere,

‘Siz ne biçim asker, ne biçim piyadesiniz!’ dedi. Sonra da yüksek sesiyle ‘Allah’ım! Arkadaşlarımın kaçmalarından dolayı senden özür dilerim ve (sahte peygamber) Müseylime ile Muhakkem ibnü’t-Tufeyl’in uydurduklarından da sana sığınırım’ diye bağırdı.

Ardından sancağını sıkıca bağlayıp düşman ordusunun içine doğru ilerledi. Düşmanın kılıç darbesiyle şehid oldu. Allah rahmet eylesin! Sancak elinden düştü. Yere düşen sancağı, Ebû Huzeyfe’nin azatlısı Sâlim aldı. Müslümanlar Sâlim’e,

‘Savaşı iyi idare edemeyeceğinden korkuyoruz’ dediler. O da ‘Eğer ben sizin söylediğiniz gibi beceriksizsem öyleyse iyi bir Kur’an temsilcisi de değilim’ dedi.

Zeyd bin Hattâb, hicretin 12. (m. 633) yılında şehid oldu.”[424]

21. Sâbit bin Kays’ın Yemâme Savaşında Şehid Olma Gayreti

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Yemâme savaşında Müslümanlar (düşman karşısında) dağılınca Sâbit bin Kays’a, ‘Ey amca! Görmez misin, bunlar ne yaptılar?’ dedim.

Baktım ki Sâbit bin Kays radıyallahu anh, kendi bedenine koku sürüyordu. Bana ‘Biz peygamberle beraber bu şekilde savaşmıyorduk. Siz düşmanı kötü alıştırmışsınız. Allah’ım! Ben bu Müslümanlar’ın kaçışından ve düşmanın da uydurduklarından uzağım’ dedi.

Sonra kalkıp savaşmaya başladı ve şehid oldu.”[425]

22. Ammâr bin Yâsir’in Şehid Olmayı Arzulaması

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin sahabesi Ebû Sinân ed-Düelî radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Ammâr bin Yâsir radıyallahu anhı gördüm. Hizmetçisine, ‘Bana içecek bir şey getir’ dedi. Hizmetçisi Ammâr bin Yâsir radıyallahu anha bir bardak süt getirdi. Ammâr bin Yâsir onu içti, sonra da ‘Allah ve resûlü doğru söylemiştir. Ben bugün (Sıffîn savaşında, Hz. Ali’nin safında), Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin dostlarına ve onun cemaatine kavuşacağım’ dedi.”[426]

23. Berâ bin Mâlik’in İran Topraklarındaki Akabe Savaşında Şehid Olma İsteği

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben (bir gün) Berâ bin Mâlik’in yanına girdim. Şarkı söylüyordu. Ona, ‘Allah sana şarkıdan daha hayırlısını vermiştir’ dedim. Şu karşılığı verdi:

Yatağımın üzerinde öleceğimden mi korkuyorsun? Hayır! Allah’a yemin ederim ki öyle olmayacaktır. Allah beni şehidlik mertebesinden mahrum bırakmayacaktır. Ben tek başıma Allah rızası için düşmandan yüz kişiyi öldürdüm. Ortaklaşa öldürdüklerim de ayrıdır.”[427]

S. SAHABELERİN KAHRAMANLIĞI

1. Hz. Ebû Bekir’in Kahramanlığı

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

“Ali radıyallahu anh (bir gün), ‘Ey insanlar! İnsanların en kahramanının kim olduğunu biliyor musunuz?’ diye sordu. Orada bulunanlar,

‘Ey müminlerin emîri! Sensin!’ diye cevap verdiler. Ali radıyallahu anh, ‘Ben kiminle savaş meydanlarında karşı karşıya gelmişsem tam bir şekilde hakkımı ondan almışımdır. Fakat siz bana insanların en kahramanının kim olduğunu haber veriniz’ dedi. Onlar,

‘Biz insanların en kahramanının kim olduğunu bilmiyoruz. Sen bize bunu haber ver!’ dediler. Ali radıyallahu anh şöyle cevap verdi:

‘Ebû Bekir’dir. Çünkü biz Bedir savaşı gününde Peygamber aleyhisselama bir gölgelik inşa etmiştik. Peygamber aleyhisselama müşriklerden birisi hücum etmemesi için beraberinde kim kalacak, dedik. Allah’a yemin ederim ki Ebû Bekir müstesna bizden hiç kimse bu ağır göreve cesaret edip yanaşmadı. O, kılıcını kınından çekerek Peygamber aleyhisselamın yanıbaşında durdu. Peygamber aleyhisselama saldıracak birisi olursa mutlaka onu karşılar ve üzerine (korkusuzca) saldırırdı. İşte insanların en (korkusuz) kahramanı budur!”[428]

2. Hz. Ömer’in Kahramanlığı

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Ömer -radıyallahu anh- hariç herkesin gizli bir şekilde hicret ettiğini biliyorum. Ömer hicret etmek istediği zaman kılıcını boynuna astı, yayını da omzuna koyarak ve elinde çok fazla ok bulunduğu hâlde Kâbe’ye vardı. Kureyş’in ileri gelenleri de Kâbe’nin önünde oturuyorlardı. Yedi defa tavaf etti, sonra Makam-ı İbrâhîm’in yanında iki rekât namaz kıldı.

Ardından Kureyş’in halkalarına teker teker varıp ‘Burunları kırılasıcalar! Kim ki annesi matemini tutsun, çocuğu yetim ve hanımı dul kalsın istiyorsa şu vadinin ötesinde benim karşıma çıksın!’ dedi.

Bu meydan okuyuşuna rağmen hiç kimse onun yoluna çıkmadı.”[429]

3. Ali’nin Kahramanlığı

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Ali radıyallahu anh (bir gün hanımı) Fâtıma radıyallahu anhânın yanına varıp ‘Şu kılıcı yerilmeksizin al! Çünkü bu kılıç, sahibini utandırmaz!’ dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Ali! Savaşta hüner gösteren sadece sen değilsin. Sehl bin Huneyf ile Ebû Dücâne de (Allah yolunda cihad ederken) senin kadar hüner gösterdiler’ dedi.”[430]

4. Hz. Ali’nin Hayber Savaşındaki Kahramanlıkları ve Yahudi Merhab’ı Öldürmesi

Seleme bin Ekva radıyallahu anh anlatıyor:

“Fezâreoğulları gazvesinden döndüğümüzde Medine’de ancak üç gün kaldık ve sonra da Hayber’e çıktık. Amcam Âmir de bizimle birlikte olup şu şiiri okuyordu:

وَاللهِ لَـوْلَا أَنْـتَ مَـا اهْـتَـدَيْـنَـا

وَلَا تَصَدَّقْنَا وَلَا صَلَّيْنَا ...

وَنَحْنُ مِنْ فَضْلِكَ مَا اسْتَغْنَيْنَا

فَأَنْزِلَنْ سَكِينَةً عَلَيْنَا ...

وَثَـبِّـتِ الْأَقْـدَامَ إِنْ لَاقَـيْـنَـا

Allah’a yemin ederim ki eğer sen olmasaydın biz hidayete eremezdik
Namaz kılamazdık ve zekât veremezdik

Biz senin faziletin ve kereminle zengin olduk
Rabbimiz! Üzerimize bir sekînet indir

Düşmanla karşılaştığımızda bize sebat ihsan eyle

(Bu sözleri işiten) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Bu şiirleri okuyan kimdir?’* diye sordu. Sahabeler, ‘Âmir’dir, ey Allah’ın Resûlü!’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de ona, *‘Rabbin seni bağışlasın!’* diye dua etti.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu duayı kim için etmişse o kesinlikle şehid düşüyordu. Devesinin üstünde gitmekte olan Ömer radıyallahu anh, ‘Âmir bize lazımdı, ey Allah’ım! Keşke Âmir’i bize bağışlasaydın’ dedi.

Hayber’e vardığımızda onların kahramanı Merhab bizi karşıladı. Kılıcını yerlerde sürüyerek şöyle diyordu:

قَدْ عَلِمَتْ خَيْبَرُ أَنِّي مَرْحَبْ ... شَاكِي السِّلَاحِ بَطَلٌ مُجَرَّبْ

إِذَا الْحُرُوبُ أَقْبَلَتْ تَلَهَّبْ

Ben bütün Hayber'in tanıdığı Merhab'ım
Silahlarımı kuşanıp savaş alanına atıldığımda

Alevlenen bir kahramanım

Bunun üzerine amcam Âmir, onun karşısına çıkarak şöyle dedi:

قَدْ عَلِمَتْ خَيْبَرُ أَنِّي عَامِرْ ... شَاكِي السِّلَاحِ بَطَلٌ مُغَامِرْ

Bütün bir Hayber biliyor ki ben de Âmir'im
Silahlandığımda bütün tehlikelere hatta ölüme bile göz kırpmadan atılan bir kahramanım

Sonra Merhab ile amcam birbirlerine saldırdılar. Merhab kılıcıyla Âmir'e vurduysa da miğferine değdiğinden amcama bir şey yapamadı. Amcam Âmir de ona vuruyordu. Sonunda Merhab'a vurmak istediği bir sırada kendi kılıcı ters dönerek onun şah damarını kesti ve böylece amcamın kan kaybından ölümüne neden oldu.

Bu olaydan sonra çıktım, baktım ki bazı sahabeler, 'Âmir'in yaptıkları boşa gitmiştir. Çünkü o kendi kendini öldürdü' diyorlar. Onları duydum ve ağlayarak Peygamber aleyhisselama geldim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana,

'Ne oldu sana?' diye sordu. 'Bazı kimseler, (amcam) Âmir'in yaptıkları boşa gitmiştir, diyorlar' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bunu kim söylüyor?' buyurdu. 'Ashabından bazı kişiler' dedim. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Onlar doğru söylemiyor; bilakis Âmir için iki sevap vardır'* buyurdu.

Derken Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ali'yi çağırması için birini gönderdi. Ali'nin gözleri ağrıyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Bu savaşta sancağı öyle bir kişiye vereceğim ki o hem Allah'ı hem de peygamberini seviyor'* buyurdu.

Ali'nin elinden tutarak onu Peygamber aleyhisselamın yanına getirdim. Resûlullah, tükürüğünü onun gözlerine sürdü. Bunun üzerine Ali'nin gözleri iyileşti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, sancağı Ali'ye verdi.

Sonra Merhab yeniden ortaya çıktı ve şöyle dedi:

قَدْ عَلِمَتْ خَيْبَرُ أَنِّي مَرْحَبْ ... شَاكِي السِّلَاحِ بَطَلٌ مُجَرَّبْ

إِذَا الْحُرُوبُ أَقْبَلَتْ تَلَهَّبْ

Ben bütün bir Hayber'in tanıdığı Merhab'ım
Silahlarımı kuşanıp savaş alanına atıldığımda

Alevlenen bir kahramanım

Bu defa Merhab'ın karşısına Ali çıktı. Ali radıyallahu anh da şu şiiri okudu:

أَنَا الَّذِي سَمَّتْنِي أُمِّي حَيْدَرَهْ ... كَلَيْثِ غَابَاتٍ كَرِيْهِ الْمَنْظَرَهْ

أُوفِيهِمُ بِالصَّاعِ كَيْلَ السَّنْدَرَهْ

Ben doğarken annesinin kendisine 'haydar (aslan)' ismini verdiği kişiyim
Ben düşmanlarını dehşet içerisinde bırakan ormanların aslanı gibiyim.
Sizleri kılıcımla biçip geçeceğim

Ali, Merhab'ın kafasına bir kılıç darbesi indirdi, onun kafasını ikiye biçti ve öldürdü. Böylece Hayber'in fethi de gerçekleşmiş oldu. Yahudi Merhab'ı -Allah ona lanet eylesin- öldüren, Ali'dir."[431]

5. Zübeyr bin Avvâm'ın Peygamber Aleyhisselamı Korumak için Gösterdiği Kahramanlık

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

“(Babam) Zübeyr bin Avvâm radıyallahu anh Müslüman olmuştu ve o sıralar on iki yaşlarındaydı. Bir gün şeytandan gelen ‘Muhammed yakalandı!’ diye bir ses işitti.

Bunun üzerine Zübeyr bin Avvâm radıyallahu anh kılıcını çekerek sokağa fırladı. Mekke’nin yukarı mahallelerinde oturmakta olan Peygamber aleyhisselamın evine kadar koştu. Bu arada da kılıcı hep elindeydi. (Onu bu hâlde gören) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Nedir bu hâlin? Sana ne oldu?’* diye sordu. O da ‘Seni yakaladıklarını duydum!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu defa *‘Şayet öyle olsaydı sen ne yapacaktın?’* diye sordu. Zübeyr bin Avvâm radıyallahu anh,

‘Seni yakalayan kimseyi bulup öldürecektim!’ diye cevap verdi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hem Zübeyr bin Avvâm radıyallahu anha hem de onun kılıcına dua ederek *‘Gidebilirsin’* buyurdu.

İşte Allah yolunda çekilen ilk kılıç budur.”[432]

6. Zübeyr bin Avvâm’ın Yermük Savaşında Gösterdiği Kahramanlık

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

“(636 yılında) Yermük savaşında Peygamber aleyhisselamın sahabeleri, Zübeyr bin Avvâm radıyallahu anha: ‘Ey Zübeyr! Düşmana önce sen saldır, biz de arkandan gelelim’ dediler. Zübeyr radıyallahu anh onlara,

‘Eğer düşmana önden hücum edecek olursam beni takip etmeyip yalnız bırakırsınız’ dedi. ‘Hayır, böyle bir şeyi asla yapmayız. Biz daima seninle olacağız’ dediler.

Bunun üzerine Zübeyr radıyallahu anh düşmanın üzerine hücum etti. Düşman saflarını yararak onların arkalarına geçti. Fakat Müslümanlar’dan hiç kimse Zübeyr radıyallahu anhı takip etmedi. Bunun üzerine kendisi düşman saflarını ikinci kez yararak Müslümanlar’ın yanına geri döndü.

İkinci saldırıda atının gemini tutup omuzlarına iki kılıç darbesi vurdular. Bu iki kılıç yarasının ortasında bir de Uhud gününde aldığı üçüncü yara vardı.

Urve bin Zübeyr devamla şöyle der: Küçüklüğümde babam Zübeyr'in o kılıç yaralarıyla oynardım. Yermük savaşı günü o sırada on yaşlarında olan kardeşim Abdullah ibni Zübeyr de babamın yanında bulunuyordu. Düşmana hücum etmeden önce onu ata bindirip bir arkadaşına teslim etmişti."[433]

7. Sa'd bin Ebî Vakkās'ın Kahramanlığı

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh anlatıyor:

"Sa'd bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh, Bedir savaşında hem süvari hem de piyade gibi savaştı."[434]

8. Hamza'nın Kahramanlığı

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Uhud savaşı günü Müslümanlar geri çekildiği sırada amcası Hamza'yı kaybetti. Çevresindekilere sordu. Bir sahabe,

'Ben onu filan yerdeki ağacın altında görmüştüm. 'Ben Allah'ın ve O'nun resûlünün aslanıyım. Ey Rabbim! Ebû Süfyân ve arkadaşlarının yaptıklarını sana şikâyet ediyorum ve sahabelerin (savaştan geri çekilme şeklinde gerçekleşen bu) davranışlarından dolayı da senden özür diliyorum!' diyordu' dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hemen o kişinin söylediği yere gitti. (Hamza şehid olmuştu.) Hamza'nın hâline bakıp ağladı. Vücudunun kesilip biçilmesinden dolayı hıçkırarak ağlamaya başladı. Sonra *'Bir kefen yok mu?'* buyurdu.

Ensardan bir kişi üzerindeki elbisesini çıkarıp Hamza'nın naaşının üstüne örttü. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, amcası Hamza için *'Kıyamet günü Allah katında şehidlerin efendisi, Hamza'dır'* buyurdu."[435]

9. Hz. Hamza'nın Uhud Savaşındaki Kahramanlığı ve Şehid Edilişi

Ubeydullah bin Adiyy bin Hıyâr rahimehullah anlatıyor:

"Ubeydullah bin Adiyy bin Hıyâr rahimehullah (bir gün) Vahşî radıyallahu anha, 'Hamza'nın şehid edilişini bize anlatmaz mısın?' dedi. Vahşî radıyallahu anh da şöyle dedi:

Evet, (anlatırım). Hamza, Tuayma bin Adiyy bin Hıyâr'ı Bedir savaşında öldürmüştü. Bunun üzerine efendim Cübeyr bin Mut'im (bana), 'Eğer amcam Tuayma'ya karşılık Hamza'yı öldürürsen hür olursun' dedi.

Ayneyn yılında insanlar (Medine'ye doğru) savaşa çıktığında ben de onlarla birlikte çıktım. -Ayneyn, Uhud dağının yanındaki bir dağdır. Bu dağ ile Uhud dağı arasında bir vadi vardır.- İnsanlar savaş düzeni aldıklarında (Kureyş tarafından) Sibâ meydana çıkıp 'Benimle vuruşmayı göze alabilecek kimse var mı?' dedi. Ona karşı Hamza bin Abdülmuttalib ortaya çıktı. Hamza, 'Ey Sibâ! Ey kadın sünnetçisi Ümmü Enmâr'ın çocuğu! Allah'a ve resûlüne meydan mı okuyorsun?' dedi.

Sonra onun üzerine atıldı. Neticede Sibâ, giden dünkü gün gibi yok oldu (Hamza adamı öldürdü).

Ben ise Hamza'yı (öldürmek için) bir kayanın arkasına gizlendim. Hamza bana doğru yaklaştığında kısa mızrağımı ona attım ve karnına yerleştirdim. Mızrak kasıklarından çıktı. İşte bu, Hamza'yı yere çökertti (şehid etti)."[436]

10. Ensardan Muâz bin Amr bin Cemûh ile Muâz bin Afrâ'nın Kahramanlıkları ve Bedir Savaşında Ebû Cehil'i Öldürmeleri

Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh anlatıyor:

"Bedir savaşında diğer Müslümanlarla birlikte saflarda yerimi almış, sağıma ve soluma bakınıyordum. Bu esnada gözüme ensardan yaşları henüz genç iki delikanlı ilişti. Ben (içimden), bu iki gençten daha kuvvetli olabilmeyi temenni ettim. Bu sırada onlardan biri bana dönüp 'Ey amca! Sen Ebû Cehil'i tanıyor musun?' diye sordu.

'Evet, tanıyorum. Onu ne yapacaksın?' dedim. Bunun üzerine o genç, 'Haber aldığıma göre o herif, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme küfrediyormuş. Nefsimi kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki bulduğum takdirde ikimizden biri ölmedikçe onu bırakmayacağım' diye cevap verdi.

Ben bu gencin sözlerine ve cesaretine şaşıyorken ikincisi de onun söylediklerini tekrarladı. Biraz sonra Kureyş safları arasında gidip gelmekte olan Ebû Cehil'i gördüm ve o iki gence dönüp Ebû Cehil'i göstererek 'Şu adamı görüyor musunuz? Bana sormuş olduğunuz kişi işte odur!' dedim.

Sonra bu iki genç, Ebû Cehil'e doğru koştular. Kılıçlarını çekip öldürünceye kadar Ebû Cehil'e vurdular. Daha sonra dönüp bu yaptıklarını Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme haber verdiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Onu hanginiz öldürdü?' diye sordu. İki genç de 'Ben öldürdüm' dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Peki, kılıçlarınızı sildiniz mi?'* diye sordu. İkisi de 'hayır' dediler.

Böylece Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem iki kılıcı da kontrol ederek *'O Ebû Cehil'i ikiniz birden öldürmüşsünüz'* buyurdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ebû Cehil'in ele geçirilen silahlarını, atını ve malzemelerini bu iki gence verdi. Bu iki genç, Muâz bin Amr bin Cemûh ile Muâz bin Afrâ idiler."[437]

11. Ebû Dücâne'nin Kahramanlığı

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Uhud savaşı günü eline bir kılıç alıp *'Bu kılıcı kim almak ister?'* diye sordu.

Sahabeden bazı kimseler kılıcı alıp bakmaya başladılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu defa *'Bu kılıcı kim hakkıyla alır?'* diye sordu.

İnsanlar çekindiler. Nihayet Ebû Dücâne radıyallahu anh, 'Ben onu hakkıyla alırım!' dedi.

Ebû Dücâne o gün onunla müşriklerden birçoğunun kafasını kopardı."[438]

12. Katâde bin Nu'mân'ın Kahramanlığı

Katâde bin Nu'mân radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber aleyhisselama bir yay hediye edilmişti. O da Uhud savaşı günü bu yayı bana verdi. Ben Peygamber aleyhisselamın yanında o yayla ok atıyordum. Nihayet yayın başı kırıldı. Kendimi Peygamber aleyhisselamın önüne atıp yüzüne siper ettim, O'nu atılan oklardan yüzümle koruyordum.

Ne zaman Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yüzüne bir ok meyletse O'nun yüzünü korumak için başımı o tarafa doğru eğiyordum ve ok bana isabet ediyordu. Yanımda ok atacak bir yay da bulamamıştım.

Nihayet bir ok gelip gözlerimden birini çıkardı. Ben gözümü avucuma alarak Peygamber aleyhisselamın yanına koştum ve ona gösterdim. Gözümün avucumda olduğunu görünce Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin gözlerinden yaşlar aktı ve *'Ey Rabbim! Katâde bu gözünü senin peygamberini korumak uğrunda kaybetti. Sen onun bu gözünü iyileştir; eskisinden daha güzel ve sağlam yap'* diye dua etti

Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem gözümü tekrar yerine oturttu. O günden sonra o gözüm, diğerinden daha güzel ve daha sağlam oldu."[439]

13. Seleme bin Ekva'ın Kahramanlıkları

Seleme bin Ekva radıyallahu anh anlatıyor:

"Hudeybiye barışı zamanında Allah Resûlü ile birlikte Medine'ye dönmüştük. Orada Peygamber aleyhisselamın hizmetçisi Rebâh, ganimet develerini otlatmak üzere Medine dışına çıktı. Ben de Talha bin Ubeydullah radıyallahu anhın atını otlatmak ve sulamak üzere onunla beraber gittim. Geceyi kırda geçirdik. Sabaha karşı Abdullah bin Uyeyne adlı kâfir, adamlarıyla birlikte hücum ederek Peygamber aleyhisselamın çobanını öldürdü. Sonra da develeri önlerine katarak alıp götürdüler. Bunun üzerine ben Talha bin Ubeydullah'ın atını Rebâh'a verdim ve ona, 'Ey Rebâh! Şu atı al; Medine'ye giderek Talha'ya ver. Sonra da Peygamber aleyhisselama gidip develerinin götürüldüğünü söyle' dedim.

Bu arada ben de bir dağın tepesine çıkıp Medine tarafına doğru dönerek üç kere 'İmdat!' diye bağırdım. Sonra da develeri götürmekte olanların peşine düştüm. Kılıcım ve oklarım da yanımdaydı. Onlara ok atıp binek hayvanlarını yaralıyor ya da öldürüyordum. Fakat bunu ancak ağaçlı bir yere gelindiğinde yapabiliyordum. Şöyle ki içlerinden bir atlı bana doğru gelecek olursa bir ağacın arkasına gizlenip onu ok yağmuruna tutuyordum ve bu şekilde o daha bana ulaşmadan önce ben onun hayvanını öldürmüş oluyordum. Ok atarken bir yandan da 'Ben Ekvâ'ın oğluyum! İşte size bir ok! Bugün bazı alçakların helak günüdür' diye bağırıyordum.

Hatta bir defasında attığım bir okla içlerinden birini omuzları arasından vurmuştum. Bunu yaparken de yine şu şiiri okudum: *Ben Ekvâ'ın oğluyum! İşte size bir ok! Bugün bazı alçakların helak günüdür.*

Ağaçlı bölgelere geldikçe onların canlarını fena hâlde yakıyordum. Hele dere ve vadi yatağı gibi sarp yerlerden geçerken dağların üzerine çıkarak tepelerine taş yuvarlıyordum. Onlar önde ben arkada, epey müddet gittik. Ben hiç durmaksızın onları taciz ediyordum. Bu arada arkada bıraktıkları develeri de topluyordum.

Sonunda onların hepsini ele geçirdim. Ben bununla da yetinmeyerek peşlerini bırakmadım. Bunun da semeresini aldım çünkü onlar daha hızlı kaçabilmek için bazı eşyalarını ve silahlarını atmaya başlamışlardı. Bu şekilde otuzdan fazla mızrak ele geçirdim. Bulduğum mızrağı veya diğer eşyayı Peygamber aleyhisselamın geleceği yol üzerine koyuyordum ve yerlerini belirtmek üzere de bir taş dikiyordum.

Bu durum kuşluk vaktine dek böyle devam etti. Kuşluk vakti olduğundaysa Uyeyne bin Bedir el-Fezârî onlara imdada geldi. O sırada onlar, dar bir vadide sıkışıp kalmışlar, ben ise bir dağın tepesine çıkmıştım. Bulunduğum yerden onları görebiliyordum. Uyeyne onlara, 'O dağın tepesinde gördüğüm kişi de kim? Ne oluyor?' diye sordu.

'Bu heriften neler çektik bir bilsen; seherden bu yana peşimizi hiç bırakmadı. Elimizdeki her şeyi aldı ve arkada bir yerlere gizledi' dedim. Bunun üzerine Uyeyne onlara, 'Eğer bu kişi arkasından birilerinin geleceğini bilmeseydi peşinizi bırakırdı. Haydi, birkaç kişi gidip onu yakalasın' dedi.

Aralarından dört kişi kalkarak bulunduğum yere doğru tırmanmaya başladılar. Bekledim, sesimi işitebilecekleri bir yere gelince onlara, 'Siz benim kim olduğumu biliyor musunuz?' dedim.

'Kimsin?' dediler. 'Ben Ekvâ'ın oğluyum! Peygamber aleyhisselamın yüzünü ak çıkarıp O'nu şereflendiren kimseyim. Siz benim peşime düşseniz bile beni yakalayamazsınız. Ama ben sizin peşinize düşecek olursam elimden kurtulamazsınız' dedim. Aralarından biri, 'Vallahi doğru söylüyor' dedi.

O zaman tırmanmaktan vazgeçip geri döndüler. Ben de bulunduğum yerden ayrılmadım.

Sonunda Peygamber aleyhisselamın atlılarının ağaçlar arasından gelmekte olduklarını gördüm. Başlarında, Ahrem el-Esedî bulunuyordu. Onun arkasında Peygamber aleyhisselamın süvarisi olan Ebû Katâde, onun da arkasında Mikdâd bin Esved el-Kindî vardı. Onları gören müşrikler kaçmaya başladılar. Ben de dağdan indim. Ahrem el-Esedî'nin atının dizginine yapışarak 'Ey Ahrem! Sakın onları takip etme. Çünkü seni yakalayıp öldürebilirler. Peygamber ve ashabı gelinceye kadar bekle' dedim. Ahrem ise 'Ey Seleme! Eğer Allah'a ve ahiret gününe iman etmiş, cennet ve cehennemin hak olduğuna inanmışsan şehidlik ile arama girme' dedi.

Onun bu sözleri üzerine atının dizginini bıraktım. O da atını hızla sürerek Abdurrahmân bin Uyeyne'ye yetişti. Dövüşmeye başladılar. Ahrem, Abdurrahmân'ın atını öldürdü; Abdurrahmân bin Uyeyne ise Ahrem'in kendisini şehid etti. Abdurrahmân bin Uyeyne atsız kaldığı için de Ahrem'in atını aldı. Bunu gören Ebû Katâde de Abdurrahmân'ın peşinden gitmeye başladı. Nihayet onu yakaladı ve öldürdü. Abdurrahmân bin Uyeyne de Ebû Katâde'nin atını öldürmüştü. Bunun için Ebû Katâde, Abdurrahmân'ın Ahrem'den aldığı ata bindi.

Bunun üzerine ben de arkalarından koşmaya başladım. O sırada da uzaktan sahabe atlarının kaldırdığı büyük bir toz bulutu görünmeye başlamıştı. Düşman ise güneş batmadan önce içinden Zîkared suyunun akmakta olduğu vadiye sığınmak için acele ediyordu. Nihayet oraya ulaştılar ve içmek üzere suya koştular. Ancak benim arkalarından gelmekte olduğumu görünce içmekten vazgeçip atlarını Zîbi'r geçidine doğru sürmeye başladılar. Ben onları takip etmekten vazgeçmedim. En arkada bulunan kişiye yetişip onu bir okla vurdum. Bunu yaparken de yine şu şiiri okudum:

أَنَا ابْنُ الْأَكْوَعِ ... وَالْيَوْمُ يَوْمُ الرُّضَّعِ

Ben Ekvâ'ın oğluyum. İşte size bir ok! Bugün bazı alçakların helak günüdür.

Oku yiyen adam dönüp 'Ey annesi yasını tutasıca! Bu da öldürücü bir darbe midir!' diye alay etti. Bunun üzerine ben de 'Ey nefsinin düşmanı! O attığım gerçekten de öldürücü bir darbeydi' dedim.

Zaten onu öldürmek amacıyla ok atmıştım. Sonra ikinci bir ok daha fırlattım ve onu öldürdüm. Müşriklerin arkalarında bırakmış oldukları iki atı da alarak Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve ashabının yanına döndüm.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile ashabı gelmiş, Zîkared suyu başında konaklamışlardı. Beş yüz kişi kadar varlardı. Bilâl radıyallahu anh, düşmandan aldığım develerden birini kesmiş, onun ciğerini ve boynundan bazı parçaları Resûlullah için kızartıyordu. Peygamber aleyhisselamın yanına giderek 'Ey Allah'ın Resûlü! Yanıma arkadaşlarından yüz kişi ver de yatsıya kadar şu kâfirleri yakalayayım ve birini bile bırakmamak üzere hepsini öldüreyim' dedim.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ey Seleme! Bunu yapabilir misin?'* buyurdu. 'Evet, ey Allah'ın Resûlü! Seni şereflendiren Allah'a yemin ederim ki yapabilirim' dedim.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, mübarek kesici dişleri ateşin ışığında görülecek kadar güldü ve *'Onlar şu anda Gatafân topraklarında kendilerine ziyafet çekiyorlar'* buyurdu.

Bu sırada Gatafân taraflarından birisi geldi ve 'Sizin takip etmekte olduğunuz kişiler Gatafân kabilesinden filanca şahsa misafir oldular. O da onlar için bir deve kesti. Fakat henüz devenin derisi yüzülmekteyken bir toz bulutu görüldü. Bunun üzerine onlar deveyi bırakıp kaçtılar' dedi. Sabah olduğunda Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bizim süvarilerimizin en iyisi Ebû Katâde, yayalarımızın en iyisi Seleme'dir' buyurdu.

Sonra da bana ganimetten hem süvari hem de yaya hissesi verdiler.

Orada biraz daha eğleştikten sonra Medine'ye doğru yola koyulduk. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem beni Adbâ isimli devesinin terkisine bindirdi. Yanımızda ensardan bir kişi vardı ki hiç kimse onu geçemezdi. Yola çıktığımızda, 'Benimle Medine'ye kadar yarışabilecek birisi var mı?' diye meydan okudu.

Hiç kimse çıkmayınca bunu birkaç kere tekrarladı. Bunun üzerine ben de ona, 'Sen büyük-küçük herkesle yarışır mısın? Hiçbir rakipten çekinmez misin?' dedim. O da 'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hariç hiç kimseden çekinmem' diye cevap verdi. Onun bu sözleri üzerine Peygamber aleyhisselama dönerek 'Anam-babam sana feda olsun! Bana izin ver de bu adamla yarışayım' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'İstersen yarışabilirsin' buyurdu. Bunun üzerine 'İn, koşmaya başla' dedim.

O sahabe devesinden atladı. Ben de Peygamber aleyhisselamın terkisinden indim. Ona az da olsa fırsat verebilmek için biraz bekledim. Sonra da bütün gücümle koşarak kendisine yetiştim. Sırtına vurarak 'Allah'a yemin ederim ki seni geçtim' dedim. O da gülerek 'Ben de öyle zannediyorum' dedi.

Böylece Medine'ye vardık."[440]

14. Hâlid bin Velîd'in Kahramanlığı

Hâlid bin Velîd radıyallahu anh anlatıyor:

"Mûte savaşı günü benim elimde dokuz kılıç parçalandı. Elimde sadece Yemen'de imal edilmiş enli bir kılıç kalmıştı."[441]

15. Ebû Mihcen es-Sakafî'nin Kahramanlığı: Ebû Mihcen'in Kādisiye Savaşında Melek Zannedilmesi

Muhammed bin Sîrîn rahimehullah anlatıyor:

“Ebû Mihcen es-Sakafî durmadan içki içer, kendisine içki cezası tatbik edilirdi. Çok içki içtiğinden ötürü (bir gün) onu hapsettiler ve bağladılar. Kàdisiye savaşında (hapsedildiği yerden) savaşanlara bakıyordu. Sanki Müslümanlar’ı müşrikler karşısında mağlup oluyorlar gibi gördü. Başkomutan Sa’d bin Ebî Vakkàs’ın hanımına bir kadınla haber göndererek ‘Eğer iplerimi çözer ve beni şu ata bindirirsen ve bana bir de silah verirsen eğer ölmezsem savaştan sonra tekrar gelir ve sana teslim olurum’ dedi. Sonra da şu şiiri söyledi:

كَفَى حُزْنًا أَنْ تَلْتَقِيَ الْخَيْلُ بِالْقَنَا ... وَأُتْـرَكَ مَـشْـدُودًا عَـلَـيَّ وَثَـاقِـيَـا

إِذَا قُمْتُ عَنَّانِيَ الْحَدِيدُ وَغُلِّقَتْ ... مَصَارِعُ دُونِي قَدْ تُصِمُّ الْمُنَادِيَا

Ne kadar üzücüdür ki süvariler birbirleriyle mızraklaşsın
Ben ise iplerle bağlı olarak burada bırakılmış olayım

Ayağa kalktığımda demirler beni yoruyor
Kapılar üzerime kilitlenmiştir, olup bitenlerden habersiz kalıyorum

Kadın gidip durumu Sa’d’ın hanımına söyledi. O da Ebû Mihcen’in iplerini çözdü. Onu bir ata bindirdi ve bir silah verdi. Sonra Ebû Mihcen o atı koşturdu, savaşa başladı. Öyle bir savaşıyordu ki önüne kim çıkarsa yere seriyor ve çiğneyip geçiyordu. Bunu gören Sa’d bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh,

‘Bu süvari kimdir?’ diye sordu.

Böylece az bir zaman sonra bu hücumlar sayesinde müşrik ordusu mağlup olarak kaçtı. Ebû Mihcen de geldi, silahı geri verdi ve ayaklarını yeniden bağladı. Sa’d bin Ebî Vakkàs geri dönünce hanımı veya cariyesi ona,

‘Savaş nasıl geçti?’ diye sordu. O da savaştan hanımına haber vererek ‘Biz müşriklerden çok darbe yedik. Öyle ki yüce Allah, kır bir atın sırtında bir kişi gönderdi. Eğer ben Ebû Mihcen’i bağlı olarak evde bırakmasaydım o kişi Ebû Mihcen’dir, derdim’ dedi. Hanımı, ‘Allah’a yemin ederim ki o Ebû Mihcen’dir. Böyle böyle oldu’ diyerek hadiseyi anlattı.

Sonra da ona olayı anlatınca Ebû Mihcen’i çağırdı. Onun bağlarını çözdü ve ‘Allah’a yemin ederim ki artık içkiden dolayı sana bir daha had cezası uygulamayacağım’ dedi. Ebû Mihcen,

‘Ben de Allah’a yemin ederim ki artık bir daha asla içki içmeyeceğim. Çünkü ben, had cezası uygulanacağından korktuğu için içkiden vazgeçti, demesinler diye içmeye devam ediyordum’ karşılığını verdi.

Artık bundan sonra Ebû Mihcen bir daha içki içmedi.”[442]

16. Ammâr bin Yâsir’in Kahramanlığı

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Ammâr bin Yâsir radıyallahu anh, Yemâme savaşında bir taşın üzerine çıkmış ve ‘Ey Müslümanlar! Siz cennetten mi kaçıyorsunuz? Ben Ammâr bin Yâsir’im! Siz cennetten mi kaçıyorsunuz? Ben Ammâr bin Yasir’im! Bana gelin!’ diyordu.

Ben onun kulağına baktım; kesilmişti, sallanıyordu. Fakat Ammâr buna rağmen çok şiddetli bir şekilde savaşıyordu.”[443]

17. Abdullah ibni Zübeyr’in Kahramanlığı

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

“(Emevî hükümdarı) Muâviye vefat edince Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh, Muâviye’nin oğlu Yezîd’e itaat etmeye yanaşmadı. Onun hakkında ağır sözler söylüyordu. Bu sözler Yezîd’e ulaşınca,

‘Yemin ederim ki Abdullah ibni Zübeyr, eli zincirlerle bağlı olduğu hâlde bana getirilecek veya ben onun üzerine ordu göndereceğim!’ dedi. Bunun üzerine Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anha,

‘Sana altından bilezikler yapalım, onları kollarına takalım. Elbiselerini de onların üzerine giyersin. Böylece Yezîd’in de yemini yerine gelmiş olur. Senin için barış sağlamak daha güzeldir!’ dediler. Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh,

‘Allah onun yeminini kefaretlendirmesin!’ dedi. Sonra da şu şiiri okudu:

وَلَا أَلِينُ لِغَيْرِ الْحَقِّ أَسْأَلُهُ ... حَتَّى يَلِينَ لِضِرْسِ الْمَاضِغِ الْحَجَرُ

Haktan başkası için yumuşamam ve hakkı istiyorum
Ancak taş, çiğneyenin dişleri için yumuşarsa ben de yumuşarım

Sonra da ‘Allah’a yemin ederim ki izzet içerisinde bir kılıç darbesi yemek benim için zillet altında bir kamçı darbesi yemekten daha güzeldir!’ dedi.

Bunları söyledikten sonra halkı biate davet etti. Muâviye’nin oğlu Yezîd’e muhalif olduğunu açıkça ortaya koydu. Yezîd bin Muâviye, Şam’dan Abdullah ibni Zübeyr üzerine Müslim bin Ukbe el-Mürrî komutası altında bir ordu gönderdi.

Yezîd, komutana Medine halkıyla savaşmasını emretti. Medine halkının işini bitirince de Mekke halkının üzerine yürümesini istedi.

Müslim bin Ukbe, Medine’ye girdi. O gün Medine’de bulunan sahabelerin hepsi kaçtılar. Medine’de çok insan öldürdü. Sonra Medine’den ayrıldı. Mekke’ye giderken yolda öldü. Ölmeden kendi yerine Hüseyin bin Numeyr el-Kindî’yi tayin etti ve ona, ‘Ey Berdaa el-Himâr’ın oğlu! Kureyş’in hilelerinden sakın. Onlarla ancak mızrak vurmak ve kılıçla başlarını kesmek şeklinde savaş!’ dedi.

Böylece Hüseyin, Mekke’ye vardı. Abdullah ibni Zübeyr ile birkaç gün savaştı. Bu sırada Hüseyin bin Numeyr’e, Yezîd bin Muâviye’nin öldüğü haberi geldi. Hüseyin bin Numeyr orduyu bırakıp kaçtı. Yezîd bin Muâviye öldükten sonra Mervân, halifeliğini ilan etti. Sonra Mervân da öldü. Bu defa Abdülmelik, halifelik makamına geçti. Şamlılar ona itaat ettiler. Minbere çıkarak ‘Abdullah ibni Zübeyr’i bana kim getirecek?’ dedi. Haccâc ayağa kalkarak ‘Ey müminlerin emîri! Ben getiririm!’ dedi.

Abdülmelik onu susturdu. Sonra sorusunu tekrar etti ve ‘Kim Abdullah ibni Zübeyr’i bana getirir?’ dedi.

Haccâc yine ayağa kalktıysa da onu yine susturdu. Sonra ‘Kim Abdullah ibni Zübeyr’i bana getirir?’ dedi. Haccâc yine ‘Ey müminlerin emîri! Ben rüyamda Abdullah ibni Zübeyr’in cübbesini sırtından çıkarıp kendim giydim. Onu yeneceğime inanıyorum!’ dedi.

Böylece Abdülmelik, Haccâc-ı Zâlim'e bir sancak bağladı. Onu askerle beraber Mekke'ye gönderdi. Haccâc-ı Zâlim, Mekke'ye Abdullah ibni Zübeyr'le mücadele etmek üzere vardı. Orada savaştılar. Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh Mekkeliler'e,

'Şu iki dağı onlara kaptırmayınız. Çünkü bu iki dağ oldukça siz üstün ve galipsiniz!' dedi.

Fakat kısa bir zaman sonra Haccâc ve beraberindeki askerler, Ebû Kubeys'in üzerine çıktılar. Haccâc, Ebû Kubeys'te mancınık kurmuş ve taşları Abdullah ibni Zübeyr'e atarak Kâbe'yi vuruyordu. Mescid-i Haram'da bulunan Abdullah ibni Zübeyr'e ve diğer arkadaşlarına taş yağdırıyordı. Ertesi gün Abdullah ibni Zübeyr'in şehid olacağı gün gelince annesine gitti. Annesi Ebû Bekir'in kızı Esmâ radıyallahu anhâ idi. Tam yüz yaşındaydı. Daha bir dişi bile düşmemişti. Gözleri görüyordu. Esmâ radıyallahu anhâ, oğlu Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anha,

'Ey Abdullah! Savaşında ne yaptın?' diye sordu. Abdullah ibni Zübeyr, 'Savaş şu şu noktalara gelmiştir' dedi. Sonra durumu ona arz etti ve gülerek 'Kesinlikle ölümde rahat vardır' dedi. Annesi, 'Ey oğul! Olur ki sen benim için ölümü istiyorsun. Ben iki şeyden birisini görmeden ölmek istemiyorum. Ya sen halife seçileceksin, gözüm aydın olarak gideceğim. Veya sen şehid edileceksin, Allah seni defterine yazacaktır!' dedi.

Sonra Abdullah ibni Zübeyr veda edip çıkarken annesi, 'Ey oğul! Sakın dininin herhangi bir hasletini ölüm korkusundan vermeyesin' dedi.

Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh, annesinin yanından çıktı, Mescid-i Harâm'a girdi. Hacerü'l-Esved'i korumak için önüne iki kanatlı bir kapı yaptırmıştı. O kapının arkasına geçerek kendini koruyordu. O sırada birisi yanına gelerek 'Sana Kâbe'nin kapısını açalım mı?' dedi.

Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh, tepeden tırnağa kadar adamı süzdü ve 'Sen arkadaşını her şeyden koruyabilirsin fakat ölümden koruyamazsın. Üstelik burayla Kâbe arasında hürmet bakımından fark yoktur. Yemin ederim ki sizi Kâbe'nin örtüsüne tutunmuş olarak görseler yine de öldürürler!' dedi. Abdullah ibni Zübeyr'e,

‘Sulh için neden bunlarla konuşmuyorsun?’ denildi. Abdullah ibni Zübeyr, ‘Artık sulh zamanı mıdır? Allah’a yemin ederim ki onlar sizi nerede görürlerse hepinizi keserler!’ dedi.

Sonra şöyle bir şiir okudu:

وَلَسْتُ بِمُبْتَاعِ الْحَيَاةِ بِسُبَّةٍ ... وَلَا مُرْتَقٍ مِنْ خَشْيَةِ الْمَوْتِ سُلَّمَا

أُنَافِسُ سَهْمًا إِنَّهُ غَيْرُ بَارِحٍ ... مُلَاقِي الْمَنَايَا أَيَّ حَرْفٍ تَيَمَّمَا

Ben zelil ve hor bir hayatı hiçbir zaman istemem
Ölümden kurtulmak için hiçbir merdiveni çıkmam

Ölüm saçan oku elimden asla bırakmam
Her nereye doğru gitmek istesem

Sonra da adamlarına, ‘Herhangi biriniz yüzünüzü koruduğunuz gibi kılıcınızı da koruyunuz. Onu kırıp da kadınmış gibi nefsinizi silahsız müdafaa etmeye kalkışmayın. Yemin ederim, ben hangi savaşta bulunduysam mutlaka birinci safta olmuşumdur. Herhangi bir yaradan elem duymadım. Eğer acı duyduysam bu da tedavi olurkendir!’ dedi.

Onlar bu hâldeyken düşman askerlerinden birkaç kişi Cumâhoğulları kapısından Mescid-i Harâm’a girdi. Onların içinde Esved de vardı. Abdullah ibni Zübeyr beraberinde iki kılıçla onlara hücum etti. Önce Esved’le karşı karşıya geldi. Ayağını koparıncaya kadar kılıcıyla ona vurdu. Esved ona, ‘Ey zina edici kadının oğlu!’ diye hitap etti. Abdullah ibni Zübeyr, ‘Ey Hâm’ın oğlu! Ebû Bekir’in kızı Esmâ mı zina edicidir!’ dedi.

Bundan sonra kılıcıyla onları mescitten çıkardı ve geri geldi. Sehmoğulları kapısından bir grup düşman girdiğini görünce ‘Bunlar kimlerdir?’ diye sordu. ‘Bunlar Ürdün ahalisidir’ diye cevap verdiler.

Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh onlara hücum ederek şu şiiri okudu:

لَا عَهْدَ لِي بِغَارَةٍ مِثْلِ السَّيْلِ ... لَا يَنْجَلِي غُبَارُهَا حَتَّى اللَّيْلِ

Sel gibi akıp gelen bir hücumdan haberim yoktur.
Bu hücumun toz dumanı akşama kadar ortalıktan çekilmez!

Onları da mescitten püskürttü. Baktı ki Mahzûmoğulları kapısından bazı düşman askerlerinin girdiğini gördü. Onlara da hücum ederek şu şiiri okudu:

لَوْ كَانَ قِرْنِي وَاحِدًا كَفَيْتُهُ

Eğer düşmanım bir kişi olsaydı onun hakkından gelirdim

Mescidin tavanında Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anhın yardımcıları vardı... Onun düşmanlarına tuğla atarlardı. Abdullah ibni Zübeyr onlara hücum ettiğinde yukarıdan gelen bir tuğla başına isabet ederek yardı. Bunun üzerine durdu ve şu şiiri okudu:

وَلَسْنَا عَلَى الْأَعْقَابِ تُدْمَى كُلُومُنَا ... وَلَكِنْ عَلَى أَقْدَامِنَا تَقْطُرُ الدِّمَا

Yarıklarımızdan akan kanımız, topuklarımıza akmaz
Bizim kanımız ayaklarımız üzerine damlar

Sonra yere düştü. İki azadlı kölesi, ona bir şey yapmasınlar diye kendilerini onun üzerine atmış, şöyle diyorlardı: ‘Köle efendisini korur, onu himaye eder.’

Sonra Şam askerleri Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anhın üzerine yürüdü ve başını kopardılar. Böylece onu şehid ettiler.”[444]

18. Sahabenin Allah Yolunda Kahramanlık Göstermeyerek Cihad Etmekten Kaçanlara Sitem Etmesi

Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Ümmü Seleme radıyallahu anhâ, Seleme bin Hişâm’ın hanımına ‘Seleme’nin Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve Müslümanlarla birlikte namaz kılmaya geldiğini göremiyorum. (Bunun sebebi nedir?)’ diye sordu. Seleme bin Hişâm’ın hanımı,

‘Vallahi dışarı çıkamıyor. Her çıktığında insanlar, ‘Ey kaçaklar! Siz Allah yolunda cihad etmekten kaçtınız’ diyorlar. O da evde oturmaya mecbur kaldı’ dedi.

Seleme bin Hişâm, Hâlid bin Velîd ile beraberken Mute savaşından kaçmıştı.”[445]

19. Savaştan Kaçanların Pişman Olmaları

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin gönderdiği askerî birliklerden birinde bulunuyordum. İnsanlar savaştan kaçmayı planlıyorlardı. Ben de kaçanların arasındaydım. Sonra (pişman olup) ‘Ne yapalım? Biz savaştan kaçtık ve Allah’ın öfkesini davet ettik. Önce Medine’ye gidip geceyi evimizde geçirelim’ dedik.

Sonra bu düşünceden vazgeçerek ‘Durumumuzu Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme anlatalım. Eğer tevbemiz varsa ne âlâ. Aksi takdirde başımızı alıp gideriz’ dedik.

Böylece biz öğle namazından önce Peygamber aleyhisselama geldik. Allah Resûlü çıktı ve *‘Siz kimsiniz?’* diye sordu. ‘Biz savaştan kaçanlarız’ dedik. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Hayır! Siz kaçanlar değil, belki merkezine dönüş yaparak tekrar savaşa gitmek isteyenlersiniz. Ben sizin merkeziniz ve yardımcınızım. Ben Müslümanlar’ın merkeziyim’ buyurdu.

Bunun üzerine Peygamber aleyhisselamın elini öptük.”[446]

[332]. Arapça'da "güç ve gayret sarf etmek, bir işi başarmak için elinden gelen bütün imkânları kullanmak" manasındaki **cehd** kökünden türeyen **cihad**, İslamî literatürde "dinî emirleri öğrenip ona göre yaşamak ve başkalarına öğretmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışmak, İslam'ı tebliğ edip nefse ve dış düşmanlara karşı mücadele vermek" şeklindeki genel ve kapsamlı anlamı yanında fıkıh terimi olarak daha çok Müslüman olmayanlarla savaş, tasavvufta ise nefs-i emmâreyi yenme çabası için kullanılmıştır.

Konuyla ilgili ayetlerin bir kısmında (mesela bkz. Tevbe suresi, 9/41, 44, 81, 86) cihad kelimesinden doğrudan savaşın kastedildiği anlaşılmakta, bir kısmında da cihad "Allah'ın rızasına uygun yaşama çabası" şeklinde özetlenebilecek genel anlamıyla geçmektedir.

Cihadla ilgili birçok hadis mevcut olup bunlar bazı müstakil eserlere konu olduğu gibi hadis mecmualarında da "kitâbü'l-cihâd" veya "fezâilü'l-cihâd" başlıkları altında toplanmıştır. Buna göre cihad, hayatın gayesi olarak Allah'a kulluk etmek, Allah ve resûlünün koyduğu ölçülerin fert ve toplum hayatına uygulanmasına çalışmaktan İslam'ı diğer insanlara tebliğe, İslam ülkesini ve Müslümanlar'ı her türlü tehlike ve saldırılara karşı savunma ve bu konuda gerektiğinde savaşmaya kadar kapsamlı bir anlam taşımakta; kalp, dil, el ve silah gibi beşerî aksiyonun ortaya konulduğu her vasıta ile yapılabilmektedir.

Hukukçular, ilgili ayet ve hadislerden hareketle cihadı bu en geniş anlamıyla ele alıp yorumlamaları ve nefse, şeytana, fasıklara ve inanmayanlara karşı olmak üzere kısımlara ayırmaları yanında (meselâ bkz. İbni Rüşd, *el-Mukaddimât*, Kahire 1325, 1/259; İbni Kayyım, *Zâdü'l-Meâd*, 2/39-40; Şevkânî, *Neylü'l-Evtâr*, 7/236), genel olarak "gatri müslümlerle savaş" şeklindeki özel mânasını ön plana çıkararak "Allah yolunda can, mal, dil ve diğer vasıtalarla savaşta elden gelen güç ve gayreti sarf etmek" şeklinde tarif etmişler (Kâsânî, *Bedâ'i*, 7/97; İbni Âbidîn, *Reddü'l-Muhtâr,* [Kahire], 4/121), bu anlamdaki cihadla ilgili hükümler üzerinde geniş olarak durmuşlardır.

Diğer taraftan Peygamber aleyhisselamın *"Mücahid, nefsiyle cihad edendir"* (Tirmizî, Fezâilü'l-Cihâd 2) mealindeki hadisine dayanarak kulun nefsiyle olan cihadının dış düşmanlara karşı gerçekleştirilen cihada nisbetle asıl olduğunu, Allah'ın emirlerine uyma konusunda nefsiyle cihad edemeyen kimsenin düşmanla cihad edemeyeceğini belirtir (*Zâdü'l-Meâd*, II, 38).

Bu kapsam genişliğine rağmen İslam hukukçularının daha çok "Müslüman olmayanlarla savaş" anlamındaki cihada ağırlık vermeleri, bu tür cihadın hukukî bir mahiyet arz etmesi ve birtakım hukukî sonuçlar doğurması sebebiyledir.

Nitekim fıkıh kitaplarında, başta savaş ve barış münasebetleri olmak üzere devletler hukukuyla ilgili konuların ele alındığı bölümler "kitâbü'l-cihâd" (veya kitâbü's-siyer) şeklinde adlandırılmıştır. Bunun yanında nefisle mücahede şeklindeki cihadla daha çok tasavvuf ehli ilgilenmiştir.

Müslüman hukukçular, genel olarak cihadın anlamı ve hükmü yanında kâfirlere karşı cihadın hukuken meşru olmasının sebepleri üzerinde de etraflıca durmuşlardır.

İslam hukukçuları, Kur'an ve sünnette belirtilen esaslara göre gerek savaş öncesi ve savaş esnasında, gerekse sonrasında uyulması gereken kuralları kendi zamanlarındaki şartlar çerçevesinde en ince ayrıntılarına kadar inceleyip tespit ettikleri gibi harbin meşruluğu meselesini de tartışmışlardır. Hanefîler ile birlikte Hanbelî ve Mâlikî mezheplerine mensup hukukçuların oluşturduğu çoğunluğa göre İslam'da savaşın sebebi, inanmayanların Müslümanlar'a savaş açmaları ve tecavüzkâr olmalarıdır. Şâfiîler ise onların kâfir olmalarını başlı başına bir savaş sebebi saymışlardır. Buna göre İslam hukukçularının çoğunluğu, savaşın meşruiyet sebebinin düşmanın tecavüzü olduğunu, Müslümanlar'a karşı savaşmayanlarla savaşmanın ve sadece Müslümanlığı benimsemediği için bir insanı öldürmenin caiz olmadığını belirtmiştir. Daha geniş bilgi için bkz. Ahmet Önkal, "Cihâd", DİA, 7/527-531, (çev.)

[333]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/174 (4056); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/73. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

[334]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/105, 188; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/263. İbni Kesîr der ki: "Bu hadisin senedi sülâsîdir. Sahihtir."

[335]. Müslim, İmâret 145 (1901); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/136; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/99; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/426; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/277

[336]. Buhârî, Zekât 1, 40, Cihâd 102, Edeb 10, İstitâbetü'l-Mürteddîn 3, İ'tisâm 2; Müslim, Îmân 32 (20); Ebû Dâvûd, Zekât 1 (1556); Nesâî, Zekât 3; Tirmizî, Îmân 1 (2610); İbni Mâce, Mukaddime 9 (71); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/277, 423, 475, 476, 502

[337]. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4/211 (19392); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/288

[338]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/65. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/513 (470)

[339]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/61. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/488 (433)

[340]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/85; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/315

[341]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/318 (5227); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 6/211 (6038); Ahmed bin Hanbel, *ez-Zühd*, 1/169 (591); İbnü'l-Mübârek, *el-Cihâd*, 1/85 (100); İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 2/110; Zehebî bu hadisin sahihliği veya zayıflığı ile ilgili herhangi bir şey belirtmemiştir.

[342]. Amvâs, Filistin'de tarihî bir yerleşim merkezidir. Hz. Ömer devrinde Amvâs'ta veba salgını çıkmış (18/639) ve buradan Suriye'nin çeşitli yerlerine yayılmıştır. Başka bir rivayete göre ise İslam tarihinde bilinen bu ilk veba salgını h. 17 (m. 638) yılında vuku bulmuştur. 'Tâûnu Amvâs' adıyla meşhur olan bu salgının sonucunda, başta Suriye orduları başkumandanı Ebû Ubeyde olmak üzere Muâz bin Cebel, Şürahbîl bin Hasene, Süheyl bin Amr, Fadl bin Abbâs ve Yezîd bin Ebî Süfyân gibi birçok sahabe dâhil 25.000'e yakın insan ölmüştür. Peygamber aleyhisselamın azatlı kölesi Servân b. Fezâre el-Âmirî de 54'te (674) burada vefat etmiştir. (çev.)

[343]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/282; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*,1/439, 5/335; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/94

[344]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/313 (5211); İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/310; İbnü'l-Mübârek, *el-Cihâd*, 1/86 (101)

[345]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 13/141 (7185); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4/214 (19421); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/350. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Bu hadisin isnadı sahihtir.

[346]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 13/143 (7188); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/350. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hadisin isnadı sahihtir.

[347]. İbnü'l-Mübârek, *el-Cihâd*, 1/55 (53); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/106 (3812); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/415; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/350. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

[348]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/129 (2551), 3/392 (5487); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/236 (556); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/176; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*,3/150; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/30. Hâkim der ki: "Bu hadisin isnadı sahihtir."

[349]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/353; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/66; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/21; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/550; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/312. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[350]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/458; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/49; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/405. Bu rivayette ordunun başına tayin edilen gencin Abdülmelik bin Mervân olduğu kayıtlıdır.

[351]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 38/539 (23560), 38/564 (23594); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (4043); Şâşî, *el-Müsned*, (1155); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/49; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 8/59. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin geliş yollarının çok olmasından dolayı sahih olduğunu belirtmiştir.

[352]. İbni Asâkir, *el-Mu'cem*, 1/225 (257); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/450. İbni Hacer bu hadisin geliş yollarının çokluğuna vurgu yapar. Bezzâr, *el-Müsned*, 8/315 (3387), İbni Ebi'd-Dünyâ, *Müdârâtü'n-Nâs*, 1/25 (10)'da Kesîr bin Abdullah bin Amr bin Avf yoluyla babası yoluyla dedesi Amr bin Avf radıyallahu anhdan benzer lafızla rivayet etmiştir. Ali el-Müttakî'nin de *Kenzü'l-Ummâl*, 7/80'de belirttiğine göre bu hadisi İbnü'n-Neccâr, Ulbe'den rivayet etmiştir. Elbânî benzer bir rivayetin *Fıkhu's-Siyre*, s. 40'ta sahih olduğunu belirtir.

[353]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/256; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/242. A. Muhammed Şâkir bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/60-61 (2317)

[354]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/244. A. Muhammed Şâkir bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, /565-466 (1966)

[355]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/438

[356]. Buhârî, Meğâzî 79, 3, Vesâyâ 16, Menâkıbu'l-Ensâr 43, Tefsîru Sûre-i Tevbe 14, 17, 18, İsti'zân 21, Eymân 24, Ahkâm 53; Müslim Tevbe 53 (2769); Ebû Dâvûd, Talâk 10-11 (2202); Nesâî, Talâk 18; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/456, 459

[357]. Ebû Dâvûd, Cihâd 23 (2512); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 3 (2972); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 10/28 (10962); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/9 (4711); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/78 (17925); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/94 (2434), 2/302 (3088); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/176 (4060); İbni Cerîr et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, (3179, 3180); Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, *el-Müsned*, 2/12, 13; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 1/229. Tirmizî bu hadisin hasen-sahih olduğunu belirtmiştir.

[358]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/291; İbni Zenceveyh, *el-Emvâl*, 1/238 (316); Kàsım bin Sellâm, *el-Emvâl*, 1/101 (203)

[359]. Buhârî, Menâkıb 8, Tefsîru Sûre-i Münâfikîn 5, 7; Müslim, Birr 62-63 (2584); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/323; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 4/370

[360]. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 7/151 (12593, 12594); Saîd bin Mansûr, *es-Sünen*, 2/210 (2463); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 8/308

[361]. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 8/114 (8768); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/69 (4608); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4/209 (19366); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/287. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin ravileri sika kimselerdir."

[362]. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 10/463 (4604); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 23/205 (14947); Tayâlisî, *el-Müsned*, 3/324 (1881); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 4/57 (2075); İbnü'l-Mübârek, *el-Cihâd,* 1/44 (32, 33); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/274 (18516); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 3/126; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/396; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/286. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Hadisin ravileri sikadır." Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[363]. Buhârî, Cihâd 71; Müslim, Sıyâm 100 (1119); Nesâî, Sıyâm 52; İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, (2032, 2033).

Sahabelerin çoğunun elbiseleriyle ve bazılarının da elleriyle güneşten korunmaya çalışmaları, çadırları olmadığını göstermektedir. Çünkü Müslümanlar'ın o sırada sayıları azdı ve yeterli malî güce sahip değillerdi.

"Bugün oruç tutmayanlar sevabı alıp götürdüler" sözünden maksat; oruç tutmayan kimselerin, tutanlardan çok kazandıklarını anlatmaktadır. Yoksa oruç tutan kimseler, hiç kazanmadı demek değildir. Maksat; oruç tutmayanların, tutanlardan daha çok sevap kazandıklarını belirtmektir. Çünkü oruç tutanların sevabı, sadece kendilerine aittir. Tutmayanlar ise çadır kurmak, hayvanları sulamak ve yemek hazırlamak gibi umuma ait işleri gördükleri için hem gördükleri işin sevabına nail olmuş hem de oruç tutanlara hizmet ettikleri için onlara verilen ecrin aynısı da kendilerinin olmuştur. (çev.)

[364]. Ebû Dâvûd, *el-Merâsîl*, 1/234 (306); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 4/172

[365]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/369

[366]. Buhârî, Savm 35; Müslim, Sıyâm 108 (1122); Ebû Dâvûd, Sıyâm 45 (2409); İbni Mâce, Sıyâm 10 (1663); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/194, VI, 444

[367]. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 1/406 (825); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/299 (1023), 2/362 (1161); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 6/32 (2257); İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, 2/52 (899); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/242 (280); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 4/316. Bu hadisin isnadı sahihtir.

[368]. Ebû Dâvûd, Salâtü's-Sefer 12 (1236); Nesâî, Salâtü'l-Havf 1; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/59

[369]. Ebû Dâvûd, Tahâret (198); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 23/51 (14704), 23/151 (14865); İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, 1/24 (36); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 3/375 (1096); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/258 (557); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 1/219 (663, 664), 9/252 (18448); Dârekutnî, *es-Sünen*, 1/415 (859); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/85.

Beyhakî'deki rivayette şu ifade var: "... Ammâr bin Yâsir radıyallahu anh uyudu. Abbâd bin Bişr radıyallahu anh da namaza durdu. Abbâd yaralanınca Ammâr'a, 'Ben Kehf suresini okudum. Onu yarıda bırakmak istemedim' dedi."

[370]. Ebû Dâvûd, Salâtü's-sefer (1249)'de kısa olarak; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 25/440-442 (16047); İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, (982, 983); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (7160); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 2/201 (905); Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, (445).

Hafız İbni Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 2/437'de Ebû Dâvûd'un naklettiği hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir.

[371]. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/103; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, IV/304; Ali e-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/291. Bu hadisin senedi sahihtir.

[372]. Buhârî, Meğâzî 38, Cihâd 131, Deavât 50, 67, Kader 7, Tevhîd 9; Müslim, Zikr 44-46 (2704); Ebû Dâvûd, Vitr 26 (1526, 1528); Tirmizî, Deavât 58 (3461); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 4/398, 5/255, 6/137; *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, 1/364 (538); İbni Mâce, Edeb 59 (3824); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/394, 403, 417; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/213.

Buhârî ve diğer hadis kitaplarında bu hadis bu şekilde kaydedilmiştir. Fakat doğrusu şudur ki bu olay, Hayber'den dönerken olmuştur. Çünkü Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh Hayber fethedildikten sonra Peygamber aleyhisselamın yanına gelmiştir.

[373]. Buhârî, Cihâd 132, 133; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 5/256, 6/139; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/333; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 5/259; Dârekutnî, *es-Sünen*, 2/233; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/343; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/190; Aynî, *Umdetü'l-Kàrî*, 7/36

[374]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 11/507 (2887); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/290

[375]. Müslim, Cihâd 58 (1763); Ebû Dâvûd, Cihâd 121 (2690); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 9 (3081); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/30, 32; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/114 (4793); Bezzâr, *el-Müsned*, 1/306 (196); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/75 (29583), 7/357 (36684); Ebû Avâne, *Müstahrec*, 4/254 (6692); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/521 (12843), 9/115 (18039), 10/187 (20303); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/275. İbnü'l-Medînî ile Tirmizî bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[376]. Ebû Dâvûd, Cihâd (2747); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/497 (12818), 9/97 (17984); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/144 (2596), 2/157 (2642); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 13/40 (95), 13/46 (112); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 2/13

[377]. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/226 (10372); Hâkim, *el-Müstedrek*,1/344 (809); Bezzâr, *el-Müsned*, 2/254 (662); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/404 (530); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/275. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/267. Hâkim bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[378]. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/28 (8574), 9/224 (10367); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/147 (10270); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/50; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/276.

Bu konuda Abdullah ibni Abbâs ile Enes bin Mâlik radıyallahu anhdan gelen şahit hadisler de vardır.

[379]. Müslim, Cihâd 23 (1743); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/152, 252; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/28

[380]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (699); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/225 (10370); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/424; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/686 (1868), 3/26 (4308); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/47; Bezzâr, *el-Müsned*, 9/175 (3724); Beyhakî, *ed-Deavâtü'l-Kübrâ*, 1/279 (193); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 10/127; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/38; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/122. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed ile Bezzâr rivayet etmiştir. İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim de bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[381]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/25; *Mecmau'z-Zevâid*, 10/136 (17128). Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed ile Bezzâr rivayet etmiştir. Bezzâr'ın isnadı muttasıldır. Ravileri sika kimselerdir. İmam Ahmed'in ravileri de böyledir."

[382]. Buhârî, Cihâd 98, 156, Meğâzî 29, Deavât 58, Tevhîd 34; Müslim, Cihâd 21 (1742); Ebû Dâvûd, Cihâd 89 (2631); Tirmizî, Cihâd 9 (1679); İbni Mâce, Cihâd 15 (2796); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/353, 355, 381

[383]. Buhârî, Meğâzî 29; Müslim, Zikr 77 (2724); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/307, 340, 494; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/111

[384]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/47

[385]. Müslim, İmâre 132 (1892); Nesâî, Cihâd 46; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/121, 5/274

[386]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/156. Ayrıca bkz. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/333 (5470); Bezzâr, *el-Müsned*, 9/359 (3929); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/178. İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir.

[387]. Ebû Dâvûd, Cihâd (2516); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 13/277 (7900), 14/397 (8793); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 10/494 (4637); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/94 (2436), 2/403 (3404); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/284 (18551); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/419. Hâkim de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[388]. Nesâî, Cihâd 24 (3079); *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 4/286 (4333); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/140 (7628), *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/25 (1112). Bu hadis hasen-sahihtir.

[389]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/429; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/8; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/37; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/362; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/526. Bu hadisin isnadı hasendir. İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri sika kimselerdir."

[390]. Ebû Dâvûd, Cihâd (2537); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/124 (2533), 3/30 (4317); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/28 (18543); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/526. Bu hadisin isnadı hasendir.

[391]. Nesâî, Cenâiz 61 (1927); *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/196 (8947); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/688 (6527); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 4/23 (6817); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 7/271 (7108); Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 3/545 (6651), 5/275 (9597). Bu hadis sahihtir.

[392]. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/221; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/103 (2463); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/191; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/447. Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[393]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/197, 202; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 3/3. İmam Ahmed bu hadisi hasen bir senedle rivayet etmiştir.

[394]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (299); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 29/298 (17763); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 3/291 (3189), 9/22 (9012); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 13/320 (7336); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/353. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed ile Ebû Ya'lâ'nın ravileri es-Sahîh'in ravileridir"

[395]. Ebû Dâvûd, Cihâd (2628); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 8/133 (8805); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 29/272 (17736); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 6/408 (2690); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/256 (18457); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/40; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/341

[396]. Ebû Dâvûd, Cihâd (2628); *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/256 (18458); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 24/405 (15648)

[397]. Ebû Dâvûd, Cihâd (2501); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/362 (865), 2/93 (2433); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 6/96 (5619); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 1/239 (831); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/250 (18443); *el-Müntehab*, 5/143

[398]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/23; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 2/280 (995). Bu hadisin isnadı hasendir. Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/343 (7854); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 7/190 (2928); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/153; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/20. İbni Hibbân bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[399]. Buhârî, Cihâd 9, Edeb 90; Müslim, Cihâd 112 (1796); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 82 (3345); Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, (559, 620); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/312, 313

[400]. Buhârî, Meğâzî 21; Müslim, Cihâd 104 (1791); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 4 (3002, 3003); İbni Mâce, Fiten 23 (4027); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/99, 178, 201, 206, 253, 288; Tayâlisî, *el-Müsned*, (6)

[401]. Buhârî, Cihâd 12, Meğâzî 17, Tefsîru Sûre-i Ahzâb 3; Müslim, İmâret 148 (1903); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 34 (3200); Nesâî, *Fezâilü's-Sahâbe*, (186); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/194

[402]. Buhârî, Meğâzî 44; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/45 (4741); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/106 (1463, 1464, 1465); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/234 (4944); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/245; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/26; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/117; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/238

[403]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/27 (1182); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/325; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/143. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

[404]. Buhârî, Temennî 1, Îmân 26, Cihâd 7, Farzu'l-Humus 8, Tevhîd 28, 30; Müslim, İmâre (1876); Nesâî, Îmân 24; İbni Mâce, Cihâd 1 (2753); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/231

[405]. Buhârî, Îmân 26; Müslim, İmâre 103 (1876); Nesâî, İmân 24; İbni Mâce, Cihâd 1 (2753); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/231

[406]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 9/163 (9430); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/404; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/275; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/55. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri, Şerîk en-Nehaî hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da sika biridir."

[407]. Buhârî, Fezâilü'l-Medîne 11; *Muvatta*, Cihâd 34

[408]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/109; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 2/274; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/287; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/302'de Taberânî'den naklen rivayet etmiştir. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[409]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/220 (4902). Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[410]. Tirmizî, Menâkıb (3854); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 19/459 (12476); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/331 (5274); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 1/264 (861); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/350; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/11; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/144. Bu hadis sahihtir. Çünkü Hâkim bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[411]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/408; Tayâlisî, *el-Müsned*, 1/406 (507); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/54 (3610); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/561 (33797); Hâris, *Müsnedü'l-Hâris*, 2/936 (1031); İbnü'l-Mübârek, *el-Cihâd*, 1/114 (141); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/355; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/400. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri, Dâvûd bin Abdullah el-Evdî hariç es-Sahîh'in ravileridir." Şuayb el-Arnaûd, bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 32/428-429 (19659)

[412]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/332 (5279); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/559 (33793); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/217. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri, Alkame bin Abdullah el-Müzenî hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da sika biridir." Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[413]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/209 (4863)

[414]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/275 (5300); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/367; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/298. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[415]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/415 (546); İbni Ebî Âsım, *el-Cihâd*, 2/643 (270). Bu hadis hasendir.

[416]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/221 (4906). Hâkim bu hadisin senedinin sahih olduğunu söylemiştir.

[417]. Müslim, Cihâd 100 (1789); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/463; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/67 (3019), 7/68 (3990)

[418]. Nesâî, Cihâd 28 (3098); *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 4/290 (4342), 9/229 (10380); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/236; İbnü's-Sünnî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, 1/618 (669); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/304 (8704); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/26

[419]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/222 (4909). Hâkim bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[420]. Buhârî, Cihâd 170, Meğâzî 10, 28, Tevhîd 14; Ebû Dâvûd, Cihâd 105 (2660); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/294; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/145; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/112

[421]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/259 (5284); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/200. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin senedinde İbni Lehîa var. Onun naklettiği hadis hasendir."

[422]. Buhârî, Meğâzî 28

[423]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 13/179-181 (428); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/157. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin Urve'ye kadar olan ravileri sika kimselerdir."

Kitabın orijinal nüshasında Taberânî'nin rivayetinin son kısmına yer verilmiş, sıhhati açısından tamamına yer verilmiştir. (çev.)

[424]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/252 (5006)

[425]. Buhârî, Cihâd 39; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/71 (1322); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/259 (5032), 260 (5035); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/323; İbni Hacer, el-İsâbe, 1/195

[426]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 6/301 (6471); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/298. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

[427]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/245 (691); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/330 (5272); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/143; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/324. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[428]. Bezzâr, *el-Müsned*, 3/14 (761); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/46

[429]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/51 (9442); Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 4/387

[430]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 7/104 (6507), 11/251 (11644); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/463 (5737); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 4/123. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[431]. Müslim, Cihâd 132 (1807); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/221 (18346); *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/207

[432]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/406 (5551); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 18/344; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/89; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 5/69; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/545.

Ebû Nuaym da *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/226'de bunu Saîd bin Müseyyeb rahimehullahtan rivayet etmiştir.

[433]. Buhârî, Meğâzî 8

[434]. Bezzâr, *el-Müsned*, 4/327 (1517, 1518); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/76 (10004); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/82. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Bezzâr iki senedle rivayet etmiştir; bunların birinin senedi muttasıl, diğerininki ise mürseldir. Her iki senedin ravileri sika kimselerdir."

[435]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/219 (4900). Hâkim, bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir. Zehebî de ona muvafakat ederek "Bu hadis sahihtir" demiştir.

[436]. Buhârî, Meğâzî 23; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/501

[437]. Buhârî, Farzu'l-Humus 18, Meğâzî 10; Müslim, Cihâd 42 (1752); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/192

[438]. Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 128 (2470); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/123; Abd bin Humeyd, *el-Müsned*, (1327); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/15; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/101; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/256 (5019)

[439]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/8 (12); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 49/281; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/113

[440]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/25; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 2/18. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 27/70-74 (16539)

[441]. Buhârî, Meğâzî 44; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/42; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/2; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/408

[442]. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/550 (33746); Saîd bin Mansûr, *es-Sünen*, 2/235 (2502); İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 4/184; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/174. Bu hadisin senedi sahihtir.

[443]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/434; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/181. Benzer bir rivayeti de Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/445 (5687)'de Ebû Abdurrahmân es-Sülemî radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.

[444]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 13/92 (230); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/255; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 2/203. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 3/331'de bunu kısa bir şekilde rivayet etmiştir. Hâkim de *el-Müstedrek*, 3/634 (6339)'da bu rivayetin başından bir kısmını rivayet etmiştir.

[445]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/45 (4355). Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[446]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 10/135 (5895). Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[364]
[359]
[336]
[388]
[368]
[426]

[355]
[373]
[340]
[345]
[417]
[350]
[393]
[421]

. Müslim, Cihâd 58 (1763); Ebû Dâvûd, Cihâd 121 (2690); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 9 (3081); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/30, 32; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/114 (4793); Bezzâr, *el-Müsned*, 1/306 (196); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/75 (29583), 7/357 (36684); Ebû Avâne, *Müstahrec*, 4/254 (6692); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/521 (12843), 9/115 (18039), 10/187 (20303); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/275. İbnü'l-Medînî ile Tirmizî bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Ebû Dâvûd, Cihâd (2747); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/497 (12818), 9/97 (17984); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/144 (2596), 2/157 (2642); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 13/40 (95), 13/46 (112); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 2/13

. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/226 (10372); Hâkim, *el-Müstedrek*,1/344 (809); Bezzâr, *el-Müsned*, 2/254 (662); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/404 (530); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/275. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/267. Hâkim bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/103; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, IV/304; Ali e-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/291. Bu hadisin senedi sahihtir.

. Buhârî, Meğâzî 38, Cihâd 131, Deavât 50, 67, Kader 7, Tevhîd 9; Müslim, Zikr 44-46 (2704); Ebû Dâvûd, Vitr 26 (1526, 1528); Tirmizî, Deavât 58 (3461); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 4/398, 5/255, 6/137; *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, 1/364 (538); İbni Mâce, Edeb 59 (3824); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/394, 403, 417; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/213.

Buhârî ve diğer hadis kitaplarında bu hadis bu şekilde kaydedilmiştir. Fakat doğrusu şudur ki bu olay, Hayber'den dönerken olmuştur. Çünkü Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh Hayber fethedildikten sonra Peygamber aleyhisselamın yanına gelmiştir.

. Buhârî, Cihâd 132, 133; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 5/256, 6/139; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/333; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 5/259; Dârekutnî, *es-Sünen*, 2/233; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/343; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/190; Aynî, *Umdetü'l-Kàrî*, 7/36

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 11/507 (2887); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/290

[383]

. Ebû Dâvûd, *el-Merâsîl*, 1/234 (306); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 4/172

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/369

. Buhârî, Savm 35; Müslim, Sıyâm 108 (1122); Ebû Dâvûd, Sıyâm 45 (2409); İbni Mâce, Sıyâm 10 (1663); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/194, VI, 444

. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 1/406 (825); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/299 (1023), 2/362 (1161); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 6/32 (2257); İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, 2/52 (899); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/242 (280); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 4/316. Bu hadisin isnadı sahihtir.

. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 7/151 (12593, 12594); Saîd bin Mansûr, *es-Sünen*, 2/210 (2463); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 8/308

. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 8/114 (8768); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/69 (4608); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4/209 (19366); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/287. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin ravileri sika kimselerdir."

. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 10/463 (4604); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 23/205 (14947); Tayâlisî, *el-Müsned*, 3/324 (1881); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 4/57 (2075); İbnü'l-Mübârek, *el-Cihâd,* 1/44 (32, 33); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/274 (18516); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 3/126; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/396; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/286. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Ebû Ya'lâ rivayet etmiştir. Hadisin ravileri sikadır." Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Buhârî, Cihâd 71; Müslim, Sıyâm 100 (1119); Nesâî, Sıyâm 52; İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, (2032, 2033).

Sahabelerin çoğunun elbiseleriyle ve bazılarının da elleriyle güneşten korunmaya çalışmaları, çadırları olmadığını göstermektedir. Çünkü Müslümanlar'ın o sırada sayıları azdı ve yeterli malî güce sahip değillerdi.

"Bugün oruç tutmayanlar sevabı alıp götürdüler" sözünden maksat; oruç tutmayan kimselerin, tutanlardan çok kazandıklarını anlatmaktadır. Yoksa oruç tutan kimseler, hiç kazanmadı demek değildir. Maksat; oruç tutmayanların, tutanlardan daha çok sevap kazandıklarını belirtmektir. Çünkü oruç tutanların sevabı, sadece kendilerine aittir. Tutmayanlar ise çadır kurmak, hayvanları sulamak ve yemek hazırlamak gibi umuma ait işleri gördükleri için hem gördükleri işin sevabına nail olmuş hem de oruç tutanlara hizmet ettikleri için onlara verilen ecrin aynısı da kendilerinin olmuştur. (çev.)

[346]

. Ebû Dâvûd, Salâtü's-Sefer 12 (1236); Nesâî, Salâtü'l-Havf 1; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/59

. Ebû Dâvûd, Tahâret (198); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 23/51 (14704), 23/151 (14865); İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, 1/24 (36); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 3/375 (1096); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/258 (557); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 1/219 (663, 664), 9/252 (18448); Dârekutnî, *es-Sünen*, 1/415 (859); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/85.

Beyhakî'deki rivayette şu ifade var: "... Ammâr bin Yâsir radıyallahu anh uyudu. Abbâd bin Bişr radıyallahu anh da namaza durdu. Abbâd yaralanınca Ammâr'a, 'Ben Kehf suresini okudum. Onu yarıda bırakmak istemedim' dedi."

. Ebû Dâvûd, Salâtü's-sefer (1249)'de kısa olarak; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 25/440-442 (16047); İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, (982, 983); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (7160); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 2/201 (905); Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, (445).

Hafız İbni Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 2/437'de Ebû Dâvûd'un naklettiği hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/256; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/242. A. Muhammed Şâkir bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/60-61 (2317)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/244. A. Muhammed Şâkir bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, /565-466 (1966)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/438

. Buhârî, Meğâzî 79, 3, Vesâyâ 16, Menâkıbu'l-Ensâr 43, Tefsîru Sûre-i Tevbe 14, 17, 18, İsti'zân 21, Eymân 24, Ahkâm 53; Müslim Tevbe 53 (2769); Ebû Dâvûd, Talâk 10-11 (2202); Nesâî, Talâk 18; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/456, 459

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/353; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/66; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/21; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/550; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/312. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/458; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/49; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/405. Bu rivayette ordunun başına tayin edilen gencin Abdülmelik bin Mervân olduğu kayıtlıdır.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 38/539 (23560), 38/564 (23594); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (4043); Şâşî, *el-Müsned*, (1155); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/49; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 8/59. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin geliş yollarının çok olmasından dolayı sahih olduğunu belirtmiştir.

. İbni Asâkir, *el-Mu'cem*, 1/225 (257); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/450. İbni Hacer bu hadisin geliş yollarının çokluğuna vurgu yapar. Bezzâr, *el-Müsned*, 8/315 (3387), İbni Ebi'd-Dünyâ, *Müdârâtü'n-Nâs*, 1/25 (10)'da Kesîr bin Abdullah bin Amr bin Avf yoluyla babası yoluyla dedesi Amr bin Avf radıyallahu anhdan benzer lafızla rivayet etmiştir. Ali el-Müttakî'nin de *Kenzü'l-Ummâl*, 7/80'de belirttiğine göre bu hadisi İbnü'n-Neccâr, Ulbe'den rivayet etmiştir. Elbânî benzer bir rivayetin *Fıkhu's-Siyre*, s. 40'ta sahih olduğunu belirtir.

. Ebû Dâvûd, Cihâd 23 (2512); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 3 (2972); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 10/28 (10962); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/9 (4711); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/78 (17925); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/94 (2434), 2/302 (3088); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/176 (4060); İbni Cerîr et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, (3179, 3180); Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, *el-Müsned*, 2/12, 13; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 1/229. Tirmizî bu hadisin hasen-sahih olduğunu belirtmiştir.

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/291; İbni Zenceveyh, *el-Emvâl*, 1/238 (316); Kàsım bin Sellâm, *el-Emvâl*, 1/101 (203)

[439]

. Buhârî, Menâkıb 8, Tefsîru Sûre-i Münâfikîn 5, 7; Müslim, Birr 62- 63 (2584); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/323; İbni Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 4/370

. Amvâs, Filistin'de tarihî bir yerleşim merkezidir. Hz. Ömer devrinde Amvâs'ta veba salgını çıkmış (18/639) ve buradan Suriye'nin çeşitli yerlerine yayılmıştır. Başka bir rivayete göre ise İslam tarihinde bilinen bu ilk veba salgını h. 17 (m. 638) yılında vuku bulmuştur. 'Tâûnu Amvâs' adıyla meşhur olan bu salgının sonucunda, başta Suriye orduları başkumandanı Ebû Ubeyde olmak üzere Muâz bin Cebel, Şürahbîl bin Hasene, Süheyl bin Amr, Fadl bin Abbâs ve Yezîd bin Ebî Süfyân gibi birçok sahabe dâhil 25.000'e yakın insan ölmüştür. Peygamber aleyhisselamın azatlı kölesi Servân b. Fezâre el-Âmirî de 54'te (674) burada vefat etmiştir. (çev.)

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/282; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*,1/439, 5/335; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/94

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/313 (5211); İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/310; İbnü'l-Mübârek, *el-Cihâd*, 1/86 (101)

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 13/141 (7185); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4/214 (19421); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/350. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Bu hadisin isnadı sahihtir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/65. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/513 (470)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/61. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/488 (433)

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/85; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/315

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/318 (5227); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 6/211 (6038); Ahmed bin Hanbel, *ez-Zühd*, 1/169 (591); İbnü'l-Mübârek, *el-Cihâd*, 1/85 (100); İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 2/110; Zehebî bu hadisin sahihliği veya zayıflığı ile ilgili herhangi bir şey belirtmemiştir.

[444]

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 13/143 (7188); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/350. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hadisin isnadı sahihtir.

. İbnü'l-Mübârek, *el-Cihâd*, 1/55 (53); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/106 (3812); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/415; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/350. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/129 (2551), 3/392 (5487); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/236 (556); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/176; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*,3/150; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/30. Hâkim der ki: "Bu hadisin isnadı sahihtir."

[445]

[349]

[425]

[392]

[435]

[379]

. Arapça’da “güç ve gayret sarf etmek, bir işi başarmak için elinden gelen bütün imkânları kullanmak” manasındaki **cehd** kökünden türeyen **cihad**, İslamî literatürde “dinî emirleri öğrenip ona göre yaşamak ve başkalarına öğretmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışmak, İslam’ı tebliğ edip nefse ve dış düşmanlara karşı mücadele vermek” şeklindeki genel ve kapsamlı anlamı yanında fıkıh terimi olarak daha çok Müslüman olmayanlarla savaş, tasavvufta ise nefs-i emmâreyi yenme çabası için kullanılmıştır.

Konuyla ilgili ayetlerin bir kısmında (mesela bkz. Tevbe suresi, 9/41, 44, 81, 86) cihad kelimesinden doğrudan savaşın kastedildiği anlaşılmakta, bir kısmında da cihad “Allah’ın rızasına uygun yaşama çabası” şeklinde özetlenebilecek genel anlamıyla geçmektedir.

Cihadla ilgili birçok hadis mevcut olup bunlar bazı müstakil eserlere konu olduğu gibi hadis mecmualarında da “kitâbü’l-cihâd” veya “fezâilü’l-cihâd” başlıkları altında toplanmıştır. Buna göre cihad, hayatın gayesi olarak Allah’a kulluk etmek, Allah ve resûlünün koyduğu ölçülerin fert ve toplum hayatına uygulanmasına çalışmaktan İslam’ı diğer insanlara tebliğe, İslam ülkesini ve Müslümanlar’ı her türlü tehlike ve saldırılara karşı savunma ve bu konuda gerektiğinde savaşmaya kadar kapsamlı bir anlam taşımakta; kalp, dil, el ve silah gibi beşerî aksiyonun ortaya konulduğu her vasıta ile yapılabilmektedir.

Hukukçular, ilgili ayet ve hadislerden hareketle cihadı bu en geniş anlamıyla ele alıp yorumlamaları ve nefse, şeytana, fasıklara ve inanmayanlara karşı olmak üzere kısımlara ayırmaları yanında (meselâ bkz. İbni Rüşd, *el-Mukaddimât*, Kahire 1325, 1/259; İbni Kayyım, *Zâdü’l-Meâd*, 2/39-40; Şevkânî, *Neylü’l-Evtâr*, 7/236), genel olarak “gatri müslümlerle savaş” şeklindeki özel mânasını ön plana çıkararak “Allah yolunda can, mal, dil ve diğer vasıtalarla savaşta elden gelen güç ve gayreti sarf etmek” şeklinde tarif etmişler (Kâsânî, *Bedâ’i*, 7/97; İbni Âbidîn, *Reddü’l-Muhtâr,* [Kahire], 4/121), bu anlamdaki cihadla ilgili hükümler üzerinde geniş olarak durmuşlardır.

Diğer taraftan Peygamber aleyhisselamın *"Mücahid, nefsiyle cihad edendir"* (Tirmizî, Fezâilü'l-Cihâd 2) mealindeki hadisine dayanarak kulun nefsiyle olan cihadının dış düşmanlara karşı gerçekleştirilen cihada nisbetle asıl olduğunu, Allah'ın emirlerine uyma konusunda nefsiyle cihad edemeyen kimsenin düşmanla cihad edemeyeceğini belirtir (*Zâdü'l-Meâd*, II, 38).

Bu kapsam genişliğine rağmen İslam hukukçularının daha çok "Müslüman olmayanlarla savaş" anlamındaki cihada ağırlık vermeleri, bu tür cihadın hukukî bir mahiyet arz etmesi ve birtakım hukukî sonuçlar doğurması sebebiyledir.

Nitekim fıkıh kitaplarında, başta savaş ve barış münasebetleri olmak üzere devletler hukukuyla ilgili konuların ele alındığı bölümler "kitâbü'l-cihâd" (veya kitâbü's-siyer) şeklinde adlandırılmıştır. Bunun yanında nefisle mücahede şeklindeki cihadla daha çok tasavvuf ehli ilgilenmiştir.

Müslüman hukukçular, genel olarak cihadın anlamı ve hükmü yanında kâfirlere karşı cihadın hukuken meşru olmasının sebepleri üzerinde de etraflıca durmuşlardır.

İslam hukukçuları, Kur'an ve sünnette belirtilen esaslara göre gerek savaş öncesi ve savaş esnasında, gerekse sonrasında uyulması gereken kuralları kendi zamanlarındaki şartlar çerçevesinde en ince ayrıntılarına kadar inceleyip tespit ettikleri gibi harbin meşruluğu meselesini de tartışmışlardır. Hanefîler ile birlikte Hanbelî ve Mâlikî mezheplerine mensup hukukçuların oluşturduğu çoğunluğa göre İslam'da savaşın sebebi, inanmayanların Müslümanlar'a savaş açmaları ve tecavüzkâr olmalarıdır. Şâfiîler ise onların kâfir olmalarını başlı başına bir savaş sebebi saymışlardır. Buna göre İslam hukukçularının çoğunluğu, savaşın meşruiyet sebebinin düşmanın tecavüzü olduğunu, Müslümanlar'a karşı savaşmayanlarla savaşmanın ve sadece Müslümanlığı benimsemediği için bir insanı öldürmenin caiz olmadığını belirtmiştir. Daha geniş bilgi için bkz. Ahmet Önkal, "Cihâd", DİA, 7/527-531, (çev.)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/174 (4056); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/73. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/105, 188; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/263. İbni Kesîr der ki: "Bu hadisin senedi sülâsîdir. Sahihtir."

. Müslim, İmâret 145 (1901); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/136; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/99; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/426; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/277

. Buhârî, Zekât 1, 40, Cihâd 102, Edeb 10, İstitâbetü'l-Mürteddîn 3, İ'tisâm 2; Müslim, Îmân 32 (20); Ebû Dâvûd, Zekât 1 (1556); Nesâî, Zekât 3; Tirmizî, Îmân 1 (2610); İbni Mâce, Mukaddime 9 (71); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/277, 423, 475, 476, 502

. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4/211 (19392); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/288

[389]
[369]
[412]
[402]
[339]
[406]
[429]
[434]
[377]
[394]
[365]
[337]
[385]
[363]
[342]
[431]
[360]
[380]
[408]
[437]
[411]

[374]
[403]
[334]
[423]
[391]

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/109; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 2/274; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/287; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/302'de Taberânî'den naklen rivayet etmiştir. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/220 (4902). Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Tirmizî, Menâkıb (3854); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 19/459 (12476); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/331 (5274); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 1/264 (861); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/350; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/11; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/144. Bu hadis sahihtir. Çünkü Hâkim bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/408; Tayâlisî, *el-Müsned*, 1/406 (507); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/54 (3610); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/561 (33797); Hâris, *Müsnedü'l-Hâris*, 2/936 (1031); İbnü'l-Mübârek, *el-Cihâd*, 1/114 (141); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/355; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/400. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri, Dâvûd bin Abdullah el-Evdî hariç es-Sahîh'in ravileridir." Şuayb el-Arnaûd, bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 32/428-429 (19659)

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/221 (4906). Hâkim bu hadisin senedinin sahih olduğunu söylemiştir.

. Müslim, Cihâd 100 (1789); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/463; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/67 (3019), 7/68 (3990)

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/332 (5279); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/559 (33793); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/217. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri, Alkame bin Abdullah el-Müzenî hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da sika biridir." Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/209 (4863)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/275 (5300); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/367; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/298. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/415 (546); İbni Ebî Âsım, *el-Cihâd*, 2/643 (270). Bu hadis hasendir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/23; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 2/280 (995). Bu hadisin isnadı hasendir. Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/343 (7854); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 7/190 (2928); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/153; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/20. İbni Hibbân bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Buhârî, Cihâd 9, Edeb 90; Müslim, Cihâd 112 (1796); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 82 (3345); Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, (559, 620); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/312, 313

. Buhârî, Meğâzî 21; Müslim, Cihâd 104 (1791); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 4 (3002, 3003); İbni Mâce, Fiten 23 (4027); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/99, 178, 201, 206, 253, 288; Tayâlisî, *el-Müsned*, (6)

. Buhârî, Îmân 26; Müslim, İmâre 103 (1876); Nesâî, İmân 24; İbni Mâce, Cihâd 1 (2753); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/231

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 9/163 (9430); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/404; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/275; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/55. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri, Şerîk en-Nehaî hariç es-Sahîh'in ravileridir. O da sika biridir."

. Buhârî, Fezâilü'l-Medîne 11; *Muvatta*, Cihâd 34

. Buhârî, Cihâd 12, Meğâzî 17, Tefsîru Sûre-i Ahzâb 3; Müslim, İmâret 148 (1903); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 34 (3200); Nesâî, *Fezâilü's-Sahâbe*, (186); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/194

. Buhârî, Meğâzî 44; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/45 (4741); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/106 (1463, 1464, 1465); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/234 (4944); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/245; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/26; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/117; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/238

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/27 (1182); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/325; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/143. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

. Buhârî, Temennî 1, Îmân 26, Cihâd 7, Farzu'l-Humus 8, Tevhîd 28, 30; Müslim, İmâre (1876); Nesâî, Îmân 24; İbni Mâce, Cihâd 1 (2753); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/231

. Nesâî, Cihâd 24 (3079); *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 4/286 (4333); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/140 (7628), *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/25 (1112). Bu hadis hasen-sahihtir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/429; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/8; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/37; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/362; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/526. Bu hadisin isnadı hasendir. İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri sika kimselerdir."

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (299); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 29/298 (17763); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 3/291 (3189), 9/22 (9012); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 13/320 (7336); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/353. Heysemî devamla der ki: "İmam Ahmed ile Ebû Ya'lâ'nın ravileri es-Sahîh'in ravileridir"

. Ebû Dâvûd, Cihâd (2628); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 8/133 (8805); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 29/272 (17736); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 6/408 (2690); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/256 (18457); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/40; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/341

. Ebû Dâvûd, Cihâd (2628); *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/256 (18458); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 24/405 (15648)

. Ebû Dâvûd, Cihâd (2501); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/362 (865), 2/93 (2433); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 6/96 (5619); Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 1/239 (831); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/250 (18443); *el-Müntehab*, 5/143

. Ebû Dâvûd, Cihâd (2537); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/124 (2533), 3/30 (4317); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/28 (18543); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/526. Bu hadisin isnadı hasendir.

. Nesâî, Cenâiz 61 (1927); *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/196 (8947); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/688 (6527); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 4/23 (6817); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 7/271 (7108); Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 3/545 (6651), 5/275 (9597). Bu hadis sahihtir.

. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/221; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/103 (2463); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/191; Münzirî*, et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/447. Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/197, 202; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 3/3. İmam Ahmed bu hadisi hasen bir senedle rivayet etmiştir.

. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/28 (8574), 9/224 (10367); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/147 (10270); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/50; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/276.

Bu konuda Abdullah ibni Abbâs ile Enes bin Mâlik radıyallahu anhdan gelen şahit hadisler de vardır.

. Buhârî, Meğâzî 29; Müslim, Zikr 77 (2724); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/307, 340, 494; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/111

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/47

[397]

. Müslim, İmâre 132 (1892); Nesâî, Cihâd 46; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/121, 5/274

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/156. Ayrıca bkz. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/333 (5470); Bezzâr, *el-Müsned*, 9/359 (3929); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/178. İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir.

. Müslim, Cihâd 23 (1743); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/152, 252; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/28

[348]

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (699); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/225 (10370); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/424; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/686 (1868), 3/26 (4308); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/47; Bezzâr, *el-Müsned*, 9/175 (3724); Beyhakî, *ed-Deavâtü'l-Kübrâ*, 1/279 (193); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 10/127; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/38; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/122. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed ile Bezzâr rivayet etmiştir. İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim de bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/25; *Mecmau'z-Zevâid*, 10/136 (17128). Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed ile Bezzâr rivayet etmiştir. Bezzâr'ın isnadı muttasıldır. Ravileri sika kimselerdir. İmam Ahmed'in ravileri de böyledir."

. Buhârî, Cihâd 98, 156, Meğâzî 29, Deavât 58, Tevhîd 34; Müslim, Cihâd 21 (1742); Ebû Dâvûd, Cihâd 89 (2631); Tirmizî, Cihâd 9 (1679); İbni Mâce, Cihâd 15 (2796); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/353, 355, 381

. Ebû Dâvûd, Cihâd (2516); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 13/277 (7900), 14/397 (8793); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 10/494 (4637); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/94 (2436), 2/403 (3404); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/284 (18551); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/419. Hâkim de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[420]

. Buhârî, Meğâzî 44; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/42; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/2; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/408

. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/550 (33746); Saîd bin Mansûr, *es-Sünen*, 2/235 (2502); İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 4/184; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/174. Bu hadisin senedi sahihtir.

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/434; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/181. Benzer bir rivayeti de Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/445 (5687)'de Ebû Abdurrahmân es-Sülemî radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 13/92 (230); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/255; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 2/203. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 3/331'de bunu kısa bir şekilde rivayet etmiştir. Hâkim de *el-Müstedrek*, 3/634 (6339)'da bu rivayetin başından bir kısmını rivayet etmiştir.

. Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 128 (2470); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/123; Abd bin Humeyd, *el-Müsned*, (1327); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/15; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/101; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/256 (5019)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/8 (12); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 49/281; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/113

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/25; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 2/18. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 27/70-74 (16539)

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/45 (4355). Hâkim bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 10/135 (5895). Şuayb el-Arnaûd bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

[440]

[446]

[351]

[357]

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 7/104 (6507), 11/251 (11644); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/463 (5737); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 4/123. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Müslim, Cihâd 132 (1807); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/221 (18346); *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/207

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/406 (5551); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 18/344; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/89; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 5/69; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/545.

Ebû Nuaym da *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/226'de bunu Saîd bin Müseyyeb rahimehullahtan rivayet etmiştir.

. Buhârî, Meğâzî 8

. Bezzâr, *el-Müsned*, 3/14 (761); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/46

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/51 (9442); Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 4/387

. Bezzâr, *el-Müsned*, 4/327 (1517, 1518); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/76 (10004); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/82. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Bezzâr iki senedle rivayet etmiştir; bunların birinin senedi muttasıl, diğerininki ise mürseldir. Her iki senedin ravileri sika kimselerdir."

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/219 (4900). Hâkim, bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir. Zehebî de ona muvafakat ederek "Bu hadis sahihtir" demiştir.

. Buhârî, Meğâzî 23; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/501

. Buhârî, Farzu'l-Humus 18, Meğâzî 10; Müslim, Cihâd 42 (1752); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/192

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/222 (4909). Hâkim bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

. Buhârî, Cihâd 170, Meğâzî 10, 28, Tevhîd 14; Ebû Dâvûd, Cihâd 105 (2660); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/294; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/145; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/112

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/259 (5284); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/200. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin senedinde İbni Lehîa var. Onun naklettiği hadis hasendir."

. Buhârî, Meğâzî 28

. Nesâî, Cihâd 28 (3098); *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 4/290 (4342), 9/229 (10380); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/236; İbnü's-Sünnî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, 1/618 (669); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/304 (8704); İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/26

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/245 (691); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/330 (5272); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/143; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/324. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir." Hâkim de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 13/179-181 (428); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/157. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin Urve'ye kadar olan ravileri sika kimselerdir."

Kitabın orijinal nüshasında Taberânî'nin rivayetinin son kısmına yer verilmiş, sıhhati açısından tamamına yer verilmiştir. (çev.)

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/252 (5006)

. Buhârî, Cihâd 39; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/71 (1322); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/259 (5032), 260 (5035); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/323; İbni Hacer, el-İsâbe, 1/195

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 6/301 (6471); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/298. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

[443]

[354]

[381]

[442]
[409]
[414]
[352]
[371]
[343]
[428]
[400]
[418]
[390]
[376]
[386]
[424]
[396]
[419]
[366]
[333]
[395]
[375]
[362]
[432]
[382]
[405]
[399]
[415]
[401]
[344]
[372]
[413]
[422]
[441]
[356]

[438]
[353]
[427]
[370]
[398]
[332]
[335]
[416]
[436]
[361]
[404]
[378]
[410]
[407]
[358]
[384]
[347]
[433]
[367]
[387]
[338]
[430]
[341]

Ş. ALLAH YOLUNDA CİHADA ÇIKAN KİMSEYİ SAVAŞ MALZEMELERİYLE DONATMAK, ONA YARDIM ETMEK, CİHADA ÇIKANLARI UĞURLAMAK, CESARET VERMEK VE KARŞILAMAK

1. Peygamber Aleyhisselamın Savaşa Gitmediği Zaman Silahını Üsâme bin Zeyd'e veya Ali'ye Vermesi

Cebele bin Hârise radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (Allah yolunda) cihada gitmediği zaman silahını Ali'ye veya Üsâme'ye verirdi."[447]

2. Ensardan Bir Adamın Hastalanınca Silahını Başkasına Vermesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Eslem kabilesinden bir genç, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme gelerek 'Ey Allah'ın Resûlü! Cihada gitmek istiyorum fakat benim bir malım yoktur ki teçhizat işlerimi göreyim…' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona,

'Ensardan filanca kimsenin yanına git. O, (cihada çıkmak için) hazırlık yapmış fakat hasta olmuştur. Ona, 'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sana selam ediyor. Silahlarını sana versin diyor' de' buyurdu.

Genç gidip Peygamber aleyhisselamın emrini o adama söyledi. Adam hanımına, 'Hazırladıklarımı getir, bu gence ver. Sakın onlardan bir şeyi vermemezlik etme. Eğer böyle yaparsan onların sana hiçbir hayrı olmaz' dedi."[448]

3. Savaşa Gitmek İsteyene Yardım Edecek Kimseyi Tavsiye Etmek

Ebû Mes'ûd el-Ensârî radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir kişi Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme gelip ‘Bineğim yorulduğu için beni taşıyamıyor. (Cihada gidebilmem için) bana bir binek ver’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Bende binek yok’* buyurdu. Bir kişi,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben ona binek verecek birisini göstereyim mi?’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Kim bir hayırlı işin yapılmasına rehberlik ederse o hayrı yapanın ecri kadar Allah ona da ecir verir’* buyurdu.”[449]

4. Peygamber Aleyhisselamın Sahabeleri, Savaşa Gitmek İsteyenlere Yardıma Teşvik Etmesi

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem cihada gitmek istediğinde,

‘Ey muhacir ve ensar topluluğu! Kardeşlerinizden bir kısmı vardır ki onların ne malı ne de yardım edecek akrabaları vardır. Her biriniz onlardan iki veya üç kişiyi yanına alsın. Çünkü hiçbirimiz, onlardan daha çok binme hakkına sahip değildir!’ buyurdu.

Bunun üzerine ben iki veya üç kişiyi yanıma aldım. Ben ne kadar biniyorsam her birini de o kadar bindiriyordum.”[450]

5. Abdullah ibni Mes’ûd’un Allah Yolundakilere Yardım Hakkındaki Sözü

Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh anlatıyor:

“Allah yolunda (mücadele eden) kimseye bir kamçı vermek, benim için her yıl hacca gitmekten daha sevimli gelir.”[451]

6. Allah Rızası Dışında Sadece Ücret için Cihada Giden Kimsenin Durumu

Avf bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem beni bir askerî birlikle gönderdi. Bir kişi bana, ‘Eğer ganimetten bana bir pay verirsen seninle beraber gelirim’ dedi. Sonra ‘Elinize ganimet geçecek mi geçmeyecek mi bilemiyorum. Bana bir ücret verirsen gelirim’ dedi.

Ben de ona üç dinar altın ücret verdim. Böylece gazaya gittik. Ganimet elde ettik. Bu durumu Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme sordum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ben onun için dünya ve ahirette kendisinin aldığı bu üç dinar altından başka bir hayır görmüyorum'* buyurdu."[452]

7. Peygamber Aleyhisselamın Cihada Gidenleri Uğurlamak için Yürümesi ve Onlara Dua Etmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber aleyhisselam, sahabelerden birkaç kişiyi (Yahudiler'in önde gelenlerinden) Kâ'b bin Eşref'i öldürmek üzere gönderirken onlarla beraber Bakîu'l-Gargad'a kadar yürüdü ve onlara,

'Allah'ın adıyla gidiniz. Allah'ım! Onlara yardımcı ol!' diye dua etti."[453]

8. Peygamber Aleyhisselamın Bir Yere Askerî Birlik Göndereceği Zaman Onlara Dua Etmesi

Muhammed bin Kâ'b el-Kurazî radıyallahu anh anlatıyor:

"Abdullah bin Yezîd radıyallahu anh bir yemeğe çağrılmıştı. Geldiğinde, 'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir askerî birliği uğurlarken *'Sizin dininizi, emanetlerinizi, amellerinizin sonuçlarını Allah'a emanet ediyor ve dua ediyorum'* buyurdu' dedi."[454]

9. Sahabeler Tebük Seferinden Döndüklerinde İnsanların Medine'den Çıkıp Onları Karşılaması

Sâib bin Yezîd radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (630 yılında) Tebük gazvesinden Medine'ye döndüğünde halk onu karşıladı. Ben de çocuklarla beraber Seniyyetü'l-Veda (Veda tepesi) denen yerde Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme rastladım."[455]

T. RAMAZAN AYINDA CİHADA ÇIKMAK

1. Peygamber Aleyhisselamın Bedir Savaşına ve Mekke'yi Fethetmeye Ramazan Ayında Çıkması

Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle beraber Bedir savaşına ve Mekke'nin fethine ramazan ayında çıktık."[456]

2. Ramazan Ayında Cihada Çıkıldığında Seferî Durumdan Dolayı Oruç Tutmama Durumu

Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber ramazan ayında iki gazve yaptık. Biri Bedir, diğeri Mekke'nin fethidir. İkisinde de oruçlarımızı bozduk."[457]

3. Müslümanlar'ın Ramazan Ayında Mekkeli Müşrikleri Bedir Savaşıyla Mağlup Etmeleri

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Bedir savaşına katılan Müslümanlar 313 kişiydi. Muhacirler o gün 76 kişiydi. Bedir savaşında müşrikler, ramazan ayının on yedisine rastlayan cuma günü mağlup oldular."[458]

U. ALLAH YOLUNDA CİHADA GİDENLERİN İSMİNİN YAZILMASI, CİHADDAN DÖNÜNCE NAMAZ KILMAK VE YEMEK İKRAMINDA BULUNMAK

1. Allah Yolunda Cihada Çıkacak Kimselerin Arasına Adı Yazılan Bir Adamın Kıssası

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün), *'Herhangi bir erkek, bir kadınla tenha yerde durmasın. Herhangi bir kadın yanında mahremi olmaksızın sefere çıkmasın'* buyurdu.

Bunun üzerine bir kişi ayağa kalkıp ‘Ey Allah’ın Resûlü! Benim ismim filanca cihad(a gitmem) için yazıldı. Hanımım da tek başına hacca gitti. (Bu durumda ne buyurursunuz?)’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Git, hanımınla beraber hacca git. (Cihada gitme)’ buyurdu.”[459]

2. Peygamber Aleyhisselamın Cihaddan Döndüğünde Namaz Kılması

Kâ’b bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kuşluk zamanı seferden dönünce Mescid-i Nebî’ye girdi, oturmadan önce iki rekât namaz kıldı.”[460]

* Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle beraber bir seferdeydim. Medine’ye döndüğümüzde bana, *‘Mescide gir, iki rekât namaz kıl’* buyurdu.”[461]

3. Peygamber Aleyhisselamın Cihaddan Döndüğünde İnsanlara Ziyafet Vermesi

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (Allah yolunda yaptığı cihaddan) Medine’ye döndüğünde (insanlara ikramda bulunmak üzere) bir deve veya sığır kesti.”[462]

Ü. KADINLARIN ALLAH YOLUNDA CİHADA ÇIKMALARI VE CİHAD HİZMETLERİ

1. Hz. Âişe’nin Mustalıkoğulları Gazvesine Katılması

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir sefere çıktığında hanımları arasında kura çekerdi. Hangisinin kurası çıkarsa onu beraberinde götürürdü. Mustalıkoğulları gazvesi olduğunda yine kadınları arasında kura çekti. Bu defa kura bana çıktı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem beni beraberinde sefere götürdü.

Kadınlar o zaman ancak ölmeyecek kadar yerlerdi. Şişmanlamazlardı. Ağırlaşmazlardı. Ben devemin sırtına bindirildiğim zaman hevdecimde oturuyordum. Sonra devemi iplemekle görevli olan kişiler geliyor, beni alıyor ve hevdecin altını tutarak kaldırıyorlar, devenin sırtına koyup iplerle bağlıyorlardı. Sonra devenin başını tutarak çekiyorlardı.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (Mustalıkoğulları gazvesi) seferini bitirdikten sonra dönüş emrini verdi. Geldik, Medine’nin yakınında bir yerde konakladık. Gecenin bir kısmını orada geçirdik. Sonra tekrar hareket emrini verdi. Ben de ihtiyacımı def etmek için çıktım. Boynumda Yemen’den getirtilen bir gerdanlık vardı.

İşim bittikten sonra gerdanlık boynumdan koptu. Fakat bunu bilmiyordum. Hevdecin yanına vardığımda boynumdaki gerdanlığı aradım, bulamadım. İslam ordusu hareket etmeye başlamıştı. Daha önce gittiğim yere tekrar giderek onu aradım ve buldum. Devemi yükleyenler, ben hevdecin içinde değilken hevdeci deveye yüklemişler. Ben zayıf bir kadın olduğum için hevdecin içinde olmadığımı fark edememişler. Deveyi çekip götürmüşler. Ordugâha geldim, baktım ki orada hiç kimse kalmamış. Böylece cilbabıma sarıldım, sonra uzandım. Biliyordum ki beni hevdecin içinde bulamayınca geri dönecekler.

Vallahi ben orada daha yeni uzanmışken baktım ki Safvân bin Muattal es-Sülemî arkadan geliyor. Bu sahabe, birtakım ihtiyaçları için ordudan geri kalmıştı. (Diğer) sahabelerle beraber konaklamamıştı. Benim karaltımı görünce yönelip yanıma geldi. Örtünme emri gelmeden önce beni tanıyordu. O,

‘Allah’tan geldik ve Allah’a döneceğiz. Bu Peygamber aleyhisselamın hanımıdır’ dedi.

Ben de elbiseme bürünmüş bir hâldeydim. Bana, ‘Allah sana merhamet etsin! Seni geride bıraktıran nedir?’ diye sordu.

Ben onunla konuşmadım. Sonra deveyi bana yaklaştırdı. Deveye binmemi söyledi. Kendisi de uzaklaştı. Deveye bindim. O da devenin başından tuttu, hızlıca orduya yetişmek istedi.

Allah'a yemin ederim ki biz orduya yetiştik. Sabaha kadar da hiç kimse beni aramamıştı. Ordu konaklamıştı. İstirahate çekildiklerinde, devenin başını çekerek beni orduya getirmişti.

İşte o zaman insanlar söylediklerini söylediler, iftira ehli ve ordu çalkalandı. Yemin ederim ki ben, bu olay hakkında hiçbir şeyi o zaman bilmiyordum. Sonra Medine'ye geldim. Az bir zaman sonra şiddetli bir şekilde hastalandım ve bana o olay hakkında hiçbir şey ulaşmıyordu.

Olay Peygamber aleyhisselama, anneme ve babama ulaştırılmıştı. Onlar bana ne az ne de çok hiçbir şey söylemiyordu. Ancak ben Peygamber aleyhisselamın bana karşı olan bazı lütuflarından ötürü durumumda şüpheye düştüm. Daha önce hasta düştüğümde bana merhamet eder, lütufkâr olurdu. Fakat bu sefer bana bunu göstermedi. Bu beni biraz şüpheye düşürmüştü. Benim yanıma girdiğinde annem bana bakıyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Kızınız nasıldır?' diye soruyor ve başka bir şey de söylemiyordu. Bu ilgisizlikten canım sıkıldı ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Bana izin ver de annemin evine gideyim, annem bana baksın' dedim. *'Gidebilirsin'* buyurdu.

Ben annemin yanına vardım. Fakat yine de o olaydan haberdar değildim. Ta ki yirmi küsur gün sonra biraz iyileştim.

Biz Arap bir kavim olduğumuz için evlerimizde tuvaletler yoktu. Acemler'in evlerinde olan tuvaletlerden, koku yapar diye nefret ederdik. Biz geceleri sahraya çıkar, tuvalet ihtiyacını giderirdik. Bir gece tuvalet ihtiyacı için dışarı çıkmıştım. Yanımda Ebû Ruhm bin Muttalib'in kızı Ümmü Mistah da vardı. Eteğine basıp düştü ve oğlu Mistah'a beddua etti. Ona,

'Çok kötü bir şey söyledin. Hicret edip Bedir savaşına katılmış bir sahabeye nasıl beddua edersin' dedim. 'Ey Ebû Bekir'in kızı! Mistah'ın senin hakkında söylediklerinden haberin yok mu?' cevabını verince 'Neler söylüyor?' diye sordum.

Bana iftiracıların bütün söylediklerini anlattı. Artık ihtiyacımı gidermeye muktedir olamadım ve döndüm. Durmadan ağladım. Zannettim ki ağlamak ciğerimi parçalayacaktır. Anneme, 'Allah seni affetsin. Halk söylediklerini söylemiş, sen bana hiçbir şey söylemiyorsun' dedim. Annem, 'Ey kızım! Bu kadar üzülme. Senin gibi kocası tarafından sevilen ve ortakları/kumaları olan güzel kadınlar için böyle şeyler söylenir. Bu tür şeyler her zaman olmuştur' dedi.

Benim haberim yok... Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Müslümanlar'a bir hutbe okumuş, hutbesinde Allah'a hamd etmiş, sonra da şöyle buyurmuş:

'Ey insanlar! Bazı kimselere ne oluyor ki bana ailem hakkında eziyet ediyorlar, beni üzüyorlar ve onların aleyhinde hak olmayan şeyler söylüyorlar. Allah'a yemin ederim ki onlardan ancak hayır gördüm. Ve bunu bir kişi (Safvân ibnü'l-Muattal) için söylüyorlar ki ondan hayırdan başkasını görmediğime yemin ederim. O benim evlerimden herhangi birisine ancak benimle beraber girebilir.'

Bu iftiranın kaynağı, (münafıkların lideri) Abdullah bin Übeyy bin Selûl idi. Ona Hazrec kabilesinden bazı kişiler de yardım ediyordu. Muhacirlerden ise Mistah ve Hamne binti Cahş da vardı. Hamne'nin benim aleyhimde böyle bir iftiraya katılması, kız kardeşi Zeyneb binti Cahş ile kuma olduğumuz içindi. Zeyneb binti Cahş benimle rekabet hâlindeydi. Buna rağmen Zeyneb binti Cahş benim hakkımda iyilikten başka bir şey söylememişti. Allah onu bundan korumuştu. Fakat kız kardeşi Hamne, dedikoducuların safında yer almıştı. Bunu da kız kardeşinin kuması olduğum için yapmıştı.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hutbesini bitirince Evs kabilesinden Üseyd bin Hudayr radıyallahu anh ayağa kalkıp şöyle demişti:

'Ey Allah'ın Resûlü! Eğer bu kişiler Evs'ten ise biz onların hakkından geliriz. Eğer bizim kardeşlerimiz Hazrec'den iseler bize emret, emrinizi tatbik ederiz. Allah'a yemin ederim ki bunlar boyunlarının vurulmasını hak etmiş bir gruptur.' Bunun üzerine Sa'd bin Ubâde ayağa kalkmış, -daha önce salih bir kişi olarak biliniyordu- Üseyd bin Hudayr'a,

‘Allah’ın verdiği hayata yemin ederim ki sen yalan söylüyorsun. Onların boyunlarını vuramazsın. Vallahi, sen bu sözü onların, Hazrec kabilesinden olduklarını bildiğin için söyledin. Senin kavminden olsalardı bu sözü söylemezdin’ demiş. Üseyd bin Hudayr, Sa’d bin Ubâde’ye hitaben: ‘Vallahi sen yalan söylüyorsun! Sen münafıksın ve münafıkları savunuyorsun’ demiş.

Bunun üzerine Müslümanlar ayağa kalkıp neredeyse birbirlerine girecekmiş. Fakat Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onları yatıştırmış.

Sonra (muhacirlerden) Ali bin Ebî Tâlib ile Üsâme bin Zeyd’i çağırarak onlara (benimle ilgili) fikirlerini sormuş. Üsâme bin Zeyd radıyallahu anh,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Biz ailende hayırdan başka bir şey görmedik. Bu asılsız bir iftiradır’ demiş. Ali bin Ebî Tâlib ise ‘Ey Allah’ın Resûlü! Kadın mı yok? Onun yerine başkasını bulabilirsin. Yine de durumu (Âişe’nin) hizmetçisine sor. O daha iyi bilir’ demiş.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (hizmetçim) Berîre’yi çağırarak ona (benimle ilgili sorular) sormuş. Ali radıyallahu anh ayağa kalkarak ona şiddetli bir tokat vurmuş ve ‘Peygamber aleyhisselama doğrusunu söyle!’ diye tehdit etmiş. O da ‘Allah’a yemin ederim ki ben (Âişe hakkında) hayırdan başka bir şey bilmem. Âişe’nin herhangi bir kusuru yoktur. Ancak hamur yoğurduğum zaman onu korumasını emrediyordum. O ise yatıyor, koyun gelip hamurunu yiyordu’ demiş.

Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem benim yanıma geldi. Annem ve babam yanımdaydılar. Ensardan bir de kadın vardı. Ağlıyordum. O kadın da ağlıyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem oturdu. Allah’a hamd etti, O’na övgüde bulundu, ardından *‘Ey Âişe! Halkın senin kulağına gelen sözleri maalesef cereyan etmektedir. Allah’tan kork. Eğer halkın söylediği gibi bir kötülük yapmışsan Allah’a tevbe et. Çünkü Allah, tevbeleri kabul eder’* buyurdu.

Allah'a yemin ederim ki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu sözleri bana söylediği anda gözyaşlarım kesildi. Artık ağlamaktan herhangi bir iş bile yapamıyordum. Annem ve babam cevap vereceklerdir diye bekledim. Fakat onlar konuşmadılar. Allah'a yemin ederim ki ben kendimi, hakkımda Kur'an'ın inmesi gibi bir mertebeden çok hakir görüyordum. Hakkımda Kur'an inecektir, bu Kur'an okunacak, onunla namaz kılınacaktır... Ben kendime böyle bir derece vermiyordum. Beklediğim şuydu ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir rüya görsün ve benim suçsuz olduğumu anlasın. Çünkü Allah, benim suçsuz olduğumu biliyordu. Baktım ki annem ve babam Peygamber aleyhisselama bir cevap vermiyordu. Onlara,

'Niçin Resûlullah'a cevap vermiyorsunuz?' dedim. Onlar, 'Yemin ederiz ki biz Peygamber aleyhisselama ne cevap vereceğimizi bilmiyoruz' dediler.

Allah'a yemin ederim ki o günlerde Ebû Bekir ailesinin başına gelen felaket gibi bir felaket, herhangi bir aileye gelmemişti. Annem ve babam sükût ettiklerinde gözyaşlarımı dökerek şöyle dedim:

'Allah'a yemin ederim ki senin söylediğinden ötürü hiçbir zaman Allah'a tevbe etmeyeceğim. Biliyorum ki halkın sözlerini ikrâr eder, evet, öyledir dersem -ki Allah da benim bu işten berî olduğumu biliyor- o zaman olmayan bir iftirayı yapmış olurum. Onların sözlerinin yanlış olduğunu söylersem de siz beni tasdik etmeyeceksiniz.'

Sonra Ya'kūb'un adını hatırlamaya çalıştım. Fakat hatırlayamadığım için

'Ben Yûsuf'un babasının dediği gibi derim: *'Bana düşen, güzel bir sabırdır. Söylediklerinize karşı yardımına sığınılacak ancak Allah'tır'* (Yûsuf suresi, 12/18)' dedim.

Yemin ederim ki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem daha yerinden kalkmadan onu kaplayan vahiy hâli yüzünde belirdi. Bunun üzerine elbisesi yüzüne örtüldü ve deriden yapılmış bir yastık başının altına konuldu.

Ben bu durumu gördüğüm zaman Allah'a yemin ederim ki ne korktum ne de önemsedim. Biliyordum ki ben temizim ve Allah da bana zulmetmez.

Annem ve babama gelince; Âişe'nin nefsini elinde tutan Allah'a yemin ederim, Peygamber aleyhisselamdan vahiy kesilinceye kadar zannettim ki ikisinin de korkudan canları çıkacaktır. Korktukları, Allah'ın, insanların dediklerini tasdik etmesiydi. Sonra Peygamber aleyhisselamdan vahiy kesildi. Soğuk bir gün olmasına rağmen alnından inci taneleri gibi terler boşandı. Hem alnının terini siliyor hem de *'Ey Âişe! Müjde, Allah senin beratını/suçsuzluğunu indirdi'* buyurdu.

'Elhamdülillâh!' dedim.

Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, halkın arasına çıktı. Onlara bir hutbe okudu, Allah'ın benim hakkımda indirmiş olduğu Kur'an ayetlerini okudu. Sonra (hakkımda iftirada bulunan) Mistah bin Üsâse, Hassân bin Sâbit ve Hamne binti Cahş'ın getirilmesini emretti. Onlar (benim hakkımda) iftirayı açıkça ifade etmişlerdi. Onlara had cezası uygulandı."[463]

* Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"(Suçsuzluğuma dair ayetlerin inmesi üzerine) annem bana, 'Ey Âişe! Kalk, Peygamber aleyhisselama git' dedi.

'Yemin ederim ki ben ona gitmem. Allah'tan başka hiç kimseye de hamd etmem. O Allah ki benim suçsuzluğumu indirmiştir' dedim.

O ayetler Nûr suresinin (11-20) ayetleridir Mistah hem fakir hem de babamın akrabasıydı. Babam ona yardım ederdi. Fakat bu ayetler inince babam, 'Allah'a yemin ederim ki ona yardımda bulunmayacağım' dedi. Bunun üzerine yüce Allah şu ayetleri indirdi:

'Bir de içinizden fazilet ve servet sahibi olanlar; akrabalara, yoksullara, Allah yolunda hicret edenlere bir şey vermelerinde kusur etmesinler. Affetsinler, bağışlasınlar. Allah'ın sizi bağışlamasını sevmez misiniz? Allah çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.' (Nur suresi, 24/22)

Babam, 'Evet, ey Rabbim! Ben isterim, Allah beni affetsin' dedi.

Daha önce Mistah'a vermekte olduğu nafakayı vermeye devam etti ve 'Yemin ederim ki bu nafakayı ondan artık hiçbir zaman kesmeyeceğim' dedi."[464]

2. Bir Kadının Cihada Çıkması ve Seferde Keçileri Kaybolan Kadının Kıssası

Humeyd bin Hilâl radıyallahu anh anlatıyor:

"Tefâva kabilesinden bir kişinin yolu yanımızdan geçtiği için bize gelip bir şeyler anlatırdı...

Ben de bir kervanla birlikte Medine'ye geldim. Eşyalarımızı sattık. Sonra ben, 'Şu adama (Peygamber aleyhisselama) gideyim de ondan duyduklarımı kabileye anlatayım' deyip Peygamber aleyhisselama gittim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana bir evi gösterip şöyle buyurdu:

'Bu evin sahibi bir kadındır. Geçenlerde bir sefere gitmişti. Döndüğünde keçilerinden birkaçıyla dolabının kaybolduğunu gördü ve 'Ey Allah'ım! Senin yolunda cihada çıkanlara, mallarını koruyacağını vaat ettiğin hâlde benim keçilerimle dolabımı korumamışsın. Malımı olduğu gibi isterim' dedi. Sabahladığında hem keçilerini hem de dolabını olduğu gibi buldu. İstersen kadına kendin sor.'

'Sana inanıyorum' dedim."[465]

3. Enes bin Mâlik'in Teyzesi Ümmü Harâm binti Milhân'ın Cihada Çıkması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) Ümmü Harâm'ın evinde yatıyordu. Birden kalkarak güldü. Ümmü Harâm radıyallahu anhâ, 'Ey Allah'ın Resûlü! Niçin gülüyorsun?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Benim ümmetimden bir kavim Akdeniz'e inecek. Allah yolunda cihada gidecektir... Onların manzarası, tahtı üzerindeki kral manzarası gibidir' diye buyurdu. Ümmü Harâm radıyallahu anhâ,

'Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a dua et de beni onlardan kılsın' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *'Ey Allah'ım! Ümmü Harâm'ı onlardan kıl'* diye dua etti.

Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem tekrar güldü. Ümmü Harâm da Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme aynı şeyi veya bunun sebebini sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de ona aynı cevabı verdi. Ümmü Harâm radıyallahu anhâ yine 'Allah'a dua et de beni onlardan kılsın!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *'Sen öncekiler arasındasın, sonrakilerde değilsin'* buyurdu.

Ümmü Harâm radıyallahu anhâ, Ubâde ibnü's-Sâmit radıyallahu anh ile evlendi. Sonra Muâviye'nin karısı Karaza'nın kızıyla beraber deniz yolculuğuna çıktı. Dönüşünde bineğine bindi. Derken hayvan ürktü. Ümmü Harâm da düştü ve öldü."[466]

4. Ensar Kadınlarının Allah Yolunda Peygamber ile Birlikte Cihada Katılmaları

Ümmü Süleym radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Ensar kadınları, Peygamber aleyhisselamın beraberinde gazveye giderlerdi. Hastalara su verir, yaralıları tedavi ederlerdi."[467]

5. Bazı Sahabe Hanımlarının Allah Yolunda Cihad Edenlere Yardımda Bulunması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ümmü Süleym radıyallahu anhâ ve diğer bazı Ensar kadınlarıyla birlikte (Allah yolunda) cihad etmeye çıktı. Bu kadınlar (düşmanla savaşan) sahabelere su veriyor ve yaralıları tedavi ediyorlardı."[468]

6. Rübeyyi binti Muavviz ile Bazı Kadınların Cihaddaki Hizmetleri

Rübeyyi binti Muavviz radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Biz Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte (bir cihad meydanında) bulunuyorduk. Sahabelere su dağıtıyor, yaralıları tedavi ediyor ve ölülerin gömülmesine yardım ediyorduk."[469]

7. Hz. Âişe ile Ümmü Süleym'in Uhud Savaşında Yaptığı Hizmetler

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Uhud savaşı olduğunda insanlar Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi bırakıp gitti... Bu sırada ben Âişe radıyallahu anhâ ile Ümmü Süleym radıyallahu anhâyı gördüm. İkisi de eteklerini topladıklarından ayaklarındaki halhalları görüyordum.

Onlar su veya süt kırbalarını sırtlıyorlar ve sonra da yaralıların ağızlarına su veriyorlardı. Sonra kırbalarını tekrar dolduruyor ve yaralılara tekrar su veriyorlardı."[470]

8. Müslüman Kadınların Savaş Sırasında Müslüman Askerlere Su Kırbaları Taşımaları

Sa'lebe bin Ebî Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"(Halife) Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anh, (bir gün) 'mırt' denen bir elbiseden Medine kadınlarına pek çok dağıtmıştı. Geriye çok kaliteli bir mırt elbise kaldı. Bunun üzerine Ömer'in yanında bulunanlardan birisi, Ali'nin kızı Ümmü Külsûm'ü kastederek 'Ey müminlerin emîri! Bunu da yanında bulunan Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin kızına versen…' dedi. Ömer radıyallahu anh,

'Ümmü Salît (buna ondan) daha layıktır' karşılığını verdi.

Ümmü Salît, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme biat eden ensar kadınlarından biriydi. Daha sonra Ömer radıyallahu anh, 'Ümmü Salît, Uhud savaşında bize su kaplarıyla su taşırdı' dedi."[471]

9. Müslüman Kadınların Hayber Seferinde Hizmet için Cihada Gitmeleri

Haşrec bin Ziyâd yoluyla ninesi radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Kadınlar Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber Hayber seferine çıkmışlardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlara niçin cihada çıktıklarını sordu.

'Yün eğirmek, cihadda Müslümanlar'a yardımcı olmak, yaralıları tedavi etmek, okları sahabelere vermek, sevik denilen şerbeti içirmek için cihada geldik' dediler."[472]

V. MÜSLÜMAN KADINLARIN ALLAH YOLUNDA CİHAD ETMESİ

1. Ümmü Umâre'nin Uhud Savaşında Çarpışması

Ümmü Sa'd binti Sa'd ibni'r-Rebî radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Ben Ümmü Umâre radıyallahu anhânın yanına girdim. 'Ey teyze! Bana nasıl cihad ettiğini anlat!' dedim. Şöyle anlattı:

'Sabahın ilk saatlerinde çıktım, halk ne yapıyor diye baktım. Yanımda su dolu bir kırba vardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin yanına vardım, sahabelerin arasındaydı. O anda Müslümanlar galip durumdaydı. Müslümanlar geriye çekildikleri sırada Peygamber aleyhisselamın yanına gittim. Orada durup fiilen savaşmaya başladım. Peygamber aleyhisselama gelen kılıçları karşılıyor ve yayla ok atıyordum. Ta ki yaralar beni sarsıncaya kadar!'

Ümmü Umâre radıyallahu anhânın omzunda derin bir yara izi gördüm. 'Bu yarayı sana kim açtı?' diye sordum. 'İbni Kamie denen kâfir beni yaraladı. Allah onu zelil kılsın. İnsanlar Peygamber aleyhisselamın etrafından kaçtığında o kişi yönelip 'Muhammed'i bana gösterin. Eğer Muhammed bugün kurtulursa ben kurtulmayayım!' diyordu.

Ben onun önüne çıktım. Yanımda Mus'ab bin Umeyr ve başka sahabeler de vardı. İşte bu sırada o kişi, bana bu darbeyi vurdu. Ben buna karşılık ona birkaç darbe vurdum. Fakat Allah'ın düşmanının sırtında iki zırh vardı. Darbeler tesir etmedi' dedi."[473]

2. Safiyye'nin Uhud ve Hendek Savaşlarında Çarpışması

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

"(Peygamber aleyhisselamın halası) Safiyye radıyallahu anhâ, Uhud savaşına katıldı. Müslümanlar dağılmışlardı. Safiyye'nin elinde bir mızrak vardı, onunla düşmanın yüzüne vuruyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Safiyye'nin oğlu Zübeyr bin Avvâm'a,

'Ey Zübeyr! Bu kadını (anneni) koru!' buyurdu."[474]

3. Ümmü Süleym'in Huneyn Savaşında Düşmanla Savaşmak için Hançer Taşıması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"(Annem) Ümmü Süleym radıyallahu anhâ, Huneyn savaşı gününde bir hançer edindi. Hançeri yanında taşıyordu. Derken (üvey babam olan) kocası Ebû Talha radıyallahu anh onu gördü ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu Ümmü Süleym'dir. Yanında bir hançer var!' dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ümmü Süleym radıyallahu anhâya: *'Bu hançer de ne öyle?'* diye sordu. Ümmü Süleym radıyallahu anhâ,

'Bu hançeri müşriklerden biri bana yaklaştığı takdirde onun karnını deşeyim diye yanımda taşıyorum!' dedi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem gülmeye başladı."[475]

4. Esmâ Binti Yezîd'in Yermûk Savaşında Dokuz Kişiyi Öldürmesi

Muhâcir rahimehullah anlatıyor:

"Esmâ binti Yezîd ibnü's-Seken, Muâz bin Cebel radıyallahu anhın amcasının kızıydı. (636 yılında yapılan) Yermük savaşında Bizanslılar'dan dokuz kişiyi çadır direğiyle öldürmüştü."[476]

Y. KADINLARIN CİHADA KATILMALARINA İZİN VERİLMESİ

1. Peygamber Aleyhisselamın Savaşa Gitmek İsteyen Ümmü Kebşe'ye İzin Vermemesi

Ümmü Kebşe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Kudâaoğulları boyundan bir kadın olan Ümmü Kebşe radıyallahu anhâ, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme: 'Ey Allah'ın Resûlü! Filan falan yere giden askerî birlik içerisinde cihada gitmeme izin verir misin?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Hayır!’ diye cevap verdi. Ümmü Kebşe radıyallahu anhâ, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben savaşmak istemiyorum. Ancak yaralı ve hastalara bakmak, onları tedavi etmek ve kendilerine su vermek için izin istiyorum!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Filanca kadın cihada çıktı’ denilip bunun bir sünnet/âdet olacağından endişe etmeseydim mutlaka sana izin verirdim. Fakat sen evinde otur’ buyurdu.”[477]

2. Kadınların, Kocalarının Hakkını İtiraf Etmeleri ve Onlara İtaat Etmelerinin Cihada Denk Olması

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir kadın Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme geldi ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben kadınların sana gönderilen elçisiyim. Allah cihad etmeyi erkeklere farz kılmıştır. Zafer kazanırlarsa ecir alırlar, şehid olurlarsa da Allah katında diridirler ve rızıklanırlar. Biz kadınlar ise onların hizmetlerini görüyoruz. Acaba bu işte bizim payımız nedir?’ diye sordu. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Kadınlardan hangisine rastlarsan ona şunu söyle: (Müslüman) bir kadının kocasına itaat etmesi ve hakkına hürmet göstermesi erkeklerin cihadına denktir. Fakat siz kadınlardan bu işi yapan pek azdır!’ buyurdu.”[478]

Z. ÇOCUKLARIN CİHADA ÇIKMALARI VE CİHAD ETMELERİ

1. Uhud Savaşında Bir Çocuğun Yaralanması

Şa’bî rahimehullah anlatıyor:

“Bir hanım sahabe, Uhud savaşı günü oğluna kılıcı verdi. Fakat çocuk, kılıcı taşıyamıyordu. Onun bileğine kılıcı sırmalarla bağladı, sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme getirerek ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bu benim oğlumdur. Seni müdafaa etmek için savaşmak istiyor!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey oğul! Şu şu noktalara hücum et. Ey oğul! Şu şu noktalara hücum et’ diyerek çocuğu eğitti.

Çocuk yaralandı. Bunun üzerine bayıldı. Peygamber aleyhisselama getirildi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ey oğul! Yoksa sen korktun mu?'* diye sordu. Çocuk,

'Hayır, korkmadım ey Allah'ın Resûlü!' diye cevap verdi."[479]

2. Umeyr bin Ebî Vakkās'ın Şehid Olması

Sa'd bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Bedir savaşında bizi teftiş etmeden önce kardeşim Umeyr bin Ebî Vakkàs'ı gördüm. Gizleniyordu.

'Ey kardeşim! Niçin gizleniyorsun?' diye sordum.

'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem beni görür de küçük yaşta olduğumdan dolayı geri çevirir diye korkuyorum. Hâlbuki ben cihada çıkmak istiyorum. Umulur ki Allah bana şehidlik mertebesi verir!' dedi.

Sonunda kardeşim Umeyr, kendini Peygamber aleyhisselama gösterdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onun yaşını küçük bularak savaşa katılmasına izin vermedi. O da ağladı. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem cihada katılmasına izin verdi.

Küçük olduğundan dolayı kılıcının kınını ben bağlıyordum. Şehid oldu. O sırada on altı yaşında idi."[480]

[447]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 39/437; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/286 (2194), *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/275; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/371 (320107)

[448]. Müslim, İmâre 134 (1894); Ebû Dâvûd, Cihad 165 (2780); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/207; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/32 (4730); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/48 (17842)

[449]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (242); Müslim, İmaret 133 (1893); Ebû Dâvûd, Edeb 114-115 (5129); Tirmizî, İlm 14 (2671); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/120, V, 272, 273, 274; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 17/225; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/48 (17844)

[450]. Ebû Dâvûd, Cihâd (2534); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 23/148 (14863); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/290 (18573); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/100 (2451)

[451]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 9/236 (9158), 9/111 (8575); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4/211 (19388); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/284. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin ravileri sika kimselerdir."

[452]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 18/78 (146); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/323. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde Bakıyye ibnü'l-Velîd el-Kilâî var. Onun hadisi semâ yoluyla aldığı açıklanmıştır. Geriye kalan diğer raviler sika kimselerdir." Hadisi semâ yoluyla almada bir sakınca yoktur.

[453]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/107 (2480); Bezzâr, *el-Müsned*, 11/78 (4783)

[454]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/107 (2478)

[455]. Buhârî, Cihâd 196, Meğâzî 82; Ebû Dâvûd, Cihâd 164 (2779); Tirmizî, Cihâd 38 (1718); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/449; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/113; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/175

[456]. Tirmizî, Savm (714)

[457]. Tirmizî, Savm (714); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/288 (142); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/329

[458]. Buhârî, Meğâzî 47, Savm 34, 38, Cihâd 106; Müslim, Sıyâm 88 (1113); Ebû Dâvûd, Savm 42 (2404); Nesâî, Sıyâm 55; *Muvatta*, Sıyâm 21; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/248, 232; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/269; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/9 (7264); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/167

[459]. Buhârî, Cihâd 140, Cezâu's-Sayd 26, Nikâh 111; Müslim, Hac 424 (1341); İbni Mâce, Menâsikü'l-Hac 7 (2900); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/222, 346

[460]. Buhârî, Cihâd 198, Salât 59, Meğâzî 79, Tefsîru Sûre-i Tevbe 18; Müslim, Tevbe 53 (2769); Ebû Dâvûd, Cihâd 166 (2781); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 10 (3102); Nesâî, Mesâcid 38; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/386, 388, 454, 455, 456-460, 6/387-390; Abdürrezzàk, *el-Musannef*, (9744); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/90-91

[461]. Buhârî, Hibe 23, Cihâd 198, 199, Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn 72 (715)

[462]. Buhârî, Cihâd 199

[463]. Buhârî, Şehâdât 15, 30, 2, Cihâd 64, Meğâzî 12, 34, Tefsîru Sûre-i Yûsuf 3, Tefsîru Sûre-i Nûr 6, 11, Nikâh 98, Eymân 13, 18, Tevhîd 35, 52; Müslim, Tevbe 56 (2770); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/194, 197

[464]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/197. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 40/368-372 (24317)

[465]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/67; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/277. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed rivayet etmiştir. Hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[466]. Buhârî, Cihâd 3, 93, İsti'zân 41, Ta'bîr 12; Müslim, İmâret 160 (1912); Ebû Dâvûd, Cihâd (2491); Tirmizî, Cihâd 15 (1645); Nesâî, Cihâd 40; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/240

[467]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 25/123 (302); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/324. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[468]. Müslim, Cihâd 135 (1810); Ebû Dâvûd, Cihâd 32 (2531); Tirmizî, Siyer 22 (1575)

[469]. Buhârî, Cihâd 67, 68, Tıb 2; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/358

[470]. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 18, Cihâd 65, 80, Meğâzî 18; Müslim, Cihâd 136 (1811); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/30

[471]. Buhârî, Cihâd 66, Meğâzî 22

[472]. Ebû Dâvûd, Cihâd (2729); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 45/42 (27092); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/537 (33651); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 25/137 (332); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/541 (12915)

[473]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 8/303-304 Dârü'l-İlmiyye; Vàkıdî, *el-Meğâzî*, 1/268-269; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/34; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/279

[474]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 8/34 Dârü'l-İlmiyye

[475]. Müslim, Cihâd 134 (1809); Ebû Dâvûd, Cihâd 136 (2718); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/112, 190, 198, 279, 286; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/461; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/307

[476]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/157 (403); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/260. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[477]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 25/176 (431), *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 4/363 (4443); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/323. Heysemî devamla der ki: "Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*'de ve *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta rivayet etmiştir. İkisinin de ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

[478]. Bezzâr, *el-Müsned*, 11/377 (5209); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, (5034); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/336

[479]. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/370 (36782); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/277

[480]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/28 (4864); Bezzâr, *el-Müsned*, 3/313 (1106; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/111-312; Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 4/2084 (5244); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 20/297-298; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 3/135; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/270; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/69. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 25/176 (431), *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 4/363 (4443); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/323. Heysemî devamla der ki: "Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*'de ve *el-Mu'cemü'l-Evsat*'ta rivayet etmiştir. İkisinin de ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Bezzâr, *el-Müsned*, 11/377 (5209); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, (5034); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/336

. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/370 (36782); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/277

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/28 (4864); Bezzâr, *el-Müsned*, 3/313 (1106; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/111-312; Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, 4/2084 (5244); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 20/297-298; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 3/135; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/270; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/69. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri sika kimselerdir."

. Buhârî, Cihâd 140, Cezâu's-Sayd 26, Nikâh 111; Müslim, Hac 424 (1341); İbni Mâce, Menâsikü'l-Hac 7 (2900); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/222, 346

. Buhârî, Cihâd 198, Salât 59, Meğâzî 79, Tefsîru Sûre-i Tevbe 18; Müslim, Tevbe 53 (2769); Ebû Dâvûd, Cihâd 166 (2781); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 10 (3102); Nesâî, Mesâcid 38; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/386, 388, 454, 455, 456-460, 6/387-390; Abdürrezzàk, *el-Musannef*, (9744); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/90-91

. Tirmizî, Savm (714); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/288 (142); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/329

. Buhârî, Meğâzî 47, Savm 34, 38, Cihâd 106; Müslim, Sıyâm 88 (1113); Ebû Dâvûd, Savm 42 (2404); Nesâî, Sıyâm 55; *Muvatta*, Sıyâm 21; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/248, 232; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/269; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/9 (7264); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/167

[472]

. Buhârî, Şehâdât 15, 30, 2, Cihâd 64, Meğâzî 12, 34, Tefsîru Sûre-i Yûsuf 3, Tefsîru Sûre-i Nûr 6, 11, Nikâh 98, Eymân 13, 18, Tevhîd 35, 52; Müslim, Tevbe 56 (2770); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/194, 197

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/197. Şuayb el-Arnaûd bu hadisin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir. Bkz. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 40/368-372 (24317)

. Buhârî, Hibe 23, Cihâd 198, 199, Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn 72 (715)

. Buhârî, Cihâd 199

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/67; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/277. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi İmam Ahmed rivayet etmiştir. Hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Buhârî, Cihâd 3, 93, İsti'zân 41, Ta'bîr 12; Müslim, İmâret 160 (1912); Ebû Dâvûd, Cihâd (2491); Tirmizî, Cihâd 15 (1645); Nesâî, Cihâd 40; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/240

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 25/123 (302); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/324. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 18, Cihâd 65, 80, Meğâzî 18; Müslim, Cihâd 136 (1811); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/30

. Buhârî, Cihâd 66, Meğâzî 22

. Müslim, Cihâd 135 (1810); Ebû Dâvûd, Cihâd 32 (2531); Tirmizî, Siyer 22 (1575)

. Buhârî, Cihâd 67, 68, Tıb 2; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/358

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 8/34 Dârü'l-İlmiyye

. Müslim, Cihâd 134 (1809); Ebû Dâvûd, Cihâd 136 (2718); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/112, 190, 198, 279, 286; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/461; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/307

. Ebû Dâvûd, Cihâd (2729); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 45/42 (27092); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/537 (33651); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 25/137 (332); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/541 (12915)

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 8/303-304 Dârü'l-İlmiyye; Vàkıdî, *el-Meğâzî*, 1/268-269; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/34; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 4/279

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/157 (403); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/260. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin ravileri es-Sahîh'in ravileridir."

. Müslim, İmâre 134 (1894); Ebû Dâvûd, Cihad 165 (2780); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/207; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/32 (4730); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/48 (17842)

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (242); Müslim, İmaret 133 (1893); Ebû Dâvûd, Edeb 114-115 (5129); Tirmizî, İlm 14 (2671); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/120, V, 272, 273, 274; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 17/225; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/48 (17844)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 39/437; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/286 (2194), *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/275; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/371 (320107)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 18/78 (146); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/323. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin senedinde Bakıyye ibnü'l-Velîd el-Kilâî var. Onun hadisi semâ yoluyla aldığı açıklanmıştır. Geriye kalan diğer raviler sika kimselerdir." Hadisi semâ yoluyla almada bir sakınca yoktur.

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/107 (2480); Bezzâr, *el-Müsned*, 11/78 (4783)

. Ebû Dâvûd, Cihâd (2534); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 23/148 (14863); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/290 (18573); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/100 (2451)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 9/236 (9158), 9/111 (8575); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4/211 (19388); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/284. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisi Taberânî rivayet etmiştir. Hadisin ravileri sika kimselerdir."

. Tirmizî, Savm (714)

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/107 (2478)

. Buhârî, Cihâd 196, Meğâzî 82; Ebû Dâvûd, Cihâd 164 (2779); Tirmizî, Cihâd 38 (1718); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/449; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/113; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/175

[477]
[457]
[473]
[463]
[453]

[471]
[480]
[462]
[459]
[474]
[448]
[454]
[468]
[451]
[456]
[479]
[475]
[465]
[466]
[469]
[470]
[460]
[450]
[447]
[476]
[455]
[464]
[452]
[449]
[461]
[478]
[458]

YEDİNCİ BÖLÜM

SAHABE-İ KİRAMIN SÖZ BİRLİĞİNE ÖNEM VERMESİ BÖLÜMÜ

Sahabeler söz birliğine ve hükümlerin birleşmesine nasıl önem gösterirlerdi?
Allah'a ve peygamberine davet ve cihad konusunda aralarında ihtilafa ve anlaşmazlığa düşmekten nasıl sakınırlardı?

A. SAHABELERİN İHTİLAFIN KÖTÜ OLDUĞUNA DAİR SÖZLERİ

1. Abdullah ibni Mes'ûd'un İhtilaftan Kaçınmakla İlgili Hutbesi

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh anlatıyor:

"Ey insanlar! İtaat ediniz, birlik olunuz. Çünkü birlik, Allah'ın emrettiği ipidir. Cemaat içerisinde sizin hoşunuza gitmeyen, tek başınızayken hoşunuza gidenden daha hayırlıdır. Çünkü Allah neyi yaratmışsa onun için bir sonuç yaratmıştır, o da o sonuca varır.

İslam'da da bir cansızlık baş göstermiş ve kuvvetinin sona ermesi yaklaşmıştır. Bundan sonra artar ve eksilir, kıyamete kadar. Bunun alameti de fakirliktir. Öyle bir zaman gelir ki fakir, kendisine yardım edecek hiç kimse bulamaz.

Hatta zengin, malının kendisine kâfi gelmeyeceği telaşına kapılır. Kişi kardeşine, amcasının oğluna gider; ister, buna rağmen kimse ona bir şey vermez. Hatta dilenci iki cuma arasında yürür, dilenir fakat kimse ona bir şey vermez. Bu durum olduğu zaman yerden şiddetli bir ses gelir. Her taraftaki insanlar, o sesin yalnız kendi bölgelerinden geldiğini sanırlar. Sonra yer, Allah'ın dilediği kadar sükûnete kavuşur. Sonra içindekileri dışarı atar, ciğerparelerini kusar."

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anha,

"Ey Ebû Abdurrahmân! Yerin ciğerpareleri nedir?" diye soruldu. O da "Altın ve gümüşten damarlarıdır. İşte o günden kıyamete kadar hiç kimse, artık ne altından ne de gümüşten faydalanamaz!" diye cevap verdi.[481]

2. Hz. Ali'nin "Ben İhtilaftan Hoşlanmam" Sözü

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

"Siz nasıl hükmediyorduysanız öyle hükmedin. Çünkü ben ihtilaftan hoşlanmıyorum. Müslümanlar hep birlik olsun veya arkadaşlarımın öldüğü gibi ben de ölüp gideyim."[482]

B. SAHABENİN PEYGAMBER ALEYHİSSELAMDAN SONRA İHTİLAF KONUSUNDAKİ TUTUMLARI

1. Hz. Ömer'in Hutbesi ve Hz. Ebû Bekir'e Yapılan Genel Biat

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Ömer'in minber üzerinde oturduğu zaman son hutbesini dinledim. Bu, Peygamber aleyhisselamın vefat ettiği günün ertesi günü idi. Bu sırada Ebû Bekir susmuş, konuşmuyordu. Ömer radıyallahu anh,

'Umuyordum ki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizi sahipsiz bırakmayacak, hepinizden sonraya kalacaktır. Fakat umduğum gibi olmadı. Eğer Muhammed ölmüş ise bir ışık ve hidayet kaynağı olan Allah'ın kitabı aranızdadır. Allah, Muhammed'i onunla hidayet etmiştir. Kesinlikle Ebû Bekir, Muhammed'in arkadaşıdır ve mağaradaki iki kişiden birisidir. Müslümanlar'ın en liyakatlisidir. Kalkın ve ona biat edin' dedi.

Müslümanlar'dan bir grup zaten daha önce Sâideoğulları gölgeliğinde Ebû Bekir'e biat etmişti. Bu da minber üzerinde genel bir biat oldu."[483]

2. Hz. Ebû Bekir'in Hilafeti Hakkında Bir Adamın Sözü ve Hz. Ömer'in Bu Hususta Hutbesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh (bir gün) yolculuktan döndü. Ben Abdurrahmân bin Avf ile okumuştum. Geldiğinde benim kendisini beklediğimi gördü. Ömer'in yaptığı son haccı idi. Biz de Mina'da bulunuyorduk. Abdurrahmân bin Avf,

'Bir adam, Ömer'e gelip 'Adamın biri, 'Eğer Ömer ölürse falan adama biat edeceğim. Çünkü Ebû Bekir'e yapılan biat bir oldubittiye geldi' diyor' dedi. Ömer radıyallahu anh da 'Ben bu akşam -eğer Allah dilerse- Müslümanlar'ın işini gasp etmek isteyen grup hakkında, onları uyarırım!' diye karşılık verdi. Ben de şöyle söyledim:

‘Ey müminlerin emîri! Bunu yapma. Çünkü hac mevsimi halkın avam tabakasını ve mertebe bakımından düşük olanları bir araya getirir. Seni dinleyenlerin çoğu da onlar olurlar. Korkarım ki sen bir şey söylersin, onlar da bunu Arap Yarımadası’nın ve İslam memleketlerinin her köşesine ulaştırırlar... Hatta senin konuşmanı bile dinlemeyebilirler. Medine’ye varıncaya kadar konuşma. Çünkü Medine hicret yurdudur, sünnet yurdudur. Orada halkın âlimleri ve ileri gelenleri oturur. O zaman tam manasıyla dediklerini der, onlar da senin sözünü dinler ve anlarlar!’ Ömer radıyallahu anh,

‘Eğer Medine’ye sağ olarak dönersem ilk fırsatta bu hususta konuşacağım!’ dedi.

Biz zilhiccenin sonunda Medine’ye vardığımızda cuma günü oldu. Ömer’i dinlemek için sabahın erken saatlerinde mescide gittim. Baktım ki Saîd bin Zeyd radıyallahu anh, minberin tam yanında oturmuştu ve benden önce gelmişti. Ben de onun hizasında oturdum. Dizlerimiz birbirine değiyordu. Biraz sonra Ömer geldi. Onu gördüğümde Saîd bin Zeyd’e,

‘O bugün bu minberden öyle bir konuşma yapacaktır ki ondan önce bu minberde hiç kimse böyle bir konuşma yapmamıştır!’ dedim. Saîd bin Zeyd benim bu sözlerimi yadırgadı ve ‘Ne demesini umuyorsun ki başkası bunu söylememiş olsun?’ dedi.

Ömer minber üzerinde oturdu. Müezzin ezanı bitirdikten sonra kalktı. Allah’ın şanına yakışır bir şekilde Allah’ı övdü. Ardından şunları söyledi:

‘Ey insanlar! Ben bir söz söyleyeceğim. Belki bir daha fırsat bulamam. Bilmiyorum, belki de ecelim yakındır. Kim ki o sözü dinler, akıl erdirirse devesi nereye kadar, hangi noktaya kadar giderse o sözü nakletsin. Kim ki onu iyice ezberlememişse benim ağzımdan yalan uydurmasını helal etmem. Kesinlikle Allah, Muhammed’i hak ile gönderdi. Üzerine kitabı indirdi.

...

Ey insanlar! Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'İsâ bin Meryem'in övüldüğü gibi beni övmeyiniz. Çünkü ben bir kulum. Muhammed Allah'ın kulu ve resûlüdür deyiniz'* buyurmuştur. Kulağıma geldiğine göre sizden birisi, 'Eğer Ömer ölürse ben falan adama biat edeceğim. Çünkü Ebû Bekir'in hilafeti bir oldubittiye geldi' demiş. Evet, Ebû Bekir'in biatı böyle oldu. Ancak Allah onun şerrinden Müslümanlar'ı korudu. Fakat sizin içinizde bugün Ebû Bekir'den daha fazla hayırlara koşan hiç kimse yoktur. Ebû Bekir bizim en hayırlımızdır. Allah'ın Resûlü vefat ettiği zaman Ali, Zübeyr ve beraberindekiler Resûlullah'ın kızı Fâtıma'nın evinde toplandılar. Ensar da bizden ayrılıp Sâideoğulları gölgeliğinde toplanmışlardı. Muhacirler Ebû Bekir'in yanında toplandılar ve 'Ey Ebû Bekir! Kalk, kardeşlerimiz olan ensara gidelim' dedim.

Ensarın yanına giderken iki salih kişiye rastladık. Ensarın yaptıklarını bize söylediler. 'Ey Muhacirler! Nereye gidiyorsunuz?' dedi. 'Ensar kardeşlerimize gitmek istiyoruz' cevabını verdik. Onların ikisi de 'Ensara gitmeseniz de sorumluluğunuz yoktur. Ey muhacirler! İşinizi kendi aranızda çözün!' dediler.

'Allah'a yemin ederim ki onlara gideceğiz!' karşılığını verdim.

Bu meselede ısrarcı davrandım ve onlara Sâideoğulları gölgeliğinde bulundukları bir vakitte vardık. Baktık ki hepsi orada toplanmışlar. Aralarında bir kişi yorgana sarılıp uzanmıştı. 'O kimdir?' diye sordum. Sa'd bin Ubâde, dediler. 'Niçin böyle ortada uzanıyor?' diye sordum. 'Hasta olmuş!' dediler.

Biz oturduk, derken ensarın hatibi kalkarak Allah'a, şanına yakışır bir şekilde hamd etti ve ona övgüde bulundu, sonra da 'Biz Allah'ın yardımcıları ve İslam'ın ordusuyuz. Muhacirler ise Peygamber aleyhisselamın kavmi olmakla beraber içinizde birçok kimse İslam'ı çok geç kabul etmiştir' dedi.

Onun bu sözlerinden hilafeti elimizden almak istediklerini anladım. O sustu, sonra cevap vermek istedim. Hafızamda iyi bir konuşma hazırlamıştım. Bunun Ebû Bekir'in mizacına da uygun olduğunu sanıyordum. Ebû Bekir bana, 'Ey Ömer, yavaş ol' dedi.

Benim sert mizaçlı olduğumu bildiği için Ebû Bekir konuşmaya başladı. Ebû Bekir, bizim en ağırbaşlı ve en vakarlı olanımızdı. Allah'a yemin ederim ki söylemek istediğim her şeyi benim söylemek istediğimden çok daha güzel bir biçimde ifade etti. Sonuç olarak onlara,

'Sizin saydığınız o vasıflar sizde mevcuttur. Fakat Araplar, Kureyş kabilesinden başka birisinin hilafetini kabul etmezler. Çünkü onlar hem soyca hem de beldeleri dolayısıyla Araplar'dan daima saygı görmüşlerdir. Ben şu iki kişiden birini uygun görüyorum. Hangisini isterseniz ona biat ediniz!' dedi.

Sonra da benimle Ebû Ubeyde bin Cerrâh'ın elinden tuttu. Onun benim hakkımda söyledikleri hariç bütün konuşması hoşuma gitti. Allah'a yemin ederim ki suçum olmadığı hâlde benim boynumu vurmaları bile Ebû Bekir'in bulunduğu bir toplumda başa geçirilmekten bana daha sevimli gelirdi. Ebû Bekir'in bu sözleri üzerine ensardan biri, 'Bunun çaresi şudur: Bir halife bizden, bir halife de sizden olsun!' dedi.

...

Bunun üzerine her kafadan bir ses çıkmaya başladı. Bir karışıklık çıkmasından korktum. Hemen Ebû Bekir'e, 'Uzat elini!' dedim ve ona biat ettim.

Benden sonra muhacirler ve ardından ensar da biat ettiler. O sırada Sa'd bin Ubâde'nin yatağını tepeledik. Onlardan biri, 'Sa'd bin Ubâde'yi öldürdünüz!' dedi. Ben de 'Allah onu öldürsün!' dedim.

Allah'a yemin ederim ki bizim hazır bulunduğumuz hiçbir iş Ebû Bekir'e biatten daha kolay değildi. Bizim korktuğumuz şuydu ki eğer işi sonuca bağlamadan ayrılırsak bizden sonra birisine biat ederler. O zaman biz o kişiye, razı olmadığımız hâlde biat etmek zorunda kalırız veya karşı çıkarız ki o zaman da fesat ortaya çıkar. Kim Müslümanlar'ın istişaresi olmaksızın bir halifeye biat ederse onun biati yoktur. O halifeye biat edenin biati yoktur. Biat eden de biat edilen de ölüme adaydır!' dedi."[484]

3. Hz. Ebû Bekir'in Halifeliği Kabul Konusunda Özür Beyan Etmesi ve Hz. Ali ile Zübeyr'in, Hz. Ebû Bekir'in Hilafete Herkesten Daha Çok Layık Olduğunu Söylemeleri

Sa’d bin İbrâhîm bin Abdurrahmân bin Avf rahimehullah anlatıyor:

“Abdurrahmân bin Avf (bir gün) Ömer ile beraberdi. Muhammed bin Mesleme, Zübeyr’in kılıcını kırdı. Sonra Ebû Bekir kalktı, halka bir hutbe okudu. Onlara özür beyan ederek şöyle dedi:

‘Allah’a yemin ederim ki ben, herhangi bir gün veya gece halife seçilmeye istekli değildim. Allah’a ne gizlide ne de açıkta bu vazifeyi bana vermesi için yalvarmadım. Fakat fitneden korktum. Benim için halifelikte herhangi bir rahatlık yoktur. Fakat bana büyük bir iş yüklendi. Benim buna gücüm yetmiyor. Allah’ın yardımından başka, bu hususta bir kuvvete de sahip değilim. İsterdim ki bugün yerimde daha güçlü biri olsun!’

Muhacirler de onun söylediklerini haklı buldular. Ali ile Zübeyr, ‘Biz fikrimiz alınmadığı için öfkelendik. Biz de Ebû Bekir’in Peygamber aleyhisselamdan sonra halifeliğe en uygun olduğunu biliyoruz. Çünkü Resûlullah ile mağarada arkadaşlık yapmıştır. Mağaradaki iki kişiden birisidir. Biz onun şerefini ve yaşlılığını biliyoruz. Resûlullah hayattayken ona *‘Halka namazda imam ol’* emrini vermiştir’ dediler.”[485]

4. Hz. Ebû Bekir’in Hz. Ömer’i Halife Seçtiğine Dair Vasiyetnamesi

(Ebû Bekir radıyallahu anh şöyle dedi)

“Bismillâhirrahmânirrahîm (Rahmân ve Rahim olan Allah’ın adıyla),

Bu, Ebû Bekir’in dünyadaki son, ahiretin ilk zamanında yazdığı vasiyettir. Bu zaman, öyle bir zamandır ki kâfir onda imana gelir, günahkâr kimse kesin imana sahip olur, yalancı doğru söyler.

Sizin üzerinize benden sonra Ömer’i halife seçtim. Onun sözünü dinleyiniz... Ona itaat ediniz. Çünkü ben Allah için, resûlü için, dini için, nefsim için, sizin için hayrı seçmekte zerre kadar kusur etmedim. Gücüm yettiği kadar araştırma yaptım. Eğer Ömer adalet yaparsa benim onun hakkındaki zannım budur. Onun hakkında bildiğim de budur. Eğer değiştirirse zulüm yaparsa her kişi kazancıyla karşı karşıyadır. Ben hayrı istedim, gaybı bilmem. *‘Haksızlık edenler hangi dönüşe döndürüleceklerini yakında bileceklerdir’* (Şuarâ suresi, 26/227). Es-selâmu aleyküm ve rahmetullâhi (Allah’ın selamı ve rahmeti üzerinize olsun)!’ dedi.”[486]

C. HALİFE SEÇİMİNİ ŞÛRAYA ELVERİŞLİ KİŞİLERE BIRAKMAK

1. Hz. Ömer'in Şehid Edilmesi, Halife Seçiminin Altı Kişiye Bırakılması ve Abdullah ibni Abbâs'ın Ömer'i Övmesi

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Ebû Lü'lüü, halife Ömer radıyallahu anha iki hançer darbesi vurunca Ömer, farkına varmadan insanlara bir kötülük yaptığını sandı. Abdullah ibni Abbâs'ı çağırdı. Çünkü Ömer, Abdullah ibni Abbâs'ı sever, ona yakın durur ve onu dinlerdi... Ona, 'Müslümanlar'dan birinin bu olayda bir dahli olup olmadığını bilmek istiyorum!' dedi.

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh çıkıp gitti. Hangi topluluğun yanından geçtiyse onların Ömer için ağladıklarını gördü. Ömer'e gelerek 'Ey müminlerin emîri! Hangi topluluğun yanından geçtiysem onların senin için ağladıklarını gördüm. Sanki onlar bugün ilk çocuklarını kaybetmiş gibiydiler!' dedi.

Ömer radıyallahu anh, 'O hâlde beni kim vurdu?' diye sordu. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh, 'Seni Mecûsî olan Ebû Lü'lüü vurdu!' dedi.

Bu söz üzerine baktım ki Ömer'in yüzünü gülücükler kapladı, sevindi ve şöyle dedi:

'Hamd o Allah'a ki beni 'lâ ilâhe illallâh' (Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur) diyen birinin eliyle öldürmedi. Ben size 'Esir düşen Acem kâfirlerinden kimseyi Medine'ye getirmeyin' demiştim. Fakat beni dinlemediniz.'

'Kardeşlerimi bana çağırınız!' dedi. Onlar,

'Kardeşlerin kimlerdir?' dediler. Ömer radıyallahu anh,

'Osmân, Ali, Talha, Zübeyr, Abdurrahmân bin Avf ve Sa'd bin Ebî Vakkàs'tır!' dedi. Böylece onlara haber gönderildi.

Ömer başını kucağıma koydu. Onlar geldiklerinde ‘İşte geldiler!’ dedim. Bunun üzerine Ömer, ‘Ben halifelik konusunda düşündüm. Sizi halkın başı ve önderleri olarak görüyorum. Bu iş ancak sizin aranızda olur. Siz doğru oldukça halkın durumu da iyi olur. Eğer bir ihtilaf olursa mutlaka sizin aranızda olacaktır!’ dedi.

Ömer’in ihtilaf ve tartışmadan bahsettiğini işittiğimde, zannettim ki bu ihtilaf olacaktır. Zira Ömer’in dedikleri çoğu zaman çıkardı. Sonra çok kan aktı. Onlar aralarında fısıltı şeklinde konuştular. Aralarındaki bir kişiye biat ettiklerini sandım. Onlara, ‘Müminlerin emîri daha sağdır. İki halife bir arada olmaz!’ dedim. O sırada Ömer, ‘Beni kaldırın!’ dedi.

Ömer’i kaldırdık. Ömer onlara, ‘Üç gün aranızda istişare ediniz. Bu zaman zarfında halka Suheyb namaz kıldırsın!’ dedi. Onlar, ‘Biz kiminle istişare edelim, ey müminlerin emîri?!’ dediler. Ömer, ‘Muhacirler, ensar ve Medine’de bulunan ordu komutanlarıyla!’ dedi.

Sonra Ömer süt istedi. Onu içti. Süt olduğu gibi iki yaradan da çıktı. Ömer bu durumu görünce öleceğini anlayarak ‘Şu anda bütün dünya benim olsaydı kıyamet dehşetini görmemek için hepsini fidye olarak verirdim!’ dedi. Ben de şöyle dedim:

‘Sen o kimse değil misin ki Resûlullah, İslam’ı seninle güçlendirmesi için Allah’a dua etti. İslam, Peygamber ve ashabı senin Müslüman olmanla serbestliğe kavuştular. Sen hicret ederken hicretin Müslümanlar için bir fetih oldu. Peygamber aleyhisselamın yaptığı hiçbir savaştan geri kalmadın. Peygamber senden hoşnut olarak vefat etti. Sonra halifesine vezirlik ettin. Hiç durmadan gayret gösterdin. Her tarafa savaş açtın. Öyle ki insanların hepsi -isteyerek ve istemeyerek- İslam’a girdiler. Peygamber aleyhisselamın halifesi de senden hoşnut olarak vefat etti. Sonra onun yerine geçtin. Senin sayende şehirler kuruldu, devletin geliri çoğaldı. İslam düşmanları güçlerini kaybettiler. Müslümanlar bolluk ve refaha kavuştu. Sonunda Allah Teâlâ sana şehidlik nasip etti. Ne mutlu sana!’

Bu övgüler karşısında Ömer, ‘Vallahi sizin sözlerinize aldanan mağrur olur!’ dedi. Sonra da ‘Kıyamet günü sen bana şahitlik eder misin?’ diye sordu.

‘Evet, şahitlik ederim!’ dedim. Bunun üzerine Ömer, ‘Allah’ım! Hamd ancak sana mahsustur’ dedi. Sonra da ‘Başımı yere koy!’ dedi. Ben de onun başını uyluğumun üstünden bacağımın üstüne koydum. Bana, ‘Yüzümü toprağa koy!’ dedi.

Sonra başını bacağımın üstünden yavaşça çekerek sakalı ve yanağı toprağa değdikten sonra kendi kendine, ‘Ey Ömer! Eğer Allah seni bağışlamazsa senin ve annenin vay hâline!’ dedi.

Biraz sonra da vefat etti. Ömer vefat edince şûra üyeleri Abdullah ibni Ömer’e haber gönderdiler. O da ‘Siz babamın emrettiği gibi muhacir, ensar ve komutanlarla istişare etmezseniz ben sizin aranıza katılmayacağım’ diye haber gönderdi.

Rivayete göre Hasan el-Basrî’ye Ömer’in ölüm anında yaptıkları ve ahiretten korktuğu anlatıldı. Hasan el-Basrî, ‘İşte mü’min böyle olur. Hem salih amel yapar hem de korkar. Münafık ise hem salih amel işlemez hem de korkmaz... Allah’a yemin ederim ki Ömer gibi iyilik yaptıkça Allah’tan korkusu çoğalan kimse geçmediği gibi gelecekte de onun gibisi gelmeyecektir!’ dedi.”[487]

D. HALİFENİN/YÖNETİCİNİN YUMUŞAKLIĞI VE SERT OLUŞU

Saîd bin Müseyyeb rahimehullah anlatıyor:

“Ömer halife seçildiğinde Resûlullah’ın minberinden Allah’a hamd ve övgüde bulundu, sonra da şöyle dedi:

‘Ey insanlar! Benim sert ve katı olduğumu bildiğinizi biliyorum. Çünkü ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraberken O’nun kölesi ve hizmetkârıydım. O da Allah’ın buyurduğu gibi ‘Mü’minlere karşı çok şefkatli ve çok merhametlidir’ (Tevbe suresi, 9/128). Ben Resûlullah’ın elinde, kınından çekilmiş kılıç gibiydim. Beni kınıma koyar veya herhangi bir işten beni alıkoyarsa ancak o zaman dururdum. Aksi takdirde Peygamber aleyhisselamın yumuşaklığından ötürü ben halkın üstüne giderdim.

Böylece Resûlullah ile beraber, vefat edinceye kadar devam ettim. Vefat ederken benden razıydı. Bundan ötürü de Allah'a çokça hamd ve övgüde bulunuyorum. Bundan dolayı mutluyum.

Resûlullah aleyhisselamın akabinde hilafet makamında Ebû Bekir ile beraber bulundum. O da Resûlullah'ın halifesiydi. Onun cömertliği, şerefli oluşu ve yumuşaklığı hakkındaki durumunu biliyorsunuz. Ben onun hizmetkârıydım. Elinde kılıç gibiydim. Benim sertliğim, onun yumuşaklığına karışırdı. Ancak o önüme geçtiğinde dururdum. Aksi takdirde yürürdüm.

Ebû Bekir vefat edene kadar ben hep böyleydim ve kendisi benden razıydı. Bundan ötürü de Allah'a çokça hamd ederim. Ben bununla mutluyum.

Sonra bugün halifelik görevi bana verilmiştir. Ben biliyorum, sizden birisi, 'Başkası işin başındayken Ömer bize katı davranırdı. İşte şimdi işin başına geldikten sonra hâli ne olacaktır?' der.

Biliniz ki herhangi bir suçlunun bağışlanması için benden ricada bulunmayacaksınız. Çünkü siz beni tanıyorsunuz ve beni denediniz. Peygamber aleyhisselamın sünnetini de biliyorsunuz. Resûlullah'a sorulmasını istediğim her şeyi sordum ve bu hususta hiç pişman değilim.

Biliniz ki halife seçildikten sonra zalim hakkında bildiğiniz katılığım çok daha artmıştır. Saldırgan hakkında da böyledir. Müslümanlar'ın hakkını, zayıfın hakkını kuvvetlilerinden almak hususunda da böyledir. Fakat iffetli, namuslu ve Allah'ın hükümlerine boyun eğen kimseleri de el üstünde tutarım. Benimle herhangi birinizin arasında bir ihtilaf olursa onunla istediği kimseye gitmekten zerre kadar çekinmeyeceğim. Bunun denemesini yapabilirsiniz.

Ey Allah'ın kulları! Allah'tan sakınınız. Beni kötülük yapmaya mecbur etmeyin ve bana, iyiliği emredip kötülükten nehyetmek suretiyle yardımcı olun' dedi ve minberden indi."[488]

E. FİKİR ADAMLARIYLA İSTİŞARE ETMEK

1. Peygamber Aleyhisselamın Ashabıyla Ebû Süfyân'ın Kervanı Hakkında İstişare Etmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ebû Süfyân'ın Şam bölgesinden Mekke'ye doğru yola çıktığı haberi kendisine geldiğinde sahabeleriyle istişare etti.

Ebû Bekir radıyallahu anh konuşmaya başladı, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona iltifat etmedi. Ömer radıyallahu anh konuşmaya başladı, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona iltifat etmedi."[489]

2. Peygamber Aleyhisselamın Ashabıyla Bedir Esirleri Hakkında İstişare Etmesi

Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ebû Bekir, Ali ve benimle istişare etti. Ebû Bekir, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar amca çocukları, aşiretimiz ve ihvanımızdır. Onlardan fidye almanı uygun görüyorum. Onlardan aldıkların kâfirler aleyhinde bizim için kuvvet olur. Umulur ki Allah onlara hidayet etsin, onlar da bize yardımcı olsunlar' dedi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ey Hattâb'ın oğlu! Sen ne dersin?' diye sordu. Ben şöyle dedim:

'Ebû Bekir gibi düşünmüyorum. Benim düşüncem şudur: Bana falan adamın, Ali'ye kardeşi Akil'in, Hamza'ya da kardeşi Abbâs'ın boyunlarını vurmamızı emredesin. Ta ki Allah, müşriklere karşı içimizde bir yakınlık ve acıma duygusu beslemediğimizi bilsin. Bunlar müşriklerin ileri gelenleri ve önderleridir.'

Fakat Resûlullah Ebû Bekir'in görüşünü uygun buldu ve müşriklerden fidye aldı. Ertesi gün Peygamber aleyhisselamın yanına gittim. Baktım ki Ebû Bekir'le beraber ağlıyor. 'Ey Allah'ın Resûlü, neden ağlıyorsunuz? Eğer ağlanacak bir şey varsa ben de ağlayayım. Eğer ağlayamazsam hiç olmazsa ağlar gibi görüneyim' dedim.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Fidye aldıklarından dolayı arkadaşlarımın başına gelen felaket beni ağlatıyor, -yakında duran bir ağacı göstererek- *onların başına gelecek felaket, şu ağaçtan daha yakın bir mesafeden bana gösterildi’* dedi. Bunun üzerine Allah, *‘Bir peygamberin esirlerinin olması uygun değildir’* (Enfâl suresi, 8/67) ayetini indirdi.”[490]

3. Peygamber Aleyhisselamın Bedir Esirleri Konusunda Sahabeleriyle Yaptığı İstişareden Bir Kesit

Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh anlatıyor:

“Bedir günü Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Esirler hakkında ne diyorsunuz?’* diye ashabıyla istişare etti. Ebû Bekir,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Onlar senin kavmin, senin aile efradındır. Hayatlarını bağışla. Onlara şefkat göster. Umulur ki Allah Teâlâ tevbelerini kabul eder’ dedi. Ömer,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Bunlar seni Mekke’den çıkardılar. Bunlar seni yalanladılar. Onların boyunlarını vur!’ dedi. Abdullah bin Revâha da ‘Ey Allah’ın Resûlü! Hangi vadide ağaçlar çoksa onları o ağaçlığın içine sok, sonra o ağaçlığı ateşe ver’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sesini çıkarmadan çadırına gitti. Sahabelerden bazıları, ‘Resûlullah, Ebû Bekir’in dediğini yapacak’, bazıları da ‘Resûlullah, Ömer’in söylediğini yapacak’ dedi.

Peygamber aleyhisselam çadırdan çıkarak şöyle buyurdu:

‘Kesinlikle Allah bazı kimselerin bu hususta kalbini sütten daha yumuşak bir şekilde yumuşatmıştır. Bazı kimselerin kalbini de taştan daha katı bir şekilde sertleştirmiştir.

Ey Ebû Bekir! Senin durumun İbrâhîm’in durumu gibidir. İbrâhîm, ‘Kim bana tâbi olursa kesinlikle o bendendir. Kim bana isyan ederse kesinlikle Sen Gafûru’r-Rahîm’sin’ (İbrâhîm suresi, 14/36) *demişti. İsa aleyhisselam da ‘Eğer onlara azap edersen kesinlikle onlar senin kullarındır, affedersen kesinlikle sen Azîz ve Hakîm’sin’* (Mâide suresi, 5/118) *demişti.*

Ey Ömer! Senin durumun da Nûh aleyhisselam ve Musa aleyhisselamın durumuna benziyor. Nûh, 'Ey Rabbim, yeryüzünde kâfirlerden hiçbir fert dahi bırakma' (Nûh suresi, 71/26) *demişti. Musa da 'Ey Rabbimiz, onların mallarını yere geçir ve kalplerini o kadar sık ki elem verici azabı görmedikçe iman etmesinler'* (Yûnus suresi, 10/88) *demişti.'*

Sonra *'Siz fakir kimselersiniz. Onlardan fidye alın. Eğer fidye vermezlerse o zaman kafalarını vurun'* buyurdu. Ben de 'Ey Allah'ın Resûlü! Sehl bin Beydâ hariç. Çünkü ben onun İslam'ı sevdiğini duydum' dedim.

Fakat Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hiçbir şey söylemedi. Bundan dolayı ben çok korktum. O günden önce gökten başıma taş yağacağından korkmamıştım. Sonunda, *'Sehl bin Beydâ hariç'* buyurdu.

Bunun üzerine yüce Allah şu ayetleri indirdi:

'O yerde gerekli temizliği yapıp hâkimiyetini kuruncaya kadar bir peygamberin esirlerinin olması uygun değildir. Siz geçici dünya varlığını istiyorsunuz. Oysa Allah ahireti istiyor. Allah izzet ve hikmet sahibidir.

Allah'ın daha önceden yazılmış bir hükmü olmasaydı elde ettiğiniz menfaat sebebiyle size büyük bir azap dokunurdu.' (Enfâl suresi, 8/67-68)"[491]

4. Hz. Ebû Bekir'in Cihad Sırasında Sahabelerine Danışması

Abdullah bin Amr radıyallahu anh anlatıyor:

"Ebû Bekir radıyallahu anh, Amr bin Âs'a: 'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem cihad hususunda sahabelerle istişare etti. Sen de istişare etmeye dikkat et!' diye mektup yazdı."[492]

F. KOMUTAN VEYA BAŞKAN TAYİN ETMEK

1. İslam'da Tayin Edilen İlk Komutan

Sa'd bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Medine'ye geldiğinde Cüheyne kabilesinden bir heyet gelip Peygamber aleyhisselama, *'Sen aramıza geldin. Bize teminat ver de kavmimizle beraber sana gelelim'* dediler.

Böylece Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onlara teminat verdi ve onlar da Müslüman oldular.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem receb ayında Cüheyne kabilesinin yanında bulunan Kinâneoğulları soyundan bir kabileye baskın yapmak için bizi yola çıkardı... Yüz kişiden azdık... Biz de gidip onlara baskın yaptık. Fakat oba halkı kalabalık olduklarından dolayı geri çekilmek zorunda kaldık ve Cüheyne kabilesine sığındık. Cüheyne kabilesi bize, 'Niçin haram bir ayda savaşıyorsunuz?' dediler.

Onlara, 'Biz haram ayda bizi haram beldeden çıkaranlarla savaşıyoruz!' dedik. Bunun üzerine bazılarımız diğerlerine, 'O hâlde şimdi görüşünüz nedir?' diye sordu. Bazıları da 'Resûlullah'a gidelim, O'na bu durumu haber verelim' dedi. Bazıları ise 'Hayır, biz burada duralım!' dediler. Ben ve birkaç kişi, 'Kureyş kervanının yolunu keselim!' dedik.

O zaman kim ne ele geçirirse onun olurdu. Sonra biz kervanın bulunduğu tarafa doğru ilerledik. Arkadaşlarımız da Medine'ye dönüp durumu Peygamber aleyhisselama anlattılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem durumumuza öfkelendi, öyle ki yüzü kıpkırmızı kesildi ve:

'Benim yanımdan hepiniz birlik olarak gittiniz. Şimdi parçalanarak bana döndünüz. Sizden öncekileri, parçalanıp bölünmek helak etmiştir. Ben size öyle bir kişiyi komutan tayin edeceğim ki o sizden daha hayırlı, açlığa ve susuzluğa daha sabırlıdır' buyurdu.

Böylece bize komutan olarak Abdullah bin Cahş el-Esedî'yi tayin etti. Abdullah bin Cahş el-Esedî, İslam'da tayin edilen ilk komutandır."[493]

2. On Kişiye Bir Başkan/Komutan Tayin Etme Yöntemi

Habîb'in babası Şihâb el-Anberî rahimehullah anlatıyor:

"Tüster şehrinin kapısında ilk ateş yakan benim. Bu sırada (ordu komutanı) Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh yere düşüp yaralandı. İslam ordusu Tüster'i fethettiği zaman Ebû Mûsâ el-Eş'arî beni kavmimden on kişiye komutan/başkan tayin etti."[494]

3. Yolculukta Birini Başkan/Emîr Seçmek

Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Müslümanlar bir yolculukta üç kişi olduklarında içlerinden birisini başkan/emîr tayin etsinler. Çünkü Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem böyle yapmıştır.”[495]

G. KOMUTANDA VEYA BAŞKANDA ARANAN ÖZELLİKLER

1. Bir Topluluk İçerisinde Kur’an’ı En İyi Bilen Kimsenin Başkan/Emîr Seçilmesi

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) sayıları fazla olan bir birliği (bir yere) göndermek istedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ilk önce onlara Kur’an okutturdu. Hepsi de bildiği kadar Kur’an okudu. Sıra yaşça en genç olana gelince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey filan kişi! Sen ne kadar Kur’an biliyorsun?’ diye sordu. Genç de ‘Ben şu kadar, şu kadar Kur’an’ı, bir de Bakara suresini biliyorum!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona, *‘Sen Bakara suresini biliyor musun?’* diye sordu.

O da ‘evet’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘O hâlde git, sen onların komutanısın’* buyurdu. Onların ileri gelenlerinden bir kişi, ‘Allah’a yemin ederim ki Bakara suresini ezberlemekten beni alıkoyan şey, onun hakkını yerine getiremeyeceğimden korkmamdır!’ dedi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Kur’an’ı öğreniniz, onu okuyunuz. Çünkü Kur’an öğrenip okuyan kimse, içi misk dolu bir kırbaya benzer. Kur’an’ı ezberleyip onu hafızasında tuttuğu hâlde yatan kimse, misk ile doldurulup ağzı bağlanan bir kırbaya benzer’* buyurdu.”[496]

2. Hz. Ömer’in Komutan/Başkan Seçmeye Dair Mektubu ve Başkanda Bulunması Gereken Vasıflar Hakkındaki Sözü

Hârise bin Mudarrib rahimehullah anlatıyor:

“(Halife) Ömer radıyallahu anh bize,

‘Ben size Ammâr bin Yâsir’i komutan, Abdullah ibni Mes’ûd’u da öğretmen ve vezir olarak gönderiyorum. İkisi de Peygamber aleyhisselamın ashabından ve Bedir ehlidirler. Onlardan (gerekli şeyleri) öğreniniz ve onlara uyunuz. Abdullah ibni Mes’ûd’u size göndermekle sizi kendime tercih ettim. Osmân bin Huneyf’i de Irak’a gönderdim. Bunlara ücret olarak her gün bir koyun vereceksin. Koyunun yarısını ve iç organlarını Ammâr bin Yâsir’e ve diğer kısmını da bu üç kişi arasında taksim ediniz’ diye yazdı.”[497]

H. BAŞKANLIĞI VEYA KOMUTANLIĞI KABUL ETMEME

1. Mikdâd bin Esved’in Komutanlığı Kabul Etmemesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Mikdâd bin Esved’i bir süvari birliğine komutan olarak tayin etti. Mikdâd bin Esved radıyallahu anh seferden dönüp Medine’ye geldiğinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona,

‘Nasıl geçti?’ diye sordu. Mikdâd bin Esved,

‘Ben onların gereğinden ziyade bana çok değer verdiklerini ve saygı gösterdiklerini gördüm. Öyle oldu ki kendi kendimden şüphe etmeye başladım’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Evet, öyledir!’ buyurdu. Mikdâd bin Esved,

‘Seni hak din ile gönderen Allah’a yemin ederim ki bir daha böyle bir görevde yer almayacağım!’ dedi. Sahabeler ona, ‘Öne geç, bize namaz kıldır!’ derlerdi.

Öyle ki Mikdâd bin Esved -radıyallahu anh- bunu bile kabul etmezdi.”[498]

2. Sahabenin Cihad Etmeyi İdareciliğe Tercih Etmesi

Saîd bin Ömer bin Saîd bin Âs rahimehullah anlatıyor:

“Amcalarım Hâlid, Ebân, Amr bin Saîd bin Âs, Resûlullah’ın vefat haberini işittiklerinde vazifelerinden el çektiler ve Medine’ye geldiler. Ebû Bekir radıyallahu anh,

‘Resûlullah’ın görevlendirdiği kişiden daha layık kimse yoktur. O hâlde vazifelerinize geri dönünüz!’ dedi. Onlar da ‘Resûlullah’tan sonra hiç kimsenin emrinde vazife yapmak istemiyoruz!’ dediler.

Bunun üzerine hepsi Şam cephesine savaşa gittiler. Hepsi de orada şehid düştü.”[499]

3. Sahabeden İmrân bin Husayn’ın Emîrliği/Yöneticiliği Kabul Etmemesi

Abdullah ibnü’s-Sâmit rahimehullah anlatıyor:

“(Emevî yöneticisi) Ziyâd, İmrân bin Husayn’ı Horasân’a vali olarak göndermek istedi. İmrân bin Husayn bu teklifi kabul etmedi. Bunun üzerine İmrân bin Husayn’ın arkadaşları, valiliği kabul etmediği için onu kınadılar. İmrân bin Husayn radıyallahu anh,

‘Allah’a yemin ederim ki ben o görevin hararetinden kavrulurken onlar da onun serinliğinde sefa sürmelerini istemiyorum. Düşmanla karşılaştığım sırada, Ziyâd’dan bana mektup gelmesinden korkarım. Çünkü (İslam’a aykırı olarak) onun bir emrini yerine getirsem helak olurum, onun emrini yerine getirmesem boynum vurulur’ dedi.

Bunun üzerine Ziyâd, Hakem bin Amr el-Gıfârî’yi Horasân’a vali tayin etti. Hakem bin Amr el-Gıfârî radıyallahu anh onun emrini yerine getirdi. İmrân bin Husayn, ‘Bana Hakem bin Amr el-Gıfârî’yi çağıracak kimse yok mu?’ dedi.

Birisi gidip Hakem bin Amr el-Gıfârî’yi çağırdı. Gelince İmrân bin Husayn radıyallahu anh ona, ‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin, *‘Allah’a isyan uğrunda hiç kimseye itaat edilmez’* dediğini duymadın mı?’ diye sordu. Hakem bin Amr el-Gıfârî radıyallahu anh,

‘Evet, duydum’ dedi. Bunun üzerine İmrân bin Husayn, ‘elhamdülillâh’ veya ‘Allâhuekber’ dedi.

Ziyâd, Hakem bin Amr el-Gıfârî’yi bir ordunun başına komutan tayin etmişti. İmrân bin Husayn, Hakem bin Amr el-Gıfârî’nin yanına geldi. Halkın arasında onunla buluştu. Ona, ‘Niçin geldiğimi biliyor musun?’ diye sordu. Hakem bin Amr el-Gıfârî,

‘Niçin geldin?’ dedi. İmrân bin Husayn ona, ‘Adamın biri, amirinin emri üzerine kendini ateşe atmak isterken yanındakiler ona engel olmuşlardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bunu duyunca *‘Eğer kendini ateşe atsaydı hem kendisi hem de emîri cehenneme gireceklerdi. Çünkü Allah’a isyan yolunda, kullara itaat edilmez’* buyurdu. Sen bunu hatırlamıyor musun?’ dedi. Hakem bin Amr el-Gıfârî, ‘Hatırlıyorum’ dedi. İmrân bin Husayn,

‘Ben sadece bu olayı sana hatırlatmak için gelmiştim’ dedi.”[500]

I. (ADALETLİ DAVRANAN) HALİFEYE VE KOMUTANLARA/İDARECİLERE SAYGI GÖSTERİLMESİ VE EMİRLERİNE İTAAT EDİLMESİ

1. Bir Seferde Hâlid bin Velîd ile Ammâr bin Yâsir Arasında Geçen Olay

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Hâlid bin Velîd radıyallahu anhı bir askerî birliğin başında komutan olarak gönderdi. Bu askerî birliğin içerisinde Ammâr bin Yâsir radıyallahu anh da bulunuyordu.

Birlik yola çıktı. Sabahleyin hücum etmek istedikleri kavme yaklaştılar. Gecenin bir saatinde konakladılar. Kabile halkı durumdan haberdar olup kaçtı. Yalnız onlardan bir kişi kaldı. Kendisi ve aile fertleri iman etmişti. Bundan dolayı kaçmaya gerek duymadılar. Adam ailesine, ‘Siz durun. Ben bir yere kadar gidip geleceğim!’ dedi.

Sonra Ammâr bin Yâsir radıyallahu anha gelerek, ‘Ey Ebu’l-Yekzân! Ben ve ailem daha önce Müslüman olmuştuk. Bunun bana bir yararı olur mu?’ diye sordu. Ammâr bin Yâsir, ‘Sen yerinde kal. Kimse sana karışamaz!’ dedi.

Adam dönüp evine gitti. Sabahleyin Hâlid b. Velîd köye baskın yaptı. Fakat köyde hiç kimseyi bulamadı. Yalnız Müslüman olduğu için kaçmayan aile kalmıştı. Hâlid onları yakaladı. Ammâr bin Yâsir, Hâlid bin Velîd'e: 'Sen bunlara karışamazsın. Çünkü bunlar daha önce Müslüman olmuşlardır!' deyince Hâlid bin Velîd,

'Sen bu işe ne karışıyorsun. Komutan benim. Benden izinsiz kimseye güvence veremezsin!' dedi. Ammâr bin Yâsir, 'Evet, komutan sensin. Fakat ben de güvence verebilirim. Zaten ben güvence vermeseydim diğerleri gibi onlar da kaçabilirdi. Ben onlara, 'Yerinizde kalın' dediğim için kaçmadılar!' cevabını verdi.

Bunun üzerine çekiştiler. Birbirlerine ağır ve çirkin sözler söylediler. Medine'ye dönünce Ammâr bin Yâsir bu olayı Peygamber aleyhisselama anlattı. Resûlullah, Ammâr'ın güvence verebileceğini söyledi ve *'Fakat bundan sonra hiç kimse komutanının izni olmadan kimseye güvence vermesin!'* buyurdu.

Bunun üzerine Hâlid bin Velîd ile Ammâr bin Yâsir, yine birbirine ağır ve çirkin sözler söylediler. Hâlid bin Velîd, Peygamber aleyhisselama: 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu köle senin huzurunda bana çirkin söz söylüyor. Eğer sen olmasaydın söyleyemezdi!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ey Hâlid! Ammâr'dan vazgeç. Çünkü Ammâr'a buğz edene Allah da buğz eder. Ammâr'a lanet okuyana Allah da lanet eder!' buyurdu.

Daha sonra Ammâr bin Yâsir kalkıp gitti. Hâlid bin Velîd, Ammâr'ın peşine düştü. Elbisesine yapıştı ve onun gönlünü alana kadar bırakmadı.

Başka bir rivayette ise şu ifade var: Bunun üzerine *'Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Peygamber aleyhisselama itaat edin, sizden olan ulü'l-emre de (itaat edin). Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz -Allah'a ve ahirete gerçekten inanıyorsanız- onu, Allah'a ve Peygambere götürün. Bu, elde edilecek sonuç bakımından hem hayırlıdır hem de en güzelidir'* (Nisâ suresi, 4/59 ayeti) nazil oldu."[501]

2. İdareciye Saygı Konusunda Avf bin Mâlik ile Hâlid bin Velîd Arasında Geçen Olay

Avf bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Zeyd bin Hârise ile Mûte savaşına giden Müslümanlarla beraber ben de vardım. Bu savaşa katılmak için Yemen’den gelen arkadaşlardan biri de benim yanımdaydı. Kılıcından başka silahı yoktu. Yolda Müslümanlar’dan biri bir deve kesti. Yanımdaki arkadaş, devenin derisinden bir parça istedi. O da verdi. Deriyi bir kalkan hâline getirdi. Sonra Rumlarla karşılaştık. Rumlar’ın içinde eyeri altından kır bir ata binmiş, silahları da altın işlemeli bir Rum süvarisi vardı. Müslümanlar’ı biçip gidiyordu.

Benim yanımdaki arkadaş da büyük bir taşın arkasında oturup onu vurmak için bir fırsat kollamaya başladı. O Rum süvarisi, onun yanından geçerken yerinden fırlayarak atının ayağını kesti. Süvari yere düştü. O da göğsüne çıkıp onu öldürdü; sonra atını, silahını ve eşyalarını aldı. Savaş bittikten sonra (komutanlık görevine geçen) Hâlid bin Velîd, adam gönderip Rum süvarinin eşyalarını ondan aldırttı. Ben Hâlid bin Velîd’in yanına vardım ve ‘Ey Hâlid! Bilmez misin, Allah’ın Resûlü öldürene, öldürülenin araç ve gereçlerinin verilmesine hükmetmişti!’ dedim. Hâlid bin Velîd,

‘Evet. Fakat ben bunu bu kişi için çok görüyorum!’ dedi. Ben de ‘Kesinlikle onun ganimetini ona vereceksin veya seni Peygamber aleyhisselama şikâyet edeceğim!’ dedim.

Fakat Hâlid bin Velîd bunları geri vermedi. Peygamber aleyhisselamın yanına döndüğümüzde meseleyi anlattım. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Hâlid! Bu işi niçin yaptın?’ diye sordu. Hâlid bin Velîd, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bu kişiye onları çok gördüm!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *‘Ey Hâlid! Ondan aldıklarını kendisine geri ver!’* buyurdu. Hâlid bin Velîd’e, ‘Ne olduğunu gördün mü?’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ne var, ne oldu?’ diye sordu.

Bunun üzerine Peygamber aleyhisselama Hâlid bin Velîd ile aramızda geçen çekişmeyi anlattım. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem öfkelendi ve *‘Ey Hâlid! Geri verme. Benim komutan tayin ettiğim kimseyi ne diye rahatsız ediyorsunuz? Sorumluluğu onlar çekiyor. İşin kazancını siz görüyorsunuz!’* buyurdu.”[502]

3. İyâd bin Ganem'in İdareciye Saygı Gösterilmesi Gerektiği Hususundaki Hadisi

Cübeyr bin Nüfeyr radıyallahu anh anlatıyor:

"İyâd bin Ganem el-Eş'arî radıyallahu anh, Dârâ şehri Müslümanlarca fethedildiğinde oranın valisini dövdü. Bunun üzerine Hişâm bin Hakîm radıyallahu anh, İyâd bin Ganem el-Eş'arî'nin yanına gelip ona ağır sözler söyledi.

Birkaç gece geçti. Sonra Hişâm bin Hakîm, İyâd bin Ganem el-Eş'arî'nin yanına özür dilemek üzere geldi ve 'Sen Peygamber aleyhisselamın, *'Kıyamet gününde insanların en şiddetli azap görecek olanı, dünyada insanlara en şiddetli ve sert davranan kişidir!'* diye buyurduğunu işitmedin mi?' diye sordu. İyâd bin Ganem el-Eş'arî radıyallahu anh da ''Ey Hişâm! Biz de senin gördüklerini gördük ve duyduklarını duyduk. Sen kiminle sohbet etmişsen biz de onunla sohbet ettik. O hâlde sen Peygamber aleyhisselamın,

'Kim otorite sahibine nasihat verecek olursa bunu halkın huzurunda açıkça söylemesin. Elinden tutarak onu tenha bir yere götürüp öyle söyleyin. Şayet emir sahibi onun nasihatlerini kabul edecek olursa ne âlâ, aksi takdirde o kişi vazifesini yerine getirmiş olur!' diye buyurduğunu işitmedin mi?

Sen ise ey Hişâm! Allah'ın yöneticisine karşı gelmek cesaretini gösterdin. O hâlde onun seni öldürmesinden korkmadın mı? Sen kendini Allah'ın yöneticisine öldürtmek ister misin?' dedi."[503]

4. Yöneticiye Ancak Meşru Şeylerde İtaat Edilmesi

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber aleyhisselam, ensardan birini askerî bir birliğin başına komutan tayin etmişti. O birlikte yer alan askerlere de komutanlarının sözünden çıkmamalarını ve ona itaat etmelerini emretti. Ancak yola çıktıktan sonra bir meseleden dolayı onu kızdırdılar. Bunun üzerine komutan, 'Bana odun toplayınız!' diye emretti.

Onlar da hemen odun toplayıp odun parçalarını bir yere yığdılar. Sonra 'Ateşi tutuşturun!' dedi.

Onlar da ateşi tutuşturdular. Ardından ‘Resûlullah sizlere sözümden çıkmayıp bana itaat etmenizi emretti, değil mi?’ diye sordu. Onlar ‘evet’ dediler. ‘O hâlde ben size bu ateşe girmenizi emrediyorum!’ dedi. Sahabeler birbirlerine baktılar ve ‘Biz Peygamber aleyhisselamı cehennem ateşinden kurtulabilmek için kabul ettik. Sen ise tutmuş bize ateşe girmemizi emrediyorsun!’ dediler.

Bunun üzerine komutanın öfkesi dindi ve bu arada ateş de söndü. Geri döndüklerinde sahabeler bu olayı Peygamber aleyhisselama anlattılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Eğer o ateşe girmiş olsaydınız artık ondan hiç çıkamazdınız çünkü emre itaat ancak meşru şeyler için geçerlidir’ buyurdu.”[504]

5. Meşru Müslüman Devlet Başkanına Saygı Gösterilmesi

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, ashabın birkaçıyla oturmakta olduğu bir sırada onlara, *‘Sizler benim Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğuma inanıyorsunuz, değil mi?’* buyurdu. Onlar da ‘Evet, inanıyoruz. Şahadet ediyoruz ki sen Allah’ın resûlüsün!’ dediler.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu kez *‘O hâlde bana itaat edenin Allah’a itaat etmiş sayılıp, benim emirlerime uymanın Allah’a itaatin bir parçası demek olduğuna da inanıyor musunuz?’* diye sordu. Sahabeler de ‘Evet! Şahadet ederiz ki sana itaat eden, Allah’a itaat etmiş sayılır. Senin emirlerine uymak da Allah’a itaatin bir parçasıdır’ diye cevap verdiler.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Bana itaat etmek Allah’a itaat demek olduğu gibi emirlerime itaat de bana itaat demektir. Eğer onlar namazı oturarak kılarlarsa siz de oturarak kılınız’* buyurdu.”[505]

6. Cüzzamlı Bir Kadının Devlet Başkanına İtaati

İbni Ebî Müleyke rahmetullahi aleyh anlatıyor:

“(Halife) Ömer radıyallahu anh, Kâbe’yi tavaf eden cüzzamlı bir hanımın yanından geçti ve ona, ‘Ey Allah’ın kulu! Müslümanlar’a eziyet etme! Sen evinde otursaydın çok daha iyi olurdu!’ dedi.

Kadın bu emre uyarak evine çekildi ve dışarı çıkmaz oldu. Sonunda bir kişi onun yanına giderek ‘Sana çıkmayı yasaklayan kişi öldü. Artık dışarı çıkabilirsin!’ dedi. Ancak kadın, ‘Hayattayken itaat edip de öldüğünde isyan edemem!’ diye cevap verdi.”[506]

İ. YÖNETİCİLERİN BİRBİRLERİNE SAYGILI DAVRANMASI

1. Yöneticilerin Birbirlerine Saygılı Davranması Hususunda Amr bin Âs, Ebû Ubeyde ve Hz. Ömer Arasında Geçen Bir Olay

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Amr bin Âs’ı askerî bir birliğin başında Şam hududundaki Zâtü’s-Selâsil’e gönderdi. Düşmanlar belliydi. Bunlar Kudâa’ya bağlı olan Beliyy ve Abdullahoğulları kabileleri idi. Beliyyoğulları, Amr bin Âs’ın babası Âs bin Vâil’in dayı tarafıydı.

Amr bin Âs oraya vardığında düşmanın çokluğundan korktu ve Peygamber aleyhisselama haber göndererek yardım istedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, içlerinde Ebû Bekir ile Ömer’in de bulunduğu ilk muhacirlerin ileri gelenlerinden kurulu bir destek kuvveti hazırlayarak gönderdi. Başlarına da Ebû Ubeyde bin Cerrâh’ı komutan tayin etti. Zâtü’s-Selâsil’e vardıklarında Amr bin Âs onlara,

‘Ben sizin hepinizin komutanıyım. Çünkü Resûlullah sizleri benim isteğim üzerine buraya göndermiştir!’ dedi. Muhacirler ise ‘Hayır, sen ancak daha önce seninle gelmiş olanların komutanısın. Bizim komutanımız Ebû Ubeyde bin Cerrâh’tır!’ dediler.

Amr bin Âs tekrar ‘Siz bana destek için gönderildiğinizden dolayı komutanınızla birlikte bana tâbi olmak zorundasınız!’ dedi.

Ebû Ubeyde bin Cerrâh, güzel ahlaklı ve yumuşak huylu birisiydi. Olayın daha fazla büyümesini önlemek için kalktı ve ‘Ey Amr! Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizleri buraya gönderirken bana ikimizin birbirimize itaat edip yardımcı olmamızı emretti. Sen bana isyan etsen de ben sana itaat edeceğim!’ dedi.

Sonra komutanlığı Amr bin Âs'a devretti."[507]

J. YÖNETİCİNİN HALK ÜZERİNDEKİ HAKKI

1. Hz. Ömer'in Devlet Başkanının Halkı Üzerindeki Hakları Konusunda Söylediği Söz

Seleme bin Şihâb el-Abdî rahimehullah anlatıyor:

"Ömer radıyallahu anh bir hutbesinde,

'Ey ahali! Şunu biliniz ki üzerinizde bazı haklarımız vardır. Bunlar, bizim bulunmadığımız yerlerde bize ihanet etmemeniz ve hayırlı işlerde bize yardımcı olmanızdır. Ayrıca şunu bilmenizi de isterim ki Allah katında imamın (devlet başkanının) yumuşaklığından ve şefkatinden daha sevimli bir şey olamaz. Diğer taraftan da Allah katında imamın/devlet başkanının cahil ve öfkeli oluşundan daha kötü bir şey yoktur!' dedi."[508]

K. YÖNETİCİLERE HAKARET ETMEMEK

1. Adaletli Yöneticilere Hakaret Etmemek

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin sahabelerinden olan büyüklerimiz bize (adaletli yöneticilerimize küfredip onlara hile yapmayı ve isyan etmeyi) yasaklayıp 'Yöneticilerinize hakaret etmeyin, onları aldatmayın ve onlara isyan etmeyin. Allah'tan korkun ve sabır gösterin. Çünkü bu sayede Allah'a yakınlaşırsınız' dediler."[509]

L. DEVLET BAŞKANININ/YÖNETİCİNİN YANINDA DİLİ MUHAFAZA ETMEK

1. Kişinin Yöneticinin Yanında Dik Durması, Özüyle Sözüyle Bir Olması

Muhammed bin Zeyd rahimehullah anlatıyor:

“Bazı insanlar Abdullah ibni Ömer radıyallahu anha, ‘Bizler devlet başkanımızın/yöneticimizin huzuruna giriyoruz. Onların lehine -yanından dışarı çıktığımız zaman konuşmakta olduklarımızın zıddını- söylüyoruz’ dediler.

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh, ‘Biz bu davranışı Peygamber aleyhisselam zamanında münafıklık sayıyorduk’ dedi.”[510]

2. Devlet Başkanının Yanında Doğruyu Söylememenin Münafıklık Kabul Edilmesi

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

“Ben Abdullah ibni Ömer radıyallahu anha gidip ona,

‘Ey Ebû Abdurrahmân! Bizler yöneticilerimizin huzurunda bulunduğumuz sıralarda, doğru olmadığını bildiğimiz hâlde bazen onların sözlerini tasdik ediyoruz. Böylece haksızlık yaptıklarında onları desteklemiş ve zulümlerini kendilerine güzel göstermiş oluyoruz. Bu durumda bizim hâlimiz ne olacaktır?’ diye sordum.

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh bu soruma, ‘Ey yeğenim! Biz Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikteyken bunu münafıklık sayardık ama siz nasıl görüyorsunuz bilmem!’ diye cevap verdi.”[511]

M. YÖNETİCİNİN YANINDA HAKKI SÖYLEMEK

1. Yöneticinin Yanında Hakkın Söylenmesi ve Yönetici Allah’a İsyan Ettiğinde Onun Emirlerine Uyulmaması

Hasan el-Basrî rahimehullah anlatıyor:

“Ömer radıyallahu anh, bir ayetin okunuşu hakkında Übeyy bin Kâ’b radıyallahu anha itirazda bulundu. Bunun üzerine Übeyy bin Kâ’b radıyallahu anh, ‘Ey Ömer! Ben bu ayeti Peygamber aleyhisselamdan dinleyip öğrenirken sen Bakî çarşısında alışverişle meşguldün!’ dedi.

Ömer radıyallahu anh da ‘Doğru söylüyorsun, ey Übeyy! Ben bunu yanımda hakkı ve doğruyu söyleyen kimselerin bulunup bulunmadığını denemek için söylemiştim. Çünkü hakkı konuşmayan ve yanında haktan bahsedilmeyen yöneticide hayır yoktur!’ dedi.”[512]

2. Muhammed bin Mesleme’nin Hz. Ömer’e “Seni Okun Ateşte Tutularak Düzeltilmesi Gibi Düzeltirdik” Demesi

Mûsâ bin Ebî Îsâ rahimehullah anlatıyor:

“Ömer radıyallahu anh bir gün Hâriseoğulları’nın kuyularının bulunduğu yere gitti. Oraya vardığında Muhammed bin Mesleme radıyallahu anhın da orada bulunduğunu gördü. Muhammed bin Mesleme radıyallahu anh, Ömer’e şöyle dedi:

‘Biz seni istediğimiz vasıflarda buluyor ve senin için hayırlar diliyoruz. Devletin gelirlerini ve ganimetleri artırıyor ve onlardan yeme hususunda da çok dürüst ve namuslu davranıyorsun. Dahası onları adaletli bir şekilde dağıtıyorsun. Eğer bunlardan ayrılacak olursan seni okun ateşe tutularak düzeltildiği gibi düzeltiriz!’

Ömer radıyallahu anh da ‘Beni haksızlık ve yanlışlık yaptığımda düzeltecek bir kavmin başına getirdiğinden dolayı Allah’a şükürler olsun!’ dedi.”[513]

3. Muâviye’nin Huzurunda Hakkı Söylemekten Kaçınmayan Kişi

Muâviye bin Ebî Süfyân radıyallahu anh anlatıyor:

“Muâviye bin Ebî Süfyân, cuma günü minbere çıkarak okuduğu hutbesinde, ‘Mal bizim malımız, haraç bizim haracımızdır. Kime istersek ona verir, istemediklerimize de vermeyiz’ dedi.

Halktan hiç kimse de ona cevap vermedi.

İkinci cuma günü yine aynı şeyleri söyledi. Fakat bu defa da cemaatten hiçbir ses çıkmadı.

Ancak üçüncü cuma günü de aynı sözleri tekrarlayınca orada bulunanlardan birisi ayağa kalkarak ‘Hayır, nereden senin oluyormuş? Aksine mal, bizim malımız. Ganimetler de bizim ganimetimizdir. Kim onlarla bizim aramıza girip bizi onlardan mahrum etmeye kalkışacak olursa onu kılıçlarımızla Allah’ın mahkemesine sevk ederiz’ dedi.

Muâviye minberden inip namazı kıldırdıktan sonra o kişiyi huzuruna çağırttı. Bunun üzerine halk, o kişinin öldürüleceğine kesin gözüyle bakmaya başladı ve arkasından Muâviye’nin huzuruna doluştular. Ancak içeri girdiklerinde o kişiyle Muâviye’nin yan yana oturmakta olduklarını gördüler.

Muâviye ayağa kalkarak halka, ‘Bu kişi beni ihya etti, Allah da onu ihya etsin! Çünkü Ben Peygamber aleyhisselamın, *‘Benden sonra bazı yöneticiler ve emîrler gelecektir. Halk, haksız da olsalar onlara karşılık vermeyecek ve böylece de maymunların itişip kakışmaları gibi sıkışık bir şekilde toptan ateşe gireceklerdir’* diye buyurduğunu işittim.

Ben ilk cuma günü o sözleri söyleyince sizden hiç kimse çıkıp bir şey söylemedi. Bunun üzerine ben kendim de bu emîrlerden biri olmaktan korktum. Bu yüzden ikinci cumada da aynı sözleri tekrarladım. Yine cevap alamayınca kendi kendime, ‘Ben de Peygamber aleyhisselamın bahsettiği o emîrlerden biriyim’ dedim. Ancak üçüncü cuma günü bu kişi kalkarak bana cevap verdi. Böylece beni ihya etmiş oldu. Allah da onu ihya etsin’ dedi.”[514]

4. Vatandaşın Valiye Hakkı Söylemekten Kaçınmaması

Hâlid bin Hakîm bin Hizâm rahimehullah anlatıyor:

“Ebû Ubeyde bin Cerrâh radıyallahu anh, Şam bölgesinde vali idi. Arazi sahiplerinden bazısına sert davrandı. Bunun üzerine o sırada orada bulunan Hâlid bin Velîd radıyallahu anh, ona doğru kalkıp giderek valiye bazı şeyler söyledi. Orada bulunanlar,

‘Valiyi öfkelendirdin’ dediler.

Hâlid bin Velîd ise ‘Gayem onu öfkelendirmek değildir. Ancak ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin, *‘Kıyamet gününde insanların en şiddetli azap görecek olanları, bu dünyada insanlara en şiddetli ve sert davrananlardır’* diye buyurduğunu işittim. Ben onu bu tehlikeden kurtarmak için nasihatte bulundum’ dedi.”[515]

5. Alt Tabakadaki Yöneticinin, Üst Makamdaki Yöneticiye Hakkı Söylemekten Kaçınmaması

Hasan el-Basrî rahimehullah anlatıyor:

“(Emevî yöneticisi) Ziyâd, Hakem bin Amr el-Gıfârî radıyallahu anhı Horasân’a vali olarak gönderdi. Orada çok büyük ganimetler elde edildi. Ziyâd, Hakem bin Amr el-Gıfârî radıyallahu anha bir mektup yazarak şöyle dedi:

‘Müminlerin emîri (Muâviye), bana bir mektup gönderdi. Elde edilen ganimetlerden, altın ve gümüşlerin kendisi için ayrılmasını istiyor. Sen de buna uyarak altın ve gümüşleri askerlerine dağıtmayacaksın.’ Bunun üzerine Hakem bin Amr el-Gıfârî radıyallahu anh ona şöyle yazdı:

‘Gönderdiğin mektupta müminlerin emîrinin altın ve gümüşlerin kendisi için ayırtılmasını istediğini belirtiyorsun. Ancak ben bütün bunlardan önce Allah’ın mektubunu (Kur’an) okumuştum. Yemin ederim ki Allah, yeryüzü ile gökler birbirine yapışacak olsa yine de kendisinden korkan kullarına bir çıkış yolu ihsan edecektir. Vesselam!’

Hakem bin Amr el-Gıfârî, bunları yazdıktan sonra tellallar çıkartarak ‘Herkes ganimetini almak için gelsin’ diye çağırttı.

Sonra elde edilen ganimetleri, Müslümanlar arasında taksim etti. Bunu haber alan Muâviye onu zincirleterek hapse attırdı. Hakem bin Amr el-Gıfârî orada vefat etti ve zincirleriyle birlikte defnedildi. Ölmeden önce ‘Ben kıyamet günü Allah’ın huzurunda Muâviye’den davacıyım’ dedi.”[516]

6. Devlet İdaresinde Görevli Kişinin, Görevini Hakkıyla Yerine Getirmesi ve Amirine Karşı Hakkı Söylemekten Çekinmemesi

İbrâhîm bin Atâ yoluyla babası Atâ rahimehullah anlatıyor:

“(Emevî yöneticisi) Ziyâd veya İbni Ziyâd, İmrân bin Husayn radıyallahu anhı zekât toplamakla görevlendirdi. Ancak o geri döndüğünde yanında bir tek dirhem dahi getirmemişti. Ziyâd (veya İbni Ziyâd) ona,

‘Hani, getirmek üzere görevlendirildiğin mallar nerede?’ diye sordu. Bunun üzerine İmrân bin Husayn radıyallahu anh,

‘Sen beni zekât toplamak üzere göndermiştin. Ben de topladım ve Peygamber aleyhisselamın zamanında nasıl dağıtılıyorsa aynen öyle dağıttım. Böylece elimde hiçbir şey kalmadı’ dedi.”[517]

N. HALKIN YÖNETİCİLER ÜZERİNDEKİ HAKLARI

1. Hz. Ömer’in Halka İdarecilerinden Memnun Olup Olmadıklarını Sorması

İbrâhîm rahimehullah anlatıyor:

“(Halife) Ömer radıyallahu anh bir vali tayin ettiği zaman o şehirlerden kendisine bir heyet geldiğinde onlara,

‘Valinizin halka davranışı nasıldır? Hasta köleleri ziyaret ediyor mu? Cenazelere katılıyor mu? Kapısında kimler barınıyor? Yumuşak davranıyor mu?’ diye sorardı. Eğer heyet, ‘Kapısından girmek kolaydır, hasta köleleri ziyaret ediyor’ derse o valiyi yerinde bırakırdı. Yok, olumsuz bir şey söylerseler hemen onu görevden alırdı.”[518]

2. Hz. Ömer’in Tayin Ettiği Valilere Bazı Şartlar Koşması

Âsım bin Ebi’n-Nücûd rahmetullahi aleyh anlatıyor:

“Ömer radıyallahu anh bir yerlere valiler tayin ettiğinde onlara; cins atlara binip beyaz ekmek yemelerini, ihtiyaç ve iş sahiplerine karşı kapılarını kapalı tutmalarını ve ince elbiseler giymelerini yasaklardı. Sonra da ‘Eğer bunlardan birini yapacak olursan görevden alınıp cezaya çarptırılırsın!’ derdi.

Daha sonra (onları) uğurlarken de şöyle söylerdi:

Ben size Müslümanlar'a dilediğince hükmetme ve karışma hakkı vermiyorum. Onların canlarına, mallarına ve namuslarına dokunamazsınız. Sizin göreviniz; onların önlerine geçip namaz kıldırmak, alınan ganimetleri hakkınca taksim etmek ve aralarında adaletle hükmetmektir. Eğer altından kalkamayacağın bir şeyle karşılaşırsan onu bana gönder.

Sakın askerlere ve Müslümanlar'a vurayım demeyin; böyle yaparsanız onlar korkaklaşırlar ve sizler de onlardan beklediğiniz verimi alamazsın. Askerleri hudut boylarında dört aydan fazla bekletmeyin ki fitneye düşüp ahlakları bozulmasın. Onlara büyüklük taslamayın ki size gelip ihtiyaçlarını söyleyebilsinler. Son olarak da birbirine karıştırılmaması için Kur'an ayetleriyle birlikte hadis ve açıklamalar yazmayın."[519]

O. YÖNETİCİNİN HALKA TEPEDEN BAKMAMASI VE İHTİYAÇLARINA DUYARSIZ KALMAMASI

1. Hz. Ömer'in Utbe bin Ferkad'a, Halka Kapısını Kapatmaması için Bir Mektup Yazması

Ebû Osmân rahimehullah anlatıyor:

"Biz Azerbeycan'da iken Ömer'den şöyle bir mektup aldık:

Ey Utbe bin Ferkad! Şunu bilesin ki elde edilen ganimetler, annenin ve babanın kazancı değildir. Sen evinde karnını ne ile doyuruyorsan Müslümanlar'a da ondan yedirmelisin. Sakın müşriklerin yaptıkları gibi dünya nimetlerine dalıp aşırılığa kaçma. İpekli elbiseler de giyeyim deme."[520]

2. Hz. Ömer'in Humus Valisini Cezalandırması

Attâb bin Rifâa rahimehullah anlatıyor:

"Ömer radıyallahu anh bir hac mevsiminde halkın durumunu öğrenmek için çıkmıştı. Bu sırada (Suriye'deki) Humus ahalisinden bir grup geldi. Ömer onları görünce 'Valiniz nasıldır? Ondan memnun musunuz?' diye sordu. Humuslular,

‘O çok iyi birisidir. Kendine bir köşk yaptırmış ve orada oturmaktadır!’ dediler.

Bunun üzerine Ömer derhâl mektup yazarak bir ulakla ona haber gönderdi ve ulağa, o köşkü yakmasını emretti. Ulak Humus’a ulaştığında valinin huzuruna çıkmadan önce bir miktar odun bularak köşkün kapısını yaktı. Bu durum valiye bildirildi. Vali, ‘Ona karışmayın! O halife tarafından gönderilmiştir!’ dedi.

Daha sonra ulak mektubu valiye verdi. Vali mektubu okuyup elinden bırakmaksızın derhâl atına atladı ve Ömer’e gitmek üzere yola çıktı. Ömer kendisine gelen valiyi alıp zekât develerinin toplandığı (Medine’nin dışındaki) Harre denen yere götürdü. Orada elbiselerini çıkarttırıp ona göçebelerin giymekte olduğu, devetüyünden yapılmış bir elbise giydirdi. Sonra da ‘Şu kuyudan su çekip develerine su içir!’ diye emretti.

Böylece vali yoruluncaya kadar su çekti. Sonunda Ömer radıyallahu anh ona, ‘Ne zamandan beri valisin?’ diye sordu. Vali, ‘Yakın bir zamandan beri, ey müminlerin emîri!’ dedi.

Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh ona, ‘Bunun için mi böyle yüksek köşkler yaptırıp fakir fukaranın sırtına yük oluyorsun? Dul ve yetimlerin hakkını yiyorsun? Haydi, şimdi tekrar işine dön! Ama sakın ikinci kez böyle bir şey yapayım deme!’ dedi.”[521]

Ö. DEVLET BAŞKANININ HALKIN DURUMUYLA İLGİLENMESİ

1. Hz. Ömer ve Hz. Ebû Bekir’in Halkın Durumuyla Yakından İlgilenmeleri

Evzâî rahimehullah anlatıyor:

“Talha bin Ubeydullah radıyallahu anh bir gece evinden çıkan Ömer’i takip etti. Ömer, iki eve uğradı ve bu iki evde bir müddet kaldı, sonra çıktı...

Sabah olunca Talha bin Ubeydullah radıyallahu anh o evlerden birine gitti. Orada iki gözü kör ve kötürüm bir ihtiyar kadın oturmaktaydı. Talha bin Ubeydullah kadına, ‘Dün gece gelen kişi buraya niçin geliyor?’ diye sordu. Kadın,

‘O kişi şu zamandan beri geliyor ve benim ihtiyaçlarımı karşılıyor, ortalığı silip süpürüyor!’ diye cevap verdi. Bunun üzerine Talha bin Ubeydullah kendi kendine, ‘Ey Talha! Annen senin matemini tutsun! Sen Ömer’in sırlarını mı araştırıyorsun?’ dedi.”[522]

P. AMELLERİN ZAHİRİNE/DIŞ GÖRÜNÜŞÜNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Yöneticinin, Amelleri Zahirine Göre Değerlendirip Hüküm Vermesi

Abdullah bin Utbe bin Mes’ûd rahimehullah anlatıyor:

“Ben Ömer radıyallahu anhın,

‘Peygamber aleyhisselam zamanında bazı insanlar vahiyle azarlanır ve rezil edilirdi. Artık vahiy kesilmiştir. Gizli hâllerinizi bilemeyeceğimiz için sözleri, amellerinizin zahirine göre değerlendiririz. Hayır tarafını gösteren kimseyi emin sayar ve ona inanırız. Onun iç yönünü bilemeyeceğimiz gibi bundan sorumlu da değiliz. İç yönü hususunda onu hesaba çekecek olan Allah’tır. Bize kötülük tarafını gösteren kimseyi, iç yönünün temiz olduğunu iddia etse bile emin saymayız ve kendisine de inanmayız!’ dediğini işittim.”[523]

R. YÖNETİCİLERİN DENETLENMESİ

1. Hz. Ömer’in Bu Konudaki Sözü

Tâvûs rahimehullah anlatıyor:

“Ömer radıyallahu anh (bir gün) halka,

‘Bildiklerimin en hayırlısını size vali tayin eder, sonra da ona adaletle hükmetmesini emredersem vazifemi layıkıyla yerine getirmiş sayılır mıyım?’ diye sordu. Halk ‘evet’ diye cevap verdi.

Ömer radıyallahu anh ise ‘Hayır, benim vazifem bununla bitmiyor. Tayin ettiğim kimsenin emrettiğim şeylerle amel edip etmediğini kontrol etmedikçe görevimi tam olarak yerine getirmiş sayılmam!’ dedi.”[524]

2. Sınırlardaki Askerlerin Çekilerek Yerlerine Yenilerinin Gönderilmesi

Abdullah bin Kâ'b bin Mâlik el-Ensârî radıyallahu anh anlatıyor:

"Ömer radıyallahu anh her sene askerlerin bir kısmını hudutlardan geri çeker, yerlerine yeni askerler gönderirdi. Fakat bir sene, emirleriyle birlikte İran sınırlarında bulunan ve ensardan meydana gelen bir orduyu ihmal etti. Bunun üzerine bu ordu bir müddet sonra Ömer'den emir gelmemesine rağmen geri döndüler. Ömer de ashabdan oluşan bu askerleri tehdit etti. Onlar ise 'Ey Ömer! Sen bizleri unuttun. Biz de Peygamber aleyhisselamın, *'Gazilerin bir bölümü diğerleriyle değiştirilir'* şeklindeki buyruklarına dayanarak geri döndük' dediler."[525]

S. YÖNETİCİNİN HALKI FELAKETLERE KARŞI KORUMASI

Süfyân rahimehullah anlatıyor:

"Ebû Ubeyde bin Cerrâh radıyallahu anh, (halife) Ömer radıyallahu anha:

'Ey müminlerin emîri! Bana ihtiyacın olduğunu biliyorum. Ancak ben İslam ordularından birinin başındayım. Onları bırakıp da kendi canımı kurtarmak istemiyorum. Yüce Allah'ın benim ve askerlerin için takdir etmiş olduğu şeylerin gerçekleşmesine kadar onların arasında kalmak istiyorum.

Ey müminlerin emîri! Beni affet ve askerlerimin arasında kalmama izin ver!' diye yazdı."[526]

Ş. YÖNETİCİLERİN ADALETLİ DAVRANMASI: PEYGAMBERİN VE SAHABELERİN ADALETLİ DAVRANMASI

1. Mahzûmoğulları Kabilesinden Bir Kadının Kıssası ve Peygamber Aleyhisselamın Bu Hususta Hutbesi

Urve rahimehullah anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem devrinde (Mekke’nin fethi esnasında Mahzûmoğulları’ndan) bir kadın hırsızlık yaptı. Kavmi onun elinin kesilmesinden korkarak Üsâme bin Zeyd radıyallahu anhı Peygamber aleyhisselama aracı gönderdi. Üsâme bin Zeyd gidip o kadının affedilmesi meselesini Resûl-i Ekrem ile konuşunca Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin yüzünün rengi değişti ve *‘Allah’ın koymuş olduğu cezalardan birini kaldırmam için mi bana ricada bulunuyorsun?’* buyurdu.

Bunun üzerine Üsâme bin Zeyd radıyallahu anh, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bağışlanmam için Allah’a dua et, ben çok pişmanım!’ dedi.

Akşam olunca Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem konuşma yapmak üzere kalktı, Allah’a hamd ve övgüde bulundu, sonra şöyle buyurdu:

‘Ey insanlar! Önceki ümmetlerin helak sebebi; içlerindeki soylu ve şerefli kimselerin herhangi bir suç işlemesi hâlinde onlara ceza tatbik etmemeleri, zayıf ve sıradan kimselerin suç işlemesi durumunda ise onları cezalandırmalarıdır. Muhammed’in canını kudret elinde tutan Allah’a yemin ederim ki Muhammed’in kızı Fâtıma hırsızlık yapacak olsa onun da elini kestirirdim!’

Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem o kadının elinin kesilmesini emretti. Daha sonra o kadın güzel bir şekilde tevbe ederek evlendi.

Âişe radıyallahu anhâ der ki: Bu kadın o olaydan sonra bana gelirdi, ben de onun ihtiyaçlarını ve isteklerini Peygamber aleyhisselama iletirdim.”[527]

2. Peygamber Aleyhisselamın Savaşta Öldürdüğü Kişinin Eşyalarını Ebû Katâde’ye Vermesi

Ebû Katâde radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Huneyn savaşında Resûlullah ile birlikte bulundum. Düşmanla karşı karşıya geldiğimizde ilk anda Müslümanlar dağılarak kaçmaya başladılar. Bu sırada bir müşrikin Müslümanlar’dan birinin üzerine yürüyüp ona vurduğunu gördüm. Hemen koşup adamın omzuna kılıçla bir darbe indirdim. Kılıcım zırhını keserek onu yaraladı. Adam diğer Müslüman’ı bırakıp bana döndü ve beni öyle bir sıkı kucakladı ki öleceğimi sandım. Sonra o müşrik öldü ve ben de böylece kurtulmuş oldum. Sonra Ömer radıyallahu anha yetişip ‘Müslümanlar’a ne oluyor ki Peygamber aleyhisselamı bırakıp kaçıyorlar?’ dedim. Ömer radıyallahu anh,

‘Allah’ın dilediği böyleymiş’ dedi.

Sonunda Müslümanlar toparlandılar ve savaşı kazandılar. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Kim müşriklerden birini öldürmüşse onun araç ve gereçleri öldürene aittir’ buyurdu. Bu söz üzerine ben ayağa kalkarak ‘Kim benim için şahitlik yapar?’ diye sordum ve yerime oturdum.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sözlerini bir kere daha tekrar etti. Ben de kalkıp aynı sözümü yine söyledim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem üçüncü kez sözlerini tekrarlayınca ben de üçüncü kez aynı hareketi yaptım. Bu dördüncüsünde de böyle oldu. O zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana dönüp *‘Ey Ebû Katâde! Niçin böyle yapıyorsun?’* diye sordu.

Ben de ona başımdan geçenleri anlattım. O zaman orada bulunanlardan biri, ‘Ebû Katâde doğru söylüyor’ dedi. Sonra da ‘Ebû Katâde’nin öldürdüğü kişinin araç ve gereçleri şu anda benim yanımdadır. Ona bir şeyler verin de bunlar bende kalsın!’ dedi. Ebû Bekir kalkarak ‘Hayır, Allah’a yemin ederim ki bu olamaz. Allah’ın aslanlarından biri kendisi ve resûlü için savaşıp birini öldürecek; sonra da o öldürdüğü kişinin eşyaları sana verilecek, böyle şey olmaz!’ dedi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Ebû Bekir doğru söyledi!’* buyurdu. Sonra adama dönüp *‘Yanında bulunan şeyleri Ebû Katâde’ye ver”* diye emretti.

Böylece o kişinin yanında bulunan araç ve gereçler bana verildi. Bunlarla Selîmeoğulları kabilesinden bir bahçe satın aldım. Müslüman olduktan sonra kazandığım ilk mal budur."[528]

3. Bir Bedevinin Peygamber Aleyhisselamdan Alacağını İstemesi

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir bedevi Arap, Peygamber aleyhisselama gelerek ondan alacağını istedi. Peygamber aleyhisselama karşı çok sert konuştu. Hatta 'Alacağımı ödeyinceye kadar yakanı bırakmayacağım!' dedi.

Orada bulunan sahabeler bu yaptığından vazgeçirmek amacıyla onu azarlayıp 'Azap olunasıca! Sen kiminle konuştuğunu biliyor musun?' dediler. Bedevi ise 'Ben hakkımı istiyorum!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Hak sahibinin yanında yer almanız gerekmez miydi?' buyurdu.

Daha sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Havle binti Kays'a haber göndererek *'Eğer elinde hurma varsa bize biraz borç versin. Hurmalarımız geldiğinde borcunu öderiz'* dedi. O da 'Anam-babam sana feda olsun, ey Allah'ın Resûlü!' dedi.

Sonra Peygamber aleyhisselamın istediği kadar hurma gönderdi. Böylece Resûl-i Ekrem bedevinin borcunu fazlasıyla verdi. Bunun üzerine adam, 'Sen nasıl alacağımı hakkıyla verdinse Allah da sana hakkıyla mükâfatını versin' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'İnsanların en hayırlısı, onlara haklarını verendir. Hak sahiplerinin haklarını zahmetsizce alamadığı bir toplumda hayır yoktur ve o toplum iflah olmaz' buyurdu."[529]

4. Hz. Ebû Bekir'in "Allah'ın Gazabından Beni Kim Kurtaracak" Diyerek Kendine Kısas Uygulatması

Abdullah bin Amr bin Âs radıyallahu anh anlatıyor:

"Ebû Bekir radıyallahu anh bir cuma günü çıkıp 'Yarın toplanın da zekât develerini taksim edelim; ancak hiç kimse izin almaksızın huzurumuza girmesin!' dedi.

Ertesi gün bir kadın kocasına bir yular vererek ‘Şunu al da git; kim bilir belki yüce Allah bize bir deve nasip eder!’ dedi.

Adam elinde yularla develerin dağıtıldığı yere varınca Ebû Bekir ile Ömer’i zekât develerinin bulunduğu ağılda gördü ve izin almaksızın o da oraya girdi. Onu gören Ebû Bekir radıyallahu anh, ‘Buraya nasıl girdin?’ diyerek elindeki yuları aldı ve onu dövdü.

Ebû Bekir radıyallahu anh develerin taksimini bitirdiğinde o kişiyi çağırtarak yuları kendisine verdi ve ‘Al, sen de bana vur, kısas yap!’ dedi. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh, ‘Allah’a yemin ederim ki böyle bir şey olmayacaktır. Sen bunu kendinden sonrakiler için bir âdet olarak bırakma!’ dedi. Ebû Bekir radıyallahu anh da ‘O hâlde kıyamet gününde beni Allah’ın gazabından kim kurtaracak?’ dedi. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh, ‘Öyleyse onun gönlünü al!’ tavsiyesinde bulundu.

Ebû Bekir radıyallahu anh, hizmetçisine adam için çuluyla birlikte bir deve getirmesini ve ayrıca ona beş dinar altın para vermesini emretti. Bunun üzerine o kişi de Ebû Bekir’i affetti.”[530]

5. Hz. Abbâs’ın Evini Almak İsteyen Hz. Ömer’in, Hakemin Kararına Razı Olması

Saîd bin Müseyyeb rahimehullah anlatıyor:

“(Halife) Ömer radıyallahu anh, Abbâs’ın evini alarak Mescid-i Nebî’ye katmak istedi.[531] Ancak Abbâs buna razı olmadı. Ömer ise ‘Mutlaka bu evi alacağım!’ dedi. Bunun üzerine Abbâs,

‘O hâlde aramızda Übeyy bin Kâ’b hüküm versin’ dedi.

Ömer de bunu kabul edince ikisi birlikte Übeyy bin Kâ’b radıyallahu anha gittiler ve olayı ona anlattılar. Übeyy bin Kâ’b, ‘Allah, Dâvûd aleyhisselam’ın oğlu Süleymân’a Beytü’l-Makdis’i inşa etmesini vahyetti. Süleymân o arsayı bir kişiden satın aldı. Parasını verirken o kişi, ‘Bana verdiğin mi daha hayırlıdır yoksa benden aldığın mı?’ diye sordu. Süleymân aleyhisselam da ‘Senden aldığım daha hayırlıdır’ dedi. O zaman arsa sahibi, ‘Öyleyse bunu kabul etmiyorum’ diye karşılık verdi.

Bunun üzerine Süleymân aleyhisselam, arsa sahibine daha fazla para verdi ve bu durum birkaç kez tekrarlandı. Nihayet Süleymân aleyhisselam,

‘Orayı istediğin fiyata alırım ancak bana hangisinin daha hayırlı olduğunu sorma!’ dedi.

Adam da arsasına on iki bin kantar altın istedi. Süleymân bu parayı vermekte tereddüt etti. Yüce Allah ona vahyederek ‘Eğer bu parayı kendine ait bir maldan veriyorsan sen bilirsin. Yok, bizim sana verdiğimiz rızıklardan veriyorsan ona istediği miktarı ver’ buyurdu. Süleyman aleyhisselam da öyle yaptı’ dedi.

Sonra Übeyy bin Kâ’b radıyallahu anh, ‘Abbâs kendi evi hususunda herkesten daha fazla hak sahibidir. Dolayısıyla o razı olmadıkça evi alınmayacaktır!’ dedi. Abbâs radıyallahu anh,

‘Madem dava lehimde neticelenmiştir; ben de evimi Müslümanlar’a bağışlıyorum!’ karşılığını verdi. [532]

6. Hz. Ömer’in Kendi Oğlu Abdurrahmân’a Bile İşlediği Suçtan Dolayı Gerekli Cezayı Uygulaması

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Babam Ömer’in hilafeti devrinde kardeşim Abdurrahmân ile Ebû Servea Ukbe bin Hâris, Mısır’da bir gece içki içmişlerdi. O gecenin sabahında Mısır valisi Amr bin Âs’a giderek ‘Biz içki içtik. Bize had cezasını uygulayarak (işlemiş olduğumuz günahtan) temizle!’ dediler

Benim bunlardan haberim yoktu. Nihayet kardeşim bana gelerek içki içmiş olduğunu söyledi. Ona, ‘Eve gir de sana had cezası vurayım!’ dedim.

O zaman onlar bana vali Amr bin Âs’a gidip durumu haber verdiklerini söyledi. Ben de ‘Eh, madem öyle, eve gir de seni tıraş edeyim; hiç olmasa halkın önünde tıraş olmaktan kurtulmuş olursun!’ dedim. Çünkü o dönemde had cezası vurulacak kişilerin başları da tıraş edilirdi. İkimiz birlikte eve girdik ve onun başını tıraş ettim. Daha sonra da Amr bin Âs bu ikisine had cezası uygulattı.

Bunu haber alan babam Ömer radıyallahu anh, Mısır valisi Amr bin Âs’a bir mektup göndererek ‘Abdurrahmân’ı eyerli bir deveye bindirerek bana gönder!’ dedi.

O da Abdurrahmân'ı babama gönderdi. Kardeşim babamın yanına vardığında babam ona ikinci bir had cezası daha vurdurdu ve onu azarladı. Sonra da gerisin geriye Mısır'a geri yolladı. Orada bir ay kadar sıhhatli bir şekilde yaşadıktan sonra nihayet ilâhî kader gelip yakasına yapıştı ve ruhunu teslim etti.

İnsanların geneli onun, babamın vurduğu had cezası sebebiyle öldüğünü zannederdi fakat o, babamın vurdurduğu had cezasından dolayı ölmedi."[533]

7. Yöneticinin Yanlış Kararından Ortaya Çıkan Zararı Gidermesi

Hasan el-Basrî rahimehullah anlatıyor:

"Ömer radıyallahu anhın hilafeti zamanında kocası kaybolmuş bir kadın vardı. Ömer bazı erkeklerin onun evine girip çıktıklarını haber aldığında kadını çağırttı. Kadın, 'Vay başıma gelenler! Ömer'in benimle ne işi olabilir?' dedi.

Yolda gelirken de çok korktu. Kendisi hamileydi. Bu korkuyla sancılanmaya başladı ve bir eve girerek orada çocuğunu düşürdü. Çocuk iki defa ağladıktan sonra öldü. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh, sahabeleri toplayarak çocuğun ölümünde dahli olup olmadığı ve dolayısıyla kendisi için kısas gerekip gerekmediği hususunda onlarla istişare etti. Bazıları, 'Senin hiçbir kusurun yoktur ve bir şey de lazım gelmez. Çünkü sen bir yöneticisin ve halkın eğitilmesiyle görevlisin!' dediler.

Ömer radıyallahu anh, susmakta olan Ali radıyallahu anha dönerek 'Sen bu konuda ne diyorsun, ey Ali?' diye sordu. Ali de 'Eğer arkadaşlar bu sözleri kendiliklerinden söylemişlerse yanılmışlardır. Yok, eğer senin hoşuna gitsin diye söylemişlerse sana nasihat etmede kusur etmişlerdir. Bana göre sen diyet vermelisin çünkü kadın senden korktuğundan dolayı çocuğunu düşürdü' dedi. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh,

'Bu diyeti Kureyş'e paylaştır' diye Ali'ye emretti.

Çünkü bu olay kasten yapılmadığından dolayı diyeti de Ömer'in akrabaları olan Kureyş'e düşüyordu."[534]

8. Hz. Ömer'in Mısırlı Birini Döven Vali Amr bin Âs'ın Oğlundan Kısas Alması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Mısır halkından bir kişi Ömer'e gelerek 'Ey müminlerin emîri! Zulümden sana sığınıyorum!' diye şikâyet etti. Ömer radıyallahu anh da 'Tam yerine gelmişsin. Seni koruyacağım ve hakkını alacağım!' dedi. Bunun üzerine adam şöyle dedi:

(Mısır) valimiz Amr bin Âs'ın oğlu Muhammed ile yarış yaptık ve onu geçtim. O da kızarak beni kamçılamaya başladı ve 'Ben şerefli ve soylu bir anne-babanın oğluyum!' dedi.

Ömer radıyallahu anh, Amr bin Âs'a oğluyla birlikte gelmesi için emir gönderdi. Amr bin Âs, oğluyla birlikte Medine'ye geldi. Ömer, Mısırlıyı çağırtarak 'Al şu kırbacı, sen de ona vur!' dedi.

Adam Amr'ın oğluna vurmaya başladı. Ömer radıyallahu anh bir yandan da 'Vur! Asil olmayan anne-babanın oğluna vur!' diyordu. Sahabeler de Ömer'i destekliyorlar ve Amr bin Âs'ın oğlunun dövülmesi hoşlarına gidiyordu. Mısırlı, halkın 'Yeter artık, bu kadarı yeterli!' deyişine kadar ona vurdu.

Bu defa Ömer ona, 'Amr bin Âs'a da vur!' dedi. Mısırlı,

'Ey müminlerin emîri! Beni döven o değil, oğluydu ve ondan intikamımı aldım!' dedi. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh, Amr bin Âs'a hitaben, 'Siz ne zamandan beri annelerinin hür olarak doğurduğu kişileri köle yapıyorsunuz?' dedi. Amr bin Âs,

'Ey müminlerin emîri! Benim bu olanlardan haberim yoktur. Bu adam da gelip bana şikâyette bulunmamıştır!' dedi."[535]

9. Hz. Osmân'ın Halife Ömer ile İlgili Bir Meselede Adaletli Hüküm Vermesi

Nâfi bin Abdülhâris rahimehullah anlatıyor:

“Ömer radıyallahu anh bir cuma günü Mekke’ye gelerek doğruca Dârü’n-Nedve’ye gitti. Oradan da cuma namazı için mescide gidecekti. Abasını çıkararak oradaki direklerden birine astı. Bu sırada bir güvercin gelip o abanın üzerine kondu. Ömer de onu oradan kovaladı. Güvercin başka bir yere kondu. İşte tam o anda bir yılan onu kapıverdi.

Cuma namazından sonra halk Osmân’la birlikte onun yanına gitti. Ömer onlara,

‘Ben bugün bir şey yaptım. Cumadan önce buraya gelmiştim. Burada biraz dinlenip mescide öyle gidecektim. Abamı da şu direğe asmıştım. Üzerine bir kuş kondu. Ben de kirletmesin diye onu kovaladım. Kuş kaçıp başka bir yere kondu ama konar konmaz da bir yılan onu yakalayıverdi. Sonra kendi kendime, ‘Ben o kuşu emin bulunduğu bir yerden kovaladım ve ölümüne sebep oldum!’ diye düşünüp vicdan azabı çektim. Siz bu konuda ne dersiniz?’ dedi.

O zaman Nâfi bin Abdülhâris, Osmân’a dönerek ‘Sen ne dersin, ey Osmân? Müminlerin emîri Ömer kefaret olarak üç yaşına basmış beyaz bir keçi kurban etsin mi?’ dedi. Osmân, ‘Bence de çok uygundur!’ dedi.

Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh söylenildiği gibi bir keçi bulup onu kurban etti.”[536]

10. Hz. Ali’nin Allah Katında Arap ile Acem’in Bir Farkı Olmadığını Söylemesi

İsâ bin Abdullah el-Hâşimî yoluyla babası Abdullah yoluyla dedesi anlatıyor:

“Biri Arap ve diğeri de onun azatlılarından olan iki kadın, yardım istemek üzere Ali’ye geldiler. Ali, onların her birine birer ölçek yiyecek ile kırkar dirhem gümüş para verilmesini emretti.

Bunun üzerine Arap olan kadın, ‘Ey müminlerin emîri! Bana şu Acem kadına verdiğin kadar mı veriyorsun? Hâlbuki ben Arap asıllıyım, o ise bir Acem (Arap olmayan biri)dir!’ dedi.

Ali ise ‘Allah’ın kitabına baktım ve orada İsmâîl’in evlatlarının İshâk’ın evlatlarından üstün olduklarına dair bir şey görmedim. (Allah katında Arap ile Acem arasında hiçbir fark yoktur)!’ karşılığını verdi.”[537]

T. RAŞİD HALİFELERİN ALLAH'TAN ÇOK KORKMASI

1. Hz. Ebû Bekir'in Allah Korkusundan Bir Kuşa Söyledikleri

Dahhâk rahimehullah şöyle anlatıyor:

"Ebû Bekir radıyallahu anh bir gün ağaç dalına konmuş bir kuş görerek şöyle dedi:

Ey kuş! Ne mutlu sana! Allah'a yemin ederim ki ben de senin gibi olup ağaçlara konmayı ne kadar isterdim... Sen ki ağaçların meyvesinden yiyip oradan oraya uçuyorsun. Ne hesabın ne de azabın var. Yemin ederim ki bir yol kenarındaki ağaç olmayı ne kadar isterdim. Yanımdan geçip gitmekte olan develer beni yiyip sonra da dışkı olarak çıkaraydı; yeter ki insanoğlu olmayaydım!"[538]

2. Halife Ömer'in Hançerlendiğinde Allah Korkusundan "Günahımla Sevabımın Birbirine Eşit Olmasını İsterdim" Demesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Ömer radıyallahu anh bıçaklandığında onun yanına gittim.

'Ey müminlerin emîri! Sana müjdeler olsun, sevinmelisin! Çünkü Allah seninle yeni yeni şehirler kurdu, nifak ve fitneyi ortadan kaldırdı. Yine senin sayende Müslümanlar'ın rızıklarını genişletti!' dedim. Ömer bana,

'Ey Abdullah ibni Abbâs! Sen beni iyi bir yönetici olduğum için mi methediyorsun?' dedi. Ben de 'Ey müminlerin emîri! Seni bunun dışında birçok güzel işlerinle de methediyorum!' dedim. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh,

'Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki dünyaya nasıl gelmişsem aynı şekilde günahım ve sevabım birbirine denk olarak gitmeyi çok isterdim!' dedi."[539]

U. ALLAH YOLUNDA HİÇ KİMSENİN KINAMASINDAN KORKMAMAK

1. Müslümanlar'ın Başında Bulunan Kimsenin Allah Yolunda Hiç Kimsenin Kınamasından Korkmaması

Sâib bin Yezîd radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir kişi Ömer radıyallahu anha gelerek 'Allah yolunda, kınayıcıların kınamalarından korkmamak mı yoksa kendini ibadete vermek mi daha hayırlıdır?' diye sordu. Ömer radıyallahu anh bu soruya,

'Kim Müslümanlar'ın işlerinden herhangi birinin başına getirilecek olursa Allah yolunda kınayıcıların kınamalarından korkmasın. Bu gibi işlerin başında bulunmayanlar da nefsini ıslaha yönelsin ve emri altında bulunduğu kişilere nasihat etsin!' diye cevap verdi."[540]

Ü. DEVLET BAŞKANININ/YÖNETİCİNİN, YÖNETİCİ ADAYINA TAVSİYEDE BULUNMASI

1. Hz. Ebû Bekir'in Kendisinden Sonra Halife Olmasını İstediği Hz. Ömer'e Bazı Öğütler Vermesi

Egarr bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Ebû Bekir hilafeti kendisine devretmek istediğinde Ömer'i yanına çağırtarak ona şöyle öğüt verdi:

Seni gece-gündüz çalışmayı gerektiren ve insanı çok yoran bir görev vermek için çağırttım.

Ey Ömer! Allah'tan kork; emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçın! Takva sahipleri kurtuluşa ermiş olup bütün tehlikelerden korunmuştur...

Sana halifeliği devrediyorum. Onu ancak hakkını verebilecek olanlar alabilir.

Kim başkalarına hakkı emredip kendisi batılla amel eder; yine başkaları için iyiliği emredip kendisi kötülük yaparsa emniyeti kesilir, amelleri boşa çıkar.

Başlarına halife olduğun zaman elinden geldiğince karnını onların mallarıyla şişirmemeye ve ellerini Müslümanlar'ın kanlarından korumaya; ırzlarını ve haysiyetlerini ayaklar altına almamaya gayret et. Güç ve kuvvet sahibi ancak Allah'tır!"[541]

2. Hz. Ömer'in Sa'd bin Ebî Vakkās'a Tavsiyesi

Muhammed ile Talha rahimehullah anlatıyor:

"(Halife) Ömer, Sa'd bin Ebî Vakkàs'ı çağırması için birisini ona gönderdi. O da Ömer'in huzuruna geldi. Ömer onu Irak savaşına komutan tayin etti ve şöyle tavsiyede bulundu:

'Ey Sa'd! Ey Vehboğulları'nın Sa'd'ı! Sakın Peygamber aleyhisselamın dayısı ve arkadaşı olman, seni Allah'ın azabından emin kılmasın! Allah, kötülükleri ancak güzelliklerle siler. Allah katında bütün insanlar eşit olup hiçbir soy ve ırkın ayrıcalığı yoktur. Üstünlük yalnızca takvadadır.

İnsanların soylusu da soysuzu da Allah'ın nazarında birdir. Allah onların rabbi, onlar da onun kullarıdır. Onlar ancak Allah'ın emir ve yasaklarına riayet sonucunda birbirlerinden üstün olabilirler.

İnsanlar Allah katındaki nimetlere ancak ibadet sayesinde ulaşabilirler. Kendisine peygamberlik gönderildiği andan içimizden ayrılıncaya kadar Peygamber aleyhisselamın üzerinde bulunduğu emre dikkat et ve yalnızca bu emre yapış. Çünkü gerçek emir budur. Bunlar benim sana nasihatlerimdendir.

Eğer bunları tutmayıp yüz çevirecek olursan amellerin boşa çıkar; zararını da sen çekersin!'

Ömer, Sa'd bin Ebî Vakkàs'ı yolcu edip uğurlamak istediğinde onu yanına çağırdı ve şöyle öğüt verdi:

Seni Irak savaşına komutan tayin ettim. Bu tavsiyelerimi iyi dinle. Sen hoşa gitmeyecek çok zor bir görev yüklendin. Bu işin altından ancak haktan ayrılmayan kişiler kalkabilir. Öyleyse önce kendi nefsinde uygulamak şartıyla emrin altındakileri iyilik ve hayırlara alıştır.

Şunu bil ki her amelin bir sırrı vardır. Zaferin sırrı da sabırdır. Başına bir felaket geldiğinde sabret. Kalbine Allah korkusunu yerleştirmeye uğraş. Allah'tan korkmak, O'nun emirlerine itaat edip yasaklarından kaçınmaktan ibarettir.

İnsan ancak dünya sevgisinden vazgeçip yalnızca ahireti sevmekle Allah'a itaat etmiş sayılır... Diğer taraftan Allah'a isyan edenler de dünyayı sevip ahiretten hoşlanmamak şeklinde isyan etmişlerdir.

Yüce Allah kalplerde gizlenenleri açığa çıkarır. İnsanlar kalplerindekini Allah'a hamd etmek veya nankörlükte bulunmak suretiyle açığa vururlar.

Kişinin içinde hikmet bulunup bulunmadığı dilinden anlaşılabilir. Bu şekilde de halk tarafından sevilir. Kendini insanlara sevdirmek için gayret et çünkü peygamberler, yüce Allah'tan kendilerini halka sevdirmesini istemişlerdir.

Şunu iyi bil ki Allah, bir kişiyi severse onu insanlara da sevdirir. Aynı şekilde O'nun buğz ettiği kimselere halk da buğz eder. Sen de bu suretle Allah katındaki dereceni insanlara bakarak anlayabilirsin."[542]

3. Hz. Ali'nin Ukberâ'ya Gönderdiği Zekât Memuruna Vasiyeti

Sakîfoğulları kabilesinden bir adam anlatıyor:

"Ali zekât memuruna,

'Sakın insanların yiyeceklerini, kışın ve yazın giydikleri elbiselerini ve çalıştırdıkları hayvanlarını satma! Birkaç dirhemlik mal için onları alıkoyma!' diye tavsiyede bulundu. Bunun üzerine zekât memuru,

'Ey müminlerin emîri! Eğer böyle yapacak olursam senin yanından nasıl gidiyorsam öylece boş dönerim!' dedi. Ali de ona, 'Eli boş dönecek olsan dahi sen bu söylediklerimi yerine getir. Çünkü biz ancak afv ile (onların fazlalıklarından zekât almakla) emrolunmuşuzdur!' dedi."[543]

[481]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 9/198 (8972); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/328. Heysemî devamla der ki: "Taberânî bu hadisi çeşitli senedlerle rivayet etmiştir. Bu hadisin senedinde Mücâlid var. Onun hakkında ihtilaf olmasına rağmen sikadir. Geliş yollarından birinin ravileri sika kimselerdir."

[482]. Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî 9; Ebû Ubeyd, *Kitâbü'l-Emvâl*, 1/332

[483]. Buhârî, Ahkâm 51

[484]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/55; Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 5/439; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/211; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 10/75-76, 14/563-567; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/245; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/138-139.

Urve bin Zübeyr, yolda Ebû Bekir ve Ömer'e rastlayan iki kişinin Uveym bin Sâide ile Maan bin Adiyy olduğunu nakletmiştir. Saîd bin Müseyyeb, "Bu işin çaresi şudur" diyen adamın Hubâb bin Münzir olduğunu söylemiştir.

[485]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/66; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/152

[486]. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/145

[487]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 1/181 (579); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/76. Heysemî devamla der ki: "Bu hadisin isnadı hasendir."

[488]. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/206

[489]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/257

[490]. Müslim, Cihâd 58 (1763); Ebû Dâvûd, Cihâd 121 (2690); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'an 9 (3081); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/30, 32.

Âlimler Bedir esirlerini kılıçtan geçirme ya da fidye karşılığında serbest bırakma şıklarından hangisinin daha isabetli olduğunda ihtilafa düşmüş, bir kısmı kılıçtan geçirilme şıkkını tercih ederken bir kısmı da fidye karşılığında serbest bırakılmaları şıkkını tercih etmiştir. Bu ikinci şıkkı tercih edenlerin sebepleri şöyle sıralanabilir:

1. Çünkü daha sonra hüküm bu görüş üzerinde karar kılmıştır.

2. Enfâl suresinin 68. ayetinde ifade edilen, Allah'ın ezelî yazgısına uygun düştüğü ve bu uygulama Müslümanlar'a helal kılındığı için,

3. Allah'ın gazabına galip gelen rahmet sıfatına uygun düştüğü için,

4. Peygamber aleyhisselamın bu görüşü tercih eden Ebû Bekir'i, İbrâhîm aleyhisselam ve İsâ aleyhisselama benzettiği için,

5. Söz konusu esirlerin fidye karşılığında serbest bırakılmaları pek çok kimsenin Müslüman olmasına vesile olduğu için,

6. Elde edilen fidyelerle Müslüman mücahidler takviye edildikleri için,

7. Allah ve Resûlü bu görüşü tercih ettikleri için.

Yine metnin sonunda geçen "Böylece Allah Müslümanlar'a ganimeti helal kıldı" cümlesiyle daha önce yaşayan ümmetlere ve peygamberlere ganimetleri yemenin haram olduğu, ganimet yemenin ancak Muhammed ümmetine helal kılındığı ifade edilmek istenmiştir. Çünkü geçmiş ümmetler, ele geçirdikleri ganimetleri yiyemezlerdi. Nitekim *"Eğer Allah'tan bir yazı geçmemiş olsaydı size mutlaka büyük bir azap dokunurdu"* (Enfâl suresi, 8/68) ayetiyle bu gerçeğe işaret edilmiş ve *"Artık elde ettiğiniz ganimetleri helal ve temiz olarak yiyin"* (Enfâl suresi, 8/69) ayetiyle ganimetlerin bu ümmete helal kılındığı açıkça ifade edilmiştir.

[491]. Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'an 9 (3084); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/383

[492]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/63 (46); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/319; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l Ummâl*, 2/163

[493]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/178; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 14/123, 351-352; Bezzâr, *Keşfü'l-Estâr*, (1757); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/14, 15; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/287; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/248; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/66

[494]. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/3 (33816); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/159. İbni Ebî Şeybe bu hadisi sahih bir isnadla rivayet etmiştir.

[495]. Bezzâr, *el-Müsned*, (2056); İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, 4/141 (2541); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/611 (1623); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/344.

[496]. Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'an 2 (2876); İbni Mâce, Mukaddime (217); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 5/499 (2126); İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, (1509, 2540); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/611 (1622); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/12.

[497]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/438 (5663); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/384 (32237); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/193; Beyhakî, 9/136; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/354; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/391

[498]. Bezzâr, *el-Müsned*, 13/305 (6898); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/174; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/201

[499]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/278 (5085); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 29/56; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/126

[500]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/66; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/226

[501]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*,16/235; İbni Cerîr, *Câmiu'l-Beyân*, 8/498-499 (9861); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/242.

Buna şahid olarak; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/390; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/294; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/73'da Hâlid bin Velîd radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.

[502]. Ebû Dâvûd, Cihâd 137 (2719); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/27; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/310; İbni Kesîr *el-Bidâye*, 3/249

[503]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/290; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/164; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/229

[504]. Buhârî, Meğâzî 59, Ahkâm 4, Ahbâru'l-Âhâd 1; Müslim, İmâre 39 (1840); Ebû Dâvûd, Cihâd 87 (2625); Nesâî, Bîat 34; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/82, 94, 124, 129; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/226

[505]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 9/340 (5450); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 20/50 (4598); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/168

[506]. *Muvatta*, Hac 250; Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 5/71 (9031); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/192

[507]. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 5/452 (9770); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/398-399; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 2/24 (424); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/310

[508]. Hennâd, *ez-Zühd*, 2/602; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/165

[509]. İbni Ebî Âsım, *es-Sünne*, 2/488 (1015); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/168

[510]. Buhârî, Ahkâm 27

[511]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/165

[512]. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/2'de bunu İbni Râheveyh'e dayandırarak rivayet etmiştir.

[513]. İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, 1/179 (512); Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 4/381

[514]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/393 (925); İbni Ebî Ya'lâ, *el-Müsned*, 13/373 (7382); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/236

[515]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 28/20 (16819); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/195 (4121), 4/196 (4122); Begavî, *Mu'cemü's-Sahâbe*, 2/231 (589); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/234

[516]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/442; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/316; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/347

[517]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/471

[518]. Hennâd, *ez-Zühd*, 2/415; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/166

[519]. Ma'mer bin Râşid, *Câmi'*, 11/324 (20662); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/277; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/148

[520]. Müslim, Libâs 12 (2069); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/458

[521]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/448 (390); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/144 (321); İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, 1/179 (513); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/165; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 55/279

[522]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/48

[523]. Buhârî, Şehâdât 5; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/201; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/147

[524]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/163; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 10/1368; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/165

[525]. Ebû Dâvûd, İmâre (2960); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/29; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/148

[526]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/263; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 7/78

[527]. Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebi 18, Şehâdât 8, Enbiyâ 53, Meğâzî 53, Hudûd 11, 12, 14; Müslim, Hudûd 8 (1688); Ebû Dâvûd, Hudûd 4 (4373, 4374); Tirmizî, Hudûd 6 (1430); Nesâî, Kat'u's-Sârık 6; İbni Mâce, Sârık 6 (2547); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/42, 162; Abdürrezzàk, *el-Musannef*, (18830); Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, 2/276-277, 3/97-98; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/253-254; Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 10/328; İbnü'l-Cârûd, *el-Müntekà*, (804-806)

[528]. Buhârî, Ahkâm 21, Meğâzî 54; Müslim, Cihâd 41 (1751); Ebû Dâvûd, Cihâd (2717); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/306; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/50

[529]. İbni Mâce, Sadakàt 18 (2426). Bu hadise şahid olarak Bezzâr, muhtasar olarak Âişe'den ve Taberânî de ceyyid bir senedle Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhdan hadis rivayet etmiştir.

[530]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/89 (16025); İbni Vehb, *el-Câmiu fi'l-Hadîs*, 2/305 (496/526); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/127

[531]. Medine nüfusu artmış, kalabalık duruma gelmişti. Mescid-i Nebî'de namaz kılarken kalabalık oluşuyor, insanlar sığmıyordu. İlave yer yapılması gerekiyordu. (çev.)

[532]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/109 (11364), 6/277 (11937); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 26/369; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/374 (5429); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/260.

Yine bu hadise şahid olarak; İbni Sa'd ile İbni Asâkir, Sâlim Ebu'n-Nadr rahimehullahtan Beyhakî ile Ya'kūb bin Süfyân da Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhdan; Hâkim ile İbni Asâkir, Eslem rahimehullah yolundan hadis rivayet etmiştir.

[533]. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 9/232 (17047); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/543 (17498); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/324; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 4/422

[534]. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 9/458 (18010); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/300. Bu hadisi Beyhakî de rivayet etmiştir.

[535]. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/420

[536]. Şâfiî, *el-Müsned*, 1/47

[537]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/349

[538]. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/91 (34432); Hennâd, *ez-Zühd*, 1/258 (449); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 30/330; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 4/361

[539]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/52; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/254. Bu hadise şahid olarak; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/76'de Taberânî'den naklen Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhdan; Ebû Ya'lâ ise Ebû Râfi radıyallahu anhdan hadis rivayet etmiştir.

[540]. Ma'mer bin Râşid, *Câmi'*, 11/333; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/164. Beyhakî de bu hadisi rivayet etmiştir.

[541]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/59 (37); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/198; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 4/15

[542]. İbni Cerîr, *Câmiu'l-Beyân*, 3/92

[543]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/345 (18736); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/166

[533]
[494]
[513]
[508]
[528]
[490]
[518]
[522]
[489]
[532]
[542]
[529]
[509]
[499]
[507]
[541]
[524]

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/163; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 10/1368; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/165

[495]

[519]

[536]

[498]

[521]

. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 9/458 (18010); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/300. Bu hadisi Beyhakî de rivayet etmiştir.

. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/420

. Medine nüfusu artmış, kalabalık duruma gelmişti. Mescid-i Nebî'de namaz kılarken kalabalık oluşuyor, insanlar sığmıyordu. İlave yer yapılması gerekiyordu. (çev.)

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/109 (11364), 6/277 (11937); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 26/369; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/374 (5429); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/260.

Yine bu hadise şahid olarak; İbni Sa'd ile İbni Asâkir, Sâlim Ebu'n-Nadr rahimehullahtan Beyhakî ile Ya'kūb bin Süfyân da Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhdan; Hâkim ile İbni Asâkir, Eslem rahimehullah yolundan hadis rivayet etmiştir.

. İbni Mâce, Sadakàt 18 (2426). Bu hadise şahid olarak Bezzâr, muhtasar olarak Âişe'den ve Taberânî de ceyyid bir senedle Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhdan hadis rivayet etmiştir.

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/89 (16025); İbni Vehb, *el-Câmiu fi'l-Hadîs*, 2/305 (496/526); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/127

. Buhârî, Fezâilü Ashâbi'n-Nebi 18, Şehâdât 8, Enbiyâ 53, Meğâzî 53, Hudûd 11, 12, 14; Müslim, Hudûd 8 (1688); Ebû Dâvûd, Hudûd 4 (4373, 4374); Tirmizî, Hudûd 6 (1430); Nesâî, Kat'u's-Sârık 6; İbni Mâce, Sârık 6 (2547); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/42, 162; Abdürrezzàk, *el-Musannef*, (18830); Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, 2/276-277, 3/97-98; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/253-254; Begavî, *Şerhu's-Sünne*, 10/328; İbnü'l-Cârûd, *el-Müntekà*, (804-806)

[538]

. Buhârî, Ahkâm 21, Meğâzî 54; Müslim, Cihâd 41 (1751); Ebû Dâvûd, Cihâd (2717); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/306; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/50

. Ebû Dâvûd, İmâre (2960); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/29; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/148

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/263; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 7/78

. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 9/232 (17047); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/543 (17498); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/324; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 4/422

. İbni Cerîr, *Câmiu'l-Beyân*, 3/92

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/345 (18736); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/166

. Ma'mer bin Râşid, *Câmi'*, 11/333; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/164. Beyhakî de bu hadisi rivayet etmiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/59 (37); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/198; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 4/15

. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/91 (34432); Hennâd, *ez-Zühd*, 1/258 (449); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 30/330; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 4/361

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/52; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/254. Bu hadise şahid olarak; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/76'de Taberânî'den naklen Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhdan; Ebû Ya'lâ ise Ebû Râfi radıyallahu anhdan hadis rivayet etmiştir.

. Şâfiî, *el-Müsned*, 1/47

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/349

[493]
[484]
[481]
[510]
[504]
[530]
[527]

[501]
[515]
[487]
[492]
[520]
[535]
[511]
[483]

. Müslim, Cihâd 58 (1763); Ebû Dâvûd, Cihâd 121 (2690); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'an 9 (3081); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/30, 32.

Âlimler Bedir esirlerini kılıçtan geçirme ya da fidye karşılığında serbest bırakma şıklarından hangisinin daha isabetli olduğunda ihtilafa düşmüş, bir kısmı kılıçtan geçirilme şıkkını tercih ederken bir kısmı da fidye karşılığında serbest bırakılmaları şıkkını tercih etmiştir. Bu ikinci şıkkı tercih edenlerin sebepleri şöyle sıralanabilir:

1. Çünkü daha sonra hüküm bu görüş üzerinde karar kılmıştır.

2. Enfâl suresinin 68. ayetinde ifade edilen, Allah'ın ezelî yazgısına uygun düştüğü ve bu uygulama Müslümanlar'a helal kılındığı için,

3. Allah'ın gazabına galip gelen rahmet sıfatına uygun düştüğü için,

4. Peygamber aleyhisselamın bu görüşü tercih eden Ebû Bekir'i, İbrâhîm aleyhisselam ve İsâ aleyhisselama benzettiği için,

5. Söz konusu esirlerin fidye karşılığında serbest bırakılmaları pek çok kimsenin Müslüman olmasına vesile olduğu için,

6. Elde edilen fidyelerle Müslüman mücahidler takviye edildikleri için,

7. Allah ve Resûlü bu görüşü tercih ettikleri için.

Yine metnin sonunda geçen “Böylece Allah Müslümanlar’a ganimeti helal kıldı” cümlesiyle daha önce yaşayan ümmetlere ve peygamberlere ganimetleri yemenin haram olduğu, ganimet yemenin ancak Muhammed ümmetine helal kılındığı ifade edilmek istenmiştir. Çünkü geçmiş ümmetler, ele geçirdikleri ganimetleri yiyemezlerdi. Nitekim *“Eğer Allah’tan bir yazı geçmemiş olsaydı size mutlaka büyük bir azap dokunurdu”* (Enfâl suresi, 8/68) ayetiyle bu gerçeğe işaret edilmiş ve *“Artık elde ettiğiniz ganimetleri helal ve temiz olarak yiyin”* (Enfâl suresi, 8/69) ayetiyle ganimetlerin bu ümmete helal kılındığı açıkça ifade edilmiştir.

. Tirmizî, Tefsîru’l-Kur’an 9 (3084); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/383

. Ali el-Müttakî, *Kenzü’l-Ummâl*, 3/206

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/257

. Ali el-Müttakî, *Kenzü’l-Ummâl*, 3/145

. Taberânî, *el-Mu’cemü’l-Evsat*, 1/181 (579); Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 9/76. Heysemî devamla der ki: “Bu hadisin isnadı hasendir.”

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/55; Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 5/439; Beyhakî, *es-Sünenü’l-Kübrâ*, 8/211; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 10/75-76, 14/563-567; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/245; Ali el-Müttakî, *Kenzü’l-Ummâl*, 3/138-139.

Urve bin Zübeyr, yolda Ebû Bekir ve Ömer’e rastlayan iki kişinin Uveym bin Sâide ile Maan bin Adiyy olduğunu nakletmiştir. Saîd bin Müseyyeb, “Bu işin çaresi şudur” diyen adamın Hubâb bin Münzir olduğunu söylemiştir.

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/66; Beyhakî, *es-Sünenü’l-Kübrâ*, 8/152

. Buhârî, Ahkâm 51

. Taberânî, *el-Mu’cemü’l-Kebîr*, 9/198 (8972); Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, 7/328. Heysemî devamla der ki: “Taberânî bu hadisi çeşitli senedlerle rivayet etmiştir. Bu hadisin senedinde Mücâlid var. Onun hakkında ihtilaf olmasına rağmen sikadir. Geliş yollarından birinin ravileri sika kimselerdir.”

. Buhârî, Fezâilü Ashâbi’n-Nebî 9; Ebû Ubeyd, *Kitâbü’l-Emvâl*, 1/332

[539]
[502]
[526]

. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7/3 (33816); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/159. İbni Ebî Şeybe bu hadisi sahih bir isnadla rivayet etmiştir.

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*,16/235; İbni Cerîr, *Câmiu'l-Beyân*, 8/498-499 (9861); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/242.

Buna şahid olarak; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/390; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/294; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/73'da Hâlid bin Velîd radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.

. Ebû Dâvûd, Cihâd 137 (2719); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/27; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/310; İbni Kesîr *el-Bidâye*, 3/249

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/278 (5085); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 29/56; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/126

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/66; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/226

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/438 (5663); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/384 (32237); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/193; Beyhakî, 9/136; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/354; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/391

. Bezzâr, *el-Müsned*, 13/305 (6898); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/174; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/201

. Bezzâr, *el-Müsned*, (2056); İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, 4/141 (2541); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/611 (1623); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/344.
[482]

. Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'an 2 (2876); İbni Mâce, Mukaddime (217); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 5/499 (2126); İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, (1509, 2540); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/611 (1622); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/12.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/63 (46); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/319; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l Ummâl*, 2/163

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/178; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 14/123, 351-352; Bezzâr, *Keşfü'l-Estâr*, (1757); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/14, 15; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/287; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/248; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/66

. Buhârî, Meğâzî 59, Ahkâm 4, Ahbâru'l-Âhâd 1; Müslim, İmâre 39 (1840); Ebû Dâvûd, Cihâd 87 (2625); Nesâî, Bîat 34; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/82, 94, 124, 129; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/226

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 9/340 (5450); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 20/50 (4598); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/168

. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/2'de bunu İbni Râheveyh'e dayandırarak rivayet etmiştir.

. İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, 1/179 (512); Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 4/381

. Buhârî, Ahkâm 27

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/165

. Hennâd, *ez-Zühd*, 2/602; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/165

. İbni Ebî Âsım, *es-Sünne*, 2/488 (1015); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/168

. *Muvatta*, Hac 250; Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 5/71 (9031); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/192

. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 5/452 (9770); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/398-399; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 2/24 (424); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/310

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/290; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/164; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/229

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 28/20 (16819); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/195 (4121), 4/196 (4122); Begavî, *Mu'cemü's-Sahâbe*, 2/231 (589); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/234

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/442; İbni Abdilberr, *el-İstîâb*, 1/316; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/347

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/393 (925); İbni Ebî Ya'lâ, *el-Müsned*, 13/373 (7382); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/236

. Buhârî, Şehâdât 5; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/201; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/147

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/448 (390); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/144 (321); İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, 1/179 (513); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/165; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 55/279

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/48

. Ma'mer bin Râşid, *Câmi'*, 11/324 (20662); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/277; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/148

. Müslim, Libâs 12 (2069); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/458

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/471

. Hennâd, *ez-Zühd*, 2/415; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/166

[516]
[506]
[486]
[496]
[512]
[491]
[503]
[500]
[505]
[534]
[497]
[517]
[531]
[485]
[543]
[488]
[523]
[540]
[514]
[537]

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ALLAH YOLUNDA İNFAKTA BULUNMAK

Peygamber aleyhisselam ve sahabeleri, malları ve Allah'ın onlara verdiği şeyleri nasıl infak ederlerdi?
Kendilerinin de ihtiyacı olmasına rağmen başkalarını kendilerine nasıl olur da tercih ederlerdi?

A. RESÛLULLAH'IN SAHABELERİ İNFAKA[544] TEŞVİK ETMESİ

1. Az-Çok Demeden İnfakta Bulunmak

Cerîr bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz gündüzün ilk vakitlerinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanında bulunuyorduk. Bu sırada Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme yalın ayaklı, yünden yapılmış çizgili elbise veya aba giymiş, kılıçlarını kuşanmış bir topluluk geldi. Bunların geneli hatta hepsi Mudar kabilesindendi. Resûl-i Ekrem onların fakirliğini görünce yüzünün rengi değişti. Sonra Bilâl radıyallahu anha ezan okumasını emretti. Bilâl ezan okudu, kamet getirdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz kıldırdı. Ardından hutbe verip şöyle buyurdu:

'Ey insanlar! Sizi bir tek nefesten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkek ve kadın üretip yayan Rabbinizden sakının. Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah, sizin üzerinizde gözetleyicidir.' (Nisâ suresi, 4/1)

Ardından Haşr suresinde geçen ayeti okuyarak:

'Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve herkes, yarına ne hazırladığına baksın. Allah'tan korkun. Çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır' (Haşr suresi, 59/18)

Bir kimse bir dinar, bir dirhem, bir elbise, bir ölçek buğday veya bir ölçek hurma sadaka versin. Bir hurmanın yarısı dahi olsa (sadaka) verin!' buyurdu.

Derken ensardan bir sahabe, elleriyle taşıyamayacağı kadar büyük bir torbayla geldi, neredeyse torbayı taşıyamıyordu. Sonra insanlar birbirinin peşinden bir şeyler getirdi. Yemek ve elbise olmak üzere iki öbek oluştuğunu ve bundan dolayı Resûlullah'ın yüzünün sevinçten altın gibi parladığını gördüm. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Kim İslam’da güzel bir yol açarsa hem kendi yaptığı iyiliğin mükâfatı hem de ondan sonra o fiili yapan insanların mükâfatlarından hiç eksiklik olmadan kendisine ayrıca mükâfat verilir... Kim de İslam’da kötü bir yol açarsa hem kendi yaptığı kötülüğün günahını hem de ondan sonra o günahı işleyenlerin günahlarından hiç eksiltme olmadan aynen kendisine de *yüklenir’* buyurdu.”[545]

2. Peygamber Aleyhisselamın Mallardan İnfak Etmeyi Teşvik Etmesi

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem çarşamba günü Amr bin Avfoğulları kabilesine geldi. Sonra sahabelere, *‘Ey ensar topluluğu!’* buyurdu.

Onlar da ‘Buyur, ey Allah’ın Resûlü!’ dediler. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Siz cahiliye döneminde Allah’a ibadet etmiyor fakat zayıf insanların sorumluluğunu taşıyor, mallarınızı güzel yerlerde harcıyor, misafirleri güzel ağırlıyordunuz. Sonra Allah sizi, İslam ve resûlü ile onurlandırdı. Sizi bunlarla onurlandırdıktan sonra mı mallarınızı biriktirmeye başladınız? Mallarınızı infak ediniz çünkü insanların yediğinde, yırtıcı hayvanların ve kuşların yediğinde mükâfatı vardır’ buyurdu.

(Resûlullah’ın bu sözünden sonra) sahabeler evlerine döndü. Bunun üzerine onlardan biri, (insanlar ve hayvanlar yesin diye) bahçelerinde otuzar kapı açtı.”[546]

3. Peygamber Aleyhisselamın Cömertliğin Fazileti ve Cimriliğin Kötülüğü Hakkında Verdiği Bir Hutbe

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem minbere çıkıp Allah’a hamd ettikten ve övgüde bulunduktan sonra verdiği ilk hutbe şudur:

Ey insanlar! Allah size din olarak İslam’ı seçti. Bu durumda İslam’ı, cömertlikle ve iyi ahlakla güzelleştirin.

Biliniz ki cömertlik, dalları dünyada olan, cennetten bir ağaçtır. O hâlde kim cömert olursa o dallardan birine tutunmuş olur. Sonunda o dal, onu cennete yükseltir.

Yine biliniz ki cimrilik de dalları dünyada olan, cehennemden bir ağaçtır. O hâlde kim cimri olursa o ağacın dallarından birine asılmış olur. Sonunda o dal, onu cehenneme götürür.

Allah yolunda cömert davranın."[547]

4. Peygamber Aleyhisselamın Cömertlikteki Örnek Tavrı

Câbir radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir adam Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme gelip kendisinden bir şeyler vermesini istedi. Resûlullah da ona bir şeyler verdi.

Sonra başka biri gelip Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemden bir şeyler istedi. Peygamber aleyhisselam ona bir şeyler vereceğine dair söz verdi. Bu sırada Ömer radıyallahu anh ayağa kalktı, şöyle dedi:

'Ey Allah'ın Resûlü! Senden bir şeyler istendi ve sen de verdin. Sonra bir daha bir şeyler istendi, yine verdin. Sonra bir daha bir şeyler istendi, bu defa vereceğine dair söz verdin. Sonra bir daha senden bir şeyler istendi, sen yine (olmadığı için vermeye) söz verdin.'

Sanki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu sözden hoşnut olmadı. Bu defa Abdullah bin Huzâfe es-Sehmî radıyallahu anh ayağa kalktı ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Sen infak et. Arş'ın sahibi olan Allah'ın azaltacağından endişe etme' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'İşte ben bununla emrolundum' buyurdu."[548]

B. PEYGAMBERİN VE SAHABELERİNİN İNFAKTA BULUNMASI

1. Ensarın İnfak Etmeye Teşviki

Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir adam Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme gelerek bir şeyler istedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘(Size) verebileceğim bir şeyler yok fakat benim adıma bir şeyler al, elime bir şey geçtiği gibi borcumu öderim!’ buyurdu. Ömer radıyallahu anh da ‘Ey Allah’ın Resûlü! O adama veriyorsun ancak Allah gücünün yetmediği şeyle seni sorumlu tutmuyor ki!’ dedi.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, Ömer’in bu sözünü beğenmedi. Ensardan biri, ‘Ey Allah’ın Resûlü! İnfakta bulun... Arş’ın sahibi olan Allah’ın malını azaltacağından endişe etme!’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem gülümsedi. Ensardan olan sahabenin sözünden dolayı Resûlullah’ın yüzündeki tebessüm görülüyordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ben zaten bununla emrolundum’ buyurdu.”[549]

2. Peygamber Aleyhisselamın Bilâl’e İnfakta Bulunmaya Teşvik Etmesi

Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) Bilâl radıyallahu anhın yanına girdi. Yanında bir miktar hurma olduğunu gördü ve *‘Ey Bilâl! Bu da ne öyle?’* diye sordu. Bilâl radıyallahu anh,

‘Bunu senin misafirlerin için hazırlıyorum’ diye cevap verdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Korkarım ki bu, cehennem ateşinin dumanı olur. Ey Bilâl! İnfakta bulun... (İnfakta bulunduğun şeyleri) Arş’ın sahibi olan Allah’ın azaltacağından endişe etme!’* buyurdu.”[550]

3. İnfak Konusunda Peygamber Aleyhisselam ile Hizmetçisi Arasında Geçen Olay

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“(Bir gün) Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme yemesi için tavuk benzeri üç kuş hediye edildi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bunlardan) bir tanesini hizmetçisine verdi. Ertesi gün olunca hizmetçisi bunu alıp Resûl-i Ekrem’e getirdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Yarın için bir şey saklama diye uyarmamış mıydım? Allah her yarının rızkını verir!’ buyurdu.”[551]

4. Hz. Ömer ile İnsanlar Arasında Artan Mal Hususunda Geçen Olay ve Hz. Ali'nin Bu Hususstaki Sözü

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

"(Halife) Ömer radıyallahu anh (bir gün) insanlara, 'Bu ganimet malından arta kalanı ne yapayım?' diye sordu. İnsanlar,

'Ey müminlerin emîri! Seni meşgul ettik, ne ailen ne işin ne de ticaretinle ilgilenebildin. Bu arta kalan senin olsun!' dediler. Ömer radıyallahu anh bana,

'Sen ne diyorsun?' diye sordu.

'Ne yapman gerektiğini söylediler!' dedim. Ömer radıyallahu anh,

'Sen de düşünceni söyle' dedi.

'Kesin bildiğin bir şeyi niye zanna çeviriyorsun?' dedim. Ömer radıyallahu anh,

'Söylediğini ispat etmen gerekir!' dedi."[552]

5. Hz. Ömer'in Zekât Malından Arta Kalanı da İnfak Etmesi

Talha bin Ubeydullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Ömer radıyallahu anha bir yerden bir miktar (zekât) malı geldi. Ömer radıyallahu anh da onu Müslümanlar arasında paylaştırdı. Az bir miktar arttı. Ömer, artan malı ne yapayım diye istişare etti. İnsanlar, 'İhtiyacın olunca kullanırsın' dediler.

Ali radıyallahu anh susmuş, hiç konuşmuyordu. Ömer, 'Ebu'l-Hasan! Neden konuşmuyorsun?' diye sorunca Ali, 'İnsanlar ne yapacağını zaten söyledi' dedi. Ömer, 'Sen de bana fikrini söyle' deyince Ali şöyle dedi:

'Yüce Allah bu zekât malının nereye harcanacağını zaten belirtmiş. Bahreyn'den Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme mal geldiği söylenmişti. Gece olduğundan dolayı o malı Müslümanlar arasında dağıtamamıştı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem o malı dağıtana kadar yüzünde sıkıntının devam ettiğini gördüm.'

Bunun üzerine Ömer, Ali'ye: 'O zaman bu malı kesinlikle sen dağıtacaksın' dedi.

Ali radıyallahu anh malı taksim etti.

(Hadisin ravisi Talha devamla der ki) Bana da o maldan 108 dirhem gümüş düştü.”[553]

6. Peygamber Aleyhisselamın İnfakta Bulunmadığı Malın Yanında Durmasından Rahatsızlık Duyması

Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir gün yanıma geldi. Yüzünün rengi değişmişti. Hastalıktan öyle olmuş diye endişe ettim ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Neden yüzün solmuş?’ diye sordum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Dün bana dinar altın para getirildi. Bu gece dinar altın paralar yatağımın bir köşesinde iken sabahladım. Bundan dolayı rahatsızım’ buyurdu. Bir başka rivayette, *‘Bize bu dinar altın paralar verildi fakat henüz infak etmediğimizden bu hâle düştüm!’* buyurdu.”[554]

7. Peygamber Aleyhisselamın Vefat Edeceği Sırada da İnfak için Çaba Göstermesi

Sehl bin Sa’d radıyallahu anh anlatıyor:

“(Bir gün) Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme yedi dinar altın para verildi. O da bunları Âişe radıyallahu anhâya emanet etti. Hastalanınca *‘Ey Âişe! Bu altınları Ali’ye gönder de (ihtiyaç sahibi kimselere) dağıtsın!’* buyurdu.

Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (rahatsızlığından dolayı) bayıldı. O sırada Âişe radıyallahu anhâ, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemle meşguldü. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ayılıyor ve her defasında Âişe’ye, *‘Bunları Ali’ye gönder!’* diyordu. Âişe de Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile ilgilendiği için paraları Ali’ye gönderemiyordu.

Nihayet o dinar altın paralar, Ali’ye gönderildi. Ali de onları dağıttı.

Peygamber aleyhisselamın pazartesi gecesi hastalığı iyice şiddetlendi. Âişe radıyallahu anhâ, Resûlullah’ın diğer bir hanımına haber göndererek bir kandil getirmesini istedi.

Âişe radıyallahu anhâ devamla diyor ki: O gün kandile konulmak üzere bize bir simtar yağ hediye edildi. O gece Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin hastalığının iyice şiddetlendiği geceydi."[555]

8. Ne Kadar Çok Olursa Malı İnfak Etmek

Ubeydullah bin Abbâs[556] radıyallahu anh anlatıyor:

"Ebû Zerr radıyallahu anh bana,

'Ey kardeşimin oğlu! Ben (bir gün) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bulunuyordum. O sırada Peygamber aleyhisselamın elini tutmuştum... Bana, *'Ey Ebû Zerr! Uhud dağı kadar altın ve gümüşüm olsa ölmeden önce hepsini Allah yolunda harcamak/infak etmek isterim. Allah ile karşılaştığımda bir kırat kadar dahi altınımın olmasını istemem'* buyurdu. Ben de 'Ey Allah Resûlü! Bir kantar altının olsa da mı dağıtırdın?' diye sordum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ey Ebû Zerr! Ben en azını diyorum, sen ise en çoğunu diyorsun. Ben ahireti istiyorum, sen ise dünyayı istiyorsun. Evet, bir kırat dahi bırakmazdım'* buyurdu' dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu sözü üç defa tekrar etti."[557]

9. Malın Zekâtını Vermede Hassasiyet Göstermek

Gazvân bin Ebî Hâtim rahimehullah (uzunca naklettiği hadisin bir bölümünde şunu) anlatıyor:

"(Halife) Osmân radıyallahu anh, Kâ'b (el-Ahbâr)'a: 'Ey Ebû İshâk! Ne dersin? Bir malın zekâtı verilirse artık o malda sahibi için bir sakınca var mıdır?' diye sordu.

Ka'b, 'Hayır, (artık bir sakınca kalmamıştır)' cevabını verdi.

Bunun üzerine (ailenin ihtiyacı dışında mal biriktirmeye taraftar olmayan) Ebû Zerr radıyallahu anh, ayağa kalktı. Beraberinde bir asası vardı. Onunla Ka'b'ın iki kulağı arasına (hafifçe) vurup şöyle dedi:

'Ey Yahudi kadının oğlu! Sen, kişi malının zekâtını verse artık malında bir hak olmadığını iddia ediyorsun. Oysa Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

'Onlar kendileri de sevip istedikleri hâlde yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler.' (İnsân suresi, 76/8),

'İsteyene ve yoksun kalmışa mallarından belli bir hak tanıyanlar...' (Meâric suresi, 70/24-25)

Ebû Zerr radıyallahu anh bunları ve Kur'an'dan bunlara yakın ayetleri okumaya başladı."[558]

10. Hz. Ebû Bekir'in İnfakta Herkesten Önde Olması

Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sadaka vermemizi emretti. Tam da malımın olduğu bir zamana denk gelmişti. Kendi kendime, 'Eğer infak etmede Ebû Bekir'i geçeceksem bugün geçerim!' dedim.

Bunun üzerine malımın yarısını alıp sadaka olarak Peygamber aleyhisselama getirdim. Resûlullah, *'Ailene ne bıraktın?'* diye sordu. Ben de 'Onlara da (bir şeyler) bıraktım!' dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'Onlara ne bıraktın?'* diye tekrar sordu.

'Bunun aynısını bıraktım!' dedim.

Derken Ebû Bekir, malının hepsini (infak olarak) alıp geldi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ey Ebû Bekir! Ailene ne bıraktın?'* diye sordu. Ebû Bekir, 'Onlara Allah'ı ve resûlünü bıraktım!' diye cevap verdi. Ben de kendi kendime,

'Ebû Bekir'i asla geçemeyeceğim!' dedim.[559]

11. Bir Sahabenin Semiz Devesini Zekât için Vermesi

Übeyy bin Kâ'b radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sadaka toplamak için beni göndermişti... Derken bir adama uğradım, malını topladığında zekâta elverişli, bir yaşını henüz yeni doldurmuş bir deve gördüm. Ona,

'Bu deveyi zekât olarak ver!' dedim. Mal sahibi,

'Bu deve ne süt verir ne de sırtında bir şey taşınır. Fakat şu devem genç, iri, besilidir; onu al!' dedi. Ben de adama,

'Almakla emrolunmadığım müddetçe onu almam. Bak, Peygamber! Sana da yakındır. Eğer bana arz ettiğini ona da arz etmek istersen gidebilirsin. Şayet Resûl-i Ekrem onu vermeni kabul ederse ben de kabul ederim, o etmezse ben de kabul etmem!' dedim. Adam,

'Tamam, gideceğim!' dedi.

Bana gösterdiği devesini alıp benimle beraber yola çıktı ve Resûlullah'ın yanına vardık. Adam şöyle konuştu:

‘Ey Allah’ın Resûlü! Senin elçin bana gelip malımın zekâtını almak istedi. Allah’a andolsun! Bundan önce ne Allah Resûlü ne de onun gönderdiği elçi, hiç zekât almaya gelmemişti. Elçi için mallarımı topladım, vermem gereken hayvanın henüz bir yaşını doldurmuş deve olduğunu söyledim. Bu devenin ne sütü var ne de sırtında bir şey taşınabilir... Buna mukabil ben alması için ona iri ve genç bir deve arz ettim fakat kabul etmedi. Ey Allah’ın Resûlü! Elçiye arz ettiğim, işte bu sana getirdiğim devedir!’

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Vermen vacip olan, elçinin dediği devedir. Fakat hayır işleyip daha fazla vermek istersen Allah sana mükâfatını verir ve biz de onu kabul ederiz’ buyurdu.

Adam da ‘İşte arz ettiğim iri deve budur, bunu alın!’ dedi.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de onun alınması için emir verdi ve adamın malının bereketli olması için ona dua etti. [560]

12. Hz. Âişe ile Kız Kardeşi Esmâ’nın Cömertliği

Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Âişe ile Esmâ’dan -radıyallahu anhüm- daha cömert kadın görmedim. İkisinin de cömertliği farklıdır; Âişe az az toplar, yanında bayağı toplanınca yoksullara taksim ederdi... Esmâ ise hiçbir şeyi yarına bırakmaz, hemen dağıtırdı.”[561]

13. Muâz bin Cebel’in Mallarını İnfak Etmekte Çok Cömert Davranması

Abdurrahmân bin Abdullah bin Kâ’b bin Mâlik yoluyla babası Abdullah bin Kâ’b bin Mâlik rahimehullah anlatıyor:

“Muâz bin Cebel radıyallahu anh cömert, genç, yakışıklı ve kavminin en faziletlilerindendi. Yanında hiçbir şey bırakmaz, hemen dağıtırdı. Öyle borçlandı ki ödemeleri tüm malını kapladı. Peygamber aleyhisselama geldi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem alacaklılardan borçlarını biraz indirmelerini istedi fakat alacaklılar kabul etmedi.

Eğer alacaklılar, birinin borcunu birinden dolayı terk edecek olsalardı Muâz bin Cebel'in borcunu Resûl-i Ekrem'den dolayı indirirlerdi. Peygamber de Muâz bin Cebel'in tüm malını satıp borçlarını kapattı. Muâz bin Cebel'in hiçbir şeyi kalmadı. Mekke'nin fethi senesinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, onu (maddî açıdan) toparlanması için Yemen'e zekât memuru olarak gönderdi.

Muâz bin Cebel radıyallahu anh, Yemen'de zekât memuru olarak uzun zaman kaldı. Allah'ın malında ilk ticaret yapan kişi odur ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat edene kadar orada kalmıştır. Peygamber vefat ettikten sonra Ömer, Ebû Bekir'e (Muâz bin Cebel'i kastederek) 'Bu adama birini gönder de maişetine yetecek kadarını ona bırak, geri kalanını ise ondan al' dedi. Ebû Bekir,

'Toparlansın diye oraya onu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem gönderdi. Onun verdiği müstesna, ondan hiçbir şey alamam!' dedi.

Ebû Bekir radıyallahu anh, Ömer'in dediğini yapmayınca kendisi Muâz bin Cebel'in yanına gitti ve ona yapması gereken şeyi söyledi. Muâz bin Cebel, 'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem beni buraya toparlanayım diye gönderdi, dediğini yapmayacağım!' karşılığını verdi.

Bir zaman sonra Muâz bin Cebel, Ömer ile karşılaştı ve ona, 'Sana itaat edeceğim, bana emrettiğini yapacağım. Rüyada gördüm; suyun ortasında çetin bir yerdeydim, boğulacağımdan korktum ve beni sen kurtardın ey Ömer!' dedi.

Muâz bin Cebel radıyallahu anh, Ebû Bekir'in yanına geldi. Ona, olup bitenleri anlattı. Kırbacına kadar ne varsa her şeyi açıkladığına, hiçbir şeyi gizlemediğine dair yemin etti. Ebû Bekir radıyallahu anh da 'Vallahi senden hiçbir şey almayacağım, hepsini sana hediye ettim!' dedi. Ömer radıyallahu anh,

'İşte şimdi bu mal helal ve güzel oldu!' dedi.

Muâz bin Cebel radıyallahu anh da bu olaydan sonra Şam bölgesine gitmek üzere yola çıktı."[562]

14. Muâz bin Cebel'in Cömertliği

Ebû Vâil yolundan gelen bir rivayette ise Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat ettiğinde insanlar Ebû Bekir'i halife seçti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (vefat etmeden önce) Muâz bin Cebel'i radıyallahu anh Yemen'e göndermişti.

Ebû Bekir radıyallahu anh, hac mevsiminde Ömer başkanlığında insanları hacca gönderdi. Ömer radıyallahu anh Mekke'de Muâz bin Cebel ile karşılaştı. Muâz bin Cebel radıyallahu anhın yanında birçok köle vardı. Ömer radıyallahu anh ona,

'Bunlar nedir?' diye sordu. Muâz bin Cebel,

'Bu köleler bana, şunlar da Ebû Bekir'e hediye edildi!' dedi. Ömer radıyallahu anh,

'Bence sen hepsini Ebû Bekir'e ver!' dedi.

Ertesi gün olunca Muâz bin Cebel,

'Ey Ömer bin Hattâb! Bu gece bir rüya gördüm. Ben tam ateşe düşecektim ki beni arkadan, elbisemden tuttun. Bu rüya sana itaat edeyim diye bana gösterildi!' dedi.

Bunun üzerine Muâz bin Cebel, kölelerin hepsini Ebû Bekir'e getirdi ve 'Bunlar bana, şunlar da sana hediye edildi!' dedi. Ebû Bekir radıyallahu anh da 'Sana hediye edilenleri sana teslim ediyoruz!' diye karşılık verdi.

Muâz bin Cebel radıyallahu anh namaz kılmak için (mescide) çıkmıştı. Bir de baktı ki o köleler Ebû Bekir'in arkasında namaz kılıyorlar. Muâz bin Cebel onlara, 'Kim için namaz kılıyorsunuz?' diye sordu. 'Allah Teâlâ için!' diye cevap verdiler. Muâz bin Cebel radıyallahu anh,

'O zaman sizler Allah'ın kullarısınız!' dedi ve hepsini hürriyetine kavuşturdu."[563]

C. KİŞİNİN SEVDİĞİ ŞEYDE İNFAKTA BULUNMASI

1. Hz. Ömer'in Hayber'deki Arazisini İnfak Etmesi

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Ömer radıyallahu anh, Hayber’de bir araziye sahip oldu. Derken Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme geldi ve ‘Hayatımda sahip olmadığım kadar güzel bir araziye sahip oldum. O arazi hakkında ne yapmamı emredersin?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘İstersen mülkü sende kalır, gelirini de vakfedersin’ buyurdu.

Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh araziyi aslı (bir başkasına) satılmamak, hibe edilmemek, miras olmamak şartıyla fakirlere, akrabalara, kölelere, mücahidlere ve misafirlere sadaka verdi (vakfetti). Ayrıca sorumlu idarecinin de maruf bir şekilde o araziden yemesinde ve israfa kaçmadan dostuna yedirmesinde bir sakınca olmadığını belirtti.”[564]

2. Ebû Talha’nın Arazisini İnfak Etmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Ebû Talha radıyallahu anh, Medineli ensar içerisinde en çok hurmalıklara sahip olan kimse idi. En çok sevdiği arazisi ise Beyruhâ’daki hurmalığı idi. Burası Mescid-i Nebî’nin karşısında idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem o hurmalığa girer ve içindeki güzel sudan içerdi.

‘Sevdiğiniz mallarınızdan Allah yolunda harcamadıkça/infak etmedikçe ‘fazilet’ mertebesine ulaşamazsınız’ (Âl-i İmrân suresi, 3/92) ayeti nazil olunca Ebû Talha radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem’e gitti ve şöyle dedi:

‘Ey Allah’ın Resûlü! Allah, *‘Sevdiğiniz mallarınızdan Allah yolunda harcamadıkça/infak etmedikçe ‘fazilet’ mertebesine ulaşamazsınız’* (Âl-i İmrân suresi, 3/92) buyuruyor. Benim en çok sevdiğim malım ise Beyruhâ’daki hurmalığımdır. O hurmalığım Allah için hayrım olsun. Onun hayrını ve meyvesini Allah katında alacağımı umuyorum. Ey Allah’ın Resûlü! Bu arazimi Allah’ın istediği yerde kullan!’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Bu çok kazançlı bir mal, bu çok kazançlı bir mal!’* buyurdu.”[565]

3. Zeyd bin Hârise’nin Atını İnfak Etmesi

Muhammed bin Münkedir rahimehullah anlatıyor:

“Yüce Allah’ın, *‘Sevdiğiniz mallarınızdan Allah yolunda harcamadıkça/infak etmedikçe ‘fazilet’ mertebesine ulaşamazsınız’* (Âl-i İmrân suresi, 3/92) ayeti nazil olunca Zeyd bin Hârise radıyallahu anh, ‘Şible’ adındaki atını alıp geldi. Bütün mal varlığı içerisinde en çok bu atını severdi. Peygamber aleyhisselama,

‘Bu at sadakam olsun’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de (onun sadakasını) kabul etti. Üsâme bin Zeyd’i bu ata bindirdi... Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Zeyd bin Hârise’nin arzusunun bu olduğunu onun yüzünden anlamıştı. Daha sonra Zeyd bin Hârise’ye,

‘Muhakkak ki Allah senin sadakanı kabul etti’ buyurdu.”[566]

D. MÜSLÜMAN’IN MUHTAÇ OLMASINA RAĞMEN İNFAK ETMESİ

1. Peygamber Aleyhisselamın İhtiyaç Duymasına Rağmen Giydiği Hırkayı İnfak Etmesi

Sehl bin Sa’d radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir kadın Peygamber aleyhisselama bir hırka getirdi -Sehl bu hırkanın yünden ve astarlı bir hırka olduğunu söyler- ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bu hırkayı giymen için getirdim’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hırkayı aldı ve ihtiyacı olduğu için giydi. Sahabeden biri o hırkayı gördü ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bu hırka ne güzel! Bana verir misin?’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Tabii ki veririm’ buyurdu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalktığında sahabeler o adamı kınayıp ‘Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ihtiyacı için o hırkayı aldığını görmene rağmen istemekle hiç de güzel etmedin. Biliyorsun ki Peygamber aleyhisselamdan ne istense yok demez’ dediler. O sahabe,

‘Allah’a yemin ederim ki O’ndan bunu istemekteki amacım, sırf O’nun giydiği bir şeyle bereketlenmekti. Umulur ki bu hırka ile kefenlenirim’ dedi.”[567]

2. Ebû Akîl'in İhtiyaç Sahibi Olmasına Rağmen İnfakta Bulunması

Ebû Akîl radıyallahu anh anlatıyor:

"Ebû Akîl radıyallahu anh, iki ölçek hurma karşılığı sırtıyla (başkalarına) odun çekiyordu. (Kazanç sağladığı) hurmanın bir ölçeğini ailesine, diğer ölçeğini ise Allah için sadaka veriyordu... (Bir gün) Peygamber aleyhisselama gelip yaptığı bu davranışı anlattı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona,

'Bir ölçek hurmayı sadaka olan malın içine dök!' buyurdu. Münafıklar Ebû Akîl radıyallahu anh ile dalga geçip 'Bu adamın yaptığı bir ölçek hurmanın Allah için ne faydası var?' diyorlardı.

Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti indirdi:

'Sadakalar hususunda mü'minlerden gönüllü verenleri ve güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya; Allah işte onları maskaraya çevirmiştir ve onlar için elem verici azap vardır.' (Tevbe suresi, 9/79)"[568]

3. Ensardan Bir Sahabenin Kıssası

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir adam Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldi ve 'Çok yoksulum. Bana (yiyecek) bir şeyler verir misin?' dedi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, hanımlarından birine (evde bir şeyler olup olmadığı sordurmak maksadıyla) haber gönderdi. Hanımı, 'Seni hak din ile gönderen Allah'a yemin ederim ki yanımda sudan başka hiçbir şey yok!' dedi.

Sonra başka bir hanımına haber gönderdi. O da aynısını söyledi. Nihayet tüm hanımları aynı şekilde cevap verdiler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (sahabelere), *'Kim bu adamı bu gece misafir ederse Allah ona rahmet eder'* buyurdu.

Bunun üzerine ensardan bir kişi ayağa kalktı ve 'Ben (onu misafir ederim), ey Allah'ın Resûlü!' dedi.

Sahabe, (ihtiyaç sahibi) o kişiyi alıp evine götürdü ve hanımına, 'Evde yiyecek bir şey var mı?' diye sordu. Hanımı, 'Hayır, sadece çocuklarımın yiyeceği var' diye cevap verdi. O kişi hanımına, 'Çocukları bir şeylerle oyala, yemek istediklerinde ise onları uyut. Misafirimiz içeri girince ışığı kapat ki bizim de onunla beraber yediğimizi sansın' dedi.

Başka bir rivayette ise 'Yemek yemeğe başlayınca kalk, ışığı kapat' dedi.

Yemeğe oturdular, misafir yemeğini yedi. Sahabe, hanımıyla beraber aç olarak geceyi geçirdi. Sabahın erken vaktinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gittiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sahabeye dönerek *'Allah misafirinize yaptığınız muameleden çok memnun kaldı'* buyurdu.

Bir rivayette şu ziyade ifade var: '...Bunun üzerine şu ayet nazil oldu:

'*Kendileri zaruret içinde ihtiyaç sahibi bulunsalar bile başkalarını tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar, kurtuluşa erenlerdir.'* (Haşr suresi, 59/ 9)"[569]

4. Yedi Ev Kıssası

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Sahabenin başkasını kendine tercih etmesinden dolayı pişirilmiş bir koyun başı, tam yedi ev gezdi. Hâlbuki hepsi de ona muhtaçtı. Sonunda o koyunun başı, ilk eve geri döndü."[570]

E. KİM ALLAH'A ÖDÜNÇ VERİR?

1. Ebû Dahdâh'ın Bahçesini Cennette Bir Hurma Bahçesi Karşılığı Satması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir sahabe (bir gün) Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme gelerek 'Ey Allah'ın Resûlü! Filanca adamın hurma bahçesi var. Ona söyle de bahçesinde ev yapmama müsaade etsin' dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bahçe sahibine,

'Cennetteki bir hurma bahçesi karşılığı bu bahçeni ona ver' buyurdu.

O adam bu teklifi kabul etmedi.

Ebû Dahdâh radıyallahu anh geldi ve hurma bahçesinin sahibine, ‘Bu bahçeni evime mukabil bana sat’ diye teklif etti.

Adam teklifi kabul edip öyle yaptı. Ebû Dahdâh radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme geldi ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bu hurma bahçesini evime mukabil satın aldım. Bu bahçeyi sana verdim... Sen de al, bu bahçeyi o adama ver’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *‘Ebû Dahdâh’ın cennetteki bahçesi ne verimli, ne büyüktür!’* buyurdu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu sözü birkaç defa tekrar etti...

Bunun üzerine Ebû Dahdâh radıyallahu anh, hanımının yanına geldi, ‘Ey Ümmü Dahdâh! Evden çık! Bu evi cennette verilmek üzere bir bahçe karşılığı sattım!’ dedi. Hanımı,

‘Kazançlı bir alışveriş olmuş!’ dedi (veya buna yakın bir şey söyledi.)”[571]

F. İSLAM UĞRUNDA İNFAKTA BULUNMAK

1. İnsanların Müslüman Olması için İnfakta Bulunmak

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemden İslam uğruna ne istenirse hemen onu verirdi. Derken bir adam geldi. Peygamber aleyhisselamdan bir şeyler istedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, iki dağ/vadi arasındaki birçok koyunun ona verilmesi talimatını verdi. Adam kavmine döndü ve ‘Ey kavmim! Müslüman olunuz! Çünkü Muhammed fakirlikten korkmadan aklınızın alabildiğince veriyor’ dedi.”

Bir rivayette ise şu ziyade ifade vardır: “…Bir kişi Peygamber aleyhisselama dünya malı almak için gelir. Bir gece kalmaz. Bir de bakar ki o kimse için din; dünya ve dünyanın içindeki her şeyden daha sevimli, daha değerli olmuştur.”[572]

G. CİHAD İÇİN İNFAKTA BULUNMAK

1. Hz. Ebû Bekir’in İnfakta Bulunması

Esmâ binti Ebî Bekir radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hicret için (Mekke’den Medine’ye) yola çıktığında Ebû Bekir de onunla beraber çıktı. Ebû Bekir radıyallahu anh, parasının hepsini yanına almıştı. 5.000 (veya 6.000) dirhem gümüş parası vardı. Derken dedem Ebû Kuhâfe yanımıza geldi. Gözü görmüyordu. (O sırada daha hicret etmemiştik.) Bize,

‘Vallahi Ebû Bekir servetini kendisiyle beraber alıp götürmekle sizi üzdü’ dedi. Ben de ‘Hayır! Ebû Bekir bize çok mal bıraktı’ dedim.

Birkaç taş alıp babamın parasını evin içinde koyduğu deliğe bıraktım, üzerine bir de elbise örttüm, sonra dedemin elini tutup üzerine koydum ve ‘Dedeciğim! Elinle bu paralara bir dokun!’ dedim. Dedem elini taşların üstüne koydu ve ‘Eğer size bu kadar para bıraktıysa o zaman bir sorun yok. Bu size yeter!’ dedi.

Vallahi babam (hicret ederken) bize hiçbir şey bırakmamıştı. Sadece yaşlı dedemi teskin edeyim diye böyle demiştim.”[573]

2. Hz. Osmân’ın İnfakta Bulunması

Abdurrahmân bin Habbâb es-Sülemî radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir hutbe verdi ve usre[574] ordusu için (sahabeleri) infak etmeye teşvik etti. Osmân radıyallahu anh, ‘Teçhizatı ve yükü ile beraber yüz deve infak ettim!’ dedi.

Sonra (bulunduğu yerden) bir basamak indi, yine (sahabeleri) infak etmeye teşvik etti. Osmân yine ‘Ayrıca teçhizatı ve yükü ile beraber yüz deve daha infak ettim!’ dedi.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin hayret ederek elini salladığını gördüm. Sonra da *‘Bundan sonra Osmân’ın bir şey yapması gerekmez. Çünkü bu amel ona yeterlidir’* buyurdu.”[575]

3. Hz. Osmân’ın Tebük Gazvesine Yaptığı İnfak

Abdurrahmân bin Semüre radıyallahu anh anlatıyor:

“Osmân, (Tebük gazvesi için) usre ordusu hazırlandığında Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme 1000 dinar altın para getirdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, altın dinarları evirip çevirmeye başladı ve:

‘Bugünden sonra Osmân ne yaparsa zararı dokunmaz’ buyurdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu sözünü birkaç defa tekrar etti.”[576]

4. Sahabeden Hakîm bin Hizâm’ın Allah Yolunda Cihada Çıkanlara İnfakta Bulunması

Ebû Hâzim rahimehullah anlatıyor:

“Medine’de Hakîm bin Hizâm radıyallahu anhdan daha çok Allah yolunda malını infak eden duymadık.

(Bir gün) iki bedevi, Medine’ye geldi. Allah yolunda cihad etmek üzere kimin kendilerini donatacağını sordular. Halk, onları Hakîm bin Hizâm’a yönlendirdi. Bu iki bedevi Müslüman onun evine geldi. Hakîm bin Hizâm onlara, ‘Ne istiyorsunuz?’ diye sordu.

Onlar da isteklerini söylediler. Hakîm bin Hizâm, ‘Acele etmeyin. Bekleyin, geliyorum’ dedi.

Hakîm bin Hizâm Mısır’dan getirilen elbiseler giyerdi. Bunlar sanki 4 dirhem gümüş değerinde ince elbiselerdi. Elinde asası ve iki kölesiyle beraber evden çıkar ve ne zaman bir çöplük ve süprüntü atılan yerde, bir devenin teçhizatına yarayan deri parçası görse hemen asasının ucuyla onu alır, tozunu çırpar ve kölelerine, ‘Bunları teçhizat için olan eşyaların içine koyun’ derdi.

Hakîm bin Hizâm radıyallahu anh bununla meşgul iken bedevilerden biri diğerine,

‘Yazıklar olsun! Bizi kurtar! Vallahi bu adamın yanında kuru deri parçalarından başka bir şey yok’ dedi. Arkadaşı da ‘Yazıklar olsun! Acele etme, bekle bakalım’ diye karşılık verdi.

Beraber çarşıya çıktılar. Hakîm bin Hizâm iki güzel, besili ve hamile deveye baktı. Onları ve teçhizatlarını satın aldı. Sonra kölelerine, ‘Bu deri parçalarıyla kendi savaş teçhizatınızı onarın’ dedi.

Aldığı iki deveyi yiyecek, buğday ve yağ ile donattı. Sonra develere yemlerini verdi ve onları bu iki adama verdi. Bedevilerden biri arkadaşına,

‘Vallahi bugüne kadar eski deri parçalarını toplayan birinden hayırlı bir şey görmemiştim’ dedi.”[577]

5. Kendisine Ait Evi Satarak İnfakta Bulunan Sahabe

Hakîm bin Hizâm radıyallahu anh anlatıyor:

“Hakîm bin Hizâm radıyallahu anh kendisine ait olan Dârü’n-Nedve binasını Muâviye’ye 60.000 dirhem paraya sattı. Ona,

‘Vallahi Muâviye seni aldattı’ dediler. Hakîm bin Hizâm ise şöyle söyledi:

‘Vallahi ben bu evi cahiliye döneminde bir küp şarap karşılığı satın almıştım. Sizi şahit tutarım ki o ev şimdi mücahid, fakir ve köleler için kullanılacaktır. Hangimiz aldatıldık?’ Bir rivayette 100.000’e satmıştır.”[578]

6. Peygamber Aleyhisselamın Hanımı Zeyneb Binti Cahş ile Diğer Hanım Sahabelerin İnfakta Bulunması

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Siz hanımlarımdan bana en erken ulaşacak olan, eli en uzun olandır’* buyurdu.

Bunun üzerine biz de ellerimizi yan yana getiriyor, hangimizin eli daha uzun diye bakıyorduk. Eli en uzun (en cömert) olan Zeyneb binti Cahş idi. Çünkü Zeyneb binti Cahş radıyallahu anhâ kendi eliyle çalışıyor ve sadaka veriyordu.

(Âişe radıyallahu anhâ devamla anlatıyor) Peygamber vefat ettikten sonra bir evde toplandığımızda ellerimizi duvarda uzatıyor, hangimizin eli daha uzun diye kontrol ediyorduk. Zeyneb binti Cahş vefat edene kadar biz böyle yapmaya devam ettik. Zeyneb binti Cahş kısa boylu biriydi. Zeyneb’in vefatından sonra anladık ki Resûlullah’ın kastettiği, sadaka vermede eli uzun olandı. Zeyneb binti Cahş el işlerinde hünerli bir kadındı. Derileri tabaklar, diker ve bunları Allah yolunda sadaka verirdi.”[579]

7. Hz. Ömer’in Muhtaç Duruma Düşen Bir Sahabenin Kızının ve Torunlarının Mağduriyetlerini Gidermesi

Eslem rahimehullah anlatıyor

“Ben (bir gün halife) Ömer ile beraber çarşıya çıktım. Genç bir kadın Ömer’in yanına geldi, şöyle dedi:

‘Ey müminlerin emîri! Kocam öldü ve arkasında küçük çocuklar bıraktı. Çocuklar, atın üzerinde duramayacak kadar küçükler. Herhangi bir ekinimiz ve sütümüz de yok. Kıtlıktan yok olup gideceklerinden endişe ediyorum. Ben Hufâf bin Îymâ el-Gıfârî’nin kızıyım. Babam Hudeybiye anlaşmasında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bulunmuştu.’

Bunun üzerine (halife) Ömer radıyallahu anh, yerinden ayrılmadan o kadının yanında durdu ve ‘Bu ne büyük bir şeref!’ dedi.

Sonra o mahalde bağlı olan (kendisine/devlete ait) besili bir devenin yanına gitti. O devenin heybesine yiyecek dolu iki torba ve kıyafetler koydu. Sonra devenin yularını kadına verdi ve ‘Bununla geçinin. Bunlar bitmeden Allah size daha hayırlısını verecektir!’ dedi. Bunun üzerine bir adam,

‘Ey müminlerin emîri! Ona çok verdin!’ dedi. Ömer radıyallahu anh,

‘Annen matemini tutsun! Bu kadının babası Hudeybiye barış anlaşması sırasında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bulunmuş. Vallahi bu kadının babası ve kardeşini gördüm; bir müddet tek başlarına bir kaleyi muhasara altına aldılar ve sonra biz o kaleyi fethettik, onların ganimet paylarına ortak olup istifade ettik!’ cevabını verdi.”[580]

8. Abdullah ibni Ömer’in İhtiyacı Olmasına Rağmen İnfakta Bulunması

Nâfi rahimehullah anlatıyor:

“Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh (bir gün) hasta iken canı üzüm istedi. Ben de gidip ona bir dirhem gümüş paraya bir salkım üzüm aldım. Sonra getirip önüne koydum. Bu sırada bir dilenci, Abdullah ibni Ömer’e gelip kapının önünde durdu ve bir şeyler istedi. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh,

‘Elindeki üzümü o adama ver’ dedi.

‘O üzümden biraz ye de tadına bak!’ dedim. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh,

‘Hayır, o üzümü adama ver!’ dedi.

Ben de üzümü adama verdim.

Sonra o üzümü o adamdan bir dirhem gümüş paraya geri satın aldım. Onu Abdullah ibni Ömer'e getirdim ve o elinin içine koydum.

Dilenci tekrar geri geldi. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh, 'Üzümü ona ver' dedi. Ben de 'Bari onun tadına bak. Ondan biraz ye!' dedim. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh,

'Hayır, onu o adama ver!' dedi.

Ben de üzümü dilenciye verdim. Dilenci devamlı gelip yine istiyordu. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh da her defasında üzümün ona verilmesini emrediyordu. Nihayet üçüncü veya dördünce seferinde dilenciye,

'Yazıklar olsun, (yaptığın şeyden) utanmıyor musun?' dedim.

Sonra ondan o üzümü bir dirhem gümüş paraya satın aldım, Abdullah ibni Ömer'e getirdim ve o da onu yedi."[581]

9. Osmân bin Ebi'l-Âs'ın İnfakta Bulunması

Ebû Nadre rahimehullah anlatıyor:

"Ben zilhicce ayının onuncu gününde Osmân bin Ebi'l-Âs radıyallahu anhın yanına geldim. Onun bir evi vardı, orayı sadece sohbet etmek için ayırmıştı. Yanından bir koç geçti. Koçun sahibine,

'Bunu kaça satın aldın?' diye sordu. Adam, 'On iki dirhem gümüşe satın aldım!' cevabını verince ben, 'On iki dirhem gümüş param olsaydı onunla bu koçu satın alır, kurban eder ve aileme yediririrdim!' dedim.

Bu sırada (yerimden) kalktığımda (ne yapıp yapmadığını görmek için) Osmân bin Ebi'l-Âs'ı takip ettim... Sonra (onun yanından kalkıp evime) geldim. Osmân bin Ebi'l-Âs'ın elçisi, içerisinde elli dirhem gümüş olan bir keseyi peşimden gelip bana verdi. Onun verdiği bu gümüş paralardan daha bereketli para görmedim. O verdiği paralardan dolayı hayrını kazandı ve ben de ihtiyacımı giderdim."[582]

10. Hz. Âişe'nin İftarlık Ekmeğini Bir Fakire İnfakta Bulunması

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Bir fakir (bir gün) Âişe’den bir şey istedi. Bu sırada Âişe oruçlu idi. Fakat evinde ekmekten başka hiçbir şey yoktu. Bir cariyesine, ‘O ekmeği o fakire ver!’ dedi. Câriye, ‘İftar edeceğin bir şey kalmaz!’ diye uyardıysa da Âişe, ‘Ekmeği ona ver!’ diye ısrar etti.

Câriyesi de verdi. Gece olunca ehl-i beytten biri (veya bir başkası) bize bir koyun ve ekmek hediye etti. Âişe beni çağırdı ve ‘Bundan ye. Çünkü bu, o verdiğin ekmekten daha hayırlıdır’ dedi. [583]

H. MUHTAÇLARA İNFAKTA BULUNMAK

1. İhtiyaç Sahibi Misafirlere İnfakta Bulunmak

Nu’mân bin Mukarrin radıyallahu anh anlatıyor:

“Biz Müzeyne kabilesinden 400 adamla beraber Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldik. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bize talimatlar verdi. Derken topluluktan biri, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Azık için yiyeceğimiz yok!’ dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ömer radıyallahu anha:

‘Onlara azık ver!’ buyurdu. Ömer radıyallahu anh,

‘Yanımda az bir hurmadan başka bir şey yok. Bunun da onlara yeteceğini sanmıyorum’ deyince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Götür, onlara (sendeki o az hurmadan) azık ver’* buyurdu.

Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh bizi alıp yukarı kata çıkardı. İçinde genç deve sürüsü gibi hurma öbekleri vardı. ‘İhtiyacınız kadar alın!’ dedi.

İnsanlar da ihtiyaçları kadar aldılar. Ben onların en sonundaydım. Hurma yığınına baktım, hiç hurma eksilmemişti. Hâlbuki (ondan) 400 kişi hurma almıştı.”[584]

2. Gelen Misafirlere İkramda Bulunma Hususunda Hassasiyet Gösterilmesi

Dükeyn bin Saîd el-Has’amî radıyallahu anh anlatıyor:

“Biz 400 süvariyle birlikte Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldik. Ondan yiyecek istedik. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ömer’e,

‘Ey Ömer! Git, onlara yiyecek temin et ve (bir şeyler) ver’ buyurdu. Ömer radıyallahu anh, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Yanımda dört ay boyunca bana ve aileme yetecek miktarda birkaç ölçek kuru hurmadan başka bir şey yok!’ dedi. Ebû Bekir radıyallahu anh,

‘Sen dinle ve itaat et!’ dedi. Ömer radıyallahu anh da ‘İşittim ve itaat ettim (baş üstüne)’ cevabını verdi.

Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh gitti, üst kata çıktı. Odasından bir anahtar çıkardı ve orayı açtı. Topluluğa da ‘İçeri girin!’ dedi.

Onlar da içeri girdiler. Ben içeri giren topluluğun en sonundaydım. Ben de (o birkaç ölçek kuru hurma yığınından) aldım. Bir de baktım ki o kuru hurma yığını aynen duruyordu.”

* Ebû Nuaym der ki: “Bu sahih bir hadistir. Bu olay da (Peygamber aleyhisselamın) peygamberliğinin delillerinden/alametlerinden birisidir.”[585]

I. AÇIKTAN VE GİZLİ VERİLEN SADAKA/ZEKÂT ARASINDAKİ FARK

1. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer’in Bu Hususta Kıssası

Hasan el-Basrî rahimehullah anlatıyor:

“Ebû Bekir es-Sıddîk radıyallahu anh, (bir gün) Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme sadakasını getirdi ve onu gizli şekilde Peygamber aleyhisselama verdi. Sonra da ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bu, benim Allah için (verdiğim) sadakamdır. İleride yine getireceğim’ dedi.

Sonra Ömer radıyallahu anh sadakasını getirdi. Ömer radıyallahu anh sadakasını aşikâr bir şekilde verdi. Ardından ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bu benim sadakamdır. (Verdiğim bu sadaka) Allah katında benim için bir mükâfat olur’ dedi. Bunun üzerine Resûlullah,

‘Ey Ömer! Okunu attın fakat hedefi tam tutmadı (yani yine Ebû Bekir seni geçti). Seninle Ebû Bekir’in sadakası birbirinden farklı olduğu gibi sözleriniz arasında da fark var’[586] buyurdu.”[587]

İ. ALLAH YOLUNDA VERİLEN HEDİYELER

1. Abdullah ibni Abbâs'ın Hediyenin Fazileti Hakkındaki Sözü

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Müslümanlar'dan bir aileye bir ay, bir hafta veya Allah'ın dilediği kadar bakmam, benim için ikinci defa hac yapmaktan daha iyidir. Allah rızası için Müslüman kardeşime bir tabak yemek hediye etmem, benim için Allah yolunda infak ettiğim 1 dinar altın paradan daha hayırlıdır."[588]

J. YEMEK YEDİRMENİN FAZİLETİ

1. Hz. Ali'nin Yemek Yedirmenin Fazileti Hakkındaki Sözü

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

"Arkadaşlarımı davet edip onlara bir miktar yemek ikram etmem, benim için pazara çıkıp bir köle alıp azat etmekten daha hayırlıdır."[589]

2. Enes bin Mâlik'in Yemek Yedirmeyle İlgili Sözü

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Enes bin Mâlik hastalanınca insanlar onu ziyaret etmek için geldiler. Enes bin Mâlik radıyallahu anh,

'Ey cariye! Arkadaşlarımıza ekmek parçası dahi olsa bir şeyler getir. Çünkü ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin, *'Güzel ahlakî özellikler cennete götüren amellerdendir!'* diye buyurduğunu işittim' dedi."[590]

3. Selmân el-Fârisî'nin Misafire Yemek İkramındaki Cömertliği

Şakîk bin Seleme rahimehullah anlatıyor:

"Ben, bir arkadaşımla birlikte Selmân el-Fârisî'nin yanına girdim. Selmân el-Fârisî radıyallahu anh, 'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem misafire güzelini yapıp külfete girmekten alıkoymasaydı sizin için çok külfete girerdim' dedi.

Sonra ekmek ve tuz alıp ikram etti. Arkadaşım, 'Keşke tuzun içerisinde baharat da olsaydı' dedi.

Bunun üzerine Selmân el-Fârisî radıyallahu anh matarasını gönderip rehin bıraktı ve onun karşılığında (misafirine) baharat getirtti. Yemek yedikten sonra arkadaşım, 'Bize bahşettiği rızık için kanaat veren Allah'a hamd olsun' dedi. Selmân el-Fârisî de 'Eğer rızkınla kanaat etseydin mataram rehin olmazdı' dedi."[591]

K. RESÛLULLAH'IN VE SAHABELERİN YEMEK İKRAM ETMESİ

1. Peygamber Aleyhisselamın Yemek İkram Etmesi

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben (bir gün) evimde/mahallemde oturmaktaydım. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yanımdan geçti. Yanına gitmem için bana işaret etti. Ben de ona doğru kalktım. Elimden tuttu. Birlikte ilerleyip gittik. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hanımlarından birinin olduğu odanın bir bölümüne vardı ve içeri girdi. Akabinde benim de içeri girmeme izin verdi. Ben perdeyle bölünmüş olan kısma girdim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (hanımına),

'Yiyecek var mı?' diye sordu. Orada bulunanlar,

'Evet, var!' dediler.

Üç tabak getirilip Resûlullah'ın önüne konuldu. Resûlullah bir tabak aldı ve önüne koydu. Diğer tabağı da aldı ve onu da benim önüme koydu. Sonra üçüncü tabağı alıp onu ikiye böldü; yarısını kendine ve diğer yarısını da bana verdi. Sonra da *'Katık var mı?'* diye sordu.

'Hayır, biraz sirke var!' dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Sirkeyi getirin, sirke ne güzel katıktır' buyurdu."[592]

2. Hz. Osmân'ın Bu Hususta Kıssası

Abdullah bin Selâm radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Osmân'ın un, yağ ve bal taşıyan deveyi sürdüğünü gördü. Ona,

'Deveyi çöktür!' buyurdu.

Osmân da deveyi çöktürdü... Taştan yapılmış tencereyi istedi. Onun içerisine yağ, bal ve un koydu. Sonra altında ateş yakılmasını emretti. Nihayet yemek iyice pişti ve *'Yiyin!'* buyurdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de yedi. Akabinde *'Bu, İranlılar'ın 'habis' diye adlandırdıkları bir tatlı çeşididir'* buyurdu.[593]

3. Peygamber Aleyhisselamın Yemek İkramında Büyük Bir Tencere Kullanması

Abdullah bin Büsr radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin 'el-Garrâ' isimli bir yemek kabı vardı ki onu (ancak) dört kişi taşıyabilirdi. (Müslümanlar) kuşluk vakti olunca namaz kıldılar. Sonra bu kap, içerisine tirit yemeği konulmuş hâlde getirildi. (Halk) hemen onun etrafında toplandı. (Yemeğin etrafında toplanan Müslümanlar) çoğalınca Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de diz çöküp oturdu. Bunun üzerine (orada bulunan) bir bedevi, (Peygamber aleyhisselama):

'Bu şekilde oturuş(un manası) nedir?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Şüphesiz ki Allah beni mütevazı bir kul olarak yetiştirdi. Zalim ve inatçı olarak yetiştirmedi' diye cevap verdi. Sonra da *'(Haydi, yemeğin) kenarlarından yiyiniz. Bereketin üzerine indiği tepesin(den yemey)i bırakınız'* buyurdu."[594]

4. Hz. Ebû Bekir'in Yemek İkram Etmesi

Abdurrahmân bin Ebî Bekir radıyallahu anh anlatıyor:

"Misafirlerimiz gelmişti. Babam gece vaktine kadar Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile konuşurdu. Derken dışarı çıktı ve 'Ey Abdurrahmân! Misafirlere bir şeyler ikram et!' dedi.

Akşam olunca misafirlere yiyeceklerini getirdik. Fakat onlar, 'Evin reisi gelip bizimle beraber yemek yemedikçe kabul etmeyiz' dediler. Ben de misafirlere, 'Babam sinirli biridir. Eğer yemezseniz bana dayak atar diye korkuyorum!' dedim. Fakat yine yemediler.

Babam geldiğinde onlar hâlâ yemeğe başlamamışlardı. Babam bize, ‘Misafirlerinize yemek verdiniz mi?’ diye sordu. ‘Hayır, vermedik’ dediler. Abdurrahmân’a, ‘Misafirlere yemek verin diye emir vermedim mi?’ dedi. Ben hemen babamdan uzaklaştım. Bana, ‘Ey Abdurrahmân!’ diye seslendi ancak ben uzak durdum, gitmedim. Babam sonra ‘Ey cahil! Sesimi duyuyorsan hemen gel!’ dedi. Gittim ve ‘Vallahi benim bir suçum yok. Bak, misafirler burada. İstersen onlara sor... Ben onlara yemeklerini getirdim fakat onlar sen gelmeden yemeği kabul etmediler!’ dedim.

Babam misafirlere, ‘Neden yemek yemediniz? Vallahi ben bu akşam yemek yemeyeceğim!’ dedi. Onlar da ‘Vallahi sen yemedikçe biz de yemek yemeyiz!’ dediler. Ebû Bekir, ‘Bu gece gibi hayırsız bir gece görmedim. Yazıklar olsun! Neden yemeği kabul etmiyorsunuz?’ dedi ve ‘Yemeği yemem diye ettiğim birinci yemin, şeytandandı. Getirin yemeği!’ diye ekledi. Yemek getirildi. Babam Ebû Bekir besmele çekip yemeğe başladı, misafirler de yedi.

Ertesi gün olunca babam Ebû Bekir, Resûlullah’ın yanına gitti ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Misafirler sözünde durdu, ben ise yeminimi bozup yemek yedim!’ dedi. Sonra olup bitenleri ona anlattı. Resûlullah da *‘Bilakis sen onlardan daha hayırlı, daha seçkinsin’* buyurdu. Babamın bu yemini için bir kefaret verdiğini duymadım.”[595]

5. Hz. Ömer’in Yemek İkram Etmesi

Eslem rahimehullah anlatıyor:

“Eslem rahimehullah, Ömer’e: ‘Zahr’da kör bir deve var!’ dedi. Ömer, ‘O deveyi alın, ehl-i beyte verin de ondan faydalansınlar’ dedi. Ben de ‘O deve kördür!’ dedim. Ömer, ‘O deve diğer develerle beraber otlasın!’ dedi. Ben de ‘Gözü kör, nasıl otlayacak?’ diye sordum. Ömer, ‘Cizye hayvanlarından mı zekât hayvanlarından mıdır?’ diye sordu. Ben de ‘Cizyeden gelen bir hayvandır!’ dedim. Ömer, ‘Vallahi siz yemeği düşünüyorsunuz!’ dedi. Ben de ‘Devenin üstünde cizye mührü var!’ dedim.

Ömer emir verdi ve o deve boğazlandı. Ömer'in yanında dokuz tabak bulunuyordu. Ne zaman meyve veya nefis yiyecekler olsa bu tabaklara koyar, onları Resûlullah'ın hanımlarına gönderirdi. (Peygamber aleyhisselamın hanımı olan) Hafsa'ya -ki Hafsa kendi kızıdır- ise en son tabakta gönderirdi. Eğer eksik kalırsa Hafsa'nın payında eksik kalırdı. Bu devenin etini bu tabaklara doldurdu ve Resûlullah'ın hanımlarına gönderdi. Geri kalan etin de pişirilmesini emretti. Sonra muhacir ve ensarı yemeğe çağırdı."[596]

6. Ebû Şuayb el-Ensârî'nin İkramda Bulunması

Ebû Mes'ûd el-Ensârî radıyallahu anh anlatıyor:

"Ensardan bir sahabe vardı. Kendisine 'Ebû Şuayb el-Ensârî' deniliyordu. Bu sahabenin kasap bir kölesi vardı... Ebû Şuayb el-Ensârî radıyallahu anh bir gün kölesine,

'Bana beş kişilik yemek hazırla. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem dâhil beş kişiyi yemeğe davet edeceğim' dedi.

Bunun üzerine Ebû Şuayb el-Ensârî radıyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber beş kişiyi yemeğe çağırdı. Birisi de onların peşine takıldı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Sen bizi beş kişi olarak yemeğe davet ettin. Fakat bu adam da geldi. Ona ister müsaade edersin ister etmezsin' buyurdu. Ebû Şuayb el-Ensârî radıyallahu anh,

'Ona da müsaade ettim, o da gelsin!' dedi."[597]

7. Hayyât Adlı Sahabenin Hazırladığı Bir Yemeğe Peygamber Aleyhisselamı Davet Etmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Hayyât radıyallahu anh (bir gün) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi yaptığı bir yemeğe davet etti... Ben de Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ile bu yemeğe gitmiştim. Hayyât radıyallahu anh, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme arpadan yapılmış ekmek, kabak ve güneşte kurutulmuş et ikram etti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin tabağın etrafından kabakları yediğini gördüm. O günden beri kabağı sevmeye başladım."[598]

8. Câbir bin Abdullah'ın İkramda Bulunması

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz Hendek savaşında hendek kazıyorduk. Çok sert bir kayaya denk geldik. Sahabeler Resûl-i Ekrem'e başvurarak 'Hendekte çok sert bir kayaya denk geldik' dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Durun, hendeğe ben ineyim'* buyurdu.

Sonra kalktı ve hendeğe indi. Karnında bir taş bağlıydı. Çünkü üç gündür ağzına hiçbir şey koymamıştı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem balyozu alıp kaya parçasına vurdu, kaya toz duman oldu. Ben, 'Ey Allah'ın Resûlü! İzin ver de eve gideyim!' dedim. Gidip eşime, 'Resûlullah'ın dayanılamayacak derecede aç olduğunu gördüm. Evde yiyecek bir şey var mı?' diye sorduğumda eşim, 'Yanımda arpa ve bir oğlak var!' dedi.

Hemen oğlağı kestim, arpayı da hamur yaptım. Sonra eti pişmesi için tencereye koyduk. Hamur kıvamına gelmiş, ateşin üzerinde duran tenceredeki et de pişmek üzereydi.

Sonra Peygamber aleyhisselama geri geldim. 'Ey Allah'ın Resûlü! Az yemeğim var, sen ve bir-iki kişi gelsin' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, '*Yemek ne kadar?'* diye sordu. Ben de anlattım. Resûlullah, *'İyi, çokmuş. Hanımına söyle, ben gelmeden yemeği ateşten, ekmeği de tandırdan almasın'* deyip sahabelere de *'Kalkın'* buyurdu.

Muhacir ve ensar kalktı. Câbir bin Abdullah radıyallahu anh hanımının yanına vardığında ona, 'Resûlullah, muhacir, ensar ve beraberindekilerle beraber geldi!' dedi. Hanımı ise 'Sana yemeğin ne kadar olduğunu sordu mu?' deyince 'evet' dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sahabelere, *'İçeri girin fakat izdiham yapmayın'* buyurdu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ekmeği parçalıyor, üzerine eti koyuyor, sonra tencere ve tandırın üstünü kapatıyordu. Ashaba ikram ediyor, sonra geri geliyordu...

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem durmadan ekmek parçalıyor, kepçe ile et alıp sahabelere veriyordu. Böylece hepsi doydu, geriye yemek de arttı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bu geri kalanını da siz yiyin ve başkalarına da verin. Çünkü insanlar açlık içindeler' buyurdu."[599]

9. Câbir bin Abdullah'ın Hanımının Misafirlere İkramdaki Fedakârlığı

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, (Hendek savaşı sırasında hendek kazan sahabelere) seslendi ve *'Ey hendekte çalışanlar! Câbir yemek yapmış, bizi yemeğe çağırıyor!'* buyurdu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana, *'Ben gelmeden tencerenizi ateşten indirmeyin, hamurunuzu da ekmek yapmayın'* buyurdu.

Ben de eve gittim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem insanların önünde geliyordu... Eşimin yanına vardım ve 'Yazıklar olsun sana! Yazıklar olsun sana! Ben sadece senin dediğini yaptım. (Çok fazla kalabalık var)!' dedim.

Eşim hamuru çıkarıp Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hem tencereye hem de hamura mübarek tükürüğünü sürerek bereketli olması için dua etti. Sonra da eşime,

'Ekmek yapan bir hanım daha çağır da seninle beraber ekmek yapsın, tencereyi ateşin üzerinden indirmeyin, öyle kepçeyle alın!' buyurdu.

Misafirler bin kişiydi. Allah'a yemin olsun ki onlar yemeği yediler ve yemek bitmeden bırakıp gittiler. Bizim tencere olduğu gibi dopdoluydu. Hamurumuz da aynen duruyordu."[600]

10. Sahabe Bir Hanımın Yemek İkramında Bulunması

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Annem (bir gün) bir yemek yaptı. Bana da 'Git, Resûlullah'ı (yemeğe) çağır' dedi.

Peygamber aleyhisselama gittim ve gizlice konuşarak 'Annem bir şeyler hazırlamış. (Sizi yemeğe çağırıyor)' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de sahabelerine, *'Kalkın, (yemeğe gidiyoruz)'* buyurdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, beraberinde elli kişiyle birlikte kalkıp gitti. Kapıda durdu. Sahabelere, *'İçeri onar kişi hâlinde girin'* buyurdu.

Hepsi doyuncaya kadar yedi. Yemek hiç eksilmedi, olduğu gibi kaldı.”[601]

11. Ebû Talha el-Ensârî’nin İkramda Bulunması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“(Üvey babam) Ebû Talha radıyallahu anh, (annem) Ümmü Süleym radıyallahu anhâya, ‘Resûlullah’ın sesinin kısık olduğunu işittim. Bunun açlıktan olduğunu biliyorum. Yanında yiyecek bir şey var mı?’ diye sordu. Ümmü Süleym radıyallahu anhâ, ‘Var’ dedi.

Bunun üzerine (annem) Ümmü Süleym birkaç yuvarlak arpa ekmeği çıkardı ve bir şeye sarıp elbisemin içine koyup beni Peygamber aleyhisselama gönderdi. Ben de Resûlullah’ın yanına gittim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mescid-i Nebî’de oturuyordu. Yanında bazı kimseler de vardı. Yanlarında ayakta durdum.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bana, *‘Seni Ebû Talha mı gönderdi?’* buyurdu. Evet, dedim. *‘Yemek için mi?’* diye sordu. Ben de ‘evet’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yanındakilere *‘Haydi yemeğe!’* buyurdu.

Ben onların önlerinden gittim. Ebû Talha’ya gelip olanları söyledim. Ebû Talha, ‘Ey Ümmü Süleym! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem insanları getirdi. Yanımızda onlara verecek yemeğimiz de yok!’ dedi. Ümmü Süleym radıyallahu anhâ, ‘Allah ve resûlü daha iyi bilir!’ dedi.

Ebû Talha gitti ve Resûlullah’ı karşıladı. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onunla beraber ilerleyip eve girdi. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Ey Ümmü Süleym! Yanındaki yemeği getir!’* buyurdu. O da ekmeği getirdi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, ekmeğin doğranmasını emretti. Sonra Ümmü Süleym radıyallahu anhâ, ekmeğin üzerine deriden yapılmış kabın içindeki yağı katık olarak döktü. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yemeğin bereketlenmesi için dua etti. Sonra da *‘On kişi içeri girsin’* buyurdu. On kişi içeri girdi ve doyana kadar yedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Yine on kişi içeri girsin’* buyurdu.

Böylelikle hepsi yemeğini yedi. Yemek yiyen sahabeler yetmiş veya seksen kişiydi.[602]

12. Evlendiği için Yemek İkramında Bulunma Gayretine Giren Bir Sahabe

Kays bin Ebî Hâzim rahmetullahi aleyh anlatıyor:

"Eş'as, esir olarak Ebû Bekir'e getirilince Ebû Bekir onu hürriyetine kavuşturdu ve kız kardeşiyle evlendirdi. Bunun üzerine Eş'as kılıcını çekti ve deve pazarına girdi. Herhangi bir erkek veya dişi deve görse onu kesiyordu. İnsanlar, Eş'as cinnet geçirdi, diye seslendiler.

Eş'as kılıcıyla işini bitirince,

'Vallahi ben cinnet geçirmedim. Fakat şu adam (Ebû Bekir), beni kız kardeşiyle evlendirdi. Eğer bizim memleket olsaydı (vereceğim) düğün yemeği daha farklı olurdu. Ey Medineliler! Yiyin. Ey deve sahipleri! Siz de gelin, develerin parasını alın' dedi."[603]

L. MEDİNE'YE GELEN MİSAFİRLERE İKRAMDA BULUNULMASI

1. Peygamber Aleyhisselamın Medine'ye Gelenlere İkramda Bulunması

Fedâle el-Leysî radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldik. Medine'de kimin tanıdığı varsa kişi onun evinde misafir olurdu. Kimin tanıdığı yoksa ehl-i Suffe'nin yanında misafir olurdu. Benim tanıdığım yoktu. Ben de ehl-i Suffe'nin yanında misafir olarak kaldım. Cuma günü biri, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme seslendi ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Hurma midemizi yaktı!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Sizden ömrü vefa gösterenler sabah ve akşamları kâse kâse yemekler yiyecek ve Kâbe'nin perdeleri gibi kaliteli elbiseler giyeceklerdir' buyurdu."[604]

2. Resûlullah'ın Ehl-i Suffe'yi Davet Etmesi

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) yanımdan geçti ve *‘Ey Ebû Hureyre!’* buyurdu.

‘Buyur, ey Allah’ın Resûlü!’ dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Git, Suffe ehlini çağır!’ buyurdu.

Suffe ehli[605] İslam’ın misafirleriydi. Ne malları ne de çoluk çocukları vardı. Zekât geldiğinde Resûl-i Ekrem ondan hiçbir şey almaz, onlara gönderirdi. Hediye gelince hem onlara gönderir hem de kendine bir miktar alırdı.”[606]

3. Abdurrahmân bin Ebî Bekir’in Bu Hususta Hadisi

Abdurrahmân bin Ebî Bekir radıyallahu anh anlatıyor:

“Suffe ehli fakir insanlardı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir defasında, *‘Kimin yanında iki kişilik yemek varsa üçüncü kişiyi de yemeğe davet etsin, kimin yanında dört kişilik yemek varsa beş (veya altı) kişiyi yemeğe davet etsin’* buyurdu.

Bunun üzerine babam Ebû Bekir üç kişiyi götürdü. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de on kişiyi götürdü. Ebû Bekir’in götürdüğü üç kişi; ben, babam ve annem idi (eşim de demiş olabilir). Ebû Bekir’in aile fertleri arasında bir hizmetçi vardı.

Ebû Bekir radıyallahu anh Resûlullah’ın yanında akşam yemeğini yedikten sonra gelip biraz evde kaldı. Bir daha geri döndü ve Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ile yatsı namazını kıldı. Gecenin geç bir vaktinde eve döndü. Hanımı, ‘Neden misafirlerini (veya misafirini) yalnız bıraktın?’ diye sorunca Ebû Bekir radıyallahu anh, ‘Akşam yemeğini yediler mi?’ karşılığını verdi. Hanımı, ‘Hayır, sen gelinceye kadar yemek yemekten kaçındılar’ dedi. Çünkü onlara yemek getirmişlerdi fakat onlar kabul etmemişlerdi.

Abdurrahmân anlatıyor: Ben de hemen gidip saklandım. Babam, ‘Ey akılsız! Neredesin?’ dedi. Bana demediğini bırakmadı ve ağır sözler etti. Misafirlere, ‘Yemeğinizi yiyin! Ben yemek yemeyeceğim!’ dedi.

(Abdurrahmân devamla şöyle der) Allah'a yemin ederim ki ne zaman bir lokma alsak alttan daha da fazlalaşıyordu. Öyle ki hepsi doydu. Yemek eskisinden daha fazla kalmıştı.

Ebû Bekir baktı, yemek aynen duruyor hatta daha fazla. Hanımına, 'Bu da ne öyle?' dedi. Hanımı, 'Gözümün nuru! Olamaz, yemek şu an öncekinin üç misli olmuş!' dedi. Ebû Bekir, yemekten biraz yedi ve 'Yemeyeceğim diye ettiğim yemin şeytandandır' dedi. Sonra bir lokma daha yedi. Sonra yemeği alıp Peygamber aleyhisselama götürdü."[607]

4. Kıtlık Senesinde Bedevilerin Misafir Edilmesi

(Peygamber aleyhisselamın hanımı) Meymûne bintü'l-Hâris radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Bir yıl çok kıtlık oldu. Bedeviler Medine'ye geldi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem herkese, birinin elinden tutup eve götürmesini emretti. Sahabeler birini alıyor, onu ağırlıyor ve akşam yemeğini veriyordu.

Bir gece vakti bedevinin biri geldi. Resûl-i Ekrem'in çok az yemeği ve az bir miktar içecek sütü vardı. Bedevi onları yedi ve Peygamber aleyhisselama hiçbir şey bırakmadı. Bu adam bir-iki gece daha geldi. Peygamber aleyhisselamın tüm yiyeceğini yiyor, ailesine hiçbir şey bırakmıyordu.

Ben de Resûlullah'ı düşünerek 'Ey Allah'ım! Bu bedeviyi mübarek kılma! Resûlullah'ın yemeğini yiyor, hiçbir şey bırakmıyor!' dedim.

Ertesi akşam bedevi yine geldi. Bu kez pek az yemek yedi. Resûl-i Ekrem'e, 'Bu o adam değil mi?' dedim. -Bu bedevi daha önce kâfirdi. O gün Müslüman olmuştu.- Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *'Kâfir yedi midesi ile yer. Mü'min ise bir midesi ile yer'* buyurdu."[608]

M. İHTİYAÇ SAHİPLERİNE YİYECEK DAĞITMAK

1. Peygamber Aleyhisselamın Câbir bin Abdullah'a ve Kız kardeşlerine Helva Dağıtması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Ukeydir radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselama bir çömlek helva hediye etmişti... Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazı kılıp bitirdikten sonra bir topluluğun yanına uğradı. Onlardan her birine bir parça helva veriyordu. Câbir bin Abdullah’a da bir parça (helva) verdi. Sonra döndü, yine Câbir bin Abdullah’a bir parça daha (helva) verdi. Câbir bin Abdullah,

‘Bana bir kere (helva) vermiştin!’ dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Bu da Abdullah’ın kızları (kız kardeşlerin) için!’ buyurdu. [609]

2. Resûlullah Aleyhisselamın Hurmaları Ashabı Arasında Paylaştırması

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir gün ashabı arasında hurmaları taksim etti ve her birine yedi tane (hurma) verdi. Bana da yedi tane verdi. İçinde bir tanesi çekirdeksizdi. En çok hoşuma giden de oydu. Çünkü taze olduğu için kolay çiğnemiştim.”[610]

N. İHTİYAÇ SAHİPLERİNE ELBİSE GİYDİRMEK

1. Elbise Giydirmenin Mükâfatı

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“İhtiyaç sahibi bir kimse bir şeyler istemek üzere Abdullah ibni Abbâs’a geldi. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh o adama, ‘Allah’tan başka hiçbir ilâh olmadığına, Muhammed’in de onun resûlü olduğuna şahitlik eder misin?’ diye sordu. Adam, ‘evet’ diye cevap verdi. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh,

‘Oruç tutuyor musun?’ diye sordu. Adam,

‘Evet (oruç tutuyorum)!’ diye cevap verdi. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh,

‘Sen bir şey istedin. İsteyenin ihtiyacını gidermek boynumuzun borcudur’ dedi.

Sonra ona bir elbise verdi. Ardından da ‘Ben Resûlullah’ın, *‘Müslüman biri, başka bir Müslüman’a elbise giydirirse o elbisenin bir parçası üzerinde olduğu müddetçe o kimse Allah’ın muhafazası altındadır’* diye buyurduğunu işittim’ dedi.”[611]

O. ALLAH YOLUNDA CİHAD EDENLERE YEMEK YEDİRMEK

1. Mücahidler için Büyük Bir Balığın Sahile Vurması

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem döneminde (bir gün) Kays bin Sa’d bin Ubâde radıyallahu anh yanımızdan geçti. Biz açlıktan kıvranıyorduk. Derken bize yedi deve kesti... Sahile vardığımızda bir de baktık ki büyük bir balık. Üç gün boyunca orada kalıp o balıktan yedik. Yağından dilediğimiz kadar kaplara ve torbalara koyup taşıdık.

Resûlullah’ın yanına vardığımızda bu hadiseyi anlattık ve ‘Bozulmadan ulaştırabileceğimizi bilseydik sana da o balıktan getirmek isterdik’ dedik.”[612]

2. Mücahidlere İkramda Bulunma Hususunda Ömer ve Bilâl Arasında Geçen Kıssa

Kays bin Ebî Hizâm rahimehullah anlatıyor:

“Ömer radıyallahu anh (halifeliği döneminde) Şam bölgesine geldiğinde yanında ordu komutanları vardı. Derken Bilâl radıyallahu anh geldi ve ‘ey Ömer, ey Ömer!’ dedi. Ömer radıyallahu anh,

‘Evet, bu Ömer. Buyur, söyle!’ dedi. Bilâl radıyallahu anh,

‘Bunlar ile Allah arasında sen varsın. Fakat seninle Allah arasında kimse yok. Önünde, sağında ve solunda oturanlara bir bak. Sana gelen bu kimseler, vallahi, kuş etinden başka et yemeyecek kadar zengin kimseler!’ dedi. Ömer radıyallahu anh şöyle karşılık verdi:

‘Doğru söyledin. Yanımda oturanlar, her bir Müslüman için iki avuç yiyecek ve o yiyeceğe yetecek kadar sirke ve zeytinyağı vermeyi taahhüt etmeden bu oturduğum yerden kalkmayacağım!’

Orada oturan zengin kimseler de ‘Ey müminlerin emîri! (İhtiyaç sahibi Müslümanlar’a) senin bu emrin üzerine (bir şeyler) vereceğimizi taahhüt ederiz. Onu vermek üzerimize borç olsun. Allah hayır ve bereketini çoğaltsın!’ dediler. Ömer bin Hattâb,

‘O zaman ne güzel olur!’ dedi.”[613]

Ö. PEYGAMBER’İN VE SAHABELERİN MAL DAĞITIMI YAPMASI

1. Peygamber Aleyhisselamın Mal Dağıtımında Gösterdiği Hassasiyet

(Peygamber aleyhisselamın hanımı) Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat edene kadar getirilen malların çoğunu bilirim. Bir defa gece yarısında, içinde 800 dirhem gümüş ve mektup olan bir çanta getirildi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem geceleyin benim evimde kalacağından dolayı o çantayı da bana gönderdi. Yatsıdan sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem eve döndü. Namazgâhında bir müddet namaz kıldı. Yatağımızı hazırlamış O’nu bekliyordum. Namazını uzattı. Evden çıktı. Sonra döndü. Sabah ezanı okunana kadar bu şekilde namaz kılmaya devam etti. Sabah namazını kıldı, geri döndü ve *‘Bu gece bana huzur vermeyen o çanta nerede?’* buyurdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem çantayı istedi ve gümüş paraları taksim etti.

‘Ey Allah’ın Resûlü! Bu gece çok farklıydın!’ dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, ‘*Namaz kılıyordum, çanta aklıma geliyordu. Çıkıp çantaya bakıyordum, sonra dönüyor, bir daha namaz kılıyordum!’* buyurdu.”[614]

2. Peygamber Aleyhisselamın Alâ bin Hadramî’nin Gönderdiği Seksen Bin Altını Dağıtması

Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh anlatıyor:

"Alâ bin Hadramî radıyallahu anh, Bahreyn'den Peygamber aleyhisselama 80.000 altın dinar para göndermişti. Bundan önce ve bundan sonra Resûl-i Ekrem'e bundan daha çok mal hiç gönderilmemişti. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin emriyle bu altın paralar bir hasır üzerine saçıldı.

Namaz (vakti) için ezan okundu. Namazdan sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem geldi ve malın başında bekleyen insanlara bu paraları dağıttı. O gün adet hesabı ve tartı hesabı yoktu. Sadece avuçla almak vardı. Derken Abbâs radıyallahu anh geldi,

'Ey Allah'ın Resûlü! Ben Bedir savaşında kendi ve parası olmayan Ukayl'in fidye parasını ödedim. Bu maldan bana da ver' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Alabilirsin'* buyurdu.

Abbâs üzerindeki gömleği çıkarıp paraları onun içine koydu. Sonra dönüp gitmek istedi fakat taşıyamadı. Başını kaldırıp Resûl-i Ekrem'e baktı ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Kaldırıp sırtıma versene' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem öyle tebessüm etti ki dişleri gözüktü. Sonra da *'Malın birazını burada bırak, gücün yettiği kadarını götür!' buyurdu*.

Abbâs radıyallahu anh da öyle yaptı. Bu sırada Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Allah bana verdiği sözlerden birini yerine getirdi. Diğeri olur mu, bilmiyorum:*

'Ey Peygamber! Elinizdeki esirlere de ki: Eğer Allah kalplerinizde hayır olduğunu bilirse sizden alınandan (fidyeden) daha hayırlısını size verir ve sizi bağışlar. Çünkü Allah bağışlayandır, esirgeyendir.' (Enfâl suresi, 8/70).

Bu, bana verilenden daha hayırlıdır. Allah'ın beni bağışlayıp bağışlamayacağını ise bilmiyorum' buyurdu."[615]

3. Hz. Ömer'in Mal Dağıtımında Bulunması

Nâşire bin Sümeyye el-Yezenî rahimehullah anlatıyor:

"Ben (halife) Ömer radıyallahu anhın Câbiye günü[616] insanlara şöyle hutbe verdiğini işittim:

‘Allah beni bu mala bekçi kıldı ve dağıtan kişi olarak vazifelendirdi’ dedi. Sonra devamla ‘Bilakis Allah malı taksim ediyor. Önce Resûlullah’ın ailesinden, sonra da en şerefli olanlardan başlayacağım’ dedi.

Resûlullah’ın hanımlarına, Cüveyriyye ve Safiyye müstesna, onar bin maaş takdir etti. Âişe, ‘Resûlullah aramızda adaleti gözetiyordu!’ dedi. Bunun üzerine Ömer bin Hattâb, Resûlullah’ın hanımları arasında eşit davrandı. Ardından şöyle dedi:

‘Muhacirlerin ilk hicret edenlerinden başlayacağım. -Çünkü biz zulüm ve düşmanlıkla memleketimizden çıkarıldık- ardından en şerefli olanlara dağıtmaya başlayacağım!’

Muhacirlerden Bedir savaşına katılanlara beşer bin, ensardan Bedir savaşına katılanlara dörder bin, Uhud savaşına katılanlara üçer bin maaş bağladı. Sonra devamla şöyle dedi:

‘Önce hicret edenler, hızlı şekilde alacağını alır. Hicret işinde gevşek olup geride kalanlar ise alacağını geç alır. Beni, bineğini çökertip savaşa katılmayandan başkası kınamaz. Hâlid bin Velîd’i görevden aldığım için sizden özür diliyorum. Ben kendisine bu malı zayıf muhacirlere saklamasını emrettim fakat o güçlü olanlara, şeref ve ağzı iyi laf yapanlara dağıttı. Bundan dolayı onu görevden alıp yerine Ebû Ubeyde bin Cerrâh’ı görevlendirdim.’

Bunun üzerine Ebû Amr bin Hafs, ‘Vallahi özrünü kabul etmiyorum. Sen Resûlullah’ın görevlendiği birini görevden aldın. Resûlullah’ın kınından çektiği kılıcı kınına koydun. Resûlullah’ın diktiği sancağı yere indirdin. Sen amcaoğlumu çekemedin!’ dedi. Ömer radıyallahu anh,

‘Sen Hâlid bin Velîd’in çok yakın akrabasısın. Yaş olarak henüz toysun. Amcaoğlundan dolayı böyle öfkelenmişsin!’ dedi.”[617]

4. Hz. Ömer’in Kendisine Gelen Bir Malı Hz. Âişe’ye Vermesi

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Bir gün halife Ömer’e, içerisine koku ve benzeri bir şey koyulan küçük bir sandık getirildi. Ömer’in arkadaşları, sandığı kime verelim diye düşündüler. Ömer radıyallahu anh,

‘Sandığı Âişe’ye göndermeme müsaade eder misiniz? Çünkü Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Âişe’yi çok severdi’ dedi. Arkadaşları, ‘tamam’ dediler.

Bunun üzerine o sandık Âişe’ye götürüldü. Âişe sandığı açtı. O sırada ‘Bu sandığı sana (halife) Ömer gönderdi’ denildi. Âişe radıyallahu anhâ,

‘Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden sonra Ömer’e birçok fetih nasip oldu. Allah’ım! Beni onun gelecek seneki verdiği maaşa bırakma!’[618] diye dua etti.”[619]

5. Talha bin Ubeydullah’ın Malını Taksim Etmesi

Talha bin Yahyâ yoluyla ninesi (ve aynı zamanda Talha’nın hanımı olan) Su’dâ radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Ben bir gün Talha bin Ubeydullah’ın yanına vardım. Bir sıkıntısı olduğunu gördüm. ‘Neyin var? Bizden yana sana bir sıkıntı verdiysem gönlünü alayım!’ dedim. (Kocam) Talha bin Ubeydullah (kendini kastederek),

‘Hayır. Sen Müslüman bir adamın ne güzel eşisin... Fakat malım çoğaldı. Bu kadar çok malı ne yapacağımı bilemiyorum!’ dedi. Su’dâ radıyallahu anhâ da ‘Bu seni niye üzüyor ki? Kavmini çağır. Bu malı onların arasında dağıt!’ dedi. Bunun üzerine Talha hizmetçisine,

‘Ey hizmetçi! Bana hemen kavmimi çağır!’ dedi.

Ben de hazine memuruna, kocam Talha’nın ne kadar para dağıttığını sordum. ‘Dört yüz bin’ dedi.”[620]

6. Zübeyr bin Avvâm’ın Malını Dağıtması

Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh anlatıyor:

“Babam Zübeyr bin Avvâm, Cemel savaşında beni çağırıp şöyle dedi:

‘Ey yavrum! Bugün sadece zalim ve mazlum öldürülecektir. Mazlum olarak öldürülecekler içinde olduğumu sanıyorum. Beni en çok düşündüren şey borcumdur. Malımız verilse geriye borcumuzun kalacağını düşünüyor musun? Ey yavrum! Malımızı sat, borcumuzu öde!’

Üçte birini vasiyet etti. Üçte birinin üçte birini çocuklarıma vasiyet etti. Zübeyr, ‘Eğer borcu ödedikten sonra mal artarsa kalanın üçte biri senin evlatlarına olsun!’ dedi.

(Zübeyr'in torunu) Hişâm anlatıyor: Amcam Abdullah ibni Zübeyr'in çocukları olan Hubeyb ve Abbâd, babası Zübeyr'in bazı oğullarının yaşıtlarıydı. Abdullah'ın o zaman dokuz erkek, dokuz da kız çocuğu vardı.

Abdullah ibni Zübeyr anlatıyor: Babam Zübeyr radıyallahu anh bana borcunu vermemi vasiyet ediyor ve 'Ey yavrum! Eğer borcu ödemekten aciz kalırsan mevlâmdan yardım talep et!' diyordu. Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh da 'Vallahi bu sözüyle neyi kastettiğini bilmiyordum. Ta ki 'Ey babacığım! Mevlân kim?' dedim. O da 'Allah!' cevabını verdi.

Vallahi babamın borcunu öderken ne zaman bir sıkıntıya düşsem 'Ey Zübeyr'in mevlâsı! Onun borcunu öde!' diyordum. Yüce Allah da o borcu ödeyecek bir kapı açıyordu.

Zübeyr bin Avvâm radıyallahu anh şehid edildiğinde bir dinar altın ve bir dirhem gümüş para bırakmadı. Sadece (Medine'nin dışında) Gàbe denilen yerdeki arazileri ve Medine'de on bir evi, Basra'da iki evi, Kûfe'de bir evi, Mısır'da bir evi vardı.

Babamın borcunun nedeni; birisi, onun yanına emaneten bir şey bırakmak istese 'Hayır emanet değil ödünç olsun. Çünkü zayi olmasından korkarım!' demesinden kaynaklanıyordu. Babam valilik, vergi memurluğu veya başka bir işte çalışmadı. Sadece Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Ebû Bekir, Ömer ve Osmân ile cihada katılmıştı.

Babamın borcunu hesap ettim, 2.200.000 idi.

Hakîm bin Hizâm radıyallahu anh, (bir gün) Abdullah ibni Zübeyr ile karşılaştı ve 'Ey yeğenim! Kardeşimin (Zübeyr'in) ne kadar borcu var?' dedi. Abdullah ibni Zübeyr, babasının ne kadar borcu olduğunu gizledi ve '100.000' dedi. Hakîm bin Hizâm,

'Vallahi malınızın bunu karşılayacağını tahmin etmiyorum!' dedi. Abdullah ibni Zübeyr, 'Eğer borcu 2.200.000 olursa?' diye sorunca Hakîm bin Hizâm, 'Onu ödemeye asla gücünüz yetmez! Ödeyemediğinizde benden yardım isteyin!' dedi.

(Râvi anlatıyor) Zübeyr radıyallahu anh, Gàbe'deki araziyi 170.000'e satın almıştı. Abdullah ibni Zübeyr ise o araziyi 1.600.000'e sattı. Sonra kalktı ve 'Kimin (babam) Zübeyr üzerinde alacağı varsa Gàbe'ye gelsin, orada ödeyeceğiz' dedi.

Derken Abdullah ibni Ca'fer radıyallahu anhümâ geldi. Zübeyr'den 400.000 alacağı vardı. Abdullah ibni Ca'fer, Abdullah ibni Zübeyr'e: 'Sıkıntınız varsa ben borcumdan vazgeçerim' dedi. Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh,

'Hayır!' dedi. Abdullah ibni Ca'fer, 'O zaman istersen alacağımı en sona bırakayım!' dedi. Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh,

'Olmaz!' dedi. Abdullah ibni Ca'fer, 'O zaman alacağımın yerine bu araziden bir parça verin!' dedi. Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh da 'Buradan şuraya kadarı senin olsun!' dedi.

Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh, Gâbe arazisinden bir bölüm sattı ve babası Zübeyr'in borcunu tam şekilde ödedi. Geriye dört buçuk parsel kaldı. Muâviye'nin yanına vardı. O sırada Muâviye'nin yanında Amr bin Osmân, Münzir bin Zübeyr ve İbni Zem'a bulunuyordu.

Muâviye, Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anha: 'Gâbe'ye ne kadar fiyat biçtin?' diye sordu. Abdullah ibni Zübeyr, 'Her parsele 100.000!' cevabını verdi.

Muâviye: 'Ne kadar kaldı?'

Abdullah ibni Zübeyr: 'Dört buçuk parsel kaldı!'

Münzir bin Zübeyr: 'Ben bir parselini 100.000'e aldım!'

Amr bin Osmân: 'Ben de bir parselini 100.000'e aldım!'

İbni Zem'a: 'Ben bir parselini 100.000'e aldım.'

Muâviye, 'Geriye ne kadar kaldı?' diye sorunca Abdullah ibni Zübeyr, 'Bir buçuk parsel kaldı!' dedi. Muâviye de 'Onu 150.000'e aldım!' dedi.

Abdullah ibni Ca'fer de kendi payını Muâviye'ye 600.000'e sattı.

Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh babasının borcunu ödedikten sonra Zübeyr'in oğulları, 'Mirasımızı aramızda bölüştür!' dediler. Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh, 'Vallahi dört hac mevsiminde, 'Zübeyr'den alacağı olan gelsin, ödeyelim' diye seslenmeden dağıtmayacağım!' dedi.

Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh, her hac mevsiminde sesleniyordu. Dört sene geçtikten sonra onların mirasını aralarında taksim etti. Zübeyr'in üç hanımı vardı. Mirasın üçte biri vasiyet olduğundan ayrıldı, sonra her bir hanımına 1 milyon 200.000 pay düştü. Malının hepsi 50 milyon 200.000'di."[621]

7. Abdurrahmân bin Avf'ın Sattığı Arazinin Parasını Zühreoğulları'na, İhtiyaç Sahiplerine Dağıtması

Ümmü Bekir binti Misver anlatıyor:

"Abdurrahmân bin Avf kendisine ait bir araziyi 40.000 dinar altın karşılığında sattı. Bu parayı Zühreoğulları'na, fakir Müslümanlar'a, muhacirlere ve Resûlullah'ın hanımlarına dağıttı. Âişe'ye de bu paradan gönderdi. Âişe radıyallahu anhâ,

'Bu parayı kim gönderdi?' diye sordu.

'Abdurrahmân bin Avf yolladı' dedim. Âişe,

'Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: *'Benden sonra size ancak sabırlı olanlar şefkat edecektir.'* Allah, Abdurrahmân bin Avf'a cennet pınarlarından su içirsin' dedi."[622]

8. Ebû Ubeyde bin Cerrâh, Muâz bin Cebel ve Huzeyfe'nin Malını Taksim Etmesi

Mâlik ed-Dâr rahimehullah anlatıyor:

"Ömer bin Hattâb radıyallahu anh 400 dinar altın alıp bir keseye koydu ve kölesine, 'Bunları alıp Ebû Ubeyde bin Cerrâh'a götür! Sonra evinde bir saat falan oyalan, ne yaptığına bak' dedi.

Kölesi dinarları alıp Ebû Ubeyde'ye gitti ve 'Müminlerin emîri bu dinarları alıp ihtiyacın için kullanmanı söyledi' dedi. Ebû Ubeyde radıyallahu anh da 'Allah ona rahmet etsin' dedi.

Sonra da 'Ey câriye! Gelir misin? Bu 7 dinarı filancaya, şu 5 dinarı falana, bu 5 dinarı da filana' diyerek hepsini dağıttı.

Ömer'in kölesi döndü ve Ebû Ubeyde'nin ne yaptığını anlattı.

Kölesi, Ömer'in Muâz bin Cebel radıyallahu anh için de böyle bir kese hazırladığını gördü. Ömer, 'Bunu al, Muâz'a götür ve ne yaptığını görmek için evinde bir şeyle oyalan!' dedi.

Kölesi altın dinarları alıp Muâz bin Cebel'e götürdü. Ona, 'Müminlerin emîri bunu alıp ihtiyaçlarını gidermen için harcamanı söyledi' dedi. Muâz bin Cebel radıyallahu anh da 'Allah ona rahmet etsin! Câriye, gel! Bunları al, falanın evine, filanın evine götür' dedi. Muâz bin Cebel radıyallahu anhın hanımı, 'Vallahi biz yoksuluz, bize ver' dedi.

Kesenin içerisinde sadece 2 dinar altın kalmıştı. Onları da hanımına verdi.

Ömer'in kölesi döndü ve olup bitenleri ona anlattı. Ömer buna çok sevinerek 'Bunlar birbirinin kardeşidir' dedi."[623]

9. Eş'as bin Kays'ın Malını Taksim Etmesi

Ebû İshâk rahimehullah anlatıyor:

"Benim Kinde'de oturan bir adamdan alacağım vardı. Seher vakti ona doğru gidiyordum. Bu sırada Eş'as'ın mescidinde sabah ezanı okundu. Ben de gidip namazımı kıldım. İmam selam verdiğinde herkesin önüne bir kürk, bir çift ayakkabı ve 500 dirhem gümüş koyuldu.

'Ben bu mescidin müdavimlerinden değilim. Bu nedir böyle?' diye sordum. Oradakiler, 'Eş'as bin Kays Mekke'den geldi. Bunları o dağıtıyor' dediler."[624]

10. Mü'minlerin Annesi Sevde binti Zem'a'nın Mal Dağıtması

Muhammed bin Sîrîn rahimehullah anlatıyor:

"Ömer radıyallahu anh, Sevde radıyallahu anhâya; içerisinde dirhem gümüş para olan bir torba gönderdi. Sevde, 'Bu nedir?' diye sordu. Oradakiler, 'Dirhem gümüş para!' dediler. Sevde radıyallahu anhâ,

'Hurma gibi torbaya doldurulmuş öyle mi?' dedi.

Sonra da hepsini dağıttı."[625]

11. Sütten Kesilmemiş Çocuklara bile İslam Devleti Tarafından Maaş Bağlanması

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir grup tüccar Medine'ye geldi ve mescitte konakladı. Ömer, Abdurrahmân bin Avf'a, 'Var mısın, bu gece bu tüccarları hırsızlardan koruyalım?' dedi.

İkisi de gece bekçilik yapıyor ve Allah'ın kendilerine takdir ettiği kadar namaz kılıyorlardı. Derken Ömer, bir çocuğun ağlama sesini işitti. Hemen o tarafa yöneldi ve çocuğun annesine, 'Allah'tan kork, çocuğuna güzel davran!' dedi.

Sonra tekrar yerine döndü.

Bir daha o çocuğun ağlama sesini duydu, tekrar annesinin yanına gitti ve ona aynı şeyleri söyledi. Gecenin sonlarına doğru bir daha ağlama sesi duydu. Annesine gidip 'Yazıklar olsun! Görüyorum ki kötülük anasısın! Akşamdan beri çocuğunun sustuğunu görmedim' dedi.

Kadın, 'Ey Allah'ın kulu! Bu çocuk, bu gece beni usandırdı. Onu sütten kesmeye çalışıyorum fakat kesilmiyor' dedi. Ömer,

'Neden ki?' diye sordu. Kadın (Ömer'i tanımayarak), 'Ömer, sütten kesilmeden çocuğa maaş bağlamıyor' diye cevap verdi. Ömer radıyallahu anh, 'Çocuğun yaşı kaç?' diye sordu. Kadın, 'Şu kadar aylık' diye cevap verdi. Ömer de 'Yazıklar olsun! Bu kadar da acele etme!' dedi.

Sonra Ömer, sabah namazını kıldırdı. Ağlayarak kıraat ettiğinden kimse ne dediğini doğru dürüst anlayamıyordu. Selam verince 'Yazıklar olsun Ömer'e! Nice Müslüman evladını öldürmüştür!' dedi. Sonra da birine, 'İyi dinleyin! Çocuklarınızı acele sütten kesmeyin! Müslümanlar içinde doğan her çocuğa maaş bağlayacağız' diye seslenmesini emretti.

Bunu her tarafa mektup yazarak 'Müslüman bir aileden doğan her çocuğa maaş bağlayacağız' diye bildirdi."[626]

12. Abdullah bin Erkam'ın Ziynet Eşyaları İçerisindeki Gümüş Kapları Bile Dağıtmaya Çalışması

Eslem rahimehullah anlatıyor:

"Ben Abdullah bin Erkam radıyallahu anhın Ömer'e geldiğini gördüm. Ona, 'Ey müminlerin emîri! Ziynet eşyaları arasında gümüş kaplar var. Bir gün boş olunca gelsen de onları nerede harcamamız gerektiğini söylesen' dedi. Ömer radıyallahu anh da 'Boş olduğumu gördüğünde beni çağırırsın' dedi.

Abdullah bin Erkam bir gün geldi ve 'Bugün işinin olmadığını görüyorum' dedi. Ömer de 'Evet, bana bir sergi ser' dedi.

Eşyalar sergiye döküldü. Ömer geldi ve 'Ey Allah'ım! Sen bu malı Kur'an'da şöyle zikrettin:

‘Nefsanî arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, soylu ve özel yetiştirilmiş atlara, sağmal hayvanlara ve ekinlere düşkünlük insanlara çekici kılındı. İşte bunlar dünya hayatının geçici menfaatleridir. Hâlbuki varılacak güzel yer Allah’ın katındadır.’ (Âl-i İmrân suresi, 3/14)

Ayrıca şöyle buyurdun:

‘(Allah bunu) elinizden çıkana üzülmeyesiniz ve Allah’ın size verdiği nimetlerle şımarmayasınız diye açıklamaktadır.’ (Hadîd suresi, 57/23),

Ey Allah’ım! Ancak bize güzel gösterdiğin şeylere sevinebiliriz. Ey Allah’ım! Bu malı hak uğruna infak etmeyi bize nasip eyle. Ey Allah’ım! Onun şerrinden sana sığınırım’ dedi.

O esnada biri, Ömer’in Abdurrahmân bin Behiyye adındaki torununu kucağında taşıyarak getirdi. Çocuk, ‘Dedeciğim! Bu yüzüğü bana ver!’ dedi. Dedesi, ‘Haydi, annenin yanına git. Sana sevîk çorbasını içirsin’ dedi.

Vallahi çocuğa bir şey vermedi.”[627]

P. PEYGAMBER’İN VE SAHABELERİN GEREKTİĞİNDE KENDİLERİNE TEKLİF EDİLEN MALI REDDETMELERİ

1. Resûlullah Aleyhisselamın Kendisine Teklif Edilen Serveti Reddetmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile Cebrâil bir gün Safâ tepesinde idiler. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Cebrâil! Seni hak din ile gönderen Allah’a yemin ederim ki Muhammed’in evinde ne azıcık un ne de azıcık sevîk çorbası var!’ buyurdu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem henüz sözünü daha bitirmemişti ki gökten kendisini korkutan bir ses duydu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Allah kıyametin kopmasını mı emretti?’ diye sordu. Cebrâil aleyhisselam, ‘Hayır, fakat Allah İsrâfil aleyhisselama seni dinlemesi için emir verdi. Gelen odur!’ dedi.

İsrâfil aleyhisselam, Peygamber aleyhisselama geldi ve ‘Allah dediğini işitti ve beni, yeryüzündeki hazinelerin anahtarları ile gönderdi. Allah; Tihâme dağlarını zümrüt, yakut, altın ve gümüşe dönüştürerek sana arz etmemi söyledi. İstersen hemen yaparım. Dilersen kral bir peygamber olursun, dilersen Allah’a kul bir peygamber olursun!’ dedi.

Cebrâil, tevazulu olmasını işaret etti. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de üç defa, *‘Allah’a kul bir peygamber olmak istiyorum!’* dedi.[628]

2. Peygamber Aleyhisselamın Mekke Ovasının Altın Yapılma Teklifini Kabul Etmemesi

Ebû Ümâme radıyallahu anh anlatıyor:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

“Rabbim Mekke ovasını altın yapmayı teklif etti. Ben ise *‘Hayır, ey Rabbim! Bir gün tok, bir gün de aç kalmak isterim. Aç kaldığımda sana yalvarırım, seni zikrederim. Doyduğumda ise sana şükreder, hamd ederim!’* dedim.”[629]

3. Peygamber Aleyhisselamın Bir Müşrik için Verilen Fidyeyi Kabul Etmemesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Hendek savaşında müşriklerden biri öldürülmüştü. Resûlullah’a, ‘Cesedini gönder, sana 12.000 dirhem gümüş para verelim!’ diye birini gönderdiler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ne cesedinde ne de yarasında bir hayır yoktur!’ buyurdu.”[630]

4. Peygamber Aleyhisselamın Müşriğe Ait Bir Elbiseyi Kabul Etmemesi

Hakîm bin Hizâm radıyallahu anh anlatıyor:

“Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem, cahiliye döneminde de en sevdiğim kişiydi. Peygamber olup Medine’ye hicret ettikten bir müddet sonrasıydı. Hakîm bin Hizâm hac aylarından birinde (muhtemelen panayırda) Zîyezen’e ait olan bir elbisenin 50 dirhem gümüşe satıldığını gördü. Hemen satın aldı. Bu elbiseyi Resûlullah’a hediye etmek istiyordu. Elbiseyi Peygamber aleyhisselama getirdi. Hediye olarak almasını istiyordu. Fakat Allah Resûlü kabul etmedi.

Ubeydullah anlatıyor: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle dediğini sanıyorum: *‘Biz müşriklerden hiçbir şey kabul etmeyiz fakat istersen parasıyla satın alırız.’*

Hakîm bin Hizâm anlatıyor: Elbiseyi Resûlullah’a sattım. O da alıp Medine’ye götürdü. O’nun bu elbiseyle minbere çıktığını gördüm. Vallahi elbise Peygamber aleyhisselama öyle yakıştı ki bir başkasına o kadar yakıştığını hiç görmedim.

Bir müddet sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu elbiseyi Üsâme’ye verdi. Hakîm bin Hizâm, elbiseyi Üsâme üzerinde görünce şaşırdı. Ona, ‘Ey Üsâme! Sen Zîyezen’in elbisesini giyiyorsun’ dedim.

Üsâme, ‘Evet, niye giymeyeyim ki? Ben Zîyezen’den, babam da onun babasından, annem de onun annesinden daha hayırlıdır’ karşılığını verdi.

Daha sonra Mekke’ye gittim ve Mekkeliler’e Üsâme’nin sözünü aktardım; hayret ettiler.”[631]

5. Peygamber Aleyhisselamın Müşrik Birinin Hediyesini Kabul Etmemesi

Iyâz bin Hımâr el-Mücâşi radıyallahu anh anlatıyor:

“Iyâz bin Hımâr el-Mücâşi (Müslüman olmazdan önce), Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme bir hediye verdi (veya bir dişi deve hediye etti). Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona,

‘Müslüman oldun mu?’ diye sordu. Iyâz bin Hımâr el-Mücâşi, ‘hayır’ diye cevap verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Benim müşriklerin hediyesini almam yasaklandı’* buyurdu.”[632]

6. Hz. Ömer’in Kendisine Gelen Hediyeyi Kabul Etmemesi

Atâ bin Yesâr rahimehullah anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) Ömer bin Hattâb’a bir hediye gönderdi. Ömer radıyallahu anh onu iade etti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ömer’e, *‘Niçin hediyeyi iade ettin?’* buyurunca Ömer radıyallahu anh,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Bizden biri için en hayırlı olanın, hiç kimseden bir şey almamak olduğunu sen bize haber vermedin mi?’ dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Bu dilenmek suretiyle olan için geçerlidir. Dilenmeksizin olursa o Allah’ın sana verdiği bir rızıktır’ buyurdu. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh,

‘Kudret ve iradesiyle yaşadığım Allah’a yemin ederim ki hiç kimseden bir şey istemeyeceğim. İstemeksizin bana gelen bir şeyi de alırım’ dedi.”[633]

7. Saîd bin Âmir’in, Ömer’in Verdiği Hediyeyi Kabul Etmemesi

Zeyd bin Eslem rahimehullah anlatıyor:

“(Halife) Ömer, Saîd b. Âmir bin Hizyem radıyallahu anha, ‘Neden Şamlılar seni seviyor?’ diye sordu.

Saîd bin Âmir, ‘Onların haklarını gözettiğim ve güzel tavsiyelerde bulunduğum için’ diye cevapladı.

Bunun üzerine Ömer ona 10.000 dirhem gümüş para verdi. Fakat Saîd bin Âmir bunu kabul etmedi ve ‘Benim kölelerim ve atlarım var. Ben zengin biriyim. Yaptığım çalışmam da Müslümanlar’a sadaka olsun istiyorum’ dedi. Ömer,

‘Böyle yapma! Bu parayı al! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana bundan daha azını vermiş ve ben de senin dediğin gibi kabul etmemiştim. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Allah sen istemeden, nefsin de ona meyletmeden sana bir mal verirse onu al! Çünkü bu, Allah’ın sana verdiği rızkıdır’* buyurdu’ dedi.”[634]

8. Abdullah bin Sa’dî’nin Görevi Gereği Kendisine Verilen Ücreti Kabul Etmemesi

Abdullah bin Sa’dî radıyallahu anh anlatıyor:

“Abdullah bin Sa’dî radıyallahu anh, halifeliği döneminde Ömer radıyallahu anhın yanına geldi. Ömer radıyallahu anh ona,

‘Sana verdiğimiz göreve mukabil neden ücretini kabul etmiyorsun?’ dedi. Ben de ‘Evet, (doğru söylüyorsun)!’ dedim. Ömer radıyallahu anh, ‘Niye böyle yapıyorsun?’ diye sordu.

‘Atlarım ve kölelerim var. Zengin biriyim. Yaptığım görevimin Müslümanlar’a bir sadaka olmasını istiyorum!’ dedim. Ömer radıyallahu anh,

‘Böyle yapma! Senin düşündüğünü ben de düşünmüştüm. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana bir hediye vermişti. ‘Bunu benden daha muhtaç kimselere ver!’ demiştim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tekrar verdi. Ben de ‘Bunu daha muhtaç kimselere ver!’ dedim. Nihayet Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Bunu al, yanında bulundurur ve sadaka verirsin. İstemeden, kalbinde de meyil olmadan sana bir mal gelirse onu hemen al. Gelmezse de nefsin o malın peşinden gitmesin’ buyurdu’ dedi.”[635]

9. Hakîm bin Hizâm’ın Halife Ebû Bekir Tarafından Kendisine Verilen Parayı Kabul Etmemesi

Hakîm bin Hizâm radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden bir şeyler istedim, o da verdi. Sonra bir daha istedim. Yine verdi. Sonra bir daha istedim, yine verdi. Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Hakîm! Bu mal sevimli ve tatlıdır!’ buyurdu.

Ebû Bekir radıyallahu anh (halife olduğunda) Hakîm bin Hizâm radıyallahu anha para vermek için çağırır fakat o hiçbir şey kabul etmezdi. Ömer de kendi (halifeliği) döneminde çağırır, yine kabul etmezdi. Ömer radıyallahu anh,

‘Ey Müslüman topluluğu! Sizi şahit kılıyorum. Allah’ın bu fey (savaşsız elde edilen ganimet) gelirinden ona ayırdığı kısmı veriyorum fakat o bunu kabul etmiyor!’ dedi.

Hakîm bin Hizâm radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselamdan sonra vefat edene kadar hiç kimseden bir şey istemedi.

Urve rahmetullahi aleyh devamla dedi ki: Hakîm bin Hizâm radıyallahu anh, ölene kadar Ebû Bekir'den, Ömer'den, Osmân'dan ve Muâviye'den hiçbir şey kabul etmemiştir."[636]

10. Abdullah ibni Ca'fer'in Yaptığı İyilik Karşılığında Kendisine Verilen Parayı Kabul Etmemesi

Muhammed bin Sîrîn rahimehullah anlatıyor:

"Iraklı bir adam, ihtiyacını gidermesi için Abdullah ibni Ca'fer radıyallahu anhın Ali radıyallahu anh ile konuşmasını istedi. Abdullah ibni Ca'fer radıyallahu anh, Ali radıyallahu anh ile konuşunca Ali o adamın ihtiyacını giderdi. Bunun üzerine o adam, Abdullah ibni Ca'fer'e 40.000 dirhem gümüş para gönderdi.

Abdullah ibni Ca'fer radıyallahu anh bu parayı kabul etmeyerek 'Biz (yaptığımız) iyiliği parayla satmıyoruz!' dedi."[637]

11. Esmâ binti Ebî Bekir'in Müşrik Annesi Tarafından Verilen Hediyeyi Kabul Etmekten Kaçınması

Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh anlatıyor:

"Mâlik bin Hisloğulları'ndan olan Kuteyle, kızı Esmâ radıyallahu anhâya hediyeler; keler, süzme peynir ve yağ getirdi. Kuteyle müşrik bir kadındı. Esmâ radıyallahu anhâ ise onun hediyelerini ve eve girmesini kabul etmedi. Âişe radıyallahu anhâ, bunu Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme sordu. Bunun üzerine şu ayet indi:

'Allah din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara adil davranmanızı yasaklamaz. Çünkü Allah adaletli olanları sever.' (Mümtehine suresi, 60/8)

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Esmâ radıyallahu anhâya (annesinin verdiği) hediyeleri kabul etmesini ve evine almasını emretti."[638]

R. DİLENMEKTEN KAÇINILMASI

1. Peygamber Aleyhisselamın İnsanlardan Bir Şey İstenmemesini Söylemesi

Sevbân radıyallahu anh anlatıyor:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Kim bana hiç kimseden bir şey istemeyeceğine dair teminat verirse ben de ona cenneti garanti ederim'* buyurdu. Bunun üzerine, 'Ben buna teminat veririm!' dedim.

Sevbân radıyallahu anh, bundan sonra hiç kimseden bir şey istemedi."[639]

* Başka bir rivayette geçtiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Sevbân radıyallahu anha, *'İnsanlardan hiçbir şey isteme!'* buyurdu. Sevbân radıyallahu anh binek üzerindeyken elindeki çubuk yere düşse bile asla kimseye *'Çubuğu bana ver'* demezdi. Kendisi bineğinden iner ve onu alırdı."[640]

2. Hz. Ebû Bekir'in Yere Düşen Devesinin Yularını bile İnsanlardan İstememesi

İbni Ebî Müleyke rahimehullah anlatıyor:

"Bazen bindiği devenin yularının ucu Ebû Bekir'in elinden yere düşüyordu. Hemen ön ayaklarına vurup devesini çöktürüyor, sonra da yularını yerden kendisi alıyordu. Ona,

'Neden bize emretmedin, (söyleseydin) biz sana verirdik!' dediler. Ebû Bekir radıyallahu anh, 'Dostum Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, bana insanlardan hiçbir şey istemememi emretti!' dedi."[641]

S. DÜNYAYA RAĞBET ETMEKTEN ENDİŞE ETMEK

1. Peygamber Aleyhisselamın Ümmetinin Dünyaya Meyletmesinden Endişe Etmesi

Ukbe bin Âmir radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sekiz yıl sonra Uhud şehidlerine, ölülere ve dirilere veda eder gibi dua etti. Sonra minbere çıktı ve şöyle buyurdu:

‘Ben sizin (Kevser havuzuna) ilk önce varanınız olacağım. Ben size (yaptığınız hizmetlerden dolayı) şahitlik edeceğim. Buluşma yerimiz, (kıyamet günü) Kevser havuzudur. Ben şimdiki makamımdan Kevser havuzunu seyretmekteyim. Ben sizin şirke girmenizden değil, dünyaya meyletmenizden endişeleniyorum!’

Ukbe bin Âmir radıyallahu anh devamla dedi ki: Bu, benim Resûlullah’a son bakışımdı. Bir daha göremedim.”[642]

2. Ebû Ubeyde Bahreyn’den Mal Getirdiğinde Resûlullah Aleyhisselamın Söylediği Söz

Amr bin Avf el-Ensârî radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ebû Ubeyde bin Cerrâh radıyallahu anhı Bahreyn’e cizye alması için göndermişti... Ensar, Ebû Ubeyde’nin döndüğünü duyunca Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber sabah namazında hazır bulundular...

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazı kıldırıp eve dönmek isterken ensar, kendisine imada bulundu. Resûl-i Ekrem onları görünce tebessüm etti ve *‘Ebû Ubeyde’nin Bahreyn’den bir şeylerle döndüğünü duyduğunuzu biliyorum’* buyurdu. Onlar,

‘Evet, ey Allah’ın Resûlü!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Müjde! Sizi mutlu edecek beklentinize ulaşacaksınız. Vallahi sizin fakir düşmenizden endişelenmiyorum. Sizden öncekilerde olduğu gibi dünyanın size servetini sermesinden, sizin de öncekiler gibi ona çok rağbet etmenizden ve bunun sonucunda öncekiler gibi helak olmanızdan korkuyorum!’ buyurdu.”[643]

3. Peygamber Aleyhisselamın Ümmeti için Kıtlıktan Değil, Dünya Nimetlerinden Endişeye Kapılması

Ebû Zerr radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir hutbe okuduğu sırada kaba bir bedevi ayağa kalkıp ‘Ey Allah’ın Resûlü! Kıtlık bizi yiyip bitirdi!’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ben sizin için kıtlıktan korkmuyorum. Dünya nimetleri üzerinize saçılıp dağılmaya başladığı zaman ona rağbet etmenizden endişe ediyorum. Keşke ümmetim altını hiç takmasa!' buyurdu."[644]

4. Peygamber Aleyhisselamın Ümmeti için Dünyanın Süsünden Korkması

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh uzunca bir hadisin içerisinde şöyle anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) bir minberin üzerinde oturdu. Biz de O'nun etrafında oturduk. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem devamla,

'Hakkınızda korktuğum şey, Allah'ın size açacağı dünya şaşaası ve süsüdür' buyurdu."[645]

5. Peygamber Aleyhisselamın Ümmeti için Dünyanın Bolluğundan Endişe Etmesi

Sa'd bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ben sizin için darlık sıkıntısından daha ziyade bolluk sıkıntısından endişeleniyorum. Siz darlık belasıyla imtihan oldunuz. Sabırlı davrandınız. Dünya zaten tatlı ve sevimlidir' buyurdu."[646]

6. Dünya Nimetlerinin Verildiği Kimseler Arasında Düşmanlığın Meydana Gelmesi

Ebû Sinân ed-Düelî radıyallahu anh anlatıyor:

"Ebû Sinân ed-Düelî, ilk hicret edenlerden oluşan bir cemaatle birlikte Ömer radıyallahu anhın yanına vardı. Ömer radıyallahu anh Irak kalesinden alınan sandığın huzuruna getirilmesi için birini gönderdi... Sandığın içinde yüzükler vardı. Derken oğullarından birisi, yüzüğün birini alıp ağzına attı. Ömer radıyallahu anh onu ağzından çıkardı ve ağlamaya başladı.

Yanındakiler, 'Neden ağlıyorsun? Allah sana fetihler nasip eyledi. Düşmanlarına karşı seni galip kılıp gözünü aydın etti!' dediler.

Ömer radıyallahu anh da ‘Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin, ‘*Dünya nimetleri kime açılırsa Allah onların arasına kıyamete kadar düşmanlık ve buğz atar. Ben işte bundan korkuyorum!’* diye buyurduğunu işittim’ dedi.”[647]

7. Hz. Ömer’in Elde Ettiği Fetihlerle Müslümanlar’ın Bölük Bölük Para Yığınlarına Sahip Olmasının Getirdiği Dezavantajlar

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“(Halife) Ömer bin Hattâb radıyallahu anh insanlara namaz kıldırdıktan sonra onlarla otururdu. Bu sırada kimin ihtiyacı varsa gelir, ona söylerdi. İhtiyacı olmayan ise kalkıp giderdi. Birkaç defa namaz kıldırdı fakat namazların akabinde hiç oturmadı. Ben Ömer’in hizmetçisine,

‘Ey Yerfâ! Müminlerin emîrinin bir hastalığı mı var?’ diye sordum. Yerfâ,

‘Müminlerin emîrinin bir rahatsızlığı yok!’ dedi.

Ben de oturdum. Sonra Osmân gelip oturdu. Derken Yerfâ geldi ve ‘Ey Osmân bin Affân, ey Abdullah ibni Abbâs, kalkın!’ dedi.

Ömer’in yanına vardık. Onun önünde bölük bölük para yığınları vardı. Her yığının üstünde bir kemer vardı. Ömer,

‘Medine ahalisine baktım da sizden daha kalabalık bir aile görmedim. Bu paraları alın ve aranızda paylaştırın! Fazla kalırsa geri getirin!’ dedi.

Osmân aldı. Ben ise dizlerimin üstüne çöktüm ve ‘Noksan olursa daha da verecek misin?’ dedim. Ömer radıyallahu anh,

‘Dağdan bir parçasın (düşünce ve cesur oluşunda baban gibisin). Peygamber aleyhisselam ve ashabı deri parçaları yerken bu hazineler Allah’ın yanında mevcut değil miydi?’ dedi. Ben de ‘Evet, vallahi Muhammed hayatta iken bunlar, Allah katında mevcuttu. Eğer bu fetihler onun zamanında olsaydı senin yaptığın gibi yapmazdı!’ dedim.

Ömer radıyallahu anh kızdı ve ‘Onun zamanında olsaydı nasıl yapardı?’ diye sordu.

‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yerdi ve bize de yedirirdi!’ dedim.

Ömer radıyallahu anh hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı, neredeyse kaburgaları birbirine geçecekti. Sonra da ‘Keşke günahlarım ve sevaplarım eşit olsaydı ve o şekilde dünyadan ayrılsaydım!’ dedi.”[648]

Ş. SAHABELERİN ALLAH KORKUSUNDAN VE DÜNYA BOLLUĞUNDAN DOLAYI AĞLAMALARI

1. Abdurrahmân bin Avf’ın Yemek Yerken Ağlaması

“(Bir gün) Abdurrahmân bin Avf’a (iftar için) yemek getirilmişti. Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh,

‘Mus’ab bin Zübeyr şehid edildi. Hâlbuki o benden daha hayırlı biriydi. Öyle bir elbiseyle kefenlendi ki başı örtülse ayakları dışarıda kalıyordu, ayakları örtülse başı dışarıda kalıyordu!’ dedi. Zannedersem devamla:

‘Benden daha hayırlı olan Hamza da şehid oldu. Sonra Allah, serebildiği kadar dünyayı önümüze serdi. Korkarım ki iyiliklerimizin mükâfatı dünyada verildi, ahirete bir şey kalmadı!’ dedi.

Sonra Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh ağlamaya başladı ve yemekten kalktı.”[649]

2. Ümmü Seleme’nin Mal Bolluğundan Dolayı Ağlayan Abdurrahmân bin Avf’a Verdiği Cevap

Peygamber aleyhisselamın hanımı Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh, (bir gün) Ümmü Seleme radıyallahu anhânın yanına geldi ve ‘Ey anne! Malımın beni helake sürüklemesinden korkuyorum. Ben Kureyş’in en zengin adamıyım!’ dedi. Ümmü Seleme,

‘Evladım! Çokça infak et! Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin, *‘Ashabımın içinde öyle kimseler var ki onlardan ayrıldıktan sonra bir daha beni göremeyecekler!’* diye buyurduğunu işittim’ dedi.”[650]

3. Habbâb bin Eret'in Dünyanın Bolluğundan Dolayı Şikâyette Bulunması

Yahyâ bin Ca'de rahimehullah anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin sahabelerinden bazı kimseler, Habbâb bin Eret'e hasta ziyaretinde bulunup 'Müjde! Ey Allah'ın kulu! Sen (kıyamet günü) Kevser havuzunun yanında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle görüşeceksin' dediler.

Habbâb bin Eret radıyallahu anh ise evin tavanına ve tabanına işaret ederek 'Bunlarla nasıl olacak? Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Size bir yolcunun azığı kadar azık yeter'* buyurdu' dedi."[651]

4. Habbâb bin Eret'in Dünya Bolluğundan Dolayı Üzüntüsünü Dile Getirmesi

Habbâb bin Eret radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz sırf Allah rızasını kazanmak için Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber (Mekke'den Medine'ye) hicret ettik. Bundan dolayı mükâfatımız Allah'a vacip oldu. Bizden ölüp giden kimseler ecirlerinden hiçbir şey yemediler.

Gidenlerden birisi de Mus'ab bin Umeyr radıyallahu anh idi. Uhud savaşında şehid olduğu zaman geriye sadece bir bez parçası bıraktı. O bez parçasıyla başını örttüğümüzde ayakları dışarıda kalıyordu. Ayaklarını örttüğümüzde ise başı dışarıda kalıyordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize,

'Elbiseyle başını örtün, ayaklarının üstüne de izhir otunu koyun' buyurdu.

Fakat şu an bazımız, olgunlaşmış meyveleri koparmakla meşgul."[652]

5. Sa'd bin Ebî Vakkās'ın Ziyareti Üzerine Selmân el-Fârisî'nin Dünyada Eline Geçen Bolluktan Dolayı Ağlaması

Ebû Süfyân yoluyla hadisçi hocaları anlatıyor:

"Sa'd bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh (bir gün ölüm döşeğindeki) Selmân el-Fârisî radıyallahu anhı ziyaret etmek için onun yanına gitmişti. Selmân el-Fârisî onu görünce ağlamaya başladı. Sa'd bin Ebî Vakkàs,

‘Neden ağlıyorsun? Arkadaşlarınla buluşacaksın. Kevser havuzunun yanında Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi göreceksin. Hem Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem senden razı ve hoşnuttu’ dedi. Selmân el-Fârisî radıyallahu anh şöyle dedi:

‘Ölümden korktuğum ya da dünyaya olan hırsımdan dolayı ağlamıyorum. Fakat Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bize, *‘Dünyadaki azığınız bir yolcunun azığı gibi olsun’* diye buyurdu. Oysa etrafımdaki şu eşyalara bir bak! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin etrafında sadece abdest için bir ibrik, elbise yıkamak için bir leğen ve benzeri şeyler vardı’

Sa’d bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh ona,

‘Bize öyle bir şey söyle ki o ahdi yerine getirelim!’ dedi. Selmân el-Fârisî radıyallahu anh, ‘Tedirgin olduysan tedirgin olduğun anda, hüküm vereceksen hüküm verme esnasında, malı taksim edeceksen dağıtma esnasında Allah’ı çok zikret!’ dedi.”[653]

6. Selmân el-Fârisî’nin Dünyada Kendisine Verilen Bolluktan Dolayı Ağlaması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Selmân el-Fârisî radıyallahu anh hastalanmıştı. Sa’d bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh da onu ziyarete gitmişti. Baktı ki Selmân el-Fârisî ağlıyor. Bunun üzerine Sa’d bin Ebî Vakkàs ona,

‘Kardeşim! Seni ağlatan şey nedir? Sen Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile arkadaşlık etme şerefine kavuşmadın mı? (Şöyle) değil mi, (böyle) değil mi? (yani şu ve bu faziletlerin var)’ dedi. Selmân el-Fârisî,

‘Ben dünyaya bir düşkünlük ve ahiretten hoşlanmamak nedeniyle ağlıyor değilim. Fakat Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana bir tavsiyede bulundu; kendimi o tavsiyenin sınırlarını mutlaka aşmış sanıyorum. (Yani bundan dolayı ağlıyorum)’ dedi. Sa’d bin Ebî Vakkàs,

‘O sana ne tavsiye buyurdu?’ diye sordu. Selmân el-Fârisî radıyallahu anh,

‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana, *‘Binek hayvanı üstünde yolculuk edenin azığı kadar (mal), birinize yeter’* diye tavsiyede bulundu. Hâlbuki ben kendimi o tavsiyenin sınırlarını mutlaka aşmış sanıyorum.

Sana gelince ey Sa'd! Hüküm vereceğin zaman hükmünde, (hakları) taksim edeceğin zaman dağıtımında ve bir şeye niyetlendiğin zaman azminde Allah'tan kork (azabından sakın)' dedi."[654]

7. Selmân el-Fârisî'nin Ölüm Esnasında Yaşadığı Sıkıntının Sebebi

Âmir bin Abdullah rahimehullah anlatıyor:

"Ölüm döşeğindeyken Selmân el-Hayr (el-Fârisî) radıyallahu anhın sıkıntılı olduğunu fark ettiler. Ona,

'Ey Abdullah! Ne sıkıntın var? Sen hayır işlerinde öncü birisin. Peygamber'le birlikte güzel gazvelere ve büyük fetihlere katıldın' dediler.

Selmân el-Fârisî de 'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (dünyadan) ayrılmadan önce bize şöyle bir talimat vermişti: *'Kişiye yolcunun azığı kadar yiyecek yeterlidir.'* Beni üzen şey de işte budur' dedi.

Vefatından sonra Selmân el-Fârisî radıyallahu anhın malını topladılar. Toplanan malı 15 dirhem gümüş kadardı."[655]

8. Ebû Hâşim bin Utbe'nin Çok Mal Mülk Edindiğinden Dolayı Ölüm Döşeğinde Ağlaması

Ebû Vâil rahimehullah anlatıyor:

"Muâviye radıyallahu anh, Ebû Hâşim bin Utbe radıyallahu anhın yanına geldi. Ebû Hâşim hastaydı. Muâviye onun ağladığını gördü ve 'Dayı! Neden ağlıyorsun? Şiddetli ağrı mı var yoksa dünya hırsı mı?' diye sordu. Ebû Hâşim,

'Asla onlardan değil! Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bize bir ahid vermişti. Fakat biz sözümüzü tutmadık' dedi. Muâviye,

'Neydi o ahit?' diye sorunca Ebû Hâşim,

'Ben Resûlullah'ın, *'Malının olmasını isteyen kişiye bir hizmetçi ve Allah yolunda bineceği bir bineğinin olması yeterlidir'* diye buyurduğunu işittim. Fakat bakıyorum da ben çok fazla mal mülk edinmişim' dedi."[656]

T. RESÛLULLAH'IN VE SAHABELERİNİN DÜNYADAN UZAK

DURMASI VE ZÜHD YAŞANTISI

1. Peygamber Aleyhisselamın Zühd ve Takvası

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"(Halife) Ömer radıyallahu anh bana şöyle anlattı:

Ben (bir gün) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına girdim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir hasırın üzerine uzanmıştı. Oturdum. Üzerinde izârından/peştamalından başka hiçbir şey yoktu. Yattığı hasır, vücudunun yan tarafında izler yapmıştı. Elimde bir ölçek arpa vardı. Odanın kenarında deri tabaklamada kullanılan bir ot ve duvarda asılı bir deri vardı. Bu gördüklerim karşısında gözlerim yaşarmaya başladı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Niye ağlıyorsun, ey Ömer?' buyurdu.

'Ey Allah'ın Resûlü! Nasıl ağlamayayım? Şu hasır, vücudunun yan tarafında izler yapmış. Şu gördüklerim de senin tüm servetin. Kisrâ ve Kayser meyveler ve nehirler içerisinde; Allah'ın peygamberi, seçkin kulu olan sen ise bu oda içindesin' dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ey Ömer! Bu dünya onların, ahiret de bizim olsun istemez misin?' buyurdu. "[657]

2. Hz. Ömer'in Peygamber Aleyhisselamın Vücudunda İz Bırakan Hasır Kıssası

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Ömer radıyallahu anh bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzuruna girince bir hasırın üzerinde uzandığını ve hasırın onun bedeninde izler yaptığımı gördü. Akabinde 'Ey Allah'ın Resûlü! Daha yumuşak bir yatak alsan!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Benim dünya ile işim olmaz. Benim ve dünyanın durumu, yaz günü yola çıkan, ağaç altında bir saat gölgelenip sonra yola devam ederek orayı terk eden yolcuya benzer' buyurdu."[658]

3. Resûlullah Aleyhisselamın Yemeği ve Elbisesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yün elbise ve deve kılından yapılmış çarık giyerdi. Resûl-i Ekrem beşi' ekmek yer, kaba ve hayvan kılından yapılmış elbise giyerdi.

(Hadisin ravisi) Hasan'a, beşi' nedir, diye soruldu. 'Arpası iyi öğütülmemiş ekmek demektir' cevabını verdi.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem o ekmeği ancak suyla yutabiliyordu."[659]

4. Peygamber Aleyhisselam ve Ümmü Eymen Arasında Ekmeğin Yapımıyla Alakalı Geçen Kıssa

Ümmü Eymen radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Ümmü Eymen radıyallahu anhâ, unu elekten geçirip Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem için ekmek yaptı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Nedir bu?'* diye sorunca Ümmü Eymen radıyallahu anhâ,

'Biz memleketimiz (Habeşistan)da ekmeği böyle yapıyoruz. Size de yapmak istedim' cevabını verdi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Elekte kalan unu da içine koy, sonra da hamurla yoğur' buyurdu."[660]

5. Ebû Râfi'nin Hanımı Selmâ'nın Peygamber Aleyhisselamın Yemeği Hususundaki Hadisi

Ebû Râfi'nin hanımı Selmâ radıyallahu anhâ anlatıyor:

"(Bir gün) yanıma Hasan bin Ali, Abdullah ibni Ca'fer, Abdullah ibni Abbâs geldi ve 'Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin sevdiği yemeği bize yap!' dediler. 'Ey çocuklarım! O yemeği bugün artık yiyemezsiniz!' dedim.

Sonra kalktım, arpa alıp öğüttüm. Onu yoğurup ekmek yaptım. Katık olarak da yanına Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme yaptığım gibi zeytinyağı koydum. Üzerine biraz da biber serptim.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu yemeği severdi, dedim."[661]

6. Konuyla İlgili Olarak Hz. Ömer'in Oğlu Abdullah ile Kıssası

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh sofranın başında (yemek yediği sırada) iken yanına (babası) Ömer radıyallahu anh girdi.

Bu sırada Abdullah ibni Ömer, sofranın baş kısmında (babası) Ömer için yer açtı. Ömer radıyallahu anh, ‘bismillah’ (Allah’ın adıyla) diyerek elini vurup bir lokma aldı. Sonra diğer bir lokma ile ikiledi (ikinci bir lokmayı aldı). Sonra Ömer radıyallahu anh,

‘Ben (bu yemekte) bir yağ tadını gerçekten buluyorum. Bu, et yağı (tadı) değildir!’ dedi. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh,

‘Ey müminlerin emîri! Ben çarşıya çıkıp satın alayım diye semiz et aradım. Fakat bunu pahalı bulunca bir dirhem gümüş parayla zayıf et alıp üstüne bir dirhemlik yağ koydum. Böylece aile fertlerimin kemiklerden yararlanmasını istedim!’ dedi. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh,

‘Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanında et ve yağ birleştiği her zaman o mutlaka birini yemiş, diğerini de sadaka olarak vermiş (ikisini bir arada yememiştir)’ dedi. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh da şöyle karşılık verdi:

‘Ey müminlerin emîri! (Bu defa) al. Bundan sonra et ve yağ benim yanımda birleştiğinde mutlaka bunu yapacağım (birisini yiyip diğerini sadaka vereceğim).’ Fakat Ömer radıyallahu anh,

‘Ben yapacak değilim (bu yemeği yemem)!’ dedi.”[662]

7. Mus’ab bin Umeyr’in Zühd ve Takvası

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben bir kış sabahı evden aç hâlde ve yiyecek bir şeyler bulurum ümidiyle dışarı çıkmıştım. Hava aşırı soğuktu. Evde bulunan kötü tabaklanmış bir deriyi aldım. Ortasından kesip boynuma taktım, göğsümün üstünden bağladım. Böylece kendimi soğuktan koruyordum. Vallahi evde yiyecek hiçbir şey yoktu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin evinde bir şey olsaydı bana haber gelirdi.

Derken Medine’nin kenar mahallelerine gittim. Bahçesindeki bir Yahudi’yi duvar deliğinden gördüm. Bana, ‘Ey bedevi! Her kovaya mukabil bir hurma kazanmaya var mısın?’ dedi.

‘Evet, kapıyı aç!’ dedim.

Bahçenin kapısını açtı, içeri girdim. Kova ile su çekiyordum. Yahudi de her kova karşılığı bana bir hurma veriyordu. Avucum hurma dolana kadar su çektim. Sonra ona,

'Şimdilik bu kadar yeterli!' dedim.

Hurmaları yedim, biraz da su içtim. Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldim. Mescid-i Nebî'de yanına oturdum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, sahabelerinden bir topluluğun arasındaydı.

O sırada Mus'ab bin Umeyr radıyallahu anh yamalı kürkle yanımıza geldi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu bu şekilde görünce bir yandan onun bolluk içinde olduğu günleri hatırladı ve diğer taraftan ise şu an içinde bulunduğu durumu gördü. Gözleri doldu ve ağlamaya başladı. Sonra da *'Sabah ayrı bir elbiseyle akşam ayrı bir elbiseyle gezdiğiniz günler, evleriniz Kâbe'nin perdeleri gibi değerli kumaşlardan yapılan perdelerle örtüldüğü zaman gelince ne yapacaksınız?'* diye sordu. Biz de:

'O gün daha hayırlı insanlar oluruz. Çünkü geçim sıkıntımız olmaz, kendimizi de ibadete veririz' dedik. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bugün o günlerden daha hayırlı kullarsınız' buyurdu."[663]

8. Mus'ab bin Umeyr'in Müslüman Olduktan Sonraki Zühd Yaşantısı

Zübeyr bin Avvâm radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (Medine'ye 5 km kadar mesafede bulunan) Kuba mescidinde bir cemaatle oturmaktaydı. Mus'ab bin Umeyr, bedenini tam örtmeyen bir elbiseyle geldi. İnsanlar başını eğdi. Gelip selam verdi. Cemaat de onun selamını aldı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Mus'ab bin Umeyr'den hayırlı bir şekilde ve övgülerle bahsetti. Sonra da (Mus'ab bin Umeyr'i kastederek),

'Onu Mekke'de anne ve babasının yanındayken gördüm. Anne ve babası onu hiçbir nimetten esirgemiyordu. Kureyş içerisinde onun gibi bir delikanlı yoktu. Sonra sırf Allah rızası ve resûlüne destek için Müslüman oldu. İleride böyle böyle şeyler olacak. Öyle ki İran ve Bizans fethedilecek. Sabah ayrı ve akşam ayrı elbiseler giyeceksiniz. Sabah ayrı ve akşam ayrı yemek tepsileri gelecek' buyurdu. Sahabeler,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Bugün mü daha hayırlıyız yoksa o gün mü daha hayırlı oluruz?’ diye sordular. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Bugün daha hayırlısınız. Eğer dünya hakkında benim bildiklerimi bilseydiniz onu istemekten vazgeçerdiniz’ buyurdu.”[664]

9. Ebû Zerr el-Gıfârî’nin Zühd ve Takvası

Ebû Esmâ rahimehullah anlatıyor:

“Ben (bir gün) Ebû Zerr’in yanına vardım. O sıra Ebû Zerr radıyallahu anh, (Medine’nin dışında bulunan) Rebeze’de idi. Yanında siyah tenli, çirkin, üzerinde hiç boya olmayan, güzel kokular sürmeyen bir kadın vardı. Ebû Zerr radıyallahu anh,

‘Bu siyah kadının bana ne dediğine bakar mısınız? Irak’a gitmemi söylüyor... Irak’a gittiğimde halk beni dünya malına boğacakmış. Dostum Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana,

‘Cehennem köprüsünün yanında, engebeli ve kaygan bir yol vardır. O köprünün üstüne geldiğimizde kurtuluşa ermemiz noktasında sırtımızda taşıyabildiğimiz ve ağırlığı hafif olan bir yükle olmamız, sırtımıza alacağımız ağır yükten daha iyidir’ diye bir söz verdi’ dedi.”[665]

10. Ebu’d-Derdâ’nın Zühd ve Takvası

Ebu’d-Derdâ radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem peygamber olarak gönderilmeden önce tüccar biriydim. Resûl-i Ekrem peygamber olarak gönderildiğinde ticaret ve ibadeti beraber yapmak istedim fakat başarılı olamadım. Ben de ticareti bırakıp kendimi ibadete verdim.”[666]

11. Leclâc el-Gatafânî’nin Zühd ve Takvası

Leclâc el-Gatafânî radıyallahu anh anlatıyor:

Ben Müslüman olduğum günden beri karnım hiçbir zaman tok olmadı. Beni ayakta tutacak kadar yemek yiyordum ve yeteri kadar içiyordum.”

Beyhakî bu hadise şu ifadeyi ziyade etmiştir: “…Leclâc radıyallahu anh 120 yıl yaşadı. 50 yılını cahiliye, 70 yılını da İslamiyet döneminde geçirdi.”[667]

U. DÜNYA ZEVKLERİNE DALMAKTAN KAÇINMAK

1. Peygamber Aleyhisselam ile Şişman Bir Adam Arasında Geçen Kıssa

Ca'de radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) şişman bir adam gördü. Parmağını onun karnına koydu ve *'Eğer bu (yemek), karnında olmasaydı (da onu bir yoksula vermiş olsaydın) çok daha hayırlı olurdu'* buyurdu."[668]

2. Halife Ömer'in Talimatı Üzere Ümmü Talk'ın Gösterdiği Davranış

Abdullah er-Rûmî rahimehullah anlatıyor:

"Ben (bir gün tâbiîn âlimlerinin büyüklerinden) Ümmü Talk'ın evine girmiştim... Evinin tavanı çok alçaktı.

'Ey Ümmü Talk! Bu tavan niye bu kadar alçak?' dedim. Ümmü Talk,

'Ey yavrum! (Halife) Ömer, valilerine gönderdiği yazıda, binalarınızı yüksek yapmayın. Çünkü en şerli günleriniz, binalarınızı yükselttiğiniz günlerinizdir. (Bundan dolayı evimin tavanı alçak)!' demişti."[669]

3. Resûlullah Aleyhisselamın Dünyaya Rağbet Etmekten Kaçınması, İnsanların ise Dünyaya Çok Rağbet Etmesi

Ali bin Rebâh rahimehullah anlatıyor:

"Ben Amr bin Âs radıyallahu anhın şöyle dediğini işittim:

Siz gece-gündüz Resûlullah'ın kaçındığı şeylere rağbet ediyorsunuz. Dünyaya rağbet ederek sabahlıyorsunuz. Hâlbuki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem dünyaya yanaşmıyordu. Resûlullah geçirdiği her gecesini, borcu alacağından çok daha fazla olarak geçirirdi. Sahabeden biri,

'Evet, biz de Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin ödünç aldığını gördük!' dedi.

Bir rivayette ise şu ifade yer almaktadır: "...Kılavuzluğunuz Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin kılavuzluğundan ne kadar uzaktır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem dünyaya en az önem veren insandı. Fakat siz dünyaya en çok rağbet eden kişilersiniz!' (dedi)."[670]

---

[544]. **İnfak:** "Allah'ın hoşnutluğunu elde etme amacıyla kişinin kendi servetinden harcama yapması, muhtaçlara aynî ve nakdî yardımda bulunması" demektir. Bu bakımdan infak, farz olan zekâtı ve gönüllü olarak yapılan her çeşit hayrı içermektedir. Bu kelime yalın olarak kullanıldığı zaman meşru ve yararlı harcamaları ifade eder.

İslamî telakkiye göre insanın sahip olduğu servetin asıl sahibi Allah'tır. O'nun emanet olarak verdiği bu servetten başkalarına infakta bulunmak gerekir (Nûr suresi, 24/33; Hadîd suresi, 57/7). Bakara suresinin 2. ayetinde Allah'a samimiyetle inanan mü'minlerin başlıca özellikleri sayılırken iman ve namazın ardından infak zikredilmiştir.

Bakara suresinde (261-274) infakın önemi, amacı, hangi mallardan kimlere ve nasıl verileceği, karşılığında vaat edilen ödüller ayrıntılı biçimde zikredilir. Bu açıklamalar şu şekilde özetlenebilir: a) İnfak ve tasadduk gösterişten uzak, yalnız Allah rızası için yapılmalıdır. b) İnfakta bulunan kişi onu alıp kabul edenin onurunu zedeleyecek davranışlardan kaçınmalıdır. c) Yapılan yardım en iyi ve en kaliteli mallardan seçilmelidir. d) İnfakın yerine ulaşması için gerçek ihtiyaç sahipleri tespit edilmelidir.

Yine Bakara suresinin 195. ayetinde geçen "Allah yolunda infak" tabirinin, birçok ayet ve hadisin birlikte değerlendirilmesinden çıkan sonuca göre Allah'a itaat ve ibadet niyeti taşıyan, İslam'a ve Müslümanlar'a yardım ve fayda sağlayan her harcama Allah yolunda infak sayılmaktadır. (Mustafa Çağrıcı, "İnfâk", DİA, 22/289). (çev.)

[545]. Müslim, Zekât 69 (1017); Nesâî, Zekât 64; İbni Mâce, Mukaddime 14 (203); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/357, 358, 359

[546]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/148 (7183); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 4/156

[547]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 50/289; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/310

[548]. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/311'de bu hadisi İbni Cerîr'e dayandırarak rivayet etmiştir.

[549]. Tirmizî, *eş-Şemâilü'ş-Şerîf*, 1/26.

[550]. Bezzâr, *el-Müsned*, 4/204 (1366); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 2/174

[551]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 7/224 (4223); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/241

[552]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned, 1/94;* Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/238

[553]. Bezzâr, *el-Müsned*, (450); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/239

[554]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 6/293; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned,* (7017)

[555]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* (5990); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/178

[556]. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhın kardeşlerindendir. (çev.)

[557]. Bezzâr, *el-Müsned*, 9/342 (3899); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/239

[558]. Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 5/19 (3037); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 66/197; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/310

[559]. Ebû Dâvûd, Zekât (1678); Tirmizî, Menâkıb 16 (3675); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/574 (1510); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 4/303 (7774); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/32; Dârimî, *es-Sünen*, 2/1033 (1701)

[560]. Ebû Dâvûd, Zekât (1583); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/142; İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, 4/24 (2277)

[561]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (280)

[562]. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 8/268

[563]. Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/272

[564]. Buhârî, Şurût 19, Vesâyâ 22, 28; Müslim, Vasiyet 15 (1632); Ebû Dâvûd, Vesâyâ 13 (2878); Tirmizî, Ahkâm 36 (1375); Nesâî, İhbâs 2, 3; İbni Mâce, Sadakàt 4 (2396, 2397); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/114

[565]. Buhârî, Zekât 44, Vekâle 15, Vesâyâ 11, 17, 26, Tefsîru Sûre-i Âl-i İmrân 5, Eşribe 13; Müslim, Zekât 42 (998); Dârimî, Zekât 23; *Muvatta*, Sadaka 2; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/141, 256, 262

[566]. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/42; İbnü'l-Münzir, *Tefsîru'l-Münzir*, 1/286 (691); İbni Ebî Hâtim, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 3/704 (3814); İbni Cerîr, *Câmiu'l-Beyân*, 6/592 (7397)

[567]. Buhârî, Edeb 39 (6036)'de benzer lafızla rivayet etmiştir.

[568]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/45 (3598); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/33

[569]. Buhârî, Menâkıbül-Ensâr 10; Müslim, Eşribe 172 (2054); Tefsîru Sûre-i Haşr 6; Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 60 (3304); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 12/95 (5287)

[570]. İbni Cerîr, *Tehzîbü'l-Âsâr*, 1/121 (200); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 3/176

[571]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/146; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/24 (2194)

[572]. Müslim, Fezâil 57 (2312); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned, 3/108*

[573]. İbni Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye,*1/488; İbni Kesîr, *el-Bidâye,* 3/179

[574]. **Usre ordusu:** Hazırlık safhasında büyük güçlüklerle (usre) karşılaşıldığı için Tebük gazvesine verilen ad. (çev.)

[575]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/75*;* Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 5/216; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/59; İbni Kesîr, *el-Bidâye, 5/4*

[576]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/102

[577]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/187 (3074); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/384

[578]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/186 (3072); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/384

[579]. Buhârî, Zekât 11; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 101 (2452); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/121; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 4/314

[580]. Buhârî, Megàzî 35

[581]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/266 (13067); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/347; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/117; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/248

[582]. Taberânî, *el-Mu'cemül-Kebîr,* (8330); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/371

[583]. *Muvatta*, Sadaka 1

[584]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/445

[585]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/174; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/365; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/304.

Kitabın orijinal nüshasında bu hadis kısa bir şekilde verilmiş, bazı bölümlerine yer verilmemiş. Konunun daha iyi anlaşılması için olayın tamamı, Ebû Nuaym'ın *Hılyetü'l-Evliyâ* adlı eserinden tercüme edilmiştir. (çev.)

[586]. Yani Ebû Bekir radıyallahu anh sadakayı gizli vermiştir. Ömer radıyallahu anh ise aşikâr vermişti. Ayrıca Ebû Bekir, 'Bu benim Allah için (verdiğim) sadakamdır. İleride yine getireceğim' demişti. Ömer de 'Verdiğim bu sadaka Allah katında benim için bir mükâfat olur' demişti. (çev.)

[587]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ,* 1/32; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 4/348

[588]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ, 1/328*

[589]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (566); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/65

[590]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 6/213 (6501); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 1/438; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 4/152; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/177

[591]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (6085); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/179

[592]. Müslim, Eşribe 169 (2052)

[593]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/347 (7688); *el-Mu'cemü's-Sağîr*, 2/88 (833); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 5/38

[594]. Ebû Dâvûd, Et'ime 17 (3773); İbni Mâce, Et'ime 6 (3263)

[595]. Buhârî, Menâkıbü'l-Ensâr 10, Tefsîru Sure-i Haşr 6; Müslim, Eşribe 172 (2057); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'an 60 (3304)

[596]. *Muvatta*, Zekât 24

[597]. Buhârî, Et'ime 34, 57, Büyû' 21, Mezâlim 14; Müslim, Eşribe 138 (2036); Tirmizî, Nikâh 12 (1099); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (6614); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/396, 4/120, 121

[598]. Buhârî, Büyû' 30, Et'ime 4, 25, 33, 35, 36, 37, 38; Müslim, Eşribe 145 (2041); Ebû Dâvûd, Et'ime 21 (3782); Tirmizî, Et'ime 42 (1850); *Muvatta*, Nikâh 51

[599]. Buhârî, Megàzî, 29 (4101); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/300

[600]. Buhârî, Megàzî, 29 (4102); Müslim, Eşribe 141 (2039); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/300

[601]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/270 (8605); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/308

[602]. Buhârî, Menâkıb 25, Et'ime 6, Eymân 22; Müslim, Eşribe 142 (2040); Tirmizî, Menâkıb 6 (3630)

[603]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/237 (649); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/415

[604]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (8160, 8161); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/323

[605]. **Ehl-i Suffe**: Mescid-i Nebevî'nin bitişiğinde yoksul sahabelerin barınması için yapılan ve giderek bir eğitim kurumu hâline gelen yer. Burada kalan ve çoğunluğu muhacirlerden oluşan topluluğa "Ashâbü's-Suffe/ashâb-ı Suffe" veya "ehlü's-Suffe/ehl-i Suffe" denilmiştir. (çev.)

[606]. Buhârî, İsti'zân 14, Rikâk 17; Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet (2477); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/515); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/338.

[607]. Buhârî, Menâkıbü'l-Ensâr 10, Tefsîru Sure-i Haşr 6; Müslim, Eşribe 172 (2057); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'an 60 (3304)

[608]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 23/432 (1051); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/33

[609]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/122; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/44

[610]. Buhârî, Et'ime 23, 40; İbni Mâce, Zühd 12 (4157); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/298, 324, 353, 415; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/8

[611]. Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyâme 41 (2484)

[612]. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 5/37

[613]. *el-Mu'cemü'l-Kebîr, 1/337 (1011); Mecmau'z-Zevâid, 5/213; Kenzü'l-Ummâl, 2/318*

[614]. *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 23/414 (999); *Mecmau'z-Zevâid, 10/324*

[615]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/329

[616]. **Câbiye:** Bugünkü Şam şehrinin 80 km. kadar güneybatısı, Havran bölgesindeki Cevlân'da, bugünkü Nevâ'ya çok yakın bir yerde kurulmuş şehirdi. Ebû Bekir devrinde Suriye'de ilk fethedilen yerler arasında zikredilir. Câbiye'ye unutulmaz bir ün kazandıran husus, Ömer'in halife olarak burayı ziyaret etmesidir. Ömer'in Câbiye'de ashâb-ı kirâmın ileri gelenlerinin ve Suriye'deki bütün emîrlerin katılımıyla yaptığı bu önemli toplantı Yevmü'l-Câbiye, orada okuduğu hutbe de Hutbetü'l-Câbiye adıyla meşhur olmuştur. (Mustafa Fayda, "Câbiye", DİA, 6/538), (çev.)

[617]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned, 3/475; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 6/568 (12995); Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 6/3*

[618]. Fakat Hz. Âişe'nin bu konudaki duası kabul edilmemiş... Çünkü Âişe, bundan sonra uzun bir müddet daha yaşamıştı. Peygamber aleyhisselamdan sonra kırk yedi yıl daha yaşamış ve altmış beş (veya atmış altı) yaşındayken 17 Ramazan 58 (14 Temmuz 678) Çarşamba gecesi, vitir namazını kıldıktan sonra Medine'de vefat etmişti. 56/676, 57/677 veya 59/679 yıllarında 19 veya 13 Ramazan'da vefat ettiği de rivayet edilmiştir. (çev.)

[619]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/9 (6725); *Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 6/6*

[620]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/112 (195); *Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 6/3*

[621]. Buhârî, Farzu'l-Humus 13 (3129)

[622]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/310

[623]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/33 (46); *Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 3/125; Ebû Nuaym, Hılyetü'l-Evliyâ, 1/237; İbni Sa'd, et-Tabakàtü'l-Kübrâ, 3/300. Mâlik ed-Dâr'ın biyografisi için bkz. İbni Hacer, el-İsâbe, 3/484*

[624]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/237 (650); *Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 9/415*

[625]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 8/45; *İbni Hacer, el-İsâbe, 3/339*

[626]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/217; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/355

[627]. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/467 (32980); Ahmed bin Hanbel, *ez-Zühd*, 1/95 (598); İbni Ebî Hâtim, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 2/607 (3251); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/325

[628]. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/257 (6710); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* 7/98 (133270), *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/234; İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, 1/264 (766); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/315

[629]. Tirmizî, Zühd 35 (2347); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 36/528 (22190)

[630]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/133

[631]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/551 (6050)

[632]. Ebû Dâvûd, İmâre (3057); Tirmizî, Siyer 24 (1577); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/362 (18793)

[633]. *Muvatta*, Sadaka 9. Hadise şahid olarak; Beyhakî bu hadisi Eslem yoluyla Ömer radıyallahu anhdan rivayet etmiştir. Bkz. Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/118

[634]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/286

[635]. Müslim, Zekât 112 (1045); Nesâî, Zekât 94; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/17

[636]. Buhârî, Zekât 50, Vesâyâ 9, Farzu'l-Humus 19, Rikâk 11; Müslim, Zekât 96 (1035); Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet 29 (2463); Nesâî, Zekât 50, 53, 93

[637]. Harâitî, *Mekârimü'l-Ahlâk*, 1/220 (671); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/290

[638]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/4; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/485; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/123

[639]. Ebû Dâvûd, Zekât 27 (1643); Nesâî, Zekât 86 (2543); İbni Mâce, Zekât 25 (1837); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/275

[640]. İbni Mâce, Zekât 25 (1837); Münzirî, *et-Tergîb*, 2/101

[641]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/11; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/321

[642]. Buhârî, Meğâzî, 17, 27, Cenâiz 73, Menâkıb 25, Rikâk 7, 53; Müslim, Fezâil 30 (2296); Ebû Dâvûd, Cenâiz 69-71 (3223, 3224); Nesâî, Cenâiz 61; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/149, 153, 154

[643]. Buhârî, Cizye 1, Meğâzî 12, Rikâk 7; Müslim, Zühd 6 (2961); Tirmizî, Zühd 28 (2462); İbni Mâce, Fiten 18 (3997); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/137, 327

[644]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/152, 153, 154, 178; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/144

[645]. Buhârî, Zekât 47, Cum'a 28, Cihâd 37, Rikâk 7; Müslim, Zekât 123 (1052); İbni Mâce, Fiten 18 (3995); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/7

[646]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 2/115 (780); Bezzâr, *el-Müsned*, 3/367 (1168); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/145

[647]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/16; Bezzâr, *el-Müsned*, 1/440 (311); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/144

[648]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/358; Bezzâr, *el-Müsned*, 1/326 (209); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/288

[649]. Buhârî, Cenâiz 27, 26, Meğâzî 17; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/401

[650]. Bezzâr, (*Keşfü'l-Estâr*, 3/172 (2496)); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/72

[651]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/77 (3695); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 13/175 (7214); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 1/317 (475); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/360; Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 13/38 (9916); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/184

[652]. Buhârî, Cenâiz 28, Menâkıbu'l-Ensâr 45, Meğâzî 17, 26, Rikâk 7, 16; Müslim, Cenâiz 44 (940); Ebû Dâvûd, Vesâyâ 11 (2876); Tirmizî, Menâkıb 54 (3853); Nesâî, Cenâiz 40

[653]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/136 (7146), 4/353 (7891); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/195; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/65; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/127

[654]. İbni Mâce, Zühd 1 (4104)

[655]. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 2/481 (706); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 3/3052-3053; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/184; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/45

[656]. Tirmizî, Zühd 19 (2327); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/466 (9724); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/638; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/149; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/184

[657]. İbni Mâce, Zühd 11 (4153)

[658]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/301; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/265 (6352). Buna benzer bir rivayeti ise Tirmizî, Zühd 44 (2377); İbni Mâce, Zühd 3 (4109)'da Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.

[659]. İbni Mâce, Et'ime 50 (3348); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/361 (7925)

[660]. İbni Mâce, Et'ime 44 (3336)

[661]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/299 (759); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/325; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/159

[662]. İbni Mâce, Et'ime 57 (3361). Buna şahid olarak İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/230'da Ebû Hâzim rahimehullahtan bir hadis rivayet etmiştir.

[663]. Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet 34 (2473); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/387 (502); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/314; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/321

[664]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/728 (6640)

[665]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/159; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/174

[666]. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4/467 (22183); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/367

[667]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/218 (487); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 7/468 (5293); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/423

[668]. *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (2185); *Mecmau'z-Zevâid*, 5/31

[669]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (452); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 8/486

[670]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/198, 203, 204; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/166; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/315; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/148

[556]
[580]
[623]
[651]
[642]
[670]
[552]
[665]
[637]
[561]
[589]
[566]
[655]
[627]
[594]
[633]
[656]
[574]
[669]
[599]
[612]
[619]
[603]
[590]
[632]
[652]
[570]
[636]
[547]
[560]
[557]
[646]

[604]
[593]
[650]
[626]
[564]
[581]
[609]
[555]
[638]
[624]
[647]
[569]
[572]
[607]
[558]
[653]
[661]
[664]
[578]
[615]
[635]
[546]
[641]
[644]
[549]

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/728 (6640)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/159; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/174

. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4/467 (22183); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/367

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/218 (487); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 7/468 (5293); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 3/423

. İbni Mâce, Zühd 11 (4153)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/301; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 14/265 (6352). Buna benzer bir rivayeti ise Tirmizî, Zühd 44 (2377); İbni Mâce, Zühd 3 (4109)'da Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.

. İbni Mâce, Et'ime 50 (3348); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/361 (7925)

. İbni Mâce, Et'ime 44 (3336)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 24/299 (759); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/325; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/159

. İbni Mâce, Et'ime 57 (3361). Buna şahid olarak İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/230'da Ebû Hâzim rahimehullahtan bir hadis rivayet etmiştir.

. Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet 34 (2473); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/387 (502); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/314; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/321 [595]

. İbni Mâce, Zühd 1 (4104)

. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 2/481 (706); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 3/3052-3053; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/184; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/45

. Tirmizî, Zühd 19 (2327); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/466 (9724); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/638; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/149; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/184

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 2/115 (780); Bezzâr, *el-Müsned*, 3/367 (1168); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/145

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/16; Bezzâr, *el-Müsned*, 1/440 (311); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/144

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/358; Bezzâr, *el-Müsned*, 1/326 (209); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/288

. Buhârî, Cenâiz 27, 26, Meğâzî 17; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/401

. Bezzâr, (*Keşfü'l-Estâr*, 3/172 (2496)); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/72

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/77 (3695); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 13/175 (7214); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 1/317 (475); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/360; Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 13/38 (9916); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/184

. Buhârî, Cenâiz 28, Menâkıbu'l-Ensâr 45, Meğâzî 17, 26, Rikâk 7, 16; Müslim, Cenâiz 44 (940); Ebû Dâvûd, Vesâyâ 11 (2876); Tirmizî, Menâkıb 54 (3853); Nesâî, Cenâiz 40

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/136 (7146), 4/353 (7891); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/195; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/65; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/127

[667]

[575]

. *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (2185); *Mecmau'z-Zevâid*, 5/31

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (452); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 8/486

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/198, 203, 204; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/166; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/315; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/148

. *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 23/414 (999); *Mecmau'z-Zevâid, 10/324*

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/329

. **Câbiye:** Bugünkü Şam şehrinin 80 km. kadar güneybatısı, Havran bölgesindeki Cevlân'da, bugünkü Nevâ'ya çok yakın bir yerde kurulmuş şehirdi. Ebû Bekir devrinde Suriye'de ilk fethedilen yerler arasında zikredilir. Câbiye'ye unutulmaz bir ün kazandıran husus, Ömer'in halife olarak burayı ziyaret etmesidir. Ömer'in Câbiye'de ashâb-ı kirâmın ileri gelenlerinin ve Suriye'deki bütün emîrlerin katılımıyla yaptığı bu önemli toplantı Yevmü'l-Câbiye, orada okuduğu hutbe de Hutbetü'l-Câbiye adıyla meşhur olmuştur. (Mustafa Fayda, "Câbiye", DİA, 6/538), (çev.)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned, 3/475; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 6/568 (12995); Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 6/3*

. Fakat Hz. Âişe'nin bu konudaki duası kabul edilmemiş... Çünkü Âişe, bundan sonra uzun bir müddet daha yaşamıştı. Peygamber aleyhisselamdan sonra kırk yedi yıl daha yaşamış ve altmış beş (veya atmış altı) yaşındayken 17 Ramazan 58 (14 Temmuz 678) Çarşamba gecesi, vitir namazını kıldıktan sonra Medine'de vefat etmişti. 56/676, 57/677 veya 59/679 yıllarında 19 veya 13 Ramazan'da vefat ettiği de rivayet edilmiştir. (çev.)

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/9 (6725); *Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 6/6*

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/112 (195); *Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 6/3*

. Buhârî, Farzu'l-Humus 13 (3129)

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/310

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/33 (46); *Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 3/125; Ebû Nuaym, Hılyetü'l-Evliyâ, 1/237; İbni Sa'd, et-Tabakàtü'l-Kübrâ, 3/300. Mâlik ed-Dâr'ın biyografisi için bkz. İbni Hacer, el-İsâbe, 3/484*

[598]

[618]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/152, 153, 154, 178; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/144

. Buhârî, Zekât 47, Cum'a 28, Cihâd 37, Rikâk 7; Müslim, Zekât 123 (1052); İbni Mâce, Fiten 18 (3995); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/7

. Müslim, Zekât 112 (1045); Nesâî, Zekât 94; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/17

. Buhârî, Zekât 50, Vesâyâ 9, Farzu'l-Humus 19, Rikâk 11; Müslim, Zekât 96 (1035); Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet 29 (2463); Nesâî, Zekât 50, 53, 93

. Harâitî, *Mekârimü'l-Ahlâk*, 1/220 (671); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/290

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/4; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/485; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/123

. Ebû Dâvûd, Zekât 27 (1643); Nesâî, Zekât 86 (2543); İbni Mâce, Zekât 25 (1837); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/275

. İbni Mâce, Zekât 25 (1837); Münzirî, *et-Tergîb*, 2/101

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/11; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/321

. Buhârî, Meğâzî, 17, 27, Cenâiz 73, Menâkıb 25, Rikâk 7, 53; Müslim, Fezâil 30 (2296); Ebû Dâvûd, Cenâiz 69-71 (3223, 3224); Nesâî, Cenâiz 61; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/149, 153, 154

. Buhârî, Cizye 1, Meğâzî 12, Rikâk 7; Müslim, Zühd 6 (2961); Tirmizî, Zühd 28 (2462); İbni Mâce, Fiten 18 (3997); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/137, 327

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/286

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/237 (650); *Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 9/415*

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 8/45; *İbni Hacer, el-İsâbe, 3/339*

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/217; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/355

. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/467 (32980); Ahmed bin Hanbel, *ez-Zühd*, 1/95 (598); İbni Ebî Hâtim, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 2/607 (3251); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/325

. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/257 (6710); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* 7/98 (133270), *Delâilü'n-Nübüvve*, 1/234; İbnü'l-Mübârek, *ez-Zühd*, 1/264 (766); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/315

. Tirmizî, Zühd 35 (2347); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 36/528 (22190)

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* 9/133

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/551 (6050)

. Ebû Dâvûd, İmâre (3057); Tirmizî, Siyer 24 (1577); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/362 (18793)

[621]

. *Muvatta*, Sadaka 9. Hadise şahid olarak; Beyhakî bu hadisi Eslem yoluyla Ömer radıyallahu anhdan rivayet etmiştir. Bkz. Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/118

[568]

[601]

[663]

[630]

[658]

[625]

[596]

[592]

[559]

[582]

[610]

[587]

[634]
[583]
[586]
[620]
. *el-Mu'cemü'l-Kebîr, 1/337 (1011); Mecmau'z-Zevâid, 5/213; Kenzü'l-Ummâl, 2/318*
[606]
[563]
[550]
. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/445
. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/174; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/365; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/304.
Kitabın orijinal nüshasında bu hadis kısa bir şekilde verilmiş, bazı bölümlerine yer verilmemiş. Konunun daha iyi anlaşılması için olayın tamamı, Ebû Nuaym'ın *Hılyetü'l-Evliyâ* adlı eserinden tercüme edilmiştir. (çev.)
. Yani Ebû Bekir radıyallahu anh sadakayı gizli vermiştir. Ömer radıyallahu anh ise aşikâr vermişti. Ayrıca Ebû Bekir, 'Bu benim Allah için (verdiğim) sadakamdır. İleride yine getireceğim' demişti. Ömer de 'Verdiğim bu sadaka Allah katında benim için bir mükâfat olur' demişti. (çev.)
. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ,* 1/32; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 4/348
. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ, 1/328*
. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (566); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/65
. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 6/213 (6501); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 1/438; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 4/152; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/177
. Buhârî, Megàzî 35
. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/266 (13067); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/347; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/117; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/248

. Taberânî, *el-Mu'cemül-Kebîr,* (8330); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/371

. *Muvatta*, Sadaka 1

. **Usre ordusu:** Hazırlık safhasında büyük güçlüklerle (usre) karşılaşıldığı için Tebük gazvesine verilen ad. (çev.)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/75*;* Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 5/216; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/59; İbni Kesîr, *el-Bidâye, 5/4*

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/102

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/187 (3074); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/384

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/186 (3072); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/384

. Buhârî, Zekât 11; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 101 (2452); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/121; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 4/314

. Buhârî, Menâkıbül-Ensâr 10; Müslim, Eşribe 172 (2054); Tefsîru Sûre-i Haşr 6; Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 60 (3304); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 12/95 (5287)

. İbni Cerîr, *Tehzîbü'l-Âsâr*, 1/121 (200); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 3/176

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/146; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/24 (2194)

. Müslim, Fezâil 57 (2312); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned, 3/108*

. İbni Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye,*1/488; İbni Kesîr, *el-Bidâye,* 3/179

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (8160, 8161); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/323

. **Ehl-i Suffe**: Mescid-i Nebevî'nin bitişiğinde yoksul sahabelerin barınması için yapılan ve giderek bir eğitim kurumu hâline gelen yer. Burada kalan ve çoğunluğu muhacirlerden oluşan topluluğa "Ashâbü's-Suffe/ashâb-ı Suffe" veya "ehlü's-Suffe/ehl-i Suffe" denilmiştir. (çev.)

. Buhârî, İsti'zân 14, Rikâk 17; Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet (2477); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/515); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/338.

. Buhârî, Menâkıbü'l-Ensâr 10, Tefsîru Sure-i Haşr 6; Müslim, Eşribe 172 (2057); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'an 60 (3304)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 23/432 (1051); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/33

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/122; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 5/44

. Buhârî, Et'ime 23, 40; İbni Mâce, Zühd 12 (4157); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/298, 324, 353, 415; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/8

. Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyâme 41 (2484)

. Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 5/37

. Buhârî, Menâkıb 25, Et'ime 6, Eymân 22; Müslim, Eşribe 142 (2040); Tirmizî, Menâkıb 6 (3630)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/237 (649); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/415

. Ebû Dâvûd, Et'ime 17 (3773); İbni Mâce, Et'ime 6 (3263)

. Buhârî, Menâkıbü'l-Ensâr 10, Tefsîru Sure-i Haşr 6; Müslim, Eşribe 172 (2057); Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'an 60 (3304)

. *Muvatta*, Zekât 24

. Buhârî, Et'ime 34, 57, Büyû' 21, Mezâlim 14; Müslim, Eşribe 138 (2036); Tirmizî, Nikâh 12 (1099); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (6614); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/396, 4/120, 121

. Buhârî, Büyû' 30, Et'ime 4, 25, 33, 35, 36, 37, 38; Müslim, Eşribe 145 (2041); Ebû Dâvûd, Et'ime 21 (3782); Tirmizî, Et'ime 42 (1850); *Muvatta*, Nikâh 51

[616]

. Buhârî, Megàzî, 29 (4101); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/300

. Buhârî, Megàzî, 29 (4102); Müslim, Eşribe 141 (2039); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/300

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/270 (8605); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/308

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (6085); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/179

. Müslim, Eşribe 169 (2052)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/347 (7688); *el-Mu'cemü's-Sağîr*, 2/88 (833); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 5/38

[577]

[629]

. **İnfak:** “Allah’ın hoşnutluğunu elde etme amacıyla kişinin kendi servetinden harcama yapması, muhtaçlara aynî ve nakdî yardımda bulunması” demektir. Bu bakımdan infak, farz olan zekâtı ve gönüllü olarak yapılan her çeşit hayrı içermektedir. Bu kelime yalın olarak kullanıldığı zaman meşru ve yararlı harcamaları ifade eder.

İslamî telakkiye göre insanın sahip olduğu servetin asıl sahibi Allah’tır. O’nun emanet olarak verdiği bu servetten başkalarına infakta bulunmak gerekir (Nûr suresi, 24/33; Hadîd suresi, 57/7). Bakara suresinin 2. ayetinde Allah’a samimiyetle inanan mü’minlerin başlıca özellikleri sayılırken iman ve namazın ardından infak zikredilmiştir.

Bakara suresinde (261-274) infakın önemi, amacı, hangi mallardan kimlere ve nasıl verileceği, karşılığında vaat edilen ödüller ayrıntılı biçimde zikredilir. Bu açıklamalar şu şekilde özetlenebilir: a) İnfak ve tasadduk gösterişten uzak, yalnız Allah rızası için yapılmalıdır. b) İnfakta bulunan kişi onu alıp kabul edenin onurunu zedeleyecek davranışlardan kaçınmalıdır. c) Yapılan yardım en iyi ve en kaliteli mallardan seçilmelidir. d) İnfakın yerine ulaşması için gerçek ihtiyaç sahipleri tespit edilmelidir.

Yine Bakara suresinin 195. ayetinde geçen “Allah yolunda infak” tabirinin, birçok ayet ve hadisin birlikte değerlendirilmesinden çıkan sonuca göre Allah’a itaat ve ibadet niyeti taşıyan, İslam’a ve Müslümanlar’a yardım ve fayda sağlayan her harcama Allah yolunda infak sayılmaktadır. (Mustafa Çağrıcı, “İnfâk”, DİA, 22/289). (çev.)

. Müslim, Zekât 69 (1017); Nesâî, Zekât 64; İbni Mâce, Mukaddime 14 (203); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/357, 358, 359

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/148 (7183); Münzirî, *et-Terğîb ve’t-Terhîb,* 4/156

. Buhârî, Şurût 19, Vesâyâ 22, 28; Müslim, Vasiyet 15 (1632); Ebû Dâvûd, Vesâyâ 13 (2878); Tirmizî, Ahkâm 36 (1375); Nesâî, İhbâs 2, 3; İbni Mâce, Sadakàt 4 (2396, 2397); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/114

. Buhârî, Zekât 44, Vekâle 15, Vesâyâ 11, 17, 26, Tefsîru Sûre-i Âl-i İmrân 5, Eşribe 13; Müslim, Zekât 42 (998); Dârimî, Zekât 23; *Muvatta*, Sadaka 2; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/141, 256, 262

. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/42; İbnü'l-Münzir, *Tefsîru'l-Münzir*, 1/286 (691); İbni Ebî Hâtim, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 3/704 (3814); İbni Cerîr, *Câmiu'l-Beyân*, 6/592 (7397)

. Buhârî, Edeb 39 (6036)'de benzer lafızla rivayet etmiştir.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 4/45 (3598); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/33

. Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 5/19 (3037); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 66/197; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/310

. Ebû Dâvûd, Zekât (1678); Tirmizî, Menâkıb 16 (3675); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/574 (1510); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 4/303 (7774); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/32; Dârimî, *es-Sünen*, 2/1033 (1701)

. Ebû Dâvûd, Zekât (1583); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/142; İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, 4/24 (2277)

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (280)

. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 8/268

. Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/272

[554]

[567]

[639]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 6/293; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned,* (7017)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* (5990); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/178

. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhın kardeşlerindendir. (çev.)

. Bezzâr, *el-Müsned*, 9/342 (3899); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/239

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 50/289; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/310

. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/311'de bu hadisi İbni Cerîr'e dayandırarak rivayet etmiştir.

. Tirmizî, *eş-Şemâilü'ş-Şerîf*, 1/26.

. Bezzâr, *el-Müsned*, 4/204 (1366); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 2/174

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 7/224 (4223); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/241

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned, 1/94;* Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/238

. Bezzâr, *el-Müsned*, (450); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/239

[659]
[649]
[573]
[662]
[544]
[666]
[576]
[622]
[548]
[553]
[654]
[614]
[600]
[597]
[645]
[602]
[617]
[551]
[643]
[640]
[579]
[668]
[648]
[611]
[545]
[591]
[628]
[565]
[660]

[562]
[571]
[657]
[605]
[631]
[608]
[588]
[585]

DOKUZUNCU BÖLÜM

SAHABELERİN NEFSANÎ DUYGULARDAN SIYRILMALARI

Bu bölüm; sahabelerin nefsî arzulardan nasıl sıyrıldıkları; babalarını, evlatlarını, kardeşlerini, eşlerini, akrabalarını, mallarını, ticaretlerini ve evlerini nasıl bırakıp da Allah'ın, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ve onlara bağlanan Müslümanlar'ın sevgisine bağlanmaları hakkındadır.

A. İSLAM'IN BAĞLARINI GÜÇLENDİRME MAKSADIYLA CAHİLİYE BAĞLARINI KOPARMAK

1. Bedir Savaşında Baba ile Oğlun Karşı Karşıya Gelmesi

İbni Şevzeb rahimehullah anlatıyor:

"Ebû Ubeyde bin Cerrâh radıyallahu anhın babası, Bedir savaşında oğluna saldırıyordu. Ebû Ubeyde radıyallahu anh ise ondan uzaklaşıyordu. Babası bunu defalarca tekrar edince Ebû Ubeyde saldırıp onu öldürdü. Ebû Ubeyde radıyallahu anh babasını öldürdüğünde Allah Teâlâ şu ayeti indirdi:

'Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir topluluğun -babaları, oğulları, kardeşleri yahut diğer akrabaları da olsa- Allah'a ve peygamberine düşmanlık eden kimselere sevgiyle bağlandıklarını göremezsin. İşte Allah bunların kalplerine iman nakşetmiş ve onları katından bir ruh ile desteklemiştir. Onları -orada ebedî kalmak üzere- altlarından ırmaklar akan cennetlere yerleştirecektir. Allah onlardan razı olmuştur, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte onlar Allah'tan yanadırlar; iyi bilinmeli ki kurtuluşa erecek olanlar da Allah'tan yana olanlardır.' (Mücâdele suresi, 58/22)"[671]

2. Abdullah bin Übeyy'in Oğlunun, Münafıkların Reisi Olan Babasını Öldürmek için Peygamber Aleyhisselamdan İzin İstemesi

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, münafık Abdullah bin Übeyy'in yanından geçti. Bu sırada Abdullah bin Übeyy, Resûlullah için 'İbni Ebî Kebşe[672] her şeyimizi bulandırdı' dedi. Oğlu Abdullah bin Abdullah,

'Ey Allah'ın Resûlü! Sana ikram eden Allah'a andolsun! Dilersen gidip onun başını sana getiririm' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Hayır! Babana iyilik yap. Onunla güzel şekilde sohbet et' buyurdu."[673]

3. İslam'ın Bağlarını Güçlendirme Maksadıyla Cahiliye Bağlarını Koparma Bağlamında Ebû Süfyân ve Kızı Ümmü Habîbe Arasında Geçen Olay

Zührî rahimehullah anlatıyor:

"Ebû Süfyân bin Harb (henüz Müslüman olmadan önce) Medine'ye geldiğinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de Mekke'nin fethi için hazırlık yapıyordu. Ebû Süfyân, Resûl-i Ekrem'le ateşkesi uzatmak için konuştuysa da Allah Resûlü kendisine dönüp bakmadı...

Ebû Süfyân bunun ardından kalktı ve (Peygamber aleyhisselamın nikâhı altında bulunan) kızı Ümmü Habîbe'nin yanına gitti. Kızının evine geldiğinde Resûlullah'ın yatağına oturmak istedi. Fakat kızı Ümmü Habîbe radıyallahu anhâ, (o sırada müşrik durumda olan babasının oturmaması için) yatağı toplayıp kaldırdı. Ebû Süfyân,

'Yavrum! Yatağı benden esirgiyor musun? Bu yatağı bana layık görmüyor musun?' dedi. Kızı Ümmü Habîbe radıyallahu anhâ, 'Bu Resûlullah'ın yatağıdır. Sen ise müşrik ve necis birisin' dedi. Ebû Süfyân,

'Yavrum! Benden ayrıldıktan sonra kötü biri olmuşsun!' dedi. [674]

4. Abdullah ibni Mes'ûd'un Çocukları için Söylediği Söz

Ebu'l-Ahvas rahimehullah anlatıyor:

"Biz (bir gün) Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhın yanına girdik. Yanında altın misali (nur topu) üç oğlu vardı. Biz o çocuklara bakmaya başladık ki Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh bunu fark edip 'Sanki onlara imreniyorsunuz!' dedi. Biz de 'İmrenilecekse işte böyle çocuklara imrenilir!' dedik.

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh başını evin basık tavanına doğru kaldırdı. Bir kuş oraya yuva yapmıştı.

'Çocuklarım ölse ve ben de onların kabirlerindeki toprakları avuçlasam vallahi, şu kuşun yuvasındaki bir yumurtanın düşüp kırılmasından daha üzücü olmaz!' dedi."[675]

B. SAHABELERİN RESÛLULLAH'A SEVGİLERİ, RESÛLULLAH

SEVGİSİNİ BAŞKA SEVGİLERE TERCİH ETMELERİ VE PEYGAMBERE GÖSTERDİKLERİ EDEP VE SAYGILARI

1. Sahabelerin Resûlullah Aleyhisselama Sevgileri

a. Allah'a ve Resûlüne İtaat Eden Kimsenin Cennette Peygamberler, Sıddîklar, Şehidler ve Salihlerle Birlikte Bulunması

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Adamın biri Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gelerek şöyle dedi:

'Ey Allah'ın Resûlü! Seni canımdan daha çok seviyorum. Seni çoluk çocuğumdan da çok seviyorum. Evimde olduğum zamanlarda seni hatırlıyor ve sabredemeyerek görmek istiyorum. Sonra benim de senin de öleceğimiz hatırıma geliyor. O zaman senin cennete girip peygamberlerle beraber olacağın, benim ise cennete girsem bile seni göremeyeceğim, seninle beraber olamayacağım aklıma geliyor ve (bu durumda) korkuyorum.'

O adamın bu sözleri üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hiç cevap vermedi. Nihayet biraz sonra şu ayet-i kerime nazil oldu:

'Kim Allah'a ne resüle itaat ederse işte onlar, Allah'ın kendilerine lütuflarda bulunduğu peygamberler, sıddîklar, şehidler ve salih kişilerle beraberdir. Bunlar ne güzel arkadaştırlar.' (Nisâ suresi, 4/69)"[676]

b. Ahireti için Allah'ın Resûlünün Sevgisini Hazırlayan Sahabe

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

Bir adam gelip Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve selleme, 'Kıyamet ne zaman kopacak?' diye sordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem o adama, *'Sen kıyamet için ne hazırladın?'* sorusuyla cevap verdi.

'Hiçbir şey; ancak ben, Allah'ı ve onun resûlünü çok seviyorum!' dedi. Adamın bu cevabı üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘O hâlde sen sevdiklerinle beraber olacaksın’ buyurdu.

Enes bin Mâlik radıyallahu anh devamla der ki: ‘Biz o zamana kadar Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin, ‘*O hâlde sevdiklerinle beraber olacaksın’* sözüne sevindiğimiz kadar hiçbir şeye sevinmemiştik. Ben Resûl-i Ekrem’i, Ebû Bekir’i, Ömer’i seviyorum ve bu sevgimden ötürü ahirette de onlarla beraber olacağımı umuyorum.’[677]

Buhârî’nin bu konuyla ilgili bir rivayeti de şöyledir:

“Bedevilerden bir adam, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gelerek ‘Ey Allah’ın Resûlü! Kıyamet ne zaman kopacak?’ diye sordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sen kıyamet için ne hazırladın?’ diye sordu. Bedevi,

‘Onun için bir şey hazırlamadım ama ben Allah’ı ve resûlünü çok seviyorum’ diye cevap verdi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Öyleyse sevdiğinle beraber olursun’* buyurdu.

Enes bin Mâlik radıyallahu anh devamla der ki: Bunun üzerine, ‘Bizler de öyle miyiz?’ diye sorduk. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘evet’* dedi.

O zaman Resûl-i Ekrem’in sahabelerinin, hiçbir şeye sevinmedikleri kadar buna sevindiklerini gördüm. Daha sonra bir adam gelerek ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bazen bir adam birini, yaptığı hayırlı bir amelinden dolayı seviyor fakat kendisi onu yapmıyor. Bu hususta ne dersiniz?’ diye sordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Kişi sevdiğiyle beraberdir’ buyurdu.”[678]

c. “Ey Ebû Zerr! Sevdiklerinle Beraber Olacaksın”

Ebû Zerr el-Gıfârî radıyallahu anh anlatıyor:

“(Ebû Zerr el-Gıfârî radıyallahu anh bir defasında Resûlullah’a giderek) ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bir adam var ki o, bir topluluğu seviyor ancak onlar gibi amel edemiyor; bu kişi hakkında ne buyurursunuz?’ dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sen, ey Ebû Zerr! Sevdiğinle beraber olacaksın’ buyurdu.

Ebû Zerr radıyallahu anh bu sorusunu bir daha sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yine aynı cevabı verdi.”[679]

d. Allah'ı ve Resûlünü Seven Kimsenin Sıkıntılara Sabretmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir ara Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin evinde büyük bir sıkıntı ve kıtlık durumu baş göstermişti. Evde yiyecek namına hiçbir şey kalmamıştı. Bu durum Ali'nin kulağına ilişince hemen dışarı çıktı ve iş aramaya koyuldu. Böylelikle Resûl-i Ekrem'e yardımcı olmayı arzuluyordu.

Nihayet Yahudi bir adamın bostanına geldi. Burada bir müddet çalıştı ve kuyudan on yedi kova su çekti. Yahudi onun bu çalışmasına karşılık on yedi tane hurma verebileceğini ve bunu dilediği hurma çeşidinden seçebileceğini söyledi.

Ali radıyallahu anh çalışmasının karşılığında acve denen Medine hurmalarından on yedi tane alarak Allah Resûlü'ne getirdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hurmaları görünce (Ali'ye),

'Ey Hasan'ın babası! Bu hurmalar da nereden geldi?' diye sordu. Ali radıyallahu anh,

'Ey Allah'ın Peygamberi! Sizin günlerdir aç olduğunuzu ve evinizde kaç zamandır yiyecek hiçbir şeyin olmadığını duydum. Bunun için dışarı çıktım ve çalışıp kazanarak size yiyecek bir şeyler almak istedim' dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Seni bunu yapmaya ancak Allah'ın ve resûlünün sevgisi sevk etti' buyurdu. Ali radıyallahu anh,

'Evet, ey Allah'ın Resûlü!' dedi. Daha sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Allah'ı ve resûlünü seven kimseye sel suyunun akış hızıyla fakirlik gelmez. Kim Allah'ı ve resûlünü severse dünya sıkıntısına karşı hazırlıklı olsun' buyurdu."[680]

e. Kâ'b bin Ucre'nin Resûlullah Aleyhisselam için Çalışması

Kâ'b bin Ucre radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben (bir gün) Peygamber aleyhisselamın yanına gittim. Gördüm ki beti benzi solmuş, bitkin bir hâldeydi.

‘Anam-babam sana feda olsun, ey Allah’ın Resûlü! Neden benziniz solgun?’ diye sordum. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Üç gündür mideme yiyecek namına bir şey girmedi de ondan!’ buyurdu.

Bunun üzerine hemen Resûl-i Ekrem’in yanından ayrıldım ve iş aramaya koyuldum. Bir Yahudi’nin devesi için su çektiğini gördüm. Kovası bir hurmaya O’nun için kuyudan su çektim; böylece biraz hurma kazandım. Bunları aldım ve Allah Resûlü’ne getirdim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Ka’b! Bunlar nereden geldi?’ buyurdu. Ben de ona yaptıklarımı anlattım. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Ka’b! Beni seviyor musun?’ buyurdu.

‘Anam-babam sana feda olsun, elbette seviyorum!’ dedim. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Şüphe yok ki fakirlik, beni seven kimsenin üzerine sel sularının yatağına akışından daha hızlı gelir. Pek yakında sana da birtakım sıkıntılar isabet edecektir; bunlar için hazırlıklı ol’* buyurdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir ara Kâ’b bin Ucre radıyallahu anhı göremedi. Sahabelerine,

‘Acaba Ka’b ne yaptı?’ diye sordu. Sahabeler,

‘O hasta!’ dediler.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem kalktı, evinden çıktı ve Kâ’b bin Ucre’nin evine kadar gitti. Kâ’b bin Ucre radıyallahu anhın yanına gelince *‘Sana müjdeler olsun, ey Ka’b!’* buyurdu. Resûlullah aleyhisselamın bu kutlu haberini duyan Kâ’b bin Ucre’nin annesi,

‘Cennet sana kutlu olsun ey Ka’b!’ dedi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Allah adına söz veren bu kişi de kimdir?’* diye sordu. Kâ’b bin Ucre radıyallahu anh, ‘Ey Allah’ın Resûlü! O benim annemdir’ dedi. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Ka’b’ın annesi! Onun cennete gireceğini nereden biliyorsun? Belki Ka’b, kendisine faydası olmayan şeyleri konuşmuş ya da kendisini zengin etmeyecek şeyleri tasadduk etmekten geri kalmış olabilir!’ buyurdu.”[681]

f. Talha bin Berâ’nın Resûlullah Aleyhisselama Sevgisi

Husayn bin Vahvah el-Ensârî radıyallahu anh anlatıyor:

"Talha bin Berâ radıyallahu anh ne zaman Peygamber aleyhisselama rastlasa ona yapışır ve ellerini, ayaklarını öperdi.

Yine bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme rastladığında, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bana neyi dilerseniz emredin; sizin emrinize karşı gelmeyeceğim!' dedi.

Talha bin Berâ o zamanlar daha gencecik bir delikanlıydı ve onun bu sözleri Resûl-i Ekrem'in çok hoşuna gitmişti. Bu sebeple Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona, *'O hâlde git babanı öldür!'* dedi.

Talha aniden ayağa kalktı, kapıya yöneldi, fırlayıp dışarı çıktı, yıldırım hızıyla gidiyordu. Peygamberimiz şaka yapmıştı, arkasından seslenerek *'Gel, gel! Ben akraba bağlarını çiğnetmek için gönderilmedim'* buyurdu.

Talha bin Berâ radıyallahu anh geri döndü, Allah Resûlü'nün yanına geldi.

Bu olaydan bir müddet sonra Talha radıyallahu anh hastalandı. Mevsim kıştı. Bulutlu ve soğuk bir günde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onun ziyaretine geldi. Ziyaretini tamamladıktan sonra aile efradına,

'Talha'yı iyi görmüyorum, ölümü yakın! Şayet vefat ederse hemen beni haberdar ediniz ki geleyim, cenazesinde bulunayım ve namazını kıldırayım. Bu hususta gevşek davranmayın' buyurdu.

Sonra da oradan ayrıldı. Ancak daha Sâlim bin Avfoğulları'nın[682] yurduna gelmeden Talha vefat etmişti. Bu sırada akşam olmuş ve karanlık da çökmüştü. Talha radıyallahu anh ölmeden önce 'Öldüğümde beni hemen gömün, bir an önce Rabbime kavuşturun. Resûlullah sallallahu aleyhi ve selemi de çağırmayın. Çünkü benim yüzümden etraftaki Yahudiler'in ona bir kötülüklerinin dokunmasını istemem!' şeklinde bir vasiyette bulunmuştu.

Bu vasiyeti gereği Talha bin Berâ radıyallahu anh hemen defnedildi. Sabah olduğunda durum Peygamber aleyhisselama arz edildi. Allah Resûlü gidip onun kabrinin yanı başında durdu. İnsanlar da onun arkasında saf bağladılar. Resûl-i Ekrem ellerini kaldırarak:

'Allah'ım! Sen ona, o da sana kavuştuğunda mütebessim bir hâlde (sen ondan razı, o da senden razı iken) karşıla' diye dua etti."[683]

g. "Elini Uzat, Sana Biat Edeyim"

Talha bin Miskin rahimehullah anlatıyor:

"Bir gün Talha bin Berâ, Peygamber aleyhisselamın yanına gitti ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Elini uzat, sana biat edeyim' dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Eğer sana annen ve babanla ilişkini kesmeni emredersem (yapacak mısın?)' diye sordu. Talha bin Berâ, 'Hayır, olmaz' dedi. Devamla 'Elini uzat, sana biat edeyim' dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Peki, ne üzerine biat edeceksin?' diye sordu. Talha bin Berâ, 'İslamiyet üzerine biat edeceğim' dedi. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem,

'Eğer sana annen ve babanla ilişkilerini kesmeni emredersem (yapacak mısın?)' diye sordu. Talha bin Berâ, 'Hayır, olmaz' dedi.

Sonra Resûlullah'tan biat için tekrar ellerini uzatmasını rica etti.

Talha bin Berâ'nın sadece annesi vardı. Babası ölmüştü. Talha bin Berâ, insanlar içinde annesine en iyi davranan ve ona karşı en şefkatli olan kimseydi.

Bu konuşmalardan sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Ey Talha! Bizim dinimizde akraba bağlarını koparmak diye bir şey yoktur. Fakat ben, dininde bir şüphe kalmasın diye sana böyle tekliflerde bulundum'* buyurdu.

Bundan sonra Talha bin Berâ Müslüman oldu ve dinini gayet güzel bir şekilde yaşamaya başladı.

Bir gün Talha radıyallahu anh hasta olmuştu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu ziyarete gitti. Yanına vardığında Talha radıyallahu anh baygın bir hâldeydi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Talha'nın sabaha çıkacağını zannetmiyorum; eğer ayılır da kendine gelirse bana haber verin'* buyurdu.

Nihayet Talha radıyallahu anh gecenin bir yarısı kendine geldi, gözlerini açtı ve 'Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni ziyarete gelmedi mi?' diye sordu. Orada bulunanlar, 'Geldi' dediler.

Ona Resûl-i Ekrem'in söylediklerini aktardılar. Bunun üzerine Talha radıyallahu anh,

‘Bu saatte O’na bir haber göndermeyin; belki zehirli bir hayvan sokar ya da başına kötü bir şey gelebilir. Fakat ölürsem benden ona selam gönderiniz ve benim için yüce Allah’tan bağışlanma talebinde bulunmasını istediğimi söyleyiniz’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sabah namazını kıldırdı, sonra sahabelere Talha’nın durumunun nasıl olduğunu sordu. Onun vefat ettiğini ve kendisine ulaştırılmasını istediği haberleri ilettiler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onları dinledikten sonra ellerini kaldırdı,

‘Allah’ım! Sen ona, o da sana kavuştuğunda onu mütebessim bir hâlde (sen ondan razı, o da senden razıyken) karşıla’ diye dua etti.”[684]

h. Şakacı Bir Sahabenin Allah’a ve Resûlüne Sevgisi

Zührî rahimehullah anlatıyor:

“Bir gün sahabeler Peygamber aleyhisselamın huzuruna gidip Abdullah bin Huzâfe radıyallahu anhın şakacı ve boş sözler konuşan biri oluşundan dolayı şikâyette bulundular.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara, *‘Ona ilişmeyin; onun kendine mahsus gizli hâlleri vardır. Zira o, Allah’ı ve resûlünü çok seviyor!’* buyurdu.”[685]

ı. Resûlullah Aleyhisselamın Naaşı Taşınan Bir Sahabe Hakkında Söyledikleri

“Edra radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah’ı korumakta olduğum gecelerden biriydi. Mescide, Resûl-i Ekrem’in yanına gelmiştim. Mescitte yüksek sesle Kur’an okuyup zikir çeken biri vardı. Allah Resûlü dışarı çıktı. Ben,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Bu adamın yaptığı riyakârlık değil mi?’ dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, ‘Bu Abdullah Zülbicâdeyn’dir’[686] buyurdu.

Daha sonra bu sahabe, Medine’de vefat etti. Cenazesinin techizi bitirildi, namazı kılındı. Naaşı defnedilmek üzere omuzlarda götürülürken Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Onu taşırken nazik olun, fazla sarsmayın, şefkatli davranın çünkü Allah Teâlâ da ona şefkat ve rahmetiyle muamele etmiştir. O, Allah’ı ve resûlünü seviyordu’ buyurdu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun kabrine kadar geldi ve *‘Onun kabrini geniş yapın çünkü Allah da rahmetiyle ona genişlik göstermiştir’* buyurdu. Sahabeden bazıları,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Siz bu kişi için üzüldünüz. (Bunun sebebi nedir?)’ dediler. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Çünkü o, Allah’ı ve onun resûlünü severdi’ buyurdu.[687]

i. Resûlullah Aleyhisselamın Ayağına Bir Dikenin Bile Batmasına Tahammülü Olmayan Sahabe

“Zeyd bin Desine radıyallahu anh öldürülmek için meydana getirildiğinde Ebû Süfyân ona,

‘Ey Zeyd! Allah adına söyle; istemez miydin ki senin yerinde şimdi Muhammed olaydı da biz O’nun boynunu vuraydık. Sen de ailenle birlikte olurdun’ dedi. Zeyd bin Desine radıyallahu anh,

‘Allah’a yemin ederim ki ben, Muhammed’in ayağına bir dikenin bile batmasını istemem’ dedi. Bunun üzerine Ebû Süfyân, ‘Ben Muhammed’in sahabelerinin Muhammed’i sevdiği kadar hiçbir insanın bir başkasını sevdiğini hiç görmedim’ dedi.”[688]

2. Sahabelerin Resûlullah Sevgisini Başka Sevgilere Tercih Etmeleri

a. Hz. Ebû Bekir’in, Babasının Biat Ettiğini Görünce Ağlaması ve Ebû Tâlib’in de Müslüman Olmasını Arzulaması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Ebû Bekir’in babası Ebû Kuhâfe, biat etmek üzere elini Resûl-i Ekrem’e uzattığında Ebû Bekir ağlamaya başladı. Bunu gören Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Neden ağlıyorsun, (ey Ebû Bekir)?’ diye sordu. Ebû Bekir radıyallahu anh,

‘Onun elinin yerinde amcanızın (Ebû Tâlib) elini görmek isterdim. Keşke o da yaşayıp Müslüman olsaydı ve bu vesileyle Allah sizi sevindirseydi, bu beni daha memnun ederdi’ dedi.”[689]

b. Sahabelerin Resûlullah Aleyhisselama Sıkıntı Vermekten Sakınmaları

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin Medine’ye hicret edişinin ilk zamanlarında, bizden biri ölüm sancıları çekmeye başladığında hemen gidip Resûl-i Ekrem’e haber verirdik. O da gelir ve ölmek üzere olan kişinin başucunda durarak onun için istiğfar ederdi. Bu durum, kişi ruhunu teslim edene kadar devam ederdi. Daha sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem beraberindekilerle birlikte geri dönerdi.

Kimi zaman Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem ölü defnedilene kadar o evden ayrılmazdı. Bazı zamanlar bu süreç çok uzun olur ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu yüzden pek çok işinden geri kalırdı. Bizler böyle yaparak Peygamber aleyhisselama eziyet ve sıkıntı vereceğimizden korktuk ve içimizden bazıları,

‘Bizden biri vefat edeceği sıra bunu hemen Resûl-i Ekrem’e haber vermeyelim. Hasta, ruhunu teslim ettikten sonra haber verirsek hem ona meşakkat vermemiş hem de işlerinden alıkoymamış oluruz’ dediler ve öyle yaptık.

Artık Resûlullah’a hasta vefat ettikten sonra haber veriyorduk. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem gelip onun cenaze namazını kıldırıyor ve istiğfar ediyordu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kimi zaman böyle yapıp geri dönüyor kimi zaman da ölü defnedilene dek başında bekliyordu. Bir müddet böylece devam ettik. Ancak daha sonra ‘Keşke Resûlullah’ı evinden buralara kadar yormasak da cenazelerimizi onun evinin önüne götürsek! Resûlullah da orada cenaze namazını kıldırsa ve istiğfar etse. Bu onun için daha zahmetsiz olur’ dedik ve böyle yapmaya başladık.

Hadisin ravisi Muhammed bin Ömer radıyallahu anh der ki: Artık cenazelerin buraya taşınıp namazlarının da burada kılınmasından dolayı oraya 'cenaze mekânı' adı verildi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin vefatından sonra da bu âdet devam etti; cenazeler buraya getirildi ve namazları burada kılındı."[690]

c. Hz. Ömer'in Resûlullah Aleyhisselamın Kızı Fâtıma'ya Muhabbeti

Eslem rahimehullah anlatıyor:

"Ömer bin Hattâb radıyallahu anh, (bir gün) Fâtıma radıyallahu anhânın ziyaretine gitmişti. Ona,

'Ey Fâtıma! Allah adına yemin ederim ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin senden daha çok sevdiği birini görmedim. Vallahi babanın vefatından sonra dünyada senden daha fazla sevdiğim ve saydığım kimse yoktur' dedi."[691]

3. Sahabelerin Peygamber Aleyhisselama Karşı Gösterdikleri Edep ve Saygı

a. Sahabeler Edeplerinden Ötürü Resûlullah Aleyhisselama Gözlerini Dikerek Bakmazlardı

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kimi zaman aralarında Ebû Bekir radıyallahu anh ve Ömer radıyallahu anhın da bulunduğu muhacir ve ensardan oluşan sahabe topluluğunun arasına çıkagelirdi.

Ebû Bekir ve Ömer radıyallahu anhümâdan başka hiç kimse gözünü dikerek Resûlullah'a bakmazdı. Ebû Bekir ve Ömer radıyallahu anhümâ Resûl-i Ekrem aleyhisselama bakar, Allah Resûlü de o ikisine bakardı. Onlar Resûlullah aleyhisselama tebessüm eder, Resûl-i Ekrem aleyhisselam da onlara tebessüm ederdi." [692]

b. Sahabeler Resûlullah Aleyhisselamın Huzurunda Nasıl Otururlardı?

Üsâme bin Şerîk radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz Peygamber aleyhisselamın huzurunda otururken sanki başımızın üzerinde kuş varmış (da kıpırdadığımız takdirde kaçacak) gibi otururduk.

Onun huzurundayken çıtımız çıkmazdı.

Yine bir gün bizler böyle Resûl-i Ekrem'in huzurundayken bazı kişiler geldi ve '(Ey Allah'ın Resûlü!) Allah'ın kulları arasında ona en sevimli geleni hangisidir?' diye sordular. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ahlakı en güzel olanıdır' buyurdu.

(Üsâme bin Şerîk radıyallahu anh devamla der ki) Bir ara Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gitmiştim. Sahabelerin onun etrafında adeta başlarında kuş varmış gibi hiç kıpırdamadan oturduklarını gördüm."[693]

c. Resûlullah Aleyhisselamın Heybeti

Berâ bin Âzib radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir hususta Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme soru sormak istiyordum. Ancak onun heybetinden çekindiğim için sormak istediğim soruyu tam iki sene sonra sorabildim."[694]

d. Sahabelerin Resûlullah Aleyhisselamın Abdest Suyuyla Teberrük Etmeleri

Tâbiîn âlimlerinden Zührî rahimehullah anlatıyor:

"Doğruluğundan şüphe duymadığım ensardan bir kişi bana şöyle anlattı:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdest aldığı zaman sahabeler hemen koşuşur, O'nun abdest suyunun arta kalanından ve sıçrantılarından alarak yüzlerine ve bedenlerine sürerlerdi.

Yine bir defasmda Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem abdest almıştı; sahabeler de onun abdest suyunu almak için koşuşturmuşlardı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara, *'Niçin böyle yapıyorsunuz?'* diye sordu. Sahabeler,

'Bununla hayır ve bereket umuyoruz!' dediler.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onların böyle yapmalarına kızmamıştı. Fakat *'Kim Allah ve resûlünün kendisini sevmesini istiyorsa doğru konuşsun, kendisine verilen emaneti korusun ve komşusuna eziyet vermesin!'* buyurdu. "[695]

e. Sahabelerin Urve bin Mes'ûd'u Hayrete Düşüren Tavırları

Misver bin Mahreme radıyallahu anh ile Mervân'dan gelen rivayette Hudeybiye barış antlaşması yapılmadan önce Mekkeliler'i temsilen gönderilen Urve bin Mes'ûd, dönüşünde Resûlullah aleyhisselamın ashabında gördüklerini Mekkeliler'e şöyle anlatmıştır:

"Bu ne tazim, bu ne hürmet! Vallahi Resûlullah ağzından bir şey atsa bu muhakkak sahabelerinden bir adamın avucuna düşüyor ve o adam bunu yüzüne ve bedenine sürüp ovalıyordu. Onlara bir şey emredince sahabeleri derhâl emrini yerine getirmeye koşuyorlardı. Abdest aldığı zaman da abdest suyunun artanını almak için birbirleriyle yarışıyorlardı. Peygamber bir söz söylediği zaman huzurundaki bütün sahabeler seslerini alçaltıyorlardı. O'na tazim sebebiyle yüzüne dikkatle bakmıyorlardı.

Ey kavmim! Vallahi ben vaktiyle birçok kralın huzuruna elçi olarak çıktım. Rum/Bizans hükümdarı Kayser'in, Fars hükümdarı Kisrâ'nın, Habeş hükümdarı Necâşî'nin divanlarına elçilik sıfatıyla girdim... Vallahi hiçbir hükümdarın adamlarının, Muhammed'in sahabelerinin Muhammed'e değer verdikleri gibi değer verdiklerini hiç görmedim."[696]

f. Resûlullah Aleyhisselamın Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin Evindeki Misafirliği

Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye hicret ettiklerinde benim evime misafir olmuşlardı. Biz evin üst katına çıkmış, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve ailesi de alt katta ikamet etmişti.

(Yine bir defasında) akşam olup da Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem yatınca biz evin üst katında, O'nun ise alt katında olduğu ve dolayısıyla onunla vahiy arasına gireceğimiz aklıma geldi. Sonra uyuduğumuz takdirde hareket ederiz ve bu hareketimiz sebebiyle tavandan aşağıya toz-toprağın düşeceği endişesiyle sabaha kadar uyuyamadık... Sabah olunca Allah Resûlü'nün yanına gittim. 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu gece ben ve (eşim) Ümmü Eyyûb uyuyamadık!' dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ey Ebû Eyyûb! Neden uyuyamadınız?' diye sordu. Ebû Eyyûb radıyallahu anh,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Sizin alt katta, benimse üst katta olduğum hatırıma geldi. Durum böyle olunca uyur da uykumuzda hareket edersek üstünüze toz-toprak düşecek, böylece size eziyet veririz diye düşündük. Hem üst katta olmakla vahiyle aranıza gireceğimiz endişesine kapıldık’ dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Ebû Eyyûb! Böyle yapma. Ben sana bazı kelimeler öğreteyim; sen de bu kelimeleri sabah on defa ve akşam da on defa söylersin. Eğer bunu söylemeye devam edersen sana on sevap verilir, on günahın silinir ve Allah katında merteben on derece yükseltilir. Ayrıca (söyleyeceğin) bu kelimeler için kıyamet günü on köleyi hürriyetine kavuşturmuş gibi mükâfat görürsün’ buyurdu ve şu duayı okumamızı tavsiye etti:

لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ لَا شَرِيكَ لَهُ

Lâ ilâhe illallâhu, lehü’l-mülkü ve lehül-hamdü lâ şerîke leh

(Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur... Mülk/hâkimiyet onundur. Hamd ona mahsustur. onun hiçbir ortağı yoktur.)”[697]

g. Sahabelerin Resûlullah Aleyhisselamın Tabağını Sünnetlemesi

Yine Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Medine’ye hicret ettiğinde bizim evimize misafir olmuştu. Ona,

‘Anam-babam sana feda olsun ey Allah’ın Resûlü! Benim üst katta ve sizin ise alt katta olmanız beni rahatsız ediyor. Bu durum hoşuma gitmiyor’ dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Bizim için en uygun ve en zahmetsiz olanı alt katta oturmamızdır; zira insanlar devamlı surette bize gelip gidiyorlar’* buyurdu.

Bizim toprak bir testimiz vardı. Bir gün kırıldı ve sular etrafa yayılmaya başladı. Ben ve eşim Ümmü Eyyûb hemen kalktık; evimizde bulunan ve tek bez parçası olan yorganımızla dökülen o suyu silmeye başladık. Çünkü suyun alt kata geçerek Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme eziyet vermesinden korkuyorduk.

Yemek yaptığımız zaman ondan Peygamber aleyhisselama de gönderirdik. Yemek kâsesi geri geldiğinde içinde arta kalanları, Allah Resûlü'nün parmağıyla sıvazladığı yerlerden başlayarak yerdik. Bunu yaparak hayır ve berekete ulaşmayı temenni ederdik.

Yine bir gece Resûlullah'ın evine sarımsaklı ve soğanlı bir yemek yapıp göndermiştik. Yemek kâsesi geri geldiğinde, içinde onun parmak izlerini göremedik. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem'e gittim ve gönderdiğimiz yemekten yemediğini kendisine hatırlattım. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana,

'Getirilen yemekte soğan ve sarımsak kokusunu hissettim. Ben Rabbime münâcât eden biriyim. Bu sebeple bende onun kokusunun bulunmasını istemem ancak sizler yiyin' buyurdu."[698]

h. Hz. Ömer ile Hz. Abbâs Arasında Geçen Oluk Olayı

Ubeydullah bin Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Babam Abbâs'ın, Ömer'in gelip geçtiği yola da uzanan bir su oluğu vardı. Ömer radıyallahu anh bir cuma günü mescide gitmek üzere evinden çıkmıştı. Abbâs radıyallahu anh ise bu oluğun üzerinde (tavuğa benzer) iki kuş kestirmişti. Ömer geçerken oluktan akan kanlar onun elbisesine değmişti. Ömer buna kızdı ve (insanlara zarar vereceğini düşünerek) o oluğun sökülmesini emretti. Sonra tekrar evine geri dönerek kan değen elbisesini çıkarıp başka bir elbise giydi. Ardından mescide giderek cuma namazını kıldırdı.

Bu durumdan haberdar edilen Abbâs radıyallahu anh, cuma namazından sonra halife Ömer'in yanına geldi ve ona, 'Vallahi o oluğu oraya Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kendi eliyle koymuştu' dedi. Bunun üzerine Ömer,

'Allah aşkına! Şimdi benim sırtıma bin ve o oluğu Peygamber aleyhisselamın koyduğu yere koy' dedi.

Halife Ömer radıyallahu anh, Abbâs radıyallahu anhı, o oluğu yerine yerleştirene kadar sırtında taşıdı."[699]

4. Resûlullah Aleyhisselamın Bedenini Öpen Sahabeler

a. Üseyd bin Hudayr'ın Peygamber Aleyhisselamın Böğrünü Öpmesi

Abdurrahmân bin Ebî Leylâ yoluyla babası İbni Ebî Leylâ rahimehullah anlatıyor:

"Üseyd bin Hudayr radıyallahu anh güler yüzlü, şakacı ve salih bir kimse idi...

Yine bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzurundayken konuştuklarıyla sahabeleri güldürüyordu. Bu sırada Resûl-i Ekrem bir ikaz anlamında parmağıyla Üseyd bin Hudayr'ın böğrünü dürttü. Üseyd bin Hudayr radıyallahu anh,

'Ey Allah'ın Resûlü! Canımı yaktınız' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Öyleyse sen de kısas yap' buyurdu. Üseyd bin Hudayr radıyallahu anh,

'Ey Allah'ın Resûlü! Fakat sizin üzerinizde gömlek var, bende yoktu' dedi.

Bunun üzerine Allah Resûlü gömleğini kaldırdı. Üseyd bin Hudayr radıyallahu anh Resûl-i Ekrem'e sarılıp açılan böğrünü öpmeye başladı ve 'Anam-babam sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü! İşte ben bunu yapmayı kastetmiştim' dedi. [700]

b. Resûlullah'ın Karnını Öpen Bir Başka Sahabe

Hasan el-Basrî rahimehullah anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) yolda giderken saçlarını sarıya boyamış bir adamla karşılaştı. Resûl-i Ekrem'in elinde yaprakları soyulmuş bir hurma sopası vardı. Adama baktı ve *'vers*[701] *ile boyanmış saçlar!'* buyurdu.

Sonra elindeki sopayla adamın karnını dürterek *'Ben sana bunu yapmayı yasaklamamış mıydım?'* buyurdu.

Peygamber aleyhisselamın adamın karnını dürtmesi kanatmamıştı ama iz yapmıştı. Adam, 'Ey Allah'ın Resûlü! Kısas isterim' dedi. Orada bulunanlar, 'Resûlullah'tan kısas mı istiyorsun?' dediler.

Adam, 'Hiç kimsenin teni benim tenimden daha üstün olamaz' diye karşılık verdi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem karnını açtı ve *'Gel, kısasını yap'* buyurdu.

Adam gelip Allah Resûlü'nün karnını öptü. Sonra da *'Bu kısası bana şefaat etmen için kıyamete bırakıyorum'* dedi."[702]

C. RESÛLULLAH'IN UHUD SAVAŞINDA ÖLDÜĞÜ ZANNEDİLİNCE SAHABENİN AĞLAMALARI, VEFAT EDECEĞİNİ ANLAMALARI ÜZERİNE AĞLAMALARI, RESÛLULLAH'IN SAHABELERİNE VEDASI

1. Peygamber Aleyhisselamın Uhud Savaşında Öldüğü Zannedilince Sahabelerin Ağlamaları

a. Uhud Savaşında Resûlullah Aleyhisselamı Arayan Bir Kadın

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Uhud savaşında Medineliler, karmakarışık ve darmadağınık olmuştu. Herkes bir tarafa gidiyor ve 'Muhammed öldü' diyorlardı. Hatta bu yüzden o kadar çok bağırıp çağırma olmuştu ki bu haber Medine'nin civar mahallelerine kadar ulaşmıştı.

Sonra evli kadınlardan biri, durumu öğrenmek için yola çıktı. İlk önce hangisiyle karşılaştığını bilemiyorum ama birine rastladığı zaman ona, 'Bu kim?' diye soruyor, o da 'Şu baban', bir başkası, 'Şu kardeşin', başka rastladığı biri, 'Şu kocan', bir diğeriyse 'Şu da oğlun' diyordu. Kadın, 'Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem nerede? O ne yaptı?' diye soruyor, onlar 'Ön tarafta!' diye cevap veriyorlardı.

Nihayet kadını Resûl-i Ekrem'in yanına kadar getirdiler. Hemen Peygamber aleyhisselamın elbisesinin bir ucuna yapıştı ve 'Anam-babam sana feda olsun, ey Allah'ın Resûlü! Sen hayatta olduktan sonra ben kimi kaybedersem kaybedeyim hiç önemli değil' dedi."[703]

b. Ebû Talha'nın Uhud Savaşı Günü Resûlullah Aleyhisselama Gösterdiği Muhabbet

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Ebû Talha radıyallahu anh Uhud savaşı günü Peygamber aleyhisselamın önünde durmuş, müşriklere ok atıyordu. Resûl-i Ekrem de onu kendine siper edinmişti.

Ebû Talha güzel bir atıcıydı. Her ok atışında Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem okunun nereye düştüğünü görmek için bedenini onun bedeninin ardından çekiyordu. Ebû Talha ise ayağa kalkarak ve göğsünü genişleterek ‘Anam-babam size feda olsun, ey Allah’ın Resûlü! Ardımdan ayrılmayın ki size herhangi bir ok isabet etmesin. Göğsüm sizin göğsünüzün önünde olsun!’ diyordu.

Ebû Talha kendini Allah Resûlü’nün önüne set çekerek siper ediyor ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben güçlü, kuvvetli birisiyim. Bütün ihtiyaçların için beni gönder, bana neyi dilersen onu emret, (yapayım)’ diyordu.”[704]

2. Sahabelerin Peygamber Aleyhisselamın Vefat Edeceğini Anlamaları Üzerine Ağlamaları

a. Hz. Fâtıma’nın Ağlaması

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Yüce Allah’ın,

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللهِ)

(أَفْوَاجًا فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

‘Allah’ın yardımı gelip fetih gerçekleştiğinde ve insanların akın akın Allah’ın dinine girdiğini gördüğünde Rabbine hamd ederek şanının yüceliğini dile getir ve O’ndan af dile; şüphesiz O, tövbeleri çok kabul edendir’ (Nasr suresi, 110/1-3) ayetleri indiğinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, (kızı) Fâtıma’yı -radıyallahu anhâ- yanına çağırdı ve ona,

‘Bana (yakında) öleceğimin haberi verildi’ buyurdu.

Bunun üzerine Fâtıma radıyallahu anhâ ağlamaya başladı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ağlama! Bana ailem arasından en önce kavuşacak kişi sen olacaksın’ buyurdu.

Bunun üzerine Fâtıma radıyallahu anhâ tebessüm etti.”[705]

b. Muâz bin Cebel’in Ağlaması

Muâz bin Cebel radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem beni Yemen’e vali olarak göndereceği gün tavsiyelerde bulunuyordu. Ben bineğimin üzerinde, O ise yaya olarak bir müddet birlikte yürüdük. Tavsiyelerini bitirdikten sonra *‘Ey Muâz! Belki bu seneden sonra artık beni göremeyeceksin. Muhtemelen şu mescidime ve kabrime uğrayacaksın’* buyurdu.

Bunun üzerine Muâz radıyallahu anh Resûlullah’tan ayrılmanın verdiği hüzün ve hasretle hıçkıra hıçkıra ağladı. Ardından Allah Resûlü döndü, yüzünü Medine istikametine çevirerek *‘İnsanların bana en yakın olanları, kim ve nerede olursa olsun takva sahibi olanlardır’* buyurdu.[706]

3. Resûlullah Aleyhisselamın Sahabelerine Vedası

Resûlullah’ın Vefatından Önce Vasiyeti, Yıkanması, Kefenlenmesi ve Namazının Kılınması

Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh anlatıyor:

“Babam ona feda olsun! Canım ona feda olsun! Canımız, sevgilimiz, Peygamberimizin vefat edeceği bize (kendisi tarafından) altı gün öncesinden haber edilmişti...

Vefat anı yaklaştığı zaman bizleri annemiz Âişe radıyallahu anhânın evinde topladı, bize baktı ve gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Sonra da şöyle buyurdu:

‘Merhaba! Hoş geldiniz. Allah’ın selamı üzerinize olsun. Allah sizi korusun! Allah sizlere yardım etsin. Allah sizleri yüceltsin. Allah sizleri doğru yoldan ayırmasın. Allah sizleri lütf u kereminden rızıklandırsın. Sizi işlerinizde muvaffak kılsın. Allah sizlere selamet ve emniyet versin. Allah ibadet ve taatlerinizi kabul buyursun...

Size Allah'tan korkmanızı, O'na karşı takvalı olmanızı tavsiye ediyorum! Sizi Allah'a ısmarlıyorum. Ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım. Allah'ın mülkünde, Allah'ın kullarına zulüm yaparak Allah'a üstünlük taslamaya kalkışmayın! Nitekim Allah hem bana hem de size şu uyarılarda bulunmuştur:

(تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَ لَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ)

'İşte ahiret yurdu! Biz onu yeryüzünde böbürlenmeyen ve bozgunculuğu arzulamayan kimselere veririz. (En güzel) akıbet, takva sahiplerinindir.'[707]

(أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْمُتَكَبِّرِينَ)

'Kibirlenenlerin kalacağı yer, cehennemde değil midir?'[708] buyurdu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu ayetleri okuduktan sonra sözlerine devamla: *'Ecel, Allah Teâlâ'ya dönüş, Sidre-i Müntehâ'ya, Cennetü'l-Me'vâ'ya, dolu dolu kâselere, Refik-i A'lâya varış yaklaştı'* buyurdu. Biz,

'Ey Allah'ın Resûlü! Vefatınızdan sonra sizi kim yıkasın?' diye sorduk. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bana en *yakın olandan başlayarak ehl-i beytimin erkekleri'* buyurdu. Biz yine 'Sizi ne ile kefenleyelim?' diye sorduk. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'İsterseniz şu üzerimdeki elbiselerimle isterseniz de Yemen kumaşı yahut Mısır'ın beyaz beziyle' buyurdu. Biz yine *'Bizlerden kim senin cenaze namazını kıldırsın?'* diye sorduk ve ağladık.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de ağladı. Sonra da şöyle buyurdu:

‘Durun biraz! Allah sizleri bağışlasın ve peygamberinizin hürmetine sizlere hayırlar ihsan eylesin. Beni yıkayıp kefenledikten sonra evimdeki (hazırlanmış olan) kabrimin yanı başında bulunan divanın üzerine koyun ve ardından bir müddet dışarıda bekleyin. Zira (vefatımdan sonra) benim namazımı ilk kılacak olan, dostum Cebrâil’dir. Sonra Mîkâil, sonra İsrâfîl ve ardında da askerleriyle birlikte Azrâîl gelerek namazı kılarlar. Daha sonra diğer bütün melekler gelir. Onlar da namazımı kıldıktan sonra sizler grup grup içeri girerek namazımı kılar, çokça salât ü selam getirirsiniz. Hiç kimse ağlayarak, bağırıp çağırarak bana eziyet vermesin...

Namazımı kılmak için öncelikle en yakınlarımdan başlayarak ehl-i Beyt’im gelsin. Sonra da sizler gelin ve bana selam verin. Burada olmayan kardeşlerime de benden selam gönderin. Sizleri şahit tutuyorum; benden sonra dininize kim girerse benden ona selam söyleyin. Selamım; bana ve getirdiğim dine, bugünden kıyamete dek tâbi olanların üzerine olsun.’

Biz yine ‘Ey Allah’ın Resûlü! Sizi kabre kim koyacak?’ diye sorduk. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ehl-i beytimin yakınlarından birkaç kişi koysun. O esnada sizin göremediğiniz fakat onların sizi gördüğü birçok melek de bu işe katılırlar. Haydi, şimdi kalkın ve benden sonra gelenlere, benim yerime dini tebliğ edin’ buyurdu.”[709]

D. RESÛLULLAH’IN VEFATI VE VEFATI ÜZERİNE SAHABELERİN SÖYLEDİKLERİ SÖZLER

a. Hz. Ebû Bekir’in Metaneti

Yezîd bin Bâbenûs rahmetullahi aleyh anlatıyor:

“Ben ve bir arkadaşım, (bir gün) Âişe’yi ziyarete gittik. Âişe radıyallahu anhâ bizim için yere bir minder bıraktı, sonra perdenin arkasına geçti. Biz onun üzerine oturduk. Sonra arkadaşım, ‘Ey mü’minlerin annesi! Hayızlı kadın (arâk) hakkında ne buyuruyorsun?’ diye sordu.

O, bununla erkeğin hayızlı olan hanımıyla cinsel ilişkiye girip giremeyeceğini sormak istiyordu.

Âişe radıyallahu anhâ, ‘Arâk da nedir?’ diye sordu.

Bunun üzerine ben saygısızlık olur, bu tür soruları sormayalım endişesiyle arkadaşımın omzuna vurdum. Âişe radıyallahu anhâ,

‘Yapma! Arkadaşına eziyet verdin’ dedi. Devamla: ‘Arâk ile neyi kastediyorsun? Yoksa hayızlı kadının durumunu mu soruyorsun? Söyleyin: Yüce Allah hayız hakkında Kur’an’ında ne buyurmuştur? Resûlullah sallallahu aleyhi ve selem hayızlı zamanlarımda üzerimde elbise olmak şartıyla beni kucaklıyor ve öpüyordu’ diye cevap verdi.

Âişe radıyallahu anhâ devamla şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem kapımın önünden her geçtiğinde mutlaka beni sorar ve faydalı bir şey söylerdi. Bir gün yine kapımın önünden geçti ancak bir şey söylemedi. Sonra bir veya iki kere daha geçti de yine bir şey söylemedi. Bunun üzerine hizmetçi kıza,

‘Kapımın önüne bir minder koy’ dedim. Sonra da başıma bir sargı bağladım. Resûlullah bu sefer geçtiğinde, *‘Ey Âişe, neyin var?’* diye sordu.

‘Ey Allah’ın Resûlü, başım ağrıyor’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Âh şu baş ağrısı! Esasını sorarsan benim de başım ağrıyor’ deyip geçti.

Fakat çok geçmeden O’nu bir yorgan içinde taşıyarak odama getirdiler.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bundan sonra bütün eşlerine haber göndererek onları odamda topladı ve *‘Ben hastayım. Bu durumda artık aranızda dolaşamam. Müsaadeniz olursa ben Âişe’nin odasında kalayım da o bana baksın’* buyurdu.

Bunun üzerine ben, onun hastalığıyla ilgilenmeye başladım. Hâlbuki o güne kadar hiçbir hastaya bakmamıştım. Bir gün mübarek başı omzumda iken birdenbire omzumdan kayarak başıma dayandı. Önce başını başıma dayamak istiyor zannettim ancak sonradan, ağzından soğuk bir damla tam göğsümün ortasına indi. Korkudan tüylerim ürperdi. Ben de ‘Bu bir baygınlık hâlidir!’ diyerek üzerine bir örtü çektim. Derken Ömer bin Hattâb ile Muğîre bin Şu’be kapıya gelip içeri girmek için izin istediler. Girmelerine müsaade ettim ve aramıza bir perde çektim. İçeri girdiklerinde Ömer radıyallahu anh,

‘Eyvah! Bu ne çetin bir baygınlıktır’ dedi.

Biraz oturduktan sonra kalktılar. Kapıya vardıkları zaman Muğîre radıyallahu anh, Ömer radıyallahu anha: ‘Öyle zannediyorum ki Resûlullah vefat etti’ dedi. Ömer radıyallahu anh (kızgınlığının etkisiyle) ona,

‘Yalan söylüyorsun! Doğrusu sen, kalbinde hastalık taşıyan bir kimsesin! Resûlullah’ın ölmesini temenni ediyorsun. Allah’ın peygamberi münafıkların kökünü kazımadıkça ölmez’ dedi.

Onlar gittikten sonra babam Ebû Bekir geldi ve ben de arkasına geçtiğim perdeyi kaldırdım. Babam Resûlullah’ı görür görmez, ‘İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn (Biz Allah’tan geldik ve yine ona döneceğiz). Allah’ın Peygamberi vefat etmiştir’ dedi.

Sonra başının ucuna geldi, eğilip mübarek alnından öptü ve ‘Eyvah, ey Allah’ın Peygamberi!’ deyip başını kaldırdı.

Sonra bir daha eğilip alnını öptü ve ‘Eyvah, ey Allah’ın seçkin kulu!’ deyip başını kaldırdı.

Sonra bir daha eğilip alnını öperek ‘Eyvah, ey Allah’ın sevgili dostu! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat etti!’ dedi. Sonra çıkıp mescide gitti. O esnada Ömer radıyallahu anh mescitte konuşma yapıyor ve ‘Resûlullah münafıkların kökünü kazımadıkça vefat etmez!’ diyordu.

Ebû Bekir mescide girdikten sonra kendisi konuşmaya başlayarak önce Allah Teâlâ’ya hamd ü senada bulundu, sonra şöyle bir konuşma yaptı:

‘Allah Teâlâ ayet-i kerimesinde,

(إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ)

‘Muhakkak ki sen de öleceksin. Onlar da elbet öleceklerdir.’[710]

(وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ اَفَائِنْ مَاتَ اَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلٰى اَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلٰى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللّٰهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللّٰهُ الشَّاكِرِينَ)

‘Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür ya da öldürülürse gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse Allah’a hiçbir şekilde zarar vermiş olmayacaktır. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır’[711] buyurmamış mıdır?’ dedi. Sonra da:

‘Öyleyse kim Allah’a ibadet ediyorsa bilsin ki Allah diridir; O’nun için ölüm yoktur. Kim de Muhammed’e değer veriyorsa bilsin ki Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem ölmüştür’ dedi. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh,

‘Şimdi bu okuduğun ayetler Allah’ın kitabında var mı?’ diye sordu. Ardından da ‘Ey insanlar! Bu, Ebû Bekir’dir ve Müslümanlar’ın ilkidir. Vakit kaybetmeden ona biat ediniz’ dedi.

Bunun üzerine oradakiler hemen Ebû Bekir radıyallahu anha biat ettiler.”[712]

b. Peygamber Aleyhisselamın Yıkanıp Kefenlenmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber aleyhisselamın hastalığı iyice şiddetlendiği zaman yanında Âişe radıyallahu anhâ ile Hafsa radıyallahu anhâ bulunuyordu. O esnada Ali radıyallahu anh içeri girdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu görünce başını kaldırdı ve *‘Bana yaklaş! Bana yaklaş!’* buyurdu.

Sonra kendini Ali’ye dayadı. Ali, Resûl-i Ekrem vefat edene dek yanından ayrılmadı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem vefat edince kalktı ve kapıyı kilitledi. Babam Abbâs ve Abdülmuttaliboğulları gelerek kapının önünde beklediler.

Ali radıyallahu anh, ‘Anam-babam sana feda olsun! Yaşarken temizdin, öldüğünde de temizsin’ diyordu.

Çünkü odanın içini, eşi benzeri görülmemiş güzellikte nefis bir koku kaplamıştı.

Abbâs radıyallahu anh, ‘Ağlamayı bırak, bir an önce Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin defin işlerine başlayın’ dedi. Ali radıyallahu anh, ‘O hâlde Fadl bin Abbâs’ı içeri alın!’ diye karşılık verdi.

O sırada ensar kapıya geldi ve ‘Allah adına sizlere yemin veriyoruz ki Resûlullah’ın bu hizmetinde bizim de hakkımız var!’ dediler.

Sonra da kendilerinden Evs bin Havlî radıyallahu anhı içeri soktular. Evs bin Havlî radıyallahu anhın elinde bir testi, onunla su taşıyordu. O sırada evin içinden ancak nereden geldiği anlaşılamayan bir ses işitildi. Bu ses, ‘Resûlullah’ın elbiselerini çıkarmayınız! Onu olduğu gibi üzerindeki gömleğiyle yıkayınız’ diyordu.

Bu sebeple Allah Resûlü’nün elbisesi çıkarılmadı. Fadl bin Abbâs radıyallahu anh Resûlullah’ın elbisesini kaldırıyor, Ali radıyallahu anh da elini gömleğin altına sokarak yıkıyordu. Evs bin Havlî ise su getirip götürme işine bakıyordu.”[713]

Peygamber Aleyhisselamın Vefatı üzerine Sahabelerin Söyledikleri Sözler

a. Ümmü Eymen’in Söyledikleri

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat ettiğinde onun sütannelerinden biri olan Ümmü Eymen radıyallahu anhâ çok ağlamıştı. Ona, ‘Sen Resûlullah için mi ağlıyorsun?’ diye soruldu.

O, ‘(Hastalandığı zaman) yakında onun vefat edeceğini bilebiliyordum. Ancak beni ağlatan asıl sebep, vahyin bizden kesilmiş olmasıdır!’ diye cevap verdi.”[714]

b. Vahyin Kesilmesine Üzüntü Duyulması

Târık radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat ettiğinde Ümmü Eymen radıyallahu anhâ ağlıyordu. Ona, ‘Ey Ümmü Eymen! Neden ağlıyorsun?’ diye soruldu.

‘Göklerden gelmekte olan vahyin bizden kesildiğine ağlıyorum’ demişti.”[715]

c. Hz. Fâtıma’nın Sözleri

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem vefatı günü öğleye doğru hastalığı ağırlaşınca sık sık bayılmaya başladı. Bundan kederlenen Fâtıma radıyallahu anhâ da yüksek sesle ‘Vay babamın ızdırabına!’ diyordu.

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem, Fâtıma radıyallahu anhâya hitaben, *‘Kızım, artık bugünden sonra babanın üzerinde hiçbir ızdırap kalmayacaktır’* buyurdu.

Enes bin Mâlik radıyallahu anh devamla diyor ki: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat edince Fâtıma radıyallahu anhâ, ‘Ey Rabbin davetine icabet eden babam! Ey Cennetül-Firdevs’te makamı olan babam! Ey Cebrâil’e ölümünü haber verdiğimiz (taziye ettiğimiz) babam!’ diyerek hüzünlenmiş ve kederlenmişti.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem defnedildikten sonra da Fâtıma radıyallahu anhâ, Enes radıyallahu anha: ‘Ey Enes! Derin bir bağlılıkla sevdiğiniz Resûlullah’ın üzerine toprak saçmaya gönlünüz nasıl razı oldu?’ diyerek onu bir hüzün ve keder sorgusuna çekmişti.”[716]

E. SAHABENİN RESÛLULLAH’A SÖVENLERE KARŞI TAVIRLARI, PEYGAMBER’İN EMİRLERİNE VE TAVSİYELERİNE UYMAK VE SAHABENİN PEYGAMBER’İN EMRİNE AYKIRI BİR DAVRANIŞTA BULUNDUKLARINDA KORKMALARI

1. Sahabelerin Peygamber Aleyhisselama Sövenlere Karşı Sergiledikleri Tavırlar

a. Garafe bin Hâris’in Peygamber Aleyhisselama Küfreden Bir Hristiyan’ı Dövmesi

Kâ’b bin Alkame rahimehullah anlatıyor:

Garafe bin Hâris el-Kindî radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin sohbetinde bulunma şerefine nail olmuş sahabelerden biriydi.

Bir gün bir Hristiyan'ın Resûlullah'a küfrettiğini işitince gidip onu dövdü hatta burnunu kırdı. Bu olay vali Amr bin Âs'a iletilince Garafe bin Hâris radıyallahu anhı yanına çağırttı ve 'Ey Garafe! Biz onlara bir ahid ve eman vermişiz!' dedi. Bunun üzerine Garafe radıyallahu anh şöyle cevap verdi:

'Maazallah! Biz onlara Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme sövsünler diye mi eman ve zimmet verdik? Biz onlara; aralarına girip karışmayacağımıza, kiliselerinde ibadet etmelerine müdahil olmayacağımıza, orada istediklerini söyleyebileceklerine, güçlerinin yetmeyeceği şeyleri kendilerine yüklemeyeceğimize, onlara bir düşman saldırdığında kendilerine yardımda bulunacağımıza, kendi aralarında dinlerinin hükümlerini uygulayabileceklerine ve buna da engel olmayacağımıza, şayet bizim dinimizin hükümleriyle muamele görmek isterlerse onlara Allah'ın kitabı ve resûlünün sünnetiyle hükmedeceğimize, kendi işlerini dinlerinin hükümleriyle çözebildiklerinde onlardan yüz çevirmeyeceğimize dair söz verdik, eman verdik!'

Bunun üzerine Amr bin Âs radıyallahu anh, 'Doğru söyledin!' dedi."[717]

2. Peygamber Aleyhisselamın Emirlerine ve Tavsiyelerine Uymak

a. Sahabelerin Peygamber Aleyhisselama Kurayzaoğulları Seferinde İtaat Etmeleri

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hendek savaşı (dönüşü Cebrâil'in bildirmesiyle Yahudi kabilesi olan Kurayzaoğulları üzerine hareketinden önce sahabelerine, çabuk hareket etmelerini sağlamak için) *'Kurayzaoğulları yurduna varmadan hiç kimse ikindi namazını kılmasın!'* buyurdu.

Sahabeden bazıları yolda ikindi namazına erişmişti. Bunlardan bir kısmı Allah Resûlü'nün emrinin zahirine uyarak 'Biz Kurayzaoğulları yurduna varmadıkça ikindi namazını kılmayız' dediler. Bir kısmı,

‘Biz ikindiyi yolda, vakit içinde kılacağız. Çünkü Resûlullah bizden, (bu emrin zahirini değil fakat bunun lazımı olan seferde) çabuk davranmamızı kastetmiştir’ dediler ve ikindi namazını kıldılar.

Sonra bu iki zümrenin birbirine aykırı hareketleri Peygamber aleyhisselama anlatıldı. Ancak Resûl-i Ekrem hiçbir grubu ayıplamadı ve kınamadı.”[718]

b. Kurayzaoğulları Seferinde Sahabelerin Derhâl Emre İtaat Etmeleri

Kâ’b bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hendek (Ahzâb) gazvesinden döndüğünde elbiselerini değiştirmiş, silahını çıkarmış ve güzel kokular sürünmüştü.

(Hadisin ravisi Duhaym rahimehullah devamla der ki) Bu esnada Cebrâil aleyhisselam at üstünde ve toz-toprak içinde geldi,

‘Yoksa savaşmak için herhangi bir özrün mü var? Görüyorum ki silahını çıkarmışsın; hâlbuki biz daha çıkarmadık. Haydi, şunların üzerine yürü’ diye Kurayzaoğulları’nı işaret etti.[719]

b. Huneyn Savaşında Resûlullah Aleyhisselamın Emrine ‘Lebbeyk!’ Diyerek İtaat Edenler

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

“Huneyn savaşında Peygamber aleyhisselam insanların darmadağınık[720] olduklarını görünce amcasına, *‘Ey Abbâs! İnsanlara, ‘Ey Akabe’de biat eden ensar, gelin! Ey Rıdvan ağacı altında biat edip söz veren muhacirler!’ diye seslen’* dedi.

Abdullah ibni Abbâs da Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin buyurduğu şekilde seslendi. Bunun üzerine bütün sahabeler,

‘Lebbeyk! Lebbeyk!’ sadalarıyla geri döndüler.

Öyle ki bu sesi işitenler devesini geri çevirmeye çalışıyor, buna gücü yetmezse devesinden inip zırhını boynundan geçiriyor, kılıcını ve kalkanını kapıp sesin geldiği tarafa koşuyordu. Böylelikle Allah Resûlü'nün etrafında 100'e yakın sahabe toplandı ve hepsi birlikte düşmana saldırıyordu. İlk çağrı ensarın geneline yapılmıştı. İkinci kez ise ensardan Hazrecliler adına yapıldı. Çünkü onlar çok sabırlı, dayanıklı ve savaş hususunda maharetli idiler. Bu arada Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, devesine binerek insanların kılıç kılıca dövüştüğü meydana doğru ilerledi. Meydandaki savaşın şiddetini görünce:

'İşte tandır şimdi kızdı!' dedi.

Vallahi ilk anda kaçanlar daha henüz savaş meydanına dönmemişti ki bir de ne görelim; esirler elleri arkadan bağlanmış bir şekilde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzuruna getirilmiş, öldürülenler öldürülmüş, bozguna uğrayanlar da kaçıp gitmişti. Allah onların mallarını ganimet ve evlatlarını da esir olarak Resûl-i Ekrem'e vermişti."[721]

c. Sahabelerin Bedir Esirlerine Karşı Tavırları

Mus'ab bin Umeyr radıyallahu anhın kardeşi Ebû Azîz bin Umeyr radıyallahu anh anlatıyor:

"Bedir savaşında alınan esirler arasında ben de vardım. Ensardan bir grup askere teslim edilmiştim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sahabelerine, *'Esirlere iyi davranın'* buyurmuştu.

Bu sebeple onlar sabah ve akşam yemeklerini yemek için oturduklarında kendileri hurmayla yetinir, bana da ekmek (katık) verirlerdi."[722]

d. Abdullah bin Revâha'nın Resûlullah Aleyhisselamın Emrini Yerine Getirmedeki Aceleciliği

Abdurrahmân bin Ebî Leylâ rahimehullah anlatıyor:

"Abdullah bin Revâha radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselamın yanına gidiyordu. O esnada Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sahabelerine hutbe okuyordu. Bir ara Abdullah radıyallahu anh Resûl-i Ekrem'in sahabelere,

'Oturun!' diye emir verdiğini işitti.

Daha mescide varmamışken (sokak ortasında) olduğu yere oturdu. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem hutbesini bitirene kadar bu hâlde bekledi. Abdullah bin Revâha'nın bu yaptığını işiten Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Allah senin, kendisine olan ibadetini ve resûlüne olan taat hırsını artırsın' buyurdu."[723]

e. Resûlullah Aleyhisselam Hoş Görmediği için Evinin Kubbesini Yıkan Sahabe

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir gün dışarı çıkmıştı, biz de beraberinde ilerliyorduk. Bir ara başını kaldırdığında yüksekçe bir kubbe gördü ve *'Bu da ne böyle?'* buyurdu. Orada bulunan sahabeler,

'(Bu kubbe) ensardan filanca kişiye aittir' dediler.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hoşlanmadığı bu işe sükût etmişti. Nihayet bir gün bu kubbenin sahibi, Allah Resûlü'ne gelip halkın içinde selam verdi. Fakat Resûl-i Ekrem ondan yüz çevirdi. (Adam selamının alınmadığını anlayınca) bu selam verme işini defalarca tekrarladı. Nihayet (her defasında da selamının alınmadığını gördü) Resûlullah'taki öfkeyi ve kendinden yüz çevrildiğini sezdi ve durumu arkadaşlarına açarak dert yandı:

'Vallahi ben Resûlullah'ın bu davranışını yadırgadım' dedi. Onlar,

'Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem dışarı çıkmıştı ve senin evinin kubbesini gördü de ondan böyle yaptı' diye cevap verdiler.

Bunun üzerine adam hemen evine dönerek kubbesini yıktı. Allah Resûlü bir gün yine dışarı çıktı. O kubbeyi göremeyince oradakilere, *'Kubbeye ne oldu?'* diye sordu. Orada bulunanlar,

'Onun sahibi bize senin kendisinden yüz çevirdiğinden sızlandı. Biz de sizin neden öyle yaptığınızı anlattık. Bunun üzerine kalktı ve evine giderek kubbeyi yıktı' dediler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'İhtiyaç fazlası her bina, sahibi üzerine bir vebaldir' buyurdu."[724]

f. Resûlullah Aleyhisselam Hoşlanmadığı için Saçını ve Elbisesini Kısaltan Sahabe

Sehl bin Hanzaliyye el-Abşemî radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Saçlarını (omuzlarına kadar) uzatmasa ve elbisenin eteklerini de (topuklarına kadar) uzun tutmasa, Hureym ne güzel adamdır!'* demişti.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bu sözleri Hureym'in kulağına gidince eline hemen uzunca bir bıçak aldı. Saçlarını kulak hizasına kadar kısalttı. Elbisesinin eteklerini de topuklarından yukarı ve kaval kemiklerine gelecek şekilde kesti."[725]

g. Ensardan Bir Kızın Resûlullah Aleyhisselamın Emrine Karşı Hassasiyeti

Muğîre bin Şu'be radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben ensardan birinin kızıyla evlenmek istiyordum. Bu durumu Peygamber aleyhisselama anlattım. Resûl-i Ekrem bana,

'O kızı gördün mü?' diye sordu.

'Hayır' dedim.

'Git ve onu gör! Zira bu aranızdaki ülfet ve muhabbetin artmasına vesile olur' buyurdu.

Bunun üzerine kalkıp kızın evine gittim. Durumu anne ve babasına anlattım. Ancak onlar sadece birbirlerine bakmakla yetindiler ve herhangi bir cevap vermediler. Ben de kalktım ve çıktım. Tam o sırada evlenmek istediğim kız,

'O adamı bana getiriniz' dedi.

Gittim. Kız evin perde çekilmiş bir köşesine geçmişti. 'Bana bakmanı Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem emretmişse gel, bak! Yok, emretmemişse şunu bil ki ben sana kendimi göstermem!' dedi.

Allah Resûlü'nün emrettiğini söyleyip kıza baktım ve onunla evlendim.

Vallahi ben bu zamana kadar birçok kadınla evlenmiştim ancak onun kadar bana karşı muhabbetli ve sevimli olanıyla evlenmedim."[726]

h. Ebû Zerr'in Kölelere İyi Davranılması Hususunda Resûlullah Aleyhisselamın Emrine Riayet Etmesi

Ma'rûr bin Süveyd rahimehullah anlatıyor:

“Ben Ebû Zerr radıyallahu anhı Rebeze’de üzerinde kaim bir aba varken gördüm. Kölesinin üzerinde de o abanın bir benzeri vardı. Orada bulunan bir grup, ‘Ey Ebû Zerr! Kölenin üzerinde bulunan abayı alsan da onu, senin üzerinde bulunan şu abayla birleştirsen güzel bir elbise olur. Kölene de başka bir elbise giydirsen olmaz mı?’ dediler.

Ebû Zerr radıyallahu anh da şöyle cevap verdi: Ben bir adamla atışmış ve annesinin Arap olmayan biri oluşundan ötürü onu ayıplamıştım. Bunun üzerine o adam gidip beni Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme şikâyet etti. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu:

Ey Ebû Zerr! Sen kendisinde cahiliye izleri bulunan birisin. Muhakkak ki bu köleler, sizin kardeşlerinizdir; Allah (bazı dünyevî imkânlar vererek) sizi (dünyada) onlara üstün kılmıştır. Eğer emirlerinize uygun hareket etmezler veya tabiatlarınız uyuşmazsa onları satınız. Fakat Allah’ın yarattıklarına işkence etmeyiniz.”[727]

Yine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

“Onlar sizin kardeşlerinizdir. Allah (bazı dünyevî imkânlar vererek) onları sizin emrinizin altına vermiştir. Allah her kimin elinin altına bir kardeşini verirse ona yediğinden yedirsin, giydiğinden giydirsin ve yapamayacağı bir işe zorlamasın. Eğer gücünün yetmeyeceği bir iş teklif ederse ona yardımcı olsun.”[728]

3. Sahabenin Peygamber Aleyhisselamın Emrine Aykırı Bir Davranışta Bulunduklarında Korkmaları

a. Ebû Huzeyfe’nin Bedir Savaşında Söylediklerinden Dolayı Taşıdığı Endişe

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Bedir savaşı günü Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem sahabelerine,

‘Biliyorum ki gerek Hâşimoğulları’ndan gerekse diğer kabilelerden bazı kişiler bu savaşa zorla getirilmişlerdir. Onları öldürmemize gerek yok! Sizden kim Hâşimoğulları’ndan biriyle karşılaşırsa onu öldürmesin! Her kim Âs bin Hişâm’la karşılaşırsa onu öldürmesin! Kim amcam Abbâs’la karşılaşırsa onu öldürmesin! Çünkü onlar bu savaşa zorla çıkarılmışlardır’ buyurdu.

(Peygamber aleyhisselamın bu konuşmasının ardından) Ebû Huzeyfe radıyallahu anh,

‘Biz babalarımızı, kardeşlerimizi, oğullarımızı öldüreceğiz de Abbâs’ı mı sağ bırakacağız? Vallahi eğer onunla karşılaşırsam etlerini şu kılıcımla lime lime doğrayacağım’ dedi.

Ebû Huzeyfe’nin bu sözleri Resûlullah’a ulaştı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (Ömer’e hitaben),

‘Ey Ebû Hafs (Ömer)! Sen söyle; Resûlullah’ın amcasının yüzüne hiç kılıçla vurulur mu?’ buyurdu. Ömer radıyallahu anh, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Beni bırak, gidip o adamın boynunu vurayım. Çünkü o münafık oldu’ dedi.

Ebû Huzeyfe radıyallahu anh der ki: ‘O gün söylediğim sözlerden dolayı hiçbir zaman akıbetimin ne olacağından emin olamadım. Daima bir korku içindeydim. Buna ancak şehid olmanın kefaret olabileceğine inanıyorum.’

Nitekim öyle de oldu. Ebû Huzeyfe radıyallahu anh, Yemâme savaşında şehid düştü.”[729]

b. Sâbit bin Kays’ın Endişelenmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem uzun bir ara Sâbit bin Kays’ı görememişti. Bir adam, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben sizin için onun ne hâlde olduğunu öğrenirim’ dedi.

Sonra Sâbit bin Kays’ın evine gitti. Onu evinde, bir köşede başını eğmiş otururken buldu. ‘Bu hâlin nedir?’ diye sordu. Sâbit bin Kays radıyallahu anh,

‘Durum kötü! (Kendini kastederek) Sâbit sesini Resûlullah’ın sesinden daha fazla yükseltir. Onun amelleri de boşa gitmiştir. O cehennemliktir’ diyordu. Bunun üzerine adam Allah Resûlü’ne gelip ‘Sâbit şöyle şöyle şeyler söyledi’ diyerek onun durumunu anlattı.

(Hadisin ravisi) Mûsâ bin Enes şöyle der: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu defa adamı ikinci kez ancak büyük bir müjdeyle gönderdi. Ona, ‘*Sâbit bin Kays’a git ve ona, ‘Sen cehennemlik değil, bilakis cennetliksin’ de’* diye emretti.”[730]

c. Sâbit bin Kays’ın Lokmân Suresinin 18. Ayetinin İnmesi Üzerine Taşıdığı Endişe

Sâbit bin Kays’ın kızı anlatıyor: Ben babamın şöyle dediğini işittim:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme, *‘Gurura kapılarak insanlara burun kıvırma, ortalıkta çalım satarak yürüme; unutma ki Allah gurura kapılıp kendini beğenen hiç kimseyi sevmez’* (Lokmân suresi, 31/18) ayeti indirilince bu durum Sâbit bin Kays’a ağır geldi. Kapısını üzerine kapattı ve ağlamaya başladı. Durumu Peygamber aleyhisselama bildirildi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona birini gönderip durumunu sordurttu. O da bu ayetin kendisine ağır geldiğini haber verdi ve ‘Ben güzelliği ve kavmimin başına reis olmayı seven birisiyim’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sen onlardan değilsin. Bilakis sen hayır içerisinde yaşıyorsun. Hayır üzerine de öleceksin. Yüce Allah da seni cennetine koyacaktır’ buyurdu.”[731]

F. SAHABENİN HER HAREKETLERİNDE RESÛLULLAH’A İTTİBA ETMELERİ, PEYGAMBER’İN ASHABINA, EHL-İ BEYTİNE, AKRABALARINA VE ÜMMETİNE YAKINLIĞI VE RESÛLULLAH’IN

KENDİSİNDEN SONRA GELECEK ÜMMETİNE MÜJDELERİ

1. Sahabelerin Her Hareketlerinde Peygamber Aleyhisselama Uymaları

a. Sahabenin Gece Namazlarında Dahi Resûlullah Aleyhisselamı Taklit Etmeleri

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin bir hasırı vardı. Geceleyin onu (diklemesine koyarak insanların kendisini görmesini veya yanına yanaşmasını engelleyecek bir) hücre edinip namaz kılar, gündüzleri ise sererek üzerine otururdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem böyle nafile namaz kılarken insanlar O'nun namazına uyup namaz kılmaya başladılar. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ne kadar namaz kılarsa onlar da o kadar kılarlardı. Nihayet geceleri Allah Resûlü'nün yanına gelenler çoğalınca Peygamber Efendimiz yüzünü onlara döndü,

'Ey insanlar! İbadetlerden ancak gücünüzün yettiği kadarını yapınız! Çünkü siz usanmadıkça Allah usanmaz. Biliniz ki Allah katında amellerin en sevimlisi, az da olsa devamlı olanıdır' buyurdu."[732]

b. Resûlullah Aleyhisselamın Altın Yüzüğü Çıkarması Üzerine Sahabelerin de Çıkarmaları

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"(Haram kılınmadan önce) bir ara Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem altın yüzük takıyordu. Daha sonra bu yüzüğü çıkarıp attı ve *'Bundan sonra kesinlikle (altın yüzük) takmam'* buyurdu.

Bunun üzerine sahabeler de (parmaklarındaki altın yüzükleri) çıkarıp attılar."[733]

c. Sahabelerin Kur'an'ın Toplanıp Bir Araya Getirilmesinde Gösterdikleri Titizlik

(Vahiy kâtiplerinden) Zeyd bin Sâbit el-Ensârî radıyallahu anh anlatıyor:

“(Halife) Ebû Bekir radıyallahu anh, (bana) Yemâme’de (yalancı peygamber Müseylime ile savaşan) sahabelerin şehid olduğunu bildiren bir mektup yazmış ve beni yanına çağırmıştı. Gittiğimde yanında Ömer de bulunuyordu. Ebû Bekir,

‘Ömer bana geldi ve ‘Yemâme olayında Kur’an hafızı sahabelerin öldürülmesiyle olay hayli kızışmıştır. Bütün bölgelerde Kur’an hafızlarına karşı bu tür olayların olacağından endişe etmekteyim. Aksi takdirde pek çok Kur’an hafızı yok olup gidecektir. Bu yüzden Kur’an’ın derlenip toplanması için emir vermeniz görüşündeyim’ dedi.

Bunun üzerine ben de Ömer’e, ‘Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yapmadığı bir şeyi ben nasıl yaparım?’ dedim. Ömer radıyallahu anh, ‘Bu iş vallahi hayırlıdır’ dedi. Ömer bu konuda bana ısrarda bulundu. Neticede Allah, Ömer’in gönlünü açtığı konuda benim gönlümü de açtı. Ben de Ömer’in görüşüne uydum’ dedi.

Ömer radıyallahu anh hiç konuşmadan Ebû Bekir’in yanında oturuyordu. Ebû Bekir radıyallahu anh bana hitaben,

‘Sen gençsin, akıllısın; sana güveniyoruz. Biz seni hiçbir kusurla itham etmiş değiliz. Sen Resûlullah’m sallallahu aleyhi ve sellem vahiy kâtiplerindendin. Bu sebeple Kur’an’ı sen bir araya topla!’ dedi.

‘Vallahi eğer benden dağlardan bir dağın taşınması istenmiş olsaydı o iş, Ebû Bekir’in emrettiği bu Kur’an’ı toplama işinden daha ağır gelmezdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yapmadığı bir şeyi siz nasıl yapacaksınız?’ dedim. Ebû Bekir radıyallahu anh,

‘Vallahi bu iş hayırlı bir iştir’ dedi.

Ebû Bekir ve Ömer bu konuda bana çok ısrarda bulundular. Neticede o ikisinin gönlünü açtığı şeye Allah benim gönlümü de açtı; Kur’an’ı kâğıt ve deri parçalarından, hurma ağacı kabuklarından, taşlar üzerindeki yazılardan ve hafızların ezberlerinden bir yere topladım. Tevbe suresinin 128 ile 129. ayetlerini ise sadece Huzeyme bin Sâbit’te buldum.

Neticede içlerinde Kur’an toplanan bu sahifeler, vefat edinceye kadar Ebû Bekir’in yanında kaldı. Sonra vefat edinceye kadar Ömer’in, bundan sonra da Ömer’in kızı Hafsa’nın yanında kaldı.”[734]

d. Hz. Ömer'in Hacerü'l-Esved'i Selamlarken Söyledikleri

Eslem rahimehullah anlatıyor:

"Ömer bin Hattâb radıyallahu anh, bir tavaf esnasında Rükn yani Hacerü'l-Esved'in yanına geldiğinde,

'Vallahi ben senin zarar veremez, fayda sağlamaz bir taş olduğunu pekiyi biliyorum. Eğer Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin seni selamladığını görmüş olmasaydım seni selamlamazdım' dedi.

Sonra Hacerü'l-Esved'e dokunup onu öptü. Selamlamadan sonra 'Biz neden böyle hızlı hızlı (remel)[735] yürüyoruz (yani buna neden devam ediyoruz)? Biz bu hızlı yürüyüşle ancak müşriklere kuvvet gösterisi yapardık. Hâlbuki Allah onları helâk etmiştir' dedi. Sonra da (bu düşünceden dönerek),

'Bu remel yani hızlı yürüyüş, Peygamber aleyhisselamın yaptığı bir şeydir. İşte bunun için biz remel yürüyüşünü terk etmek istemiyoruz' dedi. [736]

e. Hz. Osmân'ın Hacerü'l-Esved'i Selamlamadaki Titizliği

Ya'lâ bin Ümeyye radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Osmân radıyallahu anh ile birlikte (Kâbe'de) tavaf ediyordum. Hacerü'l-Esved'e geldiğimizde onu selamlıyor ve elimizi sürüyorduk. Ben Kâbe tarafında yürüyordum. Kâbe'nin Hacerü'l-Esved'e bitişik batı (Rükn-i Irakî/Irak) köşesine geldiğimizde selamlaması için Osmân'ın elini çektim. Bana,

'Ne yapıyorsun?' dedi.

'Hacerü'l-Esved'i selamlayacak mısın?' dedim. O da bana,

'Sen hiç Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte Kâbe'yi tavaf etmedin mi?' diye sorunca 'Ettim' dedim. Osmân, 'Sen Resûlullah'ı bu batı köşelerinde selam verip elini sürerken gördün mü?' dedi. 'Hayır, (görmedim)' dedim. Osmân,

'Resûlullah senin için güzel bir örnek değil mi?' dedi.

'Evet, (güzel bir örnek)' dedim. Osmân,

'O zaman böyle yapmayı bırak ve yürümene devam et' dedi."[737]

f. Abdullah ibni Ömer'in Resûlullah Aleyhisselamın Yaptığı Davranışı Yapması

Muhammed bin Sîrîn rahimehullah anlatıyor:

"Biz Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh ile birlikte Arafat'ta idik. O hareket ettiği zaman biz de beraberinde hareket ediyorduk. Hac imamının gelmesini bekliyordu. Hac imamı gelince onunla birlikte öğle ve ikindi namazını kıldı.

Sonra Arafat'ta vakfeye durdu; biz de onunla beraber vakfeye durduk. Hacılar ve imam Arafat'ta vakfesini bitirip dağılınca bizler Abdullah ibni Ömer'in yanında yola devam ettik.

Arafat ile Müzdelife arasındaki Me'zim denilen geçide geldiğimizde Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh devesini çöktürdü; bizler de çöktürdük. Namaz kılacağını zannediyorduk. Ancak devesinin yularını tutan hizmetçisi bize,

'Namaz için durmadı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin burada durup abdest aldığını hatırladığı için durdu. Resûl-i Ekrem'in yaptığını yapmak için burada abdestini tazeliyor' dedi.[738]

g. Muâviye bin Kurre'nin Peygamber Aleyhisselama Bağlılığı

Muâviye bin Kurre yoluyla babası Kurre bin İyâs el-Müzenî radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Müzeyne kabilesinden bir grup ile birlikte Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gittim. O'na biat ettik. O sırada Peygamber aleyhisselamın gömleğinin yenleri ilikli değildi. Aradan elimi soktum. Elim onun yüzüğüne değdi.

(Hadisin ravisi) Urve Abdullah bin Kuşeyr der ki: Ben Muâviye bin Kurre ile oğlunun bundan dolayı yaz ve kış mevsimlerinde daima gömlek düğmelerini açık olarak gördüm."[739]

2. Peygamber Aleyhisselamın Ashabına, Ehl-i Beytine, Akrabalarına ve Ümmetine Yakınlığı

a. Sahabeden Bir Topluluğun Peygamber Aleyhisselam Hakkında Tartışması ve Peygamber Aleyhisselamın Onları Tasdik Etmesi

Kâ'b bin Ucre radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz bir gün mescitte, Peygamber aleyhisselamın önünde ensardan, muhacirlerden ve Hâşimoğulları'ndan oluşan bir toplulukla birlikte oturuyorduk. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hakkında hangimiz ona daha yakın ve sevimliyiz diye tartıştık.

'Biz ensar topluluğuyuz. Ona iman ettik, tâbi olduk, onunla ve ordusuyla beraber düşmana karşı cihad ettik. Biz Resûl-i Ekrem'e daha yakın ve daha sevimliyiz' dedik. Muhacir kardeşlerimiz,

'Biz Allah ve resûlü ile beraber hicret ettik; akrabalarımızdan, ailelerimizden, mallarımızdan ayrılıp geldik. Sizin yaptığınızı biz de yaptık, sizin hazır bulunduğunuz gazvelerde biz de bulunduk. Biz Allah Resûlü'ne daha yakın, daha sevimliyiz' dedi. Hâşimoğulları'ndan olan kardeşlerimiz ise şöyle dediler:

'Biz Peygamber aleyhisselamın akrabalarıyız; sizin bulunduğunuz yerde biz de bulunduk, katıldığınız gazvelere biz de katıldık. Biz Allah Resûlü'ne daha yakın, daha sevimliyiz!'

Resûlullah bize doğru geldi ve *'Siz bir şeyler konuşup tartışıyorsunuz'* buyurdu.

Biz de ona konuştuklarımızı aktardık. Resûlullah ensar topluluğuna, *'Doğru söylemişsiniz. Bu konuda kim size itiraz edebilir ki!'* buyurdu.

Sonra muhacir kardeşlerimizin dediğini de ona aktardık. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'Doğru söylemişler, bu konuda kim onlara itiraz edebilir ki!'* buyurdu.

Sonra ona Hâşimoğulları'nın dediğini de aktardık. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem, *'Doğru söylemişler. Kim onlara itiraz edebilir ki!'* buyurdu. Sonra *'Aranızda hüküm vereyim mi?'* buyurdu. Biz de 'Evet, ver! Anamız-babamız sana feda olsun, ey Allah'ın Resûlü!' dedik. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Sizler, ey ensar topluluğu! Ben sadece sizin kardeşinizim' buyurdu. Ensarın hepsi bir ağızdan, 'Allâhuekber! Kâbe'nin rabbine andolsun! Tartışmayı kazandık' dediler. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sizler, ey muhacir topluluğu! Ben sizden biriyim!’ buyurdu. Onların da hepsi bir ağızdan, ‘Allâhuekber! Kâbe’nin rabbine andolsun! Tartışmayı kazandık!’ dediler. Sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Size gelince ey Hâşimoğulları! Siz bendensiniz, ben de sizdenim’ buyurdu.

Oradan kalktığımızda hepimiz Resûlullah ile övünerek ve razı olarak ayrıldık.”[740]

b. Peygamber Aleyhisselamın Hâlid bin Velîd’i Bedir Ehline Eziyet Etmekten, İnsanların da Ona Eziyet Etmesinden Men Etmesi

Abdullah bin Ebî Evfâ radıyallahu anh anlatıyor:

“Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh, Hâlid bin Velîd radıyallahu anhı Peygamber aleyhisselama şikâyet etti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Hâlid! Bedir ehlinden kimseye eziyet etme! Uhud ağırlığında altın infak etsen yine onların ameline ulaşamazsın’ buyurdu. Hâlid bin Velîd, ‘Bana saldırıyorlar, ben de onlara cevap veriyorum’ dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Hâlid’e eziyet etmeyin! Çünkü Hâlid, Allah’ın kâfirlere karşı çektiği bir kılıcıdır’ buyurdu.[741]

c. Peygamber Aleyhisselamın Allah Yolunda Çeşitli Zorluklara Katlanarak Müslüman Olan Sahabelere Verdiği Ayrı Değer

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Hâlid bin Velîd ile Abdurrahmân bin Avf arasında, insanlardan bazısı arasında meydana gelen bir durum gerçekleşmişti. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Benim hatırıma sahabelerime karışmayın! Çünkü sizden birisi, Uhud dağı ağırlığınca mal harcasa yine de onların vereceği bir avuca yahut yarısına ulaşamaz’ buyurdu.”[742]

d. Peygamber Aleyhisselamın ‘Allah, Ashabımı Âleme Üstün Kılmıştır’ Sözü

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

Allah, ashabımı peygamber ve resûller hariç herkese üstün kılmıştır. Ashabımın içinde de benim için dört kişiyi seçmiştir; Ebû Bekir, Ömer, Osmân ve Ali -Allah onlara rahmet etsin-. Bunları benim arkadaşlarım kıldı. Bütün ashabımda hayır vardır. Allah, benim ümmetimi diğer ümmetlerden üstün kılmıştır. Ümmetimden de ilk dört kuşakta yaşayanları; birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü kuşakta yaşayanları daha üstün kılmıştır.”[743]

e. Peygamber Aleyhisselamın Muhacirlere ve Ensara Tavsiyesi

Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh anlatıyor*:*

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ölüm döşeğindeyken sahabeler, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bize vasiyet et!’ dediler. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Size İslam’a önce giren ilk muhacirlere, onlardan sonra da çocuklarına iyi davranmanızı tavsiye ederim. Eğer böyle yapmazsanız ne farz ne de nafile namazlarınız makbul olur’ buyurdu.

Bir başka rivayette Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

“Size önce Müslüman olan ilk muhacirlere, sonra onların çocuklarına, sonra da torunlarına iyi davranmanızı tavsiye ederim.”[744]

f. Peygamber Aleyhisselamın Ensara Değer Verilmesi Gerektiği Üzerine Vasiyeti

Zeyd bin Sa’d yoluyla babası Sa’d radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah’a vefat edeceği (Cebrâil tarafından) bildirilince eski elbiseleriyle çıkıp minbere oturdu. İnsanlar; pazardaki tüccarlar, herkes mescide gelip dinledi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Allah’a hamd etti ve övgüde bulundu. Sonra da:

‘Ey insanlar! Bu ensar kabilesini benim için gözetiniz! Çünkü onlar, üzerinde yemek yediğim soframdır (onlara misafir olduk) ve sırrımı sakladığım kişilerdir. Onların iyi olanlarına saygı gösteriniz, kötü olanlarının da kötülüklerini görmeyiniz’ buyurdu.”[745]

g. Peygamber Aleyhisselamın Ashabına Hakaret Edilmesini Yasaklaması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"(Bir gün) Resûl-i Ekrem'in yanında Mâlik bin Duhşüm radıyallahu anhdan bahsedildi. Bazıları Mâlik bin Duhşüm'a hakaret edip 'Onun münafıkların başı olduğu söyleniyor' diye anlattılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ashabıma karışmayın, ashabıma sövmeyin!' buyurdu. [746]

h. Peygamber Aleyhisselamın Ashabına Söven Kimseye Lanet Etmesi

Âişe radıyallahu anhânın anlattığına göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

"Ashabıma sövmeyin. Allah, ashabıma söven kimseye lanet eylesin."[747]

Peygamber Aleyhisselamın Ehl-i Beyti Hakkındaki Vasiyeti

Ümmü Seleme radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Fâtıma radıyallahu anhâ, Peygamber aleyhisselamın yanına gelmişti. Sırtında Hasan ve Hüseyin bulunuyordu. Elinde de Hasan için hazırlanmış bir kap katı yemek vardı. Fâtıma radıyallahu anhâ yemeği alıp Resûl-i Ekrem'e getirdi ve önüne koydu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Ali'yi kastederek), *'Ebu'l-Hasan (Hasan'ın babası) nerede?'* diye sordu. Fâtıma radıyallahu anhâ,

'Evde' dedi.

Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem onu çağırdı. O da geldi, sonra hep beraber oturup bu yemeği yediler.

Ümmü Seleme radıyallahu anhâ devamla anlatıyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, bu günden önce ne zaman bir yemek yese hemen beni çağırırdı. Resûl-i Ekrem onlarla beraber yemek yer, sonra üzerlerine elbisesini atarak *'Ey Allah'ım! Bunlara düşman olan kişiye sen de düşman ol! Bunlara dost olana sen de dost ol'* diye dua etti."[748]

3. Resûlullah Aleyhisselamın Kendisinden Sonra Gelecek Ümmetine Müjdeleri

a. Peygamber Aleyhisselamı Görmediği Hâlde Onu Tasdik Edip İman Edenlerin Üstünlüğü

Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Biz Peygamber aleyhisselam ile birlikte oturuyorduk. Bize döndü ve *‘İman edenler arasında en üstün imana sahip olanın kimler olduğunu söyleyebilir misiniz?’* buyurdu. Sahabeler,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Olsa olsa meleklerdir!’ dediler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Evet, bu böyle! Zaten böyle olması da onların hakkıdır. Allah Teâlâ onlara böylesine bir mertebe vermişken buna hiçbir şey engel olamaz. Ancak benim kastettiğim onlardan başkası!’* buyurdu. Bu defa sahabeler,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Öyleyse onlar Allah’ın kendilerine nübüvvet ve risalet ikram ettiği peygamberlerdir’ dediler. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem yine *‘Evet, bu böyle! Zaten böyle olması da onların hakkıdır. Yüce Allah onlara böylesine bir mertebe vermişken buna hiçbir şey engel olamaz. Ancak benim kastettiğim onlardan başkası!’* buyurdu. Sahabeler,

‘Ey Allah’ın Resûlü! O hâlde bunlar peygamberlerin yanında savaşıp şehid düşen kimseler olmalı!’ dediler. Resûlullah Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Evet, bu böyle! Zaten böyle olması da onların hakkıdır. Allah onlara şehadet mertebesini ikram etmiştir. Ancak ben başkalarını kastediyorum’ buyurdu. Bunun üzerine sahabeler dayanamayıp ‘Onlar kimlerdir ey Allah’ın Resûlü?’ dediler. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Onlar görmedikleri hâlde beni tasdik edip iman eden kimselerdir. Onlar Kur’an-ı Kerim’i okuyup onunla amel edeceklerdir. İşte onlar, iman edenler arasında en üstün imana sahip olanlardır’ buyurdu.”[749]

b. Mü’minler Arasında Üstün Olan Kimseler

Ebû Cumua radıyallahu anh anlatıyor:

“Biz Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte sabah yemeği yemiştik. Yanımızda Ebû Ubeyde bin Cerrâh da vardı. Derken Ebû Ubeyde radıyallahu anh,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Bizler senin sayende Müslüman olduk ve seninle birlikte cihad ettik. (Bütün bunlara rağmen) bizden daha üstün birileri var mı?’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Evet (var). Benim vefatımdan sonra gelecek mü’minler… Onlar beni görmedikleri hâlde bana iman edeceklerdir’ buyurdu.”[750]

c. Peygamber Aleyhisselamın Kendisini Görüp İman Eden ile Görmediği Hâlde İman Edenlere Verdiği Değer

Ebû Ümâme radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir gün yedi defa, *‘Beni görüp de bana iman eden kimseye ne mutlu! Beni görmediği hâlde bana iman eden kimseye de ne mutlu!’* buyurdu.”[751]

d. Peygamber Aleyhisselamın Kardeşlerini Özlemesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir ara Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Kardeşlerimle ne zaman buluşacağım?’* dedi. Sahabeler,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Bizler senin kardeşlerin değil miyiz?’ diye sordular. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Sizler benim ashabımsınız! Kardeşlerim ise beni görmedikleri hâlde bana iman edecek olanlardır!’* buyurdu.”[752]

e. Ümmet-i Muhammed’in Üstünlüğü

Ammâr bin Yâsir radıyallahu anhın anlattığına göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

“Benim ümmetim yağmur gibidir, evveli mi hayırlıdır yoksa sonu mu bilinmez.”[753]

f. Ümmetinin Hâlinin Peygamber Aleyhisselama Gösterilmesi

Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anhın anlattığına göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır:

*“Allah’ın yeryüzünde **‘seyyâhûn’** denilen gezici melekleri vardır. Bu melekler, ümmetimin bana göndermiş olduğu salât ü selamları ulaştırırlar.*

Benim hayatım da ölümüm de sizler için hayırlıdır. Çünkü hayatımda bana (dinin hükümleri hakkında) sorular sorup cevaplarını alırsınız. Ölümümde ise yaptığınız işler bana gösterilir. İyi bir amelinizi gördüğümde Allah'a hamd ederim. Kötü işlerinizi gördüğümde ise Allah'tan bağışlanmanızı isterim."[754]

G. MAL VE CAN DOKUNULMAZLIĞI, MÜSLÜMANLAR'I ÖLDÜRMEKTEN VE MAL İÇİN SAVAŞMAKTAN KAÇINMAK

1. Mal ve Can Dokunulmazlığı Sağlamak

a. Bir Müslüman'ı Öldürmenin Ne Kadar Büyük Suç Olduğu

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında biri öldürülmüş ve öldürenin de kim olduğu bulunamamıştı. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz minbere çıktı,

'Ey insanlar! Ben hâlâ aranızda iken biri öldürülüyor ve bunu yapan kişi de bilinmiyor! Vallahi yeryüzündeki ve gökyüzündeki bütün mahlûkat bir Müslüman'ı öldürmek üzere birleşseler (bunu yine de başaramazlar). Allah onların hepsine sayısız ve hesapsız azap eder' buyurdu."[755]

b. Resûlullah Aleyhisselamın Kelime-i Şahadet Getirdiği Hâlde Bir Adamı Öldüren Üsâme bin Zeyd ile Arkadaşlarını Azarlaması

Üsâme bin Zeyd radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizi (bir defasında) Cüheyne kabilesinin bir kolu olan (pek çok insanı katleden) Hurâkalıların üzerine gönderdi. Onlar bizi fark etmeden sabahın erken saatlerinde ani bir baskın yaptık ve savaşmaya başladık.

Aralarında biri vardı ki bize amansız bir şekilde saldırıyor ve sonra hemen geri çekilip kavminin himayesine giriyordu. Sonunda ben ve ensardan bir adam onu sıkıştırdık. Köşeye sıkıştığını ve öleceğini anlayan adam birden **'lâ ilâhe illallâh'** dedi. O böyle deyince yanımdaki arkadaşım geriye çekildi. Fakat ben kılıcımı çekip onu öldürdüm. Bu haber Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ulaşınca bana,

'Ey Üsâme! O adam 'lâ ilâhe illallâh' dediği hâlde sen onu öldürdün mü?' buyurdu.

'Ey Allah'ın Resûlü! O adam öldürülmekten korktuğu için kelime-i tevhidi söyledi' diye cevap verdim.

Fakat Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem hep aynı soruyu soruyordu. Öyle oldu ki ben o gün İslam'a yeni girmiş olmayı temenni etmiştim.[756]

c. Peygamber Aleyhisselamın Bir Mümini Öldürenden Yüz Çevirmesi

Ukbe bin Hâlid el-Leysî radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir askerî birliği bir kavme göndermişti. O sırada kabileden biri kaçmaya başladı. (Bunu fark eden) Müslüman askerlerden biri, kılıcını kınından çıkararak onun peşine düştü. Yakalanacağını anlayan adam (durup) 'Ben Müslüman oldum. Ben Müslüman oldum' dedi.

Müslüman asker, onun söylediğine aldırmadı; ona vurdu ve öldürdü. Bu olay Peygamber aleyhisselamın kulağına ulaştı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu konuda çok ağır söz söyledi. Resûlullah'ın dedikleri de o kişiye ulaştı.

(Bir gün) Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hutbeye çıkmıştı. Bu esnada o adam ayağa kalktı ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Yeminle söylüyorum ki o kişi, sadece öldürülmekten korktuğu için 'Müslüman oldum' demişti' dedi.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ondan yüzünü çevirerek hutbesine kaldığı yerden devam etmeye başladı. O sahabe tekrar 'Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi o kişi sadece öldürülmekten korktuğu için 'Müslüman oldum' demişti' dedi.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yine cevap vermedi. O sahabe sabredemeyip üçüncü kez aynı şeyleri yine söyledi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona döndü. Kızgın olduğu yüzünden belliydi.

'Allah bana, mü'mini öldürmemi yasakladı' buyurdu ve bu sözünü üç kere tekrarladı."[757]

d. Mikdâd bin Esved'in Kelime-i Şahadet Getiren Bir Adamı Öldürmesi Üzerine Ayet İnmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir askerî birliği keşif için bir yere göndermişti. Bu birliğin içinde Mikdâd bin Esved radıyallahu anh da vardı. Askerî birlik, hedefleri olan kavmin yanına vardıklarında hepsinin sağa-sola dağıldıklarını ve kaçıştıklarını gördü. Sadece bir adam kalmıştı ve onun da pek çok malı mülkü vardı. Adam, 'eşhedü en lâ ilâhe illallâh' dedi.

Fakat Mikdâd radıyallahu anh onun bu sözüne hiç aldırmadan adamı öldürdü. Sahabelerden biri, 'Sen kelime-i şahadet getiren birini mi öldürdün! Vallahi bu durumu Peygamber aleyhisselama bildireceğim' dedi.

Askerî birlik Resûl-i Ekrem'in yanına dönünce sahabeden bazıları, 'Ey Allah'ın Resûlü! (Gittiğimiz yerde) bir adam 'lâ ilâhe illallâh' diyerek şehadet getirdi. Buna rağmen Mikdâd onu öldürdü' dediler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *'Mikdâd'ı çağırın'* buyurdu.

Gidip çağırdılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Sen 'lâ ilâhe illallâh' diyen birini mi öldürdün? Yarın (kıyamet günü) bunun mesuliyetinden nasıl kurtulacaksın?'* buyurdu**.**

Bunun ardından şu ayet-i kerime indi:

'Ey iman edenler! Allah yolunda savaşa çıktığınız zaman iyi anlayıp dinleyin. Size selam verene, dünya hayatının geçici menfaatine göz dikerek 'Sen mü'min değilsin' demeyin. Bilesiniz ki Allah katında sayısız ganimetler vardır. Daha önceleri siz de böyleydiniz. Derken Allah size lütufta bulundu. Bu sebeple iyi anlayıp dinleyin. Hiç şüphe yok ki Allah, bütün yaptıklarınızdan haberdardır.' (Nisâ suresi, 4/94)

Bundan sonra Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Mikdâd'a, *'O adam kâfir bir toplumun içindeydi ve bu sebeple imanını gizliyordu. Siz gelince imanını açıkladı ancak sen de onu öldürdün. Bir düşünsene, önceleri Mekke'deyken sen de imanını gizliyordun'* buyurdu."[758]

e. Mü'min Birini Öldüren Kimseyi Toprağın Dışarı Atması

Kabîsa bin Züveyb radıyallahu anh anlatıyor:

"Sahabeden bir grup asker keşfe çıkmışlar ve karşılaştıkları bir grup müşrik ile savaşmışlardı. Sahabelerden bir adam da kaçmakta olan bir müşrikin peşine düşmüştü. Nihayet onu köşeye sıkıştırdı. Kılıcını çıkardı.

Bu esnada adam, 'lâ ilâhe illallâh' dedi. Fakat o buna aldırmayarak onu öldürdü. Sonra kalbine bir şüphe düştü. Gidip başından geçen bu olayı Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme anlattı ve 'O bunu sadece öldürülmekten korktuğu için söylemişti' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Sen onun kalbini açıp baktın mı ki? Kalpten haber veren dildir'* buyurdu.

Aradan çok uzun zaman geçmeden bu adam öldü. Defnettiler. Ancak aradan bir gün bile geçmeden cesedin toprağın dışına çıktığını gördüler. Ailesi gelerek durumu Resûl-i Ekrem anlatınca *'Onu tekrar defnedin!'* buyurdu.

Onu tekrar defnettiler ancak ertesi gün onun yine toprağın dışına çıkmış olduğunu gördüler. Ailesi bu durumu yine Allah Resûlü'ne bildirdi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Toprak onu kabul etmiyor! Gidin, onu dağlardaki mağaralardan birine atın' buyurdu."[759]

2. Müslümanlar'ı Öldürmekten ve Mal için Savaşmaktan Kaçınmak

a. Resûlullah Aleyhisselamın Allah'ın Birliğine ve Kendisinin Peygamberliğine Şahadet Getirenlere Karşı Savaşmayı Yasaklaması

Evs bin Evs es-Sekafî radıyallahu anh anlatıyor:

“Biz bir gün Medine’de mescidin bir köşesinde otururken Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem çıkageldi. Ardından bir adam geldi ve Allah Resûlü’ne gizlice bir şeyler söyledi. Ne söylediğini anlayamadık. Adam sözünü bitirdikten sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Git, onlara söyle; o adamı öldürsünler!’* buyurdu.

Adam mescitten çıkmadan Resûl-i Ekrem onu geri çağırdı ve *‘Belki de o adam, Allah’tan başka ilâh olmadığına ve benim Allah’ın elçisi olduğuma şahadet getiriyordu!*’ buyurdu. O,

‘Evet, kelime-i şahadet ediyor’ diye cevap verdi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Git ve onlara söyle, adamı serbest bıraksınlar. Çünkü ben insanlarla ‘lâ ilâhe illallâh Muhammedün resûlullah’ deyinceye kadar savaşmakla emrolundum. Bunu dediklerinde hem kanları hem de malları dokunulmaz olur. Haksız yere onlara ilişilemez. Ancak hesapları Allah’ın katındadır. Onların içlerini Allah bilir’ buyurdu.”[760]

b. Osmân’ın Evi Kuşatıldığında Kendisine İsyan Eden Müslümanlarla Savaşmaktan Kaçınması

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün), ‘Bana ashabımdan birini çağırın’ buyurdu. Ben de ‘Ebû Bekir’i mi?’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘hayır’* buyurdu. Ben yine ‘Ömer’i mi?’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘hayır’* buyurdu. Ben yine ‘Amcanın oğlu Ali mi?’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘hayır’* buyurdu. Ben yine ‘Osmân’ı mı?’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘evet’* buyurdu.

Bunun üzerine Osmân’ı çağırdılar. Osmân gelince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana, *‘Sen biraz uzaklaş’* buyurdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Osmân’a gizli gizli bir şeyler söylemeye başladı.[761] Resûlullah bir şeyler söyledikçe Osmân’ın rengi değişiyordu.

Osmân radıyallahu anh halife olup isyancılar tarafından evi kuşatılıp onu mahsur bıraktıklarında bizler, ‘Ey müminlerin emîri! Bu isyancılarla savaşmayacak mısın?’ dedik. Osmân, ‘Hayır, olmaz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem benden bir söz almıştı. Ben de başıma gelen bu duruma sabrediyorum. Bundan dolayı sözümü tutuyorum’ dedi.”[762]

c. Sa’d bin Ebî Vakkās’ın Müslümanlarla Savaşmaktan Kaçınması

Ömer bin Sa’d yoluyla babası Sa’d bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir gün Sa’d’ın oğlu Âmir, babasının yanına gelerek ‘Babacığım! İnsanlar dünya (halifelik) için savaşıyorlar. Sen ise hâlâ burada oturuyorsun!’ dedi. Sa’d bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh,

‘Ey oğul! Sen benim fitnenin başı olmamı mı istiyorsun? Hayır, vallahi bana, Müslümanlar’a vurduğum zaman hiçbir zarar vermeyen ve kâfirlere vurduğumda ise öldüren bir kılıç vermedikçe buradan kalkmam. Çünkü ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bir hadisinde, *‘Allah (ibadetini) gizli yapan, takva sahibi, zengin kimseyi sever’* diye buyurduğunu işittim’ dedi.”[763]

d. Abdullah ibni Zübeyr Zamanında Ortaya Çıkan Fitneler Esnasında Abdullah ibni Ömer’in Söyledikleri

Nâfi rahmetullahi aleyh yoluyla Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“(692 yılının sonunda Emevî yöneticisi Haccâc-ı Zalim’in Mekke’de) Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anhı muhasara ettiği o fitne zamanında iki adam Abdullah ibni Ömer’e gelerek:

‘Şüphesiz ki insanların hem dinleri hem de dünyaları helak edildi. Sen ise Ömer’in oğlu ve Peygamber aleyhisselamın sahabesi olduğun hâlde bu savaşa çıkmandan seni men eden şey nedir?’ diye sordular. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh onlara,

‘Beni bundan, Allah’ın, din kardeşimin kanını haram kılmış olması men etmektedir’ diye karşılık verdi. Bu iki adam, ‘Allah, *‘Fitne ortadan kalkıncaya kadar savaşın’* (Enfâl suresi, 8/39) buyurmuyor mu?’ dediler. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh,

‘Evet, bizler fitnecilerle savaştık ve nihayet hiçbir fitne kalmadı. Din de (kulluk), Allah’a ait oldu. Sizler ise bir fitne olsun ve din de (kulluk) Allah’tan başkasına ait olsun diye savaşmak istiyorsunuz’ dedi.”[764]

e. Hz. Hasan’ın Halifelik Hakkında Cübeyr bin Nüfeyr’e Söyledikleri

Cübeyr bin Nüfeyr radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben bir gün Hasan’a, ‘İnsanlar senin halifeliği (tekrar) istediğini söylüyorlar’ dedim. Bunun üzerine Hasan radıyallahu anh,

‘Araplar’ın aşiret reislerinin çoğu benim elimdeydi. Ben kiminle savaşsam onlar da benimle savaşır, kiminle barış yapsam onunla barış yaparlardı. Ben halifeliği sırf Allah rızası için ve Müslümanlar’ın kanının dökülmemesi uğruna (Muâviye’ye) bıraktım. Şimdi bunu Allah rızası için Muâviye’ye bıraktıktan sonra tekrar dönemem’ dedi.”[765]

f. Muhammed bin Mesleme’nin Resûlullah Aleyhisselamın Tavsiyelerine Uyarak Dünya için Savaşmaktan Uzak Durması

Muhammed bin Mesleme radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana,

‘İnsanların dünya için birbirlerini öldürdüklerini gördüğün zaman Harre’ye git ve orada gördüğün büyük bir kayayı vurarak kır. Sonra evine git ve haksız bir el gelip sana ilişinceye veya ecel gelinceye kadar evinde otur’ buyurdu.

İşte ben de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin dediğini yaptım.”[766]

Ğ. MÜSLÜMAN’I KÂFİRLERİN ELİNDEN KURTARMAK, KORKUTMAMAK, HOR VE HAKİR GÖRMEMEK, ÖFKELENDİRMEMEK

1. Bir Müslüman’ı Kâfirlerin Elinden Kurtarmak

Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Benim için bir Müslüman’ı kâfirlerin elinden kurtarmak bütün Arap Yarımadası’nı fethetmekten daha önemlidir.”[767]

2. Müslüman'ı Korkutmamak

Nu'mân bin Beşîr radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz bir yolculukta Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte bulunuyorduk. Derken adamın biri, devesinin üzerinde uyuyakalmıştı. Biri geldi ve uyuyanın sadağındaki okların hepsini aldı. Adam uyanıp sadağındaki okları göremeyince telaşlanmaya başladı. Bunu gören Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bir Müslüman'ın bir Müslüman'ı korkutması helal olmaz' buyurdu."[768]

a. Müslüman'ı Korkutmanın Helal Olmaması

Abdurrahmân bin Ebî Leylâ rahimehullah anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin sahabelerinin bize haber verdiklerine göre (sahabeler bir gün) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle yolculuk ederlerken içlerinden biri uyuyakalmıştı. Bunun üzerine onlardan biri varıp o sahabenin yanında bulunan ipi almıştı. Adam uyanıp da yanında bulunan ipi göremeyince korkmuştu. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bir Müslüman'ın bir Müslüman'ı korkutması helal değildir' buyurdu."[769]

3. Müslüman'ı Hor ve Hakir Görmemek

Atâ bin Yesâr rahimehullah anlatıyor:

"Üsâme bin Zeyd radıyallahu anh Medine'ye gelişinin ilk zamanlarında ellerinde ve yüzünde içi su dolu yaralar çıkmıştı. O zamanlar Üsâme bin Zeyd burnundan sıvı şeyler akan küçücük bir çocuktu. Âişe radıyallahu anhâ onun bu hâlinden (insanî olarak) hoşlanmazdı.

(Bir gün) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem içeri girdi ve Üsâme bin Zeyd'in yüzünü yıkayıp öpmeye başladı. Bunu gören Âişe radıyallahu anhâ,

'Vallahi bundan sonra bir daha onu yanımdan uzaklaştırmayacağım' dedi."[770]

4. Müslüman'ı Öfkelendirmemek

Âiz bin Amr rahimehullah anlatıyor:

“Ebû Süfyân (bir gün) Selmân el-Fârisî, Suheyb bin Sinân ile Bilâl radıyallahu anhümün içinde bulunduğu bir cemaatin arasına katılmıştı. Bunlar, ‘Vallahi Allah’ın kılıçları, Allah düşmanlarının boynundaki yerini henüz almamış’ dediler. Bunun üzerine orada bulunan Ebû Bekir radıyallahu anh,

‘Siz bunları Kureyş’in reisi ve ihtiyarı olan (Ebû Süfyân) için mi söylüyorsunuz?’ diye sordu.

Sonra da Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına giderek olup biteni ona haber verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Ebû Bekir! Belki onları kızdırmışsındır. Eğer onları kızdırdıysan Rabbini de öfkelendirmiş olursun’ buyurdu. Bunun üzerine Ebû Bekir radıyallahu anh hemen onların yanına varıp ‘Ey kardeşlerim! Ben sizi kızdırdım mı?’ dedi. Onlar,

‘Hayır, ey kardeşim, sen bizi kızdırmadın’ diye cevap verdiler.”[771]

H. MÜSLÜMAN’A LANET OKUMAMAK, DİL UZATMAMAK, SÖVMEMEK, ONU KINAMAMAK VE GIYBETİNİ ETMEMEK

1. Müslüman’a Lanet Okumaktan Kaçınmak

Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında ‘Abdullah’ isimli bir adam vardı. İnsanlar tarafından kendisine, ‘hımâr’ (eşek) denilirdi. Bu kişi ara sıra Allah Resûlü’nü güldürürdü. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu adama şarap içtiği için sopayla dövülme cezası uygulamıştı.

Bir gün Abdullah, içki içtiği için yine Resûlullah’ın huzuruna getirildi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem yine sopayla dövülmesini emretti. O sırada topluluktan biri,

‘Allah’ım! Şu adama lanetini indir! İçki yüzünden Resûlullah’ın huzuruna ne kadar da sık getiriliyor!’ dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ona lanet etmeyiniz! Vallahi kesinlikle biliyorum ki bu adam, Allah’ı ve resûlünü seviyor’ buyurdu.”[772]

2. Müslüman’a Sövmemek

a. Resûlullah Aleyhisselamın Kölelerine Söven Adama Söyledikleri

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Adamın biri Peygamber aleyhisselamın huzuruna gelip oturdu ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Benim kölelerim var. Onlar bana yalan söylüyorlar, hainlik yapıyorlar ve emirlerime isyan ediyorlar. Ben de onlara sövüp sayıyorum ve dayak atıyorum. Bunlardan dolayı benim hâlim ne olacak?’ dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sana olan hainlikleri, isyanları ve yalanları ile senin onlara verdiğin ceza hesap edilecek; senin cezan onların suçu kadar ise hesap başa baş gelecektir. Ne alacağın ne de vereceğin olacaktır. Şayet senin verdiğin ceza suçların altında ise senin onlardan alacağın kalmıştır. Eğer senin verdiğin cezalar suçlarının üstünde ise fazlası onlar için senden kısas olarak alınacaktır’ buyurdu.

Bunun üzerine adam bir kenara çekilerek hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sen Allah’ın kitabını okumuyor musun? Allah şöyle buyurmaktadır:

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔا وَاِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ اَتَيْنَا بِهَا وَكَفٰى بِنَا حَاسِبِينَ)

‘Biz kıyamet günü için adalet terazileri kurarız. Artık kimseye, hiçbir şekilde haksızlık edilmez. (Yapılan iş) bir hardal tanesi kadar dahi olsa onu (adalet terazisine) getiririz. Hesap gören olarak biz (herkese) yeteriz’ (Enbiyâ suresi, 21/47)’ buyurdu. Bunun üzerine o adam,

‘Vallahi, ey Allah’ın Resûlü! Bu kölelerimle benim aramın ayrılmasından başka hayırlı bir yol bulamıyorum. Siz şahit olun ki ben onların hepsini özgürlüğüne kavuşturdum’ dedi.”[773]

b. Hz. Ebû Bekir ile Ona Söven Adamın Hikâyesi

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir adam, (günün birinde) Ebû Bekir'e sövüyordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ise yakın bir yerde oturmuş, Ebû Bekir'in karşılık vermemesine ve sabrına hayretle bakıyor ve tebessüm ediyordu.

Fakat adam hakaretlerini iyiden iyiye artırınca Ebû Bekir radıyallahu anh onun bazı sözlerini kendisine iade etti. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem öfkelendi ve kalkarak oradan uzaklaştı. Bunu gören Ebû Bekir radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselamın arkasından koşup yetişti ve:

'Ey Allah'ın Resûlü! O bana sövüp sayarken ve ben de karşılık vermezken sen burada oturuyordun. Fakat ne zaman onun sözlerine karşılık verdimse kalkıp gittin! Bunun sebebi nedir?' diye sordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

'İlk önce senin yanında bir melek vardı. O melek senin yerine o adama karşılık veriyordu. Fakat sen ona karşılık vermeye başladığında melek yanından ayrıldı ve şeytan geldi. Ben de şeytanla beraber oturmak istemediğimden kalkıp gittim. Ey Ebû Bekir! Üç şey vardır ki hepsi de haktır:

1. *Bir kula zulüm (haksızlık) yapılır da zulme uğrayan adam bu haksızlığı Allah rızası için affederse Allah onu bu yaptığından dolayı aziz kılar ve hem dünyada hem de ahirette yardımcısı olur.*

2. *Bir kişi akrabaları veya yakınlarıyla bağlarını güçlendirmek için onlara yardım ederse Allah da ona olan yardımını artırır.*

3. *Bir kişi de (hâli vakti, sıhhati yerindeyken) dilencilik yapmaya başlarsa Allah Teâlâ ona olan yardımını azaltır, onu fakir kılar."*[774]

3. Müslüman'ı Kınamamak ve Ona Dil Uzatmamak

Târık bin Şihâb rahimehullah anlatıyor:

"Hâlid bin Velîd ile Sa'd bin Ebî Vakkàs radıyallahu anhümâ arasında bir münakaşa olmuştu. Bu sırada bir adam, Sa'd bin Ebî Vakkàs'ın yanında Hâlid bin Velîd hakkında ileri geri konuşmaya başladı. Bunun üzerine Sa'd bin Ebî Vakkàs o adama,

‘Sus! Aramızda olan şey, dinimize zarar verme noktasına gelmemeli’ dedi.”[775]

4. Müslüman’a Gıybet Etmemek

a. Eslemî’nin Kıssası

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Eslemî (Eslem kabilesine mensup) Mâiz bin Mâlik, bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme gelip bir kadınla haram ilişkide bulunduğuna dair dört kez şahadette bulundu. Eslemî radıyallahu anh her itiraf edişinde Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ondan yüzünü çeviriyordu. Beşinci kez söyleyişinde döndü ve *‘Onunla cinsel ilişkide bulundun mu?’* dedi. Eslemî radıyallahu anh,

‘Evet’ diye cevap verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sendeki ondakinde kayboluncaya kadar mı?’ diye sordu. Eslemî radıyallahu anh, ‘evet’ dedi. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Milin sürme kabında ve kova ipinin kuyuda kaybolduğu gibi mi?’* diye sorunca Eslemî yine ‘evet’ diye cevap verdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sormaya devam ederek *‘Sen zinanın ne olduğunu biliyor musun?’* diye sordu.

Eslemî, ‘Evet, insanın hanımı ile helal olarak yaptığını ben onunla haram olarak yaptım’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sen bu sözle ne demek istiyorsun?’ diye sordu. Eslemî, ‘Beni temizlemeni (huzura kavuşturmanı) istiyorum’ diye cevap verdi.

Bunun üzerine Resûlullah emretti ve Eslemî radıyallahu anh recm edildi.

Peygamber aleyhisselam, ashabından birinin diğerine, ‘Şu adama bak! Allah onu gizlemişken nefsi onu bırakmadı da köpek taşlanır gibi taşlandı (recm edildi)’ dediğini duydu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buna hiç ses çıkarmadı. Sonra bir müddet yürüdü ve ayağını dikmiş bir eşek leşine rastladı. Az önce Eslemî hakkında konuşan iki kişiyi kastederek *‘Falan ve falan neredeler?’* diye sordu. O iki kişi,

‘Onlar biziz ey Allah’ın Resûlü!’ dediler. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bineğinizden ininiz ve şu eşeğin leşinden yiyiniz' buyurdu. Adamlar,

'Ey Allah'ın Peygamberi! Bundan kim yiyebilir ki?' dediler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Sizin az önce kardeşinizin ırzına (şahsiyetine) ilişmeniz, bunu yemekten daha şiddetlidir. Canımı kudret elinde tutan Allah adına yeminle söylüyorum ki o (Eslemî), şimdi cennet nehirlerine dalıp çıkmaktadır' buyurdu."[776]

b. Hz. Âişe'nin Tükürünce Ağzından Et Parçası Çıkması

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Bir gün ben Resûlullah'a, 'Safiyye'nin şöyle şöyle kusurlarının olması, onun sana layık olmadığını itiraf etmen için yeter' dedim.

Âişe radıyallahu anhâ bu sözüyle Safiyye radıyallahu anhânın kısa boylu olduğunu söylemek istiyordu.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana,

'Sen öyle bir söz söyledin ki eğer o söz, deniz suyuyla karıştırılmış olsaydı kesinlikle denizin suyuna galip gelirdi (onu ifsat ederdi)' dedi."[777]

c. Resûlullah Aleyhisselamın Bazı Sahabelerin Sözlerini Gıybet Sayarak Kınaması

Amr bin Şuayb yoluyla babası Şuayb yoluyla dedesi Abdullah bin Amr radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanında, bir adam hakkında 'Bu adam yemek yedirilmedikçe yemez, bir bineğe bindirilmedikçe de binmez' dediler. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Gıybet ettiniz' buyurdu. Bunun üzerine sahabeler, 'Ey Allah'ın Resûlü! Biz onda olan şeyleri söyledik; bu gıybet mi?' diye sordular. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Gıybet olması için kardeşinde olanları söylemen yeter' buyurdu."[778]

d. Gıybet Ederek Oruçları Bozulan iki Genç Kızın Hikâyesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Günün birinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem insanlara o gün oruç tutmalarını emretti ve *‘Ben izin verinceye kadar kimse iftar etmesin’* buyurdu.

İnsanlar o günü oruçlu geçirdiler. Nihayet akşam olup iftar etme vakti geldiğinde insanlar gelip Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden iftar etmek için izin istiyorlar, O da izin veriyordu. Bir adam gelip ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben bugün oruçluydum. Eğer izniniz olursa orucumu açayım’ dedi.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ona izin verdi. Bunun arkasından birkaç kişi daha geldi; onlara da izin verdi. Sonra bir adam daha geldi ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Senin yakınlarından iki genç kız var; onlar da bugünü oruçlu geçirdiler. Ancak yanına gelip iftar etmek üzere izin almaya utanıyorlar. Onlara izin ver de oruçlarını açsınlar’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona cevap vermedi. Adam ikinci kez sordu, yine cevap alamadı. Üçüncü kez sordu yine. Dördüncü kez sorduğunda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Onlar oruç tutmadılar! Sabahtan akşama kadar insanların etlerini yiyen bir kişi nasıl oruçlu olabilir ki! Git ve onlara eğer oruç tutmuşlar ise kusmalarını, midelerindekini çıkarmalarını söyle’ buyurdu.

Adam gitti ve Resûl-i Ekrem’in söylediklerini onlara anlattı. Bu iki kız da Allah Resûlü’nün dediği gibi kustular ve parça parça etlerin çıktığını gördüler. Adam gidip durumu Resûlullah’a bildirdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Nefsimi elinde tutan Allah adına yeminle söylüyorum ki eğer o et parçaları karınlarında dursaydı, onların yüzünden cehenneme girerlerdi’ buyurdu.”[779]

I. GİZLİ KALMASI GEREKEN ŞEYLERİ ARAŞTIRMAMAK, MÜSLÜMAN’IN AYIPLARININ ÖRTÜLMESİ, MÜSAMAHA GÖSTERMEK VE AFFETMEK

1. Bir Müslüman'ın Gizli Kalması Gereken Şeylerini Araştırmaktan Kaçınmak

a. Hz. Ömer'in İçki İçenlerin Mekânına Girmemesi

Misver bin Mahreme rahimehullah yoluyla Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh anlatıyor:

"Abdurrahmân bin Avf bir gece Ömer'le beraber kontrol için Medine sokaklarını gezmeye başladı. Bir ara bir evin ışığının açık olduğunu gördüler. Emin olmak için ilerlediler, yaklaştıklarında evin kapısının kapalı olduğunu, içeride birtakım gürültü ve kahkaha sesleri yükseldiğini duydular. Ömer radıyallahu anh, Abdurrahmân bin Avf'ın elinden tuttu ve 'Bu evin kime ait olduğunu biliyor musun?' diye sordu.

(Abdurrahmân bin Avf radıyallahu anh devamla der ki) Ben de 'Hayır, bilmiyorum' dedim. Ömer radıyallahu anh, 'Bu Rebîa bin Ümeyye bin Halef'in evidir. Onlar şu an kadeh tokuşturuyorlar' dedi.

'Ne yapmayı düşünüyorsun?' dedim. Ömer radıyallahu anh,

'Allah'ın yasakladığı şeyi yaptık. Allah, *'Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin'* (Hucurât suresi, 49/12) diye buyurdu. Biz ise bunların gizli hâllerini araştırıyoruz' dedi.

Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh onlardan yüz çevirip gitti."[780]

b. Hz. Ömer'in Müzik Çalan Birinin Evine Duvardan Atlayarak Girmesi

Sevr el-Kindî rahimehullah anlatıyor:

"Ömer bin Hattâb radıyallahu anh Medine'yi teftiş için geceleri gezerdi. Bir gece evinde şarkı söyleyen birinin sesini işitti. Onun evinin duvarından atladı ve (içeri girdi), 'Ey Allah'ın düşmanı! Allah'ın günahını örteceğini ve sen de günahı işleyeceğini mi sandın?' dedi.

Adam, 'Ey müminlerin emîri! Hakkımda acele karar verme! Ben Allah'a bir defa isyan ettiysem sen üç defa isyan ettin! Allah, *'Sakın tecessüs etmeyiniz (yani insanların ayıplarını araştırıp gizliliklerini açığa çıkarmayınız)'* (Hucurât suresi, 49/12) buyurdu. Sen ise tecessüs yaptın.

Allah, *'Evlere kapılarından giriniz'* (Bakara suresi, 2/189) buyurdu. Sen ise duvardan atladın ve izinsiz girdin.

Allah, *‘Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere geldiğinizde* izin *alıp ev halkına selam vermedikçe içeri girmeyin’* (Nur suresi, 24/27) buyuruyor’ dedi. Ömer radıyallahu anh, ‘Bir iyilik yapıp beni affeder misin?’ dedi. Adam ‘tamam’ dedi ve Ömer’i affetti. Ömer de çıkıp gitti.”[781]

c. Hz. Ömer’in Yaşlı Biriyle Bu Hususta Kıssası

Süddî rahimehullah anlatıyor:

“Ömer bin Hattâb radıyallahu anh bir gece teftiş için çıkmıştı. Uzaktan bir ateşin yandığını gördü. Yanımda Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh vardı. Işığı takip edip eve girdi. Vakit gecenin bir yarısıydı. Bir de baktı ki bir yaşlı oturuyor. Önünde içki ve bir cariye de şarkı söylüyor. Ömer aniden adamın üstüne atıldı ve ‘Bugün ecelini bekleyen yaşlı bir adamın manzarasından daha çirkin bir manzara görmedim’ dedi.

Yaşlı adam başını ona doğru kaldırarak ‘Evet, haklısın müminlerin emîri! Fakat senin yaptığın benimkinden daha çirkindir. Sen tecessüsten nehyedilmene rağmen tecessüs yaptın ve evime izinsiz girdin’ dedi. Ömer radıyallahu anh, ‘Haklısın’ dedi.

Sonra elbisesini ısırarak çıktı, ağlıyordu ve ‘Allah Ömer’i affetmezse annesi matemini tutsun! Bu adam yaptığını ailesinden dahi gizliyordu. Şimdi Ömer beni gördü, herkese söyler, diyordur!’ dedi.

Bu yaşlı adam bir müddet Ömer’in cemaatini terk etti. Bir zaman sonra Ömer yine otururken bu yaşlı adam, gizlenen biri gibi gelip insanların arkasında oturdu. Ömer radıyallahu anh o adamı gördü ve ‘Bana o yaşlı adamı getirin!’ dedi. Biri gidip adama,

‘Halife seni çağırıyor’ dedi.

Adam Ömer’in kendisine kötü bir şey yapacağını düşünüyordu. Ömer radıyallahu anh,

‘Yaklaş, yaklaş!’ dedi.

Kendisine yaklaştırıp yanına oturttu ve ‘Kulağını bana uzat!’ dedi. Adam kulağını yaklaştırdı. Ömer radıyallahu anh, ‘Muhammed’i hak dinle gönderen Allah’a yemin ederim ki gördüğüm şeyi hiç kimseye söylemedim. Abdullah ibni Mes’ûd da söylemedi’ dedi. Adam da Ömer’e, ‘Ey müminlerin emîri! Kulağını yaklaştır!’ dedi. Ömer kulağını yaklaştırdı ve ‘Muhammed’i hak dinle peygamber olarak gönderen Allah’a yemin ederim ki o zamandan şu zamana kadar bir daha öyle bir şey yapmadım’ dedi.

Ömer sesli şekilde tekbir getirdi. İnsanlar neden tekbir getirdiğini anlamadı.”[782]

2. Müslüman’ın Ayıplarının Örtülmesi

a. Hz. Ömer’in Kızlara Bu Hususta Emri

Şa’bî rahimehullah anlatıyor:

“Bir adam Ömer bin Hattâb’ın yanına geldi ve şöyle dedi:

‘Benim bir kızım vardı. Cahiliye döneminde onu toprağa gömmüştüm. Neyse ki ölmeden toprağın altından çıkardık. Sonra bizimle beraber İslam’la tanıştı ve Müslüman oldu. Müslüman olduktan sonra had cezalarından birini hak etti. Bıçakla intihar edip kendini öldürecekti ki yetiştiğimizde bazı damarları kesilmişti, tedavi ettik ve iyileşti. Bir müddet sonra tövbe etti. Birileri gelip onu istedi. Ben de onlara olanları anlattım.’

Ömer radıyallahu anh,

‘Allah’ın gizlediği bir şeyi neden aşikâr ettin! Vallahi kızının yaptığını bir daha birine söylersen sana, âleme ibret olacak bir ceza veririm. Kızını normal, iffetli bir Müslüman kızı gibi evlendir’ dedi.”[783]

b. Ukbe bin Âmir’in Kâtibinin İçki İçen Bir Toplulukla Olan Kıssası

Ukbe bin Âmir’in kâtibi olan Duhayn Ebu’l-Heysem rahimehullah anlatıyor:

“Ben Ukbe bin Âmir’e, ‘Bazı komşularımız var, içki içiyorlar. Emniyet memurlarını çağırayım da onları yakalasınlar’ dedim. Ukbe bin Âmir radıyallahu anh,

‘Hayır, yapma! Onlara vaaz et, uyar!’ dedi.

‘Uyardım fakat vazgeçmediler. Emniyet memurlarını çağıracağım; onları yakalasınlar’ dedim. Ukbe bin Âmir radıyallahu anh,

‘Yazıklar olsun, öyle yapma! Ben Peygamber aleyhisselamın, *‘Kim birinin ayıbını örterse diri diri toprağa gömülmüş bir kızı kabrinden kurtarmış gibi olur’* dediğini işittim’ dedi.”[784]

c. Ebu’d-Derdâ ile Oğlu Arasında Şam Şehrindeki Fasıklar Hakkında Geçen Kıssa

Bilâl bin Sa’d el-Eş’arî rahimehullah anlatıyor:

“Muâviye, Ebu’d-Derdâ radıyallahu anha: ‘Şam şehrindeki fasıkların isimlerini bana yaz!’ diye bir mektup gönderdi. Ebu’d-Derdâ, ‘Bana ne fasıklardan? Kim olduklarını nereden bileyim?’ dedi. Oğlu Bilâl, ‘Ben yazabilirim’ dedi ve yazdı. Babası, ‘Nereden öğrenip yazdın? Onların fasık olduğunu bildiğine göre sen de onların içindesin. İlk kendi isminden başla’ dedi.

Oğlu da isimleri göndermedi.”[785]

3. Müsamaha Göstermek, Affetmek

a. Hâtıb bin Ebî Beltea’nın Mektubu

Ali radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem beni, Zübeyr’i ve Mikdâd’ı çağırarak *‘Doğruca Hah*[786] *bahçesine gidin. Orada yaşlı bir kadın bulacaksınız. Onda bir mektup var, onu alıp gelin!’* buyurdu.

Atlarımızı hızlı hızlı sürerek bahçeye vardık. Orada bir yaşlı kadının olduğunu gördük. Ona, ‘Mektubu ver!’ dedik. Kadın, ‘Yanımda mektup yok’ dedi. Biz de ‘Ya mektubu çıkarırsın ya da bulmak için elbiseni soyarız’ dedik.

Kadın mektubu saç örgülerinin içinden çıkardı. Alıp Resûl-i Ekrem’e getirdik. Mektup, Hâtıb bin Ebî Beltea’dan Mekkeli müşriklere gönderilmek üzereydi. Resûlullah’ın bazı bilgilerini onlara haber veriyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Hâtıb! Nedir bu?’ dedi. Hâtıb,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Hakkımda acele hüküm verme, önce beni bir dinle! Ben Kureyşli değilim fakat onlarla irtibatlı, müttefik biriyim. Muhacirlerin Mekke’de akrabaları var. Onlar vasıtasıyla ailelerini ve mallarını koruyorlar. Aralarında nesep olarak yakınım olmadığı için onlardan biri vasıtasıyla ailemi korumayı amaçlamıştım. Bunu dinden döndüğüm veya küfre rıza gösterdiğim için yapmadım’ diye cevap verince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘O bize kesinlikle doğru konuştu’ buyurdu. Ömer radıyallahu anh,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Bırak da bu münafığın boynunu vurayım’ dedi. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Hâtıb, Bedir ehlindendir. Nereden bileceksin, belki de Allah, Bedir ehline muttali olup ‘Dilediğinizi yapın, ben sizi bağışladım’ buyurmuştur’* dedi.

Bunun akabinde Allah şu ayeti nazil etti:

(يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ اَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَاِيَّاكُمْ اَنْ تُؤْمِنُوا بِاللهِ رَبِّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَاداً فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَاَنَا اَعْلَمُ بِمَا اَخْفَيْتُمْ وَمَا اَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ)

‘Ey mü’minler! Hem benim hem de sizin düşmanınız olanları dost edinmeyin. (Kendileriyle aranızdaki) sevgi yüzünden onlara (Peygamber aleyhisselamın Mekke’yi fethetme maksadını) ulaştırıyorsunuz. Oysa onlar size gelen hakkı (Peygamber ve Kur’an) inkâr etmişler ve rabbiniz olan Allah’a inanmanızdan dolayı Peygamberi de sizi de (memleketinizden) çıkarmışlardır. Eğer siz benim yolumda cihad etmek ve rızamı aramak amacıyla (yola) çıkmışsanız onlara nasıl sevgi gösterirsiniz? Oysa ben sizin gizlediğinizi de açığa vurduğunuzu da bilirim. Sizden kim bunu yaparsa o doğru yoldan sapmış olur’ (Mümtehine suresi, 60/1)”[787]

b. Peygamber Aleyhisselamın Hâtıb bin Ebî Beltea'nın Mekkeli Müşriklere Gönderdiği Mektup Olayında Müsamahalı ve Affedici Tavrı

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

"Hâtıb bin Ebî Beltea radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselama:

'Ben ihanet maksadıyla veya münafık olduğum için yapmadım. Allah'ın Resûlü'nü muzaffer kılacağını, dinini tamamlayacağını biliyordum. Fakat ben Kureyş içinde gariban ve yalnız biriyim. Annem de şu an onların içinde bulunuyor. Birinin annemi koruması için bunu yaptım' dedi. Ömer radıyallahu anh, Resûlullah aleyhisselama:

'Bu adamın boynunu vurayım mı?' deyince Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem, *'Bedir ehlinden olan birini mi öldüreceksin? Nereden bileceksin, belki de Allah, Bedir ehline muttali olmuş ve 'Dilediğinizi yapın, ben sizi bağışladım' demiştir'* buyurdu."[788]

İ. GÜNAHI İŞLEYENE DEĞİL GÜNAHA DÜŞMAN OLMAK, KALBİ İHANETTEN VE HASETTEN TEMİZLEMEK, MÜSLÜMAN'IN DURUMUNUN İYİ OLMASINA SEVİNMEK

1. Günahı İşleyen Kişiye Değil Günaha Düşman Olmak

a. Ebu'd-Derdâ'nın ve Abdullah ibni Mes'ûd'un Günahkâra Sövmeyi Men Etmesi

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh anlatıyor:

"Kardeşinizin günah işlediğini gördüğünüzde, 'Ey Allah'ım! Onu rezil et! Ey Allah'ım! Ona lanet et!' diyerek aleyhine olup şeytanın yardımcıları olmayınız! 'Rabbim! Ona afiyet ver' deyiniz.

Biz Peygamber aleyhisselamın ashabı olarak ne üzere öldüğünü bilmeden hiç kimse hakkında asla bir şey demeyiz. Eğer sonu hayırlı olmuşsa hayırlı gittiğine inanırız, sonu kötü sonuçlanırsa onun için endişeleniriz."[789]

2. Kalbi İhanetten ve Hasetten Temizlemek

a. Abdullah bin Amr ve Peygamber Aleyhisselamın Cennetle Müjdelediği Biriyle Kıssası

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber aleyhisselamın yanında oturuyorduk. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *'Birazdan cennet ehlinden biri yanınıza gelecektir'* buyurdu.

Ensardan biri geldi; sakallarından abdest suyu damlıyordu. Ayakkabılarını çıkarmış ve sol eline almıştı.

Ertesi gün olunca Resûl-i Ekrem yine aynı şeyi söyledi. Yine bu adam çıkıp geldi. Üçüncü gün oldu. Allah'ın Resûlü yine aynı cümlesini kullandı. Yine bu adam çıkageldi. Resûlullah kalkınca Abdullah bin Amr ibni'l-Âs radıyallahu anh, adamın peşinden gitti ve 'Babamla tartıştım, üç gün evine girmeyeceğim diye yemin içtim. Eğer bu üç gün yanında misafir etmek istersen misafirin olabilirim' dedi.

Adam da 'Olur' dedi.

Abdullah bin Amr devamla anlatıyor: Üç gece onunla beraber kaldım. Onun gece kalkıp ibadet ettiğini hiç görmedim. Fakat adam sabah namazına kadar yatağında her döndüğünde Allah'ı zikrediyor, tekbir getiriyordu. Fazla bir şey görmedim. Sadece hayırlı şeyler söylüyordu.

Üç gece geçince adamın amelini az görmeye başladım. Sonra adama şöyle söyledim:

'Ey Allah'ın kulu! Babamla aramda kırgınlık, evi terk etme diye bir şey yoktu. Sadece Peygamber aleyhisselamın üç defa *'Şu an cennet ehlinden biri yanınıza gelecektir'* buyurduğunu işittim. Her seferinde de sen çıkıp geldin. Ben de seninle kalmak, ameline bakmak ve yaptığını yapmak istedim. Fakat senin pek fazla bir amel işlediğini görmedim. Seni Resûlullah'ın dediği bu dereceye ne ulaştırmış olabilir?'

Adam, 'Gördüklerin hariç yaptığım bir amelim yok' dedi. Arkamı dönüp gitmek üzereyken beni çağırdı ve şöyle söyledi:

‘Gördüğün hariç bir amelim yok. Ancak hiçbir Müslüman’a ihanet etmeyi kalbimden geçirmem ve Allah’ın birine verdiği maldan dolayı asla o kişiye haset etmem.’

Demek bundan dolayı bu mertebeye yükseldin, dedim.”[790]

b. Ebû Dücâne Ölüm Döşeğindeyken Yüzünün Parlaması

Zeyd bin Eslem rahimehullah anlatıyor:

“Ebû Dücâne radıyallahu anh hastayken ziyaretine gelinmişti. Yüzü ayın on dördü gibi parlıyordu. ‘Neden yüzün böyle parlıyor?’ denildi.

Ebû Dücâne radıyallahu anh, ‘İki amelimden daha fazla güvendiğim amelim yoktur. Biri, gereksiz şeyler hakkında konuşmuyorum. Diğeri, kalbim Müslümanlar’a karşı tertemizdir’ dedi.”[791]

3. Müslüman’ın Durumunun İyi Olmasına Sevinmek

a. Abdullah ibni Abbâs’ın Müslümanlar’ın Mutluluğuyla Mutlu Olması

İbni Büreyde el-Eslemî rahimehullah anlatıyor:

“Bir adam Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anha hakaret etti. Abdullah ibni Abbâs, ‘Bana hakaret ediyorsun. Hâlbuki bende şu üç haslet vardır:

Birincisi, Kur’an’ın bir ayetine geldiğimde seviniyorum ve bütün insanların benim bildiklerimi bilmesini istiyorum.

İkincisi, Müslümanlar’a hâkimlik yapan birinin adaletli davrandığını işittiğimde mutlu oluyorum, belki de hayatım boyunca onun mahkemesine gitmeyeceğim.

Üçüncüsü, Müslüman beldelerden bir beldeye yağmur yağdığını işitsem mutlu oluyorum, hâlbuki orada hiç hayvanım yok’ dedi.”[792]

J. İNSANLARI İDARE ETMEK, MÜSLÜMAN’IN GÖNLÜNÜ ALMAK VE MÜSLÜMAN’IN MÜSLÜMAN KARDEŞİNİN İHTİYACINI GİDERMESİ

1. İnsanları İdare Etmek

a. İnsanları Durumlarına Göre Değerlendirmek

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Bir adam Peygamber aleyhisselamın huzuruna girmek için izin istedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *'Muaşereti kötü adam!'* dedi.

Adam içeri girince onu güler yüzle, memnun şekilde karşıladı. Adam çıktıktan sonra başka biri girmek için izin istedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'Muaşereti güzel adam!'* buyurdu.

Adam içeri girince hiç memnun değilmiş gibi karşıladı. O çıkınca şöyle dedim:

'Ey Allah'ın Resûlü! Filanca kişi içeri girmek için izin istedi, onun hakkında söylediğini dedin. Sonra onu neşeli ve memnun şekilde karşıladın. Filanca adam hakkında ise güzel şeyler dedin. Fakat bu adama önceki adam gibi davrandığını görmedim.' Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ey Âişe! İnsanların en şerlileri, kötülüğünden sakındığın kimselerdir' buyurdu."[793]

b. Ebu'd-Derdâ'nın İnsanları İdare Konusundaki Sözü

Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh anlatıyor:

"Yüzümüz çoğu topluluklara karşı güleç... Hâlbuki kalbimiz onları lanetliyor."[794]

2. Müslüman'ın Gönlünü Almak

a. Hz. Ebû Bekir'in Hz. Ömer'e Söylediği Sözlerden Dolayı Helallik Dilemesi

Ebu'd-Derdâ radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben (bir gün) Peygamber aleyhisselamın yanında oturuyordum. Baktım, Ebû Bekir elbisesinin bir tarafını tutup geliyor; öyle ki dizleri gözüküyordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'Arkadaşınız biriyle tartışmıştır'* buyurdu.

Ebû Bekir selam verdi ve ‘Ömer bin Hattâb’la aramda bir şeyler oldu. Acele davrandım, sonra pişman oldum. Beni affetmesini istedim fakat affetmedi. Ben de senin yanına geldim’ dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem üç defa *‘Allah günahlarını affetsin, ey Ebû Bekir!’* buyurdu.

Akabinde Ömer radıyallahu anh pişman oldu. Ebû Bekir’in evine geldi ve ‘Ebû Bekir burada mı?’ dedi. ‘Yok’ diye cevap verdiler.

Peygamber aleyhisselamın huzuruna girdi, selam verdi. Allah Resûlü’nün rengi öyle değişmişti ki Ebû Bekir korktu. Dizleri üzerine çöktü ve iki defa ‘Ey Allah’ın Resûlü! Vallahi ben en zalim kişiyim!’ dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Allah beni size peygamber olarak gönderdiğinde siz, ‘Yalan söylüyorsun’ dediniz. Ebû Bekir ise ‘Doğru söylüyorsun’ dedi. Canı ve malıyla bana yardımcı oldu. Benim hatırıma arkadaşımın yakasını bırakır mısınız?’ dedi.

Ebû Bekir radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselamın bu sözünden sonra hiç eziyet görmedi.”[795]

b. Ümmü Habîbe’nin Ölüm Esnasında Âişe’den ve Ümmü Seleme’den Helallik Dilemesi

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Peygamber aleyhisselamın hanımı Ümmü Habîbe radıyallahu anhâ ölümü sırasında beni çağırdı ve ‘Bizim aramızda da bazı şeyler oldu. Allah bundan dolayı beni ve seni affetsin’ dedi.

Ben, ‘Allah bunlardan dolayı seni affetsin, hatalarından vazgeçsin, seni bunlardan dolayı affetsin’ dedim. Ümmü Habîbe radıyallahu anhâ da ‘Beni mutlu ettin, Allah da seni affetsin’ dedi.

Ümmü Seleme radıyallahu anhâya da birini gönderdi ve ondan da aynı şekilde helallik diledi.”[796]

c. Hz. Ebû Bekir’in Hz. Fâtıma’ya Gelmesi ve Gönlünü Alması

Şa’bî rahimehullah anlatıyor:

“Fâtıma hastalanınca Ebû Bekir geldi ve eve girmek için izin istedi. (Fâtıma’nın Ebû Bekir’e karşı kırgınlığı vardı.) Ali radıyallahu anh, ‘Ey Fâtıma! Ebû Bekir gelmiş, yanına girmek için izin istiyor’ dedi.

Fâtıma, ‘Ona izin vermemi istiyor musun?’ deyince Ali, ‘evet’ dedi.

Fâtıma da ona içeri girmesi için izin verdi. Ebû Bekir içeri girdi. Gönlünü almaya çalıştı ve ‘Vallahi evimi, malımı, ailemi, akrabalarımı; sırf Allah rızasını, Peygamber aleyhisselamın ve siz ehl-i beytin rızasını kazanmak için terk ettim’ dedi.

Fâtıma’nın gönlünü almak için çok uğraştı. Fâtıma da ondan razı oldu (ve hakkını helal etti).”[797]

d. Hz. Ömer’in Kendisine Küs Olan Birinden Helallik Talep Etmesi

Şa’bî rahimehullah anlatıyor:

“Ömer bin Hattâb radıyallahu anh, ‘Filanca adama kızgın ve kırgınım’ dedi. Adama, ‘Ömer sana neden kırgındır?’ diye soruldu.

Evde pek çok kişi toplanınca adam geldi ve ‘Ey Ömer! İslam’da bir delik açtım mı?’ dedi. Ömer, ‘hayır’ dedi. O da ‘Bir cinayet işledim mi?’ dedi. Ömer, ‘hayır’ dedi. Adam, ‘Bid’at ortaya çıkardım mı?’ dedi. Ömer, ‘hayır’ dedi. Adam, ‘O zaman neden bana kızgınsın? Hâlbuki Allah şöyle buyurmaktadır:

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَاناً وَاِثْماً مُبِيناً)

‘Mü’min erkeklere ve mü’min kadınlara yapmadıkları bir şeyden dolayı eziyet edenler, şüphesiz bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.’ (Ahzâb suresi, 33/58)

Sen bana eziyet ettin. Allah seni affetmesin!’ dedi.

Ömer ise ‘Bu adam doğru söyledi. Vallahi hiçbir hile yapmadı, bunu yapmadı, bunu yapmadı. Sana eziyet ettiğim için beni affet!’ diye karşılık verdi.

Ömer, affetmesi için adama çok ısrar etti. Adam da nihayet onu affetti.”[798]

e. Abdullah bin Amr’ın Hz. Hasan’dan Özür Dilemesi

Recâ bin Rebîa rahimehullah anlatıyor:

“Medine’de, Mescid-i Nebevî’deki bir halkada oturuyordum. Halkada Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh ile Abdullah bin Amr radıyallahu anh vardı. Bu sırada Hasan (oradan) geçti, (oradakilere) selam verdi. Cemaat de selamını aldı.

(Sıffîn savaşında Ali’ye karşı Muâviye ordusunda yer alan) Abdullah bin Amr ise bir şey demedi. Sonra gözleriyle ona baktı ve ‘aleyküm selam ve rahmetullah” diye selamını aldı. Akabinde (Hasan’ı kastederek),

‘Bu adam Allah katında, yeryüzünde yaşayanların en sevilenidir. Vallahi Sıffîn gecelerinden beri kendisiyle hiç konuşmadım’ dedi. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh,

‘Yanına gidip ondan özür dilemeyecek misin?’ diye sorunca Abdullah bin Amr, ‘Elbette yapacağım’ dedi.

Abdullah bin Amr, (Hz. Hasan’ın yanına gitmek üzere) ayağa kalktı. Önce Ebû Saîd el-Hudrî, Hasan’ın yanına girdi. Sonra Abdullah bin Amr’ın da içeri girmesi için izin istedi. Ebû Saîd el-Hudrî, Abdullah bin Amr’a: ‘Hasan (yanımızdan) geçerken bize söylediklerini şimdi onun yüzüne söyle bakalım!’ dedi.

Abdullah bin Amr, ‘Elbette derim: Hasan, Allah katında, yeryüzünde yaşayanların en sevilenidir’ dedi. Hasan da Abdullah bin Amr’a, ‘Allah katında, yeryüzünde yaşayanların en sevilen kişi olduğumu biliyorsan neden bize karşı savaştın, Sıffîn savaşında düşman ordusuna katılarak onları çoğalttın?’ dedi. Abdullah bin Amr, ‘Vallahi sevâdı (karanlık ordusunu) çoğaltmadım, onlarla beraber kılıç kullanmadım. Sadece babamın yanında bulundum (veya buna yakın bir şey)’ dedi. Hasan, ‘Allah’a isyanda kula itaat edilmeyeceğini bilmiyor musun?’ dedi. Abdullah bin Amr da ‘Biliyorum’ dedi.

Abdullah bin Amr, ‘Peygamber döneminde devamlı oruç tutuyordum. Babam beni ona şikâyet etti ve ‘Ey Allah’ın Resûlü! Abdullah bin Amr gündüz oruç tutuyor ve gece namaz kılıyor!’ dedi. Resûl-i Ekrem de *‘Bazen oruç tut bazen de tutma, bazen namaz kıl bazen uyu! Ben bazen namaz kılıyorum bazen uyuyorum. Bazen oruç tutuyorum bazen de iftar ediyorum’* buyurdu. Resûlullah bana, *‘Ey Abdullah! Babana itaat et!’* buyurmuştu. Babam Sıffîn savaşına katıldı, (ona itaat etmek için) ben de (size karşı onunla birlikte savaşa) katıldım’ dedi.”[799]

e. Abdullah bin Amr’ın Hz. Hüseyin’den Özür Dilemesi

Recâ bin Rebîa rahimehullah anlatıyor:

“Ben (bir gün) Mescid-i Nebevî’de oturuyordum. Hüseyin yanımızdan geçti ve selam verdi. Cemaat de selamını aldı. Abdullah bin Amr radıyallahu anh ise sustu. Cemaat sustuktan sonra yüksek sesle ‘ve aleyküm selam ve rahmetullahi ve berakâtühû’ dedi. Sonra Abdullah bin Amr cemaate döndü ve ‘Allah katında, yeryüzünde yaşayanların en sevimlisinin kim olduğunu söyleyeyim mi?’ diye sordu. Cemaat, ‘evet’ dedi.

Abdullah bin Amr, (Hüseyin’i kastederek) ‘İşte şu sırtını dönmüş giden kişidir. Vallahi Sıffîn gecelerinden beri onunla bir kelime dahi konuşmadım, o da benimle konuşmadı. Vallahi onun benden razı olması, Uhud dağı ağırlığınca altınım olmasından daha sevimlidir’ dedi.

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh ona, ‘Yarın sabah ona gidelim mi?’ diye sorunca Abdullah bin Amr ‘Olur’ dedi ve sözleştiler.

Sabah olunca onlarla gittim. Ebû Saîd el-Hudrî içeri girmek için izin istedi. Hüseyin izin verdi. Ebû Saîd el-Hudrî, Abdullah bin Amr için de izin istedi ve ısrar etti. Hüseyin onun da içeri girmesi için izin verdi. Hüseyin onu görünce yerinden biraz kaydı. Ebû Saîd el-Hudrî yanına oturdu.

Hüseyin, Abdullah bin Amr'ı uzak bir yerde oturtmak istedi. Abdullah bin Amr oturmadı, ayakta kaldı. Hüseyin bunu görünce Ebû Saîd el-Hudrî ile arasını açtı, onun için oturduğu yerden biraz yana kaydı. Abdullah bin Amr da ikisinin arasına oturdu. Ebû Saîd el-Hudrî mescitte olan kıssayı anlattı. Hüseyin de 'Ey Abdullah bin Amr! Gerçekten öyle mi söyledin? Allah katında, yeryüzünde yaşayanların en sevileninin kim olduğumu biliyor musun?' dedi. Abdullah bin Amr, 'Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki o sensin!' dedi. Hüseyin, 'O zaman neden babanla beraber Sıffîn savaşında bize karşı savaştınız? Vallahi babam (Ali) benden daha hayırlıydı' dedi.

Abdullah bin Amr, 'Evet. Bir gün babam Amr, beni Peygamber aleyhisselama şikâyet etti ve 'Abdullah gündüzleri oruç tutuyor ve geceleri namaz kılıyor' dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de bana, *'Hem namaz kıl hem uyu. Hem oruç tut hem de iftar et. (Baban) Amr'a itaat et!'* buyurdu.

Sıffîn savaşı olunca savaşa katılmam için babam bana yemin verdirdi. Fakat vallahi onların ordusuna bir katkıda bulunmadım. Onlar için bir kılıç dahi keskinleştirmedim, mızrak kullanmadım, ok atmadım' dedi.

Hüseyin, 'Yaratıcıya isyan söz konusu olduğu yerde mahlûka itaat edilmeyeceğini bilmiyor musun?' diye sordu. Abdullah bin Amr, 'Evet, biliyorum' dedi.

Sanki Abdullah bin Amr haksızlığını kabul etti."[800]

3. Müslüman'ın Müslüman Kardeşinin İhtiyacını Gidermesi

a. Müminlerin Emîri Ömer'in Durup Yaşlı Bir Kadının İhtiyacını Dinlemesi

Ebû Yezîd rahimehullah anlatıyor:

"Ömer radıyallahu anh (bir gün) Havle adında yaşlı bir kadına rastladı. Kadın diğer insanlarla birlikte yürüyordu, Ömer'in durmasını istedi. Ömer de kadının isteği üzerine durdu. Derken Ömer, kadına doğru yaklaştı, başını öne eğdi. Kadın ihtiyacını söyleyene kadar ellerini o yaşlı kadının omuzlarına koydu. Sonra kadın çekip gitti. Biri,

‘Ey müminlerin emîri! Kureyş erkeklerini bu yaşlı kadın için mi beklettin?’ dedi. Ömer, ‘Yazıklar olsun! Bu kadının kim olduğunu biliyor musun?’ dedi. Adam, ‘Hayır, bilmiyorum’ deyince Ömer, ‘Bu kadın Allah’ın yedi kat sema üstünde şikâyetini duyduğu kadındır. Bu Havle binti Sa’lebe’dir. Vallahi akşama kadar durup ihtiyacını söyleseydi onun ihtiyacını gidermeden ayrılmazdım’ dedi.”[801]

b. Halife Ömer’in Durup Bir Kadının Sitemine Maruz Kalması

Sümâme bin Hazn radıyallahu anh anlatıyor:

“Ömer (bir gün) merkebiyle ilerliyordu. Bir kadın kendisine rastladı ve ‘Ey Ömer! Dur!’ dedi. Ömer de durdu. Kadın, Ömer’e ağır sözler söyledi. Bir kimse ‘Ey müminlerin emîri! Bugün gördüğüm bu manzarayı daha önce hiç görmemiştim’ deyince Ömer, ‘Beni o kadını dinlemekten ne engelleyebilir ki? Bu öyle bir kadındır ki Allah onun sesini işitti ve hakkında şu ayeti nazil etti:

قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي اِلَى اللّٰهِ ۖ وَاللّٰهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۚ اِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ)

‘(Ey Resûlüm!) Kocası hakkında seninle mücadele eden ve Allah’a şikâyette bulunan (kadın)ın sözünü, Allah elbet işitmiştir. Çünkü Allah, sizin birbirinizle konuşmanızı elbette işitir. Şüphesiz ki Allah her şeyi işitendir. Hakkıyla görendir’ (Mücâdele suresi, 58/1)’ dedi.”[802]

K. MÜSLÜMAN KARDEŞİNİN İHTİYACINI GİDERMEK İÇİN YOLA ÇIKMAK, MÜSLÜMANLAR’IN BİRBİRLERİNİ ZİYARET ETMELERİ VE MİSAFİRLERE İKRAMDA BULUNMAK

1. Müslüman Kardeşinin İhtiyacını Gidermek için Yola Çıkmak

a. Abdullah ibni Abbâs'ın Bir Müslüman'ın İhtiyacı için İtikâftan Çıkması

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh (bir defasında) Mescid-i Nebevî'de itikâftaydı. Derken birisi geldi, selam verdi, onun yanına oturdu. Abdullah ibni Abbâs,

'Ey filanca kişi! Seni çok bitkin ve üzgün görüyorum' dedi. Adam, 'Evet, ey Peygamber aleyhisselamın amcasının oğlu! Filanca adama borcum var. -Peygamber aleyhisselamın mezarını işaret ederek- Şu kabir sahibinin hürmeti aşkına ödemeye gücüm yok' dedi. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh,

'Senin için adamla konuşayım mı?' dedi. Adam,

'İstersen konuş' dedi.

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh ayakkabılarını giydi, (itikâfta bulunduğu) Mescid-i Nebevî'den dışarı çıktı. Adam, 'Galiba itikâfta olduğunu unuttun' deyince Abdullah ibni Abbâs,

'Hayır, bu kabir sahibinden işittim -ona gidiş yakındır- (Adamın gözyaşları akmaya başladı.) O, *'Kim kardeşinin ihtiyacı için yürür ve onun ihtiyacını giderirse bu onun için on sene itikâf etmesinden daha hayırlıdır. Kim bir gün Allah rızası için itikâfa girerse Allah, onunla cehennem ateşi arasında doğu ve batı genişliğinden daha uzun hendekler koyar'* buyuruyordu' dedi."[803]

2. Müslümanlar'ın Birbirlerini Ziyaret Etmeleri

a. Peygamber Aleyhisselamın Ensarı Sıkça Ziyaret Etmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Allah Resûlü, ensardan bir aileyi ziyaret etti. Onlarla beraber yemek yedi. Çıkmak üzereyken bir sergi serilmesini istedi. Sonra bu sergi üzerinde namaz kıldı ve o aileye dua etti."[804]

b. Ashabın Birbirini Ziyaret Etmesi

Ümmü'd-Derdâ radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Selmân el-Fârisî radıyallahu anh, Medâin'den Şam'a yaya olarak bizi ziyarete geldi. Üzerinde enderûzd elbisesi vardı. Yani paçaları sıvanmış uzun don vardı."[805]

3. Misafirlere İkramda Bulunmak

a. Peygamber Aleyhisselamın Abdullah ibni Ömer'e İkramda Bulunması

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben (bir gün) Peygamber aleyhisselamın huzuruna girdim. Oturmam için içi lif dolu bir minder verdi. Ama ben onun üzerine oturmadım. Minder benimle Resûlullah arasında kaldı."[806]

b. Hz. Ömer'in ve Selmân el-Fârisî'nin Birbirlerine İkramda Bulunması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Selmân el-Fârisî radıyallahu anh, (bir gün) Ömer'in huzuruna gelmişti. Ömer radıyallahu anh yaslandığı yastığı alıp Selmân'a verdi.

Selmân radıyallahu anh, 'Allah ve resûlü doğru söyledi' dedi. Ömer radıyallahu anh, 'Ey Ebû Abdullah! Bize hadis rivayet eder misin?' dedi.

Bunun üzerine Selmân radıyallahu anh, 'Ben (bir gün) Peygamber aleyhisselamın huzuruna girdim. Yaslandığı yastıktan doğrulup onu bana verdi. Sonra da *'Ey Selmân! Bir Müslüman, yaslandığı yastığı kendisini ziyarete gelen Müslüman kardeşine verirse Allah onu affeder'* diye buyurdu' dedi."[807]

c. Abdullah bin Hâris'in İbrâhîm bin Neşît'e İkramda Bulunması

İbrâhîm bin Neşît rahimehullah anlatıyor:

"İbrâhîm bin Neşît (bir gün) Abdullah bin Hâris bin Cez ez-Zübeydî'nin yanına girmişti.

Abdullah bin Hâris radıyallahu anh, altındaki minderi alıp misafirine verdi ve 'Kim misafirine ikram etmezse Ahmed sallallahu aleyhi ve sellemin ve İbrâhîm aleyhisselamın ümmeti üzere olmaz' dedi."[808]

d. Ebû Üseyd es-Sâidî'nin Peygamber Aleyhisselama İkramda Bulunması

Sehl bin Sa'd radıyallahu anh anlatıyor:

“Ebû Üseyd es-Sâidî radıyallahu anh, (bir defasında) Resûlullah’ı düğün yemeğine çağırmıştı. O gün onlara hizmet eden kişi Ebû Üseyd es-Sâidî radıyallahu anhın hanımıydı.

Ebû Üseyd’in hanımı, ‘O gün Resûlullah’a ne hoşafi yaptığımı biliyor musunuz? O akşam tencere içerisinde (Peygamber aleyhisselama) hurma hoşafı yapmıştım’ dedi.”[809]

L. BİR TOPLULUĞUN LİDERİNE İKRAMDA BULUNMAK, KAVMİN İLERİ GELENLERİNİN İSLAM’A ISINDIRILMASI, RESÛLULLAH’IN EHL-İ BEYTİNE İKRAMDA BULUNMAK

1. Bir Topluluğun Liderine İkramda Bulunmak

a. Peygamber Aleyhisselamın Cerîr bin Abdullah’a Oturması için Ridâsını Vermesi

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“Cerîr bin Abdullah radıyallahu anh, (bir gün) Resûlullah’ın meclisine geldiğinde oturacak yer bulamamıştı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ridâsını yere attı ve ona,

‘Bunun üzerine otur!’ dedi. Cerîr bin Abdullah radıyallahu anh ise o elbiseyi alıp öperek ‘Bana ikram ettiğin gibi Allah sana güzel şekilde ikram etsin, ey Allah’ın Resûlü!’ dedi. Akabinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Topluluğunuzun lideri gelince ona ikram edin ve saygıda kusur etmeyin’ buyurdu.”[810]

b. Peygamber Aleyhisselamın Ebû Râşid’e İkramda Bulunması

Ebû Râşid bin Abdurrahmân radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben kavmimden 100 kişiyle beraber Peygamber aleyhisselama geldim. Resûl-i Ekrem’e yaklaştığımızda durduk. Kavmimdekiler bana, ‘Ey Ebû Muâviye! Sen önden git! Eğer hoşnut olduğun şeyler görürsen bize dön, beraber gidelim. Şayet hoşnut olmadığın şeyler görürsen gel, beraber geri dönelim’ dediler.

Bunun üzerine ben de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına vardım. Ben kavmimin içinde yaşça en küçük kişiydim. Peygamber aleyhisselama, ‘Günaydın ya Muhammed!’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Bu verdiğin selam, Müslümanlar’ın birbirleri arasında verdiği selam değildir*’ buyurdu.

Ben de ‘Onların selamı nasıldır, ey Allah’ın Resûlü?’ dedim. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Müslüman bir topluluğa geldiğinde, ***‘es-selâmü aleyküm ve rahmetullah’*** *diye selam verirsin’* buyurdu. Ben de **‘es-selâmü aleyke yâ Resûlallah ve rahmetullahi ve berakâtühû’** (Allah’ın selamı, rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun ey Allah’ın Resûlü) dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ve aleyküm selâm ve rahmetullahi ve berekâtühû’ (Allah’ın selamı, rahmeti ve bereketi senin de üzerine olsun)’ buyurdu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem (bana),

‘İsmin nedir, kimsin?’ diye sordu. Ben de ‘İsmim Ebû Muâviye bin Abdüllât ve’l-Uzzâ (Lât ve Uzzâ’nın kulunun oğlu Ebû Muâviye)’ dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Bilakis sen, Ebû Râşid bin Abdurrâhman’sın (Rahmân’ın kulunun oğlu Ebû Râşid’sin)’* buyurdu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana ikramda bulundu ve yanına oturttu. Bana ridâsını, ayakkabılarını ve bir de asa verdi. Ben de Müslüman oldum. Bu sırada oradaki topluluğun içerisinde oturanlardan biri Allah Resûlü’ne,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Görüyoruz ki bu adama ikramda bulunuyorsun’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de onlara,

‘Bu, kavminin ileri gelenidir. Kavmin ileri geleni size gelince ona ikramda bulunun’ buyurdu.”[811]

2. Kavmin İleri Gelenlerinin İslam'a Isındırılması

a. Peygamber Aleyhisselamın Kavmin Önde Gelenlerini İslam'a Isındırması

Ebû Zerr radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ebû Zerr'e, *'Cuayl'i nasıl bilirsin?'* diye sordu.

Ebû Zerr devamla der ki:

'Fakir biri olarak bilirim' dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yine *'Filancayı nasıl bilirsin?'* diye sordu. Ben de 'İnsanların önderlerinden biri!' dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Cuayl, yeryüzü dolusu bu gibi insanlardan daha hayırlıdır!' buyurdu.

'Ey Allah'ın Resûlü! Filanca adam da onun gibi ileri gelen kimselerdendir. Fakat ona böyle böyle davranıyorsun!' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'O, kavminin lideridir. Onların kalbini (İslam'a) ısındırıyorum' buyurdu."[812]

3. Peygamber Aleyhisselamın Ehl-i Beytine[813] İkramda Bulunmak

a. Peygamber Aleyhisselamın Ehl-i Beytine İyi Davranılması Hususundaki Vasiyeti

Yezîd bin Hayyân rahimehullah anlatıyor:

"Ben, Husayn bin Sebre ve Amr bin Müslim, Zeyd bin Erkam'a gittik. Yanında oturduğumuzda Husayn ona,

'Ey Zeyd! Sen çok hayır işlerinde bulundun! Resûl-i Ekrem'i gördün, O'nun hadisini dinledin, O'nunla beraber gazveye katıldın, arkasında namaz kıldın. Ey Zeyd! Sen çok hayırlı işler yaptın! (Bize) Resûlullah'tan işittiğin bir şeyler anlat!' dedi.

Zeyd bin Erkam radıyallahu anh, 'Ey yeğenim! Vallahi yaşım ilerledi, artık eskidik. Peygamber aleyhisselamdan dinlediğim bazı şeyleri de unuttum. Size rivayet ettiğim hadisleri alın, söylemediklerim hakkında beni zorlamayın' dedi.

Sonra şöyle anlattı: Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem bir gün Mekke ve Medine arasında Humma denilen suyun yanında bize hutbe verdi. Allah'a hamd etti, ona övgüde bulundu, vaaz ve nasihat etti, sonra da şöyle buyurdu:

'Ey insanlar! Ben de ancak bir insanım. Rabbimin ölüm meleği yakında gelecek ve ben de icabet edeceğim. Size iki sorumluluk yüklüyorum:

Birincisi Kur'an-ı Kerim; onda hidayet ve nur vardır. Allah'ın kitabını alın ve ona tutunun! -Allah'ın kitabına teşvik etti, rağbet ettirdi.-

İkincisi ise ehl-i beytimdir. Ehl-i beytime iyi davranma konusunda size Allah'ı hatırlatıyorum. Ehl-i beytime iyi davranma konusunda size Allah'ı hatırlatıyorum!'

Bunun üzerine Husayn, Zeyd bin Erkam'a,

'(Peygamber aleyhisselamın) Ehl-i Beyt'i kimdir, ey Zeyd? Hanımları Ehl-i Beyt'i değil midir?' diye sordu. Zeyd bin Erkam radıyallahu anh,

'Hanımları ehl-i beytindendir. Fakat asıl ehl-i beyti, kendisinden sonra zekâtın haram olduğu kimselerdir' diye cevap verdi. Husayn,

'Bunlar kimlerdir?' diye sordu. Zeyd bin Erkam radıyallahu anh, 'Ali, Akîl, Ca'fer ile Abbâs'ın ailesidir' diye cevap verdi. Husayn tekrar 'Bunların hepsine zekât haram mıdır?' diye sordu. Zeyd bin Erkam radıyallahu anh, 'evet' diye cevap verdi."[814]

* Ebû Bekir radıyallahu anh da şöyle demiştir: "Ehl-i beyte iyi davranmak suretiyle Muhammed sallallahu aleyhi ve selleme saygı gösterin."[815]

b. Hz. Ebû Bekir'in Yerini Hz. Abbâs'a Vermesi

Ca'fer bin Muhammed yoluyla babası Muhammed yoluyla dedesi anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ne zaman otursa Ebû Bekir onun sağında, Ömer solunda, Osmân da önünde otururdu. Osmân, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin sır kâtibiydi.

Abbâs bin Abdülmuttalib'e gelince; Ebû Bekir yerinden kalkar, oraya (ehl-i beytten olan) Abbâs otururdu."[816]

c. Peygamber Aleyhisselamın "Ben Kimin Efendisiysem Ali de Onun Efendisidir" Sözü

Büreyde radıyallahu anh anlatıyor:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizi bir askerî birlik içerisinde bir yere gönderdi. Başımıza da Ali'yi komutan tayin etti. Geri dönüp geldiğimizde Allah Resûlü, *'Efendiniz size nasıl davrandı, onu nasıl gördünüz?'* diye sordu.

Ben ve başka biri ondan şikâyetçi oldu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem başını kaldırdı. Yüzü kıpkırmızı olmuştu. *'Ben kimin efendisiysem Ali de onun efendisidir'* diyordu. Ben de 'Bir daha asla Ali yüzünden seni üzmem' dedim."[817]

d. "Kim Ali'ye Eziyet Ederse Bana Eziyet Etmiş Olur"

-Hudeybiye'de bulunmuş kimselerden- Amr bin Şâs el-Eslemî radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ali'yi bir ordunun başında Yemen'e göndermişti. Bu orduda ben de vardım. Ali (bu sefer sırasında) bana bazı sıkıntılar çektirmişti. Bu durum bana çok dokunmuştu. Medine'ye vardığımızda karşılaştığım kimselere Ali'den şikâyetçi olduğumu anlatıyordum.

Bir gün Mescid-i Nebevî'ye geldim. Resûl-i Ekrem mescitte oturmaktaydı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana bakınca ben de onun gözlerine direkt baktım. Oturana kadar beni süzdü. Yanına oturduğumda (bana), *'Ey Amr! Vallahi beni çok üzdün!'* dedi.

'İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn! Resûlullah'a eziyet etmekten Allah'a ve İslam dinine sığınırım' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Kim Ali'ye eziyet ederse bana eziyet etmiş sayılır' buyurdu."[818]

e. Sa'd bin Ebî Vakkās'ın Ali Aleyhine Söylediği Sözden Dolayı Peygamber Aleyhisselamın Kızmasından Allah'a Sığınması

Sa'd bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben ve iki kişi daima birlikte Mescid-i Nebevî'de oturmaktaydık. Derken Ali'ye laf söyledik. Bu sırada Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem geldi; kızgınlığı yüzünde görülüyordu. Peygamber aleyhisselamın kızmasından Allah'a sığındım.

Resûlullah, *'Niye beni rahat bırakmıyorsunuz? Kim Ali'ye eziyet ederse bana eziyet etmiş olur'* buyurdu."[819]

f. Sa'd bin Mâlik'in Hz. Ali'ye Asla Sövmemesi

Ebû Bekir bin Hâlid bin Urfuta rahimehullah anlatıyor:

"Ebû Bekir bin Hâlid bin Urfuta rahimehullah (bir gün) Sa'd bin Mâlik'in yanına geldi ve 'Bana ulaştığına göre Kûfe'de Ali'ye sövmeye zorlanıyormuşsunuz! Sen Ali'ye hiç sövdün mü?' diye sordu. Sa'd bin Mâlik radıyallahu anh,

'Allah korusun! Sa'd bin Mâlik'in canı kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki ben Peygamber aleyhisselamın Ali hakkında öyle şeyler dediğini işittim ki şayet boynuma testere dayansa yine de ona asla sövmem' dedi.[820]

g. Muâviye'nin Ali'ye Hakaret Etmesi, Sa'd bin Ebî Vakkās'ın Onu Bundan Men Etmesi

Sa'd bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh anlatıyor:

"(Emevî hükümdarı) Muâviye bin Ebî Süfyân, Sa'd bin Ebî Vakkàs'a Ali'ye sövmesini emretti. Muâviye radıyallahu anh, Sa'd bin Ebî Vakkàs'a: 'Ebû Türâb'a[821] sövmekten seni alıkoyan şey nedir? Neden ona sövmüyorsun?' dedi. Sa'd bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh,

'Peygamber aleyhisselamın Ali hakkında söylediği üç sözünü söyleyeyim mi? Bunlardan birini bana söylemesi benim için kırmızı develerden daha sevimlidir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ali'yi yerine vekil olarak bıraktığı bazı gazvelerinde Ali, 'Beni kadın ve çocuklarla beraber mi bırakıyorsun?' dedi. Resûl-i Ekrem de *'Musa'nın yanındaki Harun konumunda olmak istemez misin? Fakat benden sonra peygamber gelmeyecektir'* buyurdu.

Yine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Hayber savaşı sırasında *'Bu sancağı öyle birine vereceğim ki o kişi, Allah'ı ve resûlünü seviyor. Allah ve resûlü de onu seviyor'* buyurdu. Ben o sancağı almak istedim. Fakat Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *'Bana Ali'yi çağırın'* buyurdu. Ali getirildi. Onun gözleri rahatsızdı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, gözlerine tükürüğünü sürdü ve ona sancağı verdi. Allah, Ali'nin eliyle Hayber'in fethini gerçekleştirdi.

Yine şu ayet nazil olunca

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنْ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ)

'Sana bu ilim geldikten sonra seninle bu konuda çekişenlere de ki: Geliniz, sizler ve bizler de dâhil olmak üzere siz kendi çocuklarınızı, biz de kendi çocuklarımızı; siz kendi kadınlarınızı, biz de kendi kadınlarımızı çağıralım; sonra dua edelim de Allah'tan yalancılar üzerine lanet dileyelim' (Âl-i İmrân suresi, 3/61)

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Ali'yi, Fâtıma'yı, Hasan'ı, Hüseyin'i çağırdı. Sonra da *'Ey Allah'ım! Bunlar benim ehl-i beytimdir!'* buyurdu' dedi."[822]

h. Hz. Ömer'in Hz. Hüseyin'e Saygı Göstermesi

Hüseyin bin Ali radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben (bir gün) Ömer radıyallahu anh minberde bulunduğu sırada onun yanına çıktım ve 'Babamın minberinden in, babanın minberine çık' dedim. Ömer radıyallahu anh, 'Babamın minberi yoktur' dedi. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh beni kendi yanında oturttu. Minberden inince Hüseyin'in evine gitti ve ona, 'Ey yavrum! Bunu sana kim öğretti?' dedi.

'Bunu bana hiç kimse öğretmedi' dedim. Ömer radıyallahu anh, 'Keşke bize gelsen, bizi görsen' dedi.

Bir gün gittim. Ömer radıyallahu anh, Muâviye ile baş başaydı. Ömer'in oğlu Abdullah kapıdaydı. Onun içeri girmesine izin verilmediğini görünce bana da izin verilmez diye geri döndüm.

Sonra Ömer radıyallahu anh benimle karşılaştı ve 'Ey yavrum! Bize geldiğini görmedik?' dedi. 'Geldim, Muâviye ile baş başaydın. Oğlun Abdullah'ı da kapıda gördüm. Ona izin verilmedi, ben de bana dahi izin verilmez düşüncesiyle geri döndüm' dedim. Ömer radıyallahu anh,

'Sen izin verilmeye oğlum Abdullah'tan daha layıksın. Başımızın üstünde önce Allah, sonra siz varsınız' dedi.

Elini alıp başına koydu."[823]

ı. Hz. Ebû Bekir'in Hz. Hasan'a Saygı Göstermesi

Ukbe bin Hâris radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Peygamber aleyhisselamın vefatından birkaç gece sonra Ebû Bekir'le beraber ikindi namazının akabinde dışarı çıktım. Ali de onun yanında yürüyordu. Çocuklarla oynayan Hasan'ın yanından geçtiler. Ebû Bekir, Hasan'ı omzuna alıp şöyle dedi:

'Babam feda olsun! Peygamber aleyhisselama benziyor.

Ali'ye hiç benzemiyor.'

Ali ise gülüyordu."[824]

i. Ebû Hureyre'nin, Hz. Hasan'ın Karnını Öpmesi

Umeyr bin İshâk rahimehullah anlatıyor:

"Ben (bir gün) Ebû Hureyre radıyallahu anhı gördüm. Ebû Hureyre, Hasan bin Ali ile karşılaştı ve ona, 'Karnında Peygamber aleyhisselamın öptüğü yeri aç!' dedi.

Hasan da karnını açtı. Ebû Hureyre orayı öptü. -Bir rivayette ise göbeğinden öptü.-"[825]

j. Ebû Hureyre'nin Hasan'a "Ey Seyyidim" Diye Hitap Etmesi

Makbûrî rahimehullah anlatıyor:

“Biz (bir gün) Ebû Hureyre’nin yanındaydık. Derken Hasan gelip selam verdi, cemaat de onun selamını aldı. Yanımızda Ebû Hureyre vardı. Selam verdiğini duymadı. Kendisine, ‘Bu Hasan b. Ali’dir, selam veriyor’ denildi. Hemen gidip kendisine yetişti ve ‘Ey seyyidim! Senin üzerine de selam olsun!’ dedi. Ebû Hureyre’ye, ‘Ona ‘seyyidim’ mi diyorsun?’ denildi. Ebû Hureyre,

‘Şahadet ederim ki Resûlullah, Hasan için *‘O seyyiddir’* buyurdu’ dedi.”[826]

k. Ebû Hureyre ve Emevî Yöneticisi Mervân Arasında Hz. Hasan’ı ve Hz. Hüseyin’i Sevmek Hususunda Geçen Diyalog

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“(Emevî yöneticisi) Mervân, Ebû Hureyre’nin vefat ettiği hastalığında kendisini ziyaret etti. Mervân, Ebû Hureyre’ye:

‘Seninle beraber olduğum müddetçe hiçbir şeyine kızmadım. Tek kızdığım, (ehl-i beytten) Hasan ile Hüseyin’e olan sevgindi’ dedi. Ebû Hureyre hemen kalkıp oturdu ve şöyle dedi:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle beraber yola çıkmıştık. Çok fazla mesafe kat etmemiştik. Derken Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Hasan ile Hüseyin’in sesini işitti; ağlıyorlardı. Anneleriyle beraberdiler. Hızlı hızlı yürüyerek onların yanına gitti. *‘Yavrularımın neyi var?’* dediğini işittim. Fâtıma, ‘Susuzlar’ cevabını verdi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir su kırbasına uzandı. Boştu. İnsanlar o zaman susuzlukları giderecek yağmuru bekliyorlardı. *‘Kimsenin yanında su var mı?’* diye seslendi. Herkese teker teker, *‘Su var mı?’* diye sordu. Kimsede tek damla su yoktu. Resûl-i Ekrem, Fâtıma’ya: *‘Birini ver’* dedi. Fâtıma örtüsünün altından birini çıkarıp verdi. Çocuğu verince kollarının beyazlığını gördüm. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem çocuğu alıp göğsüne yapıştırdı. Devamlı ağlıyor, hiç susmuyordu. Resûl-i Ekrem, dilini onun ağzına koydu. O da sakinleşip sussuzluğu giderene kadar emdi. Artık ağlama sesini duymadım.

Diğeri de ağlıyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Diğerini de ver'* dedi. Fâtıma da verdi. Resûl-i Ekrem aynı şeyi ona da yaptı, ikisi de sustu, bir daha ağlama seslerini duymadım.

Resûlullah akabinde *'İlerleyin!'* buyurdu. Sağdan soldan dağ yoluna çıktık. Peygamber aleyhisselamın Hasan ile Hüseyin'e bunu yaptığını gördükten sonra nasıl olur da onları sevmem."[827]

M. ÂLİMLERE, BÜYÜKLERE VE FAZİLETLİ KİŞİLERE SAYGI GÖSTERMEK, BÜYÜKLERİ BAŞKAN TAYİN ETMEK, AMELİ VE FİKRİ FARKLI OLANLARA DAHİ HÜRMET ETMEK

1. Abdullah ibni Abbâs'ın Zeyd bin Sâbit'e ve Zeyd bin Sâbit'in de Abdullah ibni Abbâs'a Saygı Göstermesi

Şa'bî rahimehullah anlatıyor:

"Zeyd bin Sâbit radıyallahu anh (bir gün) bineğine bindi. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh, onun bineğinin yularından tuttu. Zeyd bin Sâbit,

'Peygamber aleyhisselamın amcasının oğlu! Bırak yuları!' dedi. Abdullah ibni Abbâs, 'Hayır. Biz âlimlerimize ve büyüklerimize böyle yapmakla emrolunduk' diye cevap verdi."[828]

b. Peygamber Aleyhisselamın Öncelikle Büyüklerin Konuşmasını Emretmesi

Râfi bin Hadîc radıyallahu anh ile Sehl bin Ebî Hasme radıyallahu anh anlatıyor:

"Abdullah bin Sehl ile Muhayyİsâ bin Mes'ûd radıyallahu anhüm, Hayber'e geldiler ve hurmalıklar arasında dağıldılar. Abdullah bin Sehl orada öldürüldü. (Kimin öldürdüğü bilinmiyordu.)[829] Abdurrahmân bin Sehl ile Mes'ûd'un iki oğlu Huveyyisa ile Muhayyisa, Resûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem geldi. Arkadaşlarının durumunu anlattılar.

Abdurrahmân bin Sehl konuşmaya başladı. Yaşça en küçüğüydü. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *'büyüğe saygı!'* buyurdu.

Arkadaşları hakkında konuştular. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Sizden elli kişi yemin ederek Hayberliler'i suçlar mısınız?'* dedi. Onlar da 'Görmediğimiz bir şey!' dediler. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem, *'O zaman (Hayber'deki) Yahudiler, bunu yapmadıklarına dair elli yemin etsinler'* buyurdu. Onlar, 'Ey Allah'ın Resûlü! Onlar kâfir bir kavimdir!' dediler.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de bu olaydan dolayı Hayberliler'in (ölen o kişi için) diyet vermesine hükmetti."[830]

c. Sa'd bin Muâz Vefat Etmek Üzereyken Peygamber Aleyhisselamın Ona Değer Vermesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Sa'd bin Muâz radıyallahu anhın eli kesilip kan akmaya başladığı zaman Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalkıp ona sarıldı. Kan, Peygamber aleyhisselamın yüzüne ve sakallarına bulaşıyordu. Ne kadar Resûl-i Ekrem'i kandan korumak isteseler Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem, Sa'd bin Muâz'a daha çok sarılıyordu. Ruhunu teslim edene kadar Resûl-i Ekrem ona bu şekilde sarıldı."[831]

2. Yaşça Büyükleri Başkan Tayin Etmek

Hakîm bin Kays bin Âsım rahimehullah anlatıyor:

"Babam Kays bin Âsım rahimehullah ölüm döşeğindeyken çocuklarına şöyle vasiyet etti:

Allah'tan korkun. Büyüklerinizi başkan olarak tayin edin. Bir topluluk, büyüklerini başkan tayin ederse onlar da babalarının yerine geçer ve başkan olurlar. Eğer toplum çocukları başkan tayin ederse bu, onların aşağılanmasına sebep olur. (Geçineceğiniz kadar) mal edinin ve malınızı çoğaltın. Bu; soylu insan için bir şeref, kınayıcı kişilerden de müstağni kalmaktır. İnsanlardan dilenmekten sakınınız! Bu zelil olmuş adamın, en son başvuracağı şeydir. Öldüğümde sakın ağlamayın! Öldüğümde beni öyle bir yere defnedin ki nereye defnedildiğimi Bekir bin Vâil kabilesi bilmesin. Çünkü Cahiliye devrinde onları gafil avlayan kişiydim."[832]

3. Ameli ve Fikri Farklı Olanlara dahi Hürmet Etmek

a. Hz. Ali'nin Cemel Vakasında İnsanlara Verdiği Emir

Muhammed bin Ömer bin Ali bin Ebî Tâlib rahimehullah anlatıyor:

"(Dedem) Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh, Cemel vakasında insanları üç gün boyunca hakka ve sükûnete davet etmeden savaşmadı. Üçüncü gün olunca yanına Hasan, Hüseyin ve Abdullah bin Ca'fer radıyallahu anhüm geldi ve 'Diğer ordu bizden birçok kişi yaraladı' dediler. Ali radıyallahu anh,

'Ey yeğenim! Vallahi kendilerinde olan hiçbir şeyden cahil değilim' dedi. Sonra da 'Su dök!' dedi.

O da su döktü. Ali abdest aldı, iki rekât namaz kıldı, ellerini kaldırdı ve rabbine dua etti. Sonra da şöyle dedi: Eğer bunlara karşı galip gelirseniz kaçanların peşinden gitmeyin, yaralıları öldürmeyin, savaşa getirilen kapları alın. Bunun dışındakiler vârislerindir."[833]

N. BÜYÜKLERE SAYGISIZLIK YAPANLARA KIZMAK, MÜSLÜMANLAR'IN ÖLEN BÜYÜKLERİ İÇİN AĞLAMALARI VE BÜYÜKLERİN ÖLÜMÜNÜ KABULLENMEMEK

1. Büyüklere Saygısızlık Yapanlara Kızmak

a. Hz. Ömer'in Kendisini Hz. Ebû Bekir'den Üstün Görenlere Kızması

Cübeyr bin Nüfeyr rahimehullah anlatıyor:

"Bir topluluk (halife) Ömer radıyallahu anha,

'Vallahi senden daha adil, senden daha doğru sözlü, münafıklara karşı senden daha sert başka birini görmedik. Ey müminlerin emîri! Sen Resûlullah'tan sonra en hayırlı kişisin' dedi.

Avf bin Mâlik radıyallahu anh, ‘Vallahi yalan söylediniz. Resûl-i Ekrem’den sonra Ömer’den daha hayırlısını gördük’ dedi. Onlar,

‘Kim o, ey Avf?’ diye sordular. O, ‘Ebû Bekir!’ dedi. Ömer radıyallahu anh,

‘Avf bin Mâlik doğru söyledi, siz yalan söylediniz. Vallahi Ebû Bekir misk kokusundan daha güzel iken ben evimdeki deveden daha sapıktım (daha Müslüman olmamıştım)’ dedi.”[834]

b. Hz. Ali’nin Kendisini Hz. Ebû Bekir’den Daha Faziletli Görenlere Kızması

Ebu’z-Zinâd rahimehullah anlatıyor:

“Bir adam, Ali’ye: ‘Ey müminlerin emîri! Bu muhacirler ve ensara ne oluyor ki Ebû Bekir’i senden daha faziletli görüyorlar? Sen fazilet olarak ondan daha faziletlisin, ondan önce İslam’a girdin, sen öncülerin öncüsüsün’ dedi. Ali radıyallahu anh,

‘Kureyşliysen Âize kabilesinden olduğunu sanıyorum’ dedi. Adam, ‘evet’ diye karşılık verince Ali radıyallahu anh,

‘Mü’min Allah’ın himayesinde olmasaydı seni öldürürdüm. Eğer hayatta kalsaydın benden büyük bir korku görürdün. Yazıklar olsun sana! Ebû Bekir dört konuda beni geçmiştir: Hilafet konusunda, imamlık konusunda, önce hicret edip mağaraya Peygamberle girme konusunda, İslam’ı yayma konusunda.

Yazıklar olsun sana! Allah, Ebû Bekir müstesna insanların hepsini zemmetmiş ve şöyle buyurmuştur:

(إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَا نِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ)

Siz Peygamber aleyhisselama yardımcı olmasanız da Allah ona mutlaka yardım edecektir. Nitekim inkârcılar, Peygamber'i iki kişiden (yani Ebû Bekir'den) biri olarak yurdundan çıkardıklarında Allah ona yardım etmişti: Hani onlar mağaradaydılar. Arkadaşına (Ebû Bekir), 'Tasalanma, Allah bizimle beraberdir' diyordu. Derken Allah ona kendi katından bir güven duygusu indirdi, sizin göremediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkârcıların sözünü değersiz hâle getirdi. Allah'ın sözü ise en yücedir, Çünkü Allah mutlak galiptir, hikmet sahibidir." (Tevbe suresi, 9/40)' dedi."[835]

2. Müslümanlar'ın Ölen Büyükleri için Ağlamaları

Hz. Hafsa'nın, Babası Hz. Ömer için Ağlaması

Mikdâm bin Ma'dîkerib radıyallahu anh anlatıyor:

"Ömer radıyallahu anh hançer darbesini alınca Hafsa radıyallahu anhâ onun yanına geldi ve 'Ey Allah Resûlü'nün halifesi! Ey Resûlullah'ın kayınbabası! Ey müminlerin emîri!' dedi. Ömer, oğlu Abdullah'a: 'Ey Abdullah! Beni oturt! İşittiklerime artık sabredemiyorum' dedi.

Abdullah da babasını göğsüne dayayarak oturttu. Ömer, (kızı) Hafsa'ya:

'Üzerinde olan hakkım aşkına bu meclisin haricinde bir daha benim için ağlama! Gözyaşını engelleyemem. Kişi, birinde olmayan özelliklerle ölüme ağıt yakarsa melekler söylediklerinin hepsini yazar' dedi."[836]

3. Büyüklerin Ölümünü Kabullenmemek

a. Ebû Saîd el-Hudrî'nin Resûlullah Aleyhisselamın Vefatını Kabullenememesi

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber aleyhisselamın üzerine toprak atılana kadar kalplerimiz onun öldüğünü kabullenemedi."[837]

O. ZAYIF VE FAKİR MÜSLÜMANLAR'A İKRAMDA BULUNMAK, ANNE-BABAYA SAYGI

GÖSTERMEK, EVLATLARA ŞEFKATLİ DAVRANMAK VE ONLARI EŞİT TUTMAK

1. Zayıf ve Fakir Müslümanlar'a İkramda Bulunmak

a. Peygamber Aleyhisselamın Müslüman Fakirlere İkramda Bulunması

Sa'd bin Ebî Vakkâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz Resûl-i Ekrem ile beraberdik ve altı kişiydik. Müşrikler, 'Bu kimseleri kov! Bunlar böyle böyle (fakir) kimselerdir' dediler.

Ben, Abdullah ibni Mes'ûd, Hüzeyl kabilesinden biri, Bilâl ve ismini unuttuğum iki kişiyle birlikte toplam altı kişiydik. Müşrikler böyle deyince Peygamber aleyhisselamın kalbine de böyle yapma konusunda bir şeyler geldi. Kendi kendine konuştu. Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti nazil etti:

(وَلَا تَطْرُدْ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنْ الظَّالِمِينَ)

Rablerinin rızasını isteyerek sabah akşam O'na yalvaranları kovma! Onların hesaplarından sana sorumluluk yoktur, senin hesabından da onlara sorumluluk yoktur ki onları yanından uzaklaştırıp da zalimlerden olasın." (En'âm suresi, 6/52)"[838]

b. Peygamber Aleyhisselamın İbni Ümmü Mektûm'a İkramda Bulunması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh, yüce Allah'ın *"Suratını astı, yüzünü çevirdi"* (Abese suresi, 80/1) ayeti hakkında şöyle der:

“(Görme engelli ve fakir biri olan) İbni Ümmü Mektûm radıyallahu anh, (bir gün) Peygamber aleyhisselama geldi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem o sırada (Mekkeli müşriklerin ileri gelenlerinden) Übeyy bin Halef ile konuşuyor ve onu İslam’a davet ediyordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, İbni Ümmü Mektûm’dan yüz çevirdi. Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti nazil etti:

(عَبَسَ وَتَوَلَّى أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى)

‘Peygamber, kendisine görme engelli birinin gelmesinden dolayı suratını astı, yüzünü çevirdi.’ (Abese suresi, 80/1-2)

Bu olaydan sonra Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, İbni Ümmü Mektûm’a ikramda bulundu.”[839]

c. Allah’ın Peygamber Aleyhisselama Fakir Müslümanlarla Birlikte Sabretmeyi Emretmesi

Habbâb bin Eret radıyallahu anh anlatıyor:

“(Bir gün Mekkeli müşriklerin ileri gelenlerinden) Akra bin Hâbis et-Temîmî ile Uyeyne bin Hısn el-Fezârî geldi. Resûl-i Ekrem’in Ammâr, Suheyb, Bilâl, Habbâb bin Eret’le -radıyallahu anhüm- beraber fakir Müslümanlar arasında oturduğunu gördüler. Onlar,

‘Arap temsilcileri sana geliyor, geldiklerinde bizim bu kölelerle beraber oturduğumuzu görmelerini istemiyoruz, utanıyoruz. Senin yanına geldiğimizde onları uzaklaştır!’ dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de *‘Olur’* dedi. Onlar,

‘Bu konu hakkında yazılı bir belge ver!’ dediler.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir sahife istedi, yazması için de Ali’yi çağırdı. Biz de etrafında oturuyorduk. O sırada Cebrâil geldi ve şu ayeti getirdi:

وَلَا تَطْرُدْ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا) عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنْ الظَّالِمِينَ (٥٢) وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ (٥٣) وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (٥٤))

Rablerinin rızasını isteyerek sabah-akşam ona yalvaranları kovma! Onların hesaplarından sana sorumluluk yoktur, senin hesabından da onlara sorumluluk yoktur ki onları yanından uzaklaştırıp da zalimlerden olasın.

‘Aramızda Allah’ın kendilerine lütufta bulunduğu kimseler de bunlar mı?’ demeleri için onların bir kısmını diğerleriyle işte böyle imtihan ettik. Allah şükredenleri bilmez mi?

Ayetlerimize inananlar sana geldiğinde onlara de ki: Selam size! Rabbiniz merhamet etmeyi kendisine yazdı. Gerçek şu ki: Sizden kim bilmeyerek bir kötülük yapar da ardından tövbe edip kendini düzeltirse bilsin ki Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir.’ (En’âm suresi, 6/52-54)

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sahifeyi attı. Sonra bizi çağırdı. Biz de onun yanına gittik. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Selam size olsun!’* diyordu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme o kadar yakın oturduk ki dizlerimiz O’nun dizleri üzerine geldi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bizimle beraber oturuyordu. Kalkmak istediğinde kalkardı, biz de dağılırdık. Allah sonra şu ayeti nazil etti:

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا)

'Rızasını dileyerek sabah-akşam rablerine dua edenlerle olmak için elinden gelen çabayı göster. Dünya hayatının süsünü isteyerek gözlerini onlardan çevirme! Bizi anmaktan kalbini gafil kıldığımız, kötü arzularına uymuş ve işi gücü aşırılık olan kimseye boyun eğme!' (Kehf suresi, 18/28)

Bu ayet indikten sonra Resûlullah'la otururduk. Kalkması gereken saat gelince biz kalkar, onu yalnız bırakırdık. Böyle yapmadığımızda kalkma anımıza kadar sabreder, kalırdı."[840]

2. Anne-Babaya Saygı Göstermek

a. Ebû Hureyre'nin Ebû Gassân'a Babası Hakkında Tavsiyesi

Ebû Gassân ed-Dabbî rahimehullah anlatıyor:

"Ben (bir gün) babamla beraber Zehrü'l-Harre denilen yere gidiyorduk. Derken Ebû Hureyre ile karşılaştık. Ebû Hureyre radıyallahu anh bana, 'Bu kim?' diye sordu.

'Babam!' dedim. Ebû Hureyre radıyallahu anh, 'Babanın önünden yürüme, onun ya arkasında ya da yanında yürü! Seninle onun arasına kimsenin girmesine izin verme! Babanın evinin üstünde yürüme, onu korkutursun! Babanın baktığı et parçasını yeme, belki o et parçasını yemek istemiştir' diye tavsiyede bulundu."[841]

b. Peygamber Aleyhisselamın Cihada Çıkmak İsteyen Kişiye Anne ve Babasına Karşı İyi Davranmayı Emretmesi

Abdullah bin Amr ibni'l-Âs radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir kişi, (günün birinde) Peygamber aleyhisselama geldi ve cihada çıkmak için ondan izin istedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona, *'Anne ve baban sağ mı?'* diye sordu. Adam, 'evet' dedi. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem,

'İlk önce onlara git (onlardan izin iste), sonra cihada git' buyurdu."[842]

3. Evlatlara Şefkatli Davranmak ve Onları Eşit Tutmak

a. Peygamber Aleyhisselamın Hz. Hasan için Minberden İnmesi

Abdullah ibni Ömer[843] radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem minberde hutbe veriyordu. Hasan bin Ali radıyallahu anh geldi, boynunda bir bez vardı, onu çekiyordu. Boynundaki beze takılıp yüzüstü düştü. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu almak için minberden indi.

İnsanlar Resûl-i Ekrem'in indiğini görünce çocuğu alıp ona getirdiler. Allah Resûlü de Hasan'ı kucağına alıp *'Allah, şeytanı helak etsin! Çocuk imtihandır. Vallahi, siz çocuğu alıp bana verene kadar minberden indiğimi fark etmedim'* buyurdu."[844]

b. Peygamber Aleyhisselamın Sırtına Torunu Ümâme'yi Alıp Namaz Kılması

Ebû Katâde radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, (torunu) Ümâme binti Ebi'l-Âs'ı omzunda taşıyarak yanımıza geldi. Öylece namaz kıldı. Rükûya vardığında onu yere bırakıyor, kalktığında ise alıp kaldırıyordu."[845]

c. Peygamber Aleyhisselamın Hz. Hasan'ı Öpmesi

Sâib bin Yezîd radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün torunu) Hasan'ı öpünce Akra bin Hâbis radıyallahu anh, 'Benim on evladım var, bugüne kadar hiçbirini öpmedim' dedi.

Resûl-i Ekrem bunun üzerine, *'İnsanlara merhametli davranmayana Allah da rahmet etmez'* buyurdu."[846]

d. Peygamber Aleyhisselamın Evlatları Hakkında Sözü ve Oğlu İbrâhîm'i Ziyaret Etmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem çocuklara en fazla şefkatli davranan kimseydi. Kendisinin (‘İbrâhîm’ adında) bir erkek oğlu vardı. Medine’nin kenar mahallelerinden birine, sütanneye verilmişti. Sütannesinin kocası ise demirciydi.

Bazen (Resûlullah ile birlikte) adamın evine gelirdik. Evden (güzel kokulu) izhir otunun kokusu gelirdi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem gelip oğlu İbrâhîm’i öper, koklardı.”[847]

e. Peygamber Aleyhisselamın Evladına Şefkatli Davranan Kimseleri Müjdelemesi ve Aralarında Eşit Davranılmasını Emretmesi

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

“(Günün birinde) bir adam çocuğuyla beraber Peygamber aleyhisselamın yanına geldi. Çocuğunu kucaklıyordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Ona şefkatli davranıyor musun?’* buyurdu. Adam, ‘evet’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Allah sana, ona karşı şefkatinden daha fazla merhamet eder. Çünkü Allah en merhametli olandır’ buyurdu.”[848]

f. Ebû Zerr’in “Allah Üç Kişiyi Sever, Üç Kişiden Buğz Eder” Hadisi

Mutarrif bin Abdullah rahimehullah anlatıyor:

“Ebû Zerr’in bir hadisi bana ulaştı. Ben de onunla buluşmak istedim. Ona, ‘Ey Ebû Zerr! Senin bir hadisin bana ulaştı ve ben de seninle görüşmek, bilfiil senden işitmek istedim’ dedim. Ebû Zerr radıyallahu anh,

‘Karşılaştın, buyur söyle bakalım; hangi hadis?’ dedi. Ben de ‘Resûl-i Ekrem’in sana söylediği bir hadistir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Allah üç kişiyi sever ve üç kişiye de buğz eder’* buyurdu’ demişsin’ dedim. Ebû Zerr radıyallahu anh,

‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem adına yalan hadis uyduracağımı sanmıyorum’ diye cevap verdi. Ben, ‘Allah’ın sevdiği bu üç kişi kimdir?’ diye sordum. Ebû Zerr, ‘Allah yolunda sabırlı, hayrını Allah’tan umarak cihad eden ve sonunda da şehid olan kişidir. Siz bunu Allah’ın kitabında da bulursunuz’ dedi.

Sonra da şu ayeti okudu:

إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنيَانٌ)

مَرْصُوصٌ)

‘Allah, kendi yolunda kenetlenmiş bir yapı gibi saf bağlayarak savaşanları sever.’ (Saf suresi, 61/4)

Ben de ‘İkinci kişi kimdir?’ diye sordum. Ebû Zerr radıyallahu anh,

‘Kendisine eziyet eden kötü komşusu olan ve onun eziyetlerine, Allah bir kurtuluş veya ölüm verene kadar sabreden kişidir’ diye cevap verdi.”[849]

Ö. İYİ ARKADAŞA İKRAMDA BULUNMAK, İNSANLARA KONUMLARINA GÖRE DAVRANMAK, SELAM VERMEK, SELAM ALMAK VE SELAM GÖNDERMEK

1. İyi Arkadaşlara İkramda Bulunmak

a. Resûl-i Ekrem’in İki Sahabeye Tavsiyede Bulunması

Rebâh ibnü’r-Rebî radıyallahu anh anlatıyor:

“Biz (bir defasında) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile bir gazveye çıkmıştık. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, biz üç kişiye bir deve verdi. Sahrada iki kişi deveye biniyor, biri de devenin yularını çekiyordu. Düz alanda ise hepimiz birden biniyorduk.

Derken Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, yanımdan geçti. Ben yürüyordum. Bana, *‘Ey Rebâh! Senin yürüdüğünü görüyorum!’* buyurdu. Ben de ‘Ben yeni indim. Bu ikisi de benim arkadaşımdır, yeni bindiler’ dedim.

Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem, arkadaşlarımın yanından geçti. Akabinde onlar da develerini çökerttiler, indiler. Yanlarına vardığımda (onlar bana), ‘Sen devenin önüne otur, dönene kadar hiç inme. Ben ve arkadaşım sırayla senin terkine bineriz’ dediler.

‘Neden böyle dediniz?’ diye sordum. Onlar,

‘Resûl-i Ekrem (yanımızdan geçerken) *‘Sizin salih bir arkadaşınız var, onunla iyi arkadaşlık edin’* buyurdu’ dediler.”[850]

2. İnsanlara Konumlarına göre Davranmak

a. Hz. Âişe’nin Bu Hususta ki Davranışı

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Âişe radıyallahu anhâ bir seferdeydi. Kureyş’ten gelen bazı ihtiyaç sahiplerine yiyecek verilmesi için emir verdi. Bu sırada heybetli ve vakarlı birisi geldi. Âişe radıyallahu anhâ, ‘Onu davet edin’ dedi.

Adam gelip yemeğini yedi ve gitti. Sonra başka ihtiyaç sahibi geldi, ona ekmek parçası verilmesi için emir verdi. Âişe radıyallahu anhâya,

‘Bu heybetli adamı davet etmemizi, bu ihtiyaç sahibine ise bir parça ekmek vermemizi emrettin’ dediler. Âişe radıyallahu anhâ,

‘Bu zengin adama ancak ona yaptığımız gibi davranmak zorundaydık. Öteki ise bir şeyler istedi, ben de onu razı edecek kadarının verilmesini emrettim. Peygamber bize öyle yapmamızı emretti’ dedi.”[851]

3. Selam Vermek

a. Hz. Ebû Bekir’in Selam Verme Konusundaki Hassasiyeti

Müzeyne kabilesinden olan Egarr radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, ensardan birinin yanındaki bir çuval hurmanın bana verilmesini emretti. Fakat o kişi beni oyaladı, vermedi. Ben de gidip durumu Resûlullah’a söyledim. Resûl-i Ekrem, *‘Ey Ebû Bekir! Sabahın erken vaktinde git, onun hurmasını al, adama ver!’* buyurdu.

Ebû Bekir sabah namazında mescitte buluşmak üzere söz verdi. Sabah namazını kılınca söz verdiği yerde onu gördüm. Beraber gittik. Onlar aralarında konuştu. Biri uzaktan Ebû Bekir’i gördü ve ona selam verdi.

Ebû Bekir, ‘Kavminin selam konusunda nasıl senden daha fazla sevap kazandığını görüyor musun? Hiç kimse senden daha önce selam vermesin’ dedi.

Uzaktan birinin gözüktüğünü görsek hemen acele edip o bize selam vermeden biz selam verirdik."[852]

b. Selamın Fazileti

Ömer b. el-Hattâb radıyallahu anh dedi ki:

"Ben (bir yolculukta) Ebû Bekir radıyallahu anhın (bineğinin) terkisinde idim. Derken Ebû Bekir radıyallahu anh bir topluluğa rastlayıp **'es-selâmü aleyküm'** diyor, onlar da **'es-selâmü aleyküm ve rahmetullâhi'** diyorlardı.

Ebû Bekir radıyallahu anh, **'es-selâmü aleyküm ve rahmetullâhi'** diyor, onlar da **'es-selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtühû'** diyorlardı. Bunun üzerine Ebû Bekir radıyallahu anh,

'Bugün insanlar bizi faziletçe çok fazla geçtiler!' dedi."[853]

c. Sahabenin Selam Verme Konusundaki Hassasiyeti

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz Peygamber aleyhisselamla beraberken yürürken aramıza bir ağaç girse ağacı geçtikten sonra hemen birbirimize selam verirdik."[854]

d. Abdullah ibni Ömer'in Selam Verme Konusundaki Hassasiyeti

Tufeyl bin Übeyy bin Kâ'b rahmetullahi aleyh anlatıyor:

"Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh her sabah pazara giderdi. Pazara gittiğimizde Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh hangi esnaf, satıcı, fakir insanın yanından geçse ona selam verirdi.

Tufeyl anlatıyor: Yine bir gün Abdullah ibni Ömer'e gittim. Pazara kadar kendisine eşlik etmemi söyledi. Ben de 'Pazarı ne yapacaksın? Alışveriş için eğlenmiyorsun, eşyanın fiyatını sormuyorsun, pazarlık etmiyorsun, pazarda hiçbir mecliste oturmuyorsun' dedim.

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh, 'Ey Ebû Batn (göbeği büyük kişi)! -Tufeyl göbeği büyük biriydi.- Ben sadece selam vermek için gidiyorum. Sen de karşılaştığın kişilere selam ver!' dedi."[855]

e. Ebû Ümâme'nin Selam Verme Konusundaki Hassasiyeti

Ebû Ümâme el-Bâhilî radıyallahu anh anlatıyor:

“Ebû Ümâme el-Bâhilî radıyallahu anh karşılaştığı herkese selam verirdi. Hiç kimse ondan önce selam veremezdi. Sadece bir defasında bir Yahudi, direğin arkasına saklanmıştı ve aniden çıkıp kendisine selam verdi. Ebû Ümâme,

‘Ey Yahudi! Yazıklar olsun sana! Neden böyle yaptın?’ diye sordu.

Yahudi ona, ‘Senin çok selam verdiğini gördüm. Bunun faziletli bir şey olduğunu anladım. Bir defa dahi olsa senin elinden bu fazileti almak istedim’ dedi. Ebû Ümâme radıyallahu anh kendisine,

‘Yazıklar olsun sana! Peygamber aleyhisselamın, *‘Allah, selamı biz Müslümanlar için bir hediyeleşme, (Müslüman olmayan) zimmîler içinse bir eman kılmıştır’* diye buyurduğunu işittim’ dedi.”[856]

f. Selamı Önce Vermenin Fazileti

Beşîr bin Yesâr rahimehullah dedi ki:

“Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhdan önce selama başlayan veya onu selam vermekte geçen hiç kimse olmamıştır.”[857]

4. Selam Almak

a. Peygamber Aleyhisselamın Ashabından Bazı Kimselerle Olan Kıssası

Selmân el-Fârisî radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir adam Peygamber aleyhisselamın yanına geldi ve **‘es-selâmü aleyke ya Resûlallah!’** dedi. Resûl-i Ekrem, **‘ve aleyke’s-selâm ve rahmetullâhi ve berekâtühû’** dedi.

Sonra başka biri geldi ve **‘es-selâmü aleyke ve rahmetullâhi ve berekâtühû, ya Resûlallah!’** dedi. Allah Resûlü, *‘Aynısı senin üzerine de olsun’* buyurdu. Bir adam,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Filanca ve falanca kişi geldi. Onlara bana verdiğinden daha güzel selamla karşılık verdin. (Bunun sebebi nedir?)’ diye sordu. Resûlulullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sen hiçbir şey bırakmadın ki; en güzel şekilde selam verdin. Allah da şöyle buyurdu:

(وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا)

'Bir selam ile selamlandığınız zaman siz de ondan daha güzeliyle selamlayın yahut aynısıyla karşılık verin. Şüphesiz Allah, her şeyin hesabını arayandır.' (Nisa 4/86)

İşte bunun için senin selamına aynı şekilde karşılık verdim' diye cevap verdi."[858]

b. Hz. Âişe'nin Resûl-i Ekrem Aleyhisselam ve Cebrâil ile Olan Kıssası

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Âişe'ye, *'Ey Âişe! Bu Cebrâil'dir. Sana selam söylüyor'* dedi. Ben de **'aleyke's-selâm ve rahmetullâhi ve berekâtühû'** dedim. Daha fazla diyecektim ki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Selam buraya kadardır, burada biter' buyurdu. Cebrâil de 'Ey ehl-i beyt! Rahmetullâhi ve berekâtühû aleyküm' dedi."[859]

c. Peygamber Aleyhisselamın Sa'd bin Ubâde ile Olan Kıssası

Enes bin Mâlik radıyallahu anh veya bir başkası anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Sa'd bin Ubâde'nin evine girerken izin almak için **'es-selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtühû'** dedi. Sa'd bin Ubâde radıyallahu anh da Allah Resûlü'nün duyamayacağı bir ses tonunda **'ve aleyke's-selâm ve rahmetullâhi'** dedi.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem üç defa selam verdi. Üç defa da Sa'd bin Ubâde, selamı alırken sesini Peygamber aleyhisselamın duyacağı kadar yükseltmedi. Allah Resûlü de dönüp gitti.

Bunun üzerine Sa'd bin Ubâde radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselamın peşine takıldı. (Nihayet ona yetişti) ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Anam-babam sana feda olsun! Senin verdiğin her selamı duydum. Ben de selamını aldım fakat duyacağın tonda söylemedim. Böyle yaparak daha çok selam ve bereket için dua etmeni istedim' dedi.

Sa’d bin Ubâde radıyallahu anh, Resûlullah’ı eve aldı. O’na zeytinyağı getirdi. Peygamber de onu yedi. Yemekten sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

أَكَلَ طَعَامَكُمُ الْأَبْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَأَفْطَرَ عِنْدَكُمُ الصَّائِمُونَ

‘Yemeğinizi hayırlı kişiler yesin, melekler size rahmet etsin, oruçlular yanınızda iftar etsin’ buyurdu.”[860]

d. Hz. Ömer’in Hz. Osmân’la Olan Kıssası

Muhammed bin Cübeyr rahimehullah anlatıyor:

“Ömer radıyallahu anh, (bir gün) Osmân’ın yanından geçti ve ona selam verdi fakat Osmân selamı almadı. Ömer, Ebû Bekir’in huzuruna girdi ve bundan dolayı şikâyetçi oldu. Ebû Bekir, Osmân’a: ‘Kardeşinin selamını niye almadın?’ diye sordu.

Osmân radıyallahu anh, ‘Vallahi duymadım. O sırada kendi kendime konuşuyordum’ dedi. Ebû Bekir radıyallahu anh, ‘Kendi nefsinle hangi konuda konuşuyordun?’ dedi.

Osmân da ‘Şeytana ters şeyler hakkında konuşuyordum. Şeytan, nefsime bazı şeyler söylüyordu; yeryüzündeki her şey bana verilse yine de onlardan bahsetmek istemem. Şeytan bunları kalbime atınca kendi kendime, ‘Keşke Resûl-i Ekrem’e şeytanın kalbimize attığı bu gibi şeylerden nasıl kurtulacağımızı sormuş olsaydım’ dedim’ diye cevap verdi.

Ebû Bekir, ‘Vallahi bir gün ben de Peygamber aleyhisselama şikâyette bulundum ve şeytanın içime attığı bu şeylerden nasıl kurtulacağımı sordum. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Sizi bu sıkıntıdan kurtaracak şey, amcama söylemesini emrettiğim ama söylemediği sözü söylemenizdir’* buyurdu.”[861]

e. Sa’d b. Ebî Vakkās’ın Hz. Osmân’la Olan Kıssası

Sa’d bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben (bir gün) Mescid-i Nebevî’de Osmân bin Affân radıyallahu anhın yanından geçerken ona selam verdim. Bana baktı, gözleri doldu. Fakat selamımı almadı. Müminlerin emîri Ömer bin Hattâb’ın yanına geldim ve ona,

‘Ey müminlerin emîri! Ey müminlerin emîri! İslam’da yeni bir şey geldi mi?’ dedim. Ömer, ‘Neden böyle diyorsun?’ diye sordu. Ben de ‘Hayır! Sadece biraz önce mescitte Osmân’ın yanından geçtim. Ona selam verdim, gözleri doldu fakat selamımı almadı’ dedim.

Bunun üzerine halife Ömer, birini gönderip Osmân’ı çağırdı. Ömer ona, ‘Kardeşinin selamını almana engel olan şey nedir?’ diye sordu. Osmân,

‘Hayır, selamı almamazlık etmedim’ dedi. Ben de ‘Evet, verdiğim selamı almadın’ dedim. Yemin etti. Ben de yemin ettim. Sonra Osmân anlattı:

‘Evet. Ben Allah’tan mağfiret ve tevbe diliyordum. Sen az önce yanımdan geçtin. Ben de o sırada Peygamber’den işittiğim bir şeyi kalbimden geçiriyordum. Vallahi o sözünü her hatırladığımda gözlerim görmez, kalbime perde çekilir’ dedi. Sa’d bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh,

‘Ben sana onu söyleyeyim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir gün bize ilk duasını söylüyordu. Derken bir bedevi geldi ve o duayı söylemekten alıkoydu. Nihayet Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalkıp gitti. Ben de Peygamber aleyhisselamın peşinden gittim. Benden önce evine girer (de bu duanın ne olduğunu soramam diye) korktum ve ayaklarımı yere vurarak ses çıkardım. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana baktı ve *‘Ebû İshàk! Sen misin?’* buyurdu. Ben de ‘Evet, benim ey Allah’ın Resûlü!’ dedim.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Bir şey sorma!’* buyurdu. Ben, ‘Hayır. Vallahi ilk duayı söylüyordun. Sonra bir bedevi geldi ve seni dua etmekten meşgul etti’ dedim. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Evet. O, Zünnûn’un (yani Yûnus’un) balığın karnında iken okuduğu şu duadır:

[لَا إِلٰهَ إِلا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ} [الأنبياء: ٨٧}

‘Lâ ilâhe illâ ente sübhâneke innî küntü min’z-zâlimîn’

(Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni noksanlıklardan tenzih ederim. Gerçekten ben, zalimlerden oldum.)

Herhangi bir Müslüman, ihtiyacı için bu duayı okursa Allah onun duasını kabul eder’ buyurdu.”[862]

5. Selam Göndermek

Selmân el-Fârisî’nin Eş’as bin Kays ve Cerîr bin Abdullah ile Olan Kıssası

Ebu’l-Bahterî rahimehullah anlatıyor:

“Eş’as bin Kays ile Cerîr bin Abdullah el-Becelî, Selmân el-Fârisî’nin ziyaretine gelmişlerdi. Medâin[863] nahiyesinde bir kaleye girdiler. Selmân’ın yanına varıp ona selam verdiler ve ‘Sen Selmân el-Fârisî misin?’ diye sordular. Selmân radıyallahu anh, ‘evet’ dedi.

‘Resûlullah’ın sahabesi misin?’ dediler. Selmân radıyallahu anh,

‘Bilmiyorum’ diye cevap verdi. Kafaları karıştı ve ‘Aradığımız kişi bu değil galiba’ dediler. Selmân radıyallahu anh,

‘Ben aradığınız kişiyim. Peygamber’i gördüm, O’nunla oturdum. O’nun sahabesi, Peygamber’le beraber cennete giren kişidir. İsteğiniz nedir?’ diye sordu. Onlar da ‘Şam bölgesinden, senin bir kardeşinin yanından geldik’ dediler. Selmân el-Fârisî radıyallahu anh,

‘Kimdir o?’ diye sordu. Onlar da ‘Ebu’d-Derdâ’ dediler. Selmân radıyallahu anh, ‘Sizinle beraber gönderdiği hediye nerede?’ diye sordu. Onlar, ‘Hediye göndermedi!’ dediler. Selmân el-Fârisî radıyallahu anh,

‘Allah’tan korkun! Emaneti eda edin! Onun yanından kim gelirse bana hediye ile beraber gelir’ dedi. Onlar da ‘Bize bir şey verilmedi. Fakat bizim malımız var, onlardan istediğini al’ dediler. Selmân el-Fârisî radıyallahu anh,

‘Ben malınızı istemiyorum. Sadece gönderdiği hediyeyi istiyorum’ dedi. Onlar, ‘Vallahi bir şey göndermedi. Sadece şöyle dedi: ‘Hâlâ içinizde öyle biri var ki Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onu hiç kimseye değişmezdi. Vardığınızda benden ona selam iletin’ dediler. Selmân el-Fârisî radıyallahu anh,

‘Bundan (selamdan) daha hayırlı hangi hediyeyi kastedebilirim ki! Allah katından gelen güzel ve mübarek selamdan daha güzel nasıl bir hediye olabilir ki!’ dedi.”[864]

P. MÜSLÜMANLAR’IN MUSAFAHALAŞMASI VE KUCAKLAŞMASI, MÜSLÜMAN’IN ELİNİ ÖPMEK, MÜSLÜMAN İÇİN AYAĞA KALKMAK VE MÜSLÜMAN’IN OTURMASI İÇİN YER AÇMAK

1. Peygamber Aleyhisselamın Musafahalaşmayı ve Sarılıp Kucaklaşmayı Teşvik Etmesi

a. Peygamber Aleyhisselamın Sahabelerle Musafahalaşması

Ebû Zerr radıyallahu anh anlatıyor:

“(Bir gün) Ebû Zerr’e, ‘Sana Peygamber aleyhisselamın bir hadisini sormak istiyorum’ denildi. Ebû Zerr radıyallahu anh, ‘Saklanması gereken bir şey değilse söylerim’ cevabını verdi. Adam,

‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sizinle karşılaşınca musafahalaşıyor muydu?’ diye sordu. Ebû Zerr radıyallahu anh, ‘Onunla ne zaman karşılaşsam benimle musafahalaşırdı’ diye cevap verdi.”[865]

b. Peygamber Aleyhisselamın Musafahalaşma/Tokalaşmayı Teşvik Etmesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir kimse ‘Ey Allah’ın Resûlü! Kişi, kardeşi veya dostu ile karşılaşınca onun için eğilsin mi?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘hayır’* diye buyurdu. O adam, ‘(Çıplak vaziyette iken) ona sarılıp öpsün mü?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘hayır’* diye buyurdu. O adam, ‘Onunla tokalaşıp musafahalaşsın mı?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘evet’* diye buyurdu.”[866]

c. Peygamber Aleyhisselamın Zeyd bin Hârise'ye Sarılıp Öpmesi

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Zeyd bin Hârise radıyallahu anh Medine'ye geldi. Resûl-i Ekrem de evindeydi. Derken Peygamber aleyhisselamın evine gelip kapıya vurdu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalktı. Üst elbisesi yoktu. Zeyd'e sarıldı ve onu öptü."[867]

d. Sahabelerin Musafahalaşmaları ve Sarılıp Kucaklaşmaları

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûl-i Ekrem'in ashabı birbirleriyle karşılaştıklarında musafahalaşırlardı. Seferden döndüklerinde birbirlerine sarılırlardı.[868]

2. Müslüman'ın Elini Öpmek

a. Seleme bin Ekva'nın Peygamber Aleyhisselamın Elini Öpmesi

Seleme bin Ekva radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben Peygamber aleyhisselama şu elimle biat ettim. Bu sırada elini öptük. O bunu reddetmedi."[869]

b. Abdullah ibni Ömer'in Peygamber Aleyhisselamın Elini Öpmesi

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin elini öpmüştü."[870]

c. Sahabelerin Peygamber Aleyhisselamın Elini Öpmeleri

Vâzi bin Âmir radıyallahu anh anlatıyor:

"Biz (Abdülkays heyeti içerisinde Medine'ye) gelmiştik. Bize 'Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buradadır' denildi.

Bunun üzerine biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ellerini ve ayaklarını alıp öptük."[871]

d. Kabile Reisinin Peygamber Aleyhisselamın Elini Öpmesi

Mezîde el-Abdî rahimehullah anlatıyor:

"(Abdülkays heyetinin reisi) Eşecc yürüyerek Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme kadar gelerek elini tutup öptü. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona,

'Gerçekten sende Allah'ın ve resûlünün sevdiği iki huy vardır' buyurdu. Eşecc, 'Bu huylar bende yaratılışımdan mı var yoksa benim ahlakım mı?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Hayır, elbette senin yaratılışında vardır' buyurdu. Eşecc, 'Allah'ın ve resûlünün sevdiği bir ahlak üzere beni yaratan Allah'a hamd olsun!' dedi."[872]

e. İnsanların Seleme bin Ekva'nın Elini Öpmeleri

Abdurrahmân bin Rezîn rahimehullah anlatıyor:

"Biz (bir defasında Medine'ye yakın bir yer olan) Rebeze'den geçiyorduk. Bu sırada bize, 'Seleme bin Ekva burada' denildi. Onun yanına vardım. Selam verdik. Ellerini çıkardı ve 'Bu ellerimle Peygamber aleyhisselama biat ettim' dedi. Çıkarıp gösterdiği eli o kadar iri idi ki devenin ayağı gibiydi. Kalkıp onun o ellerini öptük."[873]

3. Müslüman Biri için Ayağa Kalkmak

a. Peygamber Aleyhisselamın Kızı Fâtıma'yı Karşılaması ve Kızının da Onu Karşılaması

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Ben Fâtıma kadar konuşması ve oturuşu Resûlullah'a benzeyen bir başkasını görmedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, kızı Fâtıma'yı gördüğünde ona doğru ilerler, merhabalaşır, öperdi. Sonra elinden tutar, getirir ve yerinde oturturdu. Resûl-i Ekrem de ona gittiğinde Fâtıma onu karşılar, kalkıp öperdi.

Allah Resûlü vefat hastalığındayken Fâtıma geldi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, *'Hoş geldin'* buyurdu. Sonra onu öptü ve gizli bir şey söyledi, Fâtıma ağladı. Sonra tekrar gizli bir şey söyledi. Bu defa Fâtıma gülmeye başladı. Resûlullah'ın eşlerine, 'Bu kadının (Fâtıma'nın), diğer kadınlardan üstün olduğunu düşünüyordum. Meğer o da sıradan bir kadınmış. Ağlarken gülmeye başladı!' dedim.

Fâtıma'ya Resûl-i Ekrem'in kendisine ne dediğini sordum. Fâtıma, 'Söylersem sırrı ifşa etmiş olurum' dedi.

Resûlullah vefat edince Fâtıma şöyle anlattı:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem önce vefat edeceğini söyledi; ben de ağladım. Sonra kendisine ilk kavuşacak kişinin ben olduğumu söyledi, bundan dolayı da sevindim, mutlu oldum."[874]

b. Sahabelerin Peygamber Aleyhisselam için Ayağa Kalkması

Muhammed bin Hilâl yoluyla babası Hilâl radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanımıza geldiğinde evine girene kadar ayakta dururduk."[875]

c. Peygamber Aleyhisselamın Ayağa Kalkılmasını Yasaklaması

Ebû Ümâme radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem asasına dayanarak yanımıza geldi. Biz de ayağa kalktık. Bunun üzerine, *'Acemler'in tazim için birbirlerine kalktıkları gibi siz de ayağa kalkmayın'* buyurdu."[876]

d. Sahabelerin, Peygamber Aleyhisselamın Ayağa Kalkılmasını Sevmediğini Bilmeleri

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Sahabeler için Peygamber aleyhisselamdan daha sevimli bir başkası yoktu. Fakat onu gördüklerinde Resûl-i Ekrem'in sevmediğini bildiklerinden ayağa kalkmazlardı."[877]

e. Yüceltmek ve Tazim Etmek Maksadıyla Bir Kimse için Ayağa Kalkmanın Yasak Olması

Ebû Miclez rahimehullah anlatıyor:

"Muâviye (bir gün evden çarşıya) çıkmıştı. Abdullah bin Âmir ve Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh oturuyorlardı. (Muâviye'yi görünce) Abdullah b. Âmir hemen ayağa kalktı. Daha vakarlı olan Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh ise oturdu (ve ayağa kalkmadı). Muâviye radıyallahu anh,

‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Kim Allah’ın kullarının kendisi için ayakta dikilmesine sevinirse cehennemde (yanmakta ola)n bir eve hazırlansın!’* buyurdu’ dedi.”[878]

4. Müslüman’ın Oturması için Yer Açmak

a. Mescide Giren Biri için Peygamber Aleyhisselamın Yer Açması

Vâsile bin Hattâb el-Kureşî radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir adam mescide girdi. Bu sırada Resûl-i Ekrem (mescitte) tekti. Ona yer açmak için hareket etti. Ona, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Mekân geniştir, niye öyle yapıyorsun?’ denildi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Mümin kimsenin (din) kardeşleri üzerindeki haklarından biri de gördüğünde onun için yer açmaktır’ buyurdu.”[879]

R. YANINDA OTURAN MÜSLÜMAN’A İKRAM ETMEK, MÜSLÜMAN’IN SIRRINI SAKLAMAK, YETİME VE BABA DOSTUNA İKRAMDA BULUNMAK

1. Yanında Oturan Müslüman’a İkramda Bulunmak

a. Ashabın Bu Hususlaki Sözleri

Kesîr bin Mürre rahimehullah anlatıyor:

“Ben (bir defasında) cuma günü mescide girdim. Avf bin Mâlik el-Eşcaî radıyallahu anhın bir halka içinde ayaklarını öne doğru uzattığını gördüm. Beni gördüğünde ayaklarını topladı ve ‘Neden ayaklarımı uzattığımı biliyor musun? Başka salih bir kişi gelsin de otursun diye böyle yaptım’ dedi.”[880]

2. Müslüman’ın Sırrını Saklamak

Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“(Ömer’in kızı) Hafsa binti Ömer radıyallahu anhümâ, (vefat eden) Huneys bin Huzâfe es-Sehmî radıyallahu anhdan dul kalmıştı. Huneys bin Huzâfe, Bedir ehlinden olup Medine’de vefat eden bir sahabeydi.

Ömer radıyallahu anh devamla şöyle anlatıyor: (Kızımın dul kalması üzerine) Ebû Bekir ile karşılaştım ve ona, ‘İstersen kızım Hafsa’yı seninle evlendireyim’ dedim.

Ebû Bekir bana hiçbir şey demedi. Birkaç gece geçti, sonra Peygamber aleyhisselam (bana) dünürcü oldu. Ben de kızımı onunla evlendirdim. Akabinde Ebû Bekir radıyallahu anh bana rastladı ve ‘Galiba bana Hafsa’yı arz edince sana bir şey demediğimden dolayı bana alındın’ diye sorguladı. Ben de ‘evet’ dedim.

Ebû Bekir, ‘Sana cevap vermememin nedeni, Resûlullah’ın Hafsa’dan bahsettiğini duymamdır. Allah Resûlü’nün sırrını ifşa edemezdim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kızın Hafsa’yla evlenmemiş olsaydı ben evlenirdim’ dedi.”[881]

b. Enes bin Mâlik’in Peygamber Aleyhisselamın Sırrını Saklaması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Bir gün Resûlullah’a hizmet ediyordum. Hizmeti bitirdikten sonra Resûl-i Ekrem’in öğle uykusuna yatacağını düşündüm ve yanından çıktım.

Sokakta birkaç çocuk oynuyordu. Ben de onların oyununu izliyordum. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem gelip çocukların yanında durdu, onlara selam verdi. Sonra beni çağırdı ve iş için bir yere gönderdi. Hâlen o sırrı aklımdadır. İşini hâllettim ve bundan dolayı da annemin yanına geç geldim. Annem,

‘Neden geciktin?’ diye sordu.

‘Bu Peygamber aleyhisselamın bir sırrı’ dedim. Annem,

‘O zaman onun sırrını sakla!’ dedi.

Allah Resûlü’nün beni gönderdiği bu işi hiç kimseye söylemedim. Eğer söyleyecek olsaydım anneme söylerdim.”[882]

3. Yetime İkramda Bulunmak

a. Peygamber Aleyhisselamın Ashabından Bazılarına Kalplerindeki Katılığı Gidermelerini Söylemesi

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir kişi Resûl-i Ekrem'e kalbinin katı olduğunu söyledi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Yetimin başını okşa ve fakirlere yemek yedir' buyurdu."[883]

4. Baba Dostuna İkramda Bulunmak

a. Abdullah ibni Ömer'in Baba Dostuna İkramda Bulunması

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir defasında Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh Mekke'ye gitmek üzere yola çıktı. Deveye binmekten usandığı zaman üzerinde dinleneceği bir merkebi ve başına sardığı bir de sarığı vardı. Bir gün Abdullah ibni Ömer, merkebin üzerinde dinlenirken bir bedeviye rastladı. Ona, 'Sen falan oğlu falan değil misin?' diye sordu. Adam, 'evet' dedi. Sonra da merkebi ona verdi ve 'Buna bin' dedi. Sarığı da ona uzatarak 'Bunu da başına sar' diye ekledi.

Arkadaşlarından biri Abdullah ibni Ömer'e, 'Allah seni bağışlasın. Üzerinde dinlendiğin merkep ile başına sardığın sarığı şu bedeviye boşuna verdin!' dedi. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh,

'Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi, *'İyiliklerin en değerlisi, insanın babası öldükten sonra baba dostunun ailesini kollayıp gözetmesidir'* diye buyururken işittim. Bu adamın babası, (babam) Ömer'in dostuydu' dedi."[884]

b. Anne-Babaya Vefatlarından Sonra İyilik Yapmak

Ebû Üseyd es-Sâidî radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir kişi, 'Ey Allah'ın Resûlü! Anne ve babamın ölümünden sonra onlara yapabileceğim bir iyilik kalmış mıdır?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Evet. Onlara dua etmen, onlar için istiğfar dilemen, verdiği sözleri yerine getirmen, onların akrabalık bağlarını kesmemen ve dostlarına ikramda bulunmandır' buyurdu."[885]

S. MÜSLÜMAN'IN DAVETİNE İCABET ETMEK

1. Müslüman'ın Davetine İcabet Etmek

a. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin Denizde Mücahidlerle Olan Kıssası

Ziyâd bin En'âm el-Ifrîkî rahimehullah anlatıyor:

"Biz Muâviye zamanında, denizde gazveye çıkmıştık. Gemimiz Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin gemisine yaklaştı. Yemek vaktimiz geldiğinde ona birini gönderdik. O da yanımıza geldi. Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh,

'Beni davet ettiniz. Ben ise oruçluyum. Fakat davetinize icabet konusunda bir sakınca görmedim. Çünkü Peygamber aleyhisselamın, *'Müslüman'ın (din) kardeşi üzerinde altı görevi vardır. Bunlardan birini terk ederse (din) kardeşine karşı yapması gereken görevini yerine getirmemiş olur.*

1. Kardeşine rastladığında ona selam vermek, 2. Davet ettiğinde icabet etmek, 3. Aksırdığı zaman 'yerhamükellâh' demek, 4. Hastalandığında ziyaret etmek, 5. Öldüğünde cenazesinde bulmak, 6. Nasihat istediği zaman ona nasihat etmek' buyurdu' dedi."[886]

Ş. MÜSLÜMANLAR'IN YOLUNDAN EZİYET VEREN ŞEYLERİ KALDIRMAK VE AKSIRAN KİŞİYE 'YERHAMÜKELLÂH' DEMEK

1. Müslümanlar'ın Yolundan Eziyet Veren Şeyleri Kaldırmak

a. Ma'kıl el-Müzenî'nin Muâviye bin Kurre ile Olan Kıssası

Muâviye bin Kurre rahimehullah anlatıyor:

"Ma'kıl el-Müzenî radıyallahu anh insanlara zarar vermesi muhtemel şeyleri yoldan kaldırıp (uygun bir yere) atıyordu. Ben de bir şey gördüm ve hemen onu kaldırıp attım. Ma'kıl el-Müzenî radıyallahu anh bana,

'Ey yeğenim! Bunu yapmana ne sebep oldu?' diye sordu.

‘Senin (yerden bir şey) kaldırdığını gördüm. Ben de (aynısını) yaptım’ dedim. Ma’kıl el-Müzenî radıyallahu anh,

‘İyi yapmışsın, yeğenim! Çünkü ben Peygamber aleyhisselamın, *‘Kim Müslümanlar’ın yol güzergâhında onlara eziyet verebilecek şeyi kaldırıp uygun bir yere koyarsa ona bir iyilik yazılır. Bu iyiliği kabul edilen kişi de cennete girer’* diye buyurduğunu işittim’ dedi.”[887]

2. Aksıran Kişiye ‘Yerhamükellâh’ Demek

a. Peygamber Aleyhisselamın Bu Konudaki Sünneti

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Bir adam (bir defasında) Resûl-i Ekrem’in yanında aksırdı ve ‘Ne diyeyim, ey Allah’ın Resûlü?’ diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, ***‘elhamdülillâh*** *(Allah’a hamd olsun) de’* buyurdu.

Sahabeler, ‘Biz ona ne karşılık verelim?’ diye sordular. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, ***‘yerhamükellâh*** *(Allah sana rahmet etsin)’ deyin’* buyurdu. O adam,

‘Ben onlara ne karşılık vereyim, ey Allah’ın Resûlü?’ diye sordu. Peygamber de sallallahu aleyhi ve sellem, ***‘yehdîkümullâhu ve yuslihu bâleküm*** *(Allah sizi hidayet üzere daim eylesin, kalplerinizi ıslah etsin) de’* buyurdu.”[888]

b. Aksırdığında “Elhamdülillâh” Demeyen Kişiye Peygamber Aleyhisselamın Karşılık Vermemesi

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“İki kişi Resûlullah’ın yanında aksırdı. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem birine, ***‘yerhamükellâh’*** dedi. Diğerine ise herhangi bir şey söylemedi. Neden böyle yaptığı sorulunca Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Bu adam hapşırdığında ***‘elhamdülillâh’*** *dedi; diğeri ise demedi’* buyurdu.”[889]

c. Aksırdığında “Elhamdülillâh” Demeyen Kimseye “Yerhamükellâh” Denilmemesi

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

"İki kişi Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin yanında aksırdı. Bunların biri halk arasında daha ileri gelen bir kişiydi. Bu kişi (aksırdığında) **'elhamdülillâh'** demedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de ona **'yerhamükellâh'** diye karşılık vermedi.

Diğer kişi ise aksırdı ve **'elhamdülillâh'** dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de ona **'yerhamükellâh'** diye karşılık verdi. İleri gelen kişi:

'Ben yanında aksırdım, (bana) **'yerhamükellâh'** diye karşılık vermedin. Şu kişi ise yanında aksırdı ve ona **'yerhamükellâh'** diye karşılık verdin. (Bunun sebebi nedir?)' diye sordu. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bu adam (aksırdığında) Allah'ı zikretti, ben de ona karşılık verdim. Fakat sen (aksırdığında) Allah'ı zikretmedin. Ben de sana karşılık vermedim' buyurdu."[890]

d. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin Konuyla İlgili Oğlu ve Eşiyle Olan Kıssası

Ebû Bürde rahimehullah anlatıyor:

"(Bir gün babam) Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin yanına vardım. Bu sırada babam Fadl bin Abbâs'ın kızının evindeydi. Bir ara hapşırdım. Babam Ebû Mûsâ el-Eş'arî bana **'yerhamükellâh'** demedi. Fadl bin Abbâs'ın kızı hapşırınca ona, "yerhamükellâh" dedi. Bunu anneme söyledim. Ebû Mûsâ el-Eş'arî annemin yanına gelince annem babama çattı ve 'Neden oğlum hapşırınca bir şey demedin de Fadl bin Abbâs'ın kızı hapşırınca 'yerhamükellâh' dedin?' diye sordu. Ebû Mûsâ el-Eş'arî şöyle cevap verdi:

Ben (bir defasında) Resûlullah'ın, *'Sizden biri hapşırır ve ('elhamdülillâh' diye) Allah'a hamd ederse siz de ona 'yerhamükellâh' deyiniz. Eğer Allah'a hamd etmezse ona 'yerhamükellâh' demeyiniz'* diye buyurduğunu işittim. Benim oğlum hapşırdı fakat (**'elhamdülillâh'** diye) Allah'a hamd etmedi. Ben de ona **'yerhamükellâh'** demedim. Fakat Fadl bin Abbâs'ın kızı hapşırdı, akabinde (**'elhamdülillâh'** diye) Allah'a hamd etti. Ben de **'yerhamükellâh'** dedim.

Bunun üzerine hanımı, 'İyi etmişsin' dedi."[891]

e. Abdullah ibni Ömer'in Bu Hususta Sergilediği Davranış

Mekhûl el-Ezdî rahimehullah anlatıyor:

“Ben (bir gün) Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhın yanında bulunuyordum. O sırada biri hapşırdı. Abdullah ibni Ömer, ‘Eğer (‘elhamdülillâh’ diye) Allah’a hamd etmişsen ‘yerhamükellâh’ (Allah sana rahmet etsin)!’ dedi.”[892]

f. Abdullah ibni Abbâs’ın Selam Alma Tarzı

Ebû Cemre rahimehullah anlatıyor:

“Ben Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anha selam verildiği zaman onun, ‘aleyke ve rahmetullâhi’ (Senin de üzerine olsun. Allah’ın rahmeti de...) dediğini işittim.”[893]

T. HASTA ZİYARETİ

a. Peygamber Aleyhisselamın Zeyd bin Erkam’ı Ziyaret Etmesi

Zeyd bin Erkam radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gözümden rahatsız olduğumda beni ziyaret etti.”[894]

b. Peygamber Aleyhisselamın Sa’d bin Ebî Vakkās’ı Ziyaret Etmesi

Sa’d bin Ebî Vakkàs radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, Veda Haccı senesinde (hastalığımdan dolayı) beni ziyaret etti. Ağrılarım çok şiddetlenmişti. Ona, ‘Artık hastalığım ağırlaştı. Benim malım mülküm var. Mirasçım olacak tek bir kızım var. Malımın üçte ikisini sadaka vereyim mi?’ dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *‘hayır’* buyurdu.

Ben yine ‘Yarısını sadaka vereyim mi o zaman?’ dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, *‘hayır’* buyurdu. Ben yine ‘Üçte birini sadaka vereyim mi?’ dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Üçte biri de çoktur. Vârislerini zengin olarak bırakman, yoksul bırakıp insanlardan dilenmelerinden çok daha hayırlıdır. Allah rızası için infak ettiğin her şeyde sana mükâfat verilir. Hanımının ağzına verdiğin lokmadan dolayı dahi sana mükâfat verilir’ buyurdu.

Ben de ‘Ey Allah’ın Resûlü! (Medine’ye tekrar geri gidecekleri için) arkadaşlarımdan geride mi kalacağım?’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Hayır, geri kalmayacaksın. Çok salih amel işleyeceksin ve yaptıklarından dolayı derecen yükselecektir. Umarım ki çok yaşayacaksın. Bazısı senden fayda, bazısı zarar görecektir. Ey Allah’ım! Sen ashabımın hicretini doğru şekilde devam ettir. Onları topukları üzere geri dönenlerden eyleme! Acınacak durumda olan, Sa’d bin Havle’dir!’ buyurdu.

Sa’d bin Havle radıyallahu anh, Mekke’de vefat ettiği için çok üzülmüştü.”[895]

c. Peygamber Aleyhisselamın Câbir bin Abdullah’ı Ziyaret Etmesi

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben bir gün hastalanmıştım. Derken Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ile Ebû Bekir radıyallahu anh beni ziyarete geldiler. Baygın hâldeydim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdest alıp abdest suyunu üzerime dökünce ayıldım. Allah’ın Resûlü’nü yanımda görünce ‘Ey Allah’ın Resûlü! Malımı ne yapayım? Malımda nasıl karar vereyim?’ diye sordum.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana hiçbir şey demedi. Sonra miras ayeti nazil oldu.”[896]

d. Peygamber Aleyhisselamın Sa’d bin Ubâde’yi Ziyaret Etmesi

Üsâme bin Zeyd radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Bedir savaşından önce Fedek kadifesi üzerine eyerlenmiş bir merkebe binerek ve Üsâme’yi de terkisine alıp (hasta durumdaki) Sa’d bin Ubâde’yi ziyarete gitti.

İlerlerken Abdullah bin Übeyy bin Selûl’ün de olduğu bir meclisin yanından geçti. Abdullah bin Übeyy henüz Müslüman olmamıştı. Mecliste Müslümanlar’dan, puta tapan müşriklerden ve Yahudiler’den kişiler de bulunuyordu. Abdullah bin Revâha da vardı.

Peygamber aleyhisselamın bineğinin ayaklarından çıkan toz orada oturanların üstüne gelince Abdullah bin Übeyy ridâsıyla burnunu kapattı ve ‘Toz çıkarmayın!’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (onlara) selam verdi, durdu ve bineğinden indi. Sonra onları Allah'a davet etti. Onlara Kur'an okudu. Abdullah bin Übeyy, Resûl-i Ekrem'e: 'Ey adam! Söylediklerini hiç güzel bulmuyorum. Eğer söylediklerin hak ise meclislerimize gelip bize eziyet etme! Evine dön, biri evine gelirse ona anlatırsın' dedi. Abdullah bin Revâha radıyallahu anh,

'Bilakis, ey Allah'ın Resûlü! Meclislerimize gelip anlat, biz bundan mutluluk duyarız' dedi.

Bunun üzerine Müslümanlar, müşrikler ve Yahudiler birbirlerine sövüp kavga etmeye başladılar. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onları sakinleştirmek için uğraştı. Sakinleştiler. Sonra bineğine bindi ve (ensarın ileri gelenlerinden) Sa'd bin Ubâde radıyallahu anhın yanına geldi. Ona,

'Ey Sa'd! Ebu'l-Hubâb'ın -Abdullah bin Übeyy'i kastediyor- *ne söylediğini duymadın mı?'* dedi.

Sa'd bin Ubâde, 'Ey Allah'ın Resûlü! Onu affet, ona müsamaha göster. Allah sana verdiğini vermiştir. Bu şehir halkı daha önce toplanıp onu kral ilan ederek taç giydireceklerdi. Allah'ın sana verdiği hak dinden dolayı bu fikirden vazgeçildi ve bunu hazmedemedi. Kanaatime göre bundan dolayı sana böyle davranıyor' dedi."[897]

e. Peygamber Aleyhisselamın Bir Bedeviyi Ziyaret Etmesi

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, (hasta) bir bedeviyi ziyarete geldi. Allah Resûlü, bir hastayı ziyaret ettiğinde **لَا بَأْسَ طَهُورٌ إِنْ شَاءَ اللهُ 'lâ be'se tahûrun inşâallâh'** (Zararı yok, bu hastalık inşallah günahlarını temizler ve onlara kefaret olur) derdi.

Ben de 'Temizleyici midir? Bilakis bu, yaşlı adamı kabre götürecek, kaynayan bir sıtma hastalığıdır' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'O zaman evet, (vefat edecektir)' buyurdu."[898]

f. (Hicret Ederek) Medine'ye Vardıklarında Hz. Ebû Bekir ile Bilâl'in Hastalanması

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (hicret edip de) Medine’ye geldiğinde Ebû Bekir ile Bilâl, sıtma hastalığına yakalandı. (Bir gün) onların yanına vardım ve ‘Ey babacığım! Nasılsın? Ey Bilâl! Nasılsın?’ dedim.

Babam Ebû Bekir radıyallahu anh, sıtma hastalığına yakalanınca şöyle derdi:

كُلُّ امْرِىءٍ مُصَبَّحٌ فِي أَهْلِهِ ... وَالْمَوْتُ أَدْنَى مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ

Kişi ailesiyle beraber sabahlar fakat
Ölüm insana ayakkabı bağından daha yakındır.

Bilâl radıyallahu anh hastalanınca şöyle derdi:

أَلَا لَيْتَ شِعْرِي هَلْ أَبِيتَنَّ لَيْلَةً

بِوَادٍ وَحَوْلِي إِذْخِرٌ وَجَلِيلُ ...

وَهَلْ أَرِدَنْ يَوْمًا مِيَاهَ مَجَنَّةٍ

وَهَلْ يَبْدُوَنْ لِي شَامَةٌ وَطَفِيلُ ...

Keşke bilseydim. Bir daha Mekke vadisinde,
Etrafımda izhir ve celîl otları olduğu hâlde geceleyecek miyim?

Acaba bir daha Mecenne sularından içecek miyim?
Bir daha Şâme ve Tafîl dağlarını görebilecek miyim?

Sonra Peygamber aleyhisselamın yanına vardım. Ona, babam Ebû Bekir’in söylediklerini haber verdim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Ey Allah’ım! Mekke’yi sevdiğimiz gibi Medine’yi de sevdir! Ey Allah’ım! Medine’yi koru, yiyeceklerine bereket kat! Sıtma hastalığını alıp (Yahudiler’in yaşadığı bölge olan) Cuhfe’ye kaldır’ diye dua etti.”[899]

g. İyiliklerin Ebû Bekir es-Sıddîk'ta Toplanması

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

"(Günün birinde) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Bugün kim oruçlu şekilde sabahladı?' diye sordu. Ebû Bekir radıyallahu anh, 'ben' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yine *'Kim bugün bir hastayı ziyaret etti?'* diye sordu. Ebû Bekir radıyallahu anh, 'ben' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yine *'Kim bugün bir cenazede bulundu?'* diye sordu. Ebû Bekir radıyallahu anh, 'ben' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yine *'Kim bugün bir yoksula yemek yedirdi?'* diye sordu. Ebû Bekir radıyallahu anh, 'ben' dedi.

(Hadisin ravisi) Mervân devamla der ki: Bana ulaştığına göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: *Kimde bir gün içerisinde bu hasletler toplanırsa o kimse cennete girer."*[900]

h. Amr ibni Hureys'in Hz. Hasan'ı Ziyaret Etmesi

Abdullah bin Yesâr rahimehullah anlatıyor:

"Amr ibni Hureys bir gün hasta durumda olan Hasan bin Ali'yi ziyaret etti. Ali ona, 'Hasan'ı mı ziyarete geldin yoksa bir sıkıntın mı var?' diye sorunca Amr ibni Hureys,

'Rabbim değilsin ki kalbimde istediğin tasarrufu yapasın!' diye cevap verdi. Ali radıyallahu anh,

'Bu sana nasihat etmemize engel teşkil etmez. Ben Peygamber aleyhisselamın, *'Herhangi bir Müslüman, kardeşini ziyaret ederse Allah o kişiye yetmiş bin melek yollar. Gündüzün hangi saatinde ziyaret etmişse akşama kadar, gecenin hangi saatinde ziyaret etmişse sabaha kadar bu yetmiş bin melek ona istiğfar ederler'* diye buyurduğunu işittim' dedi."[901]

ı. Selmân el-Fârisî'nin Kinde'deki Bir Hastaya Söylediği Söz

Abdurrahmân bin Saîd yoluyla babası Saîd rahimehullah anlatıyor:

"Ben (bir defasında) Selmân el-Fârisî'nin yanında bulunuyordum. Selmân el-Fârisî, Kinde'de bir hastayı ziyaret etti. Hastanın yanına vardığında ona,

‘Müjde sana! Yüce Allah, mü’minin hastalığını günahlarına kefaret kılar ve rabbi ondan razı olur. Kâfirin hastalığı ise şu deveye benzer: Deve sahibi deveyi bağlar, sonra da salıverir. Ve deve neden bağlandığını, neden salıverildiğini anlamaz’ dedi.”[902]

i. Abdullah ibni Ömer’in Hasta Ziyareti

Nâfi rahimehullah anlatıyor:

“Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh bir hastanın yanına gittiğinde ona nasıl olduğunu sorardı. Kalktığında ise ‘Allah senin için hastalığı tercih etti’ der, fazla da bir şey demezdi.”[903]

j. Peygamber Aleyhisselamın Hasta Ziyaretinde Ettiği Dua

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir hastayı ziyaret edince başında oturur, sonra yedi defa şöyle derdi:

أَسْأَلُ اللهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيَكَ

Es’elülllâhe’l-azîme, rabbe’l-arşi’l-azîmi en yeşfîyeke

(Azîm ve büyük olan Arş’ın rabbinden sana şifa vermesini diliyorum.)

Eğer eceli gelmemişse o kişi, hastalığından şifa bulurdu.”[904]

k. Peygamber Aleyhisselam Hasta Ziyaretinde Ne Yapardı?

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir hastayı ziyaret ettiğinde elini hastanın acı çeken yerine koyar; sonra da şöyle dua ederdi:

بِسْمِ اللهِ، لَا بَأْسَ

Bismillâhi, lâ be’se

(Allah’ın adıyla, inşallah iyileşeceksin.)”[905]

l. Peygamber Aleyhisselam Hasta Ziyaretinde veya Kendisine Hasta Getirildiğinde Nasıl Dua Ederdi?

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir hastayı ziyaret ettiğinde veya hasta kendisine getirildiğinde şöyle dua ederdi:

اللّٰهمَّ رَبَّ النَّاسِ أَذْهِبِ الْبَأْسَ وَاشْفِ أَنْتَ الشَّافِي لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لَا يُغادرُ سَقَمًا

Allâhümme rabben’n-nâsi, veşfi ente’ş-şâfi lâ şifâe illâ şifâuke, şifâen lâ yuğâdiru sekamen”

(Ey insanların rabbi! Rahatsızlığı gider, şifa ver. Şifa veren sensin. Senin şifandan başka şifa yoktur, öyle şifa ver ki hiçbir hastalık bırakmasın.)”[906]

U. İÇERİ GİRMEK İÇİN İZİN İSTEMEK, MÜSLÜMAN’I ALLAH İÇİN SEVMEK, MÜSLÜMAN’IN KÜS DURMAMASI VE DARGINLARI BARIŞTIRMAK

1. Bir Yere Girerken İzin İstemek

a. Üç Kez Selam Vermek

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir yere girmek için izin istediğinde) selam verince üç defa selam verirdi. Bir şey söyleyince de üç defa tekrar ederdi.”[907]

b. Peygamber Aleyhisselamın Sa’d bin Ubâde ile Olan Kıssası

Kays bin Sa’d radıyallahu anh anlatıyor:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizi ziyaret etti ve **‘es-selâmü aleyküm ve rahmetullâh’** buyurdu.

Babam kısık sesle selamını aldı. Ben, ‘Peygamber aleyhisselama izin vermeyecek misin?’ dedim.

Babam, ‘Sen karışma, bize çok selam (dua) etsin’ dedi.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ikinci defa **‘es-selâmü aleyküm ve rahmetullâh’** dedi.

Babam yine sessizce onun selamını aldı. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem sonra yine **‘es-selâmü aleyküm ve rahmetullâh’** dedi ve geri döndü.

Babam Sa’d, Peygamber aleyhisselamın peşinden gidip ‘Ey Allah’ın Resûlü! Ben seni duyuyordum ve selamını sessizce alıyordum ki bize çok selam vererek dua etmiş olasın’ dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de babamla beraber geri döndü. Babam, banyo yapmak isterse yapabileceğini söyledi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de yıkandı.

Sonra kendisine zaferan veya vers otu ile boyanmış bir battaniye verdi. Resûl-i Ekrem battaniyeye sarıldı, *‘Ey Allah’ım! Salât ve rahmetini Sa’d’ın ailesi üzerine yağdır’* diye dua etti.

Sonra yemeğini yedi. Gitmek isteyince babam Sa’d, Peygamber aleyhisselama bir merkep getirdi. Onun üzerine kadifeden bir şey konulmuştu. Babam (bana), ‘Ey Kays! Peygamber aleyhisselama eşlik et!’ dedi.

Ben de Peygamber aleyhisselama eşlik ettim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bana, *‘Sen de bin!’* buyurdu.

Fakat ben bunu kabul etmedim. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem, *‘Ya binersin ya da geri dönersin!’* buyurdu.

Ben de geri döndüm.”[908]

c. Bir Adamın Selam Vermeden İçeri Girmek için İzin İstemesi

Rib’î bin Hırâş rahimehullah anlatıyor:

“Âmiroğulları’ndan biri bana şöyle anlattı:

Bir adam Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gitti ve ‘Girebilir miyim?’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem cariyeye,

‘Çık, o adama söyle, ‘es-selâmü aleyküm’ dedikten sonra ‘Girebilir miyim?’ desin. Çünkü güzel şekilde izin istemedi’ buyurdu. Câriye henüz dışarı çıkmadan Peygamber aleyhisselamın sesini işittim ve ‘es-selâmü aleyküm, girebilir miyim?’ dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Evet, girebilirsin' buyurdu."[909]

d. Hz. Ömer, Ebû Hureyre ve Hz. Ali'nin Resûlullah Aleyhisselamın Yanına Girmek için İzin İstemeleri

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh anlatıyor:

"Ömer radıyallahu anh (bir gün) Peygamber Efendimiz'in yanına geldi. Bu sırada Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir odadaydı. Ömer radıyallahu anh ona, 'es-selâmü aleyke yâ Resûlallah! Es-selâmü aleyküm... Ömer içeri girebilir mi?' dedi."[910]

e. Peygamber Aleyhisselamın İzin İsterken Kapının Tam Önünde Durulmamasını Tavsiye Etmesi

Sa'd bin Ubâde radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben (bir defasında) ziyaret için Resûlullah'a gitmiştim. Yüzümü kapıya çevirip izin istedim. Kapıdan uzaklaşmam için bana işaret etti. Sonra bir daha geldim, içeri girmek için izin istedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'İzin istemek, gireceğin evdeki kişiyi uygun olmayan bir hâlde görmemek içindir' buyurdu."[911]

f. Peygamber Aleyhisselamın İzin Verilmeden Evin İçine Bakılmasını Yasaklaması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir kişi, (bir gün) Resûl-i Ekrem'in odasının içine baktı. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem eline bir (veya birkaç) ok aldı. Sanki fark etmeden arkadan gelip okla (yaptığı davranışın kötülüğünü vurgulamak için) o adama vurmak istiyordu."[912]

g. İzin İstemenin Gözün Etrafı Seyretmesi Nedeniyle Konulması

Sehl bin Sa'd radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir adam Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin odalarından bir odaya baktı. Bu sırada Peygamber aleyhisselamın yanında başını taradığı demir bir tarak vardı. Resûl-i Ekrem (o adama), *'Senin (böyle mahrem yere) baktığını bilseydim muhakkak şununla gözünü oyardım. İzin istemek, gözün böyle bakıp seyretmesi nedeniyle konulmuştur'* buyurdu."[913]

h. Üç Defa İzin İsteyip İzin Verilmeyen Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin Kıssası

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben bir defasında ensarın oturduğu bir meclisteydim. Ebû Mûsâ el-Eş'arî dehşete kapılmış bir hâlde geldi ve şöyle dedi:

Ömer'in yanına girmek için üç defa izin istedim. Fakat bana izin verilmedi. Ben de geri döndüm. Ömer radıyallahu anh bana, 'Neden girmedin?' diye sordu.

'Üç defa girmek için istedim fakat izin verilmedi. Çünkü Resûlullah, *'Sizden biri, bir yere girmek için üç defa izin ister ve ona müsaade edilmezse geri dönsün'* buyurdu' dedim. Ömer de 'Vallahi (bunun için) bana şahit getireceksin!' dedi. Ebû Mûsâ el-Eş'arî orada bulunanlara,

'İçinizde bu hadisi Resûlullah'tan işiten var mı?' diye seslendi. Übeyy bin Kâ'b radıyallahu anh, 'Vallahi en küçüğümüz sana şahitlik edecektir!' diye karşılık verdi.

(Ebû Saîd el-Hudrî devamla der ki) Ben o topluluk içerisinde yaşça en küçük olandım. Kalkıp Ebû Mûsâ el-Eş'arî ile beraber Ömer'in yanına gittim ve Resûl-i Ekrem'in aynen Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin aktardığı gibi buyurduğunu söyledim."[914]

ı. Bir Yere Girmek Hususunda Üç Defa İzin İstemek için Selam Vermek

Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh anlatıyor:

"Ömer'in huzuruna girmek için izin istedim. Üç defa istememe rağmen izin verilmedi. Ben de dönüp gittim. Ömer bana birini gönderdi ve 'Ey Abdullah![915] Kapımda durmak sana ağır mı geldi? İyi bil ki insanlar, bu şekilde senin kapında sabretmek zorunda kalıyorlar' dedi. 'Bilakis, ben girmek için üç defa izin istedim, izin verilmedi. Ben de geri dönüp gittim' dedim. Ömer radıyallahu anh,

'Böyle yapılacağını kimden duydun?' dedi.

'Peygamber aleyhisselamdan duydum' dedim. Ömer,

'Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden bizim duymadığımız bir şey mi duydun? Bunun doğru olduğuna dair şahit getirmezsen sana ceza vereceğim' dedi.

Ben de çıktım, mescitte oturan bir ensar topluluğunun yanına geldim. Onlara bu hadisi işitip işitmediklerini sordum.

'Bu hadisten biri şüphe mi ediyor?' dediler. Onlara Ömer'in bununla ilgili söylediği sözü anlattım. Aralarından biri, 'Seninle en küçüğümüz gelip şahitlik edecektir' dedi.

Bunun üzerine Ebû Saîd el-Hudrî veya Ebû Mes'ûd el-Ensârî -radıyallahu anhümâ- benimle birlikte Ömer'in yanına gitmek üzere kalktı.

(Benimle birlikte gelen kişi) şöyle dedi: Biz (bir defasında) Peygamber'le beraber Sa'd bin Ubâde'nin evine doğru ilerledik. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kapıda durdu ve (içeri girmek için izin isteme mahiyetinde) selam verdi. Fakat girmesi için izin verilmedi. İkinci, üçüncü defa da izin istedi, yine izin verilmedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Biz görevimizi yerine getirdik'* buyurdu ve geri döndü.

Sa'd bin Ubâde radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselamın peşinden gelip yetişti ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Seni hak din ile gönderen Allah'a yemin ederim ki ne kadar selam verdiysen ben duydum ve selamını (sessizce) aldım. Fakat selam vererek bana ve aileme çok dua etmeni istedim' dedi.

Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh, Ömer'e: 'Vallahi Peygamber aleyhisselamın hadislerini rivayet etmede güvenilir biriyim' dedi. Ömer,

'Evet, öylesin. Ancak bunu tespit etmiş olayım' dedi."[916]

i. Birinin Yanına Girerken Selam Vermek

Âmir bin Abdullah rahimehullah anlatıyor:

"Bir azatlı cariyesi, Zübeyr'in kızıyla birlikte (hâlife) Ömer bin Hattâb'ın yanına gitti. Azatlı câriye, 'İçeri girebilir miyim?' diyerek izin istedi. Ömer radıyallahu anh,

'Hayır!' dedi.

O da geri dönüp gitti. Ömer, 'O kadını çağırın, ona söyleyin, izin alırken önce selam versin' dedi."[917]

j. Birinin Yanına Girmek İstendiğinde İzin İstemek

Zeyd bin Sâbit radıyallahu anh anlatıyor:

"(Halife) Ömer bin Hattâb radıyallahu anh bir gün Zeyd bin Sâbit radıyallahu anha geldi ve (içeri girmek için) izin istedi. Zeyd bin Sâbit radıyallahu anh ona (içeri girmesi için) izin verdi. Bu sırada Zeyd bin Sâbit'in başı, bir cariyenin elinde idi. Cariye onu(n saçını) tarıyordu. Zeyd bin Sâbit başını (cariyenin elinden) aldı. Bunun üzerine Ömer bin Hattâb ona,

'Cariyeyi bırak, saçını tarasın!' dedi. Zeyd bin Sâbit,

'Ey müminlerin emîri! Bana haber gönderseydin ben sana gelirdim!' dedi. Ömer bin Hattâb radıyallahu anh, 'Benim ancak (sana) ihtiyacım var!' dedi."[918]

k. Aile Arasında Bile İçeri Girerken İzin İstemek

Mûsâ bin Talha rahmetullahi aleyh anlatıyor:

"Ben babamla beraber annemin yanına vardım. Önce babam girdi, ben de peşinden girmek istedim. Bana baktı ve göğsüme öyle bir vurdu ki kalçam üzeri düştüm. 'İzinsiz mi gireceksin?' dedi."[919]

l. Annenin Yanına Bile Girileceği Zaman İzin İstemek

Müslim bin Nezîr rahimehullah anlatıyor:

"Bir adam Huzeyfe'nin evine girmek için izin istedi. Bu sırada içeri baktı ve 'Girebilir miyim?' dedi. Huzeyfe radıyallahu anh,

'Gözün zaten içeri girdi, sadece kalçan girmedi' dedi.

Bir kişi Huzeyfe'ye, 'Annemin yanına girmek için de izin isteyeyim mi?' diye sordu. Huzeyfe, 'İzin istemezsen seni üzecek şeyler görürsün' dedi."[920]

2. Bir Müslüman'ı Allah için Sevmek

a. İslam'ın En Sağlam Kulpu

Ebû Zerr radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir gün, *'Allah için en sevimli amel nedir, biliyor musunuz?'* buyurdu. Bir adam, 'Namaz ve oruç!' dedi. Bir başkası da 'cihad' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'En sevimli amel, Allah için sevmek ve Allah için buğz etmektir' buyurdu."[921]

b. Resûlullah Aleyhisselamın Takva Sahibi Kimseyi Sevmesi

Âişe radıyallahu anhâ anlatıyor:

"Resûlullah sadece takva sahibi kimseyi severdi."[922]

c. Peygamber Aleyhisselamın En Çok Sevdiği Kişiler

Üsâme bin Zeyd radıyallahu anh anlatıyor:

"Ben (bir gün Peygamber aleyhisselamın kapısının önünde) oturuyordum. Derken Ali ile Abbâs içeri girmek için izin istedi. Bana,

'Ey Üsâme! Bizim için Peygamber aleyhisselamdan içeri girme hususunda izin iste' dediler. Ben de 'Ey Allah'ın Resûlü! Ali ile Abbâs içeri girmek için izin istiyorlar' dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

'Niçin geldiklerini biliyor musun?' buyurdu.

'Hayır, bilmiyorum' dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ben biliyorum. İçeri girmelerine müsaade et' dedi.

Bunun üzerine ikisi girdi ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Ailen içinde sana en sevimli kişinin kim olduğunu öğrenmek için geldik' dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Kızım Fâtıma' dedi. O ikisi, 'Çocuklarını sormuyoruz' dediler. Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem, *'Öyleyse Allah'ın ve benim kendisine nimet verdiğimiz Üsâme bin Zeyd'dir'* buyurdu.

Onlar yine 'Sonra kim?' dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Sonra Ali bin Ebî Tâlib'* buyurdu. Abbâs radıyallahu anh, 'Ey Allah'ın Resûlü! Sen amcanı en sona bıraktın!' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ali senden önce hicret etti' diye cevap verdi."[923]

d. Peygamber Aleyhisselamın Âişe ile Ebû Bekir'i Sevmesi

Amr bin Âs radıyallahu anh anlatıyor:

"Amr bin Âs (bir gün Peygamber aleyhisselama), 'Ey Allah'ın Resûlü! En çok sevdiğin kişi kimdir?' diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Âişe!' dedi. Amr bin Âs yine 'Ben ancak erkeklerden en çok sevdiğin kişiyi kastediyorum' dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Babası Ebû Bekir!' buyurdu."[924]

e. Allah için Sevdiğini Söylemek

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir adam Peygamber aleyhisselamın yanındaydı. Derken (yanlarına) biri uğradı. Adam, 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben şu (gitmekte olan) adamı seviyorum' dedi. Allah Resûlü o adama,

'Sen ona bunu söyledin mi?' buyurdu. Adam, 'hayır' deyince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *'Git, (ona sevdiğini) haber ver'* buyurdu.

Adam da gidip arkadaşına yetişti ve 'Seni Allah için seviyorum' dedi. Arkadaşı, 'Beni kendisi için sevdiğin Allah da seni sevsin' karşılığını verdi."[925]

f. Kişinin Sevdiği Kimseye Sevdiğini Söylemesi

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir gün Peygamber aleyhisselamın yanında oturmaktaydım. Bu sırada bir adam geldi, selam verdi ve dönüp gitti. Ben, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu adamı seviyorum' dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Ona söyledin mi?' buyurdu.

'Hayır' dedim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem,

'(Din) kardeşine kendisini sevdiğini söyle' buyurdu.

Bunun üzerine o adamın yanına gittim, selam verdim ve omzundan tutup 'Vallahi seni Allah için seviyorum' dedim. O da 'Vallahi ben de seni Allah için seviyorum' dedi. Ben, 'Vallahi Peygamber aleyhisselam bana emretmeseydi seni sevdiğimi söylemezdim' dedim."[926]

g. Sahabenin Allah için Sevmesi

Mücâhid rahimehullah anlatıyor:

"Peygamber aleyhisselamın ashabından biri bana rastladı. Omzumdan tuttu ve 'Seni çok seviyorum' dedi. Ben de 'Beni kendisi için sevdiğin Allah da seni sevsin' dedim.

Sahabe, 'Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin, *'Bir kişi, bir (din) kardeşini severse ona sevdiğini söylesin'* emri olmasaydı sana sevdiğimi söylemezdim' dedi."[927]

3. Müslüman'ın Küs Durması Doğru Olmaz

a. Hz. Âişe'nin Abdullah ibni Zübeyr ile Olan Kıssası

"Peygamber aleyhisselamın sallallahu aleyhi ve sellem eşi Âişe'nin, anne tarafından kardeşinin oğlu olan Avf bin Tufeyl rahimehullah anlatıyor:

"Âişe'nin yaptığı bir alışverişten veya verdiği bir hediyeden dolayı Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anhın Âişe'ye, '(Teyzem) Âişe ya buna son verecek veya ona haciz koyacağım' dediği ulaştı. Âişe radıyallahu anhâ,

'Bu sözü Abdullah ibni Zübeyr mi söyledi?' dedi.

'Evet' dediler. Âişe, 'Allah için üzerime bir adak olsun ki Abdullah ibni Zübeyr ile bir daha konuşmayacağım' diye tepki gösterdi.

Küslük uzun sürünce Abdullah ibni Zübeyr barışması için araya aracılar koydu. Âişe ise 'Hayır, vallahi onun hakkında hiçbir aracı kabul etmem. Adağımı yiyecek değilim' dedi.

Bu durum Abdullah ibni Zübeyr'e ağır gelince Zühreoğulları'ndan olan Misver bin Mahreme ile Abdurrahmân bin Esved bin Abdüyegûs radıyallahu anhümâ ile aracı olmaları için konuştu. Abdullah ibni Zübeyr onlara, 'Allah aşkına beni onun huzuruna çıkarın! Benimle küs kalma hususunda adakta bulunması helal değildir' dedi.

Misver bin Mahreme ile Abdurrahmân bin Esved, Abdullah ibni Zübeyr'i yanlarına alıp gittiler. Ridâlarına bürünmüş hâlde gelip Âişe'nin yanına girmek için izin istediler ve 'es-selâmü aleyke ve rahmetullâhi ve berekâtühû, içeri girebilir miyiz?' dediler. Âişe,

'Buyurun, girebilirsiniz' dedi.

'Hepimiz mi?' dediler. Âişe radıyallahu anhâ,

'Evet, hepiniz içeri giriniz' dedi.

Âişe radıyallahu anhâ onların yanında Abdullah ibni Zübeyr'in olduğunu bilmiyordu. İçeri girdiklerinde Abdullah ibni Zübeyr, hemen perdenin arkasına geçip teyzesi olan Âişe'nin boynuna sarıldı, Allah aşkına onu affetmesini istedi ve ağladı. Misver bin Mahreme ile Abdurrahmân bin Esved, devamlı Âişe'ye konuşması için ısrar ediyorlardı. Fakat Âişe radıyallahu anhâ konuşmadı, affetmedi. Bunun üzerine Misver ile Abdurrahmân,

‘Bildiğiniz gibi Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem küs kalmayı yasakladı. Bir Müslüman için üç günden daha fazla küs kalmak helal değildir’ dediler. Bu defa Âişe,

‘Ben adakta bulundum. Adak ağır bir yüktür’ dedi.

İki sahabe de Abdullah ibni Zübeyr’le konuşana kadar Âişe’ye ısrarını sürdürdüler.

Âişe radıyallahu anhâ, bu adağı yediği için kefaret olarak kırk köle azat etti. Bu olaydan sonra adağını her hatırladığında ağlıyor, yanaklarındaki gözyaşları başörtüsünü ıslatıyordu.”[928]

b. Küs Kalmak Hususunda Adakta Bulunulduğunda Kefareti Ödemek ve Küs Durmaktan Vazgeçmek

Urve bin Zübeyr rahimehullah anlatıyor:

“(Teyzem) Âişe radıyallahu anhânın, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile Ebû Bekir’den sonra en çok sevdiği kişi, (kardeşim) Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh idi. Abdullah ibni Zübeyr de (teyzesi) Âişe’ye çok iyi davranırdı. Âişe kendisine getirilen yiyeceği bekletmez, hemen sadaka verirdi. (Bir gün) Abdullah ibni Zübeyr radıyallahu anh,

‘Âişe’nin harcamalarına engel olmak gerekir’ dedi. Âişe de ‘Benim tasarruflarıma engel mi olunacak? Üzerime adak olsun ki bir daha Abdullah ibni Zübeyr ile konuşmayacağım’ diye adak adadı.

Abdullah ibni Zübeyr, barışması için birçok Kureyşliyi aracı kıldı, özellikle Peygamber aleyhisselamın dayıları olan Zühreoğulları’nı... Fakat Âişe aracılık işini de kabul etmiyordu. Resûl-i Ekrem’in dayıları olan Zühreoğulları’ndan Abdurrahmân bin Esved bin Abdüyegûs ile Misver bin Mahreme, Abdullah ibni Zübeyr’e:

‘İçeri girmek için izin istediğimizde sen de hemen içeri girip perdenin arkasına geç, onun boynuna sarıl’ dediler.

Abdullah ibni Zübeyr de öyle yaptı.

Abdullah ibni Zübeyr kefareti ödemeye yardım olarak Âişe’ye on köle gönderdi. Âişe de onları azat etti. Fakat Âişe, bu adağından dolayı devamlı köle azat ediyordu ve nihayet kırk köle azat etti. Âişe radıyallahu anhâ,

‘Keşke adakta bulunduğumda belli ve sınırlı bir şey için adamış olsaydım da onu yapıp bitirseydim’ dedi.”[929]

4. Dargınları Barıştırmak

a. Kuba Ahalisinin Hasımlıkları ve Peygamber Aleyhisselamın Onları Barıştırması

Sehl bin Sa’d radıyallahu anh anlatıyor:

“(Medine’ye 5 km. mesafede bulunan) Kuba ahalisi (bir defasında) kavga etmiş ve birbirlerini taşa tutmuşlardı. Bu olay Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme anlatıldı. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Onları getirin, aralarında sulh yapalım’ buyurdu.”[930]

b. Peygamber Aleyhisselamın Abdullah ibni Übeyy’i Ziyarete Gittiğinde İki Hasmı Barıştırması

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

“(Medine’ye gelişinin ilk günlerinde) Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme, ‘Hazrec kabilesinin reisi olan Abdullah bin Übeyy’e gitseniz (de onu İslam’a davet etseniz iyi olur)’ denildi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, bir merkebe binip Müslümanlar da kendisiyle birlikte yaya yürüyerek Abdullah bin Übeyy’in evine vardılar. Gidilen yol, çorak bir arazi idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yanına vardığında Abdullah bin Übeyy, ‘Benden uzak dur! Vallahi eşeğinin pis kokusu beni rahatsız ediyor!’ dedi.

Bunun üzerine oradaki ensardan biri (Abdullah bin Revâha), ‘Vallahi Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin eşeği koku itibariyle senden daha güzeldir!’ diye cevap verdi.

Derken Abdullah bin Übeyy namına, kavminden biri bu sözü söyleyen kimseye hiddetlenip ağır sözler söyledi. Bunun üzerine ikisinin de yandaşları hiddetlenerek aralarında hurma değnekleri, elleri ve pabuçlarıyla birbirlerine vurmaya başladılar.

Bunun üzerine şu ayetin indiği haberi bize ulaştı:

(وَاِنْ طَّآئِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا)

"Eğer mü'minlerden iki taife birbirleriyle çarpışırlarsa hemen onların arasını yatıştırın" (Hucurât suresi, 49/9)"[931]

Ü. MÜSLÜMAN'A SU-İ ZANDA BULUNMAMAK VE MÜSLÜMAN'I ÖVMEK

1. Müslüman'a Su-i Zanda Bulunmaktan Kaçınmak

a. Ashaptan İki Kişinin Bu Hususta Kıssası ve Peygamber Aleyhisselamı Hakem Seçmeleri

Enes bin Mâlik radıyallahu anh anlatıyor:

"Resûl-i Ekrem döneminde bir adam, bir meclisin yanından geçerken oturanlara selam verdi, onlar da verilen selamı aldılar. Gittikten sonra mecliste oturanlardan biri, 'Ben bu adama buğzediyorum' dedi.

Ona, 'Sakın bir daha böyle söyleme! Vallahi adama söyleriz. Hemen git ve bize söylediğin sözü ona söyle!' dediler.

Aleyhine konuştuğu kişi, Resûl-i Ekrem'in yanına gidip olanları ve kendisine söylediği şeyi anlatıp 'Ey Allah'ın Resûlü! Ona haber gönder, sor bakalım, neden benden nefret ediyor?' dedi. Peygamber de (o adamı çağırıp)

'Neden Müslüman kardeşinden nefret ediyorsun?' diye sordu. Adam,

'Ey Allah'ın Resûlü! Ben onun komşusuyum, onu tanıyorum. Fakat iyi-kötü herkesin kıldığı beş vakit namaz haricinde bir namaz kıldığını görmedim' dedi. Davacı olan adam, 'Ey Allah'ın Resûlü! Ona sor, abdestimi kötü aldım mı veya namazımı geciktirdim mi?' dedi.

Adam şu karşılığı verdi: 'Hayır. Fakat ey Allah'ın Resûlü! Ben onun komşusuyum. Onu iyi tanıyorum. İyi-kötü herkesin verdiği zekâttan başka bir sadaka verdiğini görmedim' Davacı,

‘Ey Allah’ın Resûlü! Sor bakalım, bir şey isteyeni hiç geri çevirdiğimi görmüş mü?’ dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de sordu. Adam, ‘Hayır, görmedim. Fakat ey Allah’ın Resûlü! Ben onun komşusuyum. Onu iyi tanıyorum. İyi-kötü herkesin tuttuğu farz oruçtan başka oruç tuttuğunu görmedim’ dedi.

Davacı, ‘Ey Allah’ın Resûlü! Sor bakalım, hasta ve yolculuk haricinde bir gün oruç tutmadığımı görmüş mü?’ dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de sordu. Adam, ‘Hayır, görmedim’ dedi.

Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem o adama dönüp şöyle buyurdu:

Kesin bilmemekle birlikte bu adamın senden daha hayırlı biri olduğunu düşünüyorum”[932]

2. Müslüman’ı Övmek

a. Üsâme ibni Zeyd’in Hallâd bin Sâib’i Övmesi

Hallâd bin Sâib radıyallahu anh anlatıyor:

“Ben (bir gün) Üsâme bin Zeyd’in yanına gitmiştim. Beni yüzüme karşı överek ‘Seni övmemin nedeni Allah Resûlü’nden işittiğim şu hadistir:

‘Mü’min yüzüne karşı övülürse iman kalbinde yükselir’ dedi.” [933]

b. Peygamber Aleyhisselamın Kendisini Aşırı Övenlere Söylediği Söz

Mutarrif rahimehullah anlatıyor:

“Babam şöyle anlattı: Biz Âmiroğulları’ndan bir heyetle birlikte Peygamber aleyhisselama gittik. Ona, ‘Sen önderimizsin’ dedik. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Önder Allah’tır!’ buyurdu. Biz de ona, ‘En faziletlimiz, en cömert olanımızsın!’ dedik. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Sakın sözlerinizde ileri gidip de şeytanın elçileri olmayınız!’ buyurdu.”[934]

c. Peygamber Aleyhisselamın Bir Adamı Yüzüne Karşı Öven Kişiye Söylediği Söz

Ebû Bekre radıyallahu anh anlatıyor:

"(Günün birinde) bir adam, Peygamber aleyhisselamın huzurunda başka birini övdü. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem üç defa *'Azap olasıca! Arkadaşının boynunu kopardın. Arkadaşının boynunu kopardın!'* buyurdu.

Sonra da *'Sizden bir kimse arkadaşını övecekse 'Zannımca filanca kişi şöyledir' desin. Çünkü hiç kimsenin bir başkasını temize çıkarma hakkı yoktur. Eğer gerçekten bilmiyorsa sadece 'Sanıyorum filanca kişi şöyle şöyledir' desin'* buyurdu."[935]

d. Birini Aşırı Övmekten Kaçınmak

Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh anlatıyor:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, bir kimsenin başka bir kimseyi övmede aşırı gittiğini gördü ve hemen *'O adamın belini kırdınız (veya onu helak ettiniz)'* buyurdu."[936]

e. Mihcen el-Eslemî'nin Bu Hususstaki Kıssası

Recâ bin Ebî Recâ yoluyla Mihcen el-Eslemî radıyallahu anh anlatıyor:

"Recâ bin Ebî Recâ der ki: Ben (bir gün) Mihcen el-Eslemî radıyallahu anh ile beraber gidiyordum. Derken Basra mescidinin yanına vardık. Büreyde el-Eslemî radıyallahu anh da mescidin bir kapısında oturuyordu. Mescidin içinde Sekbe adında namazı çok uzun kılan birisi vardı. Büreyde'nin üstünde kürk vardı. Kendisi çok şaka yapan birisiydi. Büreyde el-Eslemî radıyallahu anh,

'Ey Mihcen! Sekbe'nin kıldığı gibi namaz kılıyor musun?' dedi.

Mihcen el-Eslemî radıyallahu anh hiçbir şey demedi ve geri döndü. Mihcen şöyle dedi:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir gün elimden tuttu. Beraber Uhud tepesine çıktık. Medine'ye baktı ve *'Bu şehrin vay hâline! Şehir halkı burayı terk edecek, hiç kimse kalmayacaktır. Deccâl bu şehre gelecek ve her kapısında meleklerin olduğunu görecek, içeriye giremeyecektir'* buyurdu.

Sonra Uhud tepesinden indik ve mescide geldik. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem birinin namaz kıldığını gördü. Bana, *'Bunu tanıyor musun*?' diye sordu.

Ben de o adamı övmeye başladım ve 'Bu, filan oğlu falan, falan kişidir' dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,

‘Dur! Sakın o (bu söylediklerini) duymasın, yoksa helak olur’ buyurdu.

Sonra yürümeye devam etti ve bir odasının yanına geldi. Ardından *‘Dininiz için en hayırlı olan, en kolay olanıdır. Dininiz için en hayırlı olan, en kolay olanıdır’* buyurdu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bunu üç defa tekrar etti.”[937]

f. Hz. Ömer’in, Müslüman’ın Övülmesine Kızması

İbrâhîm et-Teymî yoluyla babası anlatıyor:

“Biz (bir defasında halife) Ömer bin Hattâb radıyallahu anhın yanında oturuyorduk. Derken bir adam içeri girdi ve selam verdi. Cemaatten biri onu yüzüne karşı övdü. Ömer radıyallahu anh,

‘Adamı boğazladın! Allah da seni boğazlasın. Kişiyi dininden dolayı yüzüne karşı övüyorsun, öyle mi?’ dedi.”[938]

g. Mikdâd’ın İnsanları Övenlerin Yüzüne Çakıl ve Toprak Atması

Hemmâm bin Hâris rahimehullah anlatıyor:

“(Günün birinde) bir adam, Osmân’ı övmeye başladı. Bunun üzerine Mikdâd radıyallahu anh, o adama doğru ilerledi, dizleri üzerine çöktü ve yüzüne çakıl savurdu. Osmân radıyallahu anh Mikdâd’a,

‘Neyin var, neden böyle yapıyorsun?’ dedi. Mikdâd radıyallahu anh,

‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘İnsanları övenleri gördüğünüzde onların yüzlerine toprak atın’* diye buyurdu’ dedi.”[939]

h. Yöneticileri Övmekten Kaçınmak

Ebû Ma’mer rahimehullah anlatıyor:

“Bir adam kalktı ve bir yöneticiyi övdü. Mikdâd radıyallahu anh da o adamın yüzüne toprak saçtı,

‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem insanları övenlerin yüzüne toprak atmamızı emretti’ dedi.”[940]

ı. Abdullah ibni Ömer’in Bu Hususta Davranışı ve Sözü

Atâ bin Ebî Rebâh rahimehullah anlatıyor:

“Abdullah ibni Ömer’in yanında bir kişi, bir başkasını övdü. Bunun üzerine Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh, o adamın ağzına doğru toprak attı ve ‘Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, *‘İnsanları öven kimseleri gördüğünüzde yüzlerine toprak atın’* buyurdu’ dedi.”[941]

i. Yüzüne Karşı Övülen Kimsenin Takınacağı Tavır

Nâfi rahimehullah veya bir başkası anlatıyor:

“Bir kişi Abdullah ibni Ömer radıyallahu anha, ‘en hayırlı insan’ veya ‘en hayırlı insanın oğlu’ dedi. Bunun üzerine Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh,

‘Ben ne en hayırlı kişiyim ne de en hayırlı kişinin oğluyum. Ben sadece Allah’ın kullarından bir kulum. Allah’ın rahmetini umuyorum ve azabından korkuyorum. Vallahi siz adamı (överek) helak etmeden durmazsınız’ dedi.”[942]

j. İnsanları Överek Yaşayan Kimsenin Durumu

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anh anlatıyor:

“Kişi, beraberinde dini olduğu hâlde evinden çıkar. Geri döndüğünde ise yanında dininden hiçbir şey kalmamıştır. O, birinin yanına gider. Adamın ne kendisine ne de ona bir faydası dokunur. Sadece yeminler savurarak ‘Sen böylesin, sen şöylesin’ deyip onu över. Nihayetinde o adam, hiçbir ihtiyacı giderilmeden evine döner. Allah böylelerine çok kızar.”[943]

V. AKRABALIK BAĞINI KESMEK

a. Peygamber Aleyhisselamın Bu Hususta Hanımı Hz. Cüveyriyye ile Olan Kıssası

Câbir bin Abdullah radıyallahu anh anlatıyor:

“Cüveyriyye radıyallahu anhâ (bir gün) Peygamber aleyhisselama, ‘Şu köleyi azat etmek istiyorum’ dedi. Resûl-i Ekrem,

‘O zaman bu köleyi, bedevilerin içinde olan dayına ver de onun hayvanlarını otlatsın. Bu senin için daha hayırlıdır’ buyurdu.”[944]

b. Akrabalarının Kendisine İyi Davranmadığından Şikâyet Eden Adam

Ebû Hureyre radıyallahu anh anlatıyor:

"Bir adam,

'Ey Allah'ın Resûlü! Benim akrabalarım var. Ben ne kadar bağımı sağlam tutsam da onlar akrabalık bağını kesiyorlar. Ben onlara iyi davranıyorum, onlar ise (bana) kötü davranıyorlar. Ben onlara yumuşak davranıyorum, onlar ise (bana) kaba davranıyorlar' dedi. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

'Eğer gerçekten sen dediğin gibiysen onların yüzüne kızgın kül serpiyorsundur. Sen böyle olmaya devam ettiğin müddetçe Allah sana destekçi olur!' buyurdu."[945]

c. Ebû Hureyre'nin Akrabalık Bağını Kesen Biriyle Kıssası

Osmân bin Affân'ın azatlısı **Ebû Eyyûb** rahimehullah anlatıyor:

"(Bir defasında) Ebû Hureyre radıyallahu anh perşembe akşamını cumaya bağlayan gece bize geldi ve 'Allah aşkına, akrabalık bağını kesen biri varsa buradan kalksın gitsin' dedi.

Ebû Hureyre radıyallahu anh bu sözünü üç defa tekrar etti, hiç kimse kalkmadı. Derken bir genç kalktı ve halasına gitti. Onu iki senedir ziyaret etmiyordu. Halasının huzuruna girdi.

Halası, 'Ey yeğenim! Neden geldin?' diye sordu. Genç, Ebû Hureyre'nin (akrabalık bağının korunmasıyla ilgili olarak) şöyle şöyle dediğini işittim' dedi. Halası, 'Git, Ebû Hureyre'ye neden böyle söylediğini sor' dedi.

Genç de gidip ona bunun sebebini sordu. Ebû Hureyre radıyallahu anh,

'Ben Peygamber aleyhisselamın, *'Âdemoğullarının amelleri her perşembe akşamını cumaya bağlayan gece Allah'a arz olunur. Bu gece akrabalık bağını kesen kişinin ameli ise kabul edilmez'* buyurduğunu işittim' diye cevap verdi."[946]

---

[671]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/154 (360); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/265; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/101

[672]. Münafıklar ve müşrikler, Resûl-i Ekrem'i 'Ebû Kebşe' adındaki kişiye nispet ederlerdi. Bu adam putlara ibadet hususunda Kureyş'e muhalefet ederek Şı'ra'l-Abûr adlı yıldıza tapmış Huzâa kabilesine mensup biriydi. Resûlullah da putlara ibadet hususunda Kureyş'e muhalefet edince Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi o adama benzeterek 'Ebû Kebşe'nin oğlu' anlamında 'İbni Ebî Kebşe' ismini vermişlerdi.

Bir rivayete göre de Ebû Kebşe, annesi yönünden Peygamber aleyhisselamın dedelerindendir. Peygamberi ona nispet etmekle güya ona çekmiş olduğunu kastetmek isterlerdi. (çev.)

[673]. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 2/170 (428); Bezzâr, *el-Müsned*, 14/322 (7978); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 1/80 (229); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/318

[674]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 8/70; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/280

[675]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ,* 1/133

[676]. Hadis İçin bkz. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat,* (480); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ,* 4/240; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/7

[677]. Buhârî, Fezâilü's-Sahâbe 6; Müslim, Birr 163 (2639); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/110, 165, 168, 227, 228

[678]. Buhârî, Edeb 95

[679]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (351); Ebû Dâvûd, Edeb 122 (5126); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/156; Dârimî, *es-Sünen*, (2790); Münzirî, *et-Tergîb,* 4/429-431

[680]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk,* 6/385; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 3/321

[681]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/160 (7157); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/314; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/153; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/320

[682]. Kuba ile Medine arasında, Medine'ye birkaç mil uzaklıktaki bir mahalledir.

[683]. Taberânî, *el-Mu'cemül-Kebîr, 4/28 (*3554); *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/125 (8168); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/46 (17834); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/365; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 7/50; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 2/227

[684]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr, 8/311 (*8163); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 9/365; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 2/227

[685]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk,* 37/360; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl,* 5/223

[686]. Bu sahabeye 'Zülbicâdeyn' adı verilmesinin sebebi şudur: Müzeyne kabilesine mensuptur. İslam'a girmeden önceki ismi Abdüluzzâ idi. Peygamber bu ismi Abdullah olarak değiştirdi. Ünlü sahabe Abdullah bin Mugaffel'in amcasıdır. Resûl-i Ekrem ona "Zülbicâdeyn" diye hitap ettiğinden bu lakapla tanınmıştır. Küçük yaşta iken babası hiçbir şey bırakmadan ölünce varlıklı bir kişi olan amcasının himayesinde büyüdü; onun sayesinde deve, koyun ve köle sahibi oldu. Meskûn bölgeden uzakta yaşayan Zülbicâdeyn, Resûlullah'ın Medine'ye hicret etmesi üzerine İslam'a büyük ilgi duydu fakat amcası buna karşı çıktığından Müslümanlığı benimsemeye cesaret edemedi. Nihayet bir gün amcasından Müslüman olmak için izin istedi. Bu isteğine de şiddetle muhalefet eden amcası, böyle bir şey yaptığı takdirde sırtındaki elbiseye varıncaya kadar her şeyini elinden alacağını söyledi. Buna rağmen Zülbicâdeyn, taşa tapmayı bırakacağını ve Muhammed'e tâbi olacağını söyleyerek amcasının verdiği her şeyi iade etti. Resûl-i Ekrem'in yanına gitmek için giyeceği bir elbisesi kalmadığından annesi ona "bicâd" denilen bir kumaşı (veya bir kilimi) ikiye bölerek bir tür elbise yaptı. Medine'ye varınca geceyi Mescid-i Nebevî'de geçirdi ve sabah namazında kıyafetiyle Resûl-i Ekrem'in dikkatini çekti. Resûlullah ona kim olduğunu sorunca, "Ben abdim" diye cevap verdi. Peygamber de *"Hayır, sen Abdullah Zülbicâdeyn'sin"* dedi. O günden itibaren sahabe arasında bu lakapla tanındı. (Bkz. Zekeriya Güler, "Zülbicadeyn", DİA, 44/551)

[687]. İbni Mâce, Cenâiz 41 (1559)

[688]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 4/154

[689]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned,* (2831); Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/244; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 4/116

[690]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 1/257

[691]. Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/168 (4736); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 7/111

[692]. Tirmizî, Menâkıb 16 (3668); Kàdı İyâz, *eş-Şifâ,* 2/33

[693]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* (471); İbni Mâce, Tıb 1 (3436); İbni Hibbân, *es-Sahîh, 2/236* (486); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/278; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/399-400

[694]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 3/254 (1700)

[695]. Abdürrezzàk, *el-Musannef,* (19748); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl, 8/228*

[696]. Buhârî, Şurût 15

[697]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 4/154 (3986); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 1/294

[698]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* (3855, 3878); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/415; Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/461; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef,* 8/301-302

[699]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned, 1/120; İbni Sa'd, et-Tabakàtü'l-Kübrâ, 4/12; Hâkim, el-Müstedrek, 3/331-332; Abdürrezzàk, el-Musannef, (15264); Ali el-Müttakî, Kenzü'l-Ummâl, 7/66; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 4/206*

[700]. Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/288; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* (556, 557); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl, 7/301*

[701]. Yemen civarında yetişen ve sarı renk veren bir tür bitkidir.

[702]. Abdürrezzàk, *el-Musannef,* 9/466 (18038); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 7/302

[703]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/280 (7499); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/115

[704]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/105, 286; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 3/65; İbni Kesîr, *el-Bidâye,* 4/27

[705]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 11/261 (11907); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid, 9/23*

[706]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/235; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 9/22

[707]. Kasas suresi, 28/83

[708]. Zümer suresi, 39/60

[709]. Bezzâr, *el-Müsned*, 5/394 (2028); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 4/208 (3996); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 2/256-257; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ,* 4/168; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid, 9/25*

[710]. Zümer suresi, 39/30

[711]. Âl-i İmrân suresi, 3/144

[712]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/19, 187, 219; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (4962); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 2/267; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/33; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/241

[713]. Taberânî, *el-Mu'cemül-Kebîr,* 1/229 (629), *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 3/195 (2908); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/36. Buna şahid olarak; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 2/280'da bu hadisi anlam itibariyle Abdullah ibnü'l-Hâris radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.

[714]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/212, 248

[715]. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef,* 14/555; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 8/164; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/60

[716]. Buhârî, Meğâzî, 83; Nesâî, Cenâiz 13 (1821); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/204; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 2/83; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 4/57; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/273

[717]. Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 7/110; İbni Abdilberr, *el-İstîâb,* 3/193; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 3/195

[718]. Buhârî, Meğâzî 32

[719]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/79-80 (160); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/7-8; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/140.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] Medine'deki Yahudi kabileleriyle ayrı ayrı anlaşmalar yapmıştı. Ancak bunlardan Kaynukaoğulları ve Nadîroğulları, anlaşma hükümlerine uymadıkları için daha önceleri Medine'den çıkarılmışlardı. Kurayzaoğulları ise Uhud savaşından sonra anlaşmayı yeniledikleri için yerlerinde kalmışlardı.

Hendek savaşında, Kurayzaoğulları Yahudileri önce anlaşmaya bağlı kaldılar. Hendek kazılırken kazma, kürek gibi aletler vererek Müslümanlar'a yardımcı oldular. Ancak savaşın en tehlikeli anında Nadîroğulları reisi Huyey bin Ahtab'ın teşvikiyle anlaşmayı bozdular. Müslümanlarla beraber Medine'yi savunmaları gerekirken müşriklerle birlikte Müslümanlar'a karşı savaşa girdiler. Ayrıca Resûlullah'ın nasihat için gönderdiği Evs kabilesi reisi Sa'd bin Muâz'ın sözlerine de kulak asmadılar. Peygamber hakkında çirkin sözler söyleyerek düşmanlıklarını açıkça ilan ettiler. Bu sebeple Hendek savaşından Medine'ye dönülür dönülmez, Kurayzaoğullan üzerine sefer emri verildi.

[720]. Peygamber aleyhisselam Mekke'nin fethi için Medine'den ayrıldığı zaman nereye gideceğini açıklamamıştı. Hevâzin kabilesi Resûlullah'ın üzerlerine gelebileceği endişesiyle savaş hazırlıkları yapmıştı. Müslümanlar Mekke üzerine yürüyüp orayı fethedince Hevâzin kabilesi artık sıranın kendilerine geldiğini anlayıp savaş hazırlıklarını tamamladılar.

Hevâzinliler, Tâifli Sakîfoğulları ve diğer müşrik Arap kabileleriyle ittifak kurarak kısa bir zaman içinde 20.000 kişilik bir ordu hazırlamışlardı. Hevâzinliler'in lideri Mâlik bin Avf idi. O bu savaşın bir ölüm kalım savaşı olduğunun farkında idi. Askerlerinin var güçleriyle savaşmasını sağlamak için kabilesinin bütün çocuklarını, kadınlarını ve mallarını birlikte getirmişti.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, müşrik kabilelerin bu ittifaklarını ve savaş hazırlıklarını haber alır almaz derhâl savaş hazırlıklarına başladı. Hazırlıkları süratle tamamladıktan sonra 12.000 kişilik bir orduyla Mekke'den çıktı.

İslam ordusu muntazam bir yürüyüşle Huneyn civarına geldi. İslam ordusunun böylesine büyük bir kuvvetle savaşa çıkması Müslüman savaşçılar üzerinde son derece büyük etki uyandırdı. Hatta içlerinden bazıları işi kibir noktasına kadar götürerek böyle büyük bir ordunun asla yenilemeyeceğini düşündüler.

İslam ordusunun öncü süvari birliğinin kumandanı Hâlid b. Velîd idi. Ordu Huneyn vadisine doğru hareket etti. Halid b. Velîd düşmanın pusu kurması ihtimalini hiç hesaplamaksızın düşmanın işgal ettiği tahmin edilen yere doğru ilerledi. Fakat hiç ummadıkları bir anda müthiş bir saldırıya uğradılar. Askerler ne yapacaklarını şaşırdılar. Korku ve panik bir anda asıl ordu içinde de yayıldı. Ordu şaşkın bir vaziyette kaçışmaya başladı.

Peygamber aleyhisselamın yanında sadece Ali, Abbâs gibi yiğit pek az sahabe kalmıştı. Abbâs, Resûlullah'a bir zarar gelmemesi için atının dizgininden tutmuş, çevrelerini saran düşmanı yarmaya çalışıyordu.

[721]. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 5/129; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/18-19; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/329, 331. Bu hadise şahid olarak Müslim, Cihâd 76 (1775)'de Abbâs radıyallahu anhdan bir hadis vardır.

[722]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/393 (977); *el-Mu'cemü's-Sağîr*, 1/250 (409); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/86

[723]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 28/87; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve,* 6/257; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 7/52; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/306

[724]. Ebû Dâvûd, Edeb 160 (5237)

[725]. Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 3/225; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/180, 321; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 10/251; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 8/59. Ayrıca bkz. Ebû Dâvûd, Libâs 28 (4089)

[726]. Saîd bin Mansûr, *es-Sünen,* (516); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 8/228

[727]. Ebû Dâvûd, Edeb 123-124 (5157)

[728]. Buhârî, Îmân 22, Itk 15, Edeb 44; Müslim, Eymân 38 (1661); Tirmizî, Birr 29 (1946); İbni Mâce, Edeb 10 (3690); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/158, 161, 168, 173

[729]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/247 (4988); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/140-141; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/10; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/248

[730]. Buhârî, Menâkıb 25; Tefsîru Sûre-i Hucurât 1; Müslim, Îmân 187 (119); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/137, 146; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (3331, 3427); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (7168)

[731]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (1320)

[732]. Buhârî, Libâs 43

[733]. Ebû Dâvûd, Hâtem 2 (4221)

[734]. Buhârî, Cihâd 27; Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 10; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* (7995, 8288); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/10, 13, 5/188; İbni Hibbân, *es-Sahîh,* (4506, 4507)

[735]. **Remel:** Hac ibadeti yerine getirilirken tavafın ilk üçünde, erkeklerin kısa adımlarla omuzları silkerek çalımlı yürümeleridir. Haccın sünnetlerindendir. Resûlullah Efendimiz, Mekke'yi fethedip Kâbe'yi tavaf esnasında sahabe ile birlikte remel yaparak tavaf ettiler. Bu şekilde yapmalarının sebebi, karşıdan onları seyreden ve Müslümanlar'ın zayıf düştükleri kanaatinde olan Mekkeli müşriklere, mü'minlerin güçlü ve azimli olduklarını göstermekti. Kâbe'nin etrafında yedi defa tavaf eden (dönen) bir kimse, ilk üçünde remel yapar. Diğer dört tanesini de normal yürüyüşle yapar. (çev.)

[736]. Buhârî, Hac 57; İbni Kesîr, *el-Bidâye,* 5/153

[737]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/70

[738]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 2/13

[739]. Ebû Dâvûd, Libâs 26 (4082); Tirmizî, *eş-Şemâil*, (57); İbni Mâce, Libâs 11 (3578); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned, 3/434, 4/19, 5/35; İbni Hibbân, es-Sahîh, 12/366-367 (5452); İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, 5/385-386; Tayâlisî, el-Müsned, (1072)*

[740]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 19/133; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/14

[741]. *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 4/104; *Mecmau'z-Zevâid, 9/349*

[742]. Bezzâr, *el-Müsned*, 16/16 (9040); *Mecmau'z-Zevâid, 10/15*

[743]. Bezzâr, *el-Müsned*, 3/288 (2763); *Keşfü'l-Estâr*, 2/132 (490); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/16

[744]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 1/268 (874); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/17

[745]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 6/33 (5425); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid, 10/36*

[746]. Bezzâr, *el-Müsned*, 13/451 (7221); *Mecmau'z-Zevâid,* 10/21

[747]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/94 (4771); *Mecmau'z-Zevâid, 10/12*

[748]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/383 (6951); *Mecmau'z-Zevâid, 9/167*

[749]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/147 (160); *Mecmau'z-Zevâid,* 10/65

[750]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/106; *Mecmau'z-Zevâid, 10/66*

[751]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/57; *Mecmau'z-Zevâid, 10/67*

[752]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/118 (3390); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/341 (5494); *Mecmau'z-Zevâid, 10/66*

[753]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/130; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/210; Bezzâr, *el-Müsned*, 4/244 (1412); *Mecmau'z-Zevâid, 10/68*

[754]. Bezzâr, *el-Müsned*, 5/307 (1924), 5/308 (1925); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 9/24.

Bilindiği gibi Resûlullah aleyhisselam Efendimiz'in sohbetine yetişen sahabeler, Resûlullah'ı görme şerefine nail oldukları için en hayırlılardır. Âlimler bu hadisteki, "Ümmetin evveli mi yoksa sonu mu hayırlıdır" ifadesini şöyle yorumlamışlardır: 'Hayırlı olma' izafî bir durumdur. Elbette sahabe-i kiram asr-ı saadette yaşamaları itibariyle en hayırlı olanlardır. Ancak kişinin daha çok sevap yapması veya daha çok günah yapmasına bağlı olarak da ahiretteki durumu değişir. İşte bu itibarla kimin daha hayırlı olacağı bilinemez.

[755]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/133 (12681); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 7/297

[756]. Buhârî, Meğâzî 47; Müslim, Îmân 158-159 (96); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/200; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/222

[757]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/210 (6829); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/293. Buna şahid olarak; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/12 (8139); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 13/310; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 17/355 (980)'de Ukbe bin Mâlik radıyallahu anhdan bir hadis vardır.

[758]. Bezzâr, *el-Müsned*, 11/317 (5128); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/8-9. Ayrıca bkz. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/235 (2938); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/59 (4752)

[759]. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 10/173 (18720); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 7/316

[760]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/252; Tayâlisî, *el-Müsned*, 2/249 (981)

[761]. **Âişe** radıyallahu anhâdan gelen rivayete göre Resûlullah aleyhisselam, *'Ey Osmân! Eğer Allah sana bir gün bu işi (halifelik) verir de münafık tipli kimseler, Allah'ın sana giydirdiği (halifelik) gömleğini çıkartmaya kalkışırlarsa sakın sen o gömleği çıkartma (halifelikten çekilme)'* buyurdu. Resûlullah aleyhisselam bu sözü üç defa tekrarladı" (İbni Mâce, Mukaddime (112)

[762]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/56; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 7/181

[763]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/177; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/94; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 7/283

[764]. Buhârî, Tefsîr 30; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/192; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/292

[765]. Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/170

[766]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/230 (513), 19/233 (518), 19/236 (524), *el-Mu'cemü's-Sağîr*, 1/247 (404), *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/73 (1289); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 7/301

[767]. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/496 (33253); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 2/312

[768]. *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/187 (1673)

[769]. Ebû Dâvûd, Edeb 85 (5004)

[770]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 8/68 (2109); Vàkıdî, *el-Meğâzî*, 3/1125-1126; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl,* 5/136

[771]. Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 170 (2504); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/64, 65; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ,* 1/346; İbni Abdilberr, *el-İstîâb,* 2/181

[772]. Buhârî, Hudûd 42; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/312; Bezzâr, *el-Müsned*, 1/393; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/107

[773]. Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân (3165); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/280; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 3/499

[774]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/436

[775]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/94; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/233

[776]. Ebû Dâvûd, Hudûd (4428); Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 7/321 (13340)

[777]. Ebû Dâvûd, Edeb (4875); Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet (2503)

[778]. Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 4/285

[779]. Tayâlisî, *el-Müsned*, 3/577 (2221); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 9/88 (6296)

[780]. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 10/231 (18943); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/419 (8136); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/578 (17625)

[781]. Harâitî, *Mekârimü'l-Ahlâk*, 1/152 (448)

[782]. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 2/141

[783]. Hennâd, *ez-Zühd*, 2/647; Hâris, *el-Müsned*, 2/559; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/150

[784]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (758); Ebû Dâvûd, Edeb (4892); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 2/275

[785]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (1290)

[786]. Mekke ve Medine arasında bir yer ismidir.

[787]. Buhârî, Tefsîru Sûre-i Mümtehine 1, Cihâd 141, 195, Meğâzî 9, 46, İsti'zân 23, İstitâbetü'l-Mürteddîn 9; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 161 (2494)

[788]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/350; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/284

[789]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 4/205

[790]. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/318 (10633); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/166; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/79; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 4/328

[791]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/102

[792]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/266 (10621); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/322; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 9/284; İbni Hacer*, el-İsâbe,* 2/334

[793]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/158; *Mecmau'z-Zevâid*, 8/17

[794]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/222; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 47/192

[795]. Buhârî, Ashâbu'n-Nebî 5, Tefsîru Sûre-i A'râf 3

[796]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 8/100

[797]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/301; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 8/27

[798]. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/260

[799]. Bezzâr, (*Keşfü'l-Estâr*, 3/228, 2632); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/177

[800]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 4/181 (3917); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/187

[801]. İbni Ebî Hâtim, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 10/3342 (18841)

[802]. Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 7/245 (1047)

[803]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/220 (7326); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 5/435 (3679); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/272

[804]. *el-Edebü'l-Müfred*, (347)

[805]. *el-Edebü'l-Müfred*, (346)

[806]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/96; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/174

[807]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/599

[808]. Saîd bin Mansûr, *es-Sünen*, 2/202 (2437); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 4/146

[809]. *el-Edebü'l-Müfred,* (746)

[810]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/315 (5416); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/16

[811]. Dûlâbî, *el-Kunâ*, 1/31; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/409; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 5/216

[812]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/353; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/320

[813]. **Ehl-i beyt**: Peygamber aleyhisselamın aile fertleri için kullanılan bir tabir. Peygamber aleyhisselamın ehl-beytine kimlerin dâhil olduğu meselesinde farklı görüşler mevcuttur. Ehl-i sünnet âlimlerinin ehl-i beyt kapsamına dâhil olanlara ilişkin görüşlerini iki noktada toplamak mümkündür.

1. Ehl-i beyt kapsamına sadece Peygamber aleyhisselamın hanımları dâhildir. Zira İbni Abbâs'tan nakledildiğine göre ehl-i beyt ayeti (Ahzâb suresi, 33/33), onlar hakkında nâzil olmuştur.

2. Söz konusu bu ayet Peygamber aleyhisselamın hanımlarına hitap ettiğine göre ehl-i beytten öncelikle onlar anlaşılmakla birlikte, müzekker zamiri kullanılmak suretiyle ehl-i beytin Peygamber aleyhisselamın bütün çocuklarını, kadın-erkek bütün torunlarını, amcalarını ve onların çocuklarıyla torunlarını, hatta bütün akrabalarını yani Benî Hâşim'i kapsamına alacak şekilde geniş bir muhtevaya sahip bulunduğu ileri sürülmüştür. Ehl-i beytin bu derece geniş kapsamlı olduğunu bildiren rivayetlerin varlığı da bunu ispat etmekte, örfen de ehl-i beyt bu manada anlaşılmaktadır. Ehl-i sünnet âlimlerinin çoğunluğu bu görüştedir. Bkz. Mustafa Öz, "Ehl-i Beyt", DİA, 10/498-501

[814]. Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 36 (2408); Ebû Dâvûd, Hurûf 5 (3973); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/366

[815]. Buhârî, Ashâbu'n-Nebî 12, 22

[816]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 26/344; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 5/214

[817]. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 7/437 (8411); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 38/59 (22961), 38/133 (23028), 23/159 (23057); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (6930); Bezzâr, *el-Müsned*, 10/258 (4354); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 12/57

[818]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/483; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/131 (4619); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/129

[819]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 2/109 (370); Bezzâr, *el-Müsned*, 3/365 (1166); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/129; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 7/346

[820]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned, 2/114 (*777); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 9/130

[821]. Hz. Ali'ye Peygamber aleyhisselamın taktığı lakaptır.

[822]. Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 32 (2404); Tirmizî, Menâkıb (3724); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/185

[823]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 14/175; Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 1/471; Ali el-Müttakî; *Kenzü'l-Ummâl*, 7/105; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/333

[824]. Buhârî, Menâkıb 23, Ashabu'n-Nebî 22; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/8

[825]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/427; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid, 9/177;* Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/104

[826]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/35 (2596); Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/169; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid, 9/178;* Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/104

[827]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/50 (2656); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 9/181

[828]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 4/175; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 1/561; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid, 9/345. Buna şahid olarak Hâkim, el-Müstedrek, 3/423'de Ebû Seleme'den benzer lafızla sahih bir hadis vardır.*

[829]. İslam hukukunda buna 'kasâme' denir. Bir mahallede veya köyde bir ölü görüldüğü zaman mahalle veya köy halkından elli kişi "Onu biz öldürmedik ve öldüreni de bilmiyoruz" diye yemin eder. Onlar yemin ederlerse ölen o kişi için diyet vermekten kurtulurlar. Eğer yemin etmezlerse bu kez ölünün yakınlarından elli kişi onun orada öldüğüne dair yemin eder ve böylece diyeti almaya hak kazanırlar. (çev.)

[830]. Buhârî, Cizye 12, Sulh 8, Edeb 89, Diyât 22, Ahkâm 38; Müslim, Kasâme 1 (1669); Ebû Dâvûd, Diyât 8 (4520, 4523); Tirmizî, Diyât 22 (1422); Nesâî, Kasâme 4; İbni Mâce, Diyât 28 (2677); *Muvatta*, Kasâme 2; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/2, 3

[831]. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/426

[832]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (361); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 7/36; İbni Hacer, *el-İsâbe, 3/253*

[833]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/181

[834]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 30/432; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl,* 4/350

[835]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 30/291; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl,* 4/355. Buna şahid olarak Uşârî, *Fezâilü's-Sahâbe*, 1/24 (5)'de Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhdan bir hadis rivayet etmiştir.

[836]. Hâris, *el-Müsned*, 1/364 (264); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/448; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/275

[837]. Bezzâr, (*Keşfü'l-Estâr*, 853); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/38

[838]. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/319; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/346

[839]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 5/431 (3123)

[840]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ,* 1/146; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye,* 6/56; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/245

[841]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/63 (6855); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/137

[842]. Buhârî, Cihâd 138, Edeb 3; Müslim, Birr 5 (2549); Ebû Dâvûd, Cihâd 31 (2529); Nesâî, Cihâd 5; Tirmizî, Cihâd 2 (1671); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/165, 188, 193, 197, 221

[843]. Kitabın Arapça nüshasında "Abdullah bin Amr" ifadesi var. Taberânî'de ise "Abdullah ibni Ömer" ifadesi yer almaktadır. Tercümede, Taberânî'deki ifadeyi esas aldık. (çev.)

[844]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr, 3/42 (*2626); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 8/155

[845]. Buhârî, Edeb 18; Müslim, Mesâcid 42 (543); Ebû Dâvûd, Salât 164-165 (917, 918, 919, 920); Nesâî, İmâme 37, Mesâcid 19, Sehv 13; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 8/39

[846]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 7/160 (6694); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/156. Bu hadise şahid olarak; Buhârî, Edeb 18'de Ebû Hureyre radıyallahu anhdan bir hadis vardır.

[847]. *el-Edebü'l-Müfred,* (376)

[848]. *el-Edebü'l-Müfred,* (377)

[849]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/176

[850]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/151; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/23 (4623); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/42

[851]. Ebû Dâvûd, Edeb (4842); Beyhakî, *el-Âdâb*, (299, 300); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned,* (4826); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 4/379

[852]. Taberânî, *el-Mu'cemül-Kebîr,* 1/300 (880); Münzirî, *et-Tergîb ve't-Terhîb*, 4/206; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/52. Bu hadise şahid olarak; Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (984)'de Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhdan bir hadis vardır.

[853]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (987); Muhibb et-Taberî, *er-Riyâdu'n-Nadre*, 2/148

[854]. *el-Edebü'l-Müfred*, (1011); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/69 (7987); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 4/207

[855]. *el-Edebü'l-Müfred*, (1006); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 6/434; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/310

[856]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr, 8/109 (7518); Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 8/33*

[857]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (982); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/154

[858]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 6/246 (6114); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/33

[859]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat,* 1/239 (782); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/33

[860]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/138; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/34

[861]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/121 (133); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 1/74

[862]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/170. Ayrıca bkz. Tirmizî, Deavât 82 (3505); Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, (656); Taberânî, *ed-Duâ*, (124); Hâkim, *el-Müstedrek*, 5/501, 2/382-383; Bezzâr, (*Keşfü'l-Estâr*, 3150); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (772)

[863]. **Medâin:** Bugünkü Bağdat'ın 30 km. kadar güneydoğusunda, Dicle nehrinin her iki yakasına Partlar ve Sâsânîler döneminde karşılıklı kurulan yedi ayrı şehirden meydana gelmiş, bu şehirler taş veya duba köprülerle birbirine bağlanmıştır. Arapça medîne (şehir) kelimesinin çoğulu olan medâin, Ârâmîler tarafından bu şehirler topluluğuna verilen aynı anlamdaki medînethâ adının Arapça'ya uyarlanmış şeklidir. Burası Sâsânîler'in başşehri ve hükümdarların kışlık ikametgâhı olduğu gibi Yahudi ve Nestûrîler'in önemli merkezlerinden biriydi. (çev.)

[864]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr, 6/219 (6058); Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 8/40; Ebû Nuaym, Hılyetü'l-Evliyâ,* 1/201

[865]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/168; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/54

[866]. Tirmizî, İsti'zân 31 (2728)

[867]. Tirmizî, İsti'zân 32 (2732)

[868]. *el-Mu'cemü'l-Evsat,* 1/37 (97); *Mecmau'z-Zevâid,* 7/36

[869]. *el-Mu'cemü'l-Evsat,* 1/205 (657); *Mecmau'z-Zevâid,* 8/42

[870]. İbni Mâce, Edeb (3704); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 8/373 (4750); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 8/749, 750; *Mecmau'z-Zevâid*, 8/42

[871]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (975); Ebû Dâvûd, Edeb 148-149 (5225); Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 3/447; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/266

[872]. *el-Edebü'l-Müfred*, (587); Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 4/31; Buhârî, *Halku'l-Ef'âl*, (58), (60); Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13/356

[873]. *el-Edebü'l-Müfred*, (973); Hatîb el-Bağdâdî, *el-Câmiu li Ahlaki'r-Râvî*, 1/190

[874]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (947). Ayrıca bkz. Buhârî, Meğâzî 83, Menâkıb 25, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî 12, İsti'zân 43; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 97 (2450); Ebû Dâvûd, Edeb 143-144 (5217); Tirmizî, Menâkıb 60 (3872); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 5/95 (8366, 8367), 5/96 (8368, 8369); İbni Mâce, Cenâiz 64 (1621); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/240

[875]. Bezzâr, *el-Müsned*, 15/103 (8391); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/40

[876]. Ebû Dâvûd, Edeb (5230); Bezzâr, *el-Müsned*, 13/189 (6642); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/55

[877]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (946); Tirmizî, Edeb 13 (2754); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/65; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 5/234; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/471; Beyhakî, *el-Medhal*, (402); Ziyâ el-Makdisî, *el-Muhtâre*, 6/13, 15

[878]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (977); Ebû Dâvûd, Edeb 151-152 (5228); Tirmizî, Edeb 13 (2755); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/114

[879]. Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 11/273 (8534); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 62/368; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 5/55

[880]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (1147)

[881]. Buhârî, Meğâzî 12, Nikâh 33, 36, 46; Nesâî, Nikâh 24, 30; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/12; Bezzâr, *el-Müsned*, 1/228, VI, 508; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/18, 112; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/361

[882]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (1154); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/109, 195, 227, 228, 253; Abd bin Humeyd, *el-Müsned*, 1/378; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 5/229; Tayâlisî, *el-Müsned*, (271)

[883]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/263

[884]. Müslim, Birr 11-13 (2552); Ebû Dâvûd, Edeb 119-120 (5143); Tirmizî, Birr 5 (1903)

[885]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (35); Ebû Dâvûd, Edeb 119-120 (5142); İbni Mâce, Edeb 1 (3664); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (2030); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/497; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/267; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/155

[886]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (922); Hâris, *el-Müsned*, 2/856 (910)

[887]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (593); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/216; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 3/136; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8/333

[888]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/79; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (4946); Taberânî, *ed-Duâ*, (1981); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, (9341); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/57; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/56

[889]. Buhârî, Edeb 123, 127; Müslim, Zühd 53 (2991); Ebû Dâvûd, Edeb 94 (5039); Tirmizî, Edeb 4 (2742); Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, (222); İbni Mâce, Edeb 20 (3713); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/100, 117, 176

[890]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (930); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/328; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/58; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/57; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/308; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 5/269; İshâk bin Râheveyh, *el-Müsned*, 1/357

[891]. *el-Edebü'l-Müfred,* (941); Müslim, Zühd 54 (2992); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/412

[892]. *el-Edebü'l-Müfred,* (936); Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28/475

[893]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (1033); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/243; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 2/2; Dârekutnî, *es-Sünen*, 1/95; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 1/257; Bezzâr, *el-Müsned*, 9/178

[894]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (532); Ebû Dâvûd, Cenâiz (3102); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, (19348)

[895]. Buhârî, Cenâiz 37, Îmân 41, Vesâyâ 2, 3, Menâkıbu'l-Ensâr 49, Meğâzî 77, Nafakàt 2, Merdâ 13, 16, Deavât 43, Ferâiz 6; Müslim, Vasiyet 5 (1628); Ebû Dâvûd, Vesâyâ 2 (2864); Tirmizî, Cenâiz 6 (975); Nesâî, Vesâyâ 3; İbni Mâce, Vesâyâ 5 (2708); *Muvatta*, Vesâyâ 4; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/172

[896]. Buhârî, Vudû' 44, Tefsîru Sûre-i Nisâ 4, Merdâ 15, 21; *el-Edebü'l-Müfred,* (511); Ebû Dâvûd, Ferâiz 2 (2886, 2887); Tirmizî, Ferâiz 7 (2097); Nesâî, Tahâret 103; İbni Mâce, Ferâiz 5 (2728); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/298, 307; İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, 1/56

[897]. Buhârî, Tefsîru Sûre-i Âl-i İmrân 15, Cihâd 127, Merdâ 15, Edeb 115, İsti'zân 20; Müslim, Cihâd 116 (1798); Tirmizî, İsti'zân 13 (2702); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/203

[898]. Buhârî, Menâkıb 25, Merdâ 10, 14, Tevhîd 31; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 7/225; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/382, 383; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 11/342

[899]. Buhârî, Fezâilü'l-Medîne 12; Menâkıbu'l-Ensâr 46, Merdâ 8, 22, Deavât 43; Müslim, Hac 480 (1376); *Muvatta*, Fezâilü'l-Medîne 14; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/56, 65, 82, 221, 260.

Hicretin ilk yıllarında Medine'nin Buthan sahasından akan acı ve pis bir suyun oluşturduğu bataklık, Medine'nin havasını bozuyor, sıtmalı ve ağır bir hâl alıyordu. Resûlullah aleyhisselam sağlık tedbirleri almasının yanı sıra böyle dua da ediyordu. Peygamber aleyhisselamın duası ve alınan tedbirlerle bundan sonra Medine'nin havası ve suyu güzelleşti, sıtma yatağı olmaktan kurtuldu.

[900]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (515); Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 12 (1028)

[901]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/97; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 3/31

[902]. *el-Edebü'l-Müfred,* (493); *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/99; Hennâd, *ez-Zühd*, 1/242

[903]. *el-Edebü'l-Müfred,* (527); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 6/540

[904]. *el-Edebü'l-Müfred,* (536); Ebû Dâvûd, Cenaiz 8 (3106); Tirmizî, Tıb 32 (2083); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (10882); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 7/240; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/236; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 4/318

[905]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 7/436 (4459); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 2/299

[906]. Buhârî, Merdâ 20, Tıb 38, 40; Müslim, Selâm 46 (2191); İbni Mâce, Cenâiz 64 (1619), Tıb 36 (3520); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/44, 45, 109, 114, 157, 127, 131, 278

[907]. Buhârî, İlm 30, İsti'zân 13; Tirmizî, İsti'zân 28 (2723), Menâkıb 9 (3640)

[908]. Ebû Dâvûd, Edeb (5185); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (10084)

[909]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (1084); Ebû Dâvûd, Edeb (5177); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/368; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 1/42-43

[910]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/303; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/44. Bu hadise şahid olarak Ebû Dâvûd, Edeb (5201)'de Ömer radıyallahu anhdan bir hadis vardır.

[911]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 6/23 (5393); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 8/44

[912]. Buhârî, İsti'zân 11, Diyât 23; Müslim, Âdâb 42 (2157); Ebû Dâvûd, Edeb 126-127 (5171); Tirmizî, İsti'zân 17 (2708); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/239, 242

[913]. Buhârî, İsti'zân 11, Libâs 75, Diyât 23; Müslim, Âdâb 40-41 (2156); Tirmizî, İsti'zân 17 (2709); Nesâî, Kasâme 45; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/330, 334

[914]. Buhârî, İti'zân 13; Müslim, Âdâb 33 (2153)

[915]. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin asıl adı Abdullah bin Kays'tır. Hz. Ömer burada ona asıl adıyla hitap etmiştir.

[916]. Buhârî, Büyû' 9, İsti'zân 13, İ'tisâm 22; *el-Edebü'l-Müfred,* (1073); Müslim, Âdâb 36 (2153), 37 (2154); Ebû Dâvûd, Edeb 127-128 (5181, 5182); *Muvatta*, İsti'zân 3; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/400; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 13/123

[917]. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/340; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 5/51

[918]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (1302); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/247; Dârekutnî, *es-Sünen*, 4/93

[919]. *el-Edebü'l-Müfred,* (1061)

[920]. *el-Edebü'l-Müfred,* (1090)

[921]. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 35/229 (21303); Ebû Dâvûd, Edeb (4599); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 1/90

[922]. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 8/40 (4552); *Mecmau'z-Zevâid*, 10/274

[923]. Tirmizî, Menâkıb (3819); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/452 (3562); Tayâlisî, *el-Müsned,* 2/24 (668); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/158 (369)

[924]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 25/472

[925]. Ebû Dâvûd, Edeb (5125); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, (12514); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/171

[926]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/366 (13361), *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 4/323 (4328); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/282

[927]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (543)

[928]. Buhârî, Edeb 62

[929]. Buhârî, Menâkıb 2

[930]. Buhârî, Sulh 3, Ezân 48, Amel fi's-Salât 3, 16, Sehv 9, Ahkâm 36; Müslim, Salât 102 (421); Ebû Dâvûd, Salât 168-169 (940); Nesâî, İmâmet 7; *Muvatta*, Sefer 61

[931]. Buhârî, Sulh 1; Müslim, Cihâd 117 (1799); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/157, 219

[932]. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 43/254 (5102); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 2/170

[933]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 1/170 (424); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/690 (6535); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/119

[934]. Ebû Dâvûd, Edeb (4806); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (10003, 10004, 10005); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, (16307)

[935]. Buhârî, Şehâdât 16, Edeb 54, 95; Müslim, Zühd 65 (3000); Ebû Dâvûd, Edeb 9 (4805); İbni Mâce, Edeb 36 (3744)

[936]. Buhârî, Edeb 54, Şehâdât 17; Müslim, Zühd 67 (3001); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/412

[937]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (341); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/338, 5/32; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 2/188; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/296; Tayâlisî, *el-Müsned*, 1/183 (1296)

[938]. *el-Edebü'l-Müfred*, (335); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 5/297-298

[939]. Müslim, Zühd 69 (3002); Ebû Dâvûd, Edeb 9 (4804); İbni Mâce, Edeb 36 (3742); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/5.

Hattâbî'ye göre hadisin Arapça metninde geçen 'meddah' ile kastedilen; halkı övmeyi âdet hâline getirerek bu yolla kişisel maddî kazanç sağlayan, onları sömüren ve diğer taraftan da kibir, gurur ve nefsi beğenme tehlikesine sokan dalkavuklardır. Ama birini yaptığı iyi bir fiilden dolayı öven ve bu övgüyle onu bu tür iyi fiiller işlemeye teşvik etmeyi ve başkalarının da ondan örnek almasını amaçlayan kişi 'meddah' sayılmaz. Dolayısıyla da dalkavukların yüzüne toprak saçılması emredilmiştir. (çev.)

[940]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (339); Müslim, Zühd 69 (3002); Ebû Dâvûd, Edeb 9 (4804); İbni Mâce, Edeb 36 (3742); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/5

[941]. *el-Edebü'l-Müfred*, (340); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/94; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 13/82; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/434, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 3/64; Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 4/225

[942]. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/307

[943]. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 9/107 (8562); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/483 (8348); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/118

[944]. Bezzâr, (*Keşfü'l-Estâr*, 1879); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/153

[945]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (52); Müslim, Birr 22 (2558); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/200, 412, 484.

[946]. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (61); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/483 (10277); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 6/224 (7966).

[878]
[940]
[945]
[850]
[788]
[822]

[793]
[817]
[765]
[756]
[784]
[855]
[689]
[718]
[727]
[883]
[698]
[911]
[902]
[807]
[921]
[812]
[797]
[874]
[769]
[685]
[846]
[713]
[802]
[774]
[741]
[779]
[675]
[703]
[723]
[751]
[860]
[917]

[680]
[930]
[893]
[676]
[679]
[873]
[778]
[794]
[775]
[864]
[851]
[946]
[897]
[877]
[926]
[699]
[907]
[910]
[841]
[722]
[811]
[732]
[906]
[712]
[755]
[821]
[742]
[831]
[936]
[818]
[887]
[798]

[916]
[747]
[808]
[842]
[813]
[724]
[785]
[854]
[925]
[759]
[695]
[896]
[787]
[870]
[716]
[738]
[894]
[833]
[939]
[761]
[693]

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (61); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/483 (10277); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 6/224 (7966).

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (52); Müslim, Birr 22 (2558); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/200, 412, 484.

. Bezzâr, (*Keşfü'l-Estâr*, 1879); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/153

. Müslim, Zühd 69 (3002); Ebû Dâvûd, Edeb 9 (4804); İbni Mâce, Edeb 36 (3742); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/5.

Hattâbî'ye göre hadisin Arapça metninde geçen 'meddah' ile kastedilen; halkı övmeyi âdet hâline getirerek bu yolla kişisel maddî kazanç sağlayan, onları sömüren ve diğer taraftan da kibir, gurur ve nefsi beğenme tehlikesine sokan dalkavuklardır. Ama birini yaptığı iyi bir fiilden dolayı öven ve bu övgüyle onu bu tür iyi fiiller işlemeye teşvik etmeyi ve başkalarının da ondan örnek almasını amaçlayan kişi 'meddah' sayılmaz. Dolayısıyla da dalkavukların yüzüne toprak saçılması emredilmiştir. (çev.)

. *el-Edebü'l-Müfred*, (335); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 5/297-298

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (341); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/338, 5/32; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 2/188; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/296; Tayâlisî, *el-Müsned*, 1/183 (1296)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 9/107 (8562); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/483 (8348); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/118

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/307

[733]

. *el-Edebü'l-Müfred*, (340); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/94; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 13/82; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/434, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 3/64; Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 4/225

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (339); Müslim, Zühd 69 (3002); Ebû Dâvûd, Edeb 9 (4804); İbni Mâce, Edeb 36 (3742); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/5

[799]

. Ebû Dâvûd, Edeb (5125); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, (12514); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/171

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 25/472

. Tirmizî, Menâkıb (3819); Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/452 (3562); Tayâlisî, *el-Müsned,* 2/24 (668); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/158 (369)

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 8/40 (4552); *Mecmau'z-Zevâid*, 10/274

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/366 (13361), *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 4/323 (4328); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/282

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/340; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 5/51

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 35/229 (21303); Ebû Dâvûd, Edeb (4599); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 1/90

. *el-Edebü'l-Müfred,* (1090)

. *el-Edebü'l-Müfred,* (1061)

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (1302); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/247; Dârekutnî, *es-Sünen*, 4/93

[830]

. Buhârî, Edeb 54, Şehâdât 17; Müslim, Zühd 67 (3001); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/412

. Buhârî, Şehâdât 16, Edeb 54, 95; Müslim, Zühd 65 (3000); Ebû Dâvûd, Edeb 9 (4805); İbni Mâce, Edeb 36 (3744)

. Ebû Dâvûd, Edeb (4806); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (10003, 10004, 10005); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, (16307)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 1/170 (424); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/690 (6535); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/119

. Buhârî, Edeb 62

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (543)

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 43/254 (5102); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 2/170

. Buhârî, Sulh 1; Müslim, Cihâd 117 (1799); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/157, 219

. Buhârî, Sulh 3, Ezân 48, Amel fi's-Salât 3, 16, Sehv 9, Ahkâm 36; Müslim, Salât 102 (421); Ebû Dâvûd, Salât 168-169 (940); Nesâî, İmâmet 7; *Muvatta*, Sefer 61

. Buhârî, Menâkıb 2

[891]

[690]

[736]

[868]

[687]

[764]

[856]

[922]
[827]
[885]
[790]
[819]
. Buhârî, Merdâ 20, Tıb 38, 40; Müslim, Selâm 46 (2191); İbni Mâce, Cenâiz 64 (1619), Tıb 36 (3520); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/44, 45, 109, 114, 157, 127, 131, 278

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 7/436 (4459); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 2/299

. *el-Edebü'l-Müfred,* (536); Ebû Dâvûd, Cenaiz 8 (3106); Tirmizî, Tıb 32 (2083); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (10882); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 7/240; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/236; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 4/318

. *el-Edebü'l-Müfred,* (527); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 6/540

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (1084); Ebû Dâvûd, Edeb (5177); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/368; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 1/42-43

. Ebû Dâvûd, Edeb (5185); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (10084)

. Buhârî, İlm 30, İsti'zân 13; Tirmizî, İsti'zân 28 (2723), Menâkıb 9 (3640)
[865]
. Buhârî, İsti'zân 11, Libâs 75, Diyât 23; Müslim, Âdâb 40-41 (2156); Tirmizî, İsti'zân 17 (2709); Nesâî, Kasâme 45; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/330, 334

. Buhârî, İsti'zân 11, Diyât 23; Müslim, Âdâb 42 (2157); Ebû Dâvûd, Edeb 126-127 (5171); Tirmizî, İsti'zân 17 (2708); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/239, 242

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 6/23 (5393); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 8/44

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/303; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/44. Bu hadise şahid olarak Ebû Dâvûd, Edeb (5201)'de Ömer radıyallahu anhdan bir hadis vardır.
[810]

. Buhârî, Büyû' 9, İsti'zân 13, İ'tisâm 22; *el-Edebü'l-Müfred,* (1073); Müslim, Âdâb 36 (2153), 37 (2154); Ebû Dâvûd, Edeb 127-128 (5181, 5182); *Muvatta*, İsti'zân 3; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/400; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 13/123

. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin asıl adı Abdullah bin Kays'tır. Hz. Ömer burada ona asıl adıyla hitap etmiştir.

. Buhârî, İti'zân 13; Müslim, Âdâb 33 (2153)

[888]

. Müslim, Birr 11-13 (2552); Ebû Dâvûd, Edeb 119-120 (5143); Tirmizî, Birr 5 (1903)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/263

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (1154); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/109, 195, 227, 228, 253; Abd bin Humeyd, *el-Müsned*, 1/378; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 5/229; Tayâlisî, *el-Müsned*, (271)

. Buhârî, Meğâzî 12, Nikâh 33, 36, 46; Nesâî, Nikâh 24, 30; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/12; Bezzâr, *el-Müsned*, 1/228, VI, 508; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/18, 112; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/361

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (922); Hâris, *el-Müsned*, 2/856 (910)

[704]

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (35); Ebû Dâvûd, Edeb 119-120 (5142); İbni Mâce, Edeb 1 (3664); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (2030); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/497; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/267; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/155

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (593); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 20/216; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 3/136; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8/333

[836]

. *el-Edebü'l-Müfred,* (941); Müslim, Zühd 54 (2992); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/412

[934]

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (930); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/328; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/58; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/57; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/308; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 5/269; İshâk bin Râheveyh, *el-Müsned*, 1/357

. Buhârî, Edeb 123, 127; Müslim, Zühd 53 (2991); Ebû Dâvûd, Edeb 94 (5039); Tirmizî, Edeb 4 (2742); Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, (222); İbni Mâce, Edeb 20 (3713); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/100, 117, 176

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/79; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (4946); Taberânî, *ed-Duâ*, (1981); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, (9341); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/57; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/56

[845]

[839]

[750]

. Buhârî, Cenâiz 37, Îmân 41, Vesâyâ 2, 3, Menâkıbu'l-Ensâr 49, Meğâzî 77, Nafakàt 2, Merdâ 13, 16, Deavât 43, Ferâiz 6; Müslim, Vasiyet 5 (1628); Ebû Dâvûd, Vesâyâ 2 (2864); Tirmizî, Cenâiz 6 (975); Nesâî, Vesâyâ 3; İbni Mâce, Vesâyâ 5 (2708); *Muvatta*, Vesâyâ 4; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/172

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (532); Ebû Dâvûd, Cenâiz (3102); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, (19348)

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (1033); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/243; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 2/2; Dârekutnî, *es-Sünen*, 1/95; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 1/257; Bezzâr, *el-Müsned*, 9/178

. *el-Edebü'l-Müfred,* (936); Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28/475

. Buhârî, Vudû' 44, Tefsîru Sûre-i Nisâ 4, Merdâ 15, 21; *el-Edebü'l-Müfred,* (511); Ebû Dâvûd, Ferâiz 2 (2886, 2887); Tirmizî, Ferâiz 7 (2097); Nesâî, Tahâret 103; İbni Mâce, Ferâiz 5 (2728); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/298, 307; İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, 1/56

. Buhârî, Menâkıb 25, Merdâ 10, 14, Tevhîd 31; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 7/225; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 3/382, 383; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 11/342

. Buhârî, Tefsîru Sûre-i Âl-i İmrân 15, Cihâd 127, Merdâ 15, Edeb 115, İsti'zân 20; Müslim, Cihâd 116 (1798); Tirmizî, İsti'zân 13 (2702); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/203

. *el-Edebü'l-Müfred,* (493); *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/99; Hennâd, *ez-Zühd*, 1/242

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/97; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 3/31

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* (515); Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 12 (1028)

. Buhârî, Fezâilü'l-Medîne 12; Menâkıbu'l-Ensâr 46, Merdâ 8, 22, Deavât 43; Müslim, Hac 480 (1376); *Muvatta*, Fezâilü'l-Medîne 14; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/56, 65, 82, 221, 260.

Hicretin ilk yıllarında Medine'nin Buthan sahasından akan acı ve pis bir suyun oluşturduğu bataklık, Medine'nin havasını bozuyor, sıtmalı ve ağır bir hâl alıyordu. Resûlullah aleyhisselam sağlık tedbirleri almasının yanı sıra böyle dua da ediyordu. Peygamber aleyhisselamın duası ve alınan tedbirlerle bundan sonra Medine'nin havası ve suyu güzelleşti, sıtma yatağı olmaktan kurtuldu.

[914]

[908]

[707]

[721]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/170. Ayrıca bkz. Tirmizî, Deavât 82 (3505); Nesâî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, (656); Taberânî, *ed-Duâ*, (124); Hâkim, *el-Müstedrek*, 5/501, 2/382-383; Bezzâr, (*Keşfü'l-Estâr*, 3150); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (772)

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/121 (133); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 1/74

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/138; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/34

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat,* 1/239 (782); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/33

. Tirmizî, İsti'zân 31 (2728)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/168; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/54

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr, 6/219 (6058); Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 8/40; Ebû Nuaym, Hılyetü'l-Evliyâ,* 1/201

. **Medâin:** Bugünkü Bağdat'ın 30 km. kadar güneydoğusunda, Dicle nehrinin her iki yakasına Partlar ve Sâsânîler döneminde karşılıklı kurulan yedi ayrı şehirden meydana gelmiş, bu şehirler taş veya duba köprülerle birbirine bağlanmıştır. Arapça medîne (şehir) kelimesinin çoğulu olan medâin, Ârâmîler tarafından bu şehirler topluluğuna verilen aynı anlamdaki medînethâ adının Arapça'ya uyarlanmış şeklidir. Burası Sâsânîler'in başşehri ve hükümdarların kışlık ikametgâhı olduğu gibi Yahudi ve Nestûrîler'in önemli merkezlerinden biriydi. (çev.)

. *el-Mu'cemü'l-Evsat,* 1/205 (657); *Mecmau'z-Zevâid,* 8/42

. *el-Mu'cemü'l-Evsat,* 1/37 (97); *Mecmau'z-Zevâid,* 7/36

. Tirmizî, İsti'zân 32 (2732)

[905]

[816]

. *el-Edebü'l-Müfred*, (973); Hatîb el-Bağdâdî, *el-Câmiu li Ahlaki'r-Râvî*, 1/190

. *el-Edebü'l-Müfred*, (587); Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 4/31; Buhârî, *Halku'l-Ef'âl*, (58), (60); Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13/356

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (975); Ebû Dâvûd, Edeb 148-149 (5225); Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 3/447; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/266

. İbni Mâce, Edeb (3704); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 8/373 (4750); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 8/749, 750; *Mecmau'z-Zevâid*, 8/42

. Ebû Dâvûd, Edeb (5230); Bezzâr, *el-Müsned*, 13/189 (6642); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/55

. Bezzâr, *el-Müsned*, 15/103 (8391); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/40

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (947). Ayrıca bkz. Buhârî, Meğâzî 83, Menâkıb 25, Fezâilü Ashâbi'n-Nebî 12, İsti'zân 43; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 97 (2450); Ebû Dâvûd, Edeb 143-144 (5217); Tirmizî, Menâkıb 60 (3872); Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 5/95 (8366, 8367), 5/96 (8368, 8369); İbni Mâce, Cenâiz 64 (1621); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/240

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (1147)

. Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 11/273 (8534); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 62/368; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 5/55

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (977); Ebû Dâvûd, Edeb 151-152 (5228); Tirmizî, Edeb 13 (2755); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/114

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (946); Tirmizî, Edeb 13 (2754); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/65; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 5/234; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/471; Beyhakî, *el-Medhal*, (402); Ziyâ el-Makdisî, *el-Muhtâre*, 6/13, 15

[796]
[753]
[931]
[701]
[879]
[678]
[776]
[882]
[767]
[681]
[770]
[862]
[773]
[684]
[859]
[710]
[682]
[805]
[744]
[677]
[772]
[739]
[895]
[924]
[715]
[928]

[857]
[838]
[809]
[800]
[781]
[829]

. Buhârî, Edeb 18; Müslim, Mesâcid 42 (543); Ebû Dâvûd, Salât 164-165 (917, 918, 919, 920); Nesâî, İmâme 37, Mesâcid 19, Sehv 13; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 8/39

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 7/160 (6694); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/156. Bu hadise şahid olarak; Buhârî, Edeb 18'de Ebû Hureyre radıyallahu anhdan bir hadis vardır.

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 5/431 (3123)

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ,* 1/146; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye,* 6/56; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/245

. Bezzâr, (*Keşfü'l-Estâr*, 853); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/38

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/319; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/346

. Kitabın Arapça nüshasında "Abdullah bin Amr" ifadesi var. Taberânî'de ise "Abdullah ibni Ömer" ifadesi yer almaktadır. Tercümede, Taberânî'deki ifadeyi esas aldık. (çev.)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr, 3/42 (*2626); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 8/155

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/63 (6855); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/137

. Buhârî, Cihâd 138, Edeb 3; Müslim, Birr 5 (2549); Ebû Dâvûd, Cihâd 31 (2529); Nesâî, Cihâd 5; Tirmizî, Cihâd 2 (1671); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/165, 188, 193, 197, 221

. *el-Edebü'l-Müfred,* (376)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr, 8/109 (7518); Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 8/33*

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/151; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 5/23 (4623); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/42

. Ebû Dâvûd, Edeb (4842); Beyhakî, *el-Âdâb*, (299, 300); Ebû Ya'lâ, *el-Müsned,* (4826); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 4/379

. *el-Edebü'l-Müfred,* (377)

[720]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/176

. *el-Edebü'l-Müfred*, (1011); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/69 (7987); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 4/207

. *el-Edebü'l-Müfred*, (1006); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 6/434; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/310

. Taberânî, *el-Mu'cemül-Kebîr,* 1/300 (880); Münzirî, *et-Tergîb ve't-Terhîb*, 4/206; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 5/52. Bu hadise şahid olarak; Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (984)'de Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhdan bir hadis vardır.

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (987); Muhibb et-Taberî, *er-Riyâdu'n-Nadre*, 2/148

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (982); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/154

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 6/246 (6114); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/33

[843]

[706]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/427; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid, 9/177;* Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/104

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/35 (2596); Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/169; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid, 9/178;* Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 7/104

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 14/175; Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 1/471; Ali el-Müttakî; *Kenzü'l-Ummâl*, 7/105; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1/333

. Buhârî, Menâkıb 23, Ashabu'n-Nebî 22; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/8

[696]

[730]

. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 7/437 (8411); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 38/59 (22961), 38/133 (23028), 23/159 (23057); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (6930); Bezzâr, *el-Müsned*, 10/258 (4354); İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 12/57

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/483; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/131 (4619); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/129

. Hz. Ali'ye Peygamber aleyhisselamın taktığı lakaptır.

[904]

. Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 32 (2404); Tirmizî, Menâkıb (3724); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/185

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 2/109 (370); Bezzâr, *el-Müsned*, 3/365 (1166); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/129; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 7/346

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned, 2/114 (*777); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 9/130

[871]

. Hâris, *el-Müsned*, 1/364 (264); İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 44/448; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/275

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 30/432; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl,* 4/350

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 30/291; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl,* 4/355. Buna şahid olarak Uşârî, *Fezâilü's-Sahâbe*, 1/24 (5)'de Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhdan bir hadis rivayet etmiştir.

[899]

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 4/175; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 1/561; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid, 9/345. Buna şahid olarak Hâkim, el-Müstedrek, 3/423'de Ebû Seleme'den benzer lafızla sahih bir hadis vardır.*

. İslam hukukunda buna 'kasâme' denir. Bir mahallede veya köyde bir ölü görüldüğü zaman mahalle veya köy halkından elli kişi "Onu biz öldürmedik ve öldüreni de bilmiyoruz" diye yemin eder. Onlar yemin ederlerse ölen o kişi için diyet vermekten kurtulurlar. Eğer yemin etmezlerse bu kez ölünün yakınlarından elli kişi onun orada öldüğüne dair yemin eder ve böylece diyeti almaya hak kazanırlar. (çev.)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 3/50 (2656); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 9/181

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (361); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 7/36; İbni Hacer, *el-İsâbe, 3/253*

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/181

[876]

. Buhârî, Cizye 12, Sulh 8, Edeb 89, Diyât 22, Ahkâm 38; Müslim, Kasâme 1 (1669); Ebû Dâvûd, Diyât 8 (4520, 4523); Tirmizî, Diyât 22 (1422); Nesâî, Kasâme 4; İbni Mâce, Diyât 28 (2677); *Muvatta*, Kasâme 2; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/2, 3

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/426

[758]

[909]

[919]

[825]

[748]

[853]

[881]

[942]

[762]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/96; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/174

. *el-Edebü'l-Müfred*, (347)

. *el-Edebü'l-Müfred*, (346)

. *el-Edebü'l-Müfred,* (746)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/315 (5416); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/16

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/599

. Saîd bin Mansûr, *es-Sünen*, 2/202 (2437); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 4/146

. **Ehl-i beyt**: Peygamber aleyhisselamın aile fertleri için kullanılan bir tabir. Peygamber aleyhisselamın ehl-beytine kimlerin dâhil olduğu meselesinde farklı görüşler mevcuttur. Ehl-i sünnet âlimlerinin ehl-i beyt kapsamına dâhil olanlara ilişkin görüşlerini iki noktada toplamak mümkündür.

1. Ehl-i beyt kapsamına sadece Peygamber aleyhisselamın hanımları dâhildir. Zira İbni Abbâs'tan nakledildiğine göre ehl-i beyt ayeti (Ahzâb suresi, 33/33), onlar hakkında nâzil olmuştur.

2. Söz konusu bu ayet Peygamber aleyhisselamın hanımlarına hitap ettiğine göre ehl-i beytten öncelikle onlar anlaşılmakla birlikte, müzekker zamiri kullanılmak suretiyle ehl-i beytin Peygamber aleyhisselamın bütün çocuklarını, kadın-erkek bütün torunlarını, amcalarını ve onların çocuklarıyla torunlarını, hatta bütün akrabalarını yani Benî Hâşim'i kapsamına alacak şekilde geniş bir muhtevaya sahip bulunduğu ileri sürülmüştür. Ehl-i beytin bu derece geniş kapsamlı olduğunu bildiren rivayetlerin varlığı da bunu ispat etmekte, örfen de ehl-i beyt bu manada anlaşılmaktadır. Ehl-i sünnet âlimlerinin çoğunluğu bu görüştedir. Bkz. Mustafa Öz, "Ehl-i Beyt", DİA, 10/498-501

. Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 36 (2408); Ebû Dâvûd, Hurûf 5 (3973); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/366

. Dûlâbî, *el-Kunâ*, 1/31; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/409; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 5/216

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/353; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/320

[726]

[824]

. Buhârî, Ashâbu'n-Nebî 12, 22

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 26/344; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl*, 5/214

[913]

[795]

[880]

[782]

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (758); Ebû Dâvûd, Edeb (4892); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 2/275

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (1290)

. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 2/141

. Hennâd, *ez-Zühd*, 2/647; Hâris, *el-Müsned*, 2/559; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 2/150

. Mekke ve Medine arasında bir yer ismidir.

[672]

. Buhârî, Tefsîru Sûre-i Mümtehine 1, Cihâd 141, 195, Meğâzî 9, 46, İsti'zân 23, İstitâbetü'l-Mürteddîn 9; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 161 (2494)

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/350; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/284

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 3/102

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/266 (10621); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/322; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 9/284; İbni Hacer*, el-İsâbe,* 2/334

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 4/205

. Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/318 (10633); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/166; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 8/79; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 4/328

. Buhârî, Ashâbu'n-Nebî 5, Tefsîru Sûre-i A'râf 3

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 8/100

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/158; *Mecmau'z-Zevâid*, 8/17

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/222; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 47/192

. Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 1/260

. Bezzâr, (*Keşfü'l-Estâr*, 3/228, 2632); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/177

. Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 6/301; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 8/27

. Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 7/245 (1047)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/220 (7326); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 5/435 (3679); Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 2/272

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 4/181 (3917); Heysemî*, Mecmau'z-Zevâid*, 9/187

. İbni Ebî Hâtim, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 10/3342 (18841)

[847]

[848]

[943]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/56; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 7/181

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/177; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/94; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 7/283

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/252; Tayâlisî, *el-Müsned*, 2/249 (981)

. **Âişe** radıyallahu anhâdan gelen rivayete göre Resûlullah aleyhisselam, *'Ey Osmân! Eğer Allah sana bir gün bu işi (halifelik) verir de münafık tipli kimseler, Allah'ın sana giydirdiği (halifelik) gömleğini çıkartmaya kalkışırlarsa sakın sen o gömleği çıkartma (halifelikten çekilme)'* buyurdu. Resûlullah aleyhisselam bu sözü üç defa tekrarladı" (İbni Mâce, Mukaddime (112)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/230 (513), 19/233 (518), 19/236 (524), *el-Mu'cemü's-Sağîr*, 1/247 (404), *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 2/73 (1289); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 7/301

. Buhârî, Tefsîr 30; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/192; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/292

. Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/170

. Ebû Dâvûd, Edeb 85 (5004)

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 8/68 (2109); Vàkıdî, *el-Meğâzî*, 3/1125-1126; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl,* 5/136

. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6/496 (33253); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 2/312

. *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 2/187 (1673)

[937]

[867]

. Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân (3165); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 6/280; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 3/499

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/436

. Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 170 (2504); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/64, 65; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ,* 1/346; İbni Abdilberr, *el-İstîâb,* 2/181

. Buhârî, Hudûd 42; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/312; Bezzâr, *el-Müsned*, 1/393; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/107

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/94; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/233

. Ebû Dâvûd, Hudûd (4428); Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 7/321 (13340)

. Ebû Dâvûd, Edeb (4875); Tirmizî, Sıfâtu'l-Kıyâmet (2503)

. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 10/231 (18943); Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/419 (8136); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/578 (17625)

. Harâitî, *Mekârimü'l-Ahlâk*, 1/152 (448)

. Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb*, 4/285

. Tayâlisî, *el-Müsned*, 3/577 (2221); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, 9/88 (6296) [749]

. Bezzâr, *el-Müsned*, 13/451 (7221); *Mecmau'z-Zevâid,* 10/21 [886]

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 19/133; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/14

. *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 4/104; *Mecmau'z-Zevâid, 9/349*

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 2/13

. Ebû Dâvûd, Libâs 26 (4082); Tirmizî, *eş-Şemâil*, (57); İbni Mâce, Libâs 11 (3578); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned, 3/434, 4/19, 5/35; İbni Hibbân, es-Sahîh, 12/366-367 (5452); İbni Ebî Şeybe, el-Musannef, 5/385-386; Tayâlisî, el-Müsned, (1072)*

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 1/268 (874); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/17

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 6/33 (5425); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid, 10/36*

. Bezzâr, *el-Müsned*, 16/16 (9040); *Mecmau'z-Zevâid, 10/15*

. Bezzâr, *el-Müsned*, 3/288 (2763); *Keşfü'l-Estâr*, 2/132 (490); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 10/16

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/94 (4771); *Mecmau'z-Zevâid, 10/12*

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/383 (6951); *Mecmau'z-Zevâid, 9/167* [705]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/57; *Mecmau'z-Zevâid, 10/67*

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 6/118 (3390); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5/341 (5494); *Mecmau'z-Zevâid, 10/66*

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 1/147 (160); *Mecmau'z-Zevâid,* 10/65

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/106; *Mecmau'z-Zevâid, 10/66*

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 12/133 (12681); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 7/297

. Buhârî, Meğâzî 47; Müslim, Îmân 158-159 (96); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/200; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/222

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/130; İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 16/210; Bezzâr, *el-Müsned*, 4/244 (1412); *Mecmau'z-Zevâid, 10/68*

. Bezzâr, *el-Müsned*, 5/307 (1924), 5/308 (1925); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 9/24.

Bilindiği gibi Resûlullah aleyhisselam Efendimiz'in sohbetine yetişen sahabeler, Resûlullah'ı görme şerefine nail oldukları için en hayırlılardır. Âlimler bu hadisteki, "Ümmetin evveli mi yoksa sonu mu hayırlıdır" ifadesini şöyle yorumlamışlardır: 'Hayırlı olma' izafî bir durumdur. Elbette sahabe-i kiram asr-ı saadette yaşamaları itibariyle en hayırlı olanlardır. Ancak kişinin daha çok sevap yapması veya daha çok günah yapmasına bağlı olarak da ahiretteki durumu değişir. İşte bu itibarla kimin daha hayırlı olacağı bilinemez.

. Bezzâr, *el-Müsned*, 11/317 (5128); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/8-9. Ayrıca bkz. Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/235 (2938); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 11/59 (4752)

. Abdürrezzàk, *el-Musannef*, 10/173 (18720); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 7/316

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 12/210 (6829); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/293. Buna şahid olarak; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/12 (8139); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 13/310; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 17/355 (980)'de Ukbe bin Mâlik radıyallahu anhdan bir hadis vardır.

[692]
[673]
[814]
[735]
[725]
[791]
[828]

[804]
[900]
[933]
[801]
[890]
[844]
[923]
[920]
[834]
[709]
[729]
[745]
[903]
[780]
[719]
[932]
[702]
[697]
[858]
[752]
[674]
[768]
[915]
[944]
[826]
[731]
[927]
[714]
[711]
[898]
[740]
[686]

. Saîd bin Mansûr, *es-Sünen,* (516); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 8/228

. Ebû Dâvûd, Edeb 160 (5237)

. Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 3/225; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 4/180, 321; İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 10/251; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 8/59. Ayrıca bkz. Ebû Dâvûd, Libâs 28 (4089)

[912]

. Buhârî, Meğâzî 32

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 19/79-80 (160); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4/7-8; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/140.

Resûlullah [sallallahu aleyhi ve sellem] Medine'deki Yahudi kabileleriyle ayrı ayrı anlaşmalar yapmıştı. Ancak bunlardan Kaynukaoğulları ve Nadîroğulları, anlaşma hükümlerine uymadıkları için daha önceleri Medine'den çıkarılmışlardı. Kurayzaoğulları ise Uhud savaşından sonra anlaşmayı yeniledikleri için yerlerinde kalmışlardı.

Hendek savaşında, Kurayzaoğulları Yahudileri önce anlaşmaya bağlı kaldılar. Hendek kazılırken kazma, kürek gibi aletler vererek Müslümanlar'a yardımcı oldular. Ancak savaşın en tehlikeli anında Nadîroğulları reisi Huyey bin Ahtab'ın teşvikiyle anlaşmayı bozdular. Müslümanlarla beraber Medine'yi savunmaları gerekirken müşriklerle birlikte Müslümanlar'a karşı savaşa girdiler. Ayrıca Resûlullah'ın nasihat için gönderdiği Evs kabilesi reisi Sa'd bin Muâz'ın sözlerine de kulak asmadılar. Peygamber hakkında çirkin sözler söyleyerek düşmanlıklarını açıkça ilan ettiler. Bu sebeple Hendek savaşından Medine'ye dönülür dönülmez, Kurayzaoğullan üzerine sefer emri verildi.

[866]

. Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 7/110; İbni Abdilberr, *el-İstîâb,* 3/193; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 3/195

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 22/393 (977); *el-Mu'cemü's-Sağîr*, 1/250 (409); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/86

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, 28/87; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve,* 6/257; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 7/52; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2/306

. Peygamber aleyhisselam Mekke'nin fethi için Medine'den ayrıldığı zaman nereye gideceğini açıklamamıştı. Hevâzin kabilesi Resûlullah'ın üzerlerine gelebileceği endişesiyle savaş hazırlıkları yapmıştı. Müslümanlar Mekke üzerine yürüyüp orayı fethedince Hevâzin kabilesi artık sıranın kendilerine geldiğini anlayıp savaş hazırlıklarını tamamladılar.

Hevâzinliler, Tâifli Sakîfoğulları ve diğer müşrik Arap kabileleriyle ittifak kurarak kısa bir zaman içinde 20.000 kişilik bir ordu hazırlamışlardı. Hevâzinliler'in lideri Mâlik bin Avf idi. O bu savaşın bir ölüm kalım savaşı olduğunun farkında idi. Askerlerinin var güçleriyle savaşmasını sağlamak için kabilesinin bütün çocuklarını, kadınlarını ve mallarını birlikte getirmişti.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, müşrik kabilelerin bu ittifaklarını ve savaş hazırlıklarını haber alır almaz derhâl savaş hazırlıklarına başladı. Hazırlıkları süratle tamamladıktan sonra 12.000 kişilik bir orduyla Mekke'den çıktı.

İslam ordusu muntazam bir yürüyüşle Huneyn civarına geldi. İslam ordusunun böylesine büyük bir kuvvetle savaşa çıkması Müslüman savaşçılar üzerinde son derece büyük etki uyandırdı. Hatta içlerinden bazıları işi kibir noktasına kadar götürerek böyle büyük bir ordunun asla yenilemeyeceğini düşündüler.

İslam ordusunun öncü süvari birliğinin kumandanı Hâlid b. Velîd idi. Ordu Huneyn vadisine doğru hareket etti. Halid b. Velîd düşmanın pusu kurması ihtimalini hiç hesaplamaksızın düşmanın işgal ettiği tahmin edilen yere doğru ilerledi. Fakat hiç ummadıkları bir anda müthiş bir saldırıya uğradılar. Askerler ne yapacaklarını şaşırdılar. Korku ve panik bir anda asıl ordu içinde de yayıldı. Ordu şaşkın bir vaziyette kaçışmaya başladı.

Peygamber aleyhisselamın yanında sadece Ali, Abbâs gibi yiğit pek az sahabe kalmıştı. Abbâs, Resûlullah'a bir zarar gelmemesi için atının dizgininden tutmuş, çevrelerini saran düşmanı yarmaya çalışıyordu.

. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 5/129; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/18-19; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/329, 331. Bu hadise şahid olarak Müslim, Cihâd 76 (1775)'de Abbâs radıyallahu anhdan bir hadis vardır.

[743]

. **Remel:** Hac ibadeti yerine getirilirken tavafın ilk üçünde, erkeklerin kısa adımlarla omuzları silkerek çalımlı yürümeleridir. Haccın sünnetlerindendir. Resûlullah Efendimiz, Mekke'yi fethedip Kâbe'yi tavaf esnasında sahabe ile birlikte remel yaparak tavaf ettiler. Bu şekilde yapmalarının sebebi, karşıdan onları seyreden ve Müslümanlar'ın zayıf düştükleri kanaatinde olan Mekkeli müşriklere, mü'minlerin güçlü ve azimli olduklarını göstermekti. Kâbe'nin etrafında yedi defa tavaf eden (dönen) bir kimse, ilk üçünde remel yapar. Diğer dört tanesini de normal yürüyüşle yapar. (çev.)

. Buhârî, Hac 57; İbni Kesîr, *el-Bidâye,* 5/153

. Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/247 (4988); Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/140-141; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 4/10; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 3/248

. Buhârî, Menâkıb 25; Tefsîru Sûre-i Hucurât 1; Müslim, Îmân 187 (119); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/137, 146; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (3331, 3427); İbni Hibbân, *es-Sahîh*, (7168)

[789]

. Ebû Dâvûd, Edeb 123-124 (5157)

. Buhârî, Îmân 22, Itk 15, Edeb 44; Müslim, Eymân 38 (1661); Tirmizî, Birr 29 (1946); İbni Mâce, Edeb 10 (3690); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/158, 161, 168, 173

. Ebû Dâvûd, Hâtem 2 (4221)

. Buhârî, Cihâd 27; Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 10; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ,* (7995, 8288); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 1/10, 13, 5/188; İbni Hibbân, *es-Sahîh,* (4506, 4507)

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (1320)

. Buhârî, Libâs 43

[884]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 1/70

[683]

[861]

[835]

[728]

[863]
[929]
[840]
[837]
[792]

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk,* 37/360; Ali el-Müttakî, *Müntehabu Kenzi'l-Ummâl,* 5/223

. Bu sahabeye 'Zülbicâdeyn' adı verilmesinin sebebi şudur: Müzeyne kabilesine mensuptur. İslam'a girmeden önceki ismi Abdüluzzâ idi. Peygamber bu ismi Abdullah olarak değiştirdi. Ünlü sahabe Abdullah bin Mugaffel'in amcasıdır. Resûl-i Ekrem ona "Zülbicâdeyn" diye hitap ettiğinden bu lakapla tanınmıştır. Küçük yaşta iken babası hiçbir şey bırakmadan ölünce varlıklı bir kişi olan amcasının himayesinde büyüdü; onun sayesinde deve, koyun ve köle sahibi oldu. Meskûn bölgeden uzakta yaşayan Zülbicâdeyn, Resûlullah'ın Medine'ye hicret etmesi üzerine İslam'a büyük ilgi duydu fakat amcası buna karşı çıktığından Müslümanlığı benimsemeye cesaret edemedi. Nihayet bir gün amcasından Müslüman olmak için izin istedi. Bu isteğine de şiddetle muhalefet eden amcası, böyle bir şey yaptığı takdirde sırtındaki elbiseye varıncaya kadar her şeyini elinden alacağını söyledi. Buna rağmen Zülbicâdeyn, taşa tapmayı bırakacağını ve Muhammed'e tâbi olacağını söyleyerek amcasının verdiği her şeyi iade etti. Resûl-i Ekrem'in yanına gitmek için giyeceği bir elbisesi kalmadığından annesi ona "bicâd" denilen bir kumaşı (veya bir kilimi) ikiye bölerek bir tür elbise yaptı. Medine'ye varınca geceyi Mescid-i Nebevî'de geçirdi ve sabah namazında kıyafetiyle Resûl-i Ekrem'in dikkatini çekti. Resûlullah ona kim olduğunu sorunca, "Ben abdim" diye cevap verdi. Peygamber de *"Hayır, sen Abdullah Zülbicâdeyn'sin"* dedi. O günden itibaren sahabe arasında bu lakapla tanındı. (Bkz. Zekeriya Güler, "Zülbicadeyn", DİA, 44/551)

. Taberânî, *el-Mu'cemül-Kebîr, 4/28 (*3554); *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 8/125 (8168); Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9/46 (17834); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/365; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 7/50; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 2/227

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr, 8/311 (*8163); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 9/365; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 2/227

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 4/154

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned,* (2831); Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/244; İbni Hacer, *el-İsâbe,* 4/116

. İbni Mâce, Cenâiz 41 (1559)

. Tirmizî, Menâkıb 16 (3668); Kàdı İyâz, *eş-Şifâ,* 2/33

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* (471); İbni Mâce, Tıb 1 (3436); İbni Hibbân, *es-Sahîh, 2/236* (486); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 4/278; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/399-400

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 1/257

. Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/168 (4736); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 7/111

[737]

[832]

. Buhârî, Şurût 15

. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 3/254 (1700)

. Abdürrezzàk, *el-Musannef,* (19748); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl, 8/228*

[700]

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned, 1/120; İbni Sa'd, et-Tabakàtü'l-Kübrâ, 4/12; Hâkim, el-Müstedrek, 3/331-332; Abdürrezzàk, el-Musannef, (15264); Ali el-Müttakî, Kenzü'l-Ummâl, 7/66; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 4/206*

. Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/288; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* (556, 557); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl, 7/301*

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* 4/154 (3986); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 1/294

[754]

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* (3855, 3878); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/415; Hâkim, *el-Müstedrek,* 3/461; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef,* 8/301-302

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/280 (7499); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 6/115

. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/105, 286; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 3/65; İbni Kesîr, *el-Bidâye,* 4/27

. Yemen civarında yetişen ve sarı renk veren bir tür bitkidir.

. Abdürrezzàk, *el-Musannef,* 9/466 (18038); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 7/302

[708]

[901]

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 1/154 (360); Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/265; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ*, 1/101

[746]

[717]

. İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 8/70; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 4/280

. Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ,* 1/133

. Münafıklar ve müşrikler, Resûl-i Ekrem'i 'Ebû Kebşe' adındaki kişiye nispet ederlerdi. Bu adam putlara ibadet hususunda Kureyş'e muhalefet ederek Şı'ra'l-Abûr adlı yıldıza tapmış Huzâa kabilesine mensup biriydi. Resûlullah da putlara ibadet hususunda Kureyş'e muhalefet edince Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi o adama benzeterek 'Ebû Kebşe'nin oğlu' anlamında 'İbni Ebî Kebşe' ismini vermişlerdi.

Bir rivayete göre de Ebû Kebşe, annesi yönünden Peygamber aleyhisselamın dedelerindendir. Peygamberi ona nispet etmekle güya ona çekmiş olduğunu kastetmek isterlerdi. (çev.)

. İbni Hibbân, *es-Sahîh*, 2/170 (428); Bezzâr, *el-Müsned*, 14/322 (7978); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 1/80 (229); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/318

. Hadis İçin bkz. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat,* (480); Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ,* 4/240; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/7

[815]

. Buhârî, Fezâilü's-Sahâbe 6; Müslim, Birr 163 (2639); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/110, 165, 168, 227, 228

. Buhârî, Edeb 95

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 7/160 (7157); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10/314; Münzirî, *et-Terğîb ve't-Terhîb,* 5/153; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 3/320

[852]

. Kuba ile Medine arasında, Medine'ye birkaç mil uzaklıktaki bir mahalledir.

. Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, (351); Ebû Dâvûd, Edeb 122 (5126); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/156; Dârimî, *es-Sünen*, (2790); Münzirî, *et-Tergîb,* 4/429-431

. İbni Asâkir, *Târîhu Dımeşk,* 6/385; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 3/321

[935]

[777]

[688]

[766]

[820]

[803]

[892]

[889]

[734]

[918]

[823]

[869]

[806]

[691]

[941]

[763]

[872]

[671]

[760]

[694]

[783]

[938]
[849]
. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, 11/261 (11907); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid, 9/23*
. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/235; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 9/22
. Zümer suresi, 39/30
. Âl-i İmrân suresi, 3/144
. Zümer suresi, 39/60
. Bezzâr, *el-Müsned*, 5/394 (2028); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 4/208 (3996); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 2/256-257; Ebû Nuaym, *Hılyetü'l-Evliyâ,* 4/168; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid, 9/25*
. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 3/212, 248
. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef,* 14/555; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 8/164; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4/60
. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/19, 187, 219; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, (4962); İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 2/267; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/33; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/241
. Taberânî, *el-Mu'cemül-Kebîr,* 1/229 (629), *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 3/195 (2908); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 9/36. Buna şahid olarak; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ,* 2/280'da bu hadisi anlam itibariyle Abdullah ibnü'l-Hâris radıyallahu anhdan rivayet etmiştir.
. Kasas suresi, 28/83
. Buhârî, Meğâzî, 83; Nesâî, Cenâiz 13 (1821); Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/204; İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-Kübrâ*, 2/83; Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* 4/57; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 5/273
[757]
[875]
[786]